
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
28 G
24

dattilo tre . i longa 2 breue
spondeo 2 longhi .
esameter 6 pi.^i 4 ad libitum il penulti
mo dattilo, l'ultimo spondeo .
pentametro 5 piedi li p.^i 2 ad libitum
doppo quelli dui piedi una ceura
che uol dire mezo piede

43

M·T·CICERONIS
EPISTOLARVM AD ATTICVM, LIBRI XVI.

Eiusdem epistolarum Ad Q. Fratrem, libri III.

Incerti auctoris epistola ad Octauium. non est enim Ciceronis.

T. Pomponij Attici vita, per Cornelium Nepotem.

EX EMENDATIONE D. LAMBINI.

Accesserunt emendationum rationes, & annotationes.

LVTETIAE,

Ex officina Iacobi Dupuys, *sub Samaritanæ insigni.*

CIↃ. IↃ. LXXIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER PRIMVS.

Cicero Attico S. I

PETITIONIS *nostræ, quā tibi summæ curæ esse scio, huiusmodi ratio est, quod adhuc coniectura prouideri posit. Prensat vnus P. Galba sine fuco, ac fallaciis, more maiorum. negatūr.* [a] *vt opinio est hominum, non aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropera prensatio. nam illi ita negant vulgò, vt mihi se debere dicant. Ita quiddam spero nobis profici, cùm hoc percrebescit, plurimos nostros amicos inueniri. Nos autem initium prensandi facere cogitaramus eo ipso tempore, quo tuum puerum cum his litteris proficisci Cincius dicebat, in campo, comitiis tribunitiis,* [b] *ad* XVI. *Kalēdas* Sext. *Competitores, qui certi esse* [c] *videbantur, Galba, & Antonius, & Qu. Cornificius. Puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, vt frontem ferias. Sunt qui etiam Cæsonium putent. Aquillium nō arbitramur,* [1] [d] *qui denegat, & iurauit morbum, & illud suum regnum iudiciale opposuit. Catilina,* [2] *si iudicatum erit meridie* [e] *nō liquêre, certus erit competitor. De Aufidio* [f] *& Palicano, non puto te exspectare, dum scribam. De iis, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano cōtendere existimatur: qui sic inopes & ab amicis,* [g] *& existimatione sunt, vt mihi videatur non*

a v.c. vt opinio'lt
b L. a.d.xvi.
c L. videantur,
d L. qui & negauit, & iur.
e L. non lucere,
f L. & de Palicano,
g fort. & ab existim.

esse ἀδύνατον Curium obducere. Sed hoc, præter me, nemini videtur. Nostris rationibus maximè conducere videtur, Thermum fieri cum Cæsare (nemo est enim ex iis, qui nunc petunt, qui, si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore videatur), propterea quòd curator est viæ Flaminiæ:[3] quæ cùm erit absoluta,[a] sanè facilè eum libenter nũc ceteri consuli acciderint. Petitorum hæc est [b] adhuc informata cogitatio. Nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiã: & fortasse, quoniam videtur in suffragiis multum posse Gallia, cùm Romæ à iudiciis forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonem, vt Ianuario reuertamur. Cùm perspexero voluntates nobilium, scribam ad te. Cetera spero prolixa esse, his duntaxat vrbanis competitoribus. Illam manum tu mihi cura vt præstes (quoniam propiùs abes) Pompeij, nostri amici. nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non venerit. Atque hæc huiusmodi sunt. Sed est, quod abs te mihi ignosci peruelim. Cæcilius, auunculus tuus, à P. Vario cùm magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio [c] Satyro de iis rebus, quas eũ dolo malo [d] mancipio accepisse de Vario diceret. Vnà agebant ceteri creditores: in quibus erat [e] Lucullus, & P. Scipio: & is, quem putabant magistrum fore, si bona venirent, L. Pontius. Verùm hoc ridiculum est de magistro nunc cognoscere. Rogauit me Cæcilius, vt adessem contra [f] Satyrum. dies ferè nullus est, quin hic [g] Satyrus domum meam ventitet. obseruat L. Domitium maximè: me habet proximum: fuit & mihi, & Qu. Fratri magno vsui in nostris petitionibus. Sanè sum perturbatus, cùm ipsius [h] Satyri familiaritate, tum Domitij: in quo vno maximè ambitio nostra nititur. Demonstraui hæc Cæcilio: simul & illud ostendi, si ipse vnus cum illo vno contenderet, me ei satisfacturum fuisse. nunc

a L. sanè facilè eum, & libenter tum Cæsari consuli accuderint.
b v.c. informata adhuc
c L. Satrio
d L. mancupio
e L. M. Luc.
f L. c trium.
g L. Satrius
h L. Satrij

in causa vniuersorum creditorum, hominum præsertim amplißimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facilè communem causam sustinerent, æquum esse, eum & officio meo consulere, & tempori. Duriùs accipere hoc mihi visus est, quàm vellem, & quàm homines be[a]li solent: & postea prorsus ab instituta nostra paucor[r-]dierum consuetudine longè refugit. Abs te peto, vt m[us] hoc ignoscas, & me existimes, humanitate esse prohib[us]tum, ne contra amici summam existimationem miserrimo eius tempore venirem, cùm is omnia sua studia, & officia in me contulisset. Quòd si voles in me esse durior, ambitionem mihi putabis obstitisse. Ego autem arbitror, etiam si id sit, mihi ignoscendum esse: ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον, οὐδὲ βοείην. Vides enim in quo cursu [a] sumus, & quàm omnes gratias non modò retinendas, verùmetiam adquirendas putemus. Sperò [b] tibi me causam probasse. Cupio quidem certè. Hermathena tua valde me delectat, & posita ita bellè est, vt totum gymnasium, ἡλίου ἀνάθημα esse videatur. Multum te amamus. L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo COSS. filiolo me auctum scito, salua Terentia.

a v. c. commune'st

b L. singulare est insigne us g.

L. eos me ... acere

a fort. simus,

b al. me tibi

CICERO ATTICO. S. 2

Abs te tamdiu nihil litterarum? Ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter. Hoc tempore Catilinam, competitorem nostrum, defendere cogitamus. Iudices habemus, quos [c] voluimus, summa accusatoris voluntate. Spero, si absolutus erit, [d] coniunctiorem nobis fore in ratione petitionis: sin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo aduentu nobis opus est maturo. Nam prorsus summa hominum est opinio, tuos familiareis, nobileis homines, aduersarios honori nostro fore. ad eorum voluntatem mihi con-

c al. volumus,

d L. coniunctiorem illũ nobis f.

ciliandam, maximo te mihi vsui fore video. Quare Ianuario ineunte, vt constituisti, cura, vt Romæ sis. Auiam tuam scito desiderio tui mortuam esse: & simul quòd verita sit, pr.e Latinæ in officio non manerent, & in montem Albatus ·m hostias non adducerent. eius rei [a] *consolationem ad te niæ Saufeium missurum esse arbitror. Nos hîc te ad mensem cetuuarium exspectamus: ex quodam rumore, an ex litteris tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita. nos ea non vidimus. neque enim exeundi Roma potestas nobis fuit. misimus qui pro vectura solueret. Te multùm amamus, quòd ea abs te diligenter, paruóque curata sunt. Quòd ad me sæpe scripsisti de nostro amico placando, feci, & expertus sum omnia: sed mirandum in modum est animo abalienato: quibus de suspicionibus etsi audisse te arbitror, tamen ex me, cùm veneris, cognosces. Sallustium præsentem restituere in eius veterem gratiam non potui. Hoc eò ad te scripsi, quòd* [b] *is me accusare de te solebat: in se expertus est illum esse minùs exorabilem, meum studium* [c] *nec tibi defuisse. Tulliolam C. Pisoni, L. F. Frugi, despondimus. Vale.*

a L. sanè facilè eum, & libenter cum Cæsari consuli accuderint.
b v.c. insc mata adhuc
b al. is, qui me
c al. nec sibi

CICERO ATTICO S. 3

Crebras exspectationes nobis tui commoues. nuper quidem cùm iam te aduentare arbitraremur, repente abs te in mensem Quinctilem reiecti sumus. Nunc verò [d] *sentio (quod commodo tuo facere poteris) venias ad id tempus, quod scribis. obieris Quincti fratris comitia: nos longo interuallo* [e] *viseris: Acutilianam controuersiam transegeris. Hoc me etiam Peducæus, vt ad te scriberem, admonuit. putamus enim vtile esse, te aliquando iam rem transigere. mea intercessio* [f] *& est, & fuit parata.*

d fort. censeo
e L. inuiseris:
f v.c. parata & est, & fuit.

Nos hîc incredibili, ac singulari populi voluntate de C. Macro transegimus: cui cùm æqui fuissemus, tamen multo maiorem fructum ex populi existimatione, illo damnato, cepimus, quàm ex ipsius, si absolutus esset, gratia cepissemus. Quod ad me de Hermathena scribis, per mihi gratum est ornamentum Academiæ proprium meæ: quòd & Hermes,[a] commune omnium, & Minerua, [b] singulare est eius gymnasij. Quare velim, vt scribis, ceteris quoque rebus quàmplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea signa misisti, ea nondum vidi: in Formiano sunt: quò ego nunc proficisci cogitabam. illa omnia in Tusculanum deportabo. Caietam, si quando abundare cœpero, ornabo. Libros tuos conserua, & noli desperare [a] eos meos facere posse. quod si assequor: supero Crassum diuitiis, atque omnium [c] vicos, & prata contemno. Vale.

a v. e. commune'st
b L. singulare est insigne eius g.
c L. eos me meos facere p.
d al. lucos,

CICERO ATTICO S. 4

QVantum dolorem acceperim, & quanto fructu sim priuatus & forensi, & domestico, L. fratris nostri morte, in primis, pro nostra consuetudine, tu existimare potes. nam mihi omnia, quæ iucunda ex humanitate alterius, & moribus, homini accidere possunt, ex illo accidebant. Quare non dubito, quin tibi quoque id molestum sit, cùm & meo dolore moueare, & ipse omni virtute, officióque ornatißimum, tuíque & sua sponte, & meo sermone, amantem, affinem, amicúmque amiseris. Quòd ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, vt Qu. fratris animus in eam esset is, qui esse deberet: quem cùm esse offensiorem arbitrarer, eas litteras ad eum misi, quibus & placarem, vt fratrem: & monerem, vt minorem: & obiurgarem, vt errantem. Itaque ex iis, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, confido ita esse omnia, vt & oporteat, & velimus. De litterarum [c] mißione,

e fort. intermissione,

ciliandam, maximo te mihi vsui fore video. Quare Ianuario ineunte, vt constituisti, cura, vt Romæ sis. Auiam tuam scito desiderio tui mortuam esse: & simul quòd verita sit, pe.e Latinæ in officio non manerent, & in montem Albatus ·m hostias non adducerent. eius rei [a] *consolationem ad te niæ Sauseium missurum esse arbitror. Nos hîc te ad mensem cetenuarium exspectamus: ex quodam rumore, an ex litteris tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita. nos ea non vidimus. neque enim exeundi Roma potestas nobis fuit. misimus qui pro vectura solueret. Te multùm amamus, quòd ea abs te diligenter, paruóque curata sunt. Quòd ad me sæpe scripsisti de nostro amico placando, feci, & expertus sum omnia: sed mirandum in modum est animo abalienato: quibus de suspicionibus etsi audisse te arbitror, tamen ex me, cùm veneris, cognosces. Sallustium præsentem restituere in eius veterem gratiam non potui. Hoc eò ad te scripsi,* ¹ *quòd* [b] *is me accusare de te solebat: in se expertus est illum esse minùs exorabilem, meum studium* [c] *nec tibi defuisse. Tulliolam C. Pisoni, L. F. Frugi, despondimus. Vale.*

a L. sanè facilè eum, & libenter tum Cæsari consuli accuderint.
b v.c. infe mata adhuc
b al. is, qui me
c al. nec sibi

CICERO ATTICO S. 3

Crebras exspectationes nobis tui commoues. nuper quidem cùm iam te aduentare arbitraremur, repente abs te in mensem Quinctilem reiecti sumus. Nunc verò [d] *sentio (quod commodo tuo facere poteris) venias ad id tempus, quod scribis. obieris Quincti fratris comitia: nos longo interuallo* [e] *viseris: Acutilianam controuersiam transegeris. Hoc me etiam Peducæus, vt ad te scriberem, admonuit. putamus enim vtile esse, te aliquando iam rem transigere. mea intercessio* [f] *& est, & fuit parata.*

d fort. censeo
e L. inuiseris:
f v.c. parata & est, & fuit.

Nos hîc incredibili, ac singulari populi voluntate de C. *Macro transegimus: cui cùm æqui fuissemus, tamen multo maiorem fructum ex populi existimatione, illo damnato, cepimus, quàm ex ipsius, si absolutus esset, gratia cepissemus.* Quod *ad me de* Hermathena *scribis, per mihi gratum est ornamentum* Academiæ *proprium meæ: quòd & Hermes,* [a]*commune omnium, &* Minerua, [b]*singulare est eius gymnasij.* Quare *velim, vt scribis, ceteris quoque rebus quàmplurimis eum locum ornes.* Quæ *mihi antea signa misisti, ea nondum vidi: in* Formiano *sunt: quò ego nunc proficisci cogitabam. illa omnia in* Tusculanum *deportabo.* Caietam, *si quando abundare cœpero, ornabo.* Libros *tuos conserua, & noli desperare* [a] *eos meos facere posse. quod si assequor: supero* Crassum *diuitiis, atque omnium* [c]*vicos, & prata contemno.* Vale.

a v. e. commune'st
b L. singulare est insigne eius g.
c L. eos me meos facere p.
d al. lucos,

CICERO ATTICO S. 4

QVantum dolorem acceperim, & quanto fructu sim priuatus & forensi, & domestico, L. *fratris nostri morte, in primis, pro nostra consuetudine, tu existimare potes. nam mihi omnia, quæ iucunda ex humanitate alterius, & moribus, homini accidere possunt, ex illo accidebant.* Quare *non dubito, quin tibi quoque id molestum sit, cùm & meo dolore moueare, & ipse omni virtute, officióque ornatissimum, tuíque & sua sponte, & meo sermone, amantem, affinem, amicúmque amiseris.* Quòd *ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, vt* Qu. *fratris animus in eam esset is, qui esse deberet: quem cùm esse offensiorem arbitrarer, eas litteras ad eum misi, quibus & placarem, vt fratrem: & monerem, vt minorem: & obiurgarem, vt errantem.* Itaque *ex iis, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, confido ita esse omnia, vt & oporteat, & velimus.* De *litterarum* [e] *missione,*

e fort. intermissione,

ſine cauſa abs te accuſor. numquam enim à Pomponia noſtra certior ſum factus, eſſe cui litteras dare poſſem. Porrò autem neque mihi áccidit, vt haberem, qui in Epirum proficiſceretur, neque-dum te Athenis eſſe audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mandaras, vt primùm à tuo [a] digreſſu Romam veni, confeceram: ſed áccidit, vt & contentione nihil opus eſſet, & ego, qui in tè ſatis conſilij ſtatuerim eſſe, mallem Peducæum tibi conſilium per litteras, quàm me dare. Etenim cùm multos dies aureis meas Acutilio dediſſem, cuius ſermonis genus tibi notum eſſe arbitror, nón mihi graue duxi ſcribere ad te de illius querimoniis, cùm eas audire (quod erat ſubodioſum) leue putaſſem. Sed abs teipſo, qui me accuſas, vnas mihi ſcito litteras redditas eſſe, cùm & otij ad ſcribendum plus, & facultatem dandi maiorem habueris. Quòd ſcribis, etiam ſi cuius animus in te eſſet offenſior, à me recolligi oportere: [1] quid dicas. neque id neglexi: ſed eſt miro quodam modo affectus. Ego autem quæ dicenda fuerunt de te, non præterij. Quid autem contendendum eſſet, ex tua putabam [b] voluntate [2] ſtatuere oportere: quam ſi ad me perſcripſeris: intelliges, me neque diligentiorem eſſe voluiſſe, quàm tu eſſes, neque negligentiorem fore, quàm tu velis. De Tadiana re, mecum Tadius locutus eſt, te ita ſcripſiſſe, nihil eſſe iam quòd [c] laboraret, quoniam hereditas vſu capta eſſet. Id mirabamur te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur eſſe puella, nihil vſucapi poſſe. Epiroticam emtionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire noſtro Tuſculano, velim, vt ſcribis, cures, quod ſine moleſtia tua facere poteris. nam nos ex omnibus moleſtiis, & laboribus vno illo in loco conquieſcimus: quò fratrem [d] quotidie exſpectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, [e] ſororémque tuam, & matrem

a fort. degreſſu

b L. voluntàte me ſtatuere oport.

c L. laboraretur,

d v.c. cotidie

e v.c. & ſororé t. & ita L.

maximè diligit: salutémque tibi plurimam adscribit, & Tulliola, deliciæ nostræ. Cura, vt valeas, & nos ames: & tibi persuadeas, te à me fraternè amari.

CICERO ATTICO S. 5

NOn committam posthac, vt me accusare de epistolarum negligentia possis. tu modo videto, in tanto otio vt par mihi sis. Domum Rabirianam Neapoli, quam tu iam dimensam, & exædificatam animo habebas, M. Fonteius Pontius emit ЬЬS.CCCIↃↃↃ XXX. Id te scire volui, si quid fortè ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater (vt mihi videtur) quo volumus animo est in Pomponiam, & cum ea nunc in [a] Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem [b] χρηστομαθῆ, D. Turrannium. Pater nobis decessit a. d. VIII. Kalendas Decembr. Hæc habebam ferè, quæ te scire vellem. Tu, velim, si qua ornamenta [c] γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, vt nobismetipsis tum denique, cùm illò venimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus sis, fac nos quàm diligentissimè certiores. Apud matrem rectè est: eáque nobis curæ est.

a L. Arpinatibus prædiis
b v. c. chrestomathe
c v. c. gymnasiode rep.

L. Cincio [d] ЬЬS. XXCD. constitui me curaturum idibus Febr. Tu velim, ea, [e] quæ nobis emisse, & parasse scribis, des operam, vt quamprimùm habeamus: & velim cogites (id quod mihi pollicitus es) quemadmodũ bybliothecam nobis conficere possis. Omnem spem delectationis nostræ, quam, cùm in otium venerimus, habere volumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

d al. ЬЬS. XXCIↃ.
e L. quæ te nobis

CICERO ATTICO S. 6

APud te est, vt volumus. mater tua, & soror à me, Quinctóque fratre diligitur. Cum Acutilio sum locutus. is sibi negat à suo procuratore quidquã scriptum esse:

& miratur istam controuersiam fuisse, quòd ille [a] *recusarat, satisdari amplius abs te non peti.* Quòd te de Tadiano *negotio decidisse scribis, id ego* Tadio *& gratum esse intellexi, & magnopere iucundum.* Ille *noster amicus,* [b] *& mehercule vir optimus, & mihi amicißimus, sanè tibi iratus est.* Hoc *si, quanti tu æstimes, sciam, tum, quid mihi elaborandum sit, scire poßim.* L. Cincio HS. CCIↃↃ. CCIↃↃ. CCCC. *pro signis* Megaricis, *vt tu ad me scripseras, curaui.* Hermæ *tui* Pentelici *cum capitibus æneis, de quibus ad me scripsisti, iam nunc me admodum delectant.* Quare *velim, & eos, & signa, & cetera, quæ tibi eius loci, & nostri studij, & tuæ elegantiæ esse videbuntur, quamplurima, quamprimúmque mittas, & maximè quæ tibi gymnasij, xystique videbuntur esse.* [c] *nam in hoc genere sic studio* [d] *efferimur, vt abs te adiuuandi, ab aliis propè* [e] *reprehendendi simus.* Si Lentuli *nauis non erit, quò tibi placebit, imponito.* Tulliola, *deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me, vt sponsorem, appellat.* [f] *mihi autem abiurare certius est, quàm dependere.* Vale.

a L. recusarit,
b L. vir mehercule optimus, &
c L. nam in eo gen.
d v. c. ecferimur,
e v. c. reprendendi
f v. c. mi autē

CICERO ATTICO S. 7

N*Imiùm raro nobis abs te litteræ afferuntur, cùm & multo tu faciliùs reperias, qui* Romam *proficiscantur, quàm ego, qui* Athenas: *& certius tibi sit, me esse* Romæ, *quàm mihi, te* Athenis. Itaque *propter hanc dubitationem meam breuior hæc ipsa epistola est, quòd, cùm incertus essem, vbi esses, nolebam illum nostrum familiarem sermonem in alienas manus deuenire.* Signa Megarica, *&* Hermas, *de quibus ad me scripsisti, vehementer exspecto.* Quidquid *eiusdem generis habebis, dignum* Academia *tibi quod videbitur, ne dubitaris mittere, & arcæ nostræ confidito.* Genus *hoc est voluptatis meæ, quæ* [g] γυμνασιώδη *maximè sunt, ea quæro.* Lentulus *naueis suas pollicetur.*

g v. c. gymnasiode

Peto abs te, vt hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, Εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

CVM essem in Tusculano (erit hoc tibi pro illo tuo, cùm essem in Ceramico) verumtamen cùm ibi essem, Romæ puer à sorore tua missus epistolam mihi abs te allatam dedit, nuntiauítque, eo ipso die post meridiem [1] [a]missuram eum, qui ad te proficisceretur. eò factum est, vt epistolæ tuæ rescriberem aliquid: breuitate temporis tam pauca cogerer scribere. Primùm tibi de nostro amico placando, aut etiam planè restituendo polliceor. quod ego, etsi mea sponte antè faciebam, eo nunc tamen & agam studiosiùs, & contendam ab illo vehementiùs, quòd tantam ex epistola voluntatem eius rei tuam perspicere videor. hoc te intelligere volo, pergrauiter illum esse offensum: sed quia nullam video grauem subesse causam, magnopere confido, illum fore in officio, & in nostra potestate. Signa nostra, & Hermeraclas, vt scribis, cùm commodissimè poteris, velim imponas, & siquod aliud οἰκεῖον eius loci, quem non ignoras, reperies: & maximè quæ tibi palæstræ, gymnasiique videbuntur esse. etenim ibi sedens hæc ad te scribebam, vt me locus ipse admoneret. Præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli possim includere, & putealia sigillata duo. Bybliothecam tuam caue cuiquam despondeas, quamuis acrem amatorem inueneris. nam ego omneis meas vindemiolas eò reseruo, vt illud subsidium senectuti parem. De fratre confido ita esse, vt semper volui, & elaboraui. multa signa sunt eius rei: non minimum, [2] quòd soror [b]prægnans est. De comitiis meis, & tibi me [c]permisisse memini: & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te exspectãt, [d]prædico: & te nõ modò non arcessam, sed prohibebo: quòd intelligam multo magis interesse tua, te agere

a v.c. iturum eum, qui

b v. c. prægnas est.

c fort. permittere

d fort. prædico, te nõ modò nõ arcessi à me, sed prohiberi, quòd intell.

3 *quod agendum est hoc tempore, quàm mea, te adesse comitiis. proinde eo animo te velim esse, quasi mei negotij causa in ista loca missus esses. me autem cum & offendes erga te, & audies, quasi mihi si qua* [a] *parta erunt, non modò te præsente, sed per te* [b] *parta sint. Tulliola tibi diem dat: sponsorem appellat.*

a v.c. parata
b v.c. parata

CICERO ATTICO S. 9

E*T mea sponte faciebam antea, & pòst, duabus epistolis tuis perdiligenter in eandem rationem scriptis, magnopere sum commotus. eò accedebat hortator assiduus, Sallustius, vt agerem quàm diligentissimè cum Lucceio de vestra vetere gratia reconcilianda. Sed, cùm omnia fecissem: non modò eam voluntatem eius, quæ fuerat erga te, recuperare non potui, verùm ne causam quidem elicere* [c] *immutatæ voluntatis. Tametsi iactat ille quidem illud suum arbitrium, & ea, quæ iam tum, cùm aderas, offendere eius animum* [d] *intelligebam: tamen habet quiddam profectò, quod magis in animo eius insederit: quod neque epistola tua, neque nostra* [e] *legatio tam potest facile delere, quàm tu præsens, non modò oratione, sed tuo vultu illo familiari tolles, si modò tanti putaris: id quod, si me audies, &, si humanitati tuæ constare voles, certè putabis. Ac, ne illud mirere, cur, cùm ego anteà significarē tibi per litteras, me sperare, illum in nostra potestate fore, nunc idem videar diffidere: incredibile est, quanto mihi videatur illius voluntas obstinatior, & in hac iracundia* [f] *obfirmatior. Sed hæc aut sanabuntur cùm veneris, aut ei molesta erunt, in vtro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat,* [g] *me iam arbitrari designatum esse, scito nihil tam exercitum esse nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitatibus, nec, quando futura sint comitia, sciri. verùm hæc audies de Philadelpho. Tu velim, quæ Academiæ nostræ parasti,*

c v.c. inmutatæ
d v.c. intellegebam:
e L. allegatio
f v.c. affirmatior.
g fort. te iam me arbitr.

quàm primùm mittas. [1] *mirum quàm illius loci non modò vsus, sed etiam cogitatio* [a] *delectat. Libros verò tuos caue cuiquam tradas. nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. summum me eorum studium tenet, sicut odium iam ceterarum rerum: quas tu, incredibile est, quàm breui tempore, quanto deteriores offensurus sis, quàm reliquisti.*

a al. delectet.

Teucris illa, lentum sanè negotium. neque Cornelius ad Terentiam postea rediit. opinor ad Considium, Axium, Selicium confugiendum est. nam à Cæcilio propinqui minore centesimis nummum mouere non possunt. Sed, vt ad prima illa redeam: nihil ego illa impudentius, astutius, lentius vidi. Libertum mitto. Titio mandaui. σκῆψις, *atque* ἀναβολαί. *sed nescio, an* [2] ταὐτόματον ἡμῶν. *nam mihi Pompeiani prodromi nuntiant, apertè Pompeium acturum, Antonio succedi oportere: eodémq. tempore aget prætor ad populum. Res eiusmodi est, vt ego nec per bonorum, nec per popularem existimationem honestè possim hominem defendere, nec mihi* [b] *libeat, quod vel maximum est. etenim accidit hoc, quod totum cuiusmodi sit,* [3] *mando tibi, vt perspicias. Libertum ego habeo, sanè nequam hominem, Hilarum dico, ratiocinatorem, & clientem tuum. De eo mihi Valerius interpres nuntiat, Chiliúsque se audisse scribit hæc: esse hominem cum Antonio: Antonium porrò in cogendis pecuniis dictitare, partem mihi quæri, & à me custodem communis quæstus libertum esse missum. Non sum mediocriter commotus, neq. tamen credidi: sed certè aliquid sermonis fuit. totum inuestiga, cognosce, perspice, & nebulonem illum, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. Huius sermonis Valerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, totum vt videas cuiusmodi sit. Pompeium nobis amicissimum constat esse.* [c] *Diuortium Muciæ vehementer probatur. P. Clodium, Appij F. te credo audisse cum veste mu-*

b v.c. laboræt.

c al. Deuortium.

a v.c.deprensum *liebri [a] deprehensum domi* C. *Cæsaris,* [4] *cùm pro populo fieret, eúmque* [5] *per manus seruulæ seruatum, & eductum: rem esse insigni infamia: quod te molestè ferre certò scio.* Q*uod præterea ad te scribam, non habeo, & mehercule eram in scribendo conturbatior.* N*am puer festiuus, anagnostes noster,* S*ositheus, decesserat, méque plus, quàm serui mors debere videbatur, commouerat.* T*u velim sæpe ad nos scribas. si rem nullam habebis, quod in buccam venerit, scribito.* Vale *Kalendis* Ian. M. M*essalla, &* M. P*isone* COSS.

CICERO ATTICO S.

A*ccepi tuas treis iam epistolas:* V*nam à* M. C*ornelio, quam à tribus ei tabernis, (vt opinor) dedisti: alteram, quam mihi* C*anusinus, tuus hospes, reddidit: tertiam, quam (vt scribis)* [b] *anchoris solutis de phaselo dedisti: quæ fuerunt omnes rhetorum. purè loquuntur, cùm humanitatis sparsæ sale, tum insignes amoris notis.* Q*uibus epistolis sum equidem abs te lacessitus ad rescribendum: sed idcirco sum tardior, quòd non inuenio fidelem tabellarium. quotus enim quisque est, qui epistolam paullo grauiorem ferre possit,* [1] *nisi eam* [c] *per lectionem releuerit?* A*ccedit eò, quòd mihi non est notum, vt quisque in* E*pirum* [d] *proficiscatur.* E*go enim te arbitror cæsis apud* A*maltheam tuam victimis, statim esse ad* S*icyonem oppugnandum profectum: neq. idipsum tamen certum habeo, quando ad* A*ntonium proficiscare, aut quid in* E*piro temporis ponas. ita neque* A*chaicis hominibus, neque* E*piroticis paullo liberiores litteras committere audeo.* S*unt autem post discessum à me tuum res dignæ litteris nostris, sed non committendæ eiusmodi periculo, vt aut interire, aut aperiri, aut intercipi possint.* P*rimùm igitur scito, pri-*

b L.anchora soluta

c L.pellectione releuarit?

d v.c.proficiscitur.

mum me non esse rogatum sententiam, præpositúmque esse nobis pacificatorem Allobrogum, *ídque admurmurante senatu, neque me inuito esse factum. sum enim & ab obseruando homine peruerso liber, & ad dignitatem in rep. retinendam contra illius voluntatem solutus, & ille secundus in dicendo locus habet auctoritatem pæne principis, & voluntatem non nimis deuinctam beneficio* COS. *tertius est* Catulus. *quartus (si etiam hoc quæris)* Hortensius. COS. *autem ipse paruo animo, & prauo:*[a] *tantùm cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur: facie magis, quàm facetiis ridiculus:*[b] *nihil agens in rep. seiunctus ab optimatibus: à quo nihil speres boni reip. quia non vult: nihil metuas mali, quia non audet.* Eius *autem collega & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quinimmò leuiter inter se dissident. sed vereor, ne hoc, quod infectum est, serpat longiùs.* Credo *enim te audisse, cùm apud* Cæsarem *pro populo fieret, venisse eò muliebri vestitu virum: ídque sacrificium cùm virgines instaurassent, mentionem à* Q. Cornificio *in senatu factam: (is fuit princeps, ne tu fortè aliquem nostrûm putes) postea rem ex* S.C.[2] *ad virgines,*[c] *atque ad pontifices relatam, ídque ab iis nefas esse decretum: deinde ex* S.C. *consules rogationem promulgasse: vxori* Cæsarem *nuntium remisisse.* In *hac causa* Piso, *amicitia* P. Clodij *ductus, operam dat, vt ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex* S.C. *& de religione, antiquetur.* Messalla *vehementer adhuc*[d] *agit seuerè. boni viri precibus* Clodij *remouentur à causa. operæ comparantur. nosmetipsi, qui* Lycurgéi *à principio fuissemus, quotidie*[e] *demitigamur. instat, & vrget* Cato. Quid *multa? vereor, ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbis,*[3] *magnorum reip. malorum*[f] *causa sit. tuus autẽ ille amicus,*[g] *scin quẽ dicã? de*

[a] v.c.tamen
[b] v.c.nihil agens cũ rep.
[c] v.c.atq. põtifices
[d] L. agit, & seuerè.
[e] L. mitigamur.
[f] L. causa sint.
[g] L. scis quẽ dicam.

a v.e. reprendere,

quo tu ad me scripsisti, posteaquàm non auderet [a] reprehendere, laudare cœpisse: nos (vt ostendit) admodum diligit, amplectitur, amat, apertè laudat, occultè (sed ita vt perspicuum sit) inuidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς, [4] honestũ, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. Sed hæc ad te scribam aliâs subtiliùs. nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio, nescio cui, committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias prætores nondum sortiti sunt. res [b] eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni, & Puteolorum, includã orationi meæ. [c] ad III. Non. Decembr. mendosè fuisse animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus, (mihi crede) valde mihi placebant: sed non audebam anteà dicere. nunc verò quòd à te probata sunt, multo mi ἀττικώτερα videntur. In illam orationem Metellinam addidi quædam. liber tibi mittetur, quoniam te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quídnam scribam? quid? etiam. Messalla COS. Autronianam domũ emit HS. CCCCXXXVII. Quid id ad me, inquies? tantum, quòd ea emtione & nos bene emisse iudicati sumus: & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa, lentum negotium, sed tamen est in spe. Tu ista confice: à nobis liberiorem epistolam exspecta. Vale. VI. Kalendas Febr. [d] M. Messalla, & M. Pisone COSS.

b al. eodem est loco;

c L. a.d.

d v.e. M. Messalla, M. Pis.

CICERO ATTICO S. II

Vereor, ne putidum sit, scribere ad te, quàm sim occupatus: sed tamen ita distinebar, vt vix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, [1] atque id [e] ereptum è summis occupationibus. Prima contio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea: non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaque frigebat: tum Pisonis COS.

e L. dereptũ ex summ.

COS. *impulsu leuißimus tribunus pl.* L. [a] Fusius *in concionem produxit* Pompeium. Res *agebatur in* Circo Flaminio: & *erat in eo ipso loco, ipso die nundinarum* πανηγύρεως. *quæsiuit ex eo*, Placerétne *ei iudices à prætore legi, quo consilio idem prætor vteretur.* Id *autem erat de* Clodiana *religione ab senatu constitutum.* Tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς *locutus est, senatúsque auctoritatem sibi omnibus in rebus maximam videri, sempérque visam esse respondit,* & *id multis verbis.* Postea Messalla COS. *in senatu de* Pompeio *quæsiuit, quid de religione,* & *de promulgata rogatione sentiret.* Locutus [b] *ita est in senatu, vt omnia illius ordinis consulta* γενικῶς *laudaret: mihíque, vt assedit, dixit, se putare satis ab se etiam de istis rebus esse responsum.* Crassus *posteaquàm vidit illum excepisse laudem ex eo,* [c] *quòd hi suspicarentur homines, ei consulatum meum placere, surrexit, ornatißiméque de meo consulatu locutus est: vt ita diceret, se, quòd esset senator, quòd ciuis, quòd liber, quòd viueret, mihi acceptum referre: quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam videret, toties se beneficium meum videre.* Quid *multa? totum hunc locum,* 2 *quem in* Aristocratia *ego variè meis orationib. quarum tu* Aristarchus *es, soleo pingere, de flamma, de ferro (nosti illas* ληκύθους*) valde grauiter pertexuit.* 3 [d] Proximus Pompeio *sedebam. intellexi, hominem moueri,* Vtrùm Crassum *inire eam gratiam, quam ipse prætermisisset, an esse tantas res nostras, quæ tam libenti senatu laudarentur: ab eo præsertim, qui mihi laudem illam eo minùs deberet, quòd meis omnibus litteris in* Pompeiana *laude perstrictus esset.* Hic *dies me valde* Crasso *adiunxit,* & *tamen* [e] *ab illo apertè, tectè quidquid est datum, libenter accepi.* Ego *autem ipse, dij boni, quomodo* ἐνεπερπερευσάμην *nouo auditori* Pompeio? 4 [f] Si *vmquam mihi* ἐπιχειρήματα *suppedita-*

a L. [illegible]

b v.c. ita'st in sen.

c L. quòd suspicarentur hom.

d L. Proximè Pompeiũ sedebam.

e L. ab illo tecto, apertè quidq.

f L. Si vmquã mihi περίοδοι, ἢ καμπαί, ἢ ἐνθυμήματα, ἢ κατασκευαὶ suppedidet.

uerunt, illo tempore. Quid multa? clamores. etenim hæc erat ὑπόθεσις, de grauitate ordinis, de equestri concordia, de consensione Italiæ, de immortuis reliquiis coniurationis, [a] *de vilitate, de otio. nosti iam in hac materia sonitus nostros. tanti fuerunt, vt ego eo breuior sim, quòd eos* [b] *vsque hinc exauditos putem. Romanæ autem se res sic habent. senatus, ἄρειος πάγος: nihil constantius, nihil seuerius, nihil fortius. Nam, cùm dies venisset rogationi ex S.C. ferendæ, concursabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis: & populum, vt antiquaret, rogabāt. Piso autem cōsul, lator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ ponteis occuparant, tabellæ ministrabantur, ita vt nulla daretur, VTI ROGAS. Hic tibi Rostra Cato aduolat. conuicium Pisoni consuli mirificum facit: si id est conuicium, vox plena grauitatis, plena auctoritatis, plena deniq. salutis. Accedit eōdem etiam noster Hortensius, multi præterea boni. insignis verò opera Fauonij fuit. Hoc concursu* [c] *optimatum comitia dimittuntur: senatus vocatur. cùm decerneretur frequenti senatu, contrà pugnante Pisone, ad pedes omnium singillatim accidente Clodio, vt consules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam, homines ad XV. Curioni, nullum S.C. facienti,* [d] *assenserūt. Facilè ex altera parte CCCC.* [e] *affuerunt. acta res est. Fufius tertiùm concessit. Clodius cōtiones miseras habebat: in quibus Lucullum, Hortensium, C. Pisonem, Messallam consulē contumeliosè lædebat:* [6] *me tantùm comperisse omnia criminabatur. Senatus & de prouinciis prætorum, & de legationibus, & de ceteris rebus decernebat, vt, antequàm rogatio lata esset, nequid ageretur. Habes res Romanas: sed tamen etiam illud,* [f] *quod ego nō speraram, audi. Messalla, consul est egregius, fortis, constans, diligens, nostri laudator, amator, imitator. Ille alter, vno vitio minùs vitiosus, quòd*

a al. vtilitate,
b L. vsq. istim exaud.
c L. optimatium
d v.c. adsenserunt.
e L. fuerunt.
f v.c. quod non sp.

iners, quòd somni plenus, quòd imperitus, quòd ἀπερχλόπητος, sed voluntate ita καχέκτης, vt Pompeium post illam contionem, in qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœperit. Itaq. mirum in modum omneis à se bonos alienauit: neque id magis amicitia Clodij adductus fecit, quàm studio perditarum rerum, atq. partium. 7 sed habet sui similem in magistratib. præter[a] Fusium, neminem. Bonis vtimur tribunis pl. Cornuto verò Pseudocatone. Quid quæris? [b] nũc ad priuata redeam, πῦκρος promissa patrauit. Tu mandata [c] effice, quæ recepisti. Q. frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrantem emit, HS. DCCXXV. Tusculanũ venditat, vt, si poßit, emat Pacilianam domum. Cum Lucceio in gratiam redi. [d] videro hominem, valde petitur: renauabo operam. Tu quid agas, vbi sis, cuiusmodi istæ res sint, fac me quàm diligentißimè certiorem. Idib. Febr. Vale.

a L. Fufium,
b L. Nunc, vt ad priuata redeam, πύκνος
c al. confice,
d L. video hominem valde petiturire. nauabo operam.

CICERO ATTICO S. 12

Asiam Quincto, suauißimo fratri, obtigisse audisti. non enim dubito, quin celeriùs tibi hoc rumor, quàm vllius nostrûm litteræ nuntiarint. Nunc, quoniam & laudis auidißimi semper fuimus, & præter ceteros, φιλέλληνες & sumus, & habemur, & multorum odia, atque inimicitias reip. causa suscepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curáque, & effice, vt ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quincto dabo. Tu me velim certiorem facias, quid de meis mandatis egeris: atque etiam, quid de tuo negotio. Nam vt Brundisio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ litteræ. [1] Valde aueo scire, quid agas. idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

Quæris ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omniũ factũ sit, & simul vis scire, quomodo ego minus, quàm soleã, præliatus sim.

Reſpõdebo tibi ὕστερον πρότερον, ὁμηρικῶς. Ego enim, quamdiu ſenatus auctoritas mihi defendenda fuit, ſic acriter, & vehementer prœliatus ſum, vt clamor, concurſusq. maxima cum mea laude fierent. quòd ſi tibi vnquam ſum viſus in rep. fortis, certè me in illa cauſa admiratus eſſes. Cùm enim ille ad contiones confugiſſet, in iisq. meo nomine ad inuidiam vteretur, dij immortales, quas ego pugnas, & quantas ſtrages edidi? Quos impetus in Piſonem, in Curionem, in totam illam manum feci? Quomodo ſum inſectatus leuitatem ſenum, libidinem iuuentutis? Sæpe, ita me dij iuuent, te non ſolùm auctorem conſiliorum meorum, verùm etiã ſpectatorem pugnarum mirificarum deſideraui. Poſtea verò, quàm Hortenſius excogitauit, vt legem de religione [a] Fuſius, tribunus pleb. ferret, in qua nihil aliud à conſulari rogatione differebat, niſi iudicum genus (in eo autem erant omnia, pugnauitq., vt ita fieret, quod & ſibi, & aliis perſuaſerat, nullis illum iudicibus effugere poſſe: contraxi vela, perſpiciens inopiam iudicum: neq. dixi quidquam pro teſtimonio, niſi quod erat ita notum, atq. teſtatum, vt non poſſem præterire. Itaque, ſi cauſam quæris abſolutionis, vt iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egeſtas iudicum fuit, & turpitudo. id autem vt accideret, commiſſum eſt Hortenſij cõſilio: qui dum veritus eſt, ne [b] Fuſius ei legi intercederet, quæ ex S.C. ferebatur, non vidit illud ſatius eſſe, illum in infamia relinqui, ac ſordibus, quàm infirmo iudicio committi. ſed ductus odio, properauit rem deducere in iudiciũ, cùm illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. Sed iudicium ſi quæris, quale fuerit: incredibili exitu: ſic vti nunc ex euentu ab aliis, à me tamen ex ipſo initio conſilium Hortenſij reprehendatur. Nam, vt reiectio facta eſt clamorib. maximis, cùm accuſator, tanquam cenſor bonus, homines nequiſſimos reiiceret. reus, tanquam clemens la-

a L. Fufius,

b L. Fufius

nista, frugalissimum quemque secerneret: vt primùm iudices consederunt, valde diffidere boni cœperunt. non enim vmquam turpior in ludo talario consessus fuit. maculosi senatores, nudi equites, [a] tribuni[1] non tam ærati, quàm, vt appellantur, ærarij. pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat: qui mæsti inter sui dissimileis, & mærentes sedebant, & contagione turpitudinis vehementer permouebantur. Hic, vt quæque res ad consilium primis [b] postulationibus referebatur, incredibilis erat seueritas, nulla varietate sententiarum. nihil[c] impetrabat reus, plus accusatori dabatur, quàm postulabat. triumphabat. quid quæris? Hortensius, se vidisse tantùm. Nemo erat, qui illum reum, ac non millies condemnatum arbitraretur. me verò teste producto, credo te ex acclamatione Clodij aduocatorum audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, vt me circumsteterint, vt apertè iugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarint. quæ mihi res multo honorificentior visa est, quàm aut illa, cùm iurare tui ciues Xenocratem, testimonium dicentem, prohibuerũt, aut cùm tabulas Metelli Numidici, cùm hæ (vt mos est) circumferrentur, nostri iudices adspicere noluerũt. multo hæc, inquam, nostra res maior. Itaq. iudicum vocib. (cùm ego sic ab his, vt salus patriæ defenderer) fractus reus, & vnà patroni omnes conciderunt. ad me autẽ eadem frequentia postridie conuenit, quacũ abiens consulatu, sum domũ reductus. clamare præclari Ariopagitæ, se non esse venturos, nisi præsidio constituto. refertur ad consiliũ. vna sola sententia præsidiũ non desiderauit. defertur res ad senatum. grauissimè, ornatissiméq. decernitur. laudantur iudices. datur negotium magistratibus. responsurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, Ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. Nosti Caluũ ex Nãncianis, illum, illum laudatorẽ meum: de cuius oratione erga

a al. tribuni non tam ærari, vt appellantur, quàm ærati. p.

b al. petitionibus ref.

c al. impetrarat

me honorifica ad te ſcripſerã. biduo per vnum ſeruum, & eum ex gladiatorio ludo, confecit totum negotiũ.[a] accerſiuit ad ſe, promiſit, intercesſit, dedit. Iam verò, ó dÿ boni, rem perditam! etiam noctes certarum mulierum, atq. adoleſcentulorum nobilium[b] introductiones, nonnullu iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. Ita ſummo diſceſſu bonorũ, pleno foro ſeruorum, XX. iudices ita fortes tamen fuerunt, vt, ſummo propoſito periculo, vel perire maluerint, quàm perdere omnia.[c] XXX. fuerunt, quos fames magis, quàm fama commouerit. Quorum Catulus cùm vidiſſet quemdã, Quid vos, inquit, præſidium[d] vobus poſtulabatus? an, ne nummi vobis eriperentur, timebatis? Habes, vt breuisſimè potui, genus iudicij, & cauſam abſolutionis. Quæris deinceps,[e] quis nunc ſit ſtatus reip. & qui meus. Reip. ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino confirmatum, putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & auctoritate conſulatus mei fixus, & fundatus videbatur, niſi quis nos deus reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus vno hoc iudicio: ſi iudicium eſt, triginta homines populi R. leuisſimos, ac nequisſimos, nummulis acceptis, ius ac fas omne delere, &, quod omnes non modò homines, verùm etiam pecudes factum eſſe[f] ſciebant, id,[g] Talnam, & Plautum, & Spongiam, & ceteras huiuſmodi quiſquilias, ſtatuere, numquam eſſe factum. Sed tamen, vt te de rep. conſoler, nõ ita, vt ſperarunt mali, tanto impoſito reip. vulnere, alacris exſultat improbitas in victoria. Nam planè ita putauerunt: cùm religio, cùm pudicitia, cùm iudiciorum fides, cùm ſenatus auctoritas concidiſſet, fore, vt apertè victrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque peteret ſui doloris, quem improbisſimo cuique inuſſerat ſeueritas conſulatus mei. Idem ego ille (non enim mihi videor inſolenter gloriari, cùm de me apud te loquor, in ea præſertim epi-

a L. arceſsiuit ad ſe
b al. productiones,
c L. XXXI. ſuer.
d L. à nobis & ita v.c.
e v.c. qui
f L. ſciant,
g al. Caluum,

stola, quā nolo aliis legi) idem, inquam, ego recreaui afflictos animos bonorum, vnumquenque[a] *confirmans, & excitans. insectandis verò, exagitandisque nummariis iudicibus, omnem omnibus studiosis, ac fautoribus illius victoriæ* παῤῥησίας *eripui.* Pisonem *consulem nulla in re consistere vmquam sum passus. desponsam homini iam* Syriam *ademi: senatum ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui:* Clodium *præsentem fregi in senatu cum oratione perpetua, plenissima grauitatis, tum altercatione huiusmodi, ex qua licet pauca degustes. nam cetera nō possunt habere eandem neque vim, neque venustatem, remoto illo studio contentionis, quem* ἀγῶνα *vos appellatis.* Nam, *vt idibus* Maiis *in senatum conuenimus, rogatus ego sententiam, multa dixi*[b] *de summa reip. atque ille locus inductus à me est diuinitus,* Ne, *vna plaga accepta,* P. C. *conciderent, ne deficerent: vulnus esse eiusmodi, quod mihi neq. dissimulandum, neque pertimescendum videretur, ne aut ignorando stultissimi,* [2] *aut metuendo ignauissimi iudicaremur.* Bis *absolutum esse* Lentulum, *bis* Catilinam: *hunc tertiū iam esse à iudicibus in remp. immissum.* Erras Clodi, *non te iudices vrbi, sed carceri reseruarunt: neque retinere in ciuitate, sed*[c] *exsilio priuare voluerunt.* Quamobrem, P.C. *erigite animos, retinete vestram dignitatem. manet illa in rep. bonorum consensio: dolor accessit bonis viris, virtus non est imminuta. nihil est damni factum noui: sed, quod erat, inuentum est in vnius hominis perditi iudicio: plures similes reperti sunt.* Sed *quid ago? pæne orationem in epistolam inclusi.* Redeo *ad altercationē.* Surgit pulchellus *puer. obiicit mihi, me ad* Baias *fuisse.*[3] [d] F*alsum: sed tamen*[e] *quid huic simile est, inquam? quasi in operto dicas fuisse.* Quid, *inquit, homini* Arpinati *cum aquis calidis?* Narra, *inquam, patrono tuo, qui* Arpinateis *aquas concupiuit. nosti enim*

a v.c. confirmans, excitans.

b L. de summa rep.

c al. exsulio

d fort. Facti

e L. quid hoc simile est,

Marinas. Quousque, inquit, hunc regem feremus? Regem appellas, inquam, cùm Rex tui mentionem nullam fecerit? Ille autem Regis hereditatem spe deuorarat. Domum, inquit, emisti.[a] Putas, inquam, dicere, iudices emisti? Iuranti, inquit, tibi non crediderunt. Mihi verò, inquam, XX. iudices crediderunt.[b] XXX. quoniam nummos antè acceperunt, tibi nihil crediderunt. Magnis clamorib. afflictus conticuit, & cóncidit. Noster autem status est hic. apud bonos iidem sumus, quos reliquisti: apud sordem vrbis, & fæcem, multò [c]meliùs, quàm reliquisti. nam & illud nobis non obest, videri nostrum testimonium non valuisse. missus est sanguis inuidiæ sine dolore. atq. etiam hoc magis, quòd omnes illi fautores illius flagitij, rem manifestam illam redemtam esse à iudicib. confitētur. Accedit illud, quòd illa cōtionalis hirudo ærarij, misera, & [d]ieiuna plebecula, me ab hoc Magno vnicè diligi putat: & Hercule multa, & iucunda consuetudine cōiuncti inter nos sumus vsq. eò, vt nostri isti [e]comessatores cōiurationis, barbatuli iuuenes, illū in sermonib. Cn. Ciceronem appellēt. Itaque & ludis, & gladiatorib. mirādas ἐπισημασίας sine vlla pastoritia fistula auferebamus. Nūc est exspectatio comitiorum, in quæ omnib. inuitis trudit noster Magnus [f]Auli F. atq. in eo neq. auctoritate, neque gratia pugnat, sed quib. Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modò asellus, onust[9] auro, posset adscēdere. Consul autē ille deterioris histrionis similis, suscepisse negotium dicitur, & domi diuisores habere: quod ego non credo. sed S.C. duo iam facta sunt odiosa, quòd in consulem facta putantur, Catone & Domitio postulante. vnum, vt apud magistratus inquiri liceret: alterum, [g]cuiusmodi, diuisores haberent, aduersus remp. Lurco autem, tribunus pl. qui magistratum simul cum lege Ælia iniit, solutus est & Ælia, & Fufia, vt legem de

a v.c. Putes,

b L. xxxi.

c L. meliùs nunc, quàm rel.

d fort. namq. illud

d al. ac

e comissatores coniur.

f L. Auli filiū: al. Afr.

g L. cuius domi diuisores habitarēt, cum aduersus remp. facere videri. Lurco.

ambitu ferret, quam ille bono auspicio claudus homo promulgauit. Ita comitia [h]in ante II. Kalendas Sext. dilata sunt. Noui est in lege hoc, Vt, qui nummos in tribu pronuntiarit, si non dederit: impune sit. sin dederit, vt, quoad viuat, singulis tribubus HS.CIↃ CIↃ CIↃ. debeat. Dixi, hanc legem P. Clodium iam[a] antea seruasse: pronuntiare enim solitum esse, & non dare. Sed heus tu: vidésne, consulatum illum nostrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν vocabat, [5] si hic factus erit, fabam mimum futurum? Quare, vt opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis: [6] & istos consulatus, [b] non ἐλαφητέον? Quod ad me scribis, te in Asiam statuisse non ire: equidem mallem vt ires: ac vereor, ne quid in ista re minùs commodè fiat: sed tamen non possum reprehendere consilium tuum, præsertim cùm egomet in prouinciam non sim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amalthéo posuisti, contenti erimus, præsertim cùm & Chilius nos reliquerit, & Archias nihil de me scripserit: ac vereor, ne Lucullus, quoniam Græcum poëma cõdidit, nunc ad Cæcilianã fabulam spectet. Antonio, tuo nomine gratias egi, eámque epistolam Mãlio dedi. Ad te ideò antea rariùs scripsi, quòd non habebam idoneum, cui darem, nec satis sciebam, quid darem. [c] Te valde vindicaui. Cincius, si quid ad me tui negotij detulerit, suscipiam. sed nunc magis in suo est occupatus: in quo ego ei non desum. Tu, si vno in loco es futurus, crebras à nobis litteras exspecta, ast plureis etiam ipse mittito. Velim ad me scribas, cuiusmodi sit ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία: & quæ poëmata, quásque historias de ἀμαλθείᾳ habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. Ego tibi aliquid de meis scriptis mittã. nihil erat absoluti. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

MAgna mihi varietas volũtatis, & dissimilitudo opinionis, [d] & iudicij Q. fratris mei demonstrata est ex

h L. in ante diem VI. kalendas Sext.

a L. antè

b L. non flocci facteon. al. non flocci, ἰχθίον.

c L. Valde te venditaui.

d L. ac iudicij

litteris tuis, in quibus ad me epistolarũ illius exempla misisti. Qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantam mihi meus amor summus erga vtrumque vestrûm afferre debuit: & admiratione, quidnam accidisset, quod afferret Q. fratri meo aut offensionem tam grauem, aut commutationẽ tantã voluntatis. Atque illud à me iam antè intelligebatur, quod te quoque ipsum discedentem à nobis suspicari videbam, subesse nescio quid opinionis incommodæ, sauciúmque eius animum, & insedisse quasdam odiosas suspiciones. quib. ego mederi cùm cuperem & antea sæpe, & vehementiùs etiam post sortitionem prouinciæ: nec tantùm intelligebam ei esse offensionis, quantum litteræ tuæ declarant: nec tantum proficiebam, quantum volebam. sed tamen hoc me ipse consolabar, quòd non dubitabam, quin te ille aut Dyrrachij, aut in istis locis vspiam visurus esset: quòd cùm accidisset, confidebam, ac mihi persuaseram, fore, vt omnia placarẽtur inter vos, nõ modò sermone, ac disputatione, sed adspectu ipso, congressuq́. vestro. nam quãta sit in Q. fratre meo comitas, quanta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendã offensionem, nihil attinet me ad te, qui ea nosti, scribere. Sed áccidit perincommodè, quòd eum nusquam vidisti. Valuit enim plus, quod erat illi nonnullorũ artificiis inculcatum, quàm aut officiũ, aut necessitudo, aut amor vester ille pristinus: qui plurimùm valere debuit. Atq. huius incommodi culpa vbi resideat, facilius possum existimare, quàm scribere. vereor enim, ne [a] dum defendã meos, nõ parcam tuis. Nam sic intelligo, vt nihil à domesticis vulneris factũ sit, illud quidẽ, quod erat, eos certè sanare potuisse. Sed huiusce rei totius vitiũ, quod aliquanto etiã latiùs patet, quàm videtur, præsenti tibi commodius exponam. De his litteris, quas ad te [b] Thessalonicam misit, & de sermonibus, quos

[a] al. dum defendo m.

[b] L. Thessalonica mis.

ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, [a] & quid tantùm causæ sit ignoro. sed omnis in tua posita est humanitate mihi spes huius leuandæ molestiæ. Nam, si ita statueris, & irritabileis animos esse [1] optimorũ sæpe hominum, & eosdem placabileis, & esse hanc agilitatem, (vt ita dicam) mollitiémq; naturæ plerumq. bonitati: &, id quod caput est, nobis inter nos nostra, siue incommoda, siue vitia, siue iniurias esse tolerandas: facilè hæc, quemadmodũ spero, mitigabuntur. Quod ego, vt facias, te [b] rogo. nam ad me, qui te vnicè diligo, maximè pertinet, neminem esse meorum, qui aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epistolæ tuæ minimè fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut vrbanorũ commodorũ & aliis temporibus, & me ipso consule prætermiseris. mihi enim [2] perspecta est & integritas, & magnitudo animi tui: neq. ego inter me, atq. te quidquã interesse vnquã duxi, præter voluntatem institutæ vitæ: quòd me ambitio quædam ad honorum studium, te autem alia minimè reprehendẽda ratio ad honestũ otium duxit. Vera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis, neq. me tibi, neque quemquam antepono. amoris verò erga me, cùm à fraterno amore, domesticóque discessi, tibi primas defero. Vidi enim, vidi, penitúsque perspexi in meis variis temporibus, & sollicitudines, & lætitias tuas. Fuit mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iucunda, & timoris cõsolatio grata. Quin mihi nũc, te absente, non solùm consilium, quo tu excellis, sed etiam sermonis communicatio, quæ mihi suauissima tecum solet esse, maximè [c] deest. Quid dicam in publica re? quo in genere mihi negligenti esse non licet: an in forensi labore, quem antea propter ambitionem sustinebam, nunc vt dignitatem tueri gratia possim? an in ipsis domesticis negotiis, in quibus ego cùm antea, tum ve-

a al. eequid tant.

b L. oro.

c v.c. deest.

rò post discessum fratris, te, sermonésque nostros desidero? Postremò non labor meus, non requies: non negotium, non otium: non forenses res, non domesticæ: non publicæ, non priuatæ, carere diutius tuo suauissimo, atque amantissimo cōsilio, ac sermone possunt. Atque harum rerum commemorationem verecundia sæpe impediuit vtriusque nostrûm. nunc autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos esse voluisti. Atque in ista incommoditate alienati illius animi, & offensi, illud inest tamen commodi, quòd & mihi, & ceteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquãdo testificata tua voluntas omittendæ prouinciæ: vt, quòd vnà non estis, non dissensione, [a] ac dissidio vestro, sed voluntate, ac iudicio tuo factum esse videatur. Quare & illa, quæ violata, expiabuntur, & hæc nostra, quæ sunt sanctissimè conseruata, suam religionem obtinebunt. Nos hîc in rep. infirma, misera, commutabilique versamur. [b] credo enim te audisse, nostros equites pæne à senatu esse disiunctos: qui primùm illud valde grauiter tulerunt, promulgatum ex S.C. fuisse, Vt de iis, qui ob iudicãdum, [c] pecuniam accepissent, quæreretur. Qua in re decernenda, cùm ego casu non affuissem, sensissémque, id equestrem ordinem ferre molestè, neque apertè dicere, obiurgaui senatum, vt mihi visus sum, summa cum auctoritate, & in causa non verecunda, admodum grauis, & copiosus fui. Ecce aliæ deliciæ equitum vix ferendæ, quas ego non solùm tuli, sed etiam ornaui. [e] Asiani, qui de censoribus conduxerunt, questi sunt in senatu, se cupiditate prolapsos, nimiùm magno conduxisse: vt induceretur locatio, postulauerunt. Ego princeps in adiutoribus, atque adeò secundus. nam, vt illi auderent hoc postulare, Crassus eos impulit. Inuidiosa res, turpis postulatio, & confessio temeritatis. summum erat periculum,

a L. ac discidio

b al. credo enim & te aud.

c vox, pecuniam, abest à q.v.c.

e al. Asiatici,

ne, si nihil impetrassent, planè alienarentur à senatu. Huic *quoque rei subuentum est maximè à nobis, perfectúmque, vt frequentißimo senatu, & libentißimo vterentur, multáque à me de ordinum dignitate, & cõcordia dicta sunt* Kalendis Decembr. *& postridie: neque adhuc res* [a]*confecta est: sed voluntas senatus perspecta.* Vnus enim contrà *dixerat* Metellus, COS. *design.*[b] Diu erat *dicturus (ad quẽ propter diei breuitatem peruentum non est) heros ille noster,* Cato. Sic ego *conseruans rationem, institutionémque nostram, tueor, vt possum, illam à me conglutinatam concordiam.* Sed tamen, *quoniam ista sunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta, vt spero, via: quam tibi litteris satis explicare non possum: significatione parua ostendam tamen.* Vtor Pompeio *familiarißimè.* Video, *quid dicas. cauebo, quæ sunt cauẽda: ac scribã aliás ad te de meis consiliis capessendæ reip. plura.* Lucceiũ *scito consulatum habere in animo statim petere. duo enim soli dicuntur petituri.* Cæsar *cum eo coire per* Arrium *cogitat: &* Bibulus *cum hoc se putat per* C. Pisonem *posse coniungi.* Rides? Non *sunt hæc ridicula, mihi crede.* Quid *aliud scribam ad te? quid? multa sunt: sed in aliud tempus.* Te, *si exspectari velis,* [b]*cures, vt sciam.* Iam *illud modestè rogo, quod maximè cupio, vt quamprimùm venias.* Nonis Decembr. Vale.

a v c. confecta' it:

b v.c. qui erat non pl.

b al. oura,

CICERO ATTICO S. 15

N*Ihil mihi nunc scito tam* [c]*deesse, quãm hominẽ eum, qui-cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, vnà cõmunicem: qui me amet, qui sapiat, quicũ ego colloquar, nihil fingam, nihil dißimulem, nihil obtegã. abest enim frater* ἀφιλέστατος,[d] *&* [1] *amantißimus* Metellus, *non homo, sed litus, atque aër, & solitudo mera.* Tu *autem, qui sæpißimè curam, & angorem animi mei, sermone, & consilio*

c v.c. desse.

d L. & amantissimus mei, non homo,

leuasti tuo, qui mihi & in publica re socius, & in priuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles, vbinam es?[a] Ita sum destitutus, vt tantùm requietis habeam, quantùm cum vxore, & filiola, & mellito Cicerone consumitur. Nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæque amicitiæ, sunt in quodam splendore forensi: fructum domesticum non habent. Itaque cùm bene completa domus est, tempore matutino: [2] *cùm ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, qui-cum aut iocari liberè, aut suspirare familiariter possimus. Quare te exspectamus, te desideramus, te iam etiam arcessimus. Multa sunt enim, quæ me sollicitant, angúntque: quæ mihi videor aureis nactus tuas, vnius ambulationis sermone exhauriri posse. Ac domesticarum quidem sollicitudinum aculeos omneis, & scrupulos occultabo: neque ego huic epistolæ, atque ignoto tabellario committam. atque hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti: sed tamen insident, &* [b] *vrgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In rep. verò, quamquam animus est præsens, tamen voluntas etiam, atque etiam ipsa me deficit. Nam, vt ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligam, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse. Etenim post profectionem tuam primus (vt opinor) introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus (vt mihi videbar) locum* [c] *resecandæ libidinis, & coërcendæ iuuentutis, vehemens fui, & omneis profudi vireis animi, atq. ingenij mei: non odio adductus alicuius,* [3] [d] *sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis. Afflicta resp. est empto, constupratóque iudicio. Vide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos, adspicere* [4] *sine suspirio posset. Quantum hoc*

a L. Ita sum ab omnibus destit.

b L. vrguent,

c v.c. resicandæ

d L. sed spe & animo corrigendæ, & sanandæ c.

vulnus? facto S. C. de ambitu, de iudiciis, nulla lex perlata: exagitatus senatus, alienati equites R. Sic ille annus duo firmamenta reip. per me vnum constituta, euertit. nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam disiunxit. Instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, vt anniuersaria sacra [a] *iuuentutis non committerentur. Nam M. Luculli vxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægrè id passus diuortium fecit. Quamquam ille pastor Idæus Menelaum solum* [b] *contemserit: hic noster Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem, liberum non putauit. Est autem C. Herennius quidam, tribunus pleb. quem tu fortasse ne nosti quidem. tametsi potes nosse. tribulis enim tuus est: & Sextus, pater eius, nummos vobis diuidere solebat. Is ad plebem Publium Clodium traducit: idémque fert, vt vniuersus populus in campo Martio suffragium de re Clodij ferat. Hunc ego accepi in senatu, vt soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est consul egregius, & nos amat: sed imminuit auctoritatem suam,* [c] *quod habet, vt dicit, causam promulgatã. Illud idem de Clodio. Auli autem filius, ò dij immortales, quàm ignauus, ac sine animo miles! quàm dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad malè audiendum quotidie præbeat? Agraria autem promulgata est à Flauio sanè leuis: eadẽ ferè, quæ fuit Plotia. Sed interea πολιτικὸς ἀνήρ, οὐδ᾽ ὄναρ, quisquam inueniri potest. qui poterat, familiaris noster, (sic est enim:* [d] *volo te hoc scire) Pompeius, togulam illam pictam silẽtio tuetur suam. Crassus verbum nullum contra gratiam. ceteros iam nosti: qui ita sunt stulti, vt, amissa rep. piscinas suas fore saluas sperare videantur. Vnus est, qui curet, constantia magis, & integritate, quàm (vt mihi videtur) consilio, aut ingenio, Cato: qui miseros publicanos, quos habuit amantissimos sui,*

a L. Iuuẽtatis

b L. contemserat:

c L. quod habet diciscausa promulgatum illud idẽ de Cl.

d v. c. volo hoc scire te)

tertium iam mensem vexat, neque iis à senatu responsum dari patitur. Ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere antè, quàm publicanis responsum sit. Quare etiam legationes reiectum iri puto. Nunc vides, quibus fluctibus iactemur. etsi ex iis, quæ scripsimus, [a] tamen etiã à me non scripta perspicis. Reuisé nos aliquando: &, quamquam sunt hæc fugienda, quò te voco, tamen fac vt amorem nostrum tanti æstimes, vt eò, vel cum his molestiis [a] peruenire velis. Nam, ne absens censeare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autem censeri, germani negotiatoris est. Quare cura, vt te quamprimùm videamus. Vale. XI. Kalendas Febr. Q. Metello, L. Afranio COSS.

a v.e. tanta

a L. venire

CICERO ATTICO S. 16

NON *modò, si mihi tantùm esset otij, quantum est tibi, verùm etiam, si tam breueis epistolas velim [b] mittere (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto multo essem crebrior, quàm tu. Sed ad summas, atque incredibileis occupationes meas accedit, quòd nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia [c] venire. Et primùm tibi (vt æquum est) ciui amanti patriam, quæ sunt in rep. exponam: deinde, quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te non nolle arbitramur. Atque in rep. nunc quidem maximè Gallici belli versatur metus. Nam Ædui, fratres nostri, pugnant. [1] Sequani malè pugnarunt: Heluetij sine dubio sunt in armis, excursionésque in prouinciam faciunt. Senatus decreuit, vt consules duas Gallias sortirentur, [c] delectus haberetur, vacationes ne valerẽt, legati cum auctoritate mitterẽtur, qui adirent Galliæ ciuitates, darẽntq. operam, ne hæ se cum Heluetiis [d] iungerent. Legati sunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, & τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus, [e] Clodiæ filius.*

b L. mittere quàm, tu soles, facilè te superarem,

c v.e peruenire.

e L. dilectus

d' L. coniungerent.

e L. Clodiani filius.

filius. Atque hoc loco illud non queo præterire, quòd, cùm de consularibus mea prima sors exisset, vna voce senatus frequens retinendum me in vrbe censuit. Hoc idem post me Pompeio accidit, vt nos duo quasi pignora reip. retineri videremur. Quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα *expectem, cùm hæc domi nascantur? Vrbanæ autem res sic se habent. Agraria lex à Flauio tribuno pl. vehementer agitabatur, auctore Pompeio, quæ nihil populare habebat, præter auctorem. Ex hac ego lege, secunda concionis voluntate, omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mucio, L. Calpurnio* COSS. *publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos,* [a] *&* *Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam. Vnam rationem non reiiciebam, vt ager hac aduentitia pecunia emeretur: quæ ex nouis vectigalibus per quinquennium* [b] *reciperetur. Huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potētiam quæri. Pompeius verò ad voluntatem perferendæ legis incubuerat. Ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum possessiones. Is enim est noster exercitus, hominum, vt tute scis, locupletium. Populo autem, & Pompeio (nam id quoque volebam) satisfaciebam emtione. qua constituta diligenter, & sentinam vrbis exhauriri, & Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. Sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, vt planè* [c] *quid erit, nesciat. Hæc sunt in rep. nisi etiā illud ad remp.* [d] *putes pertinere, Herennium quendam tribunum pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam, atque egentem, sæpe iam de P. Clodio ad plebem traducendo agere cœpisse. Huic*

a L. & Arretinos, q. v. c. & Arteminos.

b L. reficeretur. al. redigeretur. al. exigeretur.

c L. quid emerit,

d L. putas

frequenter interceditur. Hæc *sunt (vt opinor)in rep.* Ego *autem,vt semel* Nonarum *illarum* Decembrium *iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitiis eximiam quandam, atque immortalem gloriam consecutus sum, non destiti eádem animi magnitudine in rep.versari, & illam institutam, ac susceptam dignitatem tueri.* Sed *postea quàm primùm* Clodij *absolutione leuitatem, infirmitatémque iudiciorum perspexi, deinde vidi nostros publicanos facilè à senatu*[a] *disiungi,quamquam à meipso nõ diuellerẽtur:tum autem beatos homines (hos piscinarios dico,amicos tuos) non obscurè nobis inuidere:putaui mihi maiores quasdam opes,& firmiora præsidia esse quærenda.* Itaque *primùm eum,qui nimiùm diu de rebus nostris tacuerat,* Pompeium, *adduxi in eam voluntatem,vt in senatu non semel,sed sæpe,multísque verbis suis mihi salutem imperij, atque orbis terrarum adiudicarit:quod non tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita sunt obscuræ, vt testimonium: aut ita dubiæ,vt laudationem desiderent)quàm reip. quòd erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum* Pompeio,*ex illarum rerum dissensione,arbitrarentur.* Cum *hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, vt vterque nostrûm in sua ratione munitior, & in repub. firmior hac coniunctione esse posit.* Odia *autem illa libidinosæ,& delicatæ iuuentutis,quæ erant in me incitata,sic mitigata sunt comitate quadam mea,me vnum vt omnes illi colant.* Nihil *iam denique à me asperum in quemquã fit: nec tamen quidquam populare,ac dissolutum:sed ita temperata tota ratio est, vt reip. constantiam præstem, priuatis rebus meis propter infirmitatem bonorum, iniquitatem* [b] *maleuolorum,odium in me improborum,adhibeam quandam cautionem, & diligentiam.*[2] Atque *ita tamen nouis amicitiis implicati sumus, vt crebrò mihi vafer ille* Siculus *insusur-*

a L.diiungi,

b al. malorũ, v.c.maliuolorum,

ret Epicharmus cantilenam illam suam, νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. Ac nostræ quidem rationis, [a] ac vitæ quasi quandam formam (vt opinor) vides. De tuo autem negotio sæpe ad me scribis. cui mederi nunc non possumus. Est enim illud S. C. summa pedariorum voluntate, nullius nostrûm auctoritate factum.³ Nam, [b] quòd me non esse adscriptum vides, ex ipso S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam: hoc autem, DE POPVLIS LIBERIS, sine causa additum: & ita factum est à P. Seruilio filio, qui in postremis sententiam dixit: sed immutari hoc tempore non potest. Itaque cōuentus, qui initio celebrabantur, iamdiu fieri desierunt. Tu si tuis blanditiis tamen à Sicyoniis nummulorum aliquid expresseris, velim me facias certiorem. Commentarium consulatus mei Græcè compositum misi ad te: in quo si quid erit, quod homini Attico minus Græcum, eruditúmque videatur: non dicam, quod tibi (vt opinor) Panormi Lucullus de suis historiis dixerat, se, quo facilius illas probaret Romani hominis esse, idcirco barbara quædam, [c] & σόλοικα dispersisse: apud me si quid erit eiusmodi, me imprudente erit, & inuito. Latinum si perfecero, ad te mittam. Tertium poëma exspectato, ne quod genus à meipso laudis meæ prætermittatur. Hîc tu caue dicas, [4] τίς πατὴρ αἰνήσει. Si est enim apud homines quidquam, quod potius sit, laudetur, nos vituperemur, qui non potiùs alia laudemus. quamquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ, quæ scribimus. Q. frater purgat se mihi per litteras, & affirmat nil à se cuiquam de te secus esse dictum. verùm hæc nobis coràm summa cura & diligentia sunt agenda. Tu modò nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi litteras, valde mihi bonus homo, & non leuis, & amans tui visus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi litteræ [d] enuntiarant. Vale. Idib. Mart.

a v. c. ac vitæ quādā form.

b L. quòd me affuisse scribendo vid.

c L. & solœca

d L. nuntiarant.

CICERO ATTICO S. 17

a L.a.d.IIII. id.Maias,

CVM è Pompeiano me Romam recepissem [a] ad IIII. Id. Maij, Cincius noster eam mihi abs te epistolã reddidit, quam tu idib. Febr. dederas. Ei nunc epistolæ litteris respondebo. Ac primùm, tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor: deinde, te in his rebus, quæ mihi asperiùs à nobis, atque à nostris, & iniucundius actæ videbantur, moderatissimum fuisse, vehementissimè gaudeo: idque neq; amoris mediocris, & ingenij summi, ac sapientiæ iudico. Qua de re cùm ad me ita suauiter, diligenter, officiosè, & humaniter scripseris, vt non modò te hortari amplius non debeam, sed ne exspectare quidem abs te aut ab vllo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis [b] potuero: nihil duco esse commodius, quàm de his rebus nihil iam amplius scribere. cùm erimus congressi, tum, siquid res feret, coram inter nos cõferemus. Quod ad me de rep. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consiliis ratio tua non abhorret. nam neque de statu nobis nostræ dignitatis est recedendum, neque sine nostris copiis intra alterius præsidia veniẽdum: & is, de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum, atque populare. Verumtamen fuit ratio mihi fortassè ad tranquillitatem meorũ temporum non inutilis, sed mehercule reip. multo etiam vtilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cùm hominis amplissima fortuna, auctoritate, gratia, fluctuantem sententiam confirmassèm, & à spe malorum ad mearum rerum laudẽ conuertissèm. Quod si cum aliqua leuitate mihi faciendum fuissèt, nullam rem tanti æstimassèm: sed tamen à me ita acta sunt omnia, non vt ego illi assentiens, leuior, sed vt ille me probans, grauior videretur. Reliqua sic à me aguntur, & agẽtur, vt non committamus, vt ea, quæ gessimus, for-

b L. potuerim:

tuitò gesßisse videamur.[a] *Meos bonos viros, illos, quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse* ἀπάρπαν, *non modò numquam deseram, sed etiam, si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. illud tamen velim existimes, me hanc viam*[b] *optimatum post* Catuli *mortẽ nec præsidio vllo, nec comitatu tenere. nam, vt ait* Rhinton, *vt opinor,* οἱ μὲν παρ' οὐδέν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει. Mihi *verò vt inuideant piscinarij nostri, aut scribam ad te aliâs, aut in congressum nostrum reseruabo.* A *curia autem nulla me res diuellet, vel quòd ita rectum est, vel quòd reb. meis maximè consentaneum, vel quòd à senatu quanti fiam, minimè me*[c] *pœnitet.* De Sicyoniis *(vt scripsi ad te antea) non multùm spei est in senatu. nemo est enim iam, qui queratur. quare, si id exspectas, longum est. alia via, si qua potes, pugna. cùm est actum, neq; animaduersum est, ad quos pertineret, & raptim in eam sententiam pedarij*[d] *concurrerunt.* Inducendi S.C. *maturitas nondum est: quòd neque sunt, qui querantur, & multi partim*[e] *maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur.* Metellus *tuus, est egregius* COS. *vnum reprehendo, quòd otium è* Gallia *nuntiari non magnopere gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc vellem mediocrius, cetera egregia.* Auli *filius verò ita se gerit, vt eius consulatus, non consulatus sit,*[I] *sed magni nostri* ὑπώπιον. De *meis scriptis misi ad te* Græcè *perfectum consulatum meum cum librum* L. Cossinio *dedi. puto te* Latinis *meis delectari: huic autem* Græco Græcum *inuidere.* Alij *si scripserint, mittemus ad te sed, mihi crede, simulatque hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardantur.* Nunc *(vt ad rem meam redeam)* L. Papirius Pætus, *vir bonus,*[f] *amatórque nostri, mihi libros eos, quos* Ser. Claudius *reliquit, donauit. cùm mihi per legem* Ciniciam *licere capere* Cincius, *amicus tuus, diceret, libenter dixi me acce-*

a v. c. Meos bonos illos viros, q.

b L. optimatem al. optimatium

c v. c. pœnitet.

d L. cucurrerunt.

e v. c. maliuolentia,

f L. amatórque nostei,

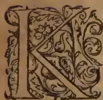
pturum, si attulisset. Nunc, si me amas, si te à me amari scis, enitere per amicos, cliẽteis, hospites, libertos deniq;, ac seruos tuos, [a] *vt scheda nequa depereat. nam & Græcis his libris, quos suspicor, & Latinis, quos scio illum reliquisse, mihi vehementer opus est. ego autem quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in his studiis conquiesco. per mihi, per, inquam, gratum feceris, si in hoc tam diligens fueris, quàm soles in his rebus, quas me valde velle arbitraris. ipsiúsque Pæti tibi negotia commendo: de quibus tibi ille agit maximas gratias. Et, vt iam inuisas nos, non solùm rogo, sed etiam suadeo.*

a v.c. vt scida nequa dep.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER II.

CICERO ATTICO S. I

ALENDIS Iun. eunti mihi Antiũ, & gladiatores M. Metelli cupidè relinquẽti, venit obuiam tuus puer. is mihi litteras abs te, & commẽtarium consulatus mei Græcè scriptum reddidit. in quo lætatus sum, me aliquãto antè de iisdem reb. Græcè item scriptum librũ L. Cossinio ad te perferẽdum dedisse. Nam, si ego tuũ antè legissem, furatum me abs te esse diceres. quamquam

tua illa (legi enim libenter) horridula mihi, atque incomta viſa ſunt. ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quòd ornamenta neglexerant: &, vt mulieres, ideò benè olere, quia nihil olebant, videbantur. meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atque omneis eius diſcipulorum arculas, ac nonnihil etiam [a] Ariſtotelica pigmenta conſumſit: quem tu Corcyræ, vt mihi aliis litteris ſignificas, ſtrictim attigiſti: pòſt autem, vt arbitror, à Coſſinio accepiſti: quem tibi ego non eſſem auſus mittere, niſi eum lentè, ac faſtidioſè probauiſſem. quamquam ad me reſcripſit iam Rhodo Poſidonius, ſe, noſtrum illud ὑπόμνημα cùm legeret, quod ego ad eum, vt ornatiùs de iiſdem rebus ſcriberet, miſeram, non modò non excitatum eſſe ad ſcribendum, ſed etiam planè perterritum. Quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, vulgò qui inſtabant, vt darem ſibi quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. Tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, vt & Athenis ſit, & in ceteris oppidis Græciæ. videtur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem, & quas poſtulas, & plureis etiam mittam: quoniam-quidem ea, quæ nos ſcribimus, adoleſcentulorum ſtudiis excitati, te etiam delectant. fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerat ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe[1] ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerat, vt σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος videretur, curare, vt meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur: quarum vna eſt in ſenatu Kalendis Ian. altera ad populum de lege Agraria: tertia de Othone: quarta pro Rabirio: quincta de proſcriptorum filiis: ſexta, cùm prouinciam in contione depoſui: ſeptima, qua Catilinam emiſi: octaua, quam habui ad populum poſtridie quàm Catilina profugit: nona in contione, quo die Allobroges [b] inuocarunt: de-

a L. Ariſtotelia

b L. induerunt;

cima, in senatu, nonis Decembr. Sunt praeterea duae breues, quasi ἀποσπασμάτια *legis agrariae. Hoc totum* σῶμα *curabo vt habeas. Et, quoniam te cùm scripta, tum res meae delectant, iisdem ex libris perspicies, & quae gesserim, & quae dixerim.* [2] [a] *At ni poposcisses. ego enim tibi me non offerebam. Quòd quaeris, quid sit, quò te arcessam: ac simul impeditum te negotiis esse significas: neq. recusas, quin non modò si opus sit, sed etiam si velim, accurras: nihil sanè est necesse. verumtamen videbare mihi tempora peregrinationis commodius* [3] *posse distribuere. Nimis abes diu, praesertim cùm sis in propinquis locis: neq. nos te fruimur, & tu nobis cares, ac nunc quidem otium est: sed* [4] *si paullo plus furor Pulchelli progredi posset, valde ego te istinc excitarem. verùm praeclarè Metellus impedit, & impediet. Quid quaeris? est COS.* φιλόπατρις, *& (vt semper iudicaui) natura bonus. ille autem non simulat, sed planè tribunus pl. fieri cupit.* [b] *Quare cùm in senatu ageretur, fregi hominem,* [c] *& inconstantiam reprehendi, qui Romae tribunatum pl. peteret, cùm in Sicilia aedilitatem* [d] *saepe dictitasset: sed neq. magnopere dixi esse nobis laborandum, quòd nihilo magis ei liciturum esset plebeio remp. perdere, quàm similib. eius me COS. patritiis esset licitum. Iam cùm se ille septimo die venisse a freto, neq. sibi obuiam quemquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eóq. se in contione iactasset: nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romam: trib. horis Roma Interamnam. Noctu introisse. Item antè. Non esse itum obuiam. Ne tum quidem, cùm iri maximè debuit. Quid quaeris? hominem petulantem, modestum reddo, non solùm perpetua grauitate orationis, sed etiam hoc genere dictorum. Itaq. iam familiariter cum ipso etiam cauillor, ac iocor. Quinetiam cùm candidatum deducerem, is quaerit ex me, num consuessem Siculis locū Gladia-*

a L. Aut hic poposcisses.

b L. Qua de re

c L. & inconstantiā eius r.

d L. se petere dict.

toribus dare negaui.[6] *At ego,inquit,*[a] *nouos patronos instituam. Sed sorbr,quæ tantùm habeat consularis loci, vnũ mihi solum pedem dat. Noli,inquam, de vno pede sororis queri. licet etiam alterum tollas. Non consulare,inquies,dictum. Fateor. sed ego*[b] *odi illam malè consularem. ea est enim seditiosa,ea cum viro bellum gerit: neq. solùm cũ Metello, sed etiam cum Fabio,quòd eos mihi esse amicos molestè fert. Quod de Agraria lege quæris, sanè iam videtur refrixisse. Quòd me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas,nolim ita existimes,me mei præsidij causâ cum illo coniunctum esse: sed ita res erat instituta,vt,si inter nos esset aliqua fortè dissensio,maximas in rep. discordias versari esset necesse. quod à me ita præcautum,*[c] *atq prouisum est,non vt ego de*[d] *optima illa mea ratione decederem,sed vt ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret: quem de meis rebus,in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare. Sibi enim bene gestæ,mihi conseruatæ reip. dat testimonium. Hoc facere illum, mihi quàm prosit, nescio: reip. certè prodest. Quid,si etiã Cæsarem, cuius nunc venti valde sunt secundi, reddo meliorẽ? num tantum obsum reip? Quinetiam si mihi nemo inuideret, si omnes,vt erat æquũ, fauerent: tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret vitiosas parteis reip. quàm quæ exsecaret. Nunc verò cùm equitatus ille,quem ego in cliuo Capitolino, te signifero,ac principe,collocaram, senatũ deseruerit: nostri autem principes digito se cælum putent attingere, si mulli barbati in piscinis sint,qui ad manum accedant: alij autem negligant: non'ne tibi satis prodesse videor, si perficio, vt nolint obesse,qui possunt? Nam Catonem nostrum non tu amas plus,quàm ego. sed tamen ille optimo animo vtens, & summa fide,nocet interdum reip. Dicit enim tanquam*

a L. nouus patronus inst.

b L. illã odi malè, consularem.

c L. atq. ita prouis.

d L. optimati illa

in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romuli fæce, sententiam. Quid verius, quàm in iudicium venire qui ob rem iudicandam pecuniam acceperit? Censuit hoc Cato:[a] assensit senatus. equites curiæ bellum, nõ mihi. nam ego dissensi. Quid impudentius publicanis[b] renuntiantibus? Fuit tamen retinendi ordinis causa[c] facienda iactura. Restitit, & peruicit Cato. itaq. nunc, consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, adspirauit nemo eorum, quorum ego concursu, itémq. consules, qui post me fuerunt, remp. defendere solebant. Quid ergo? istos, inquies, mercede conductos habebimus? Quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis, atq. etiam seruis seruiamus? Sed, vt tu ais, ἄλλης σπουδῆς. Fauonius meam tribum tulit honestius, quàm suã: Lucceij perdidit. accusauit Nasicam inhonestè: [7] ac modestè tamen dixit, vt Rhodi videretur molis potius, quàm Moloni operam dedisse. mihi, quòd defendissem, leuiter succensuit, nunc tamen petit iterum reip. causa. Lucceius quid agat, scribam ad te, cùm Cæsarẽ videro: qui aderit biduo. Quòd Sicyonij te lædũt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. Quid? ea plaga nónne ad multos bonos viros pertinet? Sed, si ita placuit, laudemus:[8] [d] deinde in dissensionib. soli relinquamur. Amalthéa mea te exspectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum valde me delectant, nisi quòd me illum ipsum vindicem æris alieni, ære non Corinthio, sed hoc circumforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium. Prognostica mea cum oratiunculis propediẽ exspecta: & tamẽ, quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos. nam mihi Pomponia nuntiari iussit, te mense Quinctili Romæ fore. id à tuis litteris, quas ad me [e] de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, vt antea ad te scripsi, omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. Hoc illius munus in tua diligentia positũ est. si me amas, cura, vt conseruen-

a L. & assensit

b L. conductioné renunciantibus?

c V. c. faciũda

d L. ne in dissensionib. soli relinq.

e L. de censu tuo & ita v. c.

tur, & ad me perferantur. hoc mihi nil potest esse gratius. & cùm Græcos, tum verò Latinos diligenter vt conserues, velim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi litteras. cum ipso nil eram locutus. neq. enim ista tua negotia prouincialia esse putabam: neque te 9 in tocullionibus habebam. sed scripsi, vt debui, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

Cvra, amabo te, Ciceronem nostrum. ei nos θεοὶ videmur. [a] πηλιναίων in manibus tenebam: & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes exstruxeram. O magnum hominem, [b] & à quo multo plura didiceris, quàm de Procillio. Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων puto me Romæ habere. [1] [c] mihi Herodes, lege. hæc doceo. mirabilis vir est. Ἡρώδης, si homo esset, eũ potius legeret, quàm vnam litterã scriberet: qui me epistola petiuit: ad te, vt video, comminus accessit. coniurasse mallem, quàm restitisse coniurationi, si illum mihi audiendum putassem. De Lollio sanus non es. de [d] Vinio laudo. Sed heus tu, ecquid vides Kalendas venire, Antonium non venire? iudices cogi? nam ita ad me mittũt, Nigidium minari in contione, se iudicem, qui non affuerit, compellaturum. Velim tamen, si quid est, de Antonij aduẽtu quod audieris, scribas ad me: &, quoniam huc non venis, cenes apud nos vtique pridie Kalendas. Caue aliter facias. Cura vt valeas.

a L. παλληναίων
b L. & vnde m.
c L. mihi credas, legẽdus est. mirab. fort. mihi credas velim: legend.
d al. Vino,

CICERO ATTICO S. 3

Primùm, vt opinor, εὐαγγέλια. Valerius absolutus est, Hortensio defendente: [1] id iudicium [e] Atilio condonatum putabatur. Et Epicratem suspicor, vt scribis, lasciuum fuisse. etenim mihi [f] caligæ eius, vt fasciæ cretatæ, non placebãt. Quid sit, sciemus, cùm veneris. Fenestrarũ angustias quòd reprehendis, scito te Κύρε παιδείαν reprehendere. nam

e L. C. Atilio cond.
f fort. Gallicæ

cùm ego idem istud dicerem, Cyrus aiebat, [2] *radiorum* τὰς διαφάσεις *latis luminibus, nō tā esse suaueis. etenim* ἔστω ὄψις μὲν ἡ α, τὸ δ' ὁρώμενον, β, γ, ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε. *Vides enim cetera. nam si* κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις *videremus, valde laborarent* εἴδωλα *in angustiis. nunc fit lepidè illa* ἔχχυσις *radiorum. Cetera si reprehenderis, non feres tacitum: nisi siquid erit eiusmodi, quod sine sumtu corrigi posit. Venio nunc ad mensem Ianuarium,*[b] *ad* ὑπόστασιν *nostram, ac* πολιτείαν: *in qua* σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: *sed tamen ad extremum, aut illi solebant,* τὴν ἀρέσκουσαν. *Est res sanè magni cōsilij. nam vt fortiter resistendum est legi Agrariæ: in quo est quædam dimicatio, sed plena laudis: aut quiescendum: quod est non dissimile, atq. ire in Solonium, aut Antium: aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæsarem sic exspectare, vt non dubitet. nam fuit apud me Cornelius, hunc dico Balbum, Cæsaris familiarem. is affirmabat, illum omnib. in rebus meo, & Pompeij consilio vsurum: daturumque operam, vt cum Pompeio Crassum coniungeret. Hîc sunt hæc: coniunctio mihi summa cum Pompeio: si placet, etiam cum Cæsare: reditus in gratiam cum inimicis: pax cum multitudine: senectutis otiū.* [3] *Sed me*[c] καλάκρισις *mea illa commouet, quæ est in libro tertio.*

Interea cursus, quos prima à parte iuuentæ,
Quósque adeò consul virtute, animóque petisti:
Hos retine, atque auge famam, laudésque bonorum.

Hæc mihi cùm in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκρατικῶς, *Calliope ipsa præscripserit, non opinor esse dubitandum, quin semper nobis videatur* Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. *Sed hæc ambulationibus Compitalitiis reseruemus. Tu pridie Compitalia memēto. Balineum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat. matrem adiungemus.* Θεοφράστου [d] περὶ φιλοτιμίας, *affer mihi de libris Q.*

a L. viridariorum διαφάσεις

b L. & ad ὑπόθεσιν n. al. & ad κατάστασιν n.

c fort. καλλικλῆς

d al. φιλομαθίας,

fratris. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

FEcisti mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam partem vix intelligo. pro eo tibi præsentem pecuniam solui imperaui, ne tu expẽsum muneribus ferres. [a] At, quoniam nummorum mentio facta est, amabo te, cura, vt cum Titinio, quoquo modo poteris, transigas. Si in eo, quod ostenderat, non stat, mihi maximè placet, ea, quæ male emta sunt, reddi, si volũtate Pomponiæ fieri poterit. si ne id quidem, nummi potius [b] reddantur, quàm vllus sit scrupulus. valde hoc velim antè, quàm proficiscare, amanter, vt soles, diligentérque conficias. Clodius ergo, vt ais, ad Tigranem? [c] velim, Syrpiæ condicione. sed facile patior. accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cùm & Quinctus noster iam, vt speramus, in otio consederit, & iste sacerdos Bonæ Deæ cuiusmodi futurus sit, [d] sciri possit. Interea quidem cum Musis nos delectabimus animo æquo, immò verò etiam gaudenti, ac libenti: neque mihi vnquam veniet in mentem, Crasso inuidere, neque [e] pœnitere, quòd à me ipse non desciuerim. De Geographia, dabo operã, vt tibi satis faciam: sed nihil certi polliceor. magnũ opus est: sed tamẽ, vt iubes, curabo, vt huius peregrinationis aliquod tibi opus exstet. Tu, quidquid indagaris de rep. & maximè quos COSS. futuros putes, facito vt sciã. tametsi minus sum curiosus. statui enim nihil iam de rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. Quid quæris? præter quercum Dodonæam nihil desideramus, quo minus Epirum ipsam possidere videamur. Nos circiter Kalendas aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. Tu, si in Formiano non erimus, si nos amas, in Pompeianũ venito. id & nobis erit periucundũ, & tibi non sanè deuium. De mu-

a L. Sed q. al. Ast quon.

b fort. addãtur,

c al. velim Syriæ cond.

d v.c. velim sirpe condicione. & ità L.

e al. scieris. v.c. scius sit.

d v.c. pænitere,

ro imperaui Philotimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi videretur. censeo tamẽ, adhibeas Vettiũ. His temporibus, tam dubia vita optimi cuiusq;, magni æstimo vnius æstatis fructum palæstræ Palatinæ: sed ita tamen, vt nihil minus velim, quàm Pomponiam, & puerum versari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVpio equidem, & iampridem cupio Alexandriam, reliquámque Ægyptum visere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo desiderio reuerti: sed hoc tempore, & his mittentibus, Αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. *Quid enim nostri optimates, si qui reliqui sunt, loquentur? an me aliquo præmio de sententia esse deductum?* Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει. *Cato ille noster, qui mihi vnus est pro centũ millibus. Quid verò historiæ de nobis ad annos DC.* [a] *prædicarint? quas quidem ego multo magis vereor, quàm eorum hominum, qui hodie viuunt, rumusculos. sed opinor excipiamus, & exspectemus. si enim deferetur, erit quædam nostra potestas, & tum deliberabimus. etiam hercule est in non accipiendo nonnulla gloria. Quare si quid* Θεοφάνης *tecum fortè contulerit, ne omnino repudiaris. De istis rebus exspecto tuas litteras, quid Arrius narret, quo animo se destitutum ferat: & qui COSS. parentur, vtrùm (vt populi sermo) Pompeius, & Crassus, an, vt mihi scribitur, cum Gabinio Ser. Sulpicius, & num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino: & quoniam Nepos proficiscitur, cuínam auguratus deferatur: quo quidem vno ego ab istis capi possum.* [b] *Videte ciuitatem meam. Sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura* φιλοσοφεῖν*? Sic, inquã, in animo est. sic vellem ab initio. Nũc verò, quoniã, quæ putaui esse præclara, expertus sum quàm essent ina-*

a v.c. prædicarunt? fort. prædicabunt?

b L. Vide lenitatẽ meã.

nia: cum omnibus Musis rationem habere cogito. Tu tamen de Curtio ad me rescribe certius, & num quis in eius locum paretur, & quid de P. Clodio fiat: & omnia, quemadmodum polliceris, ἐπὶ ψιλῆς scribe: & quo die Roma te exiturũ putes, velim ad me scribas, vt certiorem te faciã, quibus in locis futurus sim: epistolámq. statim des de his rebus, de quibus ad te scripsi. Valde enim exspecto tuas litteras. Vale.

a v.c. de Tutio

CICERO ATTICO S. 6

QVod tibi superioribus litteris promiseram, fore, vt opus exstaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo. sic enim sum complexus otium, vt ab eo diuelli non queam. Itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij festiuam copiam, aut fluctus numero. nam ad lacertas captandas tempestates non sunt idoneæ. A scribendo prorsus abhorret animus. etenim γεωγραφικὰ, quæ constitueram, magnum opus est. ita valde Eratosthenes, quem mihi proposueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. Quid censes, si Tyrannio accesserit? & hercule sunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς, nec tam possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm videbantur: &, quod caput est, mihi quæuis, satis iusta causa [b] cessandi est. Quinctiã [c] dubitẽ, an hîc Antij considam, & hoc tempus omne consumã, vbi quidem ego [d] mallem diu nimirũ, quàm Romæ fuisse. tu verò sapientior, Buthroti domũ parasti. sed, mihi crede, proxima est illi municipio hæc Antiatiũ ciuitas. Esse locum tam prope Romã, vbi multi sint, qui Vatinium numquam viderint? vbi nemo sit, præter me, qui quemquã [e] ex XXV. viris vnum esse saluũ velit? vbi me interpellet nemo? diligant omnes? Hîc, hîc nimirum πολιτευτέον. nam istic non solùm non licet, sed etiam tædet. Itaque ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi vni legamus, Theopompino genere, aut

b v.e. cessandi st.
c L. dubitem, hic, an Antij consi
d L. mallem me duumuirum, quàm R.
e L. ex viginti viris, viuũ esse audiuerit? vbi

etiam asperiore multo pangentur. neque aliud iam quidquam πολιτεύομαι nisi odisse improbos, & id ipsum nullo cũ stomacho: sed potius cum aliqua scribendi voluptate. Sed, *vt ad rẽ, scripsi ad quæstores Vrbanos de Q. fratris negotio. vide quid narrẽt:*[a] *& quæ spes sit denarij, an cistophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, statue, quid faciendum sit. Aliud quid? etiam. quando te proficisci istinc putes, fac vt sciam.* Vale.

a L. ecqua spes s.

CICERO ATTICO S. 7

D*E Geographia etiam atque etiã deliberabimus.*[b] *Orationes autem à me duas postulas: quarum alterã non licebat mihi scribere,*[1] *quia* [c] *abscideram: alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. sed id quoq. videbimus. Denique aliquid exstabit, ne tibi planè cessasse videamur. De Publio quæ ad me scribis, sanè mihi iucũda sunt: eáque etiam velim omnib. vestigiis indagata ad me afferas, cùm venies: & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere, & maximè de legatione quid sit acturus. Equidem antè, quàm tuas legi litteras,*[d] *hominem ire cupiebam: nõ mehercule vt differrem cum eo vadimonium: nam mira sum alacritate ad litigandum: sed videbatur mihi, si quid esset in eo populare, quòd plebeius factus esset, id amissurus. Quid enim? ad plebem transisti, vt Tigranem ires salutatum? Narra mihi, Reges Armenij patricios* [e] *salutare non solent? Quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem: quam si ille contemnit, & si (vt scribis) bilem id commouet & latoribus, & auspicibus legis Curiatæ: spectaculum egregium. Hercule, verum vt loquamur, subcontumeliosè tractatur noster Publius, primùm qui cùm in domo Cæsaris quondam vnus vir fuerit, nunc ne in viginti quidem esse potuerit: deinde alia legatio dicta erat,*

b v.c. orationes autẽ me duas p.
c v.c. àbsciram: fort. ἀπώμοσα:
d al. in hominem ire c.
e L. resalutare

erat,[a] *alia data est.*[b] *illa optima ad exigendas pecunias. Druso, vt opinor,*[2] [c] *Pisaurensis nebuloni Vatinio reseruatur. Hæc ieiuna, ac bella relegatio datur ei, cuius tribunatus ad istorum tempora reseruatur. Incende hominem, amabo te,*[d] *quoad potes. Vna spes est salutis, istorum inter istos dissensio: cuius ego quædam initia sensi ex Curione. Iam verò, Arrius consulatum sibi ereptum fremit.*[e] *Megabocchus, & hæc sanguinaria iuuentus,*[f] *inimicissima est. accedat verò, accedat etiam ista rixa auguratus. spero me præclaras de istis rebus epistolas ad te sæpe missurum. Sed, illud quid sit, scire cupio, quod iacis obscurè, iam etiam*[g] *ex ipsis Quinque-viris loqui quosdam. Quidnam id est? si est enim aliquid, plus est boni, quàm putaram. Atque hæc sic velim existimes, non me abs te* κατὰ τὸ πρακτικὸν *quærere, quòd gestiat animus aliquid agere in rep. Iampridem gubernare me tædebat, etiam cùm licebat: nunc verò, cùm cogar exire de naui, non abiectis, sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragia ex terra intueri: cupio, vt ait tuus amicus Sophocles,* καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνῆς[h] ἀκούσαι ψακάδος εὑδούσῃ φρενί. *De muro, quid opus sit, videbis. Castritianum mendum nos corrigemus, & tamen*[i] *ad me Q. CIↃ. CCIↃↃ. ↃↃↃ. scripserat, non ad sororem tuam, HS. XXX. CIↃ. Terentia tibi salutem dicit. Cicero tibi mandat, vt Aristodemo idem de se respondeas, quod de fratre suo, sororis tuæ filio respondisti. De Amalthéa quod me admones, non negligemus. Cura, vt valeas.*

a v.c. data'st
b L. illa optima ad exig.
c L. Pisaurensi, an epuloni Vat. reseruatur?
d v.c. quoad pote'st.
e L. Megaboccho hæc sang.
f v.c. inimicissima'st.
g L. de ipsis
h L. ἀκούειν
i L. ad me Q. CCIↃↃ. IↃↃↃ. scripserat, nō, vt ad sor.

CICERO ATTICO S. 8

E*Pistolam cùm à te auidè exspectarem ad vesperum, vt soleo: ecce tibi nuntius, pueros venisse Roma. Voco, quæro, ecquid litterarum? negant. Quid ais, inquam? nihil ne à Pomponio? perterriti voce, & vultu, confessi sunt, se*

accepisse, sed excidisse in via. Quid quæris? permolestè tuli. Nulla enim abs te per hos dies epistola, inanis aliqua re vtili, & suaui venerat. nunc si quid in ea epistola, quã ante diẽ X V I. *Kalendas* Maias *dedisti, fuit historia dignũ: scribe quàm primùm, ne ignoremus. sin nihil præter iocationẽ: redde id ipsum: & scito*, Curionem *adolescentem venisse ad me salutatum. valde eius sermo de* Publio *cum tuis litteris congruebat.* Ipse *verò mirandum in modum*, Reges *odisse superbos.* Peræquè *narrabat, incensam esse iuuentutem, neque hæc ferre posse.* Bene *habemus. nos, si in iis spes est: opinor,*[a] *aliud agamus.* Ego *me do historiæ. quamquã, licet me* Saufeiũ *putes esse: nihil me est inertius.* Sed *cognosce itinera nostra, vt statuas, vbi nos visurus sis.* In Formianum *volumus venire* Parilibus. *inde (quoniam putas prætermittendum nobis esse hoc tempore* [1] *cratera illum*[b] *delicatum)* Kalẽdis Maiis *de* Formiano *proficiscemur, vt* Antij *simus*[c] *ad* V. Non. Maias. Ludi *enim* Antij *futuri sunt*[c] *à* III. *kalendas ad prid.* Non. Maij. *eos* Tullia *spectare vult. inde cogito in* Tusculanum: *deinde* Arpinum: Romam[d] *ad* Kalendas Iun. Te *aut in* Formiano, *aut* Antij, *aut in* Tusculano, *cura vt videamus.* Epistolam *superiorem restitue nobis, & appinge aliquid noui.* Vale.

a al. illud agamus.

b al: filicatũ

c L. a.d.v.

c L. ex a.d. IIII. kal.

d fort. a.d.s. kal.

CICERO ATTICO S. 9

[e] SVbitò cùm mihi dixisset Cæcilius quæstor, puerũ se Romam mittere, hæc scripsi raptim, vt tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cùm eos, de quibus scribis, tum illum, quem[f] addis, & ais longum esse, quæ ad ea responderis, perscribere: illum verò, qui nondũ habitus est, quem illa βοῶπις, cùm è Solonio redierit, ad te est relatura: sic velim putes, nihil hoc posse mihi esse iucundius. si verò quæ de me pacta sunt, ea non seruantur, in cælo sum: vt sciat hic noster Hierosolymarius traductor ad plebem,*

e fort. S.V.B. B.E.V. Cùm

f L. abdis,

quàm bonam meis [a] purißimis orationibus gratiã retulerit: quarum exſpecta diuinam παλινῳδίαν. etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modò de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus *poterit ſe iactare. non enim poterimus vlla eſſe in inuidia, ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab iis diſſentiet: erit abſurdum in nos inuehi. verumtamen inuehatur. feſtiuè, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in rep. eſt conuerſus: citiùs omnino, quàm potuit. id culpa* Catonis*: ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Æliam legem, qui* Iuniam, & Liciniam, *qui [b]* Cæliam, & Didiam *neglexerunt: qui omnia remedia reip. effuderunt: qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederũt.* Video *iam quò inuidia trãſeat, & vbi ſit habitatura. nihil me exiſtimaris neque vſu, neque à* Theophraſto *didiciſſe, niſi breui tempore deſiderari noſtra illa tempora videris. etenim ſi fuit inuidioſa ſenatus potentia: cùm ea nõ ad populũ, ſed ad treis homines immoderatos redacta ſit, quídnam cenſés fore?* Proinde *iſti licet faciant, quos volent,* COSS. *tribunos pl.. denique etiam Vatinij ſtrumam ſacerdotij διβάφῳ veſtiant. videbis breui tempore magnos, non modò eos, qui nihil titubarunt: ſed etiam illum ipſum, qui peccauit,* Catonem. *nam nos quidem, ſi per iſtum tuum ſodalem* Publium *licebit,* σοφιστεύειν *cogitamus. [c] ſi ille cogitat, tantum duntaxat nos defendere, &, quod eſt proprium artis huius,* ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. Patria *propitia ſit. habet à nobis etiam ſi non plus, quàm debitum eſt, plus certè, quàm poſtulatum eſt. malè vehi mâlo, alio gubernante, quàm tam ingratis vectoribus bene gubernare.* Sed *hæc coràm commodiùs. nũc audi, quod quæris.* Antium *me ex* Formiano *reci-*

[a] L. putiſſimis

[b] L. Cæciliam, & D.

[c] L. ſi ille cogit: tantum

a L. a.d.v. Nonas

pere cogito[a] *ad* V.Non.*Maias*. Antio *volo nonis* Maiis *proficiſci in* Tuſculanum: *ſed cùm è* Formiano *rediero, ibi eſſe* [1] *vſque ad prid.* kalēdas *Maias.faciam ſtatim te certiorem.* Terentia *tibi ſalutem.* Κικέρων, ὁ μικρὸς, ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S. 10

b v.c. meam constantiam:

c L. IIII.

V*Olo ames* [b] *conſtantiam meam: ludos* Antij *ſpectare non placet.Eſt enim* ὑπόσολοικον, *quum velim vitare omnium delitiarum ſuſpicionem, repente* ἀναφαίνεσθαι *non ſolùm delicatè,ſed etiam ineptè peregrinantem. quare vſq. ad nonas* Maias *te in* Formiano *exſpectabo*. Nunc *fac, vt ſciam, quo die te viſuri ſimus*. Ab Appij *foro, hora* [c] *quarta. dederam aliam paullo antè à* Tribus Tabernis. *Vale.*

CICERO ATTICO S. 11

N*Arro tibi. planè relegatus mihi videor, poſteaquàm in* Formiano *ſum. dies enim nullus erat,* Antij *cùm eſſem, quo die non meliùs ſcirem,* Romæ *quid ageretur, quàm ij, qui erāt* Romæ*.etenim litteræ tuæ non ſolùm quid* Romæ*, ſed etiam quid in rep. neque ſolùm quid fieret, verùm etiam quid futurum eſſet, indicabāt.*Nunc*, niſi ſi quid* [1] *ex prætereunte viatore exceptū eſt, ſcire nihil poſſumus.* Quare *quamquam iam teipſum exſpecto, tamen iſti puero, quem ad me ſtatim iuſſi recurrere, dà pōderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modò actorum, ſed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo* Roma *ſis exiturus, cura vt ſciam.* Nos *in* Formiano *eſſe volumus vſque ad prid. nonas* Maias*. eò ſi ante eam diem non veneris,* Romæ *te fortaſſe videbo* Nam Arpinum *quid ego te inuitem?* Τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. Hæc *igitur*. Cura*, vt valeas.*

CICERO ATTICO. S. 12

12 NEgent illi Publium trib. pl. factum esse. hoc verò[a] regnum esse ferri nullo pacto potest. emittat ad me Publius qui obsignent. iurabo, Cn. nostrum, collegam Balbi, Antij mihi narrasse, se in auspicio fuisse. O suaueis epistolas tuas, vno tempore mihi datas duas! quibus εὐαγγέλια quæ reddam, nescio. deberi quidem planè fateor. Sed vide συγχώρημα. emerseram commodè [b] ex Antio in Appiam ad Treis Tabernas, ipsis Cerealibus, cùm in me incurrit Roma veniens Curio meus. ibidem illicò puer abs te cum epistolis. Ille ex me, nihilne audissē noui. ego negare. Publius, inquit, tribunatum pl. petit. Quid ais? & inimicissimus quidē Cæsaris, & vt omnia, inquit, ista rescindat. Quid Cæsar, inquam? Negat, se quidquam de illius adoptione tulisse: deinde suum, Memmij, Metelli, Nepotis expromsit odium. Complexus iuuenem, dimisi, properans ad epistolas. Vbi sunt [c] qui aiunt, ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι, quanto magis vidi ex tuis litteris, quàm ex illius sermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de signifero Athenione, de litteris missis ad Cn. de Theophanis, Memmiique sermone? Quantam porrò mihi exspectationem dedisti conuiuij istius ἀσελγοῦς; sum in curiositate ὀξύπεινος: sed tamen facilè patior, te id ad me συμπόσιον non scribere: præsentem audire malo. Quòd me, vt scribam aliquid, hortaris: crescit mihi quidem materies, vt dicis: sed tota res etiam nunc fluctuat κατ᾽ ὀπώραν πηγύς, quæ si [d] decesserit: magis erunt iudicata quæ scribam. quæ si statim à me ferre non potueris: primus habebis tamen, & aliquandiu solus. Dicæarchum rectè amas. luculentus homo est, & ciuis haud paullo melior, quàm isti nostri ἀδικαίαρχοι. Litteras scripsi hora x. [e] Cerealibus, statim, vt tuas legeram: sed eas eram daturus, vt putaram, postridie ci,

a L. Negēt illi, Publium plebeium factum esse. Hoc verò regnum est: & ferri n.p.p.

b L. ex Antiati

c L. qui aiunt ζώσης φωνῆς; quanto m.

d L. desederit:

e al. Cerialibus,

[a] *qui mihi primus obuiam venisset. Terentia delectata est tuis litteris, & impertit tibi* [f] *multùm salutis, & Κικέρων, ὁ φιλόσοφος, τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.*

f v.c. multam salutem,

CICERO ATTICO S. 13

FAcinus indignum: epistolam αὐθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis rescriptam ad tuas suauissimas epistolas, neminem reddidisse? At scito, cum fasciculum, quò illam conieceram, domum eo ipso die latum esse, quo ego dederam, & ad me in Formianum [a] relatum esse. Itaque tibi tuam epistolam iussi referri, ex qua intelligeres, quàm mihi tum illæ gratæ fuissent. Romæ quòd scribis sileri, ita putabam. at hercule in agris non siletur: nec iam ipsi agri regnum vestrum ferre possunt. si verò in hanc τηλέπυλον veneris λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi? quanto in odio noster amicus Magnus? cuius cognomen vnà cum Crassi, Diuitis cognomine consenescit. Credas mihi velim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lentè, quàm ego fero, ferret. Quare mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi possum dicere, nihil esse tanti. Tu, si litteras ad Sicyonios habes, aduola in Formianũ, vnde nos pr. nonas Maias cogitamus. Vale.

a L. relatum fuisse.

CICERO ATTICO S. 14

QVantam tu mihi moues exspectationem de sermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? Proinde ita fac venias, [b] ad sitienteis aureis. quamquam nihil est iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noster Sampsiceramus, quum se omnium sermonibus sentiet vapulare, & cùm has actiones εὐανατρέπτους videbit, ruere incipiat. ego autem vsque eò sum eneruatus, vt hoc otio, quo nunc tabescimus,

b fort. vt ad sitienteis aur.

malim ἀντεχνεῖσθαι, quàm cum optima spe dimicare. De pangendo, quòd me crebrò adhortaris, fieri nihil potest. Basilicam habeo, non villam, frequẽtia Formianorum. [1] At comparem Basilicæ? tribum Æmiliam. sed omitto vulgus. post horam quartam molesti ceteri non sunt. C. Arrius, proximus est vicinus: immò ille quidem iam contubernalis: qui etiam se idcirco Romam ire negat, vt hic mecum totos dies philosophetur. Ecce ex altera parte Sebosus ille, Catuli familiaris. Quò me vertam? statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodissimè exspectari viderem, duntaxat ad pr. Non. Maias. [a] Vide enim, quibus hominib. aures sint deditæ meæ. occasionem mirificam, si quis nunc, dum ij apud me sunt, emere de me fundum Formianum velit. & [2] tamen illud probem? MAGNVM QVID AGGREDIAMVR, & multæ cogitationis, atque otij. Sed tamen satis fiet à nobis, neque parcetur labori. Vale.

a q.v. c. Vidi enim,

CICERO ATTICO S. 15

VT scribis, ita video, non minus incerta in rep. quàm in epistola tua. sed tamen ista ipsa me varietas sermonum, opinionúmque delectat. Romæ enim videor esse, cùm tuas litteras lego, &, vt fit in tantis rebus, modò hoc, modò illud audire. illud tamen explicare non possum, quídnam [b] inueniri possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet, nisi ipsius iudicium, sine vlla correctione reip.? nimirum in Publio spes est. fiat, fiat tribunus pl. si nihil aliud, vt eo citiùs tu ex Epiro reuertare. nam, vt illo tu careas, non video posse fieri: præsertim si mecum aliquid volet disputare. Sed id quidẽ non dubium est, quin, si quid erit eiusmodi, sis aduolaturus. Verùm, vt hoc non sit, [1] tamen seruet remp. Præclarum spectaculum mihi propono,

b L. inuenire

modò te confessore spectare liceat. Cùm hæc maximè scriberem, ecce tibi Sebosus: (nondum planè ingemueram) Salue, inquit Arrius. hoc est Roma decedere? quos ego homines effúgi, cùm in hos incidi? Ego verò in monteis patrios, & ad incunabula nostra pergam: denique, si solus non potuero, cum rusticis potius, quàm cum his perurbanis: ita tamen, vt, quoniam tu certi nihil scribis, in Formiano tibi præstóler vsque ad III. nonas Maias. Terentiæ pergrata est aßiduitas tua, & diligentia in controuersia Muluiana. nescit omnino te communem causam defendere eorum, qui agròs publicos poßideant. sed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recusat. Ea tibi igitur, & Κικέρων, ἀειστοκρατικώτατος παῖς, salutem dicunt.

CICERO ATTICO S. 16

CEnato mihi, & iam dormitãti prid. Kalẽdas Maias, epistola est illa reddita, in qua de agro Campano scribis. Quid quæris? [a] primò ita me pupugit, vt somnum mihi ademerit: sed id cogitatione magis, quàm molestia. Cogitanti autem hæc ferè succurrebant. primùm ex eo, quòd superioribus litteris scripseras, ex familiari te illius audisse, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret. maius aliquid timueram. hoc mihi eiusmodi non videbatur. deinde, vt me ego cõsóler, omnis exspectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum videtur esse deriuata: qui ager, vt dena iugera sint, non amplius hominum quinque milia potest sustinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. Præterea, si vlla res est, quæ bonorũ animos, quos iam video esse cõmotos, vehementiùs poßit incendere, hæc certè est, & eo magis, quòd, portoriis Italiæ sublatis, agro Campano diuiso, quod vectigal superest domesticum, præter [a] vicesimam? quæ mihi videtur vna contiuncula, clamore pedissequorũ nostrorum esse peritura. Cnæus quidẽ no-

[a] al. primùm

[a] v.c. vicensimam?

steriam planè quid cogitet, nescio. φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι, φορβείας ἄτερ: qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam adhuc[a] hoc ἐσοφίζετο,[1] Se a L. hæc leges Cæsaris probare: actiones ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse: potuerit intercedi, nécne, nihil ad se pertinere: de rege Alexandrino, placuisse sibi aliquando confici: Bibulus de cælo tum seruasset, nécne, sibi quærendum non fuisse: de publicanis, voluisse illi ordini commodare: [b] quidquid futurum fuerit, si Bibulus tum in b L. quid faturum f. forum descendisset, se diuinare non potuisse: nunc verò, Sampsicerame, quid dices? Vectigal te nobis in monte Antilibano constituisse, agri Campani abstulisse? Quid? hoc quemadmodum obtinebis? Oppressos vos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris. Non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modò præmiorum, sed ne sermonum quidem vmquam fructum vllum, aut gratiam retulerunt. Quòd si in eam me partem incitarem: profectò iam aliquam reperirem resistendi viam. nunc prorsus hoc statui, vt, quoniam tanta controuersia est Dicæarcho, familiari tuo, cum Theophrasto, amico meo, vt ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longè omnibus anteponat: hic autem τὸν θεωρητικόν: vtrique à me mos gestus esse videatur. puto enim me Dicæarcho affatim satisfecisse. Respicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modò, vt requiescam, permittit: sed reprehendit, quia non semper quierim. Quare incumbamus, ô noster Tite, ad illa præclara studia: & eò, vnde discedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Q. fratris epistola scribis, ad me quoq. fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. Quid dicam, nescio. Nam ita deplorat primis versibus mansionem suam, vt quemuis mouere possit. ita rursus remittit, vt me roget, vt annaleis suos emendem, & edam.

Illud tamen, quod ſcribit, animaduertas velim, de portorio circumuectionis. ait ſe de cõſilij ſententia, rem ad ſenatum reieciſſe. nondum videlicet meas litteras legerat, quib. ad eum, re conſulta, & explorata, perſcripſeram, non deberi. Velim, ſi qui Græci iam Romam ex Aſia de ea cauſa venerunt, videas, &, ſi tibi videbitur, iis demonſtres, quid ego de ea re ſentiam. Si poſſum diſcedere, ne cauſa optima in ſenatu pereat: ego ſatisfaciam publicanis. εἰ δὲ μή: (verè tecum loquar) in hac re malo vniuerſæ Aſiæ, & negotiatoribus. nam eorum quoque vehementer intereſt. Hoc ego ſentio valde nobis opus eſſe. Sed tu id videbis. Quæſtores autem, quæſo, num etiã de ciſtophoro dubitant? Nam, ſi aliud nihil erit, cùm erimus omnia experti,[a] ego illud ne quidem contemnam, quod extremum eſt. Te in Arpinati videbimus, & hoſpitio agreſti accipiemus, quoniam maritimum hoc contemſiſti. Vale.

a L. ego ne illud quidem conf.

CICERO ATTICO S. 17

PRorſus, vt ſcribis, ita ſentio.[b] turbatur Sampſiceramus. nihil eſt, quod non timendum ſit. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. Quid enim iſta repentina affinitatis coniunctio? quid ager Campanus? quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema,[c] tamen eſſet nimium mali: ſed ea natura rei eſt, vt hæc extrema eſſe non poſſint. Quid enim eos hæc ipſa per ſe delectare poſſunt? numquã huc veniſſent, niſi ad alias res peſtiferas aditus ſibi compararẽt. Dij immortales! Verùm, vt ſcribis, hæc in Arpinati [d]ad VI. circiter Id. Maias non[e] defleamus, ne & opera, & oleum philologiæ noſtræ perierit, ſed [f] conferamus tranquillo animo. neque tam me εὐελπιστία conſolatur, vt antea, quàm ἀδιαφορία: qua nulla in re tam vtor, quàm in hac ciuili, & publica. Quin etiam, quod eſt ſubinane in nobis, & non ἀφιλόδοξον (bellum eſt enim ſua vitia noſſe)

b L. turbat Sampſ.

c al. tamen non eſſet nimium mali?

d a. d. VI.

e L. deflebimus,

f L. conferemus tr.

[a] [1]id afficitur quadam delectatione. Solebat enim me pungere, ne Sampsicerami merita in patriam ad annos sexcentos maiora viderētur, quàm nostra. Hac quidem cura certè iam vacuus sum. [2] [b]iacet enim ille sic, vt Phocis Curiana stare videatur. Sed hæc coràm. Tu tamen vidéris mihi Romæ fore ad nostrum aduentum. quod sanè facilè patiar, si tuo commodo fieri poßit. sin, vt scribis, ita venies: velim è Theophane expiscére, quónā in me animo sit [3] Arabarches. [4] quæres scilicet κτ̓ τὸ κηδεμονικόν, & ad me ab eo quasi ὑποθήκας afferes. quemadmodum me geram, aliquid ex eius sermone poterimus περὶ τῶν ὅλων suspicari. Vale.

a L.id afficit me quadā d.

b L.iacent enim illa. hæc sic, vt focus Curianus, stare videntur.

CICERO ATTICO S. 18

Accepi aliquot epistolas tuas, ex quibus intellexi, quàm suspenso animo, & sollicito, scire aueres, quid esset noui. Tenemur vndique, neq; iam, quo minus seruiamus, recusamus. sed mortem, & eiectionem, quasi maiora, timemus: quæ multo sunt minora, atque hic status: qui vna voce omnium gemitur, neque verbo cuiusquam subleuatur σκοπὸς est, vt suspicor, [1] illis, qui tenent, nullam cuiquam largitionem relinquere. vnus loquitur, & palàm aduersatur adolescens Curio. huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa præterea [c] beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. [d] Fusium clamoribus, & conuiciis, & sibilis consectantur. His ex rebus non spes, sed dolor est maior: cùm videas ciuitatis voluntatem solutam, virtutem alligatam. Ac, ne fortè quæras κτ̓ λεπτὸν de singulis rebus, vniuersa res est eò deducta, spes vt nulla sit, aliquando non modò priuatos, verùm etiāmagistratus, liberos fore. [e]Attamen in oppreßione, sermo in circulis duntaxat, & in conuiuiis est liberior, quàm fuit. vincere incipit timorem dolor: sed ita, vt omnia sint plenißima desperationis. Habet etiam Campana lex exsecrationem in

c v.c.beniuolentiæ

d L.Fufium

e v.c.ac tamen fort. Hac tamen

coitione candidatorum, si mentionem fecerint, quo aliter ager possideatur, atque vt ex legibus Iuliis. Non *dubitant*
a L. lautè *iurare ceteri.* Laterensis *existimatur* [a] *rectè fecisse, quòd tribunatum pl. petere destitit, ne iuraret.* Sed *de rep. non libet plura scribere. displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore.* Me *tueor, vt oppressus omnibus, non demissè: vt tantis rebus gestis, parum fortiter.* A *Cæsare valde liberaliter inuitor in legationem illam, sibi vt sim legatus: atque etiam*
b L. apud pudorē Pulch. *libera legatio voti causa datur. sed hæc, & præsidij* [b] *apud furorem* Pulchelli *non habet satis, & à fratris aduentu me ablêgat: illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cùm velim.*
c al. & hanc [c] *hanc ego teneo, sed vsurum me*
d v.c. abeo *non puto, neque tamen scit quisquam. non libet fugere,* [d] *aueo pugnare, magna sunt hominum studia: sed nihil affirmo: tu hæc silebis.* De Statio *manumisso, & nonnullis aliis rebus, angor equidem: sed iam prorsus occallui.* Tu, *vellem ego, & cuperem, adesses: nec mihi consilium, nec consolatio deesset. sed ita tè para, vt, si inclamaro, aduoles.* Vale.

CICERO ATTICO S. 19

M*vlta me sollicitant, & ex reip. tanto motu, & ex his periculis, quæ mihi ipsi intenduntur, & sexcenta sunt. sed mihi nihil est molestius, quàm* Statium *manumissum.*
e L. age m. nec meum imperium? [e] ac mitto imperium.
f v.c. simultatem non [f] simultatem meam reuereri saltem? *nec, quid faciam, scio, neque tantum est in re, quantus est sermo.*
g L. possum quidem Ego *autem ne irasci* [g] *quidem possum iis, quos valde amo: tantùm doleo, ac mirificè quidem.* Cetera *in magnis rebus, minæ* Clodij, *contentionésque, quæ mihi proponuntur, modicè me tangunt. etenim vel subire eas videor mihi summa cum dignitate, vel declinare nulla cum molestia posse.* Di*ces fortasse,* Dignitatis ἄλις, *tanquam* δρυός. *saluti, si me*

amas, consule. Me miserum, cur non ades? nihil te profectò præteriret. Ego fortasse τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. Scito[a] nihil vmquam fuisse[1][b] tam infame, tam turpe,[2][c] tam peræquè omnibus generibus, ordinibus, ætatib. offensum, quàm hunc statum, qui nunc est: magis mehercule, quàm vellem, non modò quàm[d] putarem. Populares isti iam etiam modestos homines sibilare docuerunt. Bibulus in cælo est: nec, quare, scio: sed ita laudatur, quasi vnus homo nobis cunctando [e]restituit rem. Pompeius, nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit. neminem [f]tenet. voluntate, an metu necesse sit iis vti, vereor. Ego autem neque pugno cum illa causa propter illam amicitiam: neq. approbo, ne omnia improbem, quæ antea gessi. Vtor via. populi sensus[3] maximè in theatro, & spectaculis perspectus est. Nam Gladiatoribus, quà dominus, quà aduocati, sibilis conscissi. Ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrum Pompeium petulanter inuectus est. Nostra miseria tu es Magnus. millies coactus est[g] dicere. eandem virtutem istam veniet tempus cùm grauiter gemes. Totius theatri clamore dixit, itémque cetera. Nam & eiusmodi sunt ij versus, vt in tempus ab inimico Pompeij scripti esse videantur. Si neque leges, neq. mores cogunt, & cetera, --magno cum fremitu, & clamore sunt dicta. Cæsar cùm venisset mortuo plausu, Curio filius est insecutus. Huic ita plausum est, vt salua rep. Pompeio plaudi solebat. Tulit Cæsar grauiter. litteræ Capuam ad Pompeium volare dicebantur. inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant: hostes omnibus. Rosciæ legi, etiam frumentariæ, minitabantur. Sanè res erat perturbata. Equidem malueram, quod erat susceptum ab illis, silentio transire: sed vereor, ne non liceat. non ferunt homines, quod videtur esse tamen ferendum. Sed est iam vna

a v.c. nil
b al. tam denique
d al. putarã.
e al. restituat
f v.c. tenent.
g al. dicere eadem. Virtutem ist. al. dicere-- Virtutem ist.

quia, ut video, pragmatici homines[a] omnib. historicis præceptis, versibus deniq. cauere iubent, & vetant credere: alterum facio, vt caueam: alterum, vt non credam, facere nõ possum. Clodius adhuc mihi denuntiat periculũ: Pompeius affirmat non esse periculum: adiurat: addit etiam, se prius [b] occisum iri ab eo, quàm me violatum iri. Tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum: arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur: ab Amalthea te non commouebo. De rep. breuiter ad te scribam. iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaq. posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. Nũc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur, vt, cùm omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleant, varietas in re nulla sit, apertéq. loquantur, & iam clarè gemant: tamen medicina nulla afferatur.[1] neq. enim resisti sine [b] internecione posse arbitramur: nec videmus, qui finis cædendi, præter exitium, futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & [c] beneuolentia in cælo est. edicta eius, & contiones describunt, & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam venit. populare nunc nihil tam est, quàm odium populariũ. Hæc quò sint eruptura, timeo. sed, si dispicere quid cœpero, scribam ad te apertiùs. tu, si me amas tantum, quãtum profectò amas, expeditus facito vt sis: si inclamaro, vt accurras sed do operam, & dabo, ne sit necessè. Quòd scripseram, te Furium scripturum: nihil necesse est tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum: neq. vtar meo chirographo, neque signo, si modò erunt eiusmodi litteræ, quas in alienum incidere nolim. Diodotus mortuus est. reliquit nobis HS. fortasse [d] centies. Comitia Bibulus cũ Archilochio edicto in ante diem XV. kalendas Nouembr. distulit. A Vibio libros accepi. Poëta ineptus: [e] nec tamen scit nihil, & est non inutilis. describo, & remitto. Vale.

a al. omnibus historiis, præcept.

b v.c. occisu iri

b al. internicione

c v.c. beniuolentia

d al. centum milia.

e v.c. & tamẽ scit nil: sed est non in.

CICERO ATTICO. S. 21

DE rep. quid ego tibi subtiliter? tota periit: atque hoc est miserior, quàm reliquisti, quòd tum videbatur eiusmodi dominatio ciuitatem oppreßisse, quæ iucunda esset multitudini: bonis autem ita molesta, vt tamen sine pernicie. nunc repentè tanto in odio est omnibus, vt, quorsum eruptura sit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperantiam illorũ sumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt. sed ita lenibus vti videbantur venenis, vt posse videremur sine dolore interire. nunc verò sibilis vulgi, sermonibus honestorum, fremitu Italiæ, vereor, ne exarserint. Equidem sperabam, vt sæpe etiam loqui tecum solebam, sic orbem reip. esse conuersum, vt vix sonitum audire, vix impressam orbitam videre possemus. & fuisset ita, si homines transitum tempestatis exspectare potuissent. sed cùm diu occultè suspirassent: posteà iam gemere, ad extremum verò loqui omnes, & clamare cœperunt. Itaque ille amicus noster, insolens infamiæ, semper in laude versatus, circumfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit. progressum præcipitem, inconstantem reditum videt: bonos inimicos habet, improbos ipsos non amicos. Ac vide mollitiem animi. non tenui lacrymas, cùm illum ante VIII. kalendas Sext. vidi de edictis Bibuli contionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentißimè illo in loco, summo cum amore populi, cunctis fauentibus: Vt ille tum humilis, vt demissus erat! vt ipse etiam sibi, non iis solùm, qui aderant, displicebat! O spectaculum vni Crasso iucundum, ceteris non item. nam quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm progressus videbatur. Et, vt Appelles, si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno óblitum videret, magnum, credo, acciperet dolorem: sic ego hunc omnibus à me pictum, & politum

tum artis coloribus, subitò deformatum, non sine magno dolore vidi. quamquam nemo putabat, propter Clodianũ negotium, me illi amicum esse debere: tamen tantus fuit amor, vt exhauriri nulla posset iniuria. Itaq. Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita sunt iucunda, vt eum locũ, vbi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, transire[a] nequeamus: ipsi ita acerba, vt tabescat dolore: mihi mehercule molesta, quòd & eum, quem semper dilexi, nimis excruciant: & timeo, tam vehemens vir, támque acer in ferro, & tam insuetus contumeliæ, ne omni animi impetu, dolori & iracundiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus, nescio. vt nunc res se habet, admirabili gloria est. qui cùm comitia in mensem Octobr. distulisset, quòd solet ea res populi voluntatem offendere, putarat Cæsar oratione sua posse impelli contionem, vt iret ad Bibulũ. multa cùm seditiosissimè diceret, vocem exprimere non potuit. Quid quæris? sentiunt, se nullam vllius partis voluntatem tenere. eo magis vis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis. Pompeius confirmat, eum nihil esse facturum contra me. mihi periculosum est credere. ad resistendum me paro. studia spero me summa habiturum omnium ordinum. Te cùm ego desidero, tum verò res ad tempus illud vocat. plurimùm consilij, animi, præsidij denique mihi, si te ad tempus videro, accesserit. Varro[b] satis mihi facit. Pōpeius loquitur diuinitùs.[1] spero nos aut cum summa gloria, aut certè sine molestia discessuros. Tu quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonis egeris, vt sciam, cura. Vale.

a al. nequeant.

b L. mihi satisfacit.

CICERO ATTICO S. 22

QVàm vellem[c] Romæ mansisses! quod egisses profectò, si hæc fore putassemus. nam Pulchellum nostrum facillimè teneremus, aut certè, quid esset factu-

c L. Romæ mansisses! vt mãsisses profectò,

rus, scire possemus. nunc se res sic habet. volitat, furit, nil habet certi, multa denuntiat: quod fors obtulerit, id[a] acturus videtur. Cùm videt, quo sit in odio status hic rerum, in eos, qui hæc egerunt, impetum facturus videtur. cùm autem rursus[b] opes, & vim exercitus recordatur: conuertit se in nos. nobis autem ipsis cùm vim, tum iudicium minatur. Cum hoc Pompeius egit, &, vt ad me ipse referebat, (aliū enim habeo neminem testem) vehementer egit, cùm diceret, in summa se perfidiæ, & sceleris infamia fore, si mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset, [c] quem plebeium fieri [d] passus esset: sed fidem recepisse sibi & ipsum. & Appium de me. hanc si ille non seruaret, ita laturum, vt omnes intelligerent, nihil sibi antiquius amicitia nostra fuisse. Hæc & in eam sententiam cùm multa dixisset: aiebat, illum primò sanè diu multa contrà: ad extremum autem manus dedisse, & affirmasse, nil se contra eius voluntatem esse facturum. sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrimè loqui. quod si non faceret, tamen ei nihil crederemus, atque omnia sicut facimus, pararemus. Nunc ita nos gerimus, vt in dies singulos, & studia in nos hominum, & opes nostræ augeantur. Remp. nulla ex parte attingimus. in causis, atque in illa opera nostra forensi, summa industria versamur. quod egregiè non modò iis, qui vtuntur opera, sed etiam in vulgus gratum esse sentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria consulatus: studia significantur: in eam spem adducimur, vt nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda videatur. Nunc mihi & consiliis opus est tuis, & amore, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. Multa per Varronem nostrum agi possunt: quæ, te [e] vrgente, erunt firmiora. multa ab ipso Publio elici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterunt: multa etiam: sed

a fort. factur[9]

b L. opes eorum, cùm exerc. al. opes eorum, vim, exerc.

c V. c. cùm pleb.

d L. passus esset: fidem dedisse sibi & ips.

e V. c. vrgente,

absurdum est singula explicare, cùm ego requiram te ad omnia. Vnum illud tibi persuadeas velim, omnia mihi fore explicata, si te videro. sed totum est in eo, si antè, quàm ille ineat magistratum. Puto Pompeium Crasso vrgente, si tu aderis, qui per[a] βοώπιδα ex ipso[a] intelligere poßis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certè sine errore futuros. Precibus nostris, & cohortatione, non indiges. quid mea voluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, [b]intelligis. De rep. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia. mutationis tamen spes nulla. sed, quod facilè sentias, tædet ipsum Pompeium, vehementérque [c] pœnitet. Non prouideo satis, quem exitum futurum putem, sed [d] certò videntur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poëtæ, sed tamen non inutilis, tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam. & hominem grauem, [e] & prudentem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

a v.c. βοῶπιν
a v.c. intellegere
b v.c. intellegis.
c v.c. pœnitet.
d L. certè
e fort. & pudentem,

CICERO ATTICO. S. 23

NVmquam antè arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear. nam, cùm vacui temporis nihil haberẽ, & cùm recreandæ voculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. Primùm igitur illud te scire volo, Sampsiceramum, nostrum amicum, vehementer sui status [f] pœnitere, restituíque in eum locum cupere, ex quo décidit: dolorémque suum impertire nobis, & medicinam interdum apertè quærere: quam ego possum inuenire nullam: deinde omneis illius partis auctores, ac socios, nullo aduersario consenescere: consensionem vniuersorum [g] nec voluntate, nec sermone maiorem vmquam fuisse. Nos autem (nam id te scire cupere certò scio) publicis consiliis

f v.c. pænitere,
g v.c. nec voluntatis, nec sermonis, m.

iuuentutis, duce Curione, in qua Paullus initiò fuisset, & Cn. Cæpio hic Brutus, & Lentulus flaminis F. conscio patre: postea C. Septimium, scribam Bibuli, pugionem sibi à Bibulo attulisse. quod totum irrisum est: Vettio pugionem defuisse, nisi ei consul dedisset. Eóque magis id eiectum est, quòd [a] *ad III. idus Maij, Bibulus Pompeium fecerat certiorem, vt caueret insidias: in quo ei Pompeius gratias egerat. Introductus Curio F. dixit ad ea, quæ Vettius dixerat, maximéque in eo tum quidem Vettius est reprehensus, quòd dixerat,* [b] *adolescentum consilium, vt in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur: in eo principem Paullum fuisse: quem constabat eo tempore in Macedonia fuisse. Fit S. C. vt Vettius, quòd confessus esset se cum telo fuisse, in vincula* [c] *coniiceretur: qui eum emisisset,* [d] *contra remp. esse facturum. Res erat in ea opinione, vt putarent id esse actum, vt Vettius in foro cum pugione, & item serui eius comprehenderentur cum telis: deindè ille se diceret indicaturum. Idque ita actum esset, nisi Curiones rem antè ad Pompeium detulissent. Tum S. C. in contione recitatum est. Postero autem die Cæsar, is, qui olim, prætor cùm esset, Q. Catulum ex inferiore loco iusserat dicere, Vettium in Rostra produxit, eúmque in eo loco constituit, quò Bibulo COS. adspirare non liceret. Hîc ille omnia, quæ voluit,* [e] *de rep. dixit,* [f] *vt qui illuc factus, institutúsq. venisset. Primùm Cæpionem de oratione sua sustulit, quem in senatu acerrimè nominarat, vt apparêret, noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse. Deinde, quos in senatu ne tenuissima quidem suspicione attigerat, eos nominauit: Lucullum, à quo solitum esse ad sè mitti C. Fannium, illum, qui in P. Clodium subscripserat: L. Domitium, cuius domum constitutam fuisse, vnde eruptio fieret. me non nominauit: sed dixit, consularem disertum, vicinum*

a v.c.a.d.III.

b L. adolescẽtium consil. fort. adolescentiũ consiliũ fuisse, vt

c v.c. conicerētur:

d L. eum contra r.

e L. de omni rep.

f L. :& qui illuc f. inst. q. venisset, primùm Cæp.

C O S. sibi dixisse, Ahalam Seruilium aliquem, [a] *aut etiam Brutum opus esse reperiri. Addidit ad extremum, cùm iam dimissâ contione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse à Curione, his de rebus conscium esse Pisonem, generum meum, & M. Laterensem. Nunc reus erat apud Crassum Diuitem Vettius de vi: &, cùm esset damnatus, erat* [b] *iudicium postulaturus. quod si impetrasset, iudicia fore videbantur. ea nos vt. pote qui nihil contemnere solemus, non pertimescebamus. Hominum quidem summa erga nos studia significabantur. sed prorsus vitæ tædet: ita sunt omnia omnium miseriarum plenißima. Modò cædem timueramus, quam oratio fortißimi senis, Q. Considij, discusserat. ea, quam quotidie timere potueramus, subitò exorta est. Quid quæris?* 4 [c] *nihil me infortunatius, & Catulo, cùm splendore vitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miseriis erecto animo, & minimè perturbato sumus, honestißiméque dignitatem nostram, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos esse sine cura, & summam in nos* [d] *beneuolentiam* 5 *omni oratione significat. Te habere consiliorum auctorem, sollicitudinum socium, omni in cogitatione coniunctum, cupio. quare, vt Numestio mandaui, tecum vt ageret, item, atque eo, si potest, acriùs, te rogo, vt planè ad nos aduoles. respiraro, si te videro. Vale.*

a L. aut Brutũ op. al. aut Iun. Brutum

b v. c. indicium post.

c L. nihil me infortunatius: nihil fortunatius Catulo cùm spl. vitæ, tum mortis tempore.

d v. c. beniu.

CICERO ATTICO S.

CVM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, volam illum scire ex te, me id fecisse, vt nuper me scis scripsisse ad te de Varronis erga me officio, te ad me rescripsisse, eam rem summæ tibi voluptati esse, sed ego mallem ad illum scripsisses, 1 *mihi illum* [e] *satisfacere. mirabiliter enim* [f] *moratus est, sicut nosti, ἑλικτὰ, καὶ οὐδέν. Sed nos tenemus præceptum illud, τοῖς τῶν κρατούντων. At hercule alter tuus*

e L. satisfacere, non quo faceret, sed vt faceret. mirab.

f L. inodoratus est ἰχ.

familiaris,[a] Hortensius, quàm plena manu, quàm ingenuè, quàm ornatè nostras laudes in astra sustulit, cùm de Flacci prætura, & de illo tempore Allobrogum diceret! sic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copiosius potuisse dici. ei te hoc scribere à me tibi esse missum, sanè volo. Sed quid tu scribas, quem iam ego venire, atque adesse arbitror? ita enim egi tecum superioribus litteris. Valde te exspecto, valde desidero: neque ego magis, quàm ipsa res, & tempus poscit. His de negotiis quid scribam ad te, nisi idem quod sæpe? Rep. nil desperatius: his, quorum opera, nihil maiore odio. nos, vt opinio, & spes, & coniectura nostra fert, firmißima beneuolētia hominum muniti sumus. Quare aduola: aut expedies nos omni molestia, aut eris particeps. Ideò sum breuior, quòd, vt spero, coràm breui tempore conferre, quæ volumus, licebit. Cura, vt valeas.

a L. Hortalus.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD ATTICVM,

LIBER III.

CICERO ATTICO S. I

CV'M [1] *antea maximè nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum verò, vt legi rogationem, intellexi[b] ad iter, quod constitui, nihil mihi optatius cadere posse, quàm vt tu me quamprimùm cōsequare: vt, cùm ex Italia profecti essemus, siue per Epirum iter esset faciendum, tuo, tuorúmque præsidio [c] vteremur: siue aliud*

b L. ad iter id, q.

c fort. niteremur.

quid agendum esset, certum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam, vt me statim consequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

ITineris nostri causa fuit, quòd non habebam locum, vbi pro meo iure diutius esse possem, quàm [a] *in fundo Sicæ, præsertim nondum rogatione correcta: & simul intelligebam, ex eo loco,* [b] *si te haberem,* [1] *posse me Brundisium referre: sine te autem non esse nobis illas parteis tenēdas propter* [c] *Antronium. Nunc, vt ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. iter esse molestum scio: sed tota calamitas omneis molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo perculso, & abiecto. Cura, vt valeas. Dat. VI. Id. April.* [2] [d] *Narycij Locridis.*

a v.c. in fundum

b al. si iter haberem,

c L. Autronium.

d v.c. Naris Luc. fort. Thurij Lucan.

CICERO ATTICO S. 3

VTinam illum diem videam, cùm tibi agam gratias, quòd me viuere coëgisti. Adhuc quidem valde me pœnitet: sed te oro, vt ad me Vibonem statim venias, quò ego multis de causis cōuerti iter meum. Sed eò si veneris, de toto itinere, ac fuga mea consilium capere potero. si id non feceris, mirabor: sed confido te esse facturum. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

MIseriæ nostræ potius velim, quàm inconstantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arcessebamus, subitò discessimus. [e] *allata est enim rogatio de pernicie mea: in qua,* [f] *quod confectum esse audieramus, erat huiusmodi, Vt mihi vltra quadringenta millia liceret esse.* [g] *Illò cùm*

e al. allata est enim nobis rog.

f L. quod correctum esse aud.

g L. Illuc

peruenire non liceret, statim iter Brundisium *versus contuli ante diem rogationis,*[a] *ne & Sica, apud quem eram, periret, & quòd Melitæ esse non licebat. Nunc tu propera, vt nos consequare, si modò recipiemur. adhuc inuitamur benignè: sed, quod superest, timemus.* Me, mi Pomponi, *valde pœnitet viuere: qua in re apud me tu plurimùm valuisti. sed hæc coràm. fac modò, vt venias.* Vale.

a fort. & ne Sica,

CICERO ATTICO S. 5

T*Erentia tibi & sæpe, & maximas agit gratias. id est mihi gratissimum.* Ego *viuo miserrimus, & maximo dolore conficior. ad te quid scribam, nescio. si enim es* Romæ: *iam me assequi non potes. sin es in via: cùm eris me assecutus, coràm agemus, quæ erunt agenda. tantum te oro, vt, quoniam meipsum semper amasti,*[b] *eodē amore sis.* Ego *enim idem sum.* Inimici *mei mea mihi, non meipsum ademerunt.* Cura, *vt valeas.* Dat. VIII. Id. April. Thurij.

b v. c. vt eodem am.

CICERO ATTICO S. 6

N*On fuerat mihi dubium, quin te* Tarēti, *aut* Brundisij *visurus essem: idq. ad multa pertinuit: in eis, vt & in* Epiro *consisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio vteremur. quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum.* Nobis *iter est in* Asiã, *maximè* Cyzicum. Tibi *meos commendo: me vix, miseréq; sustento.* Dat. XIIII. *kalendas* Mai.[c] Tarenti.

c v. c de Tarentino.

CICERO ATTICO S. 7

d v. c. a. d XIIII. kalēdas Maias.

B*Rundisium veni*[d] *ad kalendas Maias. eo die pueri tui mihi à te litteras reddiderunt: & alij pueri post diem tertium eius diei litteras alias attulerunt.* Quòd *me rogas,*

& hortaris, vt apud te in Epiro sim: volũtas tua mihi valde grata est, & minimè noua: [a] *sed consilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus consumere. (Odi enim celebritatem, fugio homines, lucem adspicere vix possum) esset mihi ista solitudo, præsertim tam familiari in loco, non amara: sed itineris causa,* [b] *vt diuertar, primùm est deuiũ: deinde ab* [c] *Antronio, & ceteris, quatridui: deinde sine te. Nam castellum munitum habitanti mihi prodesset, transeunti non est necessarium. Quòd si auderem, Athenas peterem. sanè ita cadebat, vt vellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te non habemus: & veremur, ne interpretentur, illud quoque oppidum ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te exspectemus. Quòd me ad vitam vocas, vnum efficis, vt à me manus abstineam: alterum nõ potes, vt me non nostri* [d] *consilij* [1] *vtique pœniteat. Quid enim est, quod me retineat, præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscenteis prosequebatur? Non faciam, vt enumerem miserias omneis, in quas incidi per summam iniuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorum, ne & meum mærorem exagitem, & te in eundem luctum vocem.* [e] *hoc confirmo, neminem vmquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse: cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. Reliqua tempora* [f] *non sunt tam ad medicinam, quàm ad finem dolorũ. De rep. video te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarum rerum: quæ quamquam exigua sunt: tamen, quoniam placet, exspectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos consequêre. nam aut accedemus in Epirum, aut tardè per Candauiam ibimus. Dubitationem autem de Epiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, vbi eum visuri essemus, nesciebamus: quem quidem ego, nec quomodo visu-*

a fort. & consil.

b v.c. vt deuorterer,

c L. Autronio,

d L. consilij, vitæq. pœniteat.

e v.c. hoc affirmo,

f v.c. sunt nõ tam ad medicinam, sed ad fin. d. fort. sunt non iam ad medicinam, sed ad fin. d.

rus, nec vbi dimissurus sim, scio. id est maximum, & miserrimum mearum omnium miseriarum. Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cùm omneis parteis mentis, tum maximè huius generis facultatem ademisset. Videre te cupio. Cura, vt valeas. Dat. prid. Kalendas Maij.[a] *Brundisij, proficiscens.*

CICERO ATTICO S. 8

SCripseram ad te, quas ob causas in Epirum non essemus profecti, quòd & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum, & exitus difficileis haberet, cùm inde proficisceremur. accessit, cùm Dyrrhachij essemus, vt duo nuntij afferrentur: vnus, classe fratrem Epheso Athenas: alter, pedibus per Macedoniam venire. Itaque illi obuiam misimus Athenas, vt inde Thessalonicam veniret. Ipsi processimus, & Thessalonicam[b] ad X. Kalendas Iun. venimus, neque de illius itinere quidquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso antè aliquanto profectum. Nunc, istic quid agatur,[c] magnopere timeo. quamquam tu altera epistola scribis Idib. Maiis[d] audire, fore, vt acriùs postularet: altera, iam esse mitiora:[e] sed hæc pridie data, quàm illa: quo cũturbor magis. Itaque, cùm meus me mæror quotidianus lacerat, & cõficit, tum verò hæc addita cura vix mihi vitã reliquam facit. Sed & nauigatio perdifficilis fuit: & ille incertus, vbi ego essem, fortasse alium cursum petiuit. nam Phaëton lib. eum non vidit. vento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præstò fuit. Reliqua quàm mihi timenda sint, video: nec quid scribam, habeo: & omnia timeo: nec tam miserum est quidquam, quod non in nostram fortunam cadere videatur. Equidem adhuc miser, in maximis meis ærumnis, & luctibus, hoc metu adiecto, maneo Thessalonicæ suspensus, nec audeo quidquam.

a al. Brundisio profic.

b L. a. d. x. kalendas

c v. c. magno opere

d v. c. audiri, fore, vt acr. fort. audiri fore, vt Appius eum postularet:

e L. sed hæc est prid.

Nunc ad ea, quæ scripsisti. Tryphonem Cæcilium non vidi. Sermonem tuum, & Pompeij cognoui ex tuis litteris.[1] Motum in rep. non tantum ego video, quantum tu aut vides, aut ad me consolandum affers. Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias. Faciam. item Hypsæo. Quòd suades, ne longiùs discedamus, dum acta mensis Maij ad nos perferantur: puto me ita esse facturum: sed vbi, nondum statui. atque ita perturbato sum animo de Quincto, vt nihil queam statuere. sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearum inconstantia, puto te mentis meæ motum videre: qui, etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamen non tam est ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione cõmotus. cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus, iam profectò vides. atque vtinam iam antè vidisses, neque totum animum tuum mærori mecum simul dedisses. Quare, cùm me afflictum, & confectum luctu audies, existimato, me stultitiæ meæ pœnam ferre grauiùs, quàm euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium non [a]putarã. Me & meorum malorum memoria, & metus de fratre, in scribendo impedit. Tu ista omnia vide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. Litterarum exemplum, quas ad Pompeium scripsi, misi tibi. Vale. Dat. [b] IIII. kalendas Mai. Thessalonicæ,

a v. c. putarim.

b L. IIII. kalendas Iun.

CICERO ATTICO S. 9

QVinctus frater cùm ex Asia discessisset ante Kalendas Maias, & Athenas venisset idibus: valde fuit ei properandum, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis fortè fuisset, qui contentus nostris malis non esset. Itaq. eum malui properare Romam, quàm ad me venire: & simul (dicam enim quod verum est, ex quo magnitudinem miseriarum mearum perspicere poßis) animum inducere non

potui, vt aut illum amantissimum mei, mollissimo animo, tanto in mærore adspicerem: aut meas miserias luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem: aut ab illo adspici paterer. Atque *etiam illud timebam, quod profectò accidisset, ne à me*[a] *digredi non posset. versabatur mihi tempus illud ante oculos, cùm ille aut lictores dimitteret, aut vi*[b] *euelleretur ex complexu meo.* Huius *acerbitatis euentum, altera acerbitate non videndi fratris, vitaui.* In *hunc me casum vos viuendi auctores impulistis.* Itaque *mei peccati luo pœnas. quamquam me tuæ litteræ sustentãt: ex quibus, quantum tu ipse speres, facilè perspicio: quæ quidem tamen aliquid habebant solatij antè, quàm eò venisti,* A POMPEIO. Nunc Hortensium *allice, & eiusmodi viros.* Obsecro, *mi* Pomponi, *nondum perspicis, quorum opera, quorum insidiis, quorũ scelere perierimus?* [1]Sed *tecum hæc coràm agemus. tantum dico, quod scire te puto: nos non inimici, sed inuidi perdiderunt.* Nũc, *si ita sunt, quæ speras: sustinebimus nos, & spe, qua iubes, nitemur. sin, vt mihi videntur* [1]*infirma sunt: quod* [c] *optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet.* Terentia *tibi sæpe agit gratias.* Mihi *etiam vnum de malis in metu est, fratris miseri negotium: quod si sciam, cuiusmodi sit: sciam, quid agendum mihi sit.* Me *etiam nunc istorum beneficiorum, & litterarum exspectatio, vt tibi placet,* Thessalonicæ *tenet.* Si *quid erit noui allatum: sciam, de reliquo quid agendum sit.* Tu, *si, vt scribis,* kalendis Iun. Roma *profectus es, propediem nos videbis.* Litteras, *quas ad* Pompeium *scripsi, tibi misi.* Dat. *idibus* Iun. Thessalonicæ.

a L. degredi

b L. auellere-tur

c v. c. optimo genere

CICERO ATTICO S. 10

ACta *quæ essent vsque ad* VIII. *kalendas* Iun. *cognoui ex tuis litteris. reliquas exspectabam (vt tibi placebat)* Thessalonicæ: *quibus allatis, faciliùs statuere potero,*

vbi sim. Nam, si erit causa, si quid agetur, si spem videro: aut ibidem opperiar, aut me ad te conferam. sin, vt tu scribis, ista euanuerint: [a] *aliud aliquid videbimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi discordiam istorum: quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus est, quàm de me. itaque, quid ea mihi prosit, nescio. Sed tamen, quoad me vos sperare vultis, vobis obtemperabo. Nam quod me tam sæpe, & tam vehementer obiurgas, & animo infirmo esse dicis: quæso, ecquod tantum malum est, quod in mea calamitate non sit? Ecquis vmquam ex tam amplo statu, in tam bona causa, tantis facultatibus ingenij, consilij, gratiæ, tantis præsidiis bonorum omnium cóncidit? possum obliuisci, qui fuerim? non sentire, qui sim? quo caream honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (vt nouum calamitatis genus attendas) cùm pluris facerem, quàm meipsum, sempérque fecissem, vitaui, ne viderem: ne aut illius luctum, squalorémque adspicerem: aut me, quem ille florentissimum reliquerat, perditum illi, afflictúmque offerrem. Mitto cetera intolerabilia. etenim fletu impedior. Hic vtrùm tandem sum accusandus, quòd doleo, an quòd commisi, vt hæc aut non retinerem, (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirentur)* [1] *aut certè viuus* [b] *amitterem? Hæc eò scripsi, vt potiùs* [c] *releuares me, quod facis, quàm aut castigatione, aut obiurgatione dignum putares: eóque ad te minùs multa scribo, quòd & mærore impedior, &* [d] *quid exspectem isthinc, magis habeo,* [e] *quàm quid ipse scribam: quæ si erunt allata: faciam te* [f] *nostri consilij certiorem. Tu, vt adhuc fecisti, quàm plurimis de rebus ad me velim scribas, vt prorsus nequid ignorem. Dat.* [g] *XIIII. kalendas Quinct. Thessalonicæ.*

a v.c. aliquid aliud

b q. v.c. non amitterem?

c al. leuares me,

d L. quod exsp.

e L. quàm quod

f al. consilij nostri & ita L.

g L. a.d. XIIII. kalendas Q.

CICERO ATTICO S. II

ME & tuæ litteræ, & quidam boni nuntij, non optimis tamen auctoribus, & exspectatio vestrarū litterarum, &, quòd tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebant. Si accepero litteras, quas exspecto: si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam. si non erit, faciam te certiorem, quid egerim. Tu me, vt facis, opera, consilio, gratia iuua: consolari iam desine, obiurgare verò noli. quod cùm facis, [a] vt ego tuum amorem, & dolorem desidero! quem ita affectum mea ærumna esse arbitror, vt teipsum consolari nemo poßit. Q. fratrem, optimum, humanißimúmque, sustenta. Ad me, obsecro te, vt omnia certa perscribas. Dat. IIII. kalendas Quinct.

a al. tum ego tam. & dol. desidero. q.

CICERO ATTICO S. 12

TV quidem sedulò argumentaris, quid sit sperandum, & maximè per senatum: idémque caput rogationis proponi scribis, quare in senatu dici nihil liceat. itaque siletur. Hic tu me accusas, quòd me afflictem, cùm ita sim afflictus, vt nemo vmquam: quod tute intelligis. Spem ostendis secundum comitia. Quæ ista est eodē tribuno pl. & inimico COS. Des? Percußisti autem me etiam de oratione prolata. cui vulneri, vt scribis, medere, siquid potes. Scripsi equidem [b] olim ei iratus, quòd ille prior scripserat. sed ita compresseram, vt numquam emanaturam putarem. quomodo exciderit, nescio. sed quia numquam áccidit, vt cum eo verbo vno concertarem, & quia scripta mihi videtur negligentiùs, quàm ceteræ: puto posse probari, non esse meam. Id,[1] si putas me posse [c] sanari: cures velim. sin planè perij: minùs laboro. Ego etiam nunc eodem in loco iaceo sine sermone vllo, sine cogitatione vlla. Licet tibi, vt scribis, significarim,[2] vt ad me venires [d] Sidona: [e] tamen intelligo, te istic prodesse, hîc ne verbo quidem leuare me posse. Non queo plura scribere: nec est quod scribam. vestra magis ex-

b q.v.c. olim iratus, alij, vt hîc, olim ei iratus,

c L. seruari:

d L. Dodonā:

e fort. tamen te intelligo re istic prod.

ſpecto. Dat. X V I. kalendas Sextil. *Theſſalonicæ.*

CICERO ATTICO S. 13

Quod ad te ſcripſeram, me in Epiro futurum: poſteaquàm extenuari ſpem noſtram, & euaneſcere vidi, mutaui conſilium: nec me Theſſalonica commoui, vbi eſſe [a] *conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis litteris ſcripſeras, fore, vti ſecundum comitia aliquid de nobis in ſenatu ageretur: id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re, quoniam comitia habita ſunt, túque nihil ad me ſcribis:* [b] *perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes, nihil eſſe: méque temporis non longinqui ſpe ductum eſſe, moleſtè feram. Quem autem motum te videre ſcripſeras, qui nobis vtilis fore videretur, eum nuntiant, qui veniunt, nullũ fore. In tribunis pl. deſignatis reliqua ſpes eſt: quam ſi exſpectaro, non erit, quòd putes me cauſæ meæ,* [c] *ac voluntati meorum defuiſſe. Quòd me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram, debes ignoſcere, cùm ita me afflictum videas, vt neminem vmquam nec videris, nec audieris. Nam quòd ſcribis, te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi verò mens integra eſt: atque vtinam tam in periculo fuiſſet, cùm ego iis, quibus meam ſalutem cariſsimam eſſe arbitrabar, inimiciſsimis, crudeliſſimíſque vſus ſum: qui vt me* [d] *paullum inclinari timore viderunt, ſic impulerunt, vt omni ſuo ſcelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum. Nunc,* [d] *quoniam eſt Cyzicum nobis eundum, quo rariùs ad me litteræ perferentur, hoc velim diligentiùs omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Q. fratrem meum fac diligas: quem ego miſer, ſi incolumem relinquo, non me totum periiſſe arbitrabor.* Dat. nonis Sextilibus.

a v.c. ſtatueram, & ita L.

b L. proinde

c veteres cod. non habent copulationem, ac,

d L. paullulùm

e al. quoniam iam eſt

CICERO ATTICO S. 14

EX

EX tuis litteris plenus sum exspectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comitia enim credo esse habita: quibus absolutus, scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem: facio tuo iussu: [a] [1] & scio te me iis epistolis potiùs, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio, nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse. ea si qui casus aliqua ex parte [b] correxerint, minùs molestè feremus nos vixisse, & adhuc viuere. Ego propter viæ celebritatem, & quotidianam exspectationem rerum nouarum, non commoui me adhuc Thessalonica: sed iam extrudimur, non à Plancio, (nam is quidem retinet) verùm ab ipso loco, minimè apposito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideò, vt scripseram, [c] non iui, [d] quòd subiti mihi aduersi nuntij venerant, & litteræ, quare nihil esset necesse quamproximè Italiam esse. Hinc si aliquid à comitiis audierimus, [e] nos in Asiam conuertemus: neque adhuc stabat, quò potissimùm. sed scies. Dat. XII. Kalendas Sextilib. Thessalonicæ.

a L. & si scio te his epistolis potiùs meas sp.
b L. correxerit,
c v.c. non veni,
d L. quòd subitò mihi vniuersi nuntij ven. & ita v.c.
e al. nos iter in As.

CICERO ATTICO S. 15

ACcepi Id. Sextilib. quattuor epistolas à te missas: vnã, qua me obiurgas, & rogas, vt sim firmior: alteram, qua Crassi libertum ais tibi de mea sollicitudine, maciéque narrasse: tertiam, qua demonstras acta in senatu: quartam de eo, quod à Varrone scribis tibi esse confirmatum de voluntate Pompeij. Ad primam tibi hoc scribo, me ita dolere, vt non modò à mente non deserar, sed idipsum doleam, me, tam firma mente vbi vtar, & quibuscum, non habere. Nam, si tu me vno non sine mærore cares, quid me censes, qui & te, & omnibus? &, si tu [f] incolumis me requiris, [g] quomodo à me ipsam [h] incolumitatem desiderari putas?

f v.c. incolomis
g v.c. & quomodo
h v.c. incolomitatem

Nolo commemorare, quibus rebus sim spoliatus, non solùm quia non ignoras, sed etiam ne scindam ipse dolorem meum. Hoc confirmo, neque tantis bonis esse priuatum quemquam, neque in tantas miserias incidisse. Dies autem non modò non leuat luctum hunc, sed etiam auget. nam ceteri dolores mitigantur vetustate: hic non potest non & sensu præsentis miseriæ, & recordatione præteritæ vitæ quotidie augeri. Desidero enim. non mea solùm, neque meos, sed meipsum. Quid enim sum? Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus sæpius manus afferam. Nam quòd purgas eos, quos ego mihi scripsi inuidisse, & in eis Catonem: ego verò tantùm illum puto ab isto scelere [a] *abfuisse, vt maximè doleam, plus apud me simulationem aliorum, quàm istius fidem valuisse.* [b] *Ceteri, quos purgas,* [1] *debent mihi* [c] *purgati esse, tibi si sunt. sed hæc serò agimus. Crassi libertum nihil puto sincerè locutum. In senatu rem probè scribis actam. Sed quid Curio? an illam orationem non legit? quæ vnde sit prolata, nescio. Sed Axius eiusdem diei scribens ad me acta, non ita laudat Curionem. At potest ille aliquid prætermittere: tu, nisi quod erat, profectò non scripsisti. Varronis sermo facit exspectationem Cæsaris: atque vtinam ipse Varro incumbat in causam: quod profectò cùm sua sponte, tum te instante faciet. Ego, si me aliquando vestri, & patriæ cómpotem fortuna fecerit, certè efficiam, vt maximè lætere vnus ex omnibus amicis: meáque officia, & studia, quæ parum antea luxerunt (fatendum est enim) sic exsequar, vt me æquè tibi, ac fratri, & liberis nostris, restitutum putes. Si quid in te peccaui, ac potiùs quoniam peccaui, ignosce. in me enim ipsum peccaui vehementiùs. Neque hæc eò scribo,* [d] *quò te non meo casu maximo dolore esse affectum sciam: sed profectò, si, quantùm me amas, &*

a L. afuisse,

b L. Ceteros quòd purgas, deb. & ita v.c.

c v.c. probati

d al. quòd

amasti, tantùm amare deberes, ac debuisses, numquam esses passus, me, quò tu [a] abundas, egere consilio: nec esses passus mihi persuaderi, vtile nobis esse, legem de collegiis perferri. Sed tu tantùm lacrymas præbuisti dolori meo, quod erat amoris, tanquã ipse ego: quod meritis meis perfectum esse potuit, vt dies, & nocteis, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te, meo, non tuo scelere, prætermissum est. Quòd si non modò tu, sed quisquam fuisset, qui me Pompeij minùs liberali responso perterritum, à turpissimo consilio reuocaret, quod vnus tu facere maximè potuisti: [a] aut occubuissem honestè, aut victores hodie viueremus. Hîc mihi [b] ignoscas. me enim ipsum multo magis accuso: deinde te, quasi me alterũ. & simul meæ culpæ socium quæro. [b] si restituor, etiam minùs videbimur deliquisse, abs téque certè, quoniam nullo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur. Quòd te cum Culleone scribis de priuilegio locutum: est aliquid. sed multo est melius abrogari. si enim nemo impediet, [c] sic est firmius. sin erit qui ferri non sinat: idem S. C. intercedet: nec quidquam aliud opus est, quàm abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat: quam si, vt est promulgata, laudare voluissemus, aut, vt erat negligenda, negligere: nocere omnino nobis non potuisset. [d] Hîc mihi primùm non modò cõsilium defuit, sed etiam obfuit. Cæci, cæci, inquam, fuimus in vestitu mutando, in populo rogando. quod nisi nominatim mecum agi cæptum esset, fieri perniciosum fuit. sed pergo præterita. verumtamen ob hãc causam, vt, si quid [e] ageretur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tangatis. Verùm est stultum, me præcipere, quid agatis, aut quomodo. Vtinam modò agatur [f] aliquid: Multa occultant tuæ litteræ: credo, ne vehementiùs desperatione perturber. Quid enim vides agi posse, aut quo modo? per senatúmne? [g] ast tute scripsisti ad me, quoddam

a L. abundabas, & ita v.c.

b L. ignosces.

b v. c. Ac si rest. L. At si rest.

c L. quid est firmius? & ita v.c.

d v.c. Hic mihi primùm meum consilium defuit, sed etiã obf.

e fort. agetur,

f L. aliquid. in quo ipso multa occ.

g L. at tute

caput legis Clodium in curiæ poste fixisse, ne referri, néue dici liceret. Quomodo igitur Domitius se dixit relaturum? Quomodo autem iis, quos tu scribis, & de re dicentibus, &, vt referretur, postulantibus, Clodius tacuit? [a] *At si per populum: poterítne nisi de omniu tribunorum pl. sententia? quid de bonis? quid de domo? poterítne restitui? aut, si non poterit, egomet quomodo potero? Hæc nisi vides expediri, quam in spem me vocas?* [b] *si autem spei nihil est, quæ est mihi vita? Itaque exspecto Thessalonicæ acta Kalendarum Sext. ex quibus statuam, in tuósne agros confúgiam, vt neque videam homines, quos nolim: & te, vt scribis, videam, & propiùs sim, si quid agatur: idque intellexi cùm tibi, tum Q. fratri placere: an abeam Cyzicum. Nunc, Pomponi, quoniam nihil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quòd aut in meipso satis esse consilij* [c] *decreueras, aut te* [d] *nil plus mihi debere, quàm vt præstò esses:* [e] *quando quidem ego próditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præsidia neglexi, totam Italiam in me erectam ad me defendendum, destitui, & reliqui,* [f] *me meis tradidi inimicis, inspectante, & tacente te: qui si non plus ingenio valebas, quàm ego, certè timebas minùs: si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa: id ipsum fac vt sciamus, & nos aliquando aut obiurgare, aut* [g] *comiter consolari desine. Ego si tuam fidem accusarem, non me potissimùm tuis tectis crederē: meam amentiam accuso, quòd me à te tantùm amari, quantùm ego vellem, putaui. quod si fuisset: fidem eandem, curam maiorem adhibuisses: me certè ad exitium præcipitantem retinuisses: istos labores, quos nunc in naufragiis nostris suscipis, non subisses. Quare fac, vt omnia ad me perspecta, & explorata perscribas: méque, vt facis, velis esse aliquem, quoniā, qui fui, & qui esse potui, iam esse non possum: & vt his litteris non te,*

a v. c. Ac si

b L. sin autem

c L. decreras, & ita v. c.

d L. nihil

e L. quomámque ego pr. & ita v. c. al. cúmque ego

f v. c. me, meos, me trad. inim. fort. me meos meis trad. al. me, meósq. trad. inim.

g q. v. c communiter -- nō pl.

ſed meipſum à me eſſe accuſatum putes. Si qui erunt, quib. putes opus eſſe meo nomine litteras dari, velim conſcribas, curéſque dandas. Data XIIII. kalendas Septembr.

CICERO ATTICO S. 16

Totum iter mihi incertum facit exſpectatio litterarum [a]tuarum, kalendis Sext. datarum: non aliud aliquid. ſi ſpes erit, Epirum: ſi minùs, Cyzicum, aut aliud quid ſequemur. Tuæ quidem litteræ, quo ſæpius à me leguntur, hoc ſpem faciunt mihi minorem, [b] [1] quàm cùm lectæ ſunt: tum id, quod attulerũt ad ſpem, infirmant: vt facilè appareat, te & conſolationi ſeruire, & veritati: [c]idque te rogo planè, vt ad me, quæ ſcis, vt erunt: quæ putabis, [d] ita ſcribas. Dat. XII kalendas Septembr.

a L. veſtrarũ, & ita v.c.

b L. quòd cùm lectæ ſunt, tũ id, q.

c fort. Itaque te r.

d v.c. ita ſcribas, vt putabis. D.

CICERO ATTICO S. 17

De Q. fratre nuntij nobis triſtes, nec varij venerant, ex ante diem nonas Iun. vſque ad prid. Kal. Septembres. Eo autem die [c]Liuinus M. Reguli lib. ad me à Regulo miſſus, venit. is omnino mentionem nullam factam eſſe nuntiauit: ſed fuiſſe tamen ſermonem de C. Clodij filio: íſque mihi tum à fratre litteras attulit. Sed poſtridie Sextij pueri venerunt, qui à te litteras attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm ſermo [f]Liuini fuerat. Sanè ſum in meo infinito mærore ſollicitus, & eo magis, [1]quòd Appij[g]quæſtio eſt. Cetera, quæ ad me eiſdem litteris ſcribis de noſtra ſpe, intelligo eſſe languidiora, quàm alij oſtendunt. Ego autem, quoniam non longè ab eo tempore abſumus, in quo res diiudicabitur: aut ad te conferam me, aut etiam nũc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater, omnia ſua per te vnum ſuſtineri. Quid te aut hórter, quod facis, aut agam gratias, quod non exſpectas? Tantùm velim fortuna det nobis poteſtatem, vt incolumes amore noſtro perfruamur. Tuas litteras ſemper maximè exſpecto: in quibus

e al. Leuineius & ita v.c.

f L. Leuineij

g q. v.c. ſpectio eſt. cod. Turneſ. vt vulg. quæſtio eſt

a L. caue vereri, ne aut dilig. t. mihi m. aut veritas ac.

[2] [a]*caue, ne aut diligentia tua mihi molesta, aut veritas acerba sit.* Dat. *Pridie* Non. *Septemb.*

CICERO ATTICO S. 18

E*Xspectationem nobis non paruam attuleras, cùm scripseras, Varronem tibi pro amicitia cõfirmasse, causam nostram Pompeium certè suscepturum, & simul à Cæsare ei litteræ, quas exspectaret, remissæ essent,*[1] [b]*auctorẽ etiam daturum. Vtrùm id nihil fuit? an aduersatæ sunt Cæsaris litteræ? an est aliquid in spe? Etiam illud scripseras, eundem secundum comitia dixisse.* Fac, *si vides, quantis in malis iaceam, &, si putas esse humanitatis tuæ, me, fac de tota causa nostra certiorem.* Nam Q. *frater, homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit spei plena, metuens, credo,* [c] *defectionem animi mei.* Tuæ *autem litteræ sunt variæ. neque enim me desperare vis, nec temerè sperare.* Fac, *obsecro te, vt omnia, quæ* [d] *prospici à te possunt, sciamus.* Vale.

b L. actorem & ita v. c. Turnes.

c λιποψυχίαν

d L. perspici

CICERO ATTICO S. 19

[e] Q*Vòd eiusmodi mihi litteræ à vobis afferebantur, vt aliquid ex iis esset exspectandum, spe, & cupiditate Thessalonicæ* [f]*detentus sum.* Posteaquàm *omnis actio huius anni confecta nobis videbatur: in Asiam ire nolui, quòd & celebritas mihi odio est, &, si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longè nolebam.* Itaque *in* Epirum *ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura, qui lucem omnino fugerem:* [g]*sed aut ad salutem libentißimè ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquam faciliùs hanc miserrimam vitam vel sustentabo, vel, quod multo est melius, abiecero.* Ero *cum paucis, multitudinem dimittam.* Me *tuæ litteræ numquam in tantam spem adduxerũt, quantã aliorum. attamen mea spes etiam tenuior semper fuit, quàm tuæ litteræ. Sed tamen, quoniam*

e L. Quoad & ita v. c.

f L. retentus sum. & ita v. c.

g v. c. sed & ad salutẽ &c. &, si ea præc.

cæptum est, age, quoquo modo cæptum est, & quacumque de causa, nō deseram neque optimi, atque vnici fratris miseras, ac luctuosas preces, nec[a] *Sestij, ceterorúmque promissa, nec spem ærumnosissimæ mulieris, Terentiæ, nec miserrimæ mulieris, Tulliolæ, obsecrationem, & fideleis litteras tuas. Mihi Epirus aut iter ad salutem dabit: aut, quod scripsi suprà. Te oro, & obsecro,*[b] *Pomponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucundissimísque rebus perfidia hominum spoliatum: si me à meis consiliariis proditum, & proiectum vides: si intelligis, me coactum, vt ipse me, & meos perderem, vt me tua misericordia iuues, & Q. fratrem, qui potest esse saluus, sustentes: Terentiam, liberósque meos tueare: me,*[c] *si putas te istic visurū, exspectes: si minùs, inuisas, si potes:*[1] *mihíque ex agro tuo tantum aßignes, quantum meo corpore occupari potest: & pueros ad me cum litteris quamprimùm, & quàm sæpißimè mittas. Data XVI. kalendas Octobr.*

a al. Sextij,
b L. T. Pomponi, & ita v.c. Turnef.
c L. si putas, me te istic vis.

CICERO SAL. D. Q. CÆCILIO, Q. F. Pomponiano Attico.

Q*Vod quidem ita esse, & auunculum tuum functum esse officio, vehementissimè probo:*[1] *gaudere me tum dicam, si mihi hoc verbo licebit vti. Me miserum, quàm omnia essent ex sententia, si nobis animus, si consilium, si fides eorum, quibus credidimus, non defuisset. quæ colligere nolo, ne augeam mœrorem. Sed tibi venire in mentem certò scio, quæ vita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas: ad quæ*[d] *recuperanda, per fortunas, incumbe, vt facis: diémque natalem reditus mei cura, vt in tuis ædibus amœnissimis agam tecum, & cum meis. Ego huic spei, & exspectationi, quæ nobis proponitur,*[2] *maximè*[e] *tamen volui præstolari apud te in Epiro: sed ita ad me scribitur, vt putem esse commodius nos eisdem in locis esse.*

d L. recipe-randa,
e fort. antea

De domo, & Curionis oratione, vt scribis, ita est. In vniuersa salute, si ea modò nobis restituetur, inerunt omnia: ex quibus nihil mâlo, quàm domum. sed tibi nihil mando nominatim. [a] *me totum tuo amori, fideiq. commendo. Quòd te in tanta hereditate ab omni occupatione expedisti, valde mihi gratum est. Quòd facultates tuas ad meam salutem polliceris, vt omnibus rebus à te præter ceteros iuuer: id quantum sit præsidium, video: intelligóque, te multas parteis meæ salutis & suscipere, & posse sustinere, neque, vt ita facias, rogandum esse. Quòd me vetas quidquam suspicari accidisse ad animum tuum, quod secus à me erga te commissum, aut prætermissum videretur: geram tibi morem, & liberabor ista cura: tibi tamen eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quàm in te mea. Velim, quid videas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas,* [b] *omneísq. ad nostram salutẽ adhortere. Rogatio Sextij neq. dignitatis satis habet, nec cautionis. nã & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentiùs* [c] *scribi: & id animaduertas, velim. Data IIII. nonas Octobr. Thessalonicæ.*

a v.c. totum me tuo am. & ita L.

b v.c. tuósq. omneis, ad nostr. & ita L.

c al. scribi. id anim.

CICERO ATTICO S. 21

Triginta dies erant ipsi, cùm has dabam litteras, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo, iam, vt antea ad te scripsi, ire in Epirum, & ibi omnem casum potissimùm exspectare. Te oro, vt, si quid erit, quod perspicias, quamcumque in partem, quamplanissimè ad me scribas, & meo nomine, vt scribis, litteras, quib. putabis opus esse, vt des. Data V. kalendas Nouembr.

CICERO ATTICO S. 22

Et si diligẽter ad me Q. frater, & Piso, quæ essent acta, scripserant: tamen vellem tua te occupatio non impedisset, quo minùs, vt cõsuesti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perscriberes. Me adhuc Plancius liberali-

tate sua retinet, iam aliquoties conatum ire in Epirum. *Spes homini est iniecta, non eadem, quæ mihi, posse nos vnà decedere: quam rem sibi magno honori sperat fore.* Sed iam, *cùm aduentare milites*[a] *dicentur, faciendum nobis erit, vt ab eo discedamus: quod cùm faciemus, ad te statim mittemus, vt scias, vbi simus.* Lentulus *suo in nos officio, quod & re, & promissis, & litteris declarat, spem nobis nonnullam affert* Pompeij *voluntatis. sæpe enim tu ad me scripsisti, eum totum esse in illius potestate.* De Metello *scripsit ad me frater, quantum speraret profectum esse per te.mi* Pomponi, *pugna, vt tecum, & cum meis mihi liceat viuere: & scribe ad me omnia.*[b] *premor cùm luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi ne cariores semper fuerant.* Cura, *vt valeas.* Ego, *quòd, per* Thessaliam *si irem in* Epirum, *perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei studiosos habeo* Dyrrhachinos, *ad eos perrexi, cùm illa superiora* Thessalonicæ *scripsissem. inde cùm ad te me conuertam, faciam, vt scias. túque ad me velim omnia quamdiligentissimè,* [c] *cuiusmodi sunt, scribas.* Ego *iam aut rem, aut ne spem quidem exspecto.* Data VI. kalendas Decembr. Dyrrhachij.

a al. dicũtur,

b q. v. c. premor cùm luctu, tum desiderio rerum omnium, tum corũ, qui mihi me car.

c L. cuicuimodi sunt, al. cuiuscuiusmodi sunt,

CICERO ATTICO S. 23

A. D. V. kalendas Decembr. *treis epistolas à te accepi. vnam, datam*[d] *ad* VIII. kalendas Nouembr. *in qua me hortaris, vt forti animo mensem* Ian. *exspectem: eáque, quæ ad spem*[e] *putas pertinere, de* Lentuli *studio, de* Metelli *voluntate, de tota* Pompeij *ratione perscribis.* In *altera epistola, præter consuetudinem tuam, diem non adscribis: sed satis significas tempus.* Lege *enim ab octo tribunis pl. promulgata, scribis te eas litteras eo ipso die dedisse: id est,*[f] *ad* IIII. kalendas Nouembr. *&, quid putes vtilitatis eam promulgationem attulisse, scribis.* In *quo*[g] *si etiam nostra salus cũ hac lege desperata erit: velim, pro tuo in me amore, hanc*

d L. a. d. VIII.

e al. putes

f L. a. d. IIII.

g L. si iam

a L. nouis

b L. aut vt omnino

inanem meam diligentiam, miserabilem potiùs, quàm ineptam putes. sin est aliquid spei: des operam, vt maiore diligentia posthac à [a] nostris magistratibus defendamur. Nam *ea veterum tribunorum pleb. rogatio tria capita habuit: Vnum, de reditu meo, scriptum incautè: nihil enim restituitur, præter ciuitatem, & ordinem: quod mihi pro meo casu satis est: sed quæ cauenda fuerint, & quo modo, te non fugit.* Alterum *caput est tralatitiũ, de impunitate, siquid contra alias leges eius legis ergò factum sit. Tertium caput, mi Pomponi, quo consilio, & à quo sit inculcatum, vide. scis enim Clodium sanxisse, vt vix, [b] aut omnino nõ posset, nec per senatum, nec per populum infirmari sua lex. Sed vides numquam esse obseruatas sanctiones earum legũ, quæ abrogarentur. nam si id esset, nulla ferè abrogari posset. neq. enim vlla est, quæ non ipsa se sæpiat difficultate abrogationis. sed cùm lex abrogatur, [c] illud ipsum abrogaretur, [d] quomodo eam abrogari oporteat.* Hoc *cùm re vera ita sit, cùm semper ita habitum, obseruatúmque sit, octo nostri tribuni pl. caput posuerunt hoc:* SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBI'SVE SCITA: HOC EST, QVOD PER LEGEM CLODIAM, PROMVLGARE, ABROGARE, [e] DEROGARE, S. F. SVA NON LICEAT, NON LICVERIT: QVOD EI, QVI PROMVLGAVIT, ABROGAVIT, DEROGAVIT, [f] OB EAM REM POENÆ, MVLTÆ'VE SIT, [1] E. H. L. N. R. *Atque hoc in illis tribunis pl. non lædebat. Lege enim [g] collegij sui non tenebantur. quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cùm id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autem contra me, scripserunt, vt noui tribuni pl. si essent timidiores, multo magis sibi eo capite vtendũ putarent.* Neque *id à Clodio prætermissum est. dixit enim in*

c L. illud ipsum abrogatur, & ita v. c.
d L. quo non eam abr.

e L. DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA
f L. OBROGAVIT, OB EAM
g al. collegæ sui

contione [a] ad III. nonas Nouembr. hoc capite, designatis tribunis pl. præscriptum esse, quid liceret. Tamen, in lege nulla esse eiusmodi caput, te non fallit. quod si opus esset: omnes in abrogando vterentur. [b] Numium, ac ceteros fugerit, inuestiges, velim, & qui attulerit, & quare octo tribuni pl. ad senatum de me referre non dubitarint. [c] siue, quòd obseruandum illud caput nō putabant: iidem in abrogando tā cauti fuerunt, vt id metuerēt, soluti cùm essent: quod ne iis quidem, qui lege tenentur, est curandum. Id caput sanè nolim nouos tribunos pl. ferre: sed perferāt, modò [d] quidlibet. vno capite, quo reuocabor (modò res conficiatur) ero contentus. Iamdudum pudet tam multa scribere. Vereor enim, ne, re iam desperata, legas: vt hac mea diligentia, miserabilis tibi, aliis irridenda videatur. Sed, si est aliquid in spe, vide legem, quam T. Fadio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sextij nostri, quā tu tibi probari scribis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. idus Nouembr. data: in qua exponis prudenter, & diligenter, quæ sint, quæ rem distinere videantur, de Crasso, de Pompeio, de ceteris. Quare oro te, vt, si qua spes erit, posse studiis bonorum, auctoritate, multitudine comparata rem confici, des operam, vt vno impetu perfringatur: in eam rem incumbas, [e] ceterósque tu excites. sin, vt ego perspicio [f] tum tua coniectura, tum etiam mea, spei nihil est, oro, obtestórq. te, vt Q. fratrem ames, quē ego miserum miserè perdidi: néve quid eū patiare grauius consulere de se, quàm expediat sororis tuæ filio. Meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo, præter inuidiam, & ignominiam nominis mei, [g] tueare, quoad poteris: Terentiam vnam omnium ærumnosissimam sustentes tuis officiis. Ego in Epirum proficiscar, cùm primorum dierum nuntios excepero. Tu ad me velim proximis litteris, vt se initia dederint, perscribas. Data pridie Kalendas Decembr.

a L. a. d. III.

b L., Vt Ninnium, aut ceteros fug.

c L. si enim quòd obs. ill. cap. non putabāt: cur eidem in abr. tam cauti fuerunt, vt id met. soluti cùm essent? quod

d v. c. quidlibet.

e v. c. ceterósq. excites. & ita L.

f L. cùm tua coni.

g q. v. c. tuere, non pl.

a v.c consulū prouinc.

ANtea cùm ad me scripsissetis, vestro consensu [a] consulareis prouincias ornatas esse: etsi verebar, quorsum id casurum esset, tamen sperabam vos aliquid aliquando vidisse prudētiùs. Posteaquàm mibi & dictum est, & scriptum, vehementer consilium vestrum reprehendi, [b] grauiter sum commotus, quòd illa ipsa spes exigua, quæ erat, videtur esse sublata. nam si tribuni pl. nobis [c] succensent, quæ potest spes esse? ac videntur iure [d] succensere, cùm & expertes consilij fuerint, qui causam nostram susceperant, & nostra concessione omnem vim sui iuris amiserint: præsertim cùm ita dicant, se nostra causa voluisse suam potestatē esse de consulibus ornandis, non vt eos impedirent, sed vt ad nostram causam adiungerent. nunc si COSS. à nobis alieniores esse velint, posse id liberè facere: sin vellent nostra causa, nihil posse, se inuitis. Nam quod scribis, ni ita [e] nobis placuisset, illos hoc idem per populum assecuturos fuisse: Inuitis tribunis pl. fieri nullo modo potuit. ita vereor, ne & studia tribunorum amiserimus, & si studia maneant, [f] vinculum illud adiungendorum COSS. amissum sit. Accedit aliud non paruum incommodum, quòd grauis illa opinio, vt quidem ad nos perferebatur, senatum nihil decernere antè, quàm de nobis actum esset, amissa est: præsertim in ea causa, quæ non modò necessaria non fuit, sed etiam inusitata, ac noua. neque enim vnquam arbitror ornatas esse prouincias designatorū: vt, cùm in hoc illa constātia, quæ erat mea causā suscepta, imminuta sit, nihil iam possit non decerni. Iam his, ad quos relatum est, amicis placuisse, [g] non mirum sit. erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum consulum palàm sententiam diceret: & fuit omnino difficile non obsequi vel amicißi-

b v. c. sum grauiter

c v.c. suscensent,

d v.c. suscensere,

e L. vobis

f v.c. vinclum & ita L.

g L. non mirum est. v.c. non mirum'st.

mo homini Lentulo, vel Metello, qui ſimultatem humaniſſimè deponeret. Sed vereor, [a] *ne hos cùm tenere potuerimus, tribunos pl. amiſerimus. Hæc res quemadmodum ceciderit, & tota res quo loco ſit, velim ad me ſcribas: & ita, vt inſtituiſti. nam iſta veritas, etiam ſi iucunda non eſt, mihi tamen grata eſt. Data* IIII. *idus* Decembr.

[a] v.c. ne hos tamen tenere pot.

CICERO ATTICO S. 25

P*Oſt tuum à me diſceſſum, litteræ mihi* Roma *allatæ ſunt: ex quibus* [b] *proſpicio nobis in hac calamitate tabeſcendum eſſe. neq; enim (ſed bonam in partem accipies) ſi vlla ſpes* [c] *ſalutis noſtris ſubeſſet, tu, pro tuo amore in me, hoc tempore diſceſſiſſes. Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiſcum vna interire videamur,* [d] *hæc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmaſti, vt te ante* Kalendas Ian. *vbicumque erimus, ſiſtas.* Vale.

[b] al. perſpicio
[c] al. ſaluti noſtræ fort. ſalutis noſtræ
[d] al. hoc om.

CICERO ATTICO S. 26

L*itteræ mihi à* Q. *fratre cum* S. C. *quod de me eſt factum, allatæ ſunt. mihi in animo eſt, legum lationem* [e] *exſpectare. ſi obtrectabitur,* [f] *vtar auctoritate ſenatus; & potiùs vita, quàm patria, carebo.* Tu, *quæſo, feſtina ad nos venire.* VI. Kal. Ian.

[e] v.c. in animo'ſt,
[f] al. nitar

CICERO ATTICO S. 27

E*X tuis litteris, & ex re ipſa, nos funditus periſſe video.* Te *oro, vt, quibus in rebus mei tui indigebunt, noſtris miſeriis ne deſis.* Ego *te, vt ſcribis, citò videbo.* [g] *plura non ſcribo.* Cura, *vt valeas.*

[g] hoc totum, plura non ſcribo. Cura, vt valeas, nõ reperitur in cod. Turneſ. neque in aliquot aliis.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER IIII.

CICERO ATTICO S. I

CV'M *primùm* Romam *veni, fuítque cui rectè ad te litteras darẽ, nihil priùs faciendum mihi putaui, quàm vt tibi absenti de reditu nostro gratularer.* Cognoram *enim (vt verè scribam) te in consiliis mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quàm meipsum,* [1] [a] *nec etiam propter meam in te obseruantiam, nimiùm in custodia salutis meæ diligentem: eumdémque te, qui primis temporibus, erroris nostri,* [b] *aut totius furoris particeps, & falsi* [c] *rumoris socius fuisses, acerbißimè* [d] *dißidiũ nostrum tulisse: plurimúmque operæ, studij, diligentiæ, laboris, ad conficiendum reditum meum cõtulisse.* Itaque *hoc tibi verè affirmo, in maxima lætitia, & exoptatißima gratulatione, vnum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potiùs complexum mihi tuum defuisse: quem semel nactus, numquam dimisero: ac, nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omneis exegero, profectò hac restitutione fortunæ me ipse non satis dignum iudicabo.* Nos *adhuc in nostro statu, quod difficillimè* [e] *recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in senatu auctoritatem, & apud viros bonos gratiam, magis quàm optaramus, consecuti sumus: in re autem familia-*

a L. nec etiam pro vetere tua in me obseruantia,
al. nec etiã propter tuam in me obs.
b L. aut potiùs
c L. timoris
d L. discidiũ & ita v.c.
e q.v.c. reciperari

ri, quæ quemadmodum fracta, dißipata, direpta sit, non ignoras, valde laboramus: tuarúmque non tam facultatũ, quas ego nostras esse iudico, quàm consiliorum, ad colligendas, & constituendas reliquias nostras indigemus. Nunc, etsi omnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiam nuntiis, ac rumore perlata, tamen [a] ea inscribam breui, quæ te puto potißimùm ex meis litteris velle cognoscere. Prid. nonas Sext. Dyrrhachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brundisium veni nonis Sext. Ibi mihi Tulliola mea fuit præstò natali suo ipso die, qui casu idem natalis erat & Brũdisinæ coloniæ, & tuæ vicinæ Salutis: quæ res animaduersa à multitudine, summa Brundisinorũ gratulatione celebrata est. Ante diem VI. Id. Sext. [b] cognoui litteris Q. fratris, mirifico studio omnium ætatum, atque ordinum incredibili concursu Italiæ, legem comitiis centuriatis esse perlatam. inde à Brundisinis [c] honestissimis ornatus, iter ita feci, vt vndique ad me cum gratulatione legati conuenerint. Ad vrbem ita véni, vt nemo vllius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiam non venerit, præter eos inimicos, quibus idipsum non liceret aut dißimulare, aut negare. Cùm venissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant: à qua plausu maximo cùm esset mihi gratulatio significata, similis & frequentia, & plausus me vsque ad Capitolium celebrauit. [d] In foro, & in ipso Capitolio, miranda multitudo fuit. Postridie in senatu, qui fuit dies nonarum Septembr. senatui gratias egimus. Eo biduo cùm esset annónæ summa caritas, & homines ad theatrum primò, deinde ad senatum concurrissent impulsu Clodij, mea opera frumenti inopiam esse clamarent, cùm per eos dies senatus de annóna haberetur, & ad eius procurationem sermone non solùm [e] plebis, verùm etiam bonorum, Pom-

a L. ea scribam br.

b L. cognoui, cùm Brundisij essem, litteris

c fort. honestissimè

d L. In foro verò, & in ipso al. In foróque & in ipso Capitol.

e v.c. plebi,

peius vocaretur, idque ipse cuperet, multitudóque à me nominatim, vt id decernerem, postularet: feci, & accuratè sententiam dixi, cùm abessent consulares, quòd tutò se negarent posse sententiam dicere, præter Messallam, & Afranium. Factum est S.C. in meam sententiam, vt cum Pompeio ageretur, vt eam rem susciperet, léxque ferretur. Quo S. C. recitato, cùm contio, more hoc insulso, & nouo, plausum [a] *meo nomine in recitando dedisset, habui contionem: omnes magistratus præsentes, præter vnum prætorem, & duos tribunos pleb. dederunt. Postridie senatus frequens, & omnes consulares nihil Pompeio postulanti negarunt. Ille legatos quindecim cùm postularet, me principem nominauit,* [b] *& ad omnia me alterum se fore dixit. Legem* COSS. *conscripserunt, qua Pompeio per quinquennium omnis potestas rei frumentariæ, toto orbe terrarum daretur.* 4 *Alteram* [c] *Messius, qui omnis dat pecuniæ potestatem, &* [d] *adiungit classem, & exercitum, & maius imperium in prouinciis, quàm sit eorum, qui eas obtineant. Illa nostra lex consularis, nunc modesta videtur: hæc* [e] *Meßij, non ferenda. Pompeius illam velle se dicit: familiares hanc. Consulares duce Fauonio fremunt: nos tacemus, & eo magis, quòd de domo nostra nihil adhuc pontifices responderant: qui si sustulerint religionem, aream præclaram habebimus. Superficiem* COSS *ex S.C. æstimabunt. sin aliter: demolientur, suo nomine locabunt, rem totam æstimabunt. Ita sunt res nostræ, vt in secundis, fluxæ: vt in aduersis, bonæ. In re familiari valde sumus, vt scis, perturbati. Prætereà sunt quædam domestica, quæ litteris non committo. Q. fratrem insigni pietate, virtute, fide præditum, sic amo, vt debeo. Te exspecto, & oro, vt matures venire, eóque animo venias, vt me tuo cõsilio egere non sinas. Alterius vitæ quoddam initium ordimur. Iam quidam, qui nos* [f] *absenteis defenderunt,*

a L. meo nomine recitando dediss.

b q.v.c.& omnia al. & omnino

c L. Mescinius, qui omnis pecuniæ dat p.

d al. adiunxit cl.

e L. Mescinij,

f v.c. absentis

fenderunt, incipiunt præsentibus occultè irasci, apertè inuidere. vehementer te requirimus.

CICERO ATTICO S. 2

SI *fortè rariùs tibi à me, quàm à ceteris, litteræ redduntur, peto à te,* [a] *vt id non modò non negligentiæ meæ, sed ne occupationi quidem tribuas: quæ etsi summa est, tamen nulla esse potest tanta, vt interrumpat iter amoris nostri, & officij mei. nam, vt veni* Romam, *iterum nunc sum certior factus, esse cui darem litteras. itaque has alteras dedi.* Prioribus *tibi declaraui, aduentus noster qualis fuisset, & quis esset status, atque omnes res nostræ quemadmodum essent, vt in secundis, fluxæ: vt in aduersis, bonæ.* [b] Post *illas datas, secuta est summa contentio de domo.* Diximus *apud pontifices pridie* Kalendas Octobr. *acta res est accuratè à nobis: &, si vmquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam si numquam aliâs fuimus, tum profectò* [c] *doloris magnitudo vim quandam nobis dicendi dedit.* [1] Itaque *oratio iuuentuti nostræ deberi non potest: quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam citò.* Cùm *pontifices decressent ita,* SI NEQVE POPVLI IVSSV, NEQVE PLEBISCITO, [d] QVI SE DEDICASSE DICERET, NOMINATIM EI REI PRÆFECTVS ESSET, NEQVE POPVLI IVSSV, AVT PLEBISCITO ID FACERE IVSSVS ESSET, VIDERI, POSSE SINE RELIGIONE [e] EAM PARTEM AREÆ MI RESTITVI: *mihi facta statim est gratulatio.* Nemo *enim* [f] *dubitat, quin domus nobis esset adiudicata.* [g] Tum *subitò ille in cõtionem adscendit, quam* Appius *ei dedit.* [h] *nuntiat iam populo, pontifices secundum se decreuisse, me autem vi conari in possessionem venire. hortatur, vt se, &* Appium *sequantur, & suam libertatem vt defendant.* Hîc

a L. vt id non modò negligentiæ meæ v.c. vt id nõ modò neglegentiæ m.

b v.c. Post illas datas litteras,

c al. dolor, & magnitudo &c.

d L. IS, QVI

e al. IAM P. mendosè.

f L. dubitabat,

g al. Cùm

h al. nuntiátque pop.

[a] *cùm etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc non accedere, nisi cùm* COSS. *ex* S.C. *porticum* Catuli *restituendam locassent.* Kalẽdis Octobr. *habetur senatus frequens: adhibentur omnes pontifices, qui erant senatores: à quib.* Marcellinus, *qui erat cupidissimus mei, sententiam primus rogatus, quæsiuit, quid essent in decernendo secuti.* Tum [a] Lucullus *de omnium collegarum sententia respondit, religionis iudices, pontifices fuisse: legis, senatum: se & collegas suos de religione statuisse: in senatu de lege statuturos.* [b] *quisq; horum loco sententiam rogatus, multa secundum causam nostram disputauit.* Cùm ad Clodium *ventum est, cupiit diem consumere: neque ei finis est factus: sed tamen* [c] *cùm* H.III. *ferè dixisset, odio & strepitu senatus, coactus est aliquãdo perorare.* Cùm *fieret* S.C. *in sententiam* Marcellini, *omnibus, præter vnum, assentientibus,* Serranus *intercessit.* De *intercessione statim ambo* COSS. *referre cœperunt.* Cùm *sententiæ grauissimæ dicerentur,* Senatui *placere mihi domum restitui, porticum* Catuli *locari, auctoritatem ordinis ab omnibus magistratibus defendi:* [d] *si quæ vis esset facta, senatum existimaturum eius opera factum esse, qui* S.C. *intercessisset:* Serranus *pertimuit, &* Cornicinus *ad suam veterem fabulã rediit: abiecta toga se ad generi pedes abiecit. ille noctem sibi postulauit. non concedebant. reminiscebãtur enim* Kal. Ian. [e] Vix *tamen sibi de mea voluntate concessum est.* Postridie S.C. *factum est id, quod ad te misi.* Deinde COSS. *porticum* Catuli *restituendam locarunt. illam porticum redemtores statim sunt demoliti libentissimis omnibus.* Nobis *superficiem ædium* COSS. *de consilij sententia æstimarunt* [f] HS. *vicies: cetera valde illiberaliter.* Tusculanam *villam quingentis mil.* Formianum HS. *ducentis quinquaginta mil. quæ æstimatio non*

a q. v.c. M. Lucullus & ita L.

b L. suo quisq. horum loco

c v.c. cùm horas tris

d al. si qua

e L. Vix tamen, de mea vol. v.c. Vix tamen tibi de m. fort. Vix tamen id de mea v.

f v.c. sestertio vicies,

modò vehemẽter ab optimo quóq; ue, sed etiam à plebe reprehenditur. Dices, *quid igitur causæ fuit?* Dicunt *illi quidem: pudorem meum, quòd neq. negarim, neque vehementius postularim.* Sed *non est id. nam hoc quidem etiam profuisset. verùm iidem,*[a] T. *Pomponi, iidem, inquam, illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi*[b] *pennas inciderant, noluũt easdem renasci: sed, vt spero, iam renascuntur.* Tu *modò ad nos veni. quod vereor ne tardiùs, interuentu* Varronis *tui, nostríque facias.* Quoniam *acta quæ sint, habes: de reliqua nostra cogitatione cognosce.* Ego *me à* Pompeio *legari ita sum passus, vt nulla re impedirer,*[c] *quin, si vellẽ, mihi esset integrum: aut, si comitia censorum proximi* COSS. *haberent, petere possem, aut votiuam legationem*[d] *suscipere propè omnium fanorum, ac sacrorum locorum.*[2] Sic *enim nostræ rationes postulabant.* Sed *volui meam potestatem esse vel petendi, vel ineunte æstate exeundi: & interea me esse in oculis ciuium, de me optimè meritorum, non alienum putaui.* Ac *forensium quidem rerum hæc nostra consilia sunt: domesticarũ autem, valde impedita.* Domus *ædificatur. scis quo sumtu, qua molestia*[e] *reficitur* Formianum: *quod ego nec relinquere possum, nec videre.* Tusculanum *proscripsi.* Suburbano *non facilè careo.* Amicorum *benignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus: quod sensisti tu absens: præsentes, quorum studiis ego & copiis, si esset per meos defensores licitum, facilè essem omnia consecutus; quo in genere nunc vehementer laboratur.* Cetera, *quæ me sollicitant,* μυστικώτερα *sunt.* Amamur *à fratre, & à filia. te exspectamus.*

a q.v.c. mi T. Pomp.
b v.c. pinnas & ita L.
c al. quominùs, si vellẽ,
d al. suscipe-rem q.v.c. sumsisse &c. non plac.
e L. reficiatur Form. & ita v.c.

CICERO ATTICO S. 3

A*Vere te certò scio,*[f] *tum scire quid hîc agatur,*[1][g] *tum à me scire: non quò certiora sint ea, quæ in oculis om-*

f L. cùm
g L. tum ea à me scire:

nium geruntur, si à me scribantur, quàm cùm ab aliis aut scribuntur tibi, aut nuntiantur: [a] *verùm vt perspicias ex meis litteris,* [b] *quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino vitæ status.* Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nouembr. *expulsi sunt fabri de area nostra: disturbata porticus* Catuli, *quæ ex* S.C. Coss. *locatione reficiebatur, & ad tectũ pæne peruenerat.* Q. *fratris domus primò fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata iussu* Clodij, *inspectante vrbe,* [c] *coniectus ignibus, magna querela & gemitu nõ dicam bonorum, qui nescio an* [d] *vlli sint, sed planè hominum omnium.* 2 *Ille vehemens* [e] *furere. post hunc verò furorem, nihil nisi cædem inimicorũ cogitare, vicatim ambire, seruis apertè spem libertatis ostendere.* Etenim antea, 3 *cùm iudicium* [f] *nolebat: habebat ille quidem difficilem, manifestámque causam, sed tamen causam: ad poterat infitiari: poterat in alios deriuare: poterat etiam aliquid iure factum defendere. Post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, vix iam* Decimum *designatorem, vix* Gellium *retinet. Seruorum cõsiliis vtitur. videt, si omneis, quos vult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram.* Itaque *ante diem tertiũ idus* Nouembr. 4 *cùm sacra via descenderem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladij. hæc improuisa omnia. discessimus* [g] *in vestibulum* M. Tetij Damionis. *qui erãt mecum, facilè operas aditu prohibuerũt: ipse occidi potuit.* Sed *ego diæta curari incipio: chirurgiæ tædet.* Ille *omnium vocibus cùm se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi videret, omneis* Catilinas, Acidinos *postea reddidit.* Nam Milonis [h] *domum, meámq.* 5 Ceramio, *prid. idus* Nouembr. *expugnare, & incendere ita conatus est, vt palàm hora quincta, cum scutis homines, eductis gladiis, alios*

a L. sed vt persp.

b L. quo animo

c al. iniectis

d L. nulli sint.

e L. ruere. & ita v.c.

f al. tollebat: fort. violabat:

g al. in vestibulum Tetij Dam.

h L. domum, eam, quæ est in Cermalo,

cum accensis facibus adduxerit. ipse domum P. Sullæ pro castris sibi[6] *ad eam impugnationem sumserat.* Tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus *eduxit viros acreis. occîdit homines ex omni latrocinio* Clodiano *notissimos: ipsum cupiuit:*[7] *sed ille se*[a] *in interiorem partem ædiû abdidit.* Sulla *se in senatu postridie* Id. *domi* Clodius.*egregius* Marcellinus:*omnes acres.*Metellus *kalumnia dicendi tempus exemit,adiuuante* Oppio, *etiam hercule familiari tuo: de cuius constantia,virtute,*[b] *verissimæ litteræ.* Sextius *furere.Ille postea,si comitia sua non fierent,vrbi minari.* Proposita Marcellini *sententia, quam ille de scripto ita dixerat,vt totam nostram causam,areæ, incendiorum, periculi mei,iudicio complecteretur, eáque omnia comitiis anteferret:proscripsit,se per omneis dies comitialeis de cælo seruaturum.*Contiones *turbulentæ* Metelli, *temerariæ* Appij, *furiosissimæ* Publij. H*æc tamen summa.*[c] *nisi* Miloni C. Ap*pius obnuntiasset,comitia futura.*Ante diem XII.*kalendas* Decembr.[d] *Milo ante mediam noctem*[e] *cum magna manu in campum venit.*Clodius[8] *cùm haberet fugitiuorum*[f] *deiectas copias, in campum ire non est ausus. Milo permansit ad meridiê,mirifica hominum lætitia, summa cum gloria.* Contentio *fratrum trium turpis, fracta vis,*[9] *contemtus furor.* Metellus *tamen postulat, vt sibi postero die in foro obnuntietur:nihil esse, quòd in campum nocte veniretur:se hora prima in comitio fore.*Itaq. *ante diê* XI.Kal*endas* Ian.*in comitium* Milo *de nocte venit.*Metellus *cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuiis currebat.* A*ssequitur inter lucos hominem* Milo:*obnuntiat.ille se recepit magno,& turpi* Q. Flacci *conuicio.* Ante *diem* X.*kalendas nundinæ.contio biduo nulla.ante diem*[g] VIII. Kalend.*hæc ego scribebam,hora noctis nona.* Milo *campû iam tenebat* Marcellus *candidatus ita stertebat,vt ego vi-*

a L. in interiora ædium Syllæ. is in senatu postridie idus domi Clodius.
b L. tuæ verissimæ litt.
c L. nisi Milo in campum obnuntiasset, &c.
d q. v.c. Milo media nocte cum m.
e v.c. cum manu magna
f al. delectas
g v.c. VIII.

cinus audirem. Clodij vestibulũ vacuũ sanè mihi nũtiabãtur.[10] [a] paucis pãnosis sine laterna. meo consilio omnia illi fieri querebantur, ignari, quantum in illo heroë esset animi, quantum etiam consilij. mirãda virtus est. noua quædam, diuina mitto. Sed hæc summa est: comitia fore non arbitror. [11] [b] reum Publium, nisi antè occisus erit, fore à Milone puto.[12] [c] si se interim obuiam obtulerit, occisum iri ab ipso Milone video. non dubitat facere, præ se fert. casum illum nostrum non extimescit. numquam enim cuiusquam inuidi, & pérfidi consilio est vsus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat vigemus, etiam magis, quàm cùm florebamus. re familiari comminuti sumus. Q. fratris tamen liberalitati pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus [d] essem, illo recusante, subsidiis amicorum respondemus. Quid consilij de omni nostro statu capiamus, te absente, nescimus. Quare appropera.

a L. Pauci pannosi, sine lacerna.
b L. præt. Publium, nisi antè occisus erit, fore puto.
c al. si se inter viam obt. al. si se inter vias obt. al. si se vltro in via obt.
d L. esset,

CICERO ATTICO S. 4

Periucundus mihi Cincius fuit ante diem III. kalendas Febr. ante lucem. dixit enim mihi, te esse in Italia, seseque ad te pueros mittere: quos sine meis litteris ire nolui: non quo haberem quod tibi, præsertim iam propè præsenti, scriberem: sed vt hoc ipsum significarem, mihi tuum aduentum, suauissimum, exspectatissimúmq. esse. quare aduola ad nos, eo animo, vt nos ames, te amari scias. cetera coràm agemus: hæc properantes scripsimus. Quo die venies, vtique cum tuis apud me sis. perbellè feceris, si ad nos veneris. [d] offendes [1] designationem Tyrrãnionis, mirificam librorum meorum bybliothecam: quorum reliquiæ multo meliores sunt, quàm putaram. Etiam [e] velim, mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrrannio

d L. offendes design. Tyrrannionis mirificam libr. meorum:q.
e al. vellem,

vtatur glutinatoribus, ad cetera administris: iisque imperes, vt sumant membranulã, ex qua indices fiant, quos vos Græci (vt opinor) συλλάβυς, appellatis. sed hæc, si tibi erit commodum. ipse verò vtique fac venias, si potes in his locis adhærescere, & Piliam adducere. ita enim & æquum est, & cupit Tullia. [a] *Medius fidius, næ tu emisti locũ præclarum. Gladiatores audio pugnare mirificè. si locare voluisses, duobus his muneribus liberasses. sed hæc posteriùs. Tu fac venias, & de librariis, si me amas, diligenter.*

a L. Me Dius Fidius, Nomenti emisti loc.

CICERO ATTICO S.

16 A*n tu? an me existimas ab vllo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquã misi priùs?* [c] *vrgebar ab eo, ad quẽ misi, & non habebã exemplar. Quid? etiam, (dudum enim circumrodo quod deuorandum est) subturpicula mihi videbatur esse παλινῳδία. sed valeãt recta, vera, honesta consilia. Non est credibile, quæ sit perfidia in istis principibus, vt volũt esse, & vt essent, si quidquam haberent fidei. Senseram, noram, inductus, relictus, proiectus ab iis. tamen hoc erat in animo, vt cum iis in rep. consentirem. iidem erant, qui fuerant. Vix aliquando te auctore* [d] *resipui. Dices, ea te monuisse, suasisse, quæ facerem, non etiam vt scriberem. ego, mehercule, mihi necessitatem volui imponere huius nouæ coniunctionis, nequà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cùm misereri mei debent, non desinunt inuidere. sed tamen modici fuimus ὑποθέσει, vt scripsi. erimus vberiores, si & ille libenter accipiet, & hi subringentur, qui villam me molestè ferunt habere, quæ Catuli fuerat:* [e] *aut etiam emisse non cogitant: qui domum negant oportuisse me ædificare, vendere aiũt oportuisse. Sed quid ad hoc, si,* [f] *quibus sentẽtiis dixi, quod & ipsi probarent, lætati sunt tamen me contra Pompeij voluntatem* [g] *dixisse? Sed quoniam, qui nihil possunt, ij me*

b lib. q. vulg. An tu me existimas, &c.
c v. c. vrguebar
d L. resipiui & ita v. c.
e L. à Vettio em.
f L. quibus in sent.
g v. c. dixisse? finis. sed quon. fort. finis esto: & quon.

nolunt amare: demus operam, vt ab iis, qui possunt, diligamur. Dices: *vellem iampridem.* Scio te *voluisse,* [2] [a] *& me. Ast num germanum fuisse.* Iam *tempus est meipsum à me amari, quando ab illis nullo modo possum.* Domum *meam quòd crebrò* [b] *innisis, est mihi valde gratũ.* Viaticum Cras*sipes præripit.* Tu *de via, rectà in hortos.* Videtur *commodius. ad te postridie scilicet. quid enim tua? sed viderimus.* Bybliothecam *mihi tui pinxerunt constructione, & sittybis. eos velim laudes.*

a L. & me mastigiam germanum f. al. Ast me nugigerum f.
b L. inuises,

CICERO ATTICO S. 6

DE Lentulo *scilicet sic fero, vt debeo. virum bonum, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi, multa humanitate temperatum, perdidimus:* [1] *nósq; malo solatio,* [c] *sed non multo tamen consolamur, quòd ipsius vicem minimè dolemus, non vt* Saufeius, [d] *& vestri mehercule, quia sic amabat patriã, vt mihi aliquo deorum beneficio videatur ex eius incẽdio esse ereptus.* Nam *quid fœdius nostra vita, præcipuè mea?* Nam *tu quidem, etsi es natura* πολιτικὸς, *tamen nullam habes propriam seruitutem.* [e] *communi frueris nomine. ego verò, qui, si loquor de rep. quod oportet, insanus: si, quod opus est, seruus existimor: si taceo, oppressus, & captus: quo dolore esse debeo? quo sum scilicet: hoc etiam acriore, quòd ne dolere quidem possum, vt non ingratus videar* Quid *si cessare libeat, & in otij portum confugere? nequidquam: immò etiam in bellum, & in castra.* [2] Ergo *erimus* ὀπαδοί, *qui* ταγοὶ *esse noluimus? sic faciendum est. tibi enim ipsi (cui vtinam semper paruissem) sic video placere.* [f] Reliquum *est,* σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Non *mehercule possum: &* Philoxeno *ignosco, qui reduci in carcerem maluit.* Verumtamen *idipsum mecum in his locis commentor,* [g] *vt ista improbem: idque tu, cùm vna erimus, confirmabis.* A *te litteras crebrò*

c L. sed nonnullo tamen
d L. & vestri, sed mehercule.
e v. c. communi frueris nónne ego v.
f v. c. & vulg. Reliqui est,
g L. vt ista probem.

ad me scribi video, sed omneis vno tempore accepi. Quæ res etiam auxit dolorem meum. Casu enim trinas antè legeram, quibus meliusculè Lentulo esse, scriptum erat. ecce quartæ fulmen. sed ille, vt scripsi, non miser, nos verò [a] serui. Quòd me admones, vt scribam illa Hortensiana: in alia incidi, non immemor istius mandati tui: sed mehercule incipiẽdo refugi, [b] ne, quòd videor stultè illius amici non intemperiem tulisse, rursus stultè iniuriam illius faciam illustrem, si quid scripsero: & simul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, & aliquid satisfactio leuitatis habere videatur. Sed viderimus. Tu modò quàm sæpissimè ad me aliquid. Epistolam Lucceio [c] quam misi, qua, meas res vt scribat, rogo, [d] fac vt ab eo sumas. Valde bella est: eúmque, vt approperet, adhorteris: &, quòd mihi se ita facturum rescripsit, agas gratias. Domum nostram, quoad poteris, inuisas. Vestorio aliquid significes. Valde enim est in me liberalis. [e] nihil ἀχαριστότερον. Vale.

a al. serrei. & ita L.

b L. ne, qui videor nõ stultè illius amici intemp. al. ne qui videor stultè illius non amici intemp.

c L. nunquam m.

d L. fac ab eo sumas.

e L. CICERO ATTICO S. 7 Nihil ἀχαριστότερον

CICERO ATTICO S. 7

EPistola tua me sollicitum de Q. nostro, puero optimo, valde leuauit. Venerat horis duabus antè Chærippus. mera monstra nuntiarat. de Apollonio quod scribis, qui illi Dij irati, homini Græco, qui conturbare quidem putat sibi licere, quod equitibus Rom. nam Terentius suo iure. De Metello, οὐχ᾽ ὁσίη φθιμένοισι. sed tamen multis annis [f] ciuis nemo erat mortuus. [g] Quid quidem tibi? nummi meo periculo sint. Quid enim vereris, quemcumque heredem [h] fecit? nisi Publiũ fecit. Verùm fecit non improbè, quamquam fuit ipse. Quare in hoc thecam nummariam non retexeris: in aliis eris cautior. Mea mandata de domo curabis, præsidia locabis, Milonem admonebis. Arpinatium fremitus est incredibilis [i] de Laterio. Quid quæris? Equidem dolui, ὁ δ᾽ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod superest, etiam puerum Cicero-

epistola tua quæ me sollicitum &c.

f L. ciuis improb. nemo erat mort.

g L. Quidquid est, tibi nummi, meo p.

h L. fecerit?

i al. De laterio quid quæris?

nem curabis, & amabis, vt facis.

CICERO ATTICO S. 8

Multa me in epistola tua delectarunt, sed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nam de raudusculo quod scribis, [a] μήπω μέγαν εἴπῃς, πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido est quiddam, de quo est dubium, sit'ne venale: ac proximum quidem nostris ædibus. Hoc *scito,* Antium, Buthrotum *esse* Romæ, *vt* Corcyræ *illud tuum: nihil quietius, nihil alsius, nihil amœnius.* [b] ΕΙΜΗΙCΗΤΩΦΙΔΟC. ΚΟC. *postea verò quàm* Tyrrannio *mihi libros disposuit, mens addita videtur meis ædibus: qua quidem in re mirifica opera* Dionysij, *&* Me*nophili tui fuit.* Nihil *venustius, quàm illa tua pegmata.* [c] *postquam misisti libros, illustrarunt* [d] *valde.* Et *scribas ad me velim de gladiatoribus: sed ita, bene si rem gerunt. non quæro,* [e] *male sic egisse.* Apenas *vix discesserat, cùm epistola.* Q*uid ais? putas ne fore, vt legem non ferat? dic, oro te, clariùs. vix enim mihi exaudisse videor. verùm statim fac vt sciam,* [f] *si modò est commodum.* Ludis *quidem, quoniam dies est additus, eo etiam meliùs hic eum diem cum* Dionysio *conteremus.* De Trebonio *prorsus tibi assentior.* De Domitio, σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα, σῦκον οὐδὲ ἓν οὕτως ὅμοιον γέγονε, *quàm est ista* περίστασις, [g] *nostra, vel quòd ab iisdem, vel quòd præter opinionem, vel quòd viri boni nusquam. vnũ dissimile, quòd huic meritò. nam de ipso casu nescio, an illud melius. quid enim hoc miserius, quàm eum, qui tot annos, quot habet, designatus consul fuerit, fieri* COS. *non posse, præsertim cùm aut solus, aut certè nõ plus, quàm cum altero petat? Si verò id est, quod nescio an sit, vt non minùs longas iam in codicillorum fastis, futurorũ* COSS. *paginulas habeat, quàm factorum, quid illo miserius? nisi resp. in qua ne speratur quidẽ melius quidquam.* De Natta

a al. Μήπω μέγ' εἴπῃς, πρὶν τελευτῆς ἀγλιάσαι. L. μήπω μέγ' εἴπῃς, πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς.

b L. ἐμοὶ ἐστω φίλος οἶκος. al. εἰ μὴ ἢ τῷ φίλος οἶκος.

c L. post quã sittybæ libros illustr.

d L. valde. Scribas

e L. male si se gessere. Apen.

f L. si modò tibi est comm.

g L. nostræ

ex tuis primùm sciui litteris. oderam hominem. De poëmate quòd quæris: quid si cupiat effugere? [a] quid si sinat? De Fabio Lusco quod eram exorsus, homo peramans [b] semper nostri fuit, nec mihi vnquam odio. satis enim acutus, & permodestus, ac bonæ frugi. eum quia non videbam, abesse putabam. audiui ex Gauio hoc Firmano, Romæ esse hominem, & fuisse asiduum. percusit animũ. Dices, Tantuláne causa? Permulta ad me detulerat non dubia de Firmanis fratribus. quid sit, quòd se à me remouit, si modò remouit, ignoro. De eo, quod me mones, [c] vt & me geram πολιτικῶς, & in eo, γραμμὴν teneam, ita faciam: sed opus est maiore prudẽtia. quam à te, vt soleo, petam. [2] Tu velim & Fabiũ, si quem habes aditum, odorere, & istum conuiuam tuum degustes: & ad me [c] de istis rebus, & de omnibus quotidie scribas. Vbi nihil erit, quod scribas, idipsum scribito. Cura vt valeas.

a L. quid? si-nas.
b L. nostri semper f.
c v. e. vt & πολιτικῶς me geram, & in eo &c.
c al. de his

CICERO ATTICO S. 9

SAnè velim scire, num censum [d] impendãt tribuni [1] dieb. [e] vitiãdis (est enim hic rumor) totáque de censura quid agant, quid cogitent. Nos hîc cum Pompeio [f] fuimus. multa mecum de rep. sanè sibi displicens, vt loquebatur, (sic est enim in hoc homine dicendum) Syriam spernẽs, Hispaniam iactans. hîc quoque, vt loquebatur, & opinor vsque quaque, de hoc cùm dicemus: [2] sit hoc quasi, καὶ τόδε φωκυλίδου. Tibi etiam gratias agebat, quòd signa componenda suscepisses. [g] In nos verò [3] suauis mehercule, & effusus: venit etiã ad me [h] in Cumanũ, ac se nihil minus velle mihi visus est, quàm Messallam cõsulatum petere. de quo ipso, si quid scis, velim scire. Quòd Lucceio scribis te nostram gloriam commẽdaturum: & ædificium nostrum quòd crebrò inuisis, gratum. Q. frater ad me scripsit, se, quoniam Ciceronem suauißimum [i] secum haberet, ad te nonis Maiis venturum. Ego me de Cumano moui ante diem V. kal. Maij. eo die

d L. impediãt
e fort. iniiciẽdis,
f al. sumus.
g L. In nos verò suauissimè mehercule effusus, venit
h fort. in Cumanum à se. nihil m.
i L. tecum habetes,

Neapoli apud Lætum. ante diem IIII. kal. Maias iens in Pompeianum bene manè, hæc scripsi. Puteolis magnus est rumor, Ptolemæum esse in regno. Si quid habes certius, velim scire. Ego hic pascor bybliotheca Fausti: fortasse tu putabas, his rebus Puteolanis, & Lucrinensibus. ne ista quidem desunt: sed mehercule à ceteris oblectationibus deseror, [a] *& voluptatibus, propter remp. Sic litteris sustentor, & recreor, málóque in illa tua sedecula, quam habes sub imagine Aristotelis, sedere, quàm in istorum sella curuli: tecúmque apud te ambulare, quàm cum eo, quo-cum video esse ambulandum. sed* [b] *de ea ambulatione fors viderit,* [c] *aut si quis est, qui curet, deus. Nostram ambulationem, & Laconicum, eáque, quæ Cyréa sint, velim, cùm poteris, inuisas: & vrgeas Philótimum, vt properet, vt possim tibi aliquid in eo genere respondere. Pompeius in Cumanum Parilibus venit. misit ad me statim qui salutem nuntiaret. Ad eum postridie manè vadebam, cùm hæc scripsi.*

a v.c.& voluptatum,

b v.c. de illa amb.

c v.c. aut si qui est,

CICERO ATTICO S. 10

DElectarunt me epistolæ tuæ, quas accepi vno tempore duas, ante diem V. kalend. Perge reliqua. gestio scire ista omnia: etiam illud, cuiusmodi sit, velim perspicias: potes à Demetrio. [d] *Dixit Pompeius, Crassum à se in Albano exspectari ante diem IIII. kalend. is cùm venisset, Romam esse statim venturos, vt rationes cum publicanis putarent. Quæsiui, Gladiatoribúsne? respondit, Antè, quàm inducerentur. Id, cuiusmodi sit, aut nunc, si scias, aut, cùm is Romam venerit, ad me mittas, velim. Nos hîc voramus litteras cum homine mirifico ita mehercule sentio) Dionysio: qui te, omneísque vos salutat. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντα εἰδέναι. Quare, vt homini curioso, ita perscribe ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius, quid illa populi Apuleia: denique etiam quid à te fiat, ad*

d L. Dixit mihi Pomp.

me velim scribas. non enim (vt verè loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis litteris, delector. Ego mecum, præter Dionysium, [a]duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi sermo desit abs te: [1] [b]quo magnopere delector. Tu Lucceio nostrum librum dabis. Demetrij Magnetis tibi mitto, statim vt sit, qui à te mihi epistolam referat.

a L.eduxi
b v.c.quo opere delector.

CICERO ATTICO S. II

EGnatius Romæ est: sed ego cum eo de re Halimeti vehementer [c]antè egi. grauiter se acturum cum Aquillio, confirmauit. Videbis ergo hominem, si voles, Macroni vix videor [d]præstò esse. Idibus enim auctionem Larini video, [1] & biduum prætereà. id tu, quoniam Macronem tanti facis, ignoscas mi velim. sed, si me diligis, postridie kalend. cena apud me cum [e] Petilia. prorsus id [f] facias. Kalend. cogito in hortis Crassipedis, quasi in deuersorio, cenare. Facio fraudem S.C. Inde domū cenatus, vt sim manè præstò Miloni. ibi te igitur videbo, [2] [f] & promouebo. Domus te nostra tota salutat.

c v.c. Antij egi, & ita L.
d L. præstò esse posse. Idib.
e L. Pilia. al. Cæcilia.
f al. facies.
f v.c. & promonebo. al. & peruidebo.

CICERO ATTICO. S. 12

NOs in Tusculanum venisse [g] ad XVII. kalend. Decembr. video te scire. ibi Dionysius nobis præstò fuit. Romæ[h] ad XIIII. Kalend. volumus esse. quid dico volumus? immò verò cogimur. Milonis nuptiæ. comitiorum nonnulla [i] opinio est. [1] Ergo, vt sit rata, [k] abfuisse me in altercationibus, quas in senatu factas audio, fero non molestè. Nam aut defendissem, quòd non placeret: aut defuissem, cui non oporteret. sed [l] mehercule velim res istas, & præsentem statū reip. & quo animo COSS. ferant hunc σκυλμὸν, rescribas ad me, [m]quantum potes, & vales. Sum ὀξύπεινος: &, si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidem nostrum minore dignitate aiunt profectum paluda-

g L. a.d. XVII.
h a.d. XIIII.
i v.c. opinio est.
k L. afuisse me in alt.
l v.c. mercule, al. merculi,
m L. quantū potes. valde sum ὀξύπ. v.c. quantum pote. valde sum ὀξ.

tum, quàm olim æqualem eius, L. Pallum, iterum COS. *O hominem nequam! De libris Oratoriis, factum est à me diligenter. diu, multúmque in manibus fuerunt. describas licet. Illud etiam te rogo,* τὴν παροῦσαν κατάστασιν [a] τύπῳ δὸς, *ne istuc hospes veniam.* Vale.

a L. τυπωδῶς.

CICERO ATTICO S. 13

VEstorius noster me per litteras [b] facit certiorem, te Romæ [c] ad VI. id. Maij putare profectum esse, tardiùs, quàm dixerat, [d] quo minùs valuisses. si iam meliùs vales, vehemẽter gaudeo. Velim domum [1] ad tuos scribas, vt mihi tui libri pateant, non secus, ac si ipse adesses, cùm ceteri, tum Varronis. est enim mihi vtendum quibusdam rebus [e] ex iis libris, ad eos, quos in manibus habeo, quos, vt spero, tibi valde probabo. [f] velim, si quid fortè noui habes, maximè à Q. fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid fortè de comitiis, de rep. (soles enim tu hæc [g] festinè odorari) [h] conscribas ad me. Si nil habebis, tamen scribas aliquid. numquã enim mihi tua epistola, aut intempestiua, aut loquax visa est. Maximè autem rogo, rebus tuis, totóque itinere [i] ex sententia confecto, nos quàmprimùm reuisas. Dionysium iube saluere. Cura vt valeas.

b L. fecit
c L. a. d. VII.
d L. quòd minùs
e v. c. ex bis I.
f v. c. Tu velim,
g v. c. festiuè
h L. scribas
i q. v. c. è sententia

CICERO ATTICO S. 14

DE Eutychide gratum: qui vetere prænomine, nouo nomine, T. erit Cæcilius: vt est ex me, & ex te iunctus Dionysius M. Pomponius. Valde mehercule mihi gratum, si Eutychides tuam erga me [k] beneuolentiam cognoscet, [l] suam illam in meo dolore συμπάθειαν, neque tum mihi obscuram, neque pòst ingratam fuisse. Iter Asiaticum tuum puto tibi suscipiendum fuisse. numquam enim tu sine iustissima causa tam longè à tot tuis & hominibus, & rebus carissimis, & suauissimis abesse voluisses. Sed humanitatem tuam, amorémque in tuos, reditus celeritas de-

k v. c. beniuolentiam
l L. etiam suã

clarabit. Sed vereor, ne lepôre suo detineat diutius[a] Pr. Clo*dius, & homo pereruditus (vt aiunt) & nunc quidem deditus* Græcis *litteris*[b] Pituanios. *Sed si vis homo esse, recipe te ad nos, ad quod tempus cõfirmasti. cum illis tum, cùm salui venerint,* Romæ *viuere licebit.* Auere *te scribis accipere aliquid à me litterarum.* Dedi, *ac multis quidẽ de rebus,* ἡμερολεγδὸν *perscripta omnia: sed, vt coniicio, quoniam mihi non vidêris in* Epíro *diu fuisse, redditas tibi non arbitror. genus autem mearum*[c] *ad te litterarũ, eiusmodi ferè est, vt non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurum.* Nunc Romanas *res accipe.*[d] Ad III. *nonas* Quinct. Suffenas, & Cato, *absoluti:*[e] Procilius, *condemnatus: ex quo intellectum est, treis* [f] Ἀρεοπαγίτας, *ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam deniq. remp. flocci non fácere.* Debemus *patrem familias domi suæ occidere nolle, neque tamen id ipsum abundè.* Nam *absoluerunt* XXII. *condemnauerunt* XXVIII. Publius *sanè diserto epilogo*[f] *criminans, menteis iudicum mouerat.*[g] Or*talus in ea causa fuit, cuiusmodi solet. nos verbum nullum.*[h] *veritas est enim pusilla, quæ nunc laborat, ne animum* Publij[i] *offenderet.* His *rebus actis,* Reatini *me ad sua* τέμπη *duxerũt, vt agerem causam contra* Interamnateis *apud* COS. & *decem legatos, quòd lacus* Velinus *à*[k] M. Curio *emissus, interciso monte*[l] *in* Nar *defluit:*[m] *ex quo est villa siccata, & humida tamẽ modicè*[n] Rosea. *Vixi cum* Axio:[o] *qui etiam me*[p] *ad* VII. Aquas *duxit.* Rediј *Romã* Fonteij *causa*[q] *ad* VII. id. Quinct. *veni.* Spectaculum *primum magno & æquabili plausu: sed hoc ne curaris: ego ineptus, qui scripserim: deinde* Antiphonti *operam: is erat antè manumissus, quàm productus. ne diutius pendeas, palmam tulit.* Sed *nihil tam pusillum, nihil tam sine voce,*[1] *nihil tam verũ.* Hæc *tu tecum habeto.* In Andromacha *tamẽ*[2] *maior*

a al. P. Clodius, L. L. Clodius,
b L. Pituani⁹. al. L. Antonius.
c q.v.c. ad te quidem litt.
d L. A.d.
e al. Procill⁹
f L. θεὰς ἀρεσκ. & ita v.c.
f al. criminatus,
g al. Hortal⁹
h L. verita est enim pus.
i L. offenderem.
k L. à M' Curio
l fort. in Narem
m L. ex quo est illa quidẽ siccata,
n al. Rosia.
o al. quin etiam
p L. ad septẽ Aq.
q L. a.d. VII. idus Quinct. Veni in spect.

fuit, quàm [a] *Astyanacte. nam in ceteris parem habuit neminem. Quæris nunc de* Arbuscula. Valde *placuit.* Ludi *magnifici, & grati.* Venatio *in aliud tempus dilata.* Sequere *nunc me in campum.* Ardet *ambitus.* σῆμα δέ τοι ἐρέω. Fænus *ex triente idibus Quinctil. factum erat bessibus.* Dices, *Istuc quidem non molestè fero.* O *virum, ô ciuem!* Memmium *Cæsaris omnes opes confirmant. cum eo* Domitium [b] COS. *iunxerunt: qua pactione, epistolæ committere non audeo.* Pompeius *fremit, queritur,* Scauro *studet: sed vtrùm fronte, an mente, dubitatur.* [c] ἐποχὴ *nulla est. pecunia, omnium dignitatem exæquat.* Messalla *languet, non quò aut animus desit, aut amici: sed coitio* COSS. *&* Pompeius *obsunt. ea comitia puto fore vt ducantur.* Tribunitij *candidati iurarunt, se arbitrio* Catonis *petituros.* Apud *eũ* HS. [d] *quingena deposuerunt, vt, qui à* Catone *damnatus esset, id perderet, & competitoribus tribueretur.* Hæc *ego pridie scribebam, quàm comitia fore putabantur: sed ad te* V. *kalendas* Sextil. *si facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perscribam: quæ si, vt putantur, gratuita fuerint: plus vnus* Cato *potuerit, quàm omnes quidem iudices.* Messius *defendebatur à nobis, è legatione reuocatus. nam eum* Cæsari [e] *legarat* Appius. Seruilius *edixit, vt adesset. tribus habet* [f] Pontinam, Velinam, [g] Metiam. *pugnatur acriter: agitur tamen satis.* Deinde *me expedio ad* Drusum: *inde ad* Scaurum. *parantur orationibus* [h] *iudices gloriosi. fortassè accedent etiam* COSS. DES. *in quibus si* Scaurus *non fuerit, in hoc iudicio valde laborabit.* Ex Q. *fratris litteris, suspicor iam eum esse in* [i] Britannia. *suspensa animo exspecto, quid agat.* Illud *quidem sumus adepti, quod multis, & magnis indiciis possumus iudicare, nos* Cæsari *& carissimos, & iucundissimos esse.* Dionysium *velim saluere iubeas,* [k] *& eum roges, & hortere, vt quàm-*

primum

a L. Astyanax. in cet.

b al. COSS.

c L. ἐποχὴ in nullo est. pec. & ita v.c.

d al. quinquagena

e q.v.c. legerat

f L. Pomtinã,

g L. Mæciam.

h v.c. indices glor.

i v.c. Britannia.

k q.v.c. & eũ roges, vt te hortetur, vt quàm primùm venias, vt p.

primum veniat, vt possit Ciceronem meum, atq. etiam meipsum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

Occupationum mearum vel hoc signum erit, quòd epistola, librarij manu est. De epistolarum frequentia te nihil [a] *accusabo: sed pleræque tantummodo mihi nuntiabant, vbi esses,* [b] *quòd erat abs te: vel etiam significabãt, rectè esse. quo in genere maximè delectarunt duæ ferè eodem tempore abs te* [c] *Bruto datæ. scire enim volebam te cõmodè nauigasse. Sed hæc epistolarũ freq̃uẽtia nõ tam vbertate sua, quàm* [d] *celeritate delectauit. illa fuit grauis, & plena rerum, quàm mihi M. Paccius, hospes tuus, reddidit. ad eam rescribam igitur, & hoc quidem primùm. Paccio* [e] *& verbis, & re ostendi, quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in intimis est meis, cùm antea notus non fuisset. Nunc pergam ad cetera. Varro, de quo ad me scribis, includetur in aliquem locum, si modò erit locus. sed nosti genus dialogorum meorum: vt in Oratoriis, quos tu in cælum fers,* [f] *non potuit mentio fieri cuiusquam ab iis, qui disputant, nisi eius, qui illis notus, aut auditus esset. Hanc ego de rep. quam institui, disputationem, in Africani personam, & Phili, & Lælij, & Manilij contuli. adiunxi adolescenteis, Q. Tuberonem, P. Rutilium,* [g] *duos Lælij generos,* [h] *Scæuolam, & Fannium. Itaque cogitabam, quoniam in singulis libris vtor proœmiis, vt Ἀριστοτέλης, in iis, quos ἐξωτερικοὺς vocat, aliquid efficere, vt non sine causa istum appellarem: id quod intelligo tibi placere. vtinam modò conata efficere possim. rem enim (quod te non fugit) magnam complexus sum, & grauem, & plurimi otij: quo ego maximè egeo. Quòd in iis libris, quos laudas, personam desideras* [i] *Scæuolæ, non eam temerè* [k] *dimoui, sed feci idẽ, quod in πολιτείᾳ deus ille noster Plato. cùm in Piræeum So-*

a L. accuso: & ita v.c.
b L. quòd erant abs te.
c L. Buthroto datæ. & ita v.c.
d q.v.c. celebritate fort. crebritate
e q.v.c. re, & verbis ost.
f libri vulg. non mentio pot. f.
g v.c. duo
h L. Scæuolã,
i L. Scæuolæ,
K L. demoui:

crates venisset ad Cephalum, locupletem, & festiuum senem: quoad primus ille sermo haberetur, adest in disputando senex. deinde, cùm ipse quoque commodissimè locutus esset, ad rem diuinam dicit se velle discedere. neque postea reuertitur. Credo Platonem vix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutius retinuisset. Multo ego satius hoc mihi cauendum putaui in [a] *Scæuola, qui & ætate,*[b] *& valetudine erat ea, qua meministi, & iis honoribus, vt vix satis decorum videretur, eum plureis dies esse in Crassi Tusculano. Et erat primi libri sermo, non alienus à* [c] *Scæuolæ studiis. réliqui libri τεχνολογίαν habent, vt scis.* [2] [d] *Huic ioculatoriæ disputationi senem illum, vt noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ. etenim est luculenta res,* [3] [e] *Aureliam, vt scribis, indicus: & in eo me etiam Tulliæ meæ venditabo. Vestorio non desum. gratum enim tibi id esse intelligo, &, vt ille intelligat, curo. Sed scis, qui? cùm habeat*[f] *duos faciles, nihil difficilius. Nũc ad ea, quæ quæris de C. Catone, lege Iunia, & Licinia scis absolutum.* [g] *Fusia ego tibi nuntio absolutum iri, neque patronus suus tam libentibus, quàm accusatoribus. Is tamen & mecum, & cum Milone in gratiam rediit. Drusus reus est factus à Lucretio, iudicibus reiiciendis*[h] *ad V. nonas Quinctil.*[i] *De prælio rumores non boni: sed iudicia nosti. Hirrus cum Domitio in gratia est. S.C. quod hîc COSS. de prouinciis fecerunt, QVICVMQVE POSTHAC,*[k] *notum tibi, vt quod iam intelligebamus, enuntiationem illam Memmij valde Cæsari displicere. Messalla noster,*[l] *& eius competitor Domitius, liberalis*[m] *in populo valde fuit: nihil gratius. certi erant COSS.* [n] *Ac senatus decreuit, vt tacitum iudicium ante comitia fieret ab iis consiliis, quæ erant omnibus sortita in singulos candidatos. magnus timor candidatorum. Sed quidam iu-*

a al. Scæuula,
b v.c. & valitudine
c al. Scæuulę
d v.c. Huic ioculatorem senen illum,
e L. Aureliani, vt scribis, indicis, al. Aureliani, vt scribis, indicus.
f v.c. duo facil. al. cùm habeat duos facileis.
g L. Fusia
h L. a.d.
i L. De Procilio rum.
k v.c. nó mihi, vt quod. Iam fort. non mihi notius, quàm tibi. Iam intell.
l al. & ei⁹ Domitius compet.
m L. in populum
n L. At sen.

dices,[4] *in his* Opimius[a] Veietor, *Antius tribunum pl. appellarunt, ne iniussu populi iudicarent:*[b] *rescidit comitia dilata ex* S.C. [c] *dum lex de tacito iudicio ferretur.* Venit *legi dies.* Terentius *intercessit.* COSS. *qui illud leui brachio egissent,*[d] *rem ad senatum detulerunt.* Hîc Abdéra, *non tacente me.* Dices, *tamen tu non quiescis? Ignosce, vix possum.* Verumtamen *quid tam ridiculum? Senatus decreuerat, ne priùs comitia haberentur, quàm lex lata esset: siqui intercessisset, res integra referretur.* Cœpta *ferri leuiter.* Intercessum *non inuitis. res ad senatum.* De ea re ita censuerunt, COMITIA PRIMO QVOQVE TEMPORE HABERI CENSERE. *Scaurus, qui erat paucis diebus illis absolutus, cùm ego patrem eius ornatissimè defendissem, obnuntiationibus per*[d] Scæuolam *interpositis, singulis diebus vsque ad prid.* Kalend. Octobr. *quo ego hæc die scripsi, sublatus, populo tributim domi suæ satisfecerat.* Sed *tamen etsi vberior liberalitas huius, gratior esse videbatur eorum, qui occuparant.* Cuperem *vultum videre tuum, cùm hæc legeres. nam profectò*[e] *rem non habes nullam, hæc negotia multarum nundinarum fore.* Sed *senatus hodie fuerat futurus, id est,* Kalendis Octobr. *iam enim*[f] *lucescit. ibi loquetur præter* Anium, & Fauonium [g] *liberè nemo. nam* Cato *ægrotat. de me nihil timueris: sed tamen promitto nihil.* Quid *quæris aliud?* Iudicia, *credo.* Drusus, Scaurus [5] *non fecisse videntur. tres candidati fore rei putabantur,* Domitius *à* Memmio, Messalla *à* Q. Pompeio Rufo, Scaurus *à* Triario, *aut à* L. Cæsare. Quid *poteris, inquies, pro iis dicere?* Ne *viuam, si scio.* In *illis quidem tribus libris* [6] *quos tu dilaudas, nihil reperio.* [7] Paccianæ *epistolæ respondi. cognosce cetera.* Ex *fratris litteris incredibilia quædam de* Cæsaris *in me amore cognoui, eáque sunt ipsius* Cæsaris *vberrimis litteris con-*

a L. Veient. Terentiũ tribunũ pl. app.
b al. res cedit.
c al. cùm lex
d L. res ad sen.

d L. Sexuulã

e fort. spẽ nõ hab. null. o. v. c. rem habes nullam: hęc negotia
f L. Luciscit.
g al. liber nemo.

firmata, Britannici *belli exitus exspectatur. constat enim aditus insulæ esse* [g] *munitos mirificis molibus, etiam illud iam cognitum est, neque argenti* [a] *scrupulum esse vllum in illa insula, neque vllam spem prædæ, nisi ex mancipiis: ex quibus nullos puto te litteris, aut musicis eruditos exspectare.* Paullus *in medio foro basilicam* [b] *iam pæne texuit iisdem antiquis columnis, illam autem, quam locauit, facit magnificentissimam.* Quid *quæris? nihil gratius illo monumento, nihil gloriosius.* Itaque Cæsaris *amici (me dico, & Oppium) disrumparis licet, monumentum illud, quod tu tollere laudibus solebas,* [10] [c] *vt forum laxaremus, & vsq. ad atrium* Libertatis *explicaremus, contemsimus sexcenties* HS. *Cum priuatis non poterat transigi minore pecunia. efficiemus rem gloriosissimam. nam in campo* Martio *septa* [d] *tributitiis comitiis marmorea sumus, & tecta facturi: eáque cingemus excelsa porticu, vt mille passuum conficiatur.* Simul *adiungetur huic operi villa etiam publica.* Dicis, Quid *mihi hoc monumentum proderit?* [d] *ad quid laboramus res* Romanas? *non enim te puto de lustro, quod iam desperatum est, aut de iudiciis, quæ* [e] *lege* Coctia *fiāt, quærere.* Nunc *te obiurgari pátere, si iure. scribis enim in ea epistola, quam* C. [f] Decimius *mihi reddidit,* Buthroto *datam, in* Asiam *tibi eundum esse, te arbitrari. mihi mehercule nihil videbatur esse, in quo tantulùm interesset, vtrùm per procuratores ageres, an per teipsum,* [g] *ne toties, & tam longè abesses.* Sed *hæc mallem integra re tecum egisse. profectò enim aliquid egissem.* Nunc *reprimam susceptā* [h] *obiurgationem. vtinam valeat ad celeritatem reditus tui.* Ego *ad te propterea minùs sæpe scribo, quòd certum non habeo, vbi sis, aut vbi futurus sis. huic tamen nescio cui, quòd videbatur is te visurus esse, putaui dandas esse litteras.* Tu, *quoniam iturum te in* Asiam *esse putas, ad quæ*

a L. scripulū & ita v.c.

b v.c. iam pæne texerit iisdem

c L. vt laxaremus, & v.

d v.c. tributis

d fort. ad quietem. Habes res Romanas. nō en.

e L. lege Plotia al. lege Cincia

f al. Domiti⁹

g L. vt ab his toties, & t.

h v. c. obiurgationē. hoc, quod dixi, tantum vtinā valeat ad celer. red. t.

tempora te [a] *exspectem, facias me certiorem velim, & de Eurychide quid egeris.*

CICERO ATTICO .S. 16

O *Exspectatas mihi tuas litteras: O gratum aduentum: O constantiam promissi, & fidem miram: ô nauigationem amandam: quam mehercule ego valde timebam, recordans superioris tuæ* [b] *transmissionis. Sed, nisi fallor, citiùs te, quàm scribis, videbo. Credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cùm secus erit, quid te Apulia moretur? nam Vestorio dandi sunt dies, & ille Latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. Quin tu huc aduolas:* [1] *& inuisis illius* [c] *nostræ reip. germanæ? Putaui de nummis ante comitia tributim vno loco diuisis palàm inde absolutum Gabinium: detur esse valiturũ. De Messalla quod quæris: quid scribam, nescio:* [d] *numquam vidi tam pares candidatos. Messallæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. Si quæris, nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet ædilitas eius memoriam non ingratam, & est pondus apud rusticos* [e] *in patris memoriam. Réliqui duo plebeij sic exæquantur, vt Domitius valeat amicis, adiuuetur tamen non gratissimo munere: Memmius Cæsaris* [f] *commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. quibus si non valuerit, putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæsaris detrudat, Catone præsertim absoluto.*

[2] [g] *Nunc de Gabinio habe absoluto. Verùm. ferendum est. Quæris, ego me vt gesserim. constanter, & liberè. Quid ille? inquies, vt ferebat? immaniter, meæque dignitatis, quoad mihi satisfactum esset, habendam sibi rationem putabat. Quomodo ergo absolutus?* [3] [h] *omnino* ΠΟΡΡΓΑΡΥΜΝΑ. *accusatorum incredibilis infantia, id est, L. Lentuli, L. F. quem fremunt omnes præuaricatum: deinde Pompeij mira contentio, iudicum sordes. Attamen*

a q. v. c. exspectemus,

b L. transmissionis. διέξεις. Sed

c L. nostræ reip. γεράνδρυον; Peti vides, nummis ante comitia trib. v. l diuisis palàm: vides absol.

d L. numquã ego vidi & ita v. c.

e sic q. v. c. L. in patris memoria. vt alij item v. c.

f al. commẽdatur, nõ pl.

g lib. vulg. Nunc, vt opinionem habeas rerum, ferendũ est.

h L. omnino γοργεία γυμνά.

XXXII. condemnarunt, XXXVIII. absoluerunt. iudicia reliqua impendent. Nondum est planè expeditus. Dices, Tu ergo hæc quomodo fers? Bellè mehercule, & in eo me valde amo. Amisimus, mi Pomponi, [a] non omnem modò succũ, ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinam ciuitatis. Nulla est resp. quæ delectet, in qua acquiescã. Id'ne igitur, inquies, facilè fers? Idipsum. recordor enim, quàm bella, paullisper nobis gubernantibus, ciuitas fuerit: quæ mihi gratia relata sit. nullus dolor me angit. Vnum omnia posse, [b] disrumpuntur ij, qui me aliquid posse doluerunt. multa mihi dant solatia: nec tamen ego de meo statu démigro: quæq. vita maximè est ad naturam, [4] ad eam me refero, ad litteras, & studia nostra: dicendi laborem delectatione oratoria consolor. Domus me, & rura nostra delectant. non recordor, vnde ceciderim, sed vnde surrexerim. Fratrem mecum, & te si habebo, per me ista pedibus [c] trahuntur. Vobis ἐμφιλοσοφῆσαι possum. Locus ille animi nostri, stomachus vbi habitabat olim, [5] [d] concalluit. Priuata modò, & domestica nos delectãt. miram securitatem videbis. cuius plurimæ meherculæ partes sunt in tuo reditu. Nemo enim in terris est mihi tam consentientibus sensibus. Sed accipe alia. Res fluit ad interregnum, & est non nullus odor dictaturæ: sermo quidem multus: qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati consulares omnes, rei ambitus. accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla [6] non dubitans, quin foris esset, postularat contrà dicente, & nihil obtinente Torquato. Sed omnes absoluentur, nec posthac quisquam damnabitur, nisi qui hominem occiderit. Hoc tamen agitur seueriùs. [7] Itaq. [e] iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus est. Multi alij vrbani ne respondent quidem. Quid aliud noui? Et tamen, absoluto Gabinio, stomachantes alij iudices, hora pòst, Antiochum

a L. omnem non modò succ. & ita v.c.

b v.c. dirumpuntur

c L. trahãtur.

d libri vulg. concaluit.

e q. v.c. indicia

Gabinium[8] *nescio quem*,[a] *solidis pectoribus, libertum accensum* Gabinij,*lege* Papia *cōdemnarunt.Itaque dixit statim reus lege maiestatis*[9] [b] ΟΥΚΟΙΜΡΙCΑΜΑΦΙΗ Pontinus *vult ad* IIII.*nonas* Nouembr.*triumphare.* Huic *obuiam* Cato,*&* Seruilius, *prætores,apertè, &* Q. Mucius *tribunus.*Negant *enim latum de imperio:& est latum, herculè, insulsè.sed erit cum* Pomtino Appius COS. Cato *tamen affirmat,se viuo,illum non*[c] *triumphare.*Id *ego puto,vt multa eiusdem, ad nihil recasurum.* Appius *sine lege suo sumtu in Ciliciam cogitat.*[d] Ab Q. *fratre,&* à Cæsare *accepi ad* IX.kalendas Nouembr.*litteras,confecta* Britan*nia,obsidibus acceptis,nulla præda, imperata tamen pecunia,datas à litoribus* Britanniæ[e] *proximo: a.d.*VI.kalen*das* Octobr.*exercitū è* Britānia *reportabant.* Q. Pilius *erat iam ad* Cæsarem *profectus.Tu,si aut amor in te est*[f] *nostri, ac tuorum,aut vlla veritas,aut,si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas: aduentare,& propè adesse iam debes. non mehercule æquò animo te careo. te autem quid mirū, qui* Dionysium *tantopere desiderem? quem quidem abs te, cùm dies venerit,& ego,&* Cicero *meus flagitabit.* Abs *te proximas litteras habebam,*Ephesō[g] *ad* V.Id.Sext.*datas.*

a L. è ropopolidispictoribus

b L. ἢ ὃν ἁ Δρῦς μάλα φύει.

Pomt. vult a.d.

c L. triumphaturum.Id

d L.A Q. fr. acc.a.d. VIIII. kal.

e L.proximè:

f al. noster,

g L.a.d.v.id.

CICERO ATTICO S. 17

PVto *te existimare, me nunc oblitum consuetudinis, & instituti mei, rariùs ad te scribere, quàm solebam: sed cùm loca, & itinera tua nihil habere certi*[h] *video, neque in* Epirum, *neque* Athenas, *neque in* Asiam, *neque cuiquam,nisi ad te ipsum proficiscenti,dedi litteras.* Neque *enim*[i] *sunt epistolæ nostræ,quæ si perlatæ non sint, nihil ea res nos offensura sit: quæ tantùm habent mysteriorum, vt eas ne librariis quidem ferè committamus.*[l] Lepidum[k] *quò éxcidat.*COSS.*flagrant infamia, quòd* C.Memmius *candidatus pactionem in senatu recitauit, quam ipse, & suus*

h L.viderem,

i L. sunt eæ ep.

k L. quò res cadat.

competitor Domitius *cum* COSS.[l] *fecisset, vti ambo* LLS. *quadragena* COSS. *darent, si essent ipsi* COSS. *facti: nisi treis augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cùm lex Curiata ferretur, quæ lata non esset:*[a] *& duos consulareis, qui se dicerent in ornandis prouinciis consularibus scribendo affuisse, cùm omnino ne senatus quidem*[b] *affuisset. Hæc pactio non verbis, sed nominibus, &*[c] *præscriptionibus, multorum tabulis, cùm esse facta diceretur, prolata à* Memmio *est, nominibus inductis, auctore* Pompeio. Hîc Appius *erat idem. nihil sanè iacturæ. corruerat alter, & planè, inquam, iacebat.* Memmius *autem, diremta coitione,* inuito Caluino, *planè refrixerat, & eo magis nunc*[d] *concitare dictaturã,*[e] *fauere iustitio, & omnium rerum licentiæ.* Perspice *æquitatem animi mei, & ludum, & contemtionẽ*[f] *Seleucianæ prouinciæ,*[g] *& meam hercule cum Cæsare suauissimam cõiunctionem. hæc enim me vna ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem* Quinctũ *meum, tuúmque (dij boni) quemadmodum tractat, honore, dignitate, gratia! non secus, ac si ego essem imperator.* Hibernam *legionem eligendi optio delata commodùm,*[h] *vt ad me scribit.* Hunc *tu non ames?* Quem *igitur istorum?* Sed *heus tu. scripserámne tibi, me esse legatum* Pompeio? *& extra vrbem quidem fore ex* Idib. Ian? *visum est hoc mihi ad multa quadrare.* Sed *quid plura? coràm (opinor) reliqua: vt tu tamen aliquid exspectes.* Dionysio *plurimam salutem: cui quidem ego non modò seruaui, sed etiam ædificaui locum.* Quid *quæris?* Ad *summam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio,*[i] *magnus ex illius aduentu cumulus accedit.* Quo *die*[k] *ad me venies, si me amas, apud me cum tuis maneas.*

l L. fecissent,
a q.v.c. & duo consulareis,
b L. fuisset.
c L. perscriptionib.
d L. cogitare
e al. furere inst. mendosè
f v.c. Selicianæ
g L. & mehercule, cum Cæs.
h L. vt ad me Qu. scribit.
i v.c. magnus illius aduẽtu
k L. Quo die aduenies, &c. v.c. Quo die ad me venies, si me amas, apud me cum tuis &c.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD ATTICVM, LIBER V.

CICERO ATTICO S. 1

EGO verò & tuum in discessu vidi animum, & meo sum ipse testis: quo magis erit tibi videndum, ne quid noui decernatur, vt hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum. De Annio Saturnino, curasti probè. de satisdando verò, te rogo, quoad eris Romæ, tu vt satisdes. & sunt aliquot satisdationes secundum [a] mancipium: in his & Memmianorum prædiorum, vel Hatilianorum. De Oppio, factum est, vt volui, & maximè quòd DCCC. aperuisti: quæ quidem ego vtique vel versura facta solui volo, ne extrema exactio nostrorum nominum exspectetur. Nũc venio ad transuersum illum extremæ epistolæ tuæ versiculũ, in quo me admones de sorore: quæ res se sic habet. Vt veni [b] [1] in Arpinum, cùm ad me frater venisset: in primis nobis sermo, isque multus, de te fuit. ex quo ego veni ad ea, quæ fueramus ego, & tu inter nos de sorore in Tusculano locuti. nihil tam vidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam: vt etiam si qua fuerat ex ratione sumta offensio, non apparêret.[d] Illo sic die. Postridie ex Arpinati profecti sumus. vt in Arcano Quinctus maneret, dies fecit: ego Aquini: sed prandimus in Arcano: (nosti hunc fundũ) quò vt venimus, humanissimè Quinctus, Pomponia, inquit, tu inuita mulie-

a L. mancupium, si vobis tu: Memmianorũ prædiorum, vel Atilianorum.

b L. in Arpinas,

d L. Ille sic dies.

a L. ego viros arciuero. N.

res, [2] [a] *ego acciuero pueros.* Nihil *potuit, mihi quidem* ꝟt ꝟ*isum est,dulcius,idque cùm* ꝟ*erbis, tum etiam animo, ac* ꝟ*ultu.* At *illa,audientibus nobis,*Ego *sum,inquit,hîc hospita:id autem ex eo,*ꝟt *opinor,quòd antecesserat* Statius, ꝟt *prandium nobis* ꝟ*ideret.* Tum Q*uinctus,* En,*inquit mihi, hæc ego patior quotidie.*Dices,Q*uid,quæso,istuc erat?*Ma*gnum.*Itaque *meipsum commouerat:sic absurdè, & asperè* ꝟ*erbis,*ꝟ*ultúque responderat.*Di*ßimulaui dolens:discubuimus omnes,præter illam:cui tamen* Q*uinctus de mensa misit.illa reiecit.*Q*uid multa?nihil meo fratre lenius: nihil asperius tua sorore mihi* ꝟ*isum est:& multa prætereo, quæ tum mihi maiori stomacho, quàm ipsi* Q*uincto fuerunt.* Ego *inde* Aquinum:Q*uinctus in* Arcano *remásit:&* Aqui*num ad me postridie manè* ꝟ*enit,mihíque narrauit,nec secum illam dormire* ꝟ*oluisse:&,cùm discessura esset,fuisse eiusmodi,qualem ego* ꝟ*idissem.* Q*uid quæris?* ꝟ*el ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei,meo iudicio,illo die defuisse.* Hæc *ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit,* ꝟt ꝟ*ideres, tuas quoque esse parteis instituendi & monendi.* Reliquum *est,*ꝟt *antè, quàm proficiscare, mandata nostra exhaurias:scribas ad me omnia:* [b] Pontinũ *extrudas.*Cùm *profectus eris, cures,* ꝟt *sciam.* Sic *habeas,nihil mehercule te mihi nec carius esse,nec suauius.*A.Torquatum *amantißimè dimisi* Minturnis,*optimum* ꝟ*irum:cui, me ad te* [c] *scripsisse aliquid,in sermone,significes* ꝟ*elim.* Vale.

b L.Pomtinũ ·v.c. Pomptinium

c L.scripsisse de se aliq.

CICERO ATTICO S. 2

A.D.VI.Id. *Maias cùm has dabam litteras, ex* Pom*peiano proficiscebar,*ꝟt *eo die manerem in* Trebulano *apud* Pontium. Deinde *cogitabam sine* ꝟ*lla mora iusta itinera facere.*In Cumano *cùm essem,*ꝟ*enit ad me (quod mihi pergratum fuit) noster* Hortensius: *cui deposcenti mea*

mandata, cetera vniuersè mandaui: illud propriè, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu velim confirmes, gratúmque mihi fecisse dicas, quòd venerit ad me, & hoc mihi, prætereáque, si quid opus esset, promiserit. Confirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrum, quem ad annum tribunũ pleb. videbam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tanta erat in his locis multitudo. Cùm interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari videbat, [a] *strategemate hominem percussit. nam ad me non accessit. Itáne? cùm Hortensius veniret, & infirmus,* [1] [b] *& tam longè Hortensius, cùm maxima præterea multitudo, ille non venit? non, inquam. Non vidisti igitur hominem? inquies. Qui potui non videre, cùm per Emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum agentem aliquid, credo, salutaui. Pòst etiam iussi valere,* [2] [c] *cùm me è Pansæ villa, numquid vellem, rogasset. Hunc hominem parum gratum quisquam putet, aut nõ in eo ipso laudandum, quòd audiri non laborarit? Sed redeo ad illud. Noli putare, mihi aliam consolationem esse huius ingentis molestiæ, nisi quòd spero non longiorem annua fore. hoc me ita velle multi non credunt ex consuetudine aliorum. Tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cùm id agi debebit. Cùm ex Epiro redieris, de rep. scribas ad me velim, si quid erit, quod opperiare. nondum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de auctoritate perscripta: erátque rumor de Transpadanis, eos iussos IIII. viros creare. Quod si ita est, magnos motus timeo. Sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.*

a al. strategemate h.

b v.c. & tam longè, & H.

c L. cùm me exiens è sua villa, al. cùm me spectans è sua villa,

CICERO ATTICO S. 3

A.D. VI. Id. *Maias veni in* Trebulanum *ad* Pontium: *ibi mihi tuæ litteræ binæ redditæ sunt tertio abs te*

die eodem autem [1] [a]ex Pompeiano Philotimo dederam ad te litteras. nec verò nunc erat sanè, [b] quid scriberem. Qui de rep. rumores, scribe quæso. in oppidis enim summum video timorem: sed multa inania. quid de iis cogites, & quãdo, scire velim. Ad quas litteras tibi rescribi velis, nescio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ [c] semel in Trebulano redditæ sunt: quarum alteræ edictum P. Licinij habebant (erant autem nonis Maiis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenseis. Quam vereor, nequid fuerit σπουδαιότερον in iis, quas non accepi, quibus rescribi vis! Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Iam deest [d]quid scribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. nostra continentia, & diligentia [e]faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano [f]ad V. Id. Maias.

CICERO ATTICO S. 4

BEneuentum veni [g]ad V. Id. Maij. ibi accepi eas litteras, quas tu superioribus litteris significaueras te dedisse: ad quas ego ipso eo die dederam ex Trebulano [h] à Pontio. Ac binas quidem tuas Beneuenti accepi: quarum alteras [i]Fesulanus multo manè mihi dedit: alteras scriba Tullius. Gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo [k]mandato: sed tua profectio spem meam debilitat: ac ne illud quidem labat, non quo, sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quem scribis tibi visum esse non alienum. [1] [l]vereor, adduci vt nostra poßit, (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς τοῦτ᾽ ἂν esse. Equidem sum facilis: sed tu aberis, [m]&, me absente, rei habebis rationem meæ. Nam posset aliquid, si vteruis nostrûm adesset, agente [n]Seruilio, fieri probabile. Nunc [o]si tam res placeat, agendi tamen viam non video. Nuc venio ad illam epistolam, quàm accepi à Tullio. De Marcello fecisti diligenter. igitur S.C. si erit factum:

a al. ex Pansæ Pompeiano L. exiens è Pom.
b L. quod scrib.
c al. simul
d L. quod scr.
e v. c. satisfaciemus.
f L. a. d. v.
g L. a. d. v.
h q. v. c. à L. Pontio.
i q. v. c. Funisulanus m. & ita L.
k L. mandatu:
l L. vereor, adduci vt nostra possit ad πρόσνευσιν: & tuis δυσδιάγνωστον ἴσως. Eq.
m L. nec, me abs. rei hab. meę rat.
n L. Seruio, Seruij fil.
o L. si iam r.

ſcribes ad me. ſin minùs: rem tamen conficies. mihi enim attribui oportebit, item Bibulo*:ſed non dubito, quin* S. C. *expeditum ſit, in quo præſertim ſit compendium populi.* De Torquato*,probè.de* Maſone*,&* Ligure*,cùm venerint.* De illo*, quod* Chæripus*, quoniam hîc quoque* [illegible] *ſuſtuliſti:ô prouincia!etiámne hic mihi curandus eſt?* [a] *Curandus autem? hactenus, ne quid ad ſenatum.* [b] *Conſule, aut numera.nam de ceteris.ſed tamen cõmodè, quòd cum* Scrofa.[c]De Pontino*,rectè ſcribis.eſt enim ita,vt,ſi ante* kalendas Iun. Brundiſij *futurus ſit, minùs vrguendi fuerint* M. Annius*,&* Tullius*.Quæ de* Sicinio *audiſti,ea mihi probantur,modò ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. ſed conſiderabimus. rem enim probo. De noſtro itinere, quod ſtatuero: de quinque præfectis, quid* Pompeius *facturus ſit,cùm ex ipſo cognoro,faciã, vt ſcias.* De Oppio*,bene curaſti,quòd ei* D C C C.*expoſuiſti: ídque, quoniam* Philotimum *habes, perfice, & cognoſce rationem,*[d] *&, vt agam amplius, ſi me amas, priuſquàm proficiſcaris, effice: magna me cura leuaris.* Habes ad omnia: *etſi pæne præterij,chartam tibi deeſſe.*[e] *mea cautio eſt:ſiquidem eius inopia minùs multa ad me ſcribis. Tu verò aufer ducentos:etſi meam in eo parſimoniam huius paginæ contractio ſignificat,*[f] *dum acta, & rumores vellet. Iam ſi qua certa habes de* Cæſare*, exſpecto litteras: & alias* [g]Pontino *de omnibus rebus* [h]*diligenteis dabis.* Vale.

a L. Curãdus hactenus, ne quid ad ſ. al. Curãdus autem hactenus,ne quid

b L. aut mi conſule, aut numera. nam 19. c. ceperis. Sed t.

c v.c. De Pomtinio

d al. &, vt ne angar ampl.

e q. v. c. mea captio eſt:

f fort. cùm acta,

g L. Pomtino v.c. Pomptinio

h v.c. diligentis

CICERO ATTICO S.

PLanè deeſt,quod ſcribam, nam nec,quid mandem, habeo:nihil enim prætermiſſum eſt:nec,quid narrem:noui enim nihil:nec iocandi locus eſt:ita me multa ſollicitãt. tantum tamen ſcito, idibus Maiis nos Venuſia manè

a v. c. proficiscentis
b v. c. omnis
c L. Pomtinũ v. c. Pomptinum
d L. possim,

[a]proficiscenteis has dedisse. eo autem die credo aliquid actum in senatu. Sequantur igitur nos tuæ litteræ, quib. non modò res[b]omneis: sed etiam rumores cognoscamus. eas accipiemus Brundisij. ibi enim[c]Pontinũ ad eam diem, quam tu scripsisti, exspectare consilium est. Nos, Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de rep. habuerimus, ad te perscribemus. Etsi id ipsum scire cupio, quod ad tempus rectè ad te scribere [d] possem, id est, quamdiu Romæ futurus sis: vt, aut quò dem posthac litteras, sciam, aut ne dem frustra. Sed antè, quàm proficiscare, vtique explicatum sit illud HS. XX. & DCCC. Hoc velim in maximis rebus, & maximè necessarius habeas, vt, quod auctore te velle cœpi, adiutore assequar.

CICERO ATTICO S. 6

e L. a. d.
f L. Pomtinũ
g L. quòd ei concessi lib.
h L. dum te adesse

TArentũ veni [e]ad XV. kalendas Iun. Quòd[f]Pontinum statueram exspectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio consumere: eóque magis, quòd ei gratum esse id videbam, qui etiam à me petierit, vt secum, & apud se essem quotidie. [g]quod concessi libenter. multos enim eius præclaros de rep. sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te breuior iam in scribendo incipio fieri, dubitans, Romæ'ne sis, an iam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potiùs, quàm committam, vt tibi, cùm possint reddi à me litteræ, non reddantur: nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem. Mandaui omnia, quæ quidem tu, vt polliceris, exhauries: narrabo, cùm aliquid habebo noui. illud tamen non desinan,[h]dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, vt confectum relinquas. Auidè exspecto tuas litteras, & maximè, vt norim tempus profectionis tuæ.

CICERO ATTICO S. 7

QVotidie, vel potiùs in dies singulos breuiores litteras ad te mitto. quotidie enim magis, ac magis suspicor, te in Epirum iam profectum: sed tamen, vt mandatum scias me curasse: quot antè, ait se Pompeius quinos præfectos delaturum nouos, [a] vacationes, iudiciariam causam. Ego cùm triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuissem, proficiscebar Brundisium [b] ad XIIII. Kalendas Iun. ciuem illum egregium relinquebã, & ad hæc, quæ timentur, propulsanda, paratissimum. Tuas litteras exspectabo, cùm vt, quid agas, tum vt, vbi sis, sciam.

a fort. vacationes obiudiciariã causam.

b L. a.d. xiiii. al. a.d. xiii.

CICERO ATTICO S. 8

ME & incõmoda valetudo, [c] qua iam emerseram, vt pote cùm sine febri laborassem, & [d] Pontini exspectatio, de quo adhuc ne rumor quidẽ venerat, tenebat duodecimum iam diem Brundisij: sed cursum exspectabamus. Tu, si modò es Romæ (vix enim puto) sin es, hoc vehemẽter animaduertas velim. [e] Romæ acceperam litteras, Milonem meum queri per litteras iniuriam meam, quòd Philotimus socius esset in bonis suis. Id ego ita fieri volui de C. Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, & talem virum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem consilium, meúmque hoc fuerat: primùm, vt in potestate nostra esset res, ne illum malus emtor [f] alienis mancipiis, quæ permulta [g] secum habet, spoliaret: deinde, vt Faustæ, cui cautum ille esse voluisset, ratum esset. erat etiam illud, vt ipsi nos, si quid seruari [h] posit, quàm facillimè seruaremus. Nunc rem totam perspicias velim. nobis enim scribuntur sæpe maiora. Sed, si ille queritur, si scribit ad amicos, si idem Fausta vult: Philotimus (vt ego ei coràm dixeram, mihíque ille receperat) ne sit, inuito Milone, in bonis. nihil nobis [i] fuerat tanti. sin hæc leuiora sunt, tu iudi-

c L. è qua

d L. Pomtinij

e fort. Romæ acceperã, Milonẽ meũ q. v. c. Romæ acceperã litteras, Mil.

f al. alienus,

g v. c. secura h.

h al. posset,

i al. fuerit

a al. Loquêre

cabis.[a] *Lóquere cum* Duronio. *Scripsi etiam ad* Camillum, *ad* Lamiam, *eóque magis, quòd non confidebam* Romæ *te esse.* Summa *erit hæc: statuis, vt ex fide, fama, réque mea videbitur.* Vale.

CICERO ATTICO S. 9

ACtium *venimus* [b] *ad* XVII. Kal. Quinctil. *cùm quidem & Corcyræ, & Sybotis, muneribus tuis, quæ &* Areus, *& meus amicus* Eutychides *opiparè, &* φιλοπροσηνέστατα *nobis* [c] *concesserant, epulati essemus saliarem in modum.* Actio *maluimus iter facere pedibus, qui incommodissimè nauigassemus: &* [d] Leucaten *flectere, molestum videbatur.* Actuariis *autem minutis* Patras *accedere* [e] *sine impedimentis, non satis visum est decorum.* Ego, *vt sæpe tu me currẽtem hortatus es, quotidie meditor, præcipio meis.* [f] *faciam denique, vt summa modestia, & summa abstinentia munus hoc extraordinarium traducamus.* Parthus *velim quiescat, & fortuna nos iuuet. nostra præstabimus.* Tu, *quæso, quid agas,* [g] *vbi quoque hoc tempore futurus sis,* [h] *qualeis res nostras* Romæ *reliqueris, maximè* [i] *de* CXX. *& de* DCCC. *cura, vt sciamus. id vnis diligenter litteris datis (quæ ad me vtique perferantur) consequêre.* Illud *tamen (quoniam nunc abes, cùm id non agitur, aderis autem ad tempus,* [k] *vt mihi scripsisti) memento curare per te, & per* [l] *omneis nostros, in primis per* Hortensium, *vt annus noster maneat suo statu, ne quid noui decernatur.* Hoc tibi *ita mando, vt dubitem, an etiam te rogem, vt pugnes, ne intercaletur. sed non audeo tibi omnia onera imponere: annum quidem vtique teneto.* Cicero *meus, modestissimus, & suauissimus puer, tibi salutem dicit.* Dionysium *semper equidem, vt scis, dilexi: sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti sinit.*

b L. a.d. xvii. kalendas

c L. congesserant,

d v.c. Leucatam

e q. v.c. sine his imped.

f L. facio denique

g v. c. vbi, quóque tempore fut.

h v. c. qualis

i de ĿĿS xx.

k q.v.c. vt mihi rescripsisti)

l v.c. omnis

CICE-

CICERO ATTICO S. 10

VT Athenas [a]ad XV. Kal. Quinctil. veneram, exspectabam ibi iam quartum diem [b]Pomtinum, neque de eius aduentu certi quidquam habebam. Eram autem totus (crede mihi) tecum: & , quamquam [c]sine iis per me ipse, tamen acriùs, vestigiis tuis monitus, de te cogitabam. Quid quæris? Non mehercule alius vllus sermo, nisi de te. sed tu aliquid de meipso scire fortasse mauis. hæc sunt. Adhuc sumtus nec in me aut publicè, aut priuatim, nec in quemquam comitum. Nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite: persuasum est omnibus meis, seruiendum esse famæ meæ. bellè adhuc. hoc animaduersum, Græcorũ laude, & multo sermone celebratur. quod superest, elaboratur in hoc à me, sicut tibi sensi placere. sed hæc tum laudemus, cùm erũt perorata. Reliqua sunt eiusmodi, vt meum consilium sæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerserim. O rem minimè aptam meis moribus! [d]O illud verum, ἔρδοι τις. Dices, quid adhuc? nondum enim in negotio versaris. Nescio, & puto molestiora restare, [e]etsi hæc ipsa fero equidem fronte, [1] [f]vt puto, & vultu belliß. sed angor intimis sensibus: ita multa vel iracundè, vel insolenter, vel in omni genere stultitiæ, insulsè, arrogãter & dicuntur, & tacentur quotidie: quæ non quò te celem, non perscribo, sed quia [2] [g]δυσχήλητα sunt. Itaque admirabere meam βαθύτητα, cùm salui redierimus: tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Ergo hæc quoque hactenus. etsi mihi nihil erat propositum ad scribẽdum: quia, quid ageret, vbi terrarum esses, ne suspicabar quidem: nec hercule vmquam tamdiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæsaris, quid de Milonis nominibus actum sit: ac non modò nemo, sed ne rumor quidem quisquam, vt sciremus, in rep. quid ageretur. Quare, si quid erit, quod scias de his rebus, quas putabis scire

a v.c. a. d. XVI. al. a. d. VII.
b al. Pomtinium,
c al. sine his
d L. O illum, verum,
e al. sed hæc ipsa
f v.c. vt puto, & volo belliß. al. bellis. L. vt puto, & volo, bellissimè: sed al. vt puto, & vultu bellis: sed
g al. δυσωνοίμηλα

me velle, per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferendum. Quid est præterea? nihil sanè, nisi illud. valde me Athenæ delectarunt.[a] *Turbæ duntaxat? & vrbis ornamētum, & hominum amores in te,* [b] *in nos quædam beneuolentia. Sed multùm* [3] *& philosophia,* ἄνω καὶ κάτω, *siquidem est in Aristo, apud quem eram. nam* [c] *Xenonem tuum, vel nostrum potiùs, Quincto concesseram: & tamen propter vicinitatem totos dies simul eramus inuicem. Cùm primùm poteris, tua consilia ad me scribas, vt sciam, quid agas,* [d] *vbi quoque & maximè quando Romæ futurus sis. Vale.*

CICERO ATTICO S. 11

H*Vi, totiésne me litteras dedisse Romam, cùm ad te nullas darem? at verò posthac frustra potiùs dabo, quàm, si rectè dari potuerint,* [e] *committam, vt non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dum ades, quidquid prouideri potest, prouide. non dici potest, quàm flagrem desiderio vrbis, quàm vix harum rerum insulsitatem feram.* [1] [f] *Marcellus sedendi comes. &* [g] *si ille magistratum non gesserit, erat tamen Transpadanus. ita mihi videtur non minùs stomachi* [h] *nostro Cæsari fecisse. sed hoc ipse viderit. Pompeius mihi quoque videbatur (quod scribis Varronē dicere) in Hispaniā certè iturus. id ego minimè probabam, qui quidē Theophani facilè persuasi, nihil esse melius,* [i] *quàm illud, nusquam illum discedere. ergo Græcus incumbet. valet autem auctoritas eius apud illum plurimùm. Ego has prid. nonas Quinctil. proficiscens Athenis, dedi: cùm ibi decem ipsos fuissem dies, venerat* [k] *Pontinus.* [l] *nam Cn. Volusius aderat* [2] *quæstor. tuus vnus Tullius aberat.* ἄφρακτα *Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habebam,* [3] *&* [m] *aliquid* ἐπίκωπον. *De Parthis erat silentium. Quod superest, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciam summa cum*

a L. Vrbs duntaxat? & vrbis orn. & ita v.c.
b al. in nósq. beneuolētia.
c al. Zenonē
d L. vbi, quóque tempore Romæ futurus sis.
e v. c. committo,
f L. Marcellus fœdus in Comensi.
g L. etsi enim ille
h L. nostro, quàm Cæsari
i L. quàm illū nusquam discedere.
k L. Pomtinus. al. Pomtinius
l L. Iam Q. Volusius aderat, & quæstor Rufus. vnus Tull.
m v. c. ἐπὶ πάνδει. & ita L.

admiratione fecimus. Nec *mehercule habeo quòd adhuc quem accusem meorum.* Videntur *mihi nosse nos, nostram causam, & condicionem profectionis suæ. planè seruiunt existimationi meæ.* Quod *superest, si verum illud est,*[a] οἷα τῶν ἡ δέσποινα, *certè permanebunt.* Nihil *enim à me fieri ita videbunt, vt sibi sit delinquendi locus.* Sin *id parum profuerit: fiet aliquid à nobis seuerius. nam adhuc lenitate dulces sumus, & (vt spero) proficimus aliquantum.* Sed *ego hanc, vt singuli dicunt,* αἰεξίαν, *in vnum annum meditatus sum. proinde pugna, ne, si quid prorogatum sit, turpis inueniar.* Nunc *redeo* [b]*ad quæ mihi mandas.*[4] [c]In *præfectis excusatio: iis, quos voles, deferto. non ero tam* μετίωρος, *quàm in* Apuleio *fui.* Xenonem *tam diligo, quàm tu: quod idipsum sentire certò scio.* Apud Patronem,[5] *& reliquos*[d]Barones *te in maxima gratia posui, & hercule merito tuo feci.*[e]*nam mihi is ter, dixit te scripsisse ad se, mihi ex illius litteris rem illam curæ fuisse, quod ei pergratum erat. sed, cùm* Patro *mecum egisset, vt peterem à vestro* Areopago, ὑπομνηματισμὸν *tollerent, quem* Polycharmo *præt. fecerant: commodius visum est*[f]*&* Xenoni, *me, & pòst ipsi* Patroni, *ad* Memmiū *scribere: qui pridie, quàm ego* Athenas *veni,* Mitylenas *profectus erat: vt is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri. non enim dubitabat* Xeno, *quin ab* Areopagitis, *inuito* Memmio, *impetrari non posset.* Memmius *autem ædificandi consilium abiecerat: sed erat* Patroni *iratus. itaque scripsi ad eum accuratè: cuius epistolæ misi ad te exemplum.* Tu *velim* Piliam *meis verbis consolere.* [g] *indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi fasciculum, in quo erat epistola* Piliæ: *abstuli, aperui, legi. valde scripta est* συμπαθῶς. Brundisio *quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea,* [h]*tum videlicet datæ, cùm ego me non bellè haberem. nam illam*

a L. οἷά τ' ἂν δέσποινα,

b L. ad ea, quæ m.

c L. In præfectis, excusato: tribunos, quos voles, deferto.

d v.c. Varones

e L. Nam mihi is dixit, te scripsisse ad se, &c. al. nam mihi iste dixit, te

f L. & Xenoni, & pòst ipsi Patroni, me ad Memm.

g v.c. indicabo tibi:

h v.c. tum videlicet datas, cùm

νομανδρίας excusationem ne acceperis. Cura, vt omnia sciam, sed maximè, vt valeas.

CICERO ATTICO S. 12

NEgotium magnum est nauigare, atque id mense Quinctili. Sexto die Delum Athenis venimus. Prid. nonas Quinctil. à Piræeo ad Zostêra, vento molesto, qui nos ibidem nonis tenuit. [a] Ad VIII. Id. [b] *ab Ceo iucundè: inde Gyarum, sæuo vento, non aduerso: hinc Scyrum: inde Delum. vtroque citiùs, quàm vellemus, cursum confecimus. Iam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minùs fluctum ferre possit. itaque erat in animo nihil festinare, nec me Delo mouere,*[1] *nisi omnia* [c] *ἀκρωτηρίων iura vidissem. De Messalla ad te statim, vt audiui, de Gyaro dedi litteras, & idipsum consilium nostrum etiam ad Hortensium: cui quidem valde συνηγωνίων. Sed tuas de eius iudicij sermonibus, & mehercule omni de reip. statu litteras exspecto, πολιτικώτερον quidem scriptas (quoniam meos cum Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi, inquam, litteras, ex quibus ego, non quid fiat (nam id vel* [d] *Helonius, vir* [e] *gratissimus, potest efficere, cliens tuus) sed quid futurum sit, sciam.* [f] *Cum hæc leges, habebimus* COSS. *Omnia perspicere poteris, de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudiciis. Nostra autem negotia (quoniam Romæ commoraris) amabo te, explica. Cui rei fugerat me rescribere,*[2] [g] *de strue salinarum planè rogo. De aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cùm mea sponte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo* [h] *aliquid conficies. Prætereа siquid Philippus rogauit: quod in tua re faceres, id velim facias. Plura scribam ad te, cùm constitero. nunc eram planè in medio mari.*

a L. A.d.VIII.
b L. ad Cei vicũ: inde G.
c L. ἄκρα τηρίων, ἴυγγα vidissem.
d al Helenius, al. Vennonius,
e v.c. & L. grauissimus,
f v.c. Etiam cùm hæc l.
g v.c. de strue salterum. pl. L. de strue laterum pl.
h al. quid.

CICERO ATTICO S. 13

[1] Ephesum venimus [a]ad XI. kalendas Sextil. sexagesimo, & quincto post pugnam [b]Bouillã. Nauigauimus sine timore, & sine nausea: sed tardiùs, propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concursu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præstò fuit, aut audisse te puto, aut quid ad me attinet? [2] Verumtamen, [c]cùm de Cumanis venissem cum imperio, Græci quasi Ephesio prætori, se alacreis obtulerũt: [d]ex quo intelligere certò scio, multorum annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed, vt spero, vtemur ea palæstra, quam à te didicimus, omnibúsque satisfaciemus, & eo faciliùs, quòd in nostra prouincia confectæ sunt pactiones. Sed hactenus, præsertim cùm cenanti mihi nuntiaret [e]Sestius, se de nocte proficisci. Tua [f]negotia Ephesi curæ mihi fuerunt: Thermóque, tametsi ante aduentum meum liberalissimè erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philógenem, & Seium Rhodium, [3] & [g]Apollonicensem Xenonem commendaui. omnino omnia se facturum recepit. Ego præterea rationem Philógeni, permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoq; hactenus. Redeo ad vrbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primùm illud præfulci, atq; præmuni, quæso, vt simus annui: ne intercaletur quidem. Deinde exhauri mea mandata. maximéque, si quid potest, de illo domestico, [h]scrupulum, quem non ignoras. Deinde de Cæsare: cuius in cupiditatem, te auctore, incubui: nec me piget. Et, si intelligis, quàm meum sit scire, & curare, quid in rep. fiat (fiat autem? immò verò etiam quid futurum sit) perscribe ad me omnia, sed diligentissimè: in primísque, [i] quid iudiciorum status aut factorum, aut futurorum etiam laboret. De aqua, si curæ est, si quid Philippus aget, [k]animaduertes.

a L. a.d. XI.
b fort. ad Bouillas. fort. Bouillanam.
c L. cùm ciuis Romanus venissem
d L. ex quo te intell. & ita v.c.
e L. Cæstius,
f al. negotiola
g L. Apollonidẽsem Xen. al. Apollonidiensem.
h L. scripulũ,
i L. numquid iudic.
k al. animaduertas.

CICERO ATTICO S. 14

ANtè, quàm aliquo loco consédero, neque longas à me, neque semper mea manu litteras exspectabis. cùm autem erit spatium,[1] vtrumque præstabo. Nunc iter conficiebamus æstuosa, & puluerulenta via. Dederam Ephesò pridie: has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam kalendis Sext. Ex ea die, si me amas, παράπηγμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc, quæ vellem,[2] mihi adferebantur. Primùm, otium Parthicum: dein, cōfectæ pactiones publicanorum: postremò, seditio militum sedata ab Appio, stipendiúmq; eis vsque ad idus Quinctil. persolutum. Nos Asia accepit admirabiliter. aduentus noster nemini, ne minimo quidem fuit sumtui. Spero meos [a] omneis seruire laudi meæ. tamen [b] magno timore sum. [c] sed bene paramus. omnes iam nostri, præter Tullium tuum, venerunt. Erat mihi in animo rectà proficisci ad exercitum: æstiuos menses reliquos rei militari dare, hibernos iurisdictioni. Tu velim, si me nihilo minùs nosti curiosum in rep. quàm te, scribas ad me omnia, quæ sint, [d] quæúe futura sint. nihil mihi gratius facere potes: nisi tamen id erit mihi gratissimum, si, quæ tibi mandaui, confeceris: in primis, quid illud ἐνδόμυχον, quo mihi scis nihil esse carius. Habes epistolam plenam festinationis, & pulueris. reliquæ, subtiliores erunt.

a v.c. omnis

b al. in magno timore sum.

c q. v. c. sed bene speramus. & ita L.

d v.c. quæ futura s. & ita L.

CICERO ATTICO S. 15

LAodicéam veni prid. kalendas Sextil. Ex hoc die clauum [e] commouebis. Nihil exoptatius aduentu meo, nihil carius: sed est incredibile, quàm me negotij tædeat, ne non habeat satis magnum campum ille tibi non ignotus cursus animi, & industriæ [f] meæ:[1] præclara opera [g] cessent. quippe ius Laodicéæ me dicere, cùm Romæ A. Plotius dicat? & cùm exercitum noster amicus habeat, tantùm me

e al. amouebis.

f al. meę?

g L. cesset. al. cessent?

nomen habere duarum legionum exilium? Denique hæc non deſidero: lucem, forum, vrbem, domum, vos deſidero. Sed feram, vt potero. ſit modò annuum. ſi prorogatur, actum eſt. Verùm perfacilè reſiſti poteſt, tu modò Romæ ſis. Quæris, quid hîc agam. ita viuam, vt maximos ſumtus facio. mirificè delector hoc inſtituto. admirabilis abſtinentia ex præceptis tuis: vt verear, ne illud, quod tecum permutaui, verſura mihi ſoluendum ſit. Appij vulnera non refrico, ſed appárent, nec occuli poſſunt. Iter Laodicéa faciebam [a] ad III. Non. Sext. cùm has litteras dabam in caſtra, in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam, vt, cùm [b] Meophragine ſignis collatis, ſi poſſem, de ſeruo tuo [c] deciderem. Clitellæ boui ſunt impoſitæ. planè non eſt noſtrum onus: ſed feremus. modò, ſi me amas, [d] ſim annuus. Adſis tu ad tempus, [e] vt ſenatum excites. Mirificè ſollicitus ſum, quòd iam diu ignota ſunt mihi iſta omnia. Quare, vt ad te antè ſcripſi, cùm cetera, tum reſp. cura vt mihi nota ſit. 2 [f] Plura ſcribam aliàs. tardè tibi redditurо, ſed dabam familiari homini, ac domeſtico, C. Andronico Puteolano. tu autem ſæpe dare tabellariis publicanorum poteris, per magiſtros ſcripturæ, & portus, & noſtrarum diœceſium.

a L. a.d.

b L. Morphagene, v.c. Mofragene,

c al. decernerem.

d L. ſit annuum.

e L. vt ſenatũ totũ excites.

f L. Plura ſcribebã, ſciens tardè tibi redditum iri: ſed dabã famil.

CICERO ATTICO S. 16

Etſi in ipſo itinere, & via diſcedebant publicanorum tabellarij, & eramus in curſu, tamen ſurripiendum aliquid putaui ſpatij, ne me immemorem mandati tui putares. itaque ſubſedi in ipſa via, dum hæc, quæ longiorem deſiderant orationem, ſummatim tibi perſcriberem. Maxima exſpectatione in perditam, & planè euerſam in perpetuum prouinciam nos veniſſe ſcito pridie Kalend. Sextileis. [f] moratus triduum Laodicéæ, triduum Apaméæ, totidẽ dies [g] Synnade, audiuimus nihil aliud, niſi imperata ἐπι-

f L. morati

g al. Synnadæ,

κεφάλια soluere non posse: [1] *possessiones omnium venditas, ciuitatum gemitus, ploratus, monstra quædam non hominis, sed feræ nescio cuius immanis. Quid quæris?* [a] *tædet omnium nos vitæ. Leuantur tamen miseræ ciuitates, quòd nullus fit sumtus in nos, neque in legatos, neque in quæstorem, neque in quemquam. scito non modò nos fænum, aut quod lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec, præter quattuor lectos, & tectum, quemquam accipere quidquam: multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerumque. Itaque incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, ex vicis, ex domibus omnibus. Mehercule etiam aduentu nostro reuiuiscunt, iustitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis. Itaq. opiniones omnium superauit. Appius, vt audiuit nos venire, in vltimam prouinciam se coniecit, Tarsum vsque. ibi forum agit. de Partho silentium est: sed tamen concisos equites nostros à barbaris nuntiabant ij, qui veniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam suam accedere. id autem* [b] *facere ob eam causam dicebant, quòd tardiùs vellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui.*

a L. tædet omnino eos vitæ. fort. tædet omneis eos vitæ,

b al. eum facere

CICERO ATTICO S. 17

ACcepi Roma sine epistola tua fasciculum litterarum: in quo, si modò valuisti, & Romæ fuisti, Philotimi duco esse culpam, non tuam. Hanc epistolam dictaui sedens in rheda, cùm in castra proficiscerer: [c] *ab quibus aberam bidui. Paucis diebus habebam certos homines, quibus darem litteras. itaq. eò me seruaui. nos tamen, & si hoc te ex aliis audire mâlo, sic in prouincia nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, vt nullus teruncius insumatur in quemquam. id fit etiam & legatorum, & tribunorum, &*

c L. à quibus aber. & ita v.c.

præfectorum diligentia. nam omnes mirificè συμφιλοδοξοῦσι *gloriæ meæ.* Lepta *noster, mirificus est. sed nunc propero. perscribam ad te paucis diebus omnia.* Cicerones *nostros* Deiotarus *filius, qui rex ab senatu appellatus est, secum in regnum, dum in æstiuis nos essemus. illum pueris locum esse bellissimum duximus.*[a] Sextius *ad me scripsit, quæ tecum esset de mea domestica, & maxima cura locutus, & quid tibi esset visum.* Amabo *te, incumbe in eam rem, & ad me scribe, quid & possit, & tu censeas.* Idèm *scripsit,* Hortensium *de proroganda nostra prouincia dixisse nescio quid. mihi in* Cumano, *diligentissimè, se, vt annui essemus, defensurum, receperat.* Si *quidquam me amas, hunc locum ama.* Dici *non potest, quàm inuitus à vobis absim. & simul hanc gloriam iustitiæ, & abstinentiæ, fore illustriorem spero, si citò decesserimus: id quod*[b] Scæuolæ *contigit, qui solos nouem menses* Asiæ *præfuit.* Appius *noster, cùm me aduentare videret, profectus est* Tarsum *vsque* Laodicéa. *ibi forum agit, cùm ego*[c] *sum in prouincia: quam eius iniuriam non insector. satis enim habeo negotij in sanandis vulneribus, quæ sunt imposita prouinciæ: quod, do operam, vt faciam quàmminima illius contumelia.* Sed *hoc* Bruto *nostro velim dicas: illum fecisse non bellè, qui aduentu meo, quàm longissimè potuerit, discesserit.*

a al. Sestius

b L. Scæuolę

c L. sim

CICERO ATTICO. S. 18

Q*vàm vellem* Romæ *esses, si fortè non es.* Nihil *enim certi habebamus, nisi, accepisse nos tuas litteras*[d] *ad* XIIII. *Kalend.* Sextileis, *datas, in quibus scriptum esset, te in* Epirum *iturum circiter* Kalend. Sextil. Sed *siue* Romæ *es, siue in* Epiro, Parthi Euphratem *transierunt, duce* Pacoro, Orodis, [e] Parthorum *regis, filio,* [1] *cunctis re-*

d L. a d. XIIII.

e al. regis Parthorum,

ferto copiis. Bibulus nondum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. Hostis [a] *in Cyrrhestica: quæ Syriæ pars, proxima est prouinciæ meæ. His de rebus scripsi ad senatum: quas litteras, si Romæ es, videbis, putésne reddendas: & multa, immò omnia: quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæsa, & porrecta (vt aiunt) oneris mihi addatur, aut temporis. Nobis enim, hac infirmitate exercitus, inopia sociorum, præsertim fidelium, certissimum subsidium est hiems. Ea si venerit, nec illi antè in meam prouinciam transierint: vnum vereor, ne senatus, propter vrbanarum rerum metum, Pompeium nolit dimittere. Quòd si alium ad ver mittit, non laboro. nobis modò temporis ne quid prorogetur. Hæc igitur, si Romæ es. sin abes: aut etiam si ades: hæc negotia sic se habent. Stamus animis: & quia consiliis, vt videmur, bonis vtimur, speramus etiam manu. Tuto consedimus, copioso à frumento, Ciliciam propè conspiciente, expedito ad mutandum loco: paruo exercitu, sed, vt spero, ad* [b] *beneuolentiam erga nos consentiente: quem nos Deiotari aduentu cum suis omnibus copiis, duplicaturi eramus. Sociis multo fidelioribus vtimur, quàm quisquam vsus esset: quibus incredibilis videtur & nostra mansuetudo, & abstinentia.* [c] *Delectus habetur ciuium Romanorum. frumentum ex agris in loca tuta comportatur. si fuerit occasio, manu: sin minùs, locis nos defendemus. Quare bono animo es. video enim te, &, quasi coràm adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. Sed te rogo, si vllo pacto fieri poterit, si integra in senatu nostra causa ad kalendas Ianuar. manserit, vt Romæ sis mense Ianuar. Profectò nihil accipiam iniuriæ, si tu aderis.* [d] *Amicos COSS. habemus nostros. tribunum pl. Furnium. Verùm tua est opus assiduitate, prudentia, gratia. tempus est ne-*

a al. in Cirrhestica:

b v.c. beniuolentiam

c L. Dilectus

d L. amicos consules habem⁹, nostrũ tribunum pl. Furnium. & ita v.c.

cessarium. sed turpe est me pluribus verbis agere tecum. Cicerones nostri sunt apud Deiotarum. *sed, si opus erit, deducentur* Rhodum. *Tu, si es* Romæ: *vt soles, diligentissimè. si in* Epiro: *mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium, vt & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quídque acturus sis, scire possimus.* Ego *tui* Bruti *rem sic ago, vt suam ipse non ageret. sed iam exhibeo pupillum, neque defendo. sunt enim negotia & lenta, & inania.* Faciam *tamen satis, tibi quidem, cui difficilius est, quàm ipsi. sed certè satisfaciam vtrique.*

CICERO ATTICO S. 19

O*Bsignaram iam epistolam* [e] *meam, quam puto te modò perlegisse, scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cùm subitò* Appij *tabellarius* [a] *ad* XI. kalend. Octobr. [b] *septimo & quadragesimo die* Roma *celeriter (hui, tam longè!) mihi tuas litteras reddidit: ex quib. non dubito, quin, vt* Pompeium *exspectaris, dum* Arimino *rediret,* [c] *etiam in* Epirum *profectus sis: magísque vereor, vt scribis, ne in* Epiro *sollicitus sis non minùs, quàm nos hîc sumus.* De Atiliano *nomine, scripsi ad* Philotimum, *ne appellaret* Messallam. Itineris *nostri famam ad te peruenisse lætor, magisq. lætabor, si reliqua cognoris.* Filiolam *tuam tibi iam* Romæ *iucundam esse gaudeo: eámque, quam numquam vidi, tamen & amo, & amabilem esse* [d] *certò scio.* [1] [e] Etiam *atq. etiam vale.* De Patrone, *& tuis condiscipulis, quæ de* Tarentinis *in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo.* Quòd *scribis, libenter repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filij patruo* [f] *certaret, magni amoris signum.* Itaq. *me etiã admonuisti, vt gauderem. nam mihi in mentem non venerat.* Non *credo, inquis.* Vt *libet: sed planè gaudeo: quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν.*

e L. eam, & ita v.c.

a L. a. d.

b L. septimo quadr.

c L. ita iam

d al. certè scio.

e L. etiã atq; etiam valere iube. Patronem, & tuos cõdiscipulos. Quæ de Tarentinis in mil.

f fort. certarat,

SAturnalibus manè[1] se mihi[a] Pindentissæ dediderunt, septimo, & quinquagesimo die, postquàm oppugnare eos cœpimus. Qui, malùm, isti[b] Pindentissæ? qui sunt? inquies: nomen audiui numquam. Quid ego faciam?[c] non potui Ciliciam, Ætoliam, aut Macedoniam reddere. Hoc iam sic habeto, nec hoc exercitu hîc tãta negotia geri potuisse. quæ cognosce ἐν ἐπιτομῇ. sic enim concedis mihi proximus litteris. Ephesum vt venerim, nosti: [d] qui etiam mihi gratulatus es illius diei [e] celebritate, qua nihil me vmquam delectauit magis. Inde oppidis, his, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodicéam prid. kalendas Sextil. venimus. ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificisque verbis omneis iniurias reuellimus [f] superiores, quod dein Apameæ quinque dies morati, [g] Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconij X.[2][h] fecimus. nihil ea iurisdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius.[i] Inde ad castra veni [k] ad VII. kalend. Septembr. ad III. exercitum lustraui apud Iconium. Ex his castris cùm graues de Parthis nuntij venirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo consilio, vt Armenius Artauasdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarent. Cùm dies quinque ad Cybistra Cappadociæ castra habuissem, certior sum factus, Parthos ab illo aditu Cappadociæ lõgè abesse: Ciliciæ magis imminere. Itaque confestim iter in Ciliciam feci per Tauri pylas. Tarsum veni [l] ad III. nonas Octobr. Inde ad Amánum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum [m] diuortio diuidit: qui mons erat hostium plenus sempiternorum. Hîc [n] ad III. Id. Octobr. magnum numerum hostium [o] cecidimus. Castella munitissima nocturno Pomtini aduentu, nostro matutino cepimus, incendimus. imperatores appel-

a L. Pindenissitę al. Pendentissæ
b L. Pindenissitę?
c al. num potui Ciliciam, AEtoliã, aut Macedoniam reddere?
d v.c. quin etiam
e L. celebritatem:
f L. superrioris quadriennij. Apameæ v. dies mor.
g L. Synnade al. Synnadæ
h L. F. egimus.
i v.c. Inde in castra
k L. a.d. VII. kal. Sept. a.d. III. exerc.
l L. a.d. III.
m al. deuortio.
n L. a.d.
o L. occidimus.

latißimus.Castra[a] *paucos post dies habuimus,ea ipsa,quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexãder,imperator, haud paullo melior,quàm aut tu,aut ego.Ibi dies quinque morati,direpto, & vastato Amano, inde disceßimus. Interim*[b] *(scis enim quædam* πανικὰ *dici,item* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου.*)rumore aduentus nostri,& Caßio,*[c] *qui Antiochia tenebatur,animus acceßit,& Parthis timor iniectus est. Itaque eos cedenteis ab oppido Caßius insecutus, rem bene geßit: qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum vulnus accepit, eóque interiit paucis pòst diebus.Erat*[d] *in Syria nostrum nomen in gratia. Venit interim Bibulus. credo, voluit appellatione hac inani nobis esse par. In eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. At ille cohortem primam totam perdidit, centurionémque primipili nobilem, sui generis, Asinium Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem,& Sex.Lucilium, T.Gauij Cæpionis, locupletis,& splendidi hominis F. tribunum mil.Sanè plagã odiosam acceperat cùm re,tum tempore.Nos Pindenissum, quod oppidum munitißimum Eleutherocilicum*[e] *omnium memoria in armis fuit(feri homines, & acres,& omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus vallo, & fossa: aggere maximo,vineis,turre altißima, magna tormentorũ copia, multis sagittariis, magno labore, apparatu, multis saucijs nostris,incolumi exercitu negotium confecimus.Hilara sanè Saturnalia.Militibus quoque,equis exceptis,reliquam prædam conceßimus.Mancipia venibant Saturnalibus tertiis.Cùm hæc scribebã in tribunali,res erat ad HS. CXX. Hinc exercitum in hiberna agri male pacati, deducendum Q. fratri dabam:ipse me Laodicéam recipiebam. Hæc adhuc:sed ad præterita reuertamur. Quòd me maximè hortaris,& quòd pluris est,quàm omnia, in quo laboras,vt etiam Ligurino* μώμῳ *satisfaciam: moriar, si quid-*

a al. paucos dies hab.

b L.scis enim dici quædam πανικά, dici item τὰ κ.

c al. à quo Antiochia tenebatur,

d al.in Assyria

e L. omni memoria

quam fieri potest elegantius. Nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ virtus voluptati resistere videtur. Ego in vita mea nulla vmquam voluptate tanta sum affectus, quãta afficior hac integritate. nec me tam fama (quæ summa est) quàm res ipsa delectat. Quid quæris? fuit tanti. me ipse non noram: nec satis sciebam, [a] quid in hoc genere facere possem. Rectè [b] πεφυσίωμαι. nihil est præclarius. Interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea viuit, regnat. ἐν παρόδῳ, consilio & auctoritate, & quòd insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, 3 non modò ἀδωροδόκητον præbui, regem, regnúmque seruaui. Interea è Cappadocia [c] ne pilum quidem. Brutum abiectum, quãtum potui, excitaui: quem non minùs amo, quàm tu, penè dixi, quàm te. atque etiam spero, toto anno imperij nostri teruncium sumtus in prouincia nullum fore. Habes omnia. Nunc publicè litteras Romam mittere parabam. vberiores erunt, quàm si ex Amano misissem. At te Romæ non fore? Sed est totum, quid Kalendis Mart. futurum sit. Vereor enim, ne, cùm de prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. His tu si adesses, nihil timerem. Redeo ad vrbana: quæ ego diu ignorans, ex tuis iucundissimis litteris [d] ad V. Kalend. Ian. denique cognoui. eas diligentissimè Philogenes libertus tuus curauit, perlonga, & non satis tuta via perferendas. nam quas [e] Lemnij pueris scribis datas, non acceperam. Iucundè de Cæsare, & quæ senatus decreuit, & quæ tu speras: quib. ille si cedit, salui sumus. Incendio Pletoriano quòd Leius adustus est, minùs molestè fero. Lucceius de Q. Cassio cur tam vehemẽs fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cùm Laodicéam venero, Quincto sororis tuæ filio togam puram iubeor dare: cui moderabor diligentiùs. 4 Deiotarus, cuius auxiliis magnis vsus sum, ad me, vt scripsit, cum Ciceronibus Laodicéam venturus erat. Tuas etiam Epiroticas exspecto litte-

a fort. quid in hoc genere possem.
b al. πεφύσημαι.
c L. ne pilũ quidem, atq; etiã spero toto anno imp. n. terunc. sumt. in pr. nullum fore. Brutum abiect. q. p. excitaui: q. n. m. a. q. t. pæne d. quàm te. Habes omn.
d L. a. d. v.
e L. Lenij

ras, vt habeam rationem non modò negotij, verùm etiam otij tui. Nicanor in officio est, & à me liberaliter tractatur: quem, vt puto, Romam, cum litteris publicis mittam, vt & diligentiùs perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum. Sed cur non suis litteris idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. Sed hæc hactenus. Cura, vt valeas, & vt sciam, quando cogites Romam. Etiam atque etiam vale.

Tua, tuósque Thermo, & præsens Ephesi diligentissimè commendaram, & nunc per litteras: ipsúmque intellexi esse perstudiosum tui. Tu velim, quod antea ad te scripsi, de domo [a] Pammenis des operam, vt, quod tuo, meóque beneficio puer habet, cures ne qua ratione conuellatur. [b] vtrique nostrûm existimo, tum mihi erit pergratum.

a L. Pammeni,
b L. vtrique nostrûm honestum exist.

CICERO ATTICO S. 21

TE in Epirum saluum venisse, &, vt scribis, ex sententia nauigasse, vehementer gaudeo: non esse Romæ meo tempore pernecessariò, submolestè fero. Hoc me tamen consolor, quòd non spero te istic iucundè hiemare, & libenter requiescere. Cassius frater Q. Cassij, familiaris tui, [c] pudĕtiores illas litteras miserat (de quibus tu ex me requiris, quid sibi voluerint) quàm eas, quas postea misit: quibus per se scribit confectum esse Parthicum bellum. Recesserant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, sed nullo nostro δυημερήματι: hodie verò hiemant in Cyrrhestica, maximúmq. bellum impendet. Nam & Orodes, regis Parthorum filius, in prouincia nostra est: nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta est Artauasdis filia (ex quo sciri potest) quin cum omnibus copiis ipse prima æstate Euphra-

c al. prudentiores

tem transiturus sit. Quo autem die Caßij litteræ victrices in senatu recitatæ sunt, id est, nonis Octobrib. eodem meæ tumultum nuntiantes. Axius noster ait nostras auctoritatis plenas fuisse: illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ, quas certò scio plenas timoris fore. Ex iis reb. hoc vereor, ne, cùm Pompeius propter metum rerum nouarũ nusquam dimittatur, Cæsari nullus honos à senatu habeatur: dum hic nodus[a] *expediatur, non putet senatus, nos antè, quàm successum sit, oportere decedere. nec in tanto motu rerum tãtis prouinciis singulos legatos præesse. Hic, nequid mihi prorogetur, quod ne intercessor quidem sustinere posit, horreo: atque eo magis, quòd tu abes, qui consilio, gratia, studio, multis rebus occurreres. Sed dices, meipsum mihi sollicitudinem struere. Cogor: & velim ita sit. Sed omnia metuo. etsi bellum*[b] *ἀκροπλευτᾶιον habet illa tua epistola, quam dedisti nauseans Buthroto.* TIBI, VT VIDEO, ET SPERO, NVLLA AD DECEDENDVM[c] MORA: *mallem,* VT VIDEO: *nihil opus fuit,* VT SPERO. *Acceperam autem satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios, à Lentuli triumpho datas in his, γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fore. Deinde addis, siquid secus,*[d] *te ad me fore venturum,*[e] *Pungunt me dubitationes tuæ: simul & vides, quas acceperim litteras. Nam, quas Hermoni*[f] *centurionis Camulæ ipse scribis te dedisse, non accepi. Lenij pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras. eas Laodiceæ denique, cùm eò venissem* III. *Id. Febr. Lenius mihi reddidit, datas*[g] *ad* X. *Kal. Octobr. Lenio tuas commendationes & statim verbis,*[h] *& re aliquo tempore probabo. Hæ litteræ cetera vetera habebant: vnum hoc nouum de Cibyratis pantheris. Multum te amo, quòd respondisti M. Octauio, te nõ putare. sed posthac omnia,*[i] *quæ certa nõ erunt, pro certo negato. Nos enim & nostra sponte*

bene

a fort. expeditur,

b L. ἀκροτελεύτιον

c v.c. ERIT MORA.

d L. te ad me fortasse esse venturum.

e al. Angunt

f L. centurionis Canuleij scr. scribis te ded. al. cẽturionis Camulæ lib. te ded.

g L. a.d. x. kal.

h L. & reliquo tempore re probabo.

bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati, vicimus omneis (hoc tu ita reperies) cùm abstinentia, tum iustitia, facilitate, clementia. Caue putes, quidquam homines magis vmquam esse miratos, quàm, nullum teruncium, me obtinente prouinciam, sumtus factum esse, nec in remp. nec in quemquam meorum, præterquàm in L. Tullium legatũ. is,[a] ceteroqui abstinens (sed Iulia lege [b] transita, semel tamen in diem, non, vt alij solebant, omnibus vicis, præter eũ semel, nemo accepit) [c] facit, vt mihi excipiendus sit, cùm teruncium nego sumtus factum: præter eum accepit nemo. Has à nostro Q. Titinio sordeis accepimus. Ego, æstiuis confectis, Q. fratrem hibernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Volusium, tui Tiberij generum, certum hominem, [d] sed mirificè abstinentem, misi in Cyprum, vt ibi pauculos dies esset, ne ciues Rom. pauci, qui illic negotiantur, ius sibi dictum negarent. nam euocari ex insula Cyprios non licet. Ipse in Asiam profectus sum Tarso nonis Ian. non mehercule dici potest, qua admiratione Ciciliæ ciuitatum, maximéq. Tarsensium. Postea verò, quàm Taurum transgressus sum, mirifica exspectatio Asiæ nostrarum diœcesium, quæ sex mensibus imperij mei nullas meas acceperat litteras, numquam hospitem viderat: illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. Ciuitates locuplétes, ne in hiberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica CC. Quæ ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed verissimè loquor) nummus nullus, me obtinente, [e] erogabatur. Ob hæc beneficia, quibus illi obstupescunt, nullos honores mihi, nisi verborum, decerni sino: statuas, [f] ænea, τέθριππα prohibeo: nec sum in vlla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas. tu enim me hæc facere voluisti. Iter igitur ita per Asiam feci, vt etiam fames, [g] qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea

a q. v. c. ceteroquin
b L. transitãs,
c L. hic facit, vt
d al. sed etiã mirificè abst.
e L. erogatur. v. c. erogabitur.
f L. fana, τέθρ,
g L. qua nihil miserius, q.

Asia, (meßis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. Quacumque iter feci, nulla vi, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, vt & Græci, & ciues Rom. *qui frumentum compreßerant, magnum numerũ populis pollicerentur.* Idib. Febr. *quo die has litteras dedi, forum institueram agere* Laodiceæ Cibyraticum, & Apameense *ex* Idib. Mart. *ibidem* Synnadense, Pamphylium: *tum* Phemio *dispiciam* κύρας Aonium, Isauricum: *ex* Idib. Maiis. *in* Ciliciam, *vt ibi* Iunius *consumatur. velim tranquillè à* Parthis. *Quinctilis, si erit, vt volumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus cõsumendus.* Venimus *enim in prouinciam* Laodiceam Sulpicio, & Marcello COSS. *prid.* K*alendas* Sextil. *inde nos oportet decedere* [a] *ad* IIII. K*alendas* Sextil. Primùm *contendã à* Q. *fratre, vt se præfici patiatur: quod & illo, & me inuitißimo fiet. sed aliter honestè fieri non potest: præsertim cùm virum optimum,* [b] Pontinum, *ne nunc, quidem retinere poßim. rapit enim hominem* Postumius Romam: *fortaße etiam* Postumia. Habes *consilia nostra. nunc cognosce de* Bruto. Familiareis *habet* Brutus *tuus quosdam creditores* Salaminiorum. *ex* Cypro [c] M. Scaptium, & P. Matinium: *quos mihi maiorem in modum commẽdauit.* Matinium *non noui.* Scaptius *ad me in castra venit. pollicitus sum curaturũ me* Bruti *causa, vt ei* Salaminij *pecuniam soluerent. egit gratias. præfecturam petiuit. negaui me cuiquam negotianti dare: quod idem tibi ostenderam.* Cn. Pompeio *petenti probaram institutum meũ: quid dicam* Torquato [d] *de* M. Lenio *tuo? multis aliis? si præfectus vellet eße syngraphæ causa, me curaturum, vt exigeret. gratias egit, discesßit.* Appius *noster turmas aliquot equitum dederat huic* Scaptio, *per quas* Salaminios *coërceret, & eumdem habuerat præfectum. vexabat* Salaminios. Ego *equites ex* Cypro *decedere iußi. molestè tulit* Scaptius.

a L. a.d. IIII. al. a.d. III.

b L. Pomtinũ al. Pomtinium,

c al. M'. Scaptium,

d L. in Lenio tuo? al. in Lænio t.

Quid multa? vt ei fidem meam præstarem, cùm ad me Salaminij Tarsum venissent, & vnà Scaptius, imperaui, vt pecuniam soluerẽt. Multa de syngrapha, de Scaptij iniuriis. negaui me audire. Hortatus sum: petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficiis, vt negotium conficerent.[a] *Denique dixi me coacturum. Homines non modò non recusare, sed etiam hoc dicere, se à me soluere. quod enim prætori dare consuessent, quoniam ego nõ acceperam, se à me quodammodo dare, atque etiam minus esse aliquãto in Scaptij nomine, quàm in vectigali prætorio. Collaudaui homines. Rectè, inquit Scaptius: sed subducamus summam. Interim cùm ego in edicto*[b] *translatitio, cẽtesimas me obseruaturũ, haberem,*[2] *cum*[c] *anatocismi anniuersario, ille ex syngrapha postulabat*[d] IIII. *Quid ais, inquam? possúmne contra meum edictum? At ille profert* S. C. *Lentulo, Philippóque* COSS. *vt, qui Ciliciam obtineret, ius ex illa syngrapha diceret. Cohorrui primò.*[e] *etenim erat interitus ciuitatis. Reperio duo* S.C. *iisdem* COSS. *de eádem syngrapha. Salàminij, cùm Romæ versuram facere vellent, non poterãt, quòd lex Gabinia vetabat. Tum ij, Bruti familiares, freti gratia Bruti,*[f] *dare volebant, si sibi* S.C *caueretur. Fit gratia Bruti* S.C. VT NE'VE SALAMINIIS, NE'VE QVI EIS DEDISSET, FRAVDI ESSET. *Pecuniam numerarunt: & postea venit in mentem fæneratoribus, nihil se iuuare illud* S. C. *quòd ex syngrapha ius dici lex Gabinia vetaret. Tum fit* S. C. 3[g] *vt & ea syngrapha esset, quàm ceteræ, sed vt eodem. Cùm hæc disseruissem, seducit me Scaptius. ait se nihil contrà dicere, sed illos putare talenta* CC. *se debere: ea se velle accipere: debere autem illos paullo minus:*[h] *rogat, eos ad* CC. *perducam. Optimè, inquam. voco illos ad me, remoto Scaptio, Quid vos? quantum, inquam, debetis? Respondent,* C. VI. *Refe-*

a al. Dixi denique

b L. tralatitio,

c L. anatocismo

d q. v. c. quaternas.

e al. & erat enim int.

f al. dare volebant IIII. si sibi

g L. vt ea syngrapha esset eodem iure, quo ceteræ. Non meliore, quàm ceterę, sed vt eod.

h L. rogat, vt eos ad

i L. Quid opus est? inquam. nihil potius, quàm vt rationes conferatis.

a L. subducunt ad nummum, cónuenit.

b al. & vt in f.

ro ad Scaptium. *homo clamare.* [i] *Quid opus est, inquam? rationes conferatis.* A*ſsidunt:*[a] *ſubducunt: ad nummum cónuenit.* Illi *ſe numerare velle. vrgere, vt acciperet.* Scaptius *me rurſus ſeducit: rogat, vt rem ſic relinquam.* De*di veniam homini, impudenter petenti.* Græcis *querentibus:* [b] *vt in fano deponerent, poſtulantibus, non conceſsi.* Clamare *omnes, qui aderant, nihil impudentius* Scaptio, *qui centeſimis cum anatociſmo contentus non eſſet: alij, nihil ſtultius.* Mihi *autem impudens magis, quàm ſtultus videbatur.* Nam *aut bono nomine centeſimis contentus erat, aut non bono quaternas centeſimas ſperabat.* Habes *meam cauſam: quæ ſi* Bruto *non probatur, neſcio cur illum amemus. ſed auunculo eius certè probabitur, præſertim cùm* S.C. *modò factum ſit, puto, poſtquàm tu es profectus, in creditorum cauſa, vt cẽteſimæ perpetuo fænore ducerentur.* Hoc *quid interſit, ſi tuos digitos noui, certè habes ſubductum. in quo quidem* ὁδ῀ πάρεργον, Lucceius, M.F. *queritur apud me per litteras, ſummum eſſe periculum, ne culpa ſenatus, his decretis, res ad tabulas nouas perueniat. commemorat, quid olim mali* C. Iulius *fecerit, cùm diecu-lam* [c] *dixerit. numquam reſp. plus. ſed ad rem redeo.* Meditare *aduerſus* Brutum *cauſam meam, ſi hæc cauſa eſt, cõtra quam nihil honeſtè dici poteſt, præſertim cùm integrã rem, & cauſam reliquerim.* Reliqua *ſunt domeſtica.* De ἀνδρομώχῳ, *probo idem, quod tu,* [d] Poſtumiæ *filio, quoniam* Pontidia *nugatur. ſed vellem adeſſes.* A Q. *fratre his menſib. nihil exſpectaris. nam* Taurus *propter niueis ante menſem* Iunium *tranſiri non poteſt.* Thermum, *vt rogas, creberrimis litteris fulcio.* P. Valerium *negat habere quidquam* Deiotarus *rex, eúmque ait à ſe ſuſtentari.* Cùm *ſcies,* Romæ *intercalatum ſit, nécne, velim ad me ſcribas certum, quo die myſteria futura ſint.* Litteras *tuas minùs paullo exſpecto, quàm ſi* Romæ *eſſes: ſed tamen exſpecto.* Vale.

c L. duxerit.

d v.c. & vulg. Poſtumiæ filiæ,

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER VI.

CICERO ATTICO S. I

ACCEPI tuas litteras[1][a] ad quinctũ milliare Laodicéæ, quas legi libentiſsimè, pleniſsimas amoris, humanitatis, officij, diligẽtiæ. Ius igitur[b] reſpondebo. ſic enim poſtulas. nec οἰκονομίαν meam inſtituam: ſed ordinem conſeruabo tuum. Recentiſsimas à Cybiſtris te meas litteras habere ais,[c] ad x. Kalẽdas Octobr. datas: & ſcire vis, tuas ego quas acceperim. Omneis ferè, quas commemoras, præter eas, quas ſcribis Lẽtuli pueris, & Equotutico, & Brundiſio datas. Quare non οἴχεται tua induſtria, quod vereris, ſed præclarè ponitur: ſiquidem id egiſti, vt ego delectarer. nam nulla re ſum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi,[d] libertatem etiam in Bruto probo, vehementer gaudeo:[e] ac putaram paullo ſecus. Appius enim ad me ex itinere bis, térue ὑπομεμψιμοίρους litteras miſerat, quòd quædam à ſe conſtituta reſcinderem. Vt, ſi medicus, cùm ægrotus alij medico traditus ſit, iraſci velit ei medico, qui ſibi ſucceſſerit, ſi, quæ ipſe in curando conſtituerit,[f] mutet ille: ſic Appius, cùm ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciam curarit, ſanguinẽ miſerit, quidquid potuit, detraxerit, mihi tradiderit enectam: προσανατρεφομένην eam à me, non libẽter[g] videt, ſed modò[h] ſuccenſet, modò gratias agit. Nihil enim à me fit

a L. a. d. quinctum Terminalia Laod.

b fort. reſpondebo χρύσεα χαλκείων. ſic enim p.

c L. a. d.

d v. c. liberalitatem

e nam putaram paullo ſecus. al. ac putarã ſecus.

f al. immutet ille:

g al. vidit,

h v. c. ſuſcenſet, & ita L.

a al. dissimilitudo tantummodò meæ rat.

cum vlla illius contumelia. [a] *tantummodò dissimilitudo meæ rationis offendit hominem. Quid enim potest esse tam dissimile, quàm, illo imperante, exhaustam esse sumtibus, & iacturu prouinciam: nobis eam obtinentibus, nummum nullum esse erogatum, nec priuatim, nec publicè? Quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumeliis? Nunc autem domus, mehercule, nulla tanto consilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quàm nostra tota prouincia. Hanc nonnulli amici Appij ridiculè interpretantur: qui me idcirco putent bene audire velle, vt ille male audiat: & rectè facere non meæ laudis, sed illius contumeliæ causa. Sin Appius, vt Bruti litteræ, quas ad te misit, significabant, gratias nobis agit, non molestè fero: sed tamen eo ipso die, quo hæc ante lucem scribebam, cogitabam eius multa iniquè constituta, & acta tollere. Nunc venio ad Brutum, quem ego omni studio, te auctore, sum complexus: quem etiam amare cœperam: sed dico? reuocaui me, ne te offenderem. noli enim putare me quidquam maluisse,* [b] *quàm, vt mandat is, facerem, nec vlla de re plus laborasse. mãdatorum autem mihi libellum dedit: iisdémque de rebus tu mecum egeras. Omnia sum diligentissimè persecutus. Primùm ab Ariobarzane sic contendi, vt talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret. Quoad mecum rex fuit, perbono loco res* [c] *erat. pòst à Pompeij procuratoribus sexcentis premi* [d] *cœptus est. Pompeius autem cùm ob ceteras causas plus potest vnus, quàm ceteri omnes, tum quòd putatur ad bellum Parthicũ esse venturus. ei tamen sic nunc soluitur, tricesimo quoque die talenta Attica XXXIII. & hoc ex tributis. Nec id satis efficitur in vsuram menstruam. sed Cn. noster clementer id fert. sorte caret: vsura, nec ea solida, contentus est.* [2] *Alij neque*

b L. quàm eius mandatis satisfacere:

c al. fuit.

d al. cœptus. Pomp.

soluit quidquam, nec potest soluere. Nullum enim ærarium, nullum vectigal habet. Appij instituto tributa imperat. ea vix, in fænus Pompeij quod satis sit, efficiunt. Amici regis duo, trésue, perdiuites sunt: sed ij suum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. Equidem non desino tamen per litteras rogare, suadere, accusare regem. Deiotarus etiam mihi narrauit, se ad eum legatos misisse de re Bruti: eos sibi responsum retulisse, illum non habere. & mehercule ego ita iudico. nihil illo regno spoliatius, nihil rege egentius. itaque aut tutela cogito me abdicare, aut, vt pro Glabrione Scæuula, fænus, & impendium recusare. Ego tamen quas per te Bruto promiseram præfecturas,[a] M. Scaptio, & L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli. nec enim in prouincia mea negotiabantur. Tu autem meministi nos sic agere, vt, quot vellet, præfecturas sumeret, dum ne negotiatori.[b] duas ei præterea dederam: sed ij, quibus petierat, de prouincia decesserant. Nunc cognosce de Salaminiis: quod video tibi etiam nouum accidisse, tanquam mihi. Numquam enim ex illo audiui vllam pecuniam esse suam. Quinetiam libellum ipsius habeo, in quo est, SALAMINII PECVNIAM DEBENT [c]M. SCAPTIO, ET P. MATINIO, FAMILIARIBVS MEIS. *eos mihi commendat. adscribit etiam, & quasi calcar admouet,* [d] *intercessisse à se pro iis magnam pecuniam. Confeceram, vt soluerent, centesimis sexennij ductis cum renouatione singulorum annorum. At Scaptius quaternas postulabat. Metui, si impetrasset, ne tu ipse me amare desineres. nam ab edicto meo recessissem, & ciuitatem, in Catonis, & in ipsius Bruti fide locatam, meísque beneficiis ornatam, funditus perdidissem. Atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolam Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse. Quod nec mihi vmquam*

a L.M'.Scaptio,

b L.Itaque duas ei

c al.M'.SCAPT.

d L.intercessisse se pro his magn.p.

Brutus dixerat, nec tibi. Etiam, vt præfecturam Scaptio deferrem. Id verò per te exceperamus, [a] negotiatori: quod si cuiquam, huic tamen non. fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum, quibus inclusum in curia senatum Salamine obsederat, vt fame senatores quinque morerentur. Itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cùm mihi Cyprij legati Ephesum obuiam venissent, litteras misi, vt equites ex insula statim decederent. His de caussis credo Scaptium iniquiùs de me aliquid ad Brutum scripsisse. Sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota prouincia singulas obseruarem, itáque edixissem, ídque etiam acerbißimis fæneratoribus probaretur: si præfecturam negotiatori denegatam queretur, quod ego Torquato nostro in tuo [b] Lenio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & iis probaui: si equites deductos molestè feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem, qualem putassem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, sibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. Addo etiam illud, quod vereor tibi ipsi vt probem. consistere vsura debuit, quæ erat in edicto meo. deponere volebant. Impetraui ab Salaminiis, vt silerent. Veniam illi quidem mihi dederunt: sed quid iis fiet, si huc Paullus venerit? Sed totum hoc Bruto dedi: qui de me ad te humanißimas litteras scripsit. Ad me autem, etiam cùm rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. Tu autem velim ad eum scribas de his rebus, vt sciam, quomodo hæc accipiat. facies enim me certiorem. Atque [c] hoc superioribus litteris ad te diligenter perscripseram. sed planè te intelligere volui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam litteris scripsisses: si nihil aliud de hac prouincia, nisi illius

[a] L. ne negotiatori:

[b] al. Lænio,

[c] L. hæc

[a]*beneuolentiam deportassem, mihi id satis esse.*[b]*Sit sanè, quoniã ita tu vis, sed tamen cum eo, credo, quod sine peccato meo fiat.*[q]*Igitur meo decreto*[c]*soluatur æs Scaptio. statim, quàm id rectum sit, tu iudicabis. ne ad Catonem quidem prouocabo. Sed noli me putare ἐγκλήματα illa tua abiecisse, quæ mihi in visceribus hærent. Flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? Itaque irascatur qui volet. patiar. τὸ γὰρ δὴ μετ' ἐμοῦ: præsertim cùm sex libris, tanquam prædibus,*[d]*me ipse obstrinxerim: quos tibi tam valde probari gaudeo: è quibus vnum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio, Cn. F. ille verò ante decemuiros non fuit, quippe qui ædilis curulis fuerit. qui magistratus multis annis post decemuiros institutus est. Quid ergo profecit, quòd protulit fastos? Occultatam putant quodam tempore istam tabulam, vt dies agendi peterentur à paucis. Nec verò pauci sunt auctores, Cn. Flauium, scribam, fastos protulisse, actionésque composuisse: ne me hoc, vel potiùs Africanum (is enim loquitur) commentum putes.*[e]*ἐνὶ ἔλαθες illud de gestu histrionis. tu scelestè suspicaris: ego ἀφελῶς scripsi. De me imperatore scribis, te ex Philotimi litteris*[f]*cognouisse: sed credo te, iam in Epiro cùm esses, binas meas de omnibus rebus accepisse, vnas à Pindenisso capto,*[g]*alteras à Laodicéa: vtrasque tuis pueris datas. quibus de rebus, propter casum nauigandi, per binos tabellarios misi Romam litteras publicè. De Tullia mea tibi assentior: scripsíque ad eam, & ad Terentiam, mihi placere. tu enim ad me iam ante scripseras,* AC VELLEM TE IN TVVM VETEREM GREGEM RETVLISSES. *Correcta verò epistola Memmiana, nihil negotij fuit. multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. Quare adiunges*[g]*Alsium nostrum, hominem semper*[h]*amantem me. nunc credo eò*

a v.c. beniuolentiam
b al. Sit ita sanè,
c L. soluta re Scaptio, statim, quàm id decretum rectum sit, tu iudic.
q. v.c. Igitur decreto meo soluta res Scaptio,
d al. me ipsũ obstr.

e al. ἐνεκάλεσας illud ... L. ἐνε ἔλαβες. illud de gestu histrionis, tu scel.
f al. cognosse
g L. alteras Laodicéas

g al. Offium nostr.
h L. amantem mei.

magis, quòd debet etiam fratris Appij amorem erga me cum reliqua hereditate creuiſſe: qui declarauit, quanti me faceret, cùm ſæpe, tum in Burſa.[a] Næ tu me ſollicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non placet.[b] nec ego vllum aliud tempus timeo, niſi quod ille ſolùm excipit. ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem otij ponere non miror. ita res eſt, remouendúmque cenſeo [c] illum diſsimulantem. Sed enim οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi aſsignato. te enim ſequor σκολιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe: diſcunt, exercentur. ſed alter, vti [d] dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quincto togam puram Liberalibus cogitabam dare. mandauit enim pater. ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatū non ſit. Dionyſius mihi quidem in amorib. eſt. pueri autem aiunt eum furenter iraſci. ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt: nec tui, meíque amantior. [e] Thermum, Siluium verè audis laudari. valde ſe honeſtè gerūt. Adde M. Nonium, [f] Vibullum: me, ſi voles. Iam Scropha, vellem, haberet, vbi poſſet. eſt enim lautum negotium. Ceteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortenſio quòd cauſam meam commendas, valde gratum. De Amiano, ſpei nihil putat eſſe Dionyſius. Terentij nullum veſtigium agnoui. Meragenes certè periit. feci iter per eius poſſeſsionem: in qua animal reliquum nullum eſt. Hæc non noram tū, cū Democrito tuo cùm locutus ſum. 4 [g] Rhoſij cauſam mandaui. Sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? [h] Lancibus, & ſplendidiſsimis caniſtris, oluſculis nos ſoles paſcere. quid te in vaſis fictilib. appoſiturum putem? κέρας Phemio mādatum eſt. reperietur, modò aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Caſsius ineptas litteras miſit, necdum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, vt aliquando commoueatur ſenatus. [i] Equidem ſum in magna

a v. c. Ne tu
b L. nec enim ego
c L. illud. DISSIMVLANTEM.
d L. Iſocrates dixit
e al. Thermū, & Siluium
f L. Bibulum:
g L. Rhoſiaca vaſa mand. al. Rhoſica v.
h al. Lancib. ſplendidiſſimis caniſtris, oluſc.
i al. Equidem ſum magna animi pert.

animi perturbatione. ſi, vt opto, non prorogatur noſtrum negotium: habeo Iunium, & Quinctilem in metu. Eſto, [a] duos quidem menſes ſuſtinebit Bibulus. Quid illo fiet, quem reliquero, præſertim ſi fratrem? quid me autem, ſi non tam citò decedo? Magna turba eſt. mihi tamen cum Deiotaro conuenit, vt ille in meis caſtris eſſet cum ſuis copiis omnibus. habet autem cohorteis quadringenarias, noſtra armatura XXX. eq. CIↃ.CIↃ. Erit ad ſuſtẽtandũ, quoad Pompeius veniat: qui litteris, quas ad me mittit, ſignificat, ſuum negotium illud fore. Hiemant in noſtra prouincia Parthi. exſpectatur ipſe Orodes. Quid quæris? aliquantum eſt negotij. De Bibuli edicto [b] nihil noui, præter illam exceptionem, de qua tu ad me ſcripſeras, NIMIS GRAVI PRÆIVDICIO IN ORDINEM NOSTRVM. Ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, ſed tectiorem, ex Qu. Mucij, P. F. edicto Aſiatico, EXTRA QVA'M SI ITA NEGOTIVM GESTVM EST, VT EO STARI NON OPORTEAT, EX FIDE BONA: multáque ſum ſecutus [c] Scæuolæ: in iis illud, in quo ſibi libertatem cenſent Græci datam, vt Græci inter ſe diſceptent ſuis legibus. Breue autem edictum eſt propter hanc meam διαίρεσιν, quod duobus generibus edicendum putaui: quorum vnum eſt prouinciale, in quo eſt de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de vſura, de ſyngraphis: in eodem omnia de publicanis: alterum, quod ſine edicto ſatis commodè tranſigi non poteſt, de hereditatum poſſeſſionibus, [d] de bonis poſſidendis, magiſtris faciundis, vẽdendis: quæ ex edicto & poſtulari, & fieri ſolent. tertium, de reliquo iure dicũdo, [e] ἄγραφον reliqui. Dixi, me de eo genere mea decreta ad edicta vrbana accommodaturũ. itaq. curo, & ſatisfacio adhuc omnibus. Græci verò exſultãt, quòd peregrinis iudicib. vtuntur. Nugatoribus quidem, inquies.

a v. c. duo q.

b L. nihil moui,

c L. Scæuulæ:

d al. de bonis poſſid. vendendis, magiſtris faciẽdis: quæ & ita L.

e L. ἄγραφον

a al. αὐτονομίαν se ad.
b v.c. grauis

Quid réfert? tamen [a] se αὐτονομίας adeptos putant. Vestri enim, credo, [b] graueis habent Turpionem sutorium, & Vettium mancipem. De publicanis quid agam, vidêris quærere. Habeo in deliciis, obsequor, verbis laudo, orno: efficio, ne cui molesti sint. τὸ παραδοξότατον, vsuras eorum, quas pactionibus adscripserat, seruauit etiam Seruilius. Ego sic. diem statuo satis laxam: quam ante si soluerint: dico me centesimas ducturum. si non soluerint: ex pactione. itaque & Græci soluunt tolerabili fænore, & publicanis res est gratissima: [c] si illam iam habent: pleno modio, verborum honorem, inuitationem crebram. quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, vt se quisque maximè putet. Sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. scis reliqua. De statua Africani, ὦ πραγμάτων ἀσυγκλώστων. sed me [d] ipsum delectauit in tuis litteris. Ain' tu? Scipionem hic Metellus proauum suum nescit [e] censorē fuisse? Atqui nihil habuit aliud inscriptum, [f] nisi, Censor, ea statua, quæ ad Opis [g] apertè posita in excelso est. [h] in illa autem, quæ est ad πολυδεύκους, inscriptum est, C O S. quam esse eiusdem, status, amictus, anulus, imago ipsa declarat. [i] At hercule ego cùm in turma inauratarum equestrium, quas hic Metellus in Capitolio posuit, animaduertissem in Serapionis subscriptione, Africani imaginem, erratum fabrile putaui. Nunc video Metelli ὦ ἀνιστορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & fastis, si secus est, commune erratum est: & tu bellè ἠπόρησας, & nos publicam propè opinionem secuti sumus, vt multa apud Græcos. Quis enim non dixit, Εὔπολιν, τὸν τῆς ἀρχαίας, ab Alcibiade nauigante in Siciliam, deiectū esse in mare? Redarguit Eratosthenes. affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quòd cum multis errauit, irridetur? Quis Zaleucum leges Locris scripsisse non dixit? Num igitur iacet Theophrastus, si id à Timæo, tuo

c L. Sic illa iam habent, pleno modio: verb. h.
d L. idipsum
e L. censorē non f.
f L. nisi, CONSVL,
g v.c. parte p. L. per te & ita v.c.
h L. in illa item, q.
i v.c. At mercule,

familiari, reprehensum est? Sed nescire, proauum suum censorem non fuisse, turpe est, præsertim cùm post eum C O S.*nemo* Cornelius,*illo viuo, censor fuerit.* Quod *de* Philotimo,*& de solutione* HS.X X[a] DC.*scribis*, Philo*timum circiter* Kalendas Ian. *in* Chersonesum *audio venisse. ac mihi ab eo nihil adhuc.* Reliqua *mea* Camillus *scribit se accepisse.ea quæ sint,nescio: & aueo scire.* [b] Sed *hæc posteriùs,& coràm fortasse commodiùs.* Illud *me, mi* Attice, *in extrema ferè parte epistolæ commouit.* Scribis e*nim sic,τί λοιπόν;* Deinde *me obsecras amantissimè, ne obliuiscar vigilare,& vt animaduertam,quæ fiant.* Numquid *de quo inaudisti? etsi nihil eiusmodi est.πολλοῦ γε καὶ δεῖ.*Nec *enim me fefellisset, nec fallet.* Sed *ista admonitio tua tam accurata,nescio quid mihi significare visa est.*De M.Octa*uio,* [c] *iterum tibi rescribo, te illi probè respondisse. paullo vellem fidentiùs. nam* Cœlius *libertum ad me misit, & litteras accuratè scriptas, & de panthéris,* [d] *sed à* Cibyra*tibus.*Rescripsi, *alterum me molestè ferre, si ego in tenebris latérem, nec audiretur* Romæ, *nullum in mea prouincia nummum, nisi in æs alienum, erogari: docuíque, nec mihi conciliare pecuniam licere,nec illi capere: monuíque eum, quem planè diligo,vt, cùm alios accusasset, cautiùs viueret.* Illud *autem alterum, alienum esse existimatione mea,* Cibyratas *imperio meo publicè venari.* 7 Lepta *tua epistola gaudio exsultat.etenim scripta bellè est,méque apud eum magna in gratia posuit.* Filiola *tua gratum mihi fecit, quòd tibi diligenter mandauit, vt mihi salutem adscriberes: gratum etiam* Pilia*: sed illa officiosiùs, quòd mihi,* [e] *quem iampridem numquam videt.* Igitur *tu quoque salutem vtrique adscribito.*[f] Litteras *daturus prid.*Kalendas Ian. *suauem habui recordationem clarissimi iurisiurandi, quod ego non eram oblitus.*Magnus *enim prætextatus illo*

a L. ID C

b al. Verùm hæc posteriùs,

c L.iterũ iam tibi rescr.

d L.& de ciuitatibus al. & de Cibyratis.

e fort. quam quidẽ numquam vidit.

f L.Litterarũ datarũ dies prid.kal.Ian. suauẽ habuit rec.

die fui. Habes *ad omnia, non, vt postulasti,* χρύσεα χαλκείων, *sed paria paribus* [a] *respondemus.* Ecce *autem alia pusilla epistola, quam non relinquam* ἀναντιφώνητον. Bene [b] *mehercule potuit* Lucceius Tusculanum*: nisi fortè. solet enim cum suo tibicine: & velim scire, quis sit status eius.* Lentulum *quidem nostrum* [c] *præter* Tusculanum *proscripsisse audio. cupio hos expeditos videre, cupio etiam* Sextium. [d] *addes etiam ius* Cælium: [e] *quibus omnibus est,* αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio *restituendo, vt* Curio *cogitet, te audisse puto.* De Egnatij Sidicini *nomine, nec nulla, nec magna spe sumus.* Pinarium, *quem mihi commendas, diligentissimè* Deiotarus *curat, grauiter ægrum.* Respondi *etiam minori.* Tu *velim, dum ero* Laodiceæ, *id est, ad idus* Maij, *quàm sæpissime mecum per litteras colloquare, &, cùm* Athenas *veneris (iam enim sciemus de rebus vrbanis, de prouinciis, quæ omnia in mensem* Martium *sunt collata) vtique ad me tabellarios mittas.* [8] Sed *heus tu,* [f] Genuarios, *à* Cæsare [g] *per* Orodem *talenta* Attica L. *extorsistis. in quo, vt audio, magnum odiũ* Pompeij *suscepistis. putat enim suos nummos vos comedisse,* [9] Cæsarem [h] *in merito reædificando diligentiorem fore.* Hoc *ego ex* P. Vedio, *magno nebulone, sed* Pompeij *tamen familiari, audiui.* Hic Vedius *venit mihi obuiam cum duobus essedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna: pro qua si* Curio *legem pertulerit,* HS. *centena pendat necesse est.* Erat *præterea cynocephalus in essedo: nec deerant onagri. numquam vidi hominem nequiorem: sed extremum audi.* [i] Diuersatus *est* Laodiceæ *apud* Pompeium Vindullum. *ibi sua deposuit, cùm ad me profectus est.* Moritur *interim* Vindullus. *quæ res ad* Magnum Pompeium *pertinere putabatur.* C. Vennonius *domum* Vindulli *venit. cùm omnia obsignaret, in* Vedianas *res incidit.*

a L. respõdimus.
b v.c. mercule
c al. omnia, præter Tusc. al. prætorem, Tusc.
d q.v.c. adde, si vis, Cæliũ:
e L. in quib.
f L. Genuç vos à Cæs.
g L. per Erotem al. per Herodem
h L. in Nemorensi ædificãdo indiligentiorem f.
i L. Deuersatus est

In his inuentæ ſunt [10] *quinque lagunculæ matronarum, in quibus vna ſororis amici tui, hominis* [b] Bruti, [11] *qui hoc vtatur: & illius* [c] Lepidi, *qui hæc tam negligenter ferat.* Hæc *te volui* παριστορῆσαι. *ſumus enim ambo bellè curioſi.* Vnum *etiam velim cogites.* Audio Appium [d] προπύλαιον Eleuſine *facere. num inepti fuerimus, ſi nos quoque* Academiæ *fecerimus?* Puto, *inquies. ergo id ipſum ſcribes ad me.* Equidem *valde* [e] Athenas *ipſas amo.* Volo *eſſe aliquod monumentum. odi falſas inſcriptiones ſtatuarum alienarum. ſed vt tibi placebit. faciéſque me, in quem diem* Romana *incidant myſteria, certiorem: &, quomodo hiemaris.* Cura, *vt valeas.* Poſt Leuctricam *pugnam die ſeptingenteſimo ſexageſimoquincto.*

a q.v.c. iamgunculæ al. v.c. langunculæ L.plangunculæ
b L.bruti,
c L.lepidi,
d L. πρόπυλον
e al ipſas Athenas

CICERO ATTICO S. 2

CVM Philogenes, *libertus tuus,* Laodicéam *ad me, ſalutandi cauſa, veniſſet, & ſe ſtatim ad te nauigaturum eſſe diceret, has ei litteras dedi, quib. ad eas reſcripſi, quas acceperam à* Bruti *tabellario.* Et *reſpondebo primùm poſtremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ moleſtiæ fuit, quod ad te ſcriptum eſt ab* Cincio *de* Statij *ſermone. in quo hoc moleſtiſſimum eſt,* Statium *dicere, à me quoque id conſilium probari. probari autem?* [f] De *iſto hactenus. dixerim, me vel plurima* [g] *vincula tecum ſummæ coniunctionis optare,* [h] *& ſi ſunt amoris* [i] *arctiſſima. tantum abeſt, vt ego ex eo, quo adſtricti ſumus, laxari aliquid velim.* Illum *autem multa de iſtis rebus aſperiùs ſolere loqui, ſæpe ſum expertus: ſæpe etiam leniui iratum.* Id *ſcire te arbitror.* In *hac autem peregrinatione, militiáve noſtra, ſæpe incenſum ira vidi, ſæpe placatum.* Quid *ad* Statium *ſcripſerit, neſcio: quidquid acturus de tali re fuit, ſcribendum tamen ad libertum non fuit.* Mihi *autem erit* [k] *maximè curæ, ne*

f fort. Sed de iſto h.
g L. vincla
h al. & ſunt amoris arct.
i v.c. artiſſima.
k L. maximę

quid fiat secus, quàm volumus, quámque oportet. Nec sa-
a L. maximæ *tis est in eiusmodi re, se quemque præstare. ac* [a] *maximè*
partes istius officij sunt pueri Ciceronis, siue iam adolescen-
tis: quod quidem illum soleo hortari: ac mihi videtur ma-
trem valde, vt debet, amare: téq. mirificè. Sed est magnum
b fort. in quo *illud quidem, verumtamẽ multiplex pueri ingenium:* [b] *quo*
c al. postremæ tuæ pag. *ego regendo habeo negotij satis. Quoniam respondi* [c] *tuæ*
postremæ paginæ prima mea, nunc ad primam reuertar
d v.c. omnis, *tuam. Peloponnesias ciuitates* [d] *omneis, maritimas esse, ho-*
minis non nequam, sed etiam tuo iudicio probati, Dicæar-
chi, tabulis credidi, is multis nominibus, in Throphoniana
e al. Charonis *[e] Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd ma-*
re tam secuti sunt: nec vllum in Peloponneso locum exci-
pit. cùm mihi auctor placeret (etenim erat ἱστορικώτατος, &
f L. & vix ei credens, *vixerat in Peloponneso) admirabar tamen,* [1] [f] *& vix ag-*
grediens, communicaui cum Dionysio. atque is primò est
commotus: Deinde, quòd tum de isto Dicæarcho non mi-
nùs bene existimabat, quàm tu de C. Vestorio, ego de M.
Cluuio: non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ cense-
g v.c. Tenea autem, *bat esse Lepreon quoddam maritimum.* [g] *Tene autem, &*
Aliphera, & Tritia, νεόκτιστα ei videbatur: idque τῷ τῶν νεῶν
καταλόγῳ confirmabat: vbi mentio non fit istorum. Itaque
istum ego locum totidem verbis à Dicæarcho transtuli.
h q. v.c. Philiasios autem dici nõ plac. [h] *Phliasios dici sciebam, & ita fac vt habeas. nos quidem*
sic habemus. Sed primò me ἀναλογία deceperat: Φλιοῦς, Ὀποῦς,
Σιποῦς, quòd Ὀπούντιοι, Σιπούντιοι: sed hoc continuò correxi-
mus. Lætari te nostra moderatione, & continentia video.
Tum id magis faceres, si adesses. atque hoc foro, quod egi
ex idib. Febr. Laodicéæ ad Kal. Maias, omnium diœcesiũ,
præter Ciliciæ, mirabilia quædam effecimus. Ita multæ ci-
uitates omni ære alieno liberatæ, multæ valde leuatæ sunt:
omnes suis legibus, & iudiciis vsæ, αὐτονομίαν adeptæ, re-
uixerunt.

nixerunt. His *ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas, aut leuandas, dedi:* Vno, *quòd omnino nullus in imperio meo sumtus factus est. nullum cùm dico, non loquor* ὑπερβολικῶς. *nullus, inquam,* [a] *ne teruncius quidem.* Hac *autem re incredibile est, quantùm ciuitates emerserint.* [b] [2] Accessit *alterum:* Mira *erant in ciuitatibus ipsorum furta* Græcorum: *quæ magistratus sui fecerant.* Quæsiui *ipse de iis, qui annis* X. *proximis magistratum gesserant.* Apertè *fatebantur.* Itaque *sine vlla ignominia, suis humeris pecunias populis retulerunt. populi autem, nullo gemitu, publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiam superioris lustri reddiderunt.* Itaque *publicanis in oculis sumus.* Gratis, *inquis, viris.* Sensimus. Iam *cetera iurisdictio,* [c] *nec imperita, & clemens, cum admirabili facilitate.* Aditus *autem ad me minimè prouinciales. nihil per cubicularium: ante lucem inambulabam domi, vt olim candidatus.* Grata *hæc, & magna, mihíque nondum laboriosa ex illa vetere militia.* Nonis Maij *in Ciliciam cogitabam: ibi cùm* Iunium *mensem consumsissem, (atque vtinam in pace: magnum enim bellum impendet à* Parthis) Quinctilem *in reditu ponere.* Annuæ *enim mihi operæ* [d] *ad* III. Kalendas Sextil. *emerentur.* Magna *autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri.* Habebam *acta vrbana vsque ad* Nonas Mart. [e] *ex quibus intelligebam,* Curionis *nostri constantia omnia potiùs actum iri, quàm de prouinciis.* Ergo, *vt spero, propediem te videbo.* Venio *ad* Brutum *tuum, immò nostrum. sic enim mauis. equidem omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum rege, & ago quotidie, per litteras scilicet. ipsum enim, triduum, quatriduúmve mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui.* Sed *& tum præsens,*

a L. ne teruncij q.

b L. Accessit altera: & ita v. c.

c fort. nec impedita,

d L. a. d. III. kalendas

e al. è quib.

a L.creberrimis litteris non dest. al. creberrimis non dest.

b L.Tun' qui ais Br.

c al.ferri n.

d al.laudator integritatis, & elegantię? aui.

e δάκνεσθαι

& postea [a] *creberrimè non destiti rogare, & petere mea causa: suadere, & hortari sua.* Multùm *profeci, sed, quantum, non planè (quia longè absum) scio.* Salaminios *autem (hos enim poteram coërcere) adduxi, vt totum nomen* Scaptio *vellent soluere: sed centesimis ductu à proxima quidem syngrapha, nec perpetuis, sed renouatis quotannis. numerabantur nummi.* Noluit Scaptius. [b] Tu, *qui ais* Brutum *cupere aliquid perdere? quaternas habebat in syngrapha.* [c] *fieri non poterat: nec, si posset, ego pati possem.* Audio *omnino* Scaptium *pœnitere. nam quod* S.C. *esse dicebat, vt ius ex syngrapha diceretur, eo consilio factum est, quòd pecuniam* Salaminij *contra legem* Gabiniam *sumserant.* Vetabat *autem* Auli *lex, ius dici de ita sumta pecunia. decreuit igitur senatus, vt ius diceretur ex ista syngrapha. nunc ista habet iuris idem, quod cetera: nihil præcipui.* Hæc *à me ordine facta, puto me* Bruto *probaturum: tibi, nescio.* Catoni *certè probabo.* Sed *iam ad teipsum reuertor.* Ain' *tandem,* Attice, [d] *laudator integritatis, & elegantiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo, inquit* Ennius, *vt equites* Scaptio *ad pecuniam cogendam, darem, me rogare? an tu, si mecum esses (qui scribis* [e] *morderi te interdum, quòd non simul sis) paterere me id facere, si vellem?* Nō *amplius, inquis, quinquaginta.* Cum Spartaco *minùs multi primò fuerunt.* Quid *tandem isti mali in tam tenera insula non fecissent? non fecissent autem? immò quid ante aduentum meum non fecerunt? Inclusum in curia senatum habuerunt* Salaminium, *ita multos dies, vt interierint nonnulli fame.* Erat *enim præfectus* Appij Scaptius, *& habebat turmas ab* Appio. Id *me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos solet versari, cùm de aliquo officio, ac laude cogito, tu me, inquam, rogas, præfectus vt* Scaptius *sit?* At *hoc statueramus, vt negotiatorem neminem: idque* Bruto *pro-*

baueramus. Habeat is turmas? cur potiùs, quàm cohorteis? sumtu iam nepos euadit Scaptius. [a] *Volunt, inquis, principes. Scio. nam ad me Ephesum vsque venerunt, flentésque, equitum scelera, & miserias suas detulerunt. Itaque statim dedi litteras, vt ex Cypro equites ante certam diem decederent. Ob eámque causam,* [b] *tum ob ceteras, Salaminij nos in cælum decretis suis sustulerunt. Sed iam quid opus equitatu? Soluunt enim Salaminij: nisi fortè id volumus armis efficere, vt fænus quaternis centesimis ducant. Et ego audebo legere vmquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero?* [c] *Nimis, inquam, in isto Brutum amasti, dulcissime Attice: nos vereor, ne parum. Atque hæc scripsi ego ad Brutum, scripsisse te ad me. Cognosce nunc cetera. Pro Appio nos hîc omnia facimus, honestè tamen, sed planè libenter. nec enim ipsum odimus, & Brutum amamus, & Pompeius mirificè à me contendit: quem* [d] *mehercule, plus, plúsque in dies diligo. C. Cælium, quæstorem huc venire audisti. Nescio,* [e] *quid sit: sed Pammenia illa mihi non placent. Ego me spero Athenis fore mense Septembri. tuorum itinerum tempora scire sanè velim. Εὐνοίαν Sempronij Rufi cognoui* [f] *ex epistola Corcyræa. Quid quæris? inuideo potentiæ Vestorij. cupiebam etiam nunc plura garrire: sed lucet, vrget turba, festinat Philogenes. Valebis igitur, & valere Piliam, & Cæciliam nostram iubebis litteris: & saluebis à meo Cicerone.*

a al. Volunt, inquit,
b al. tum ob cetera,
c fort. Nimis, nimis, inq.
d v.c. mercule,
e L. quid sit hominis: sed
f L. ex epistola tua Corcyræa.

CICERO ATTICO S. 3

E*Tsi nil sanè habebam noui, quod pòst accidisset, quàm dedissem ad te Philogeni, liberto tuo, litteras, tamen cùm Philotimum Romam remitterem, scribendum aliquid ad te fuit: ac primùm illud, quod me maximè angebat, (non quo me aliquid iuuare posses,* [g] *quippe res est in*

g v.c. quippe res enim est in m.

manibus, tu autem abes longè gentium: —πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλινδεῖ κύματ᾽ εὐρείης ἁλός.) *Obrepsit dies,* vt *vides.mihi enim*[a] *ad* III.*kalendas* Sex*til. de prouincia decedendum est:nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem: primùm quòd videtur esse honos:nemo igitur potior: deinde quòd solum habeo prætorium:*[c]Pontinus *enim ex pacto,*[d]*& conuentu(nam ea lege exierat) iam à me discesserat.* Q*uæstorem nemo dignũ putat.etenim est*[1] *leuis,libidinosus,*[e] *sagax.* De *fratre autem primùm illud est.persuaderi ei nõ posse arbitror.odit enim prouinciam.& hercule nihil odiosius,nihil molestius.* De*inde,*vt *mihi nolit negare,quidnam mei sit officij? cùm bellum esse in* Syri*a magnum putetur,id* v*ideatur in hãc prouinciam erupturum, hîc præsidij nihil sit, sumtus annuus decretus sit:*v*ideatúrne aut pietatis esse meæ,*[f] *fratrem:aut diligentiæ,nugarum aliquid relinquere?* Magna *igitur,* vt v*ides, sollicitudine afficior, magna inopia consilij.* Q*uid quæris? toto negotio nobis opus non fuit.* Q*uanto tua prouincia melior?* Decedes,*cùm* v*oles,nisi fortè iam decessisti. quem* v*idebitur,præficies* Thes*protiæ,&* Chaoni*æ.*Necdũ *tamen ego* Q*uinctum conueneram, vt iam, si id placeret, scirem,posséne ab eo impetrari:nec tamen,*[g] *si posset, quid* v*ellem,habebam.* Hoc *est igitur eiusmodi. reliqua, plena adhuc & laudis,& gratiæ: digna iis libris, quos dilaudas.conseruatæ ciuitates, cumulatè publicanis satisfactũ, offensus contumelia nemo,decreto iusto,& seuero perpauci:nec tamen quisquam,*vt *queri audeat.*Res *gestæ, dignæ triumpho:de quo ipso nihil cupidè agemus : sine tuo quidẽ consilio certè nihil.*[h]Clau*sula est difficilis in tradenda prouincia.sed hæc* Deus *aliquis gubernabit.* De v*rbanis rebus*

a L.a.d.III.

c L. Pomtin⁹ v.c. Pomtinius,

d L. & conuento

e L.tagax.

f v.c. fratrẽ relinquere: aut diligẽtię, nugarũ aliq. relinquere?

g al.ni si posses,

h κατακλεὶς

ſcilicet plura tu ſcis: ſæpius, & certiora audis. equidem doleo non me tuis litteris certiorem fieri. huc enim odioſa afferebantur de Curione, de Paullo: non quò vllum periculū videam, ſtante Pompeio, vel etiam ſedente, valeat modò: ſed mehercule Curionis, & Paulli, meorū familiarium, vicē doleo. Formā igitur mihi totius reip. ſi iam es Romæ, aut cùm eris, velim mittas: quæ mihi obuiam veniat: ex qua me fingere poſſim, & præmeditari, quo animo accedam ad vrbem. eſt enim quiddam, aduenientem non eſſe peregrinum, atque hoſpitem. Et, quod pæne præterij, Bruti tui cauſa, vt ſæpe ad te ſcripſi, feci omnia. Cyprij numerabant: ſed Scaptius centeſimis, renouato in ſingulos annos fænore, contentus non fuit. Ariobárzanes non in Pompeium prolixior per ipſum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præſtare non poteram, erat enim rex perpauper: aberámque ab eo ita longè, vt nihil poſſem, niſi litteris: quibus pugnare non deſtiti. Summa hæc eſt. pro ratione pecuniæ,[a] liberiùs eſt Brutus tractatus, quàm Pompeius. Bruto curata hoc anno talenta circiter C. Pompeio in ſex menſib. promiſſa CC. Iam in Appij negotio quantum tribuerim Bruto, dici vix poteſt. Quid eſt igitur, quòd laborem? amicos habet, meras nugas,[b] M. Scaptium: qui quia non habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum vexaret, vt ante me fecerat, fortaſſe[c] ſuccenſet: aut quia præfectus non eſt: quod ego nemini tribui negotiatori, non C. Vennonio, meo familiari: non tuo, M.[d] Lenio: & quod tibi Romæ oſtenderam, me ſeruaturum: in quo perſeueraui. Sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cùm poſſet, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto eſſe ſatisfactum. Is à me tribunatum cùm accepiſſet, quem ego ex Bruti litteris ei detuliſſem, poſtea ſcripſit ad me, ſe vti nolle eo tribunatu. [e]Caius eſt quidam, cui cùm præfecturam detuliſſem, Bruti

a L. liberaliùs

b L. M' Scapt.

c v.c. ſuſcenſet:

d al. Lenio:

e L. Gauius eſt q.

rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. *Clodij canis.* Is *me nec proficiscentem* Apaméam *prosecutus est, nec, cùm postea in castra venisset, atque inde discederet, num quid vellem, rogauit: & fuit apertè mihi, nescio quare, non amicus .* Hunc *ego si in præfectis habuissem, quem tu me hominem putares? qui, vt scis, potentissimorum hominum contumaciam numquam tulerim, ferrem huius* [a] *adseclæ? etsi hoc plus est, quàm ferre, tribuere etiam beneficij aliquid, & honoris.* Is *igitur* [b] Caius, *cùm* Apaméæ *me nuper vidisset,* Romã *proficiscens, me ita appellauit,* [c] *(*Culleolum *vix auderem)* Vnde, *inquit, me iubes* [d] *petere* [2] *cibaria?* Profectò *respõdi leniùs, quàm putabãt oportuisse, qui aderant: me non instituisse iis dare cibaria, quorum opera non essem vsus.* Abiit *iratus.* [3] [e] Huius *nebulonis operatione si* Brutus *moueri potest, licebit eum solus ames: me æmulum non habebis. sed illum eum futurum esse puto, qui esse debet.* Tibi *tamen causam notam esse volui, & ad ipsum hæc perscripsi diligentissimè.* Omnino *(soli enim sumus) nullas vmquam ad me litteras misit* Brutus *(ne proximè quidem de* Appio*) in quibus non inesset arrogans,* ἀκοινονόητον *aliquid.* Tibi *autem valde solet in ore esse,* Granius *autem,* Non contemnere se, & reges odisse superbos. In *quo tamen ille mihi risum magis, quàm stomachum mouere solet. sed planè parum cogitat, quid scribat, aut ad quẽ.* Q. *cicero puer legit, vt opinor, & certè, epistolam inscriptam patri suo. solet enim aperire, idq. de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri.* In *ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. mirificè conturbatum vidi puerũ. lacrymans mecum est questus.* Quid *quæris? miram in eo pietatem, suauitatem, humanitatémque perspexi. quo maiorem spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. id te igitur scire volui.* Ne *illud quidem præter-*

a al. adseculę?
b L. Gauius,
c v.c. Culleonum
d L. petere cibaria pręfecti? Resp.
e L. Huius nebulonis oratione si Brutus permoueri pot.

mittā:Hortenſius filius[4] *fuit* [a] *Laodiceæ cum Gladiatorib. flagitioſè,& turpiter.hunc ego patris cauſa vocaui ad cenam,quo die venit:& eiuſdem patris cauſa,nihil amplius. Is mihi dixit,ſe Athenis me exſpectaturum, vt mecum decederet.Rectè,inquam. quid enim dicerem? Omnino puto nihil eſſe,quod dixit.Nolo quidem, ne offendam patrem: quem mehercule* [b] *valde diligo.ſin fuerit meus comes:moderabor ita,nequid eum offendā,quem minimè volo. Hæc ſunt.Etiam illud.Orationem Q. Celeris mihi velim mittas contra M.Seruilium.Litteras mitte quamprimùm:* [c] *ſi nihil fuerit, vel per tuum tabellarium. Piliæ,& filiæ ſalutem. Cura,vt valeas.*

a v.c.Laodiceæ Gladiatoribus,

b al.multùm dil.

c L.&,ſi nihil fuerit,

CICERO ATTICO S. 4

TArſum venimus nonis Iun. ibi me multa mouerunt: magnum in Syria bellum: magna in Cilicia latrocinia: mihi difficilis ratio adminiſtrandi, quòd paucos dies habebam reliquos annui muneris:illud autem difficillimū. relinquendus erat ex S.C. qui præeſſet.Nihil minùs probari poterat, quàm quæſtor Meſcinius. nam de Cœlio nihil audiebamus. Rectiſsimum videbatur, fratrem cum imperio relinquere.in quo multa moleſta:diſceſſus noſter,belli periculum, militum improbitas, ſexcenta præterea. O rem totam odioſam. ſed hæc fortuna viderit, quoniam conſilio non multùm vti licet.Tu,quando Romam ſaluus,vt ſpero, veniſti, videbis, vt ſoles,omnia, quæ intelliges noſtra intereſſe: in primis de Tullia mea: cuius de condicione quid mihi placeret, ſcripſi ad Terentiam, cùm tu in Græcia eſſes:deinde,de honore noſtro.quòd enim tu[d] *abfuiſti,vereor vt ſatis diligenter actum in ſenatu ſit de litteris meis. Illud præterea* μυστικώτερον *ad te ſcribam:tu ſagaciùs odorabere.* τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι

d L. afuiſti,

ταὶ ψήφους, ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου, τυραννοκτόνου. δέδοικα δὴ, [a] μή τι νοήσῃς. εἰ δή που τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ [b] ἐξ ἀσφαλείας. Non queo tantum, quantum vereor, scribere. Tu autem fac, vt mihi tuæ litteræ volent obuiæ. Hæc festinans scripsi in itinere, atq. agmine. Piliæ, & puellæ Cæciliæ bellissimæ salutem dices. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

NVnc quidem profectò Romæ es: quò te (si ita est) saluum venisse gaudeo. [c] Vnde quamdiu [d] absuisti, magis à me abesse videbare, quàm si domi esses. minùs enim mihi meæ notæ res erant, minùs etiam publicæ. Quare velim, etsi (vt spero) te hæc legente, [e] aliquantum tamen viæ processero, tamen obuias mihi litteras quàm argutissimas de omnibus rebus crebrò mittas. In primis, de quo scripsi ad te antea: τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς [f] ὁ ἀπελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων ἐν τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις, ὑπόπτι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. Hoc tu indága, vt soles. [g] Ast hoc magis. ἐξ ἄστεος ἑπταλόφου στείχων [i] παρέδωκεν ἡμῖν [h] γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τι ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν [i] χερρονησιτικῶν μ. ν. καί τινα κληρονομῆσαι χ μ. κ ρ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι, πάντων ὀφληθέντων τῶν δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ, μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζηται. δεύτερον δὲ ἵνα μηδὲ τὸν τόκον ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκευαζόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλπίσας. ἀπογνοὺς δὲ, ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. Méque obiurgauit vetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. Reliqua vide, &, quantum fieri potest, [l] perspiciamus. Etsi

a L. μή τι νοήσῃ. & ita v.c.
b L. ἐξ ἀσφαλείας.
c v.c.&vulg. Vnde quidē quamd.
d L. afuisti,
e fort. aliquantum viæ proc.
f al. ὁ ἐξελεύθερος,
g L. Ath.
h L. γαμετῆ κα μνᾶς ὀφείλημα
i L. τῷ καμίλλῳ,
k al. χερρονησιτικῶν
l L. perspice. Nos etsi

annuum tempus propè iam emeritū habebamus: dies enim XXXIII. *erant reliqui: sollicitudine prouinciæ tamen vel maximè vrgebamur. cùm enim arderet* Syria *bello, & Bibulus in tanto mærore suo maximam curam belli sustineret; ad méque legati eius*[a], [b] *& quæstor amici litteras mitterent, vt subsidio venirem: etsi exercitum infirmum habebam, auxilia sanè bona, sed ea* Galatarum, Pisidarum, Lyciorum *(hæc enim sunt nostra robora) tamen esse officium meum putaui, exercitum habere quàm proxime hostem, quoad mihi præesse prouinciæ per* S.C. *liceret. sed (quo ego maximè delectabar)* Bibulus *molestus mihi non erat: de omnibus rebus scribebat ad me potiùs. & mihi decessionis dies* λελήθότως *obrepebat: qui cùm aduenerit,* ἄλλο πρόβλημα, *quem præficiam, nisi*[b] Cœlius *quæstor venerit: de quo adhuc nihil certi habebamus.* Cupiebam[c] *mehercule longiorem epistolam facere: sed nec erat res, de qua scriberem: nec iocari, præ cura poteram.* Valebis *igitur, & puellæ salutem*[2] [d] *articulatè dices, nostræque* Piliæ.

a I. & quæstor, & amici litt.

b al. Caldus

c v.c. mercule

d al. Atticulę

CICERO ATTICO S. 6

EGo *dum in prouincia omnibus rebus* Appium *orno, subitò sum factus accusatoris eius socer.* Id *quidē, inquis, dij approbent.* Ita *velim: téque ita cupere certò scio.* Sed, *crede mihi, nihil minùs putaram ego: qui de* Ti. Nerone, *qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miseram. qui* Romam *venerunt factis sponsalibus. sed hoc spero melius.* Mulieres *quidem valde intelligo delectari obsequio, & comitate adolescentis. cætera noli* ἐξακανθίζειν. Sed *heus tu,* πυρὸς εἰς δῆμον Athenis? *placet hoc tibi?* Et *si non impediebant mei certè libri (non enim ista largitio fuit in ciueis, sed in hospites liberalitas) me tamen de* Academiæ

[a] *προσπύλῳ iubes cogitare,* [b] *quoniam* Appius *de* Eleusine *non cogitet.* De Hortensio *te certò scio dolere. equidem excrucior. decreram enim cum eo valde familiariter viuere.* Nos *prouinciæ præfecimus* Cœlium. Puerum*, inquies, & fortasse fatuum, & non grauem, & non continentem.* Assentior. *fieri nõ potuit aliter. nam, quas multo antè tuas acceperam litteras, in quibus ἐπέχειν te scripseras, quid esset mihi faciendum de relinquendo, eæ me pungebant.* Videbam *enim, quæ tibi essent ἐποχῆς causæ (& erant eædem mihi)* [c] *puero ne traderẽ. fratri autem, illud non vtile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem sine contumelia quæstori, nobili præsertim, anteferrem. tamen, dum impendêre* Parthi *videbãtur, statueram fratrem relinquere: aut etiam, reip. causa, contra* S. C. *ipse remanere. qui posteaquàm incredibili felicitate discesserunt, sublata dubitatio est. videbam sermones:* Hui *fratrem* [d] *relinquit?* [e] Num *est hoc non plus annum obtinere prouinciam?* Quid *quòd senatus eos voluit præesse prouinciis, qui non præfuissent?* At *hic triennium.* Ergo *hæc ad populum.* Quid*, quæ tecum? numquam essem sine cura, si quid iracundiùs, aut contumeliosiùs, aut negligentiùs. quæ* [f] *fortuita hominum?* Quid *si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat, téque id censère molestè ferebat.* At *nunc* Cælius*, nõ dico equidẽ, quid egerit: sed tamen multo minus laboro.* Adde *illud.* Pompeius*, eo robore vir, his radicibus,* Q. Caßiũ *sine sorte delegit,* Cæsar Antonium. Ego *sorte datum offenderem,* [g] *aut etiam inquirerẽ in eum, quem reliquissem?* Hoc *melius, & huius rei plura exempla.* Senectuti *quidem nostræ profectò aptius.* At *te apud eum, dij boni, quanta in gratia posuit eíque legi litteras, non tuas, sed librarij tui.* Amicorum *litteræ me ad triumphum vocant: rem à nobis, vt ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίας no-*

a al. προπυλαίῳ
b L. cùm iam
c al. puero tradere.
d L. reliquit?
e v.c. Non est h. n.
f L. fert vita hominum. Quid & ita v.c.
g L. vt etiam inquireret in eum, q. & ita v.c.

ſtram,non negligendam.Quare tu quoque,mi Attice, incipe[a] *hoc cupere,quo nos minùs inepti videamur.*

a al. id cup.

CICERO ATTICO S. 7

QVinctus filius,piè ſanè,me quidem certè multùm hortante,ſed currentem, animum patris ſui, ſorori tuæ recõciliauit.[b] *Eum valde tuæ litteræ excitarunt. Quid quæris?confido,rem,vt volumus,eſſe.Bis ad te antea ſcripſi de re mea familiari,ſi modò tibi redditæ litteræ ſunt,*[1] *Græcè* ἐν αἰνιγμοῖς*.ſcilicet nihil eſt mouendum.ſed tamen* ἀφελῶς [c] *percontando de nominibus Milonis,& vt expediat, vt mihi recepit,hortando,aliquid ita tu proficies.Ego Laodicéæ quæſtorem Meſcinium*[2] *exſpectare iuſsi,vt confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates poſsim relinquere. Rhodum volo, puerorum cauſa:inde quàmprimùm Athenas:etſi Eteſiæ valde reflant:*[d] *ſed volo his magiſtratibus, quorum voluntatem in ſupplicatione ſum expertus.Tu tamen mitte mihi, quæſo, obuiàm litteras, numquid putes reip.nomine tardandum eſſe nobis.Tiro ad te dediſſet litteras, niſi eum*[3] *grauiter ægrum*[e] *Eſeæ reliquiſſem. Sed nuntiant,meliùs eſſe.ego tamen angor.nihil.enim illo adoleſcente caſtius,nihil diligentius. Vale.*

b al.Eum valde etiam tuæ litt.

c L. percunctando.

d L. ſed planè volo his magiſtr. al. ſed feſtinare planè volo

e L.Sidæ rel.

CICERO ATTICO S. 8

CVM[1] *inſtituiſſem ab te ſcribere, calamúmque ſumſiſſem,*[f] *Batonius è naui rectà ad me venit domũ Epheſi.& epiſtolam tuam reddidit*[1] *pr.kalend.Octobr.Lætatus ſum felicitate nauigationis tuæ,opportunitate Piliæ, etiam mehercule ſermone eiuſdem de cõiugio Tulliæ meæ.*[g] *Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæſarianos. cum Lepta etiam plura locutus eſt.ſpero falſa,ſed certè*[h] *horribi-*

f v.c.Battonius

g v.c. Battonius

h L. horribilia : Cæſarem exerc.

lia:exercitum nullo modo dimissurum. Cum illo prætores DESS. *Cassium tribunum pl.Lentulum* COS. *facere:Pompeio in animo esse vrbem relinquere.Sed heus tu,numquid molestè fers de illo,qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filij? At à quibus victus? Sed ad rem.Nos Etesiæ vehementissimè tardarunt. Detraxit viginti ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum.Kalendis Octobr. Epheso conscendentes, hanc epistolam dedimus* [a] *L.Tarquinio,simul è portu egredienti:sed expeditiùs nauiganti. Nos Rhodiorum aphractis, ceterisque longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus.ita tamen properabamus, vt non posset magis. De raudusculo Puteolano gratum. Nunc velim dispicias res Romanas: videas, quid nobis de triumpho cogitandum putes: ad quem amici me vocant. Ego,nisi Bibulus, qui,* [2] *dum vnus* [b] *hospes in Syria fuit,pedem porta non plus extulit,quàm domo sua,adniteretur de triumpho, æquo animo essèm.*[3] *Nunc verò* αἰσχρὸν σιωπᾶν. *sed explora rem totam, vt, quo die congressi erimus, consilium capere possimus.At multa,quia & properarem,& ei litteras darem,qui aut mecum,aut paullo antè venturus esset.Cicero tibi plurimam salutem dicit. Tu dices vtriusque nostrûm verbis & Piliæ tuæ,& filiæ.* Vale.

a al. L.Tarquitio, al.L. Arquinio,

b v.c.hospis for.hostis

CICERO ATTICO S. 9

IN *Piræea cùm exissem prid.Id. Octobr. accepi ab Acasto,seruo meo,statim tuas litteras: quas quidem cùm exspectassem iamdiu,admiratus sum, vt vidi obsignatam epistolam,breuitatem eius:vt aperui,rursus* σύγχυσιν *litterularum,* [c] *quæ solent compositissimæ, & clarissimæ esse:ac, ne multa,cognoui ex eo,quòd ita scripseras,te Romam venisse* [d] *ad* XII.*Kal.Octobr.cum febri. Percussus vehemen-*

c v.c.& vulg. quæ solēt tuę compos.

d L. a.d.xii.

ter, nec magis, quàm debui, statim quæro ex Acasto.[a] *Ille, Et tibi, & sibi visum, & ita se domi ex tuis audisse,*[b] *vt nihil esset incommodè. Id videbatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem scripsisse.*[c] *Sed clamaui tamen, admiratúsque sum, quòd nihilominus ad me tua manu scripsisses. Quare de hoc satis. spero enim, quæ tua prudentia, & temperantia est, & hercule, vt me iubet Acastus, confido te iam, vt volumus, valere. A Turannio te accepisse meas litteras gaudeo.* προφύλαξον, *si me amas,* τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτόπτα. *Hanc, quæ mehercule mihi magno dolori est (dilexi enim hominem) procura, quantulacumque est, Prætianam hereditatem.*[d] *prorsus illam ne attingas. Dices nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi: in quo, vt præcipis, nec me* κενὸν *in expetendo cognosces, nec* ἄτυφον *in abiiciendo. intellexi ex tuis litteris te ex Turannio audisse, à me prouinciam fratri traditam. Adeón' ego non perspexeram prudentiam litterarum tuarum?* ἐπέχω *te scribebas: quid erat dubitatione dignum? Si esset quidquam: cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui?* ἀδημονίας *ista mihi tua, non* ἐποχὴ, *videbatur. Monebas de Q. Cicerone puero,*[e] *vt eum quidem neutiquam relinquerem,*[f] τοὐμὸν ὄναρ ἐρῶν ἐμοί. *eadem omnia, quasi collocuti essemus, vidimus. Non fuit faciendum aliter: méque* ὀπηχονία ἐποχὴ *tua, dubitatione liberauit. sed puto te accepisse de hac re epistolam scriptam accuratiùs. Ego tabellarios postero die ad vos eram missurus, quos puto antè venturos, quàm nostrum Saufeium. sed cum sine meis litteris ad te venire vix rectum erat. Tu mihi, vt polliceris, de Tulliola mea, id est, de Dolabella perscribas: de rep. quam præuideo in summis periculis: de censoribus, maximéque de signis, tabulis quid fiat:*[g] *referatúrne. Idib. Octobr. has dedi litteras, quo die, vt scribis, Cæsar Placen-*

a al. ille. Et sibi visum, &

b al. vt nihil sibi esset

c v. c. Sed amaui tamen, & ita L.

d L. prorsus ille ne attingat. al. prorsus illam ne attingat.

e v. c. & cum quidem n.

f L. τοὐμὸν ὄναρ ἐμοί

g L. referaturne.

a v.c.iiii. *tiam legiones* [a] *quattuor. Quæso quid nobis, futurum est? In arce, Athenis statio mea nunc placet. Vale.*

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER VII.

CICERO ATTICO S. I

b L. quòd cùm mihi nõ esset temporis ad scr.

c v.c.cohorruisse autem me,

d v. c.Turranius

DEDERAM *equidem L.Saufeio litteras, & dederam ad te vnum,* [b] *quòd cùm non esset temporis mihi ad scribendum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis litteris ad te venire nolebam: sed, vt philosophi ambulãt, has tibi redditum iri putabã priùs. sin iam illas accepisti, scis me Athenas venisse prid. Id. Octobr. è naui egressum in Piræeum: tuas ab Acasto nostro litteras accepisse, conturbatũ, quòd cum febre Romã venisses: bono tamen animo esse cœpisse, quòd Acastus ea, quæ vellẽ, de alleuato corpore tuo nuntiaret:* [c] *cohorruisse autẽ, quòd tuæ litteræ de legionib. Cæsaris afferrent: & egisse tecũ, vt videres, nequid* φιλοτιμία *eius, quem nosti, nobis noceret, de quo iampridem ad te scripseram.* [d] *Turannius autẽ secus tibi Brundisij dixerat, quod ex iis litteris cognoui, quas à Xenone, optimo viro, accepi. Cur fratrẽ prouinciæ non præfecissẽ, exposui breuiter. Hæc ferè sunt in illa epistola: nunc audi reliqua. Per fortunas, omnẽ tuum amorem, quo me es amplexus, omnémque tuam prudentiam, quam mehercule*

in omni genere iudico singularem,[a] confer ad eam curam, vt de omni statu meo cogites. Videre enim mihi videor tãtam dimicationem, nisi idem deus, qui nos meliùs, quàm optare auderemus, Parthico bello liberauit, [b] respexerit remp. sed tantã, quãta numquam fuit. Age, hoc malũ mihi cõmune est cum omnibus. nihil tibi mãdo, vt de eo cogites. illud meum proprium πρόβλημα, quæso, suscipe. Vidésne, vt, te auctore, sim vtrumque complexus? Ac vellem à principio [c] te audisse amicißimè monentem. Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες. Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος, οὐδὲ τοκήων. Ὡς τέφιλη ἐκάλυψε μέλαινα. Sed aliquando tamen persuasisti, vt alterũ complecterer, quia de me erat optimè meritus: alterum, quia tantum valebat. Feci igitur: [d] atque effeci omni obsequio, vt neutri illorum quisquã esset me carior. Hæc enim cogitabamus, [e] nec mihi iuncto cũ Pompeio, fore necesse peccare in rep. aliquando: [1] nec cum Pompeio sentienti, pugnandum esse cum Cæsare: tanta erat illorum coniunctio. Nunc impendet, vt & tu ostendis, & ego video, summa inter eos contentio. me autem vterque numerat sũum, nisi fortè simulat alter. nam Pompeius non dubitat, (verè enim iudicat) ea, quæ de rep. nũc sentiat, mihi valde probari. Vtriusque autem accepi eiusmodi litteras eodem tempore, quo tuas, vt neuter quemquam omniũ pluris facere, quàm me, videretur. Verùm quid agam? nõ quæro illa vltima (si enim castris res geretur, video cum altero vinci satius esse, quàm cum altero vincere) sed illa, quæ tũ agentur, cùm venero: ne ratio absentis habeatur, vt exercitum dimittat. Dic Marce Tulli. Quid dicam? Exspecta, amabo te, dum Atticum conueniam. Non est locus [f] ad tergiuersandum contra Cæsarem. Vbi illæ sunt densæ dexteræ? nam, vt illi hoc liceret, [2] adiuui rogatus ab ipso Rauennæ [g] de Cœlio tribuno pl. Ab ipso autem? etiam à Cn. nostro, in illo diuino

a L. confer iam ad

b al. respexerit remp., tantam,

b: fort. te audissem,

d L. Itaque eff.

e L. nec mihi coniuncto

f al. tergiuersandi

g L. de decẽ tribunis pl.

tertio consulatu. Aliter *sensero:* Αἰδέομαι *non.* Pompeium *modò, sed* Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην [a]καταθήσει. Quis? *Tu ipse scilicet laudator & factorum & scriptorum meorum.* [b]*Hanc ego plágam effúgi per duos superiores* Marcellorum *cōsulatus, cùm est actum de prouincia* Cæsaris. Nunc *incido in discrimen ipsum.* [c]*Itaque,* 3 *vt stultus, primus suam sententiam dicat, mihi valde placet, de triumpho nos moliri aliquid: extra vrbem esse cum iustissima causa. tamen dabunt operam, vt eliciāt sententiam meam.* Ridebis *hoc loco fortasse. quàm vellem etiam nunc in prouincia morari!* Planè *opus fuit, si hoc impendebat. etsi nil miserius.* Nam, οὐδὲ πάρεργον, *volo te hoc scire: omnia illa prima, quæ etiam tu litteris in cælum ferebas,* [d]ἐπίτηκτα *fuerunt.* Quàm *non est facilis virtus! quàm verò difficilis eius diuturna simulatio!* Cùm *enim hoc rectum, & gloriosum putarem, ex annuo sumtu, qui mihi decretus esset, me* C. Cælio *quæstori relinquere annuum, referre in ærarium ad* HS. CIↃ. *ingemuit nostra cohors, omne illud putans distribui sibi oportere, vt ego amicior inuenirer* Phrygum *&* Cilicum *ærariis, quàm nostro.* Sed *me non mouerunt. nam & mea laus apud me plurimum valuit.* Nec *tamen quidquam honorificè in quemquam fieri potuit, quod prætermiserim.* Sed *hæc fuerit, vt ait* Thucydides, ἐκβολὴ λόγου *non inutilis.* Tu *autem de nostro statu cogitabis, primùm quo artificio tueamur beneuolentiam* Cæsaris: *deinde de ipso triumpho: quem video, nisi reip. tempora impedient,* εὐπειστον: *iudico autem cùm ex litteris amicorum, tum ex supplicatione, quam qui non decreuit, plus decreuit, quàm si omneis* [e]*decreuisset triumphos.* Ei *porro assensus est vnus, familiaris meus,* Fauonius: *alter iratus,* Hirrus. Cato *autem & scribendo affuit & ad me de sententia sua iucundissimas litteras misit: sed tamen gratu-*

a L. ἀναθήσει.
b L. Hanc ergo pl.
c L. Itaque mihi valde placet, de tr.
d al. ἐπίκλητα
e L. decresset

gratulans mihi Cæſar de ſupplicatione, triumphat de ſententia Catonis: nec ſcribit, quid ille ſententiæ dixerit, [a] *ſed tantum, ſupplicationem eum mihi non decreuiſſe.* Redeo ad Hirrũ. *Cœperas eum mihi placare. perfice.* Habes Scrofam, *habes* Silium. *ad eos* [b] *ego etiam antea ſcripſi,* [c] *& ad ipſum* Hirrum. *locutus enim erat* [c] *cum iis, commodè ſe potuiſſe impedire, ſed noluiſſe: aſſenſum tamen eſſe* Catoni, *amiciſſimo meo, cùm is honorificentiſſimam in me ſententiam dixiſſet: nec me ad ſe vllas litteras miſiſſe, cùm ad omneis mitterem.* Verum *dicebat.* Ad *eum enim ſolum, & ad* Craſſipedem, *non ſcripſeram: atque hæc de rebus forenſibus.* Redeamus *domum.* Diiungere *me ab illo volo.* [d] Mirus *eſt* φυεράτης, *germanus* Lartidius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. Reliqua *expediamus:* [5] *hoc primùm,* [e] *quod acceſſit cura dolori meo.* [f] Sed *hoc tamen quicquid eſt,* Præcianum, *cum his rationibus, quas ille meas tractat, admiſceri nolo.* Scripſi *ad* Terentiam: *ſcripſi etiam ad ipſum, me, quidquid* [g] *poſſet nummorum, ad apparatum ſperati triumphi, ad te redacturum.* Ita *puto* ἀμεμπτα *fore.* Verùm *vt lubebit.* Hanc *quoque ſuſcipe curã,* [6] *quemadmodum experiamur.* Id *& oſtendiſti quibuſdam litteris* [h] *ex* Epiro, [i] *&* Athenis *datis, & in eo ego te adiuuabo.* Vale.

a al. ſed tamen
b fort. ego iam
c L. etiam ad ipſ.
c L. cum iis commodè, ſe pot.
d L. Merus
e L. in quo acceſſ.
f L. Sed tamen hoc quidquid eſt, Prætianum,
g L. poſſem,
h al. ex Epiro Athenas datis. non plac.
i L. an Athenis

CICERO ATTICO S. 2

BRundiſium vénimus VII. Kalend. Decembr. *vſi tua felicitate nauigandi.* Ita *bellè nobis flauit ab* Epiro [1] *leniſſimus* [k] Auſter, *mitis.* Hunc σπονδειάζοντα, *ſi cui voles* τῶν νεωτέρων *pro tuo vendito.* [l] Inualetudo *tua me valde conturbat ſignificant enim tuæ litteræ, te prorſus laborare.* Ego *autem cùm ſciam, quàm ſis fortis, vehementius eſſe quidam ſuſpicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat: etſi alteram quartanam* Pamphilus *tuus mihi di-*

k L. Onchesmites.
l L. valetudo t. v.c. valitudo t.

xit decessisse, & alteram leuiorem accedere. Terentia verò, quæ quidem eodem tempore ad portam Brundisinam venit, quo ego in portum, mihíque obuia in foro fuit, L. [a] *Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat,* [b] *etiam eam decessisse. Quod si ita est, quod maximè mehercule opto, id spero tua prudentia, & temperantia te consecutum. Venio ad epistolas tuas: quas ego sexcentas vno tempore accepi, aliam alia iucundiorem: quæ quidem erant tua manu.* [2] [c] *nam Alexidis manum amabam, quòd tam propè accedebat ad similitudinem tuæ: litteræ manum non amabam, quia indicabat te non valere. Cuius quoniam mentio iam facta est, Tironem Patris ægrum reliqui, adolescẽtem, vt nosti, & adde si quid vis, probum: nihil vidi melius. itaque careo* [d] *ægrè: quamquam videbatur se non grauiter habere, tamen sum sollicitus, maximámque spem habeo in* [e] *M. Curij diligentia, de qua ad me scripsit Tiro, & multi nuntiarunt. Curius autem ipse sensit, quàm tu* [f] *velles à me diligi, & eo sum admodum delectatus: & mehercule est,* [g] *quem facilè diligas, αὐτόχθων in homine vrbanitas. Eius testamentum* [h] *de Tortorio, Ciceronum signis obsignatum, cohortísque prætoriæ.* [3] *fecit palàm te* [i] *ex libella, me exteruncio. In Actio Corcyræ Alexion me opiparè muneratus est. Quincto Ciceroni obsisti non potuit, quo minùs Thyamim videret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν esse, τὴν πρὸς τὰ τέκνα. Etenim si hæc non est, nulla potest homini esse ad hominem naturæ adiunctio: qua sublata, vitæ societas tollitur.* [4] [k] *Bene conueniant, inquit Carneades. spurcè,* [5] *sed tamen* [l] *pudentiùs, quàm Lucius noster, & Patro, qui, cùm omnia ad se referant, nec quidquam alterius causa fieri putent:* [m] *cùm ea re bonum virum oportere esse dicant, ne malum habeat, non quòd id natura rectum sit,* [n] *non intelligunt, se de cal-*

a v.c. Pomtium
b v.c. etiam iam decessisse. L. etiam eam iam decess.
c L. Nam Alexidis animum amabã, quòd tã propè accedebat ad simil. tuæ litteræ: manum n. a. & ita v.c.
d L. ægrè: & quamquam
e L. M'
f L. velles se à me d.
g L. quam facile
h v.c. detortorium, Cic. al. deporto Rom. Ciceron.
i v.c. exlibratum, me exartuatum. In
k L. Bene eueniat, inquit
l L. prudentiùs
m L. et, cùm
n L. non intelligant,

lido homine loqui, non de bono viro. Sed hæc, opinor, sunt in iis libris, quos tu laudando, animos mihi addidisti. Redeo ad rem.[a] [6] *Quomodo exspectabam epistolam, quam Philoxeno* [b]*dedisses? scripseras enim, in ea esse de sermone Pompeij Neapolitano) eam mihi Patro Brundisij reddidit. Corcyræ, vt opinor, acceperat. nihil potuit esse iucundius. erat enim de rep. de opinione, quam is vir haberet integritatis meæ: de beneuolentia, quam ostendit eo sermone, quem habuit de triumpho. Sed tamen hoc iucundissimum, quòd intellexi, te ad eum venisse, vt eius animum erga me perspiceres. hoc mihi, inquam, áccidit iucundissimum. De triumpho autem, nulla me cupiditas vnquam tenuit ante Bibuli impudentissimas litteras: quas*[c] *amplissimè supplicatio consecuta est A quo, si ea gesta sunt, quæ scripsit, gauderem, & honori fauerem. Nunc illum, qui pedem porta, quoad hostis cu Euphratem fuit,* [d] *non extulerit, honore augeri: me, in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum: nostrum, inquam, te coniungens. itaque omnia experiar, & vt spero, assequar. Quòd si tu valeres, iam mihi quædam explorata essent. sed (vt spero) valebis. De rauduculo Numeriano, multùm te amo. Hortensius quid egerit, aueo scire: Cato quid agat. qui quidem* [e] *in me fuit maleuolus. dedit integritatis, iustitiæ, clementiæ, fidei mihi testimonium, quod non quærebam: quod postulabam,*[f] *negauit. Id itaque Cæsar his litteris, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quomodo exsultat Catonis in me ingratissimi iniuria? At hic idem Bibulo* [g] *dierum XX. Ignosce mihi, non possum hæc ferre, nec feram. Cupio ad omneis tuas epistolas: sed nihil* [h] *necesse est. iam enim te videbo. Illud tamen de Chrysippo. nam de altero illo minùs sum admiratus, operario homine: sed tamen ne illo quidẽ quid-*

a L.Commodùm exsp.
b L.dedisses.
c L.amplissima
d L.non extulit,
e v.c.in me turpiter fuit maliuolus.
f L.negauit. Itaque Cæs.
g v.c.d.xx.
h v.c.necesse est.

quam improbius. Chrysippum verò, quem ego propter litterularum nescio quid libenter vidi, in honore habui: discedere à puero insciente me? Mitto alia, quæ audio multa, mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil visum est sceleratius. Itaque vsurpaui vetus illud Drusi, vt ferunt, prætoris, in eo, qui eádem liber non iuraret: me istos, liberos non addixisse: præsertim cùm adesset nemo, à quo rectè vindicarētur. Id tu, vt videbitur, ita accipies: ego tibi assentiar. Vni tuæ disertissimæ epistolæ non rescripsi: in qua est de periculis reip. Quid rescriberem? valde eram perturbatus: sed vt nihil magnopere metuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulum semiuiuum reliquerunt.

CICERO ATTICO S. 3

A.D. VIII. Id. Decembr.[a] Herculanum veni, *&* ibi tuas *litteras legi, quas Philotimus mihi reddidit: è quibus hanc primo adspectu voluptatem cepi, quòd erant à te ipso scriptæ: deinde, earum accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus. ac primùm illud, in quo te Dicæarcho assentiri negas,*[b] *etsi cupidissimè expressum, & expetitum à me sit, & approbatum à te, ne diutius anno in prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum. sic enim*[c] *scito, verbum in senatu factum esse numquam de vllo nostrûm, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S.C. maneremus: vt iam ne istius quidem rei culpam sustineam, quòd minùs diu fuerim in prouincia, quàm fortasse fuerit vtile.* SED QVID, SI HOC MELIVS?[d] *opportunè dici videtur,*[e] *vt in hoc ipso. Siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum victoriam: vtriusuis rei me aut adiutorem velim esse, aut certè non expertem. Sin vincuntur boni: vbicumque essem,*

[a] al. In Trebulanum

[b] L. etsi cupidissimè expetitũ à me sit,

[c] al. scio,

[d] L. sæpe opportunè d.

[e] al. & in hoc ipso.

vnà cum iis victus essem. Quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος *debet esse. Quòd si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset, quam tu quoque approbas: næ tu haud multùm requireres illum virum, qui in sexto libro informatus est. Quid enim tibi faciam, qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum, non dubitabo rem tantam* [a] *abiicere, si id erit rectius. vtrumque verò simul agi non potest, & de triumpho ambitiosè, & de rep. liberè. Sed ne dubitaris, quin, quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. Nam quòd putas vtilius esse, vel mihi quod tutius sit, vel etiam, vt reip. prodesse possim, me esse cum imperio, id, coràm considerabimus, quale sit. Habet enim res deliberationem, etsi ex parte magna tibi* [b] *assentior. De animo autem meo erga remp. bene facis, quòd non dubitas, & illud probè iudicas, nequaquam satis pro meis officiis, pro ipsius in alios effusione, illum in me liberalem fuisse: eiúsque rei causam verè explicas, & eis, quæ de Fabio, Caninióque acta scribis, valde consentiunt. quæ, si secus essent, totúmque se ille in me profudisset: tamen illa, quam scribis, custos vrbis, me præclaræ inscriptionis memorem esse cogeret: nec mihi concederet, vt imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus: sed aliquid nos vellet nobis dignum & sentire, & defendere: quod quidem agerem, si liceret, alio modo, ac nunc agendum est. De sua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis. nam si resp. defenditur, cur ea COS. isto ipso defensa non est? Cur ego, in cuius causa reip. salus consistebat, defensus postero anno non sum? cur imperium, illi, aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, vt de eius absentis ratione habẽda decem tribuni pl. ferrent? His ille rebus ita conualuit, vt nunc* [c] *in vno ciue resp. ad resistendum imbecilla sit: quæ mallem tantas ei*

a V.c. abicere,

b L. assentio.

c L. in vno ciui spes reip. sita sit: qui mallem tantas, &c.

vireis non dedisset, quàm nunc tam valenti resisteret, Sed, quoniam res eò deducta est, non quæram, vt scribis, τοῦ σκάφος τὸ τῶν ἀτρειδῶν. Mihi σκάφος vnum erit, quod à Pompeio gubernabitur. Illud ipsum, quod ais, quid fiet, cùm erit dictum? Dic Marce Tulli σύντομα. [2] [a] *Pompeio assentiar. ipsum tamen Pompeium separatim ad concordiam hortabor. sic enim sentio, maximo in periculo rem esse. Vos scilicet plura, qui in vrbe estis. Verumtamen hæc video, cum homine audacissimo, paratissimóque negotium esse.*[b] *Omneis damnatos,* [c] *omneis ignominia affectos,* [d] *omneis damnatione, ignominiáque dignos,* [e] *illac facere: omnem ferè iuuentutem, omnem illam vrbanam, ac perditam plebem, tribunos valenteis, addito C.* [f] *Crasso, omneis, qui ære alieno premantur: quos plureis esse intelligo, quàm putaram. Causam solùm illa causa non habet, ceterus rebus* [g] *abundat.* [2] [h] *Hîc omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorũ exitus semper incerti:* [i] *nunc etiam verò in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia decessit. Veientonem præfecit. in decendendo erit, vt audio, tardior. quem cùm ornauit Cato: declarauit,* [3] *ius se* [k] *solis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem posset accedere. Nunc venio ad priuata. Ferè enim respondi tuis litteris de rep. & iis, quas in suburbano, & iis, quas postea scripsisti. Ad priuata venio. Vnum etiam de Cœlio. Tantum abest, vt meam ille sententiam moueat, vt valde ego ipsi, quòd de sua sententia decesserit, pœnitendum putem. Sed quid est,* [4] [l] *quòd cuncti Lucceiis sint addicti? hoc te prætermisisse miror. De Philotimo faciam equidem vt mones: sed ego mihi ab illo non rationes exspectabam, quas tibi edidit, verùm id reliquũ, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea manu voluit, quódque idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit.*

a al. Cn. Pompeio

b v. c. Omnis

c v. c. omnis

d v. c. omnis

e fort. illinc

f L. Cassio,

g v. c. habundat.

h Hic omneis cõuenit omnia facere, ne arm.

i al. Nunc verò

k fort. solis inuidere,

l L. quòd ei vici Lucceij sint addicti? & ita v. c.

id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse ibi edidit, tantum, & plus etiam ipse mihi deberet. sed in hoc genere, si modò per remp. licebit, non accusabimur posthac, neq. hercule antea negligentes fuimus, sed[a] amicorum multitudine occupati. Ergo vtemur, vt polliceris, & opera, & consilio tuo: nec tibi erimus, vt spero, in eo molesti. De [b] ferperastris cohortis meæ, nihil est, quod doleas. ipsi enim se collegerunt [c] admiratione vitæ, integritatis meæ: sed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminem putas. Idē & initiò fuerat, & nunc est egregius: sed in ipsa decessione, significauit sperasse se aliquid: & id, quod animum induxerat paullisper, non tenuit, sed citò ad se rediit, meísq. honorificētissimis erga se officiis victus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniā. Ego à Curio tabulas accepi, quas mecū porto. Hortensij legata cognoui. Nunc aueo scire, quid hominis sit, & quarū rerum auctionem instituat. Nescio enim cur, cùm portā Flumentanam Cælius occuparit, ego Puteolos[d] non faciā meos. Venio ad Piræea: in quo magis reprehendendus sum, quòd homo Romanus Piræea scripserim, non Piræeum (sic enim omnes nostri locuti sunt) quàm quòd IN addiderim. Non enim hoc vt oppido præposui, sed vt loco: & tamen [e] Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous, nō rebatur oppidum esse Piræea. sed [f] de eo videro. Nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quòd non vt de oppido locutus sum, sed vt de loco: secutúsq. sum, non dico Cæcilium, Manè vt ex portu in Piræeum (malus enim auctor Latinitatis est) sed Terentium, cuius fabellæ, propter elegantiam sermonis, putabantur à C. Lælio scribi, Heri aliquot adolescentuli coimus in Piræeum. Et idem.

Mercator hoc addebat, captam è Sunio.

Quòd si δήμους, oppida volumus esse, tam est oppidum Sunium, quam Piræeus. Sed, quoniam gramma-

a v c. & amicorum. fort. negotiorum

b al. Cerberastis

c L. admiratione integritatis meæ:

d al. nō meos faciam.

e L. Dionysius noster, &, qui est nobiscū, Nicias Cous, non r.

f q. v. c. sed de re vid. & ita L. a. v. c. de reo vid.

ticus es,ſi hoc mihi ζήτημα perſolueris, magna me moleſtia liberaris. Ille *mihi litteras blandas mittit : facit idem pro eo* Balbus *. mihi certum eſt ab honeſtiſsima ſententia digitum nuſquam.* Sed *ſcis,illi reliquum quantum ſit.* Putáſne *igitur verendum eſſe,ne aut obiiciat id nobis aliquis,ſi languidiùs:aut repetat, ſi fortiùs? quid ad hæc reperis?* Soluamus,*inquis.* Age,*à* Cœlio *mutuabimur.hoc tu tamen conſideres velim.puto enim,in ſenatu , ſiquando præclarè pro rep. dixero,* [a] Tarteſium *iſtum tuum,mihi exeunti,iube,ſodes,nummos* [b] *curari.* [c] Q*uid ſupereſt?etiam. gener eſt,ſuauis mihi:*Tulliæ,Terentiæ,*quantumuis.vel ingenij, vel humanitatis ſatis.reliqua,quæ noſti,ferenda.* Scis *enim, quos aperuerimus.qui omnes,præter eum, de quo per te egimus, reum me* [e] *facere rentur.* [f] *ipſis expenſum nemo feret.* Sed *hæc coràm.nam multi ſermonis ſunt.*Tironis *reficiendi ſpes eſt in* [g] M.Curio:*cui ego ſcripſi,tibi eum gratiſſimum facturum.*Data V.*idus* Decembr.*à* Pontio *ex* Trebulano.

a al.Tarteſſium
b al. curare.
c L. Ecquid
d v.c.aperierimus.
e L.facere parant:
f L. ipſis enim expēſum nemo feret.
g M'

CICERO ATTICO S. 4

D*ionyſium flagrantem deſiderio tui,miſi ad te , nec mehercule æquo animo , ſed fuit concedendum . quem quidem cognoui cùm doctum (quod mihi iam antè erat notum) tum ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominem,ac, ne libertinum laudare videar, planè virum bonum.* Pompeium *vidi* IIII.*idus* December. *fuimus vnà horas duas fortaſſe.magna lætitia mihi viſus eſt affici meo aduentu:de triumpho hortari, ſuſcipere parteis ſuas,monere , ne antè in ſenatum accederem, quàm rem confeciſſem,ne dicendis ſententiis aliquem tribunum alienarem.* Quid *quæris?* [h] *in hoc iudicio, & officio ſermonis nihil potuit eſſe prolixius.* De *rep. autem ita mecum locutus eſt , quaſi non dubium bellum haberemus.*

h q.v.e. in hoc officio ſermonis n.

nihil ad spem concordiæ. planè illum ab se alienatum cùm antè intelligeret, tum verò proximè iudicasse. venisse Hirtium *à* Cæsare*, qui esset illi familiarissimus: ad se non accessisse.* Et, *cùm ille*[a] *ad* VIII. Id. Decembr. *vesperi venisset,* Balbus *de tota re*[b] *constituisset,*[c] *ad* VII. *ad* Scipionem *ante lucem venisse: multa de nocte*[d] *profectum esse ad* Cæsarem. Hoc illi πκμηνειῶδες *videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illũ, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam*[f] *dederit, non arbitror fore tam amentem, vt hæc in discrimen adducat. quod si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ non audeo scribere. sed, vt nunc est,*[g] *ad* III. Non. Ian. *ad vrbem cogito.*

a L.a.d.VIII.
b v.c. constituisset a. d. VII. ad Scipionem ante lucem venire: multa n.
c L.a.d.VII.
d al.eũ prof.
f al.dederat,
g L.a.d.III.

CICERO ATTICO S. 5

M*Vltas vno tempore accepi epistolas tuas: quæ mihi, quamquam recentiora audiebam ex iis, qui ad me veniebant, tamen erant iucundæ.* Studium *enim, &*[h] *beneuolentiam declarabant.*[i] Inualetudine *tua moueor: &* Piliam *in idem genus morbi delapsam, curam tibi afferre maiorem sentio. date igitur operam, vt valeatis.* De Tirone*, video tibi curæ esse: quem quidem ego, & si*[k] *mirabileis vtilitates mihi præbet, cùm valet, in omni genere vel negotiorum, vel studiorum meorum: tamen propter humanitatem, & modestiam, mâlo saluum, quàm propter vsum meum.* Philogenes *mecum nihil vnquam de*[l] Luscenio *locutus est: de ceteris rebus habes* Dionysium. Sororem *tuam non venisse in* Arcanum *miror.* De Chrysippo *meum consilium probari tibi, non molestè fero.*[m] Ego *in* Tusculanum *nihil sanè hoc tempore. deuium est* τοῖς ἀπαντῶσι, *& habet alia* δύσχυστα. Sed *de* Formiano[n] Tarracinam *prid* kalendas Ianuar.[I] Inde[o] Pontinum *sumam: inde*

h q.v.c.beniuolentiam
i q.v.c.Valitudine tua al.v.c.inualetudine t.
k v.c.mirabilis
l al.Tuſcenio
m L. ego in Tuſculanum? nihil ſ.
n al.Terracinam
o L. Pomtinum

a fort. in Albanum P. | b L. vt putãt, | c al. tyrãnus | d L. & aliq.

a Albanum Pompeij.ita ad vrbem III. Non. natali meo. De rep. quotidie magis timeo. non enim boni, [b] vt putaui, consentiunt. quos ego equites R. quos senatores vidi, qui acerrimè cùm cetera, tum hoc iter Pompeij vituperarent? Pace opus est. Ex victoria cùm multa mala, tum certè [c] tyrannis exsistet. Sed hæc propediem coràm. Iam planè mihi deest, quid ad te scribam. Nec enim de rep. quòd vterque nostrûm scit éadem: domestica nota sunt ambobus. Reliquum est iocari, si hic sinat. nam ego is sum, qui, illi concedi, putem vtilius esse, quod postulat, quàm signa conferri. serò enim resistimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. Quid sentis igitur? inquis. nihil scilicet, nisi de sententia tua: nec priùs quidem, quàm nostrum negotium aut confecerimus, aut deposuerimus. Cura igitur, vt valeas: [d] aliquando ἀπότειψαι quartanam istam diligentia, quæ in te summa est.

CICERO ATTICO S. 6

e L. quod | f fort. quod | g sie v.c. | h al. resistim⁹? | i L. οὐ γάρ ποι τόδε

PLanè deest [e] quid ad te scribam. nota omnia tibi sunt: nec ipse habeo, à te [f] quid exspectem. Tantùm igitur nostrum illud [g] sollemne seruemus, vt ne quem istuc euntem sine litteris dimittamus. De rep. valde timeo, nec adhuc ferè inuéni, qui non concedendum putaret Cæsari, quod postularet, potiùs, quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio, opinione valentior. Cur autem nunc primùm ei [h] resistamus? [i] οὐ γὰρ αὖ τόδε μεῖζον ἔπι κακόν: quàm cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm, vt absentis ratio haberetur, ferebamus. nisi fortè hæc illi tum arma dedimus, vt nunc cum bene parato pugnaremus. Dices. Quid tu igitur sensurus es? Non idem, quod dicturus. sentiam enim omnia facienda, ne armis de-

certetur. Dicam idem, [a] *quod Pomponius: neque id faciam humili animo. Sed rursus hoc permagnum reip. malum est:* [b] *& quodammodo mihi præter ceteros, non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.*

a L. quod Pompeius: b fort. at quodamm.

CICERO ATTICO S. 7

DIONYSIVS, VIR OPTIMVS, VT MIHI QVOQVE EST PERSPECTVS, ET DOCTISSIMVS, TVI'QVE AMANTISSIMVS, ROMAM VENIT XV. KAL. IAN. ET LITTERAS A TE MIHI REDDIDIT. *Tot enim verba sunt de Dionysio in epistola tua.* [1] [c] *Illud (puto) non adscribis,* ET TIBI GRATIAS EGIT. *Atqui certè ille agere debuit: &, si esset factum, quæ tua est humanitas, adscripsisses. Mihi autem nulla de eo* παλινῳδία *datur, propter superioris epistolæ testimonium. Sit igitur sanè bonus vir. hoc enim ipsum bene fecit,* [d] *quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatem dedit. Philogenes rectè ad te scripsit. curauit enim, quod debuit. eum ego vti ea pecunia volui, quoad liceret. itaque vsus est menses* XIIII. [e] *Pontinum cupio valere:* [f] *&, quòd scribis in vrbem introisse, vereor quid sit. nam id, nisi graui de causa, non fecisset.* Ego, *quoniam* IIII. Non. Ian. *Compitalitius dies est, nolo eo die in Albanum* [g] *venire molestus familiæ.* [h] *veniam* III. Non. Ian. *Igitur inde ad vrbem pridie* Non. *Tua* λῆψις, *quem in diem incurrat, nescio: sed prorsus te commoueri incommodo* [i] *valetudinis tuæ nolo. De honore nostro, nisi quid occultè Cæsar per suos tribunos molitus erit, cetera videntur esse tranquilla. Tranqnillissimus autem animus meus: qui totum istuc æqui boni facit: & eo magis, quòd iam à multis audio, constitutum esse Pompeio, & eius consilio, in Siciliam*

c L. Illud patidius non adscr.

d sic v.c. al. quòd mihi sui penit' cognoscendi etiam facultatem istam dedit.

e L. Pomtinũ
f fort. &, quòd eũ scr.

g L. venire, ne molestus familię veniã. III. Nonas Ian. igitur: inde ad

h v.c. valitudinis

a L. nec enim sen. & ita v.c.

b fort. mittit?

c L. boni viri, multi. verùm

d L. dies tr. & ita v.c.

e L. Placeat igitur etiam, me expulsum: & agr. Camp. periisse: & adopt. patr. à plebeio: Gad. à Mitylenæo: & Lab. diuit. placeãt: & B. h. & Tusculanum. Sed h.

f v.c. plebes

me mittere, quòd imperium habeam. Id est ἀβδηριτικόν.[a] nec senatus decreuit, nec populus iussit me imperium in Sicilia habere. sin hoc resp. ad Pompeium refert: quî me magis,[a] quàm priuatum aliquem[b] mittat? Itaque, si hoc imperiũ mihi molestum erit, vtar ea porta, quam primùm videro. Nam quòd scribis, mirificam exspectationem esse mei, neque tamen quemquam bonorum, aut satis bonorum, dubitare, quid sensurus sim: ego, quos tu bonos esse dicas, non intelligo. ipse nullos noui: sed ita, si ordines bonorũ quærimus. nam singulares sunt[c] boni viri: verùm in dissensionibus ordines bonorum, & genera quærenda sunt. Senatum bonum putas, per quem sine imperio prouinciæ sunt? numquam enim Curio sustinuisset, si cum eo agi cœptum esset. quam sententiam senatus sequi noluit. Ex quo factum est, vt Cæsari non succederetur. An publicanos, qui numquam firmi, sed nunc Cæsari sunt amicissimi? An fæneratores? an agricolas? quib. optatissimum est otium. nisi eos timere putas, ne sub regno sint, qui id numquam, dummodò otiosi essent, recusarunt. Quid ergo? Exercitum retinentis, cùm legis[d] diem transierit, rationem haberi placet? mihi verò ne absentis quidem: sed, cùm id datum est, illud vnà datum est. annorum decem imperium, & ita latum, placet?[e] Placet igitur, etiam me expulsum? & agrum Campanum periisse? & adoptatum patricium à plebeio? Gaditanum à Mitylenæo? & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent? & Balbi horti, & Tusculanum? Sed horum omnium fons vnus est. Imbecillo resistendum fuit, & id erat facile. Nunc legiones XI. equitatus tantus, quantum volet: Transpadani,[f] plebs vrbana, tot tribuni pleb. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia: cum hoc aut depugnandum est, aut habenda è lege ratio. Depugna, inquis, potiùs, quàm seruias. Vt quid? si victus eris, proscribare? si viceris,

tamen seruias? Quid ergo, inquis, [a] acturus es? Idem, quod pecudes: quæ dispulsæ, sui generis sequuntur greges. Vt bos armenta, sic ego bonos viros, aut eos, quicumque dicentur boni, sequar, etiam si ruent. Quid sit optimum, malè contractis rebus, planè video. Nemini est enim exploratum, cùm ad arma ventum est, quid futurum sit. At illud, omnibus: si boni victi sint, nec in cæde principum clementiorem hunc fore, quàm Cinna fuerit: nec moderatiorem, [b] quàm Sulla, in pecuniis locupletium. ἐμπολιτεύομαί σοι iamdudũ: & facerem diutius, nisi me lucerna desereret. Ad summã, dic M. Tulli. [c] assentiar Cn. Pompeio, id est, T. Pomponio. Alexim, humanissimum puerum, nisi fortè, dum ego absum, adolescens factus est (id enim agere videbatur) saluere iubeas velim.

a fort. facturus es?

b v.c. quàm Sullam,

c L. assentior & ita v.c.

CICERO ATTICO S. 8

Qvid opus est de Dionysio tam valde affirmare? [1] an mihi nutus tuus non faceret fidem? Suspicionem autem eo mihi maiorẽ tua taciturnitas attulerat, quòd & tu soles conglutinare amicitias testimoniis tuis, & illum aliter cum aliis de nobis locutum audiebam: sed prorsus ita esse, vt scribis, mihi persuades. itaque ego is in illum sum, quem tu me esse vis. Diem tuum ego quoque ex epistola quadam tua, quam incipiente febricula scripseras, mihi notauerã, & animaduerterã [d] posse, pro re nata, te non incommodè ad me in Albanum venire III. nonas Ian. Sed, amabo te, nihil incommodo valetudinis feceris. Quid enim est tantum in vno, aut altero die? Dolabellam video Liuiæ testamento cum duobus coheredibus esse in triente. sed iuberi mutare nomen. Est πολιτικὸν σκέμμα, rectúmne sit nobili adolescenti, mutare nomen mulieris testamento. Sed id

d fort. posse, pro re nata, non inc.

φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cùm sciemus, quantum quasi sit in trientis triente. Quòd putasti fore, vt antè, quàm istuc venirem, Pompeium viderem, factum est ita. Nam VI. Kalendas ad Lauernium me consecutus est. Vnà Formias venimus, & ab hora octaua ad vesperum secretò collocuti sumus. Quòd quæris, [a] *ecquæ spes pacificationis sit: quan-*
a L. ecqua *tum ex Pompeij multo, & accurato sermone perspexi, ne voluntas quidem est. Sic enim existimat, si ille vel dimisso exercitu COS. factus sit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore: atque etiã putat, eum, cùm audierit contra se diligenter parari, consulatum hoc anno neglecturum, ac potiùs exercitum, prouinciámque retenturum. sin autem ille fureret: vehementer hominem contemnebat, & suis, & reip. copiis confidebat. Quid quæris? etsi mihi crebrò ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamen leuabar cura, virum fortem, & peritum, & plurimùm auctoritate valentem audiens, πολιτικῶς de pacis simulatæ periculis disserentem. Habebamus autem in manibus Antonij contionem, habitam X. Kalendas Ian. in qua erat accusatiò Pompeij vsq. à toga pura: querela de damnatis: terror armorum. In quibus ille, Quid censes, aiebat, facturum esse ipsum, si in possessionem reip. venerit, cùm hæc quæstor eius, infirmus, & inops, audeat dicere? Quid multa? non modò non expetere pacem istam, sed etiam ti-*
b L. visus est. Illa mea sententia nõ reling. vrbis, *mere* [b] *visus est.* [2] *Ex illa autem sententia ira relinquendæ vrbis, mouet hominem, vt puto. Mihi autem illud molestissimum est, quòd soluendi sunt nummi Cæsari, & instrumentum triumphi eò conferendum. Est enim ἄμορφον, ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην esse. Sed hæc, & multa alia coràm.*

CICERO ATTICO S. 9

QVotidiéne, inquis, à te accipiendæ litteræ sunt? si habebo, cui dem, quotidie. At iam ipse ades. Tum igitur, cùm venero, desinam. Vnas video mihi à te non esse

redditas, quas L. Quinctius, familiaris meus, cùm ferret, ad Bustum [a] Basilij, vulneratus, & despoliatus est. videbis igitur, numquid fuerit in his, quod me scire opus sit. Et simul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα, sanè πολιτικόν: cùm sit necesse aut haberi Cæsaris rationem, illo exercitum, vel per senatum, vel per tribunos plebis, obtinente: aut persuaderi Cæsari, vt tradat prouinciam, atque exercitum, & ita COS. fiat: aut, [b] si id non persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione, illo patiente, atque obtinente prouinciam: aut, si per tribunos pleb. non patiatur, [c] tamen quiescat, rem adduci ad interregnum: aut, si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere: illum autem initiũ facere armorum, aut statim nobis minùs paratis, aut tum, cùm comitiis, amici eius postulantibus, vt è lege ratio habeatur, impetratum non sit: ire autem ad arma aut hanc vnam ob causam, quòd ratio non habeatur: aut addita causa, si fortè tribunus pleb. senatum impediens, aut populum incitans, notatus, aut S.C. circumscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicénsue se expulsum, ad illum confugerit: suscepto autem bello, aut tenenda sit vrbs, aut, ea relicta, [d] ille à commeatu, & reliquis copiis intercludendus: quod horum malorum, quorum aliquod certè subeundum est, minimum putes. Dices profectò, persuaderi illi, [e] vt tradat exercitum, & ita COS. fiat. Est omnino id eiusmodi, vt, si ille eò descendat, contrà dici nihil poßit: idque eum, si non obtinet, vt ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. Nobis autem, vt quidã putant, [f] nihil est timendum magis, quàm ille COS. At sic mâlo, inquies, quàm cum exercitu. Certè. [1] sed istuc [g] ipsum sic, ô magnum malum, putat aliquis: neque ei remedium est vllum. cedendum est, si id volet. Vide consulem illum iterum, quem vidisti consulatu priore. At

a L. Basili vuln.
b L. si id ei non p.
c fort. & tamen
d al. ille commeatu, & rel.
e fort. vt tradat prouinciam, atque exerc.
f al. nihil est tim.
g fort. ipsum sic, magnum malum, putet aliquis: fort. ipsum sic, O magnum malum, dicat aliquis:

tum imbecillus, plus, inquis, valuit, quàm tota resp. Quid nunc putas? Et eo C O S. *Pompeio certum est esse in* Hispania. *O rem miseram, siquidem idipsum deterrimum est, quod recusari non potest: & ,quod ille si faciat,*[a] *iamiam à bonis omnibus summam ineat gratiam. tollamus igitur hoc, quò illum posse adduci negant. De reliquis, quid est deterrimum? concedere illi, quod, vt idem dicit, impudentissimè postulat. Nam quid impudentius? Tenuisti prouinciam per decem annos, non tibi à senatu, sed à te ipso, per vim, & per factionem datos. Præteriit tempus legitimum non legis, sed libidinis tuæ: fac tamen legis. vt succedatur, decernitur. impedis, & ais, Habe mei rationem. Habe tu nostrûm. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iussit, inuito senatu? Depugnes oportet, nisi concedis. Cum bona quidem spe, vt ait idem, vel vincendi, vel in libertate moriendi. Iam si pugnandum est, quo tempore, in casu: quo consilio, in temporibus situm est. Itaque te in ea quæstione non exerceo. Ad ea, quæ dixi, affer, si quid habes. Equidem dies, noctésque torqueor.*

a al. iam à bon.

CICERO ATTICO S. 10

SVbitò consilium cepi, vt antè, quàm luceret, exirem, ne qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. De reliquo, neque hercule quid agam, nec quid acturus sim, scio, ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilij. Tibi verò quid suadeam, cuius ipse consilium exspecto? Cn. noster quid consilij ceperit: capiátve, nescio,[1] adhuc in oppidis[b] coarctatus,[c] & stupent omnes. Si in Italia consistat, erimus vnà. sin cedet, consilij res est. Adhuc certè (nisi ego insanio) stultè omnia, & incautè. Tu, quæso, crebrò ad me scribe, vel, quod in buccam venerit.

b L. & v.c. coartatus,
c L. & stupés. Omnes, si in Italia conf.

CICERO ATTICO S. II

QVæso, quid hoc est, aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Cingulum, [a] inquit, nos tenemus: Anconem amisimus: Labienus discessit ab Cæsare. Vtrùm de imperatore populi R. an de Hannibale [b] loquimur? O hominem amentem, & miserum, qui ne vmbram quidem vnquam τῦ καλῦ viderit! Atque hæc ait omnia facere se dignitatis causa. Vbi est autem dignitas, [1] nisi vbi [c] honestas? Num honestum igitur, habere exercitum nullo publico consilio? occupare vrbeis ciuium, quo facilior sit aditus ad patriam? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδυς, sexcenta alia scelera moliri, [d] τὴν θεῶν μεγίστην, [e] ὡς ἔχειν τυραννίδα? Sibi habeat suam fortunam. Vnam mehercule tecum apricationem in illo [f] Lucretino tuo sole malim, quàm omnia [g] istiusmodi regna: vel potiùs mori millies, quàm semel illiusmodi quidquam cogitare. Quid si tu velis, inquis? Agè, quis est, cui velle non liceat? Sed ego hoc ipsum velle, miserius esse duco, quàm in crucē tolli. Vna res est ea miserior, adipisci, quod ita volueris. Sed hæc hactenus. Libenter enim in his molestiis ἀσχολάζω σοι. Redeamus ad nostrum. Per fortunas, quale tibi consilium Pompeij videtur? Hoc quæro, quòd vrbem reliquerit. Ego enim ἀπορῶ. tum nihil absurdius. Vrbem tu relinquas? Ergo idem, si Galli venirent. Non est, inquit, in parietib. resp. [2] [h] At in aris, & focis. Fecit idem Themistocles. Fluctum enim totius barbariæ ferre vrbs vna non poterat. At idem Pericles non fecit annum ferè post quinquagesimum, cùm præter mœnia nihil teneret. Nostri olim, Vrbe reliqua capta, arcem tamen retinuerunt. ὕτως τῶν πρόσθεν ἐπυθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. Rursus autem ex dolore municipali, sermonibúsq. eorum, quos conuenio, videtur hoc consilium exitum habiturum. Mira hominum querela est, (nescio istic, sed facies, vt sciam) sine

a al. inquis,
b al. loquuntur?
c L. honestas? Honestum igitur hab.
d L. θεῶν μ.
e L. ὡς
f fort. Lucretili
g al. istiusmodi
h al. Sed in aris,

ſenatu. Fugiẽs denique Pompeius mirabiliter homines mouet. Quid quæris? [a] alia cauſa facta eſt: nihil iam concedendum putant Cæſari. Hæc tu mihi explica, qualia ſint. ego negotio præſum non turbulento. Vult enim me Pompeius eſſe, quem tota hæc [b] Campana, & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem [c] delectus, & ſumma negotij referatur. itaque vagus eſſe cogitabam. Te puto iam videre, quæ ſit ὁρμὴ Cæſaris: qui populus, qui totius negotij ſtatus. ea velim ſcribas ad me: & quidem, quoniam mutabilia ſunt, quàm ſæpiſſimè. acquieſco enim, & ſcribens ad te, & legens tua. Vale.

a al. alia cauſa facta: n.
b v.c. Campania,
c L. dilectus,

CICERO ATTICO S. 12

VNam adhuc à te epiſtolam acceperam, datam XII. [d] kalendas Iun. in qua ſignificabatur, aliã te antè dediſſe, quam non acceperam. Sed quæſo, vt ſcribas quàm ſæpiſſimè, non modò ſi quid ſcies, aut audieris, ſed etiã ſi quid ſuſpicabere: maximéque quid nobis [e] faciundum, aut non faciundum [f] putes. Nam quod rogas, curem vt ſcias, quid Pompeius agat: ne ipſum quidem ſcire puto: noſtrûm quidem nemo. Vidi Lentulum COS. *Formiis [g] X. kalendas Iun. vidi Libonem. plena timoris, [h] & terroris omnia. Ille iter Larinum. ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani: [i] reliquæ in Apulia. Inde, vtrùm conſiſtere vſpiam velit, an mare tranſire, neſcitur. Si manet, vereor, ne exercitum firmum habere non poſſit. ſin diſcedit: quò, aut quà, [i] aut quid nobis agendum ſit, neſcio. Nam iſtum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia tæterrimè facturum puto. [k] Nec enim rerum prolatio, nec ſenatus, magiſtratuúmque diſceſſus, nec ærarium clauſum tardabit. Sed hæc, vt ſcribis, citò ſciemus. Interim velim mihi ignoſcas, [l] quòd ad te ſcribo tam multa*

d al. kalendas Febr.
e L. faciendũ, aut non faciendum p.
f q.v.c. putas.
g L. x. kalendas, vidi Lib.
h L. & erroris omn.
i L. reliquáq. in Apulia.
k L. aut quid nobis agendũ eſt? Nam iſt.
l L. Nec eum rer.

toties. [a] acquiesco enim, & tuas volo elicere litteras, maximéque consilium, quid agam, aut quo me pacto geram: [b] demittámne me penitus in causam (non deterreor periculo, sed [c] disrumpor dolore. [d] támne nullo consilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia?) an cuncter, & tergiuerser, & iis me dem, qui tenent, qui potiũtur. αἰδέομαι τρῶας. Nec solùm ciuis, sed etiã amici officio reuocor: & si frangor sæpe misericordia puerorum. Vt igitur ita perturbato, & si te éadem sollicitant, scribe aliquid, & maximè, si Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus vnà) eum finem statuit. L. Torquatus eundem. Me cùm multa, tum etiam lictores impediũt. nihil vidi vmquam, quod minùs explicari posset. Itaque à te nihildum certi exquiro, sed quid videatur. Denique ipsam ἀπορίαν tuã cupio cognoscere. Labienum ab illo discessisse propemodum constat. Si ita factum esset, vt ille Romam veniens, magistratum, & senatum Romæ offenderet, magno vsui causæ nostræ fuisset. damnasse enim sceleris hominem amicum, reip. causa videretur: quod nunc quoque videtur: sed minùs prodest. nõ enim habet, cui prosit, eúmque arbitror pœnitere. nisi fortè idipsum est falsum, discessisse illum. nos quidem pro certo habebamus. Et velim (quamquam, vt scribis, domesticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeij desiderium, [e] ecquæ Cæsaris inuidia appareat: etiam quid censeas de Terentia, & Tullia: Romæ eas esse, an mecum, an aliquo tuto loco. Et hæc, & siquid aliud, ad me scribas velim, vel potiùs scriptites. Vale.

a q.v.c. adquiesco
b L. dimittámne
c q.v.c. dirumpor
d L. tam nullo c.
e al. ecqua

CICERO ATTICO S. 13

DE Vennonianis rebus tibi assentior. Labienum ἥρωα iudico. facinus iamdiu nullum ciuile præclarius: qui,

vt aliud nihil, hoc tamen profecit: dedit illi dolorem. sed etiam ad summam profectum aliquid puto. Amo etiam Pisonem, cuius iudicium de genero suspicor visum iri graue. [1]*quamquā genus*[a] *belli quod sit, vides. Ita ciuile est, vt non ex ciuium dissensione, sed ex vnius perditi ciuis audacia natum sit.*[b] *Is autem valet. Exercitum tenet*[c] *multa spe, & promissis. omnia omnium concupiuit: huic tradita vrbs est, nuda præsidio, referta copiis. Quid est, quod ab eo non metuas, qui illa templa & tecta, non patriam, sed prædam putet? Quid autem sit acturus, aut quomodo, nescio. sine senatu, sine magistratu, ne simulare quidem poterit quidquā* πολιτικῶς. *Nos autem vbi exsurgere poterimus, aut quādo? quorum dux quàm* ἀστρατήγητος. *tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint.*[2] [d]*quàm item sine consilio res stet. Vt enim alia omittam decem annorum peccata; quæ condicio non huic fugæ præstitit? Nec verò nunc, quid cogitet, scio: ac non desino per litteras sciscitari. Nihil esse timidius constat, nihil perturbatius. itaque nec præsidium, cuius parandi causa ad vrbem retentus est, nec locū, ac sedem præsidij vllam video. Spes omnis in duabus inuidiosè retentis, pæne alienis legionibus. nam* [e] *delectus adhuc quidem inuitorum est, & à pugnando abhorrentiū. Condicionum autem amissum tempus est. Quid futurum sit, non video. commissum quidem à nobis certè est, siue à nostro duce, vt è portu sine gubernaculis egressi, tempestati nos traderemus. Itaque de Ciceronibus nostris dubito quid agam. nam mihi interdum amandandi videntur in Græciam. De Tullia autem, & Terentia,*[3] *cùm mihi barbarorū aduentus ad vrbem proponitur, omnia timeo. Cùm autem Dolabellæ venit in mentem, paullùm respiro. Sed velim consideres, quid faciendum putes. Primùm* πρὸς τὸ ἀσφαλές. *aliter enim mihi de illis, ac de me ipso, consulendum est:*

a L. totius belli

b al. Is autē valet exercitu: tenet multos spe, & promissis.

c v.c. multos spe, & pr.

d L. quàm autem sine consilio, res testis. Vt enim al.

e L. dilectus

Deinde [a] ad opiniones, ne reprehendamur, quòd eas Romæ velimus esse in communi bonorum fuga. Quin etiam tibi, & Peducæo (scripsit enim ad me) quid faciatis, videndum est. is enim splendor est vestrûm, vt eádem postulentur à vobis, quæ ab amplissimis ciuibus. Sed de hoc tu videbis: [b] quippe [4] cùm de ipso, ac de me ista considerare velim. Reliquum est, vt, & quid agatur, quoad poteris, explores, scribásque ad me, & quid ipse coniectura assequare, quod etiam à te magis exspecto. nam, acta omnibus nuntiantibus, à te exspecto futura. μαίνις δ᾽ ἄεισος. Loquacitati ignosces, quæ & me leuat, ad te quidem scribentem, & elicit tuas litteras. Ænigma Oppiorum ex Velia, planè non intellexi. est enim numero Platonis obscurius. iam intellexi tuum ænigma. Oppios enim de Velia, Saccones dicis. S [c] in eo æstu aut die: quo aperto réliqua patebant, & cum Terentiæ summa congruebant. L. Cæsarem vidi Minturnis [d] ad VIII. kal. Febr. manè cum absurdissimis mandatis, non hominem, sed scopas solutas, vt id ipsum mihi ille videatur irridendi causa fecisse, qui tantis de rebus huic mandata dederit: nisi fortè nõ dedit, & hic, sermone aliquo arrepto, pro mandatis abusus est. Labienus, vir, mea sententia, magnus, [e] Theanum venit [f] ad VIIII. kal. Febr ibi Pompeium, consuléSque conuenit. qui sermo fuerit, & quid actum sit, scribam ad te, cùm certum sciam. Pompeius ab [g] Theano Larinum versus profectus est [h] ad VIII. kalendas. Eo die mansit Venafri. Aliquantum animi videtur nobis attulisse Labienus. sed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis scribam. ista magis exspecto, quid [i] illinc afferatur, quo pacto de Labieno [k] feras: quid agat Domitius in Marsis, [l] Tignij Thermus. P. Açcius Cinguli: quæ sit populi vrbani volũtas, quæ tua cõiectura de reb. futuris. Hæc velim crebrò, & quid tibi de mulierib. nostris placeat, [6] & quid acturus

a al. πρὸς τὰς δίξας,

b L. quippe cùm de me-ipso, ac de meis, te considerare v.

c L. in eo æstuaui diu:

d L. a.d.VIII.

e v.c. Teanũ

f L. a.d.VIIII.

g v.c. Teano

h L. a.d.VIII. kal.

i v.c. illim

k L. ferat:

l fort. Iguuij

ipse sis, scribas. Si scriberē ipse, lōgior epistola fuisset: sed dictaui propter lippitudinem. CICER. ATTIC. S. 14

A.D. VI. kalend. Febr. Capuā Calib. proficiscens[1] cùm leuiter lippirem, has litteras dedi. L. Cæsar mandata Cæsaris detulit ad Pompeiū[a] ad VIII. kalendas, cùm is esset cum coss. [b]Theani. Probata condicio est, sed ita, vt ille[c] de his oppidis, quæ extra suam prouinciam occupauisset, præsidia deduceret. Id si fecisset, responsum est, ad vrbē nos redituros esse, & rem per senatū confecturos. Spero etiam in præsentia pacem nos habere. nam & illum furoris, & hūc nostrum copiarū suppœnitet. Me Pompeius Capuam venire voluit, & adiuuare [d]delectū: in quo parū prolixè respondēt Campani Coloni. Gladiatores Cæsaris, qui Capuæ sunt, de quib. antè ad te falsum[e] ex Torquati litteris scripseram, sanè commodè Pompeius distribuit, binos singulis patribus familiarum. [f] Secutorum in ludo IↃↃ. fuerunt. eruptionem facturi fuisse dicebantur. Sanè multùm in eo reip. prouisum est. De mulierib. nostris, in quib. est tua soror, quæso, videas, vt satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cùm ceteræ vlla dignitate discesserint. Hoc scripsi ad eas, & ad te ipsum antea. Velim eas cohortere, vt exeant, præsertim cùm ea [g]præsidia in ora maritima habeamus, [h]cui ego præsum, vt in his pro re nata non incommodè possint esse. nam si quid offendimus in genero nostro, quod quidem ego præstare nō debeo, id fit maius, quòd mulieres nostræ, præter ceteras, Romæ remanserūt. Tu ipse cum Sexto, scire velim, quid cogites de exeundo, de totáq. re quid existimes. Equidem ad pacem hortari non desino, quæ vel iniusta vtilior est, quàm [i] iustissimum bellum. Sed hæc, vt fors tulerit. Vale.

a L. a.d. VIII.
b v.c. Teani.
c L. de iis
d L. dilectū:
e L. ex A. Torqu.
f al. scutorū
g L. prædia & ita v.c.
h v.c. quoi
i L. iustissimū bellum cum ciuibus. Sed

CICERO ATTICO S. 15

VT ab vrbe discessi, nullum adhuc intermisi diem, quin aliquid ad te litterarū darem, [k] nō quòd haberē ma-

k al. non quò

gnopere quid ſcriberem, ſed vt loquerer tecum abſens: quo mihi, cùm coràm id non [a] *liceret, nihil eſt iucundius.* Ca*puam cùm veniſſem* [b] *ad* VI. kal. *prid. quàm has litteras dedi,* COSS. *conuéni, multóſque noſtri ordinis.* Omnes *cupiebant,* C*æſarem, abductis præſidiis, ſtare condicionibus iis, quas tuliſſet: vni* F*auonio leges ab illo nobis imponi non placebat:* [1] [c] *ſed is auditus in conſilio.* Cato *enim ipſe iam ſeruire, quàm pugnare mauult: ſed tamen ait in ſenatu ſe adeſſe velle, cùm de condicionibus agatur, ſi* C*æſar adductus ſit, vt præſidia deducat.* Ita, *quod maximè opus eſt, in* Siciliam *ire non curat: quod metuo ne obſit. in ſenatu eſſe vult.* P*oſtumus autem, de quo nominatim ſenatus decreuit, vt ſtatim in* Siciliam *iret,* [d] F*uſanóque ſuccederet,* [e] *negat ſe iturum ſine* Catone, *& ſuam in ſenatu operam, auctoritatémq. magni æſtimat.* Ita *res ad* Fannium *péruenit. is cum imperio in* Siciliam *præmittitur.* In *diſputationibus noſtris ſumma varietas eſt.* P*lerique negant,* C*æſarem in condicione manſurum: poſtulatáque hæc ab eo interpoſita eſſe, quo minùs, quod opus eſſet ad bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturum, vt præſidia deducat.* V*icerit enim, ſi* COS. *factus erit, & minori ſcelere vicerit,* [f] *quàm quo eſt ingreſſus. ſed accipienda* [g] *plaga eſt. ſumus enim flagitioſè imparati cùm à militibus, tum à pecunia: quam quidem omnem, non modò priuatam, quæ in vrbe eſt, ſed etiam publicam,* [h] *quæ in ærario, illi reliquimus.* P*ompeius ad legiones* [i] A*ctianas eſt profectus,* L*abienum ſecum habet.* E*go tuas opiniones de his rebus exſpecto.* F*ormias me continuò recipere cogitabam.* Vale.

a L. licet,
b L. a. d. vi. kalend.
c L. ſed vix auditus
d L. Furfanóque ſucc.
e al. negat ſe ſine Catone iturum, & ſ.
f v. c. quàm quoingreſſus eſt.
g v. c. plaga'ſt.
h L. quæ in ærario eſt, v. c. quæ in ærario'ſt,
i q. v. c. Atinianas

CICERO ATTICO S. 16

[k] O*Mneis arbitror mihi tuas litteras redditas eſſe, ſed primas præpoſterè, reliquas ordine, quo ſunt miſſæ per* T*erentiam.* De *mandatu* C*æſaris, aduentúque* L*abieni,*

k v. c. Omnis

& responsis COSS. *ad Pompeium, scripsi ad te litteris iis, quas* [a]*ad* V.*kalendas Capua dedi: pluráque præterea in eandem epistolam conieci.Nunc has exspectationes habemus duas: vnam, quid Cæsar acturus sit, cùm acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt* L.*Cæsari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum: spémque affert, si in Picenum agrum ipse venerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet, non dubitantem de*[b]*imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius aduentu* [c]*Cn noster multo animi plus habet.* Nos à C OSS. *Capuam venire iussi sumus* [d] *ad* Non. *Febr.Capua profectus sum Formias* [e] *ad* III. *kalend. Eo die, cùm Calibus tuas litteras hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior: ad quas scripseram, ad te vt referrent. si nondũ profectæ sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus,*[f]*quo loci sit res. Tuæ litteræ mihi gratæ, iucundǽque sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam, cùm fuga ex Italia quæri videbatur. nos enim Hispaniam peteremus. illis hoc æquè commodum non erat. Tu ipse cum Sexto etiam nunc mihi vidêris Romæ rectè esse posse. etenim minimè amici Pompeio nostro esse debetis. nemo enim vmquam tantùm de vrbanis*[g]*præsidiis detraxit. Vidésne me etiam iocari? Scire iam te oportet, L.Cæsar quæ responsa referat à Pompeio, quas ab eodem ad Cæsarem ferat litteras. Scripta enim, & datæ ita sunt, vt proponerentur in publico. In quo accusaui mecum ipse Pompeium, qui, cùm scriptor luculentus esset, tantas res, atque eas, quæ in omnium manus venturæ essent,* [h] *Sextio nostro scribendas dederit. Itaque nihil vmquam legi scriptum* σημειωδέστερον. *Perspici tamen ex litteris Pompeij potest, nihil Cæsari negari, omniáque, & cumulatè, quæ postulet, dari: quæ, ille amentissimus fuerit,*

a v.c.a.d.v.

b v.c.inbecillitate

c L.Cnæus

d L.a.d.II. Non.

e L.a.d.III. fort. legend. a d. VII. idus

f L.quo loco & ita Rob. Steph.

g v.c.prædiis detr. atque ita legẽdum

h fort.Sestio

nisi acceperit, præsertim cùm impudentissimè postulauerit. Quis enim tu es, qui dicas, si in Hispaniam profectus erit, si præsidia dimiserit? [a]*Tamen conceditur minùs honestè nũc quidem, violata iam ab illo rep. illatóque bello, quàm si olim de ratione habenda impetrasset. & tamen vereor, vt his ipsis contentus sit. nam cùm ista mandata dedisset* L. *Cæsari, debuit esse paullo quietior, dum responsa referrentur.* Dicitur *autem nunc esse acerrimus.* Trebatius *quidem scribit, se ab illo* IX. *kalend.* Febr. *rogatum esse, vt scriberet ad me, vt essem ad vrbem: nihil ei me gratius facere posse.* [b]*Hæc verbis plurimis. intellexi ex dierum ratione, vt primùm de discessu nostro* Cæsar *audisset, laborare eũ cœpisse, ne omnes abessemus. Itaque non dubito, quin ad* Pisonem, *quin ad* Seruium *scripserit. Illud admiror, non ipsum ad me scripsisse, non per* Dolabellã, *non per* Cœlium *egisse. quamquam non aspernor* Trebatij *litteras, à quo me vnicè diligi scio. Rescripsi ad* Trebatium, *(nam ad ipsum* Cæsarem, *qui mihi nihil scripsisset, nolui) quàm illud hoc tempore esset difficile. me tamen in prædiis meis esse, neque* [c]*delectum vllum, neque negotium suscepisse. in quo quidem manebo, dum spes pacis erit. sin bellum geretur: non deero* [d]*officio, nec dignitati meæ, pueros* ὑπεκθέμενος *in* Græciam. *totam enim* Italiam *flagraturam bello intelligo. tantum mali excitatum partim* [e] *ex improbis, partim* [f] *ex inuidis ciuibus.* Sed *hæc paucis dieb. ex illius ad nostra responsa responsis intelligẽtur quorsum euasura sint.* Tum *ad te scribam plura, si erit bellum. sin autem etiam induciæ: teipsum, vt spero, videbo.* Ego IIII. Non. Febr. *quo die has litteras dedi in* Formiano, *quò* Capua *redieram, mulieres exspectabam: quibus quidem scripseram, tuis litteris admonitus, vt* Romæ *manerent: sed audio, maiorem quendam in vrbe timorem esse.* Capuæ Non. Febr. *esse volebam, quia* COSS. *iusse-*

a al. A me nõ conceditur min. nõ plac.

b L. Hęc verbis pluribus. Int.

c L. dilectum

d L. nec officio,

e L. ab impr.

f L. ab inuid.

rant. Quidquid huc erit à Pompeio allatum, statim ad te scribam, tuásque de istis rebus litteras exspectabo. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

Quarto nonas [a] *Febr. mulieres nostræ Formias venerunt: tuáque erga se officia* [b] *plena tui suauissimi studij attulerunt. Eas ego, quoad sciremus* [1] [c] *vtrùm turpe, pace nobis, an miserè bello esset vtendum, in Formiano esse volui, & vnà Cicerones. Ipse cum fratre Capuam ad* COSS. *(Nonis enim adesse iussi sumus)* [d] *III. Non. profectus sum, cùm has litteras dedi. Responsa Pompeij, grata populo, & probata contioni esse dicuntur. ita putaram;* [2] *quæ quidem si ille repudiarit, iacebit.* [e] *si acceperit. Vtrùm igitur, inquies, mauis? Responderem, si, quemadmodum parati essemus, scirem. Cassium erat hîc auditum expulsum Ancone, eámque vrbem à nobis teneri. Si bellum futurum est, negotium vtile. Cæsarem quidem, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrimè* [f] *delectum habere, loca occupare,* [g] *vincire præsidiis. O perditum latronẽ:* [h] *vix vllo otio compensandam hanc reip. turpitudinem! Sed stomachari desinamus: tempori pareamus: cum Pompeio in Hispaniam eamus. Hæc opto in malis, quoniam illius alterum consulatum à rep. ne data quidem occasione, repulimus. Sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere: sed ita constitui, exspectare responsa Cæsaris, vt, si ad vrbem rediremus: ibi nos exspectaret. sin tardiùs id fieret: tum eum* [i] *accerseremus.* [3] *Omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga: quid docto homine, & amico dignum fuerit,* [k] *cùm præsertim rogatus esset: sed hæc non nimis exquiro à Græcis. Tu tamen videbis, si erit (quod nolim)* [l] *accersendus, ne molesti simus inuito. Q. frater laborat, vt tibi, quod debet, ab Egnatio soluat: nec Egnatio volun-*

a L. IIII. Non.
b L. plena suauissimi studij ad me pertulerunt.
c L. vtrùm turpi pace nobis, an misero b.
d L. II. Non.
e al. sin acceperit.
f L. dilectum
g v. e. vinciri pr.
h al. O vix
i L. arcesseremus.
k L. cùm præsertim rogatus esset, scio. sed h.
l L. arcessendus,

tas [a]deest, nec parum locuples est: sed cùm tale tempus sit, vt Q. Titinius (multùm enim est nobiscum) viaticum se neget habere, idémque debitorib. suis denuntiarit, vt eodem fœnore vterentur, atque hoc idem etiam L. Ligus fecisse dicatur, nec hoc tempore aut domi nummos Quinctus habeat, aut exigere ab Egnatio, aut versuram vsquam facere possit: miratur, te non habuisse rationem huius publicæ difficultatis. Ego autem etsi illud ψευδησιόδειον (ita enim putatur) obseruo, μηδὲ δίκην, præsertim in te, à quo nihil vmquam vidi temerè fieri, tamen illius querela mouebar. Hoc, quidquid est, te scire volui.

a v.c. de'st,

CICERO ATTICO S. 18

Nihil habeo, quod ad te scribam. [b]quin etiam eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non [c]dedi. erat enim plena spei bonæ, quòd & contionis voluntatem audieram, & illum condicionibus vsurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi [d]IIII. Non. Febr. manè accepi litteras tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, [e]quibus irrident L. Cæsaris legationem. Planè oppreßi videmur: nec, quid consilij capiã, scio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiscebar, hæc scribens, quo faciliùs de Pompeij rebus cognoscerem. Vale.

b fort. qui etiam eam epist. q. eram elucubr. ad te nõ dederim.
c q.v.c. dederim.
d L. III. Non.
e L. irridet

CICERO ATTICO S. 19

Breuiloquentem iam me tempus ipsum facit. pacem enim desperaui: bellum nostri nullum administrant. caue enim putes quidquam esse minoris his COSS. [f]quorũ ego [g]spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam veni prid. Non. vt eram iussus. Illi autem nondum venerãt, sed erant venturi, inanes, imparati. Cn. autem Luceriæ dicebatur esse, & adire co-

f L. quorum ego iussu, spe
g sic cod. Turnesian. al. spe audiendi, & cognosc.

a v.c legionū Actiuarum

b L.hortātur

horteis [a] *legionum Actianarum non firmißimarum. At illum ruere nuntiant, & iam, iámq. adesse, non vt manum conferat (quicum enim?) sed vt fugam intercludat. Ego autem in Italia* καὶ συναποθανεῖν*: nec te id consulo. sin extra: quid ago? ad manendum, hiems, lictores, improuidi, & negligentes duces: ad fugam* [a] *hortatur amicitia Cn. causa bonorum, turpitudo coniungendi cum tyranno: qui quidem incertum est, Phalarímne, an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices, & me iuues consilio. etsi te ipsum istic iam calere puto. sed tamen, quantùm poteris. Ego siquid hîc hodie noui cognoro, scies. iam enim aderunt COSS. ad suas Nonas. Tuas quotidie litteras exspectabo. Ad has autem, cùm poteris, rescribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui.*

CICERO ATTICO S.

c L. istim

d al.a.d. II. Non.

e L.dilectum.

f al. cùm ille adsit: contrà cùm noster d.

g al. Mittam illa: fugā &c.

DE *malis nostris tu priùs audis, quàm ego.* [c] *istinc enim emanant. boni autem hinc quod exspectes, nihil est. Veni Capuam* [d] *ad Non. Febr. ita vt iusserant COSS. Eo die Lentulus venit serò: alter COS. omnino non venerat VII. Id. Eo enim die ego Capua discessi, & mansi Calibus. Inde has litteras postridie ante lucem dedi. Hæc, Capuæ dum fui, cognoui. Nihil in COSS. nullum vsquam* [e] *delectum. nec enim conquisitores* φαινοπροσωπεῖν *audent,* [f] *cùm ille adsit contrà, cùm noster dux nusquam sit, nihil agat: nec nomina dant. deficit enim non voluntas, sed spes. Cn. autem noster (O rem miseram, & incredibilem) vt totus iacet? non animus est, non consilium, non copiæ, non diligentia.* [g] *Mitto illam fugam ab vrbe turpißimam, timidißimas in oppidis contiones: ignorationem non solùm aduersarij, sed etiam suarum copiarum. Hoc cuiusmodi est? VII. Id. Febr. Capuam C. Caßius tribunus pl.*

venit. attulit mandata ad COSS. *vt Romam*[a] *venirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent vrbe relicta. Redeant. quo præsidio? Deinde exeant. quis sinat?* COS. *ei rescripsit, vt priùs ipse in Picenum. At illud totum erat amissum: sciebat nemo, præter me ex litteris Dolabellæ. Mihi dubium non erat, quin ille iam iámque foret in Apulia, Cn. noster in naui. Ego quid agam?* σκέμμα *magnum: neque mehercule mihi quidem vllum, nisi omnia essent acta turpissimè. Neque ego vllius consilij particeps: sed tamen quod me deceat. ipse me Cæsar ad pacem hortatur. sed antiquiores litteræ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Cœlius, me illi valde satisfacere. mira me* ἀπορία *torquet. Iuua me consilio, si potes: & tamen ista, quantum potes, prouide. Nihil habeo, tanta rerum perturbatione, quod scribam. Tuas litteras exspecto.*

a fort. redirent,

CICERO ATTICO. S. 21

P*Edem in Italia video nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil, eúmq;, nisi in*[b] *nauim se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! huius autem nostri. Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non sine causa times: non quo minùs quidquam Cæsari expediat ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis. sed video, quorum arbitrio sit acturus.*[c] *Rectè sit. censeo cedendum de oppidis his. egeo*[d] *consilij. quod optimum factu videbitur, facies. cum Philotimo loquêre: atque adeò Terentiam habebis Idib. Ego quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eum, qui, vbi sit, nescio? Et si terra quidem, quî possum? mari, quò? Tradam igitur*[e] *isti me? fac posse tutò. multi enim hortantur. num etiam honestè? Nullo modo qui-*

b v.c. nauemq;

cal. Rectè sic

d al. cõsilio.

e q.v.c. isti me? multi enim hortantur. fac me posse tutò. n.

dem. A *te petam consilium, vt soleo.* Explicari *res non potest: sed tamen, si quid in mentem venit, velim scribas, & ipse quid sis acturus.*

CICERO ATTICO S. 22

Q*Vincto* Id. Febr. *vesperi*[a] *à* Philotimo *litteras accepi,* Do*mitium exercitum firmum habere:* [b] *cohorteis ex* Piceno, Lentulo, *&* Thermo *ducentibus, cum* Do*mitij exercitu coniunctas esse:* C*æsarem intercludi posse, eúmque id timere: bonorum animos recreatos* Romæ,[1] *improbos, quasi perculsos.* Hæc *metuo equidem ne sint* [c] *insomnia: sed tamen* M. Lepidum, L. Torquatum, C. Caßium, *tribunum pl. (hi enim sunt nobiscum, id est, in* Formiano) *Philotimi litteræ, ad vitam* [d] *reuocauerunt.* Ego *autem illa metuo ne veriora sint, nos omneis pæne iam captos esse:* Pompeium Italia *cedere: quem quidem (ô rem acerbam) persequi* C*æsar dicitur.* P*ersequi* C*æsar* P*ompeium? quid? vt interficiat?* O *me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus?* In *quo tu quoq. ingemiscis, sed quid faciamus? victi, oppreßi, capti planè sumus.* Ego *tamen,* Philotimi *litteris lectis, mutaui consilium de mulieribus, quas, vt scripseram ad te,* Romam *remittebam: sed mihi venit in mentem, multum fore sermonem: me iudiciũ iam de causa publica fecisse: qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres reuertissent.* De *me autem ipso tibi assentior, ne me dem incertæ, & periculosæ fugæ, cùm reip. nihil prosim, nihil* Pompeio, *pro quo emori cùm piè possum, tum libenter.* Manebo *igitur, etsi viuere.* Quod *quæris, hîc quid agatur: tota* Capua, *& omnis hic* [e] *delectus iacet. desperata res est. in fuga omnes sunt.* [f] *nisi quid eiusmodi fuerit, vt* Pompeius *istas* Domitij *copias cum suis coniungat.* Sed *videbamur omnia biduo, triduóve sciturí.* C*æsaris litterarum exemplum tibi misi. rogaras enim. cui nos valde*

a lib.vulg. è Phil.
b v.c. cohortis
c L. somnia: & ita v.c.
d L. reuocarunt. & ita libri alij vulgati.
e L. dilectus
f v.c. nisi quid fuerit eiusmodi,

ſatisfacere multi ad me ſcripſerunt. Quod patior facilè, dum, vt adhuc, nihil faciam turpiter.

CICERO ATTICO S. 23

PHilotimi litteræ me quidem non nimis, ſed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. Ecce poſtridie [a]Caſſij litteræ Capua à Lucretio, familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam veniſſe: eum dicere, Vibulliũ cùm paucis militibus è Piceno currere ad Cnæum: confeſtim ſequi Cæſarem: Domitium non habere [b] militum vim. Idem ſcripſit COSS. Capua diſceſſiſſe. Non dubito, quin Cnæus in fuga ſit, modò effugiat. A conſilio fugiendi, vt tu cenſes, abſum.

[a] v.c. & L. Caſſio

[b] al. militem vnum. al. milites treis. v.c. militum III. id eſt tria millia. & nũc ita L.

CICERO ATTICO S. 24

CVM dediſſem ad te litteras triſteis, & metuo ne veras, de Lucretij ad Caſſium litteris Capua miſſis, Cephalio venit à vobis. attulit etiam à te litteras hilariores, nec tamen firmas, vt ſoles. Omnia faciliùs credere poſſum, quàm quod ſcribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniáque, quæ nolim. [c]Rem miſeram: malas cauſas ſemper obtinuit, in optima cóncidit. Quid dicam, niſi illud eum ſciſſe? neque enim erat difficile: hoc neſciſſe? Erat enim ars difficilis, rectè remp. regere. Sed iam, iámque omnia ſciemus, & ſcribemus ad te ſtatim.

[c] q.v.c. & L. O rem miſ.

CICERO ATTICO S. 25

NOn venit idem vſu mihi, quod tu tibi ſcribis, QVOTIES EXORIOR. Ego enim nunc paullum exorior, & maximè quidem his litteris, quæ Roma afferuntur, de Domitio, de Picentium cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora. itaque fuga, quæ parabatur, repreſſa eſt. Cæſaris interdicta,

Si te ſecundo lumine hîc offendero,

respuuntur Bona de Domitio, *præclara de* Afranio *fama est.* Quòd *me amicissimè admones, vt me integrum, quoad possim, seruem, gratum est.* Quòd *addis, ne propensior ad turpem causam videar,* [a] *certè videri possum.* Ego me *ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: non quin rectum esset: sed quia, quòd multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit.* Planè *eum,* [b] *cui noster alterum consulatum deferret, & triumphum, at quibus verbis?* [c] PRO SVIS GESTIS AMPLISSIMIS, *inimicum habere nolueram.* Ego *scio, & quem metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, vt video fore: partes meæ non desiderabuntur.* De HS. [d] XX. Terentia *tibi rescripsit.* Dionysio, *dum existimabam vagos nos fore, nolui molestus esse.* Tibi *autem crebrò ad me scribenti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die exspectabam, vt statuerem, quid esset faciendum.* Nunc, *vt video, pueri certè in* Formiano *videntur hiematuri. num & ego, nescio. si enim erit bellum, cum* Pompeio *esse constitui. quod habebo certi, faciam, vt scias.* Ego *bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui* ([e] *vt scis*) Parthicus *casus exstiterit.*

a L. certè videri nō poss.

b L. Cui Cn. noster

c L. PRO TVIS REB. GEST.

d v.c. XX. HS. millib.

e al. (vt tu scis)

M. T. C.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER VIII.

CICERO ATTICO S. 1

CVM *ad te litteras dedissem, redditæ mihi litteræ sunt à Pompeio. Cetera de rebus in Piceno gestis, quæ*[a] *ad te Vibullius scripsisset,*[b] *de delectu Domitij, quæ sunt*[c] *nobis nota, nec tamen læta, erant in*[d] *his litteris. Quam ad me Philotimus scripserat, ipsam tibi epistolam misissem: sed subitò fratris puer proficiscebatur. cras igitur mittam. Sed in ea Pompeij epistola erat in extremo, ipsius manu,* TV CENSEO LVCERIAM VENIAS: NVSQVAM ERIS TVTIVS. *Id ego in eam partem accepi: hæc oppida, atq. oram maritimam illum*[e] *pro derelicto habere: nec sum miratus, eũ, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. Ei statim rescripsi, hominémq. certum misi de comitibus meis, non me quærere,*[1] *vbi*[f] *tutißimè essem. si me vellet sua, aut reip. causa Luceriam venire, statim esse venturum: hortatúsq. sum, vt oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouinciis suppeditari vellet.*[g] *Hæc me frustra scribere videbam: sed vti in vrbe retinenda tunc,*[h] *sic nunc in Italia non relinquenda, testificabar sententiam meã. sic enim parari video, vt Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis:*[i] *sed ex eo ipso, si vrgeamur, paretur fuga. quo*

a L. ad se
b L. de dilectu
c al. vobis
d L. iis
e q.v.c. pro relicto
f L. tutissimò
g al. Hoc
h v.c. sic nũc Italia nõ rel.
i fort. sed vt ex

minùs mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neq. pacis, neq. victoriæ ratio quæsita sit vmquam:[a] semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. Eundũ, vt quemcumq. fors tulerit casum, subeam potiùs cũ iis, qui dicuntur esse boni, quàm videar à bonis dissentire. Etsi propediem video, bonorum, id est, lautorum,[b] & locupletũ, vrbem refertã fore: municipiis verò his relictis, refertissimam: quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberem. Nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpicij comitũ pœniteret: quorũ nemo nec stultior est, quàm L. Domitius, nec inconstantior, quàm App. Claudius. Vnus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate. quam enim ille habeat auctoritatẽ in hac causa: qui, cùm omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat:[c] postquàm verò ipse metuere cœpit, putat,[d] omneis, hosteis illi[e] oportere esse? Ibimus tamen Luceriam: nec eum fortasse delectabit noster aduentus. dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. Ego, si somnũ capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. Tu, si tibi eádem causa est, me remunerere sanè velim.

a L. sed semper fl.

b L. & locupletium,

c al. postquàm] ipse metuere

d v.c. omnis, hostis

e L. esse oportere?

CICERO ATTICO S. 2

Mihi verò omnia grata, & quòd scripsisti ad me, quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea[f] non essent: & quòd monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem vnas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecum ille de gladiatoribus suis egerat:[g] breueis, sed beneuolentiam significanteis: non modò sine contumelia, sed etiam cũ maxima laude Pompeij. id enim illa sententia postulabat, qua illum ad concordiam hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat velim. Alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui non dare, cùm & ipse ad me scripsisset, & Balbus. earum exemplum ad

f L. nõ erant:

g v.c. breuis, sed beniuol.

te misi. nihil arbitror fore, quod reprehendas. si qua erunt, [a] *doce me: quomodo enim effugere possum?* Nihil, inquies, *omnino scripseris. Quî magis effugias eos, qui volent fingere? Verumtamen ita faciam, quoad fieri poterit.* Nam *quòd me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, scriptorum etiam meorum: facis amicè tu quidem, mihíque gratißimum: sed mihi vidêris aliud tu honestum, méque dignum in hac causa iudicare, atque ego existimem. mihi enim nihil vlla in gente vmquam ab vllo auctore reip. ac duce, turpiùs factum esse videtur, quàm à nostro amico factum est. cuius ego vicem doleo: qui vrbem reliquit, id est, patriam, pro qua, & in qua mori præclarum fuit.* Ignorare *mihi vidêris, hæc quanta sit clades. es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditißimis hominibus esse diutius non potes.* Hoc *misêrius, hoc turpius quidquam?* Vagamur *egentes cum coniugibus, & liberis.* In *vnius hominis, quotannis periculosè ægrotantis, anima, positas* [b] *omneis nostras spes habemus: non expulsi, sed euocati è patria: quam non seruandam ad reditum nostrum, sed diripiendam, & inflammandam reliquimus.* Ita *multi nobiscum sunt, non in suburbanis, non in hortis, non* [c] *in ipsa vrbe: &, si nunc sunt, non erunt.* Nos interea ne Capuæ *quidem, sed* Luceriæ. Et *oram quidem maritimam iam relinquemus:* Afranium *exspectabimus, &* Petreium. *nam in* Labieno *parum est dignitatis.* [1] Hic *tu* [d] *in me illud desideras.* Nihil *de me dico: alij viderint.* Hîc *quidem,* [e] *quæ est domi vestræ estis, & eritis omnes boni.* [f] *Quis tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim iam appellandum est.* Vibullij *res gestæ, sunt adhuc maximæ.* [g] *id ex* Pompeij *litteris cognosces: in quib. animaduertito illum locum, vbi erit* διπλῆ. *videbis, de* Cn. *nostro ipse* Vibullius *quid existimet.* Quò *igitur hæc spectat oratio?* Ego *pro*

a L. doce me, quo modo ea effugere possim.
b v.c. omnis
c L. in vrbe ipsa
d fort. Hîc tu in me κάμψον illud desideras. fort. Hic tu in me illudes Nih.
e al. quod est fort. quę est συμμαχίας domi v.
f v.c. id è Sex. Pomp.
g v.c. Quis istic se mihi non ost.

Pompeio libenter emori possum: facio pluris omnium hominum neminem: [2] [a] *sed non ita non meo iudicio spem de salute reip. Significas enim aliquanto secus, quàm solebas, vt etiam, Italia si ille cedat, putes cedendum. quod ego nec reip. puto esse vtile, nec liberis meis. praeterea neq. rectum, neq. honestum. Sed cur?* POTERISNE IGITVR VIDERE TYRANNVM? *Quasi intersit, audiam, an videam: aut locupletior mihi sit quaerendus auctor, quàm Socrates,* [3] *qui cùm* XXX. [b] *tyranni essent, pedem porta non extulit. Est mihi praeterea praecipua causa manendi, de qua vtinam aliquando tecum loquar. Ego* XIII. *Kal. cùm eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam, Formiis ad Pompeium, si de pace ageretur,* [c] *profecturus eram: si de bello, videro.*

a L. sed positam nunc in eo non iudico spem salutis reip. S.

b L. tyranni Athenis ess.

c v. e. praefectus: si de bello, quid ero?

CICERO ATTICO S. 3

*M*Aximis, & miserrimis rebus perturbatus, cùm coràm tecum mihi potestas deliberandi non esset, vti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis haec est, si Pompeius Italia cedat (quod eum facturum esse suspicor) quid mihi agendum putes: & quo faciliùs consilium dare possis, quid in vtramq. partem mihi in mentem veniat, explicabo breui. Cùm merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritásque, quae mihi cum eo est, tum ipsa reip. causa me adducit, vt mihi vel consilium meum cum illius consilio, [d] vel fortuna coniungenda esse videatur. Accedit illud. si maneo, & illum comitatum optimorum, & clarissimorum ciuium desero: cadendum est in vnius potestatem, qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, vt esset, à me est ([e] tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multo antè prouisum: tamen vtrumque considerandum est, [f] & quanta ei fides sit habenda: &, si maximè exploratum sit, eum nobis amicum fore, sítne viri

d fort. vel fortuna cum fortuna cõiung.

e fort. (vt scis)

f L. & quãta fides ei sit hab.

fortis, & boni ciuis, esse in ea vrbe, in qua cùm summis honoribus, imperiísq. vsus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo praeditus, non futurus sit sui iuris, subeundúmq. periculum sit cum aliquo [a] fortè dedecore, siquando Pompeius remp. recuperarit. In hac parte haec sunt. Vide nunc, quae sint in altera. [1] Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter: [b] adde etiam, nihil, nisi contra consilium, auctoritatémque meam. Omitto illa vetera, quòd istum in remp. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus per vim, & contra auspicia ferendis auctor: ille Galliae vlterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio augur: ille restituendi mei, quàm retinendi studiosior: ille prouinciae [c] propagator: ille absentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio consulatu, postquàm esse defensor reip. coepit: contendit, vt X. tribuni pleb. ferrent, vt absentis ratio haberetur: quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcóq. Marcello COS. finienti prouincias Gallias Kalend. Martiis, restitit. Sed, vt haec omittam, quid foedius, quid perturbatius hoc ab vrbe discessu, siue potiùs turpissima fuga? Quae condicio non accipienda fuit potiùs, quàm relinquenda patria? Malae condiciones erant. Fateor. sed numquid hoc peius? At recuperabit remp. Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non ager Picenus amissus? non patefactum iter ad vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata, aduersario tradita? Denique nulla causa, nullae vires, nulla sedes, quò concurrãt, qui remp. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiae, & ab impetu huius belli remotissima: fuga & maritima opportunitas visa quaeri desperatione. Inuitè cepi Capuam: non quò munus illud defugerem, [2] sed [d] sine causa, in qua nullus esset ordinum; nullus apertus priuatorum dolor: bonorum autem esset aliquis, sed hebes, vt solet:

a L. fortasse dedecore,

b L. addo

c L. prorogator:

d L. in ea causa,

&, vt ipse [a] sensissem: multitudo, & infimus quisque propensus in alteram partem: multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipsi, *me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecunia. itaq. habui nihil omnino negotij, quòd ab initio vidi, nihil quæri* [b] *præter fugam.* [c] *Eum si nunc sequor, quónam? cum illo non: ad quem cùm essem* [d] *profecturus, cognoui in his locis esse Cæsarem, vt tutò Luceriam venire non possem. Infero mari nobis, incerto cursu, hieme maxima, nauigandum est. Age iam, cum fratre, an sine? cum filio?* [e] *an quomodo? In vtraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos* [f] *absenteis, fortunásq. nostras? acrior, quàm in ceterorum, quòd putabit fortasse in nobis violandis aliquid se habere populare. Age iam, has compedes,* [g] *fasceis, inquam, hos laureatos,* [h] *efferre ex Italia quàm molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, vt iam placatis vtamur fluctibus, antè, quàm ad illum venerimus? Quà autem, aut quò, nihil scimus. At, si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione L. Philippus, quod L. Flaccus, quod Qu. Mucius, quoquo modo ea res huic quidem cécidit: qui tamen ita dicere solebat, se id fore videre, quod factũ est: sed hoc malle, quàm armatũ ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasibulus, & fortasse meliùs: sed est certa quædam illa Mucij ratio, atq. sententia:* [i] *est illa etiam Philippi: &, cùm sit necesse seruire tempori, & non amittere tempus, cùm sit datum. sed in hoc ipso habent tamen* [k] *iidem fasces molestiam. sit enim nobis amicus, quod incertum est: sed sit: deferet triumphum. non acciperéne periculosum sit: an accipere, inuidiosum ad bonos? O rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda est. quî enim fieri potest? Ac, ne me existimaris, ad manendum esse propensiorem, quòd plura in eam*

a L. sensi:

b v.c. præter fugam meã. si

c L. Eam si n.

d v.c. profectus, & ita L.

e q v.c. aut quomodo?

f v.c. absentis,

g v.c. fascis,

h L. eeferre ex It.

i L. est aliqua etiam Thrasybuli: &, cùm

k L. eidem

partem verba fecerim: potest fieri, quod fit in multis quaestionibus, ut res verbosior haec fuerit, illa verior. Quam ob rem, ut maxima de re aequo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Nauis & in Caieta est parata nobis, & Brundisij. *Sed ecce nūtij, scribente me haec ipsa noctu in* Caleno, *ecce litterae,* Caesarem *ad* Corfinium, Domitium Corfinij *cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam* [a] *hic* Cn. *nostrum commissurum, ut* Domitium *relinquat: etsi* Brundisium Scipionem *cum cohortibus duabus praemiserat, legionem à* Fausto *conscriptam, in* Siciliam *sibi placere* [b] *à* COS. *duci, scripserat ad* COSS. *Sed turpe* Domitium [c] *erit deserere, implorantem eius auxilium. est quaedam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma,* Afranium *in* Pirenéo *cum* Trebonio *pugnasse, pulsum* Trebonium, *etiam* Fabium *tuū transisse cum cohortibus:* [d] *summum autem,* Afranium *cum magnis copiis aduentare.* Id *si est, in* Italia *fortassè manebitur.* Ego *autem, cùm esset incertum iter* Caesaris, *quòd vel ad* Capuam, *vel ad* Luceriam *iturus putabatur:* Leptam [e] *ad* Pompeium *misi, & litteras: ipse, nequò inciderem, reuerti* Formias. *Haec te scire volui, scripsique sedatiore animo, quàm proximè scripseram, nullum meum iudicium interponens, sed exquirent tuum,*

a L. hoc Cn.

b q.v.c. à cōsulib.

c v.c. deserere erit,

d L. summe autem,

e v.c. misi ad Pompeium,

CICERO ATTICO. S. 4

D*ionysius quidem tuus potiùs, quàm noster (cuius ego cùm satis cognossem mores, tuo tamen potiùs stabam iudicio, quàm meo)* [f] *ne tuum quidem testimonium, quod ei saepe apud me dederas, veritus, superbum se praebuit in fortuna, quam putauit nostram fore: cuius fortunae nos, quantum humano consilio effici poterit, motum ratione quadam gubernabimus.* Cui, *qui noster honos, quod ob-*

f L. ne tui quidem testimonij, & ita v.c.

a v. c legionū Actianarum

b L. hortātur

horteis [a] legionum Actianarum non firmißimarum. At illum ruere nuntiant, & iam, iámq. adesse, non vt manum conserat (quicum enim?) sed vt fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν *: nec te id consulo. sin extra: quid ago? ad manendum, hiems, lictores, improuidi, & negligentes duces: ad fugam [a] hortatur amicitia Cn. causa bonorum, turpitudo coniungendi cum tyranno: qui quidem incertum est, Phalarímne, an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices, & me iuues consilio. etsi teipsum istic iam calere puto. sed tamen, quantùm poteris. Ego siquid hîc hodie noui cognoro, scies. iam enim aderunt COSS. ad suas Nonas. Tuas quotidie litteras exspectabo. Ad has autem, cùm poteris, rescribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui.*

CICERO ATTICO S.

c L. istim

d al. a. d. II. Non.

e L. dilectum.

f al. cùm ille adsit: contrà cùm noster d.

g al. Mittam illa: fugā &c.

D*E malis nostris tu priùs audis, quàm ego. [c] istinc enim emanant. boni autem hinc quod exspectes, nihil est.* 1 *Veni Capuam [d] ad Non. Febr. ita vt iusserant COSS. Eo die Lentulus venit serò: alter COS. omnino non venerat VII. Id. Eo enim die ego Capua discessi, & mansi Calibus. Inde has litteras postridie ante lucem dedi. Hæc, Capuæ dum fui, cognoui. Nihil in COSS. nullum vsquam [e] delectum. nec enim conquisitores* φαινοπροσωπεῖν *audent, [f] cùm ille adsit contrà, cùm noster dux nusquam sit, nihil agat: nec nomina dant. deficit enim non voluntas, sed spes. Cn. autem noster (O rem miseram, & incredibilem) vt totus iacet? non animus est, non consilium, non copiæ, non diligentia. [g] Mitto illam fugam ab vrbe turpißimam, timidißimas in oppidis contiones: ignorationem non solùm aduersarij, sed etiam suarum copiarum. Hoc cuiusmodi est? VII. Id. Febr. Capuam C. Caßius tribunus pl.*

venit. attulit mandata ad COSS. *vt Romam*[a] *venirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent vrbe relicta.* Redeant. *quo præsidio?* Deinde *exeant. quis sinat?* COS. *ei rescripsit, vt priùs ipse in* Picenum. *At illud totum erat amissum: sciebat nemo, præter me ex litteris* Dolabellæ. *Mihi dubium non erat, quin ille iam iámque foret in* Apulia, Cn. *noster in naui.* Ego *quid agam?* σκέμμα *magnum: neque mehercule mihi quidem vllum, nisi omnia essent acta turpissimè.* Neque *ego vllius consilij particeps: sed tamen quod me deceat. ipse me* Cæsar *ad pacem hortatur. sed antiquiores litteræ, quàm ruere cœpit.* Dolabella, Cælius, *me illi valde satisfacere. mira me* ἀπορία *torquet.* Iuua *me consilio, si potes: & tamen ista, quantum potes, prouide.* Nihil *habeo, tanta rerum perturbatione, quod scribam.* Tuas *litteras exspecto.*

a fort. redirent,

CICERO ATTICO. S. 21

PEdem *in* Italia *video nullum esse, qui non in istius potestate sit.* De Pompeio *scio nihil, eúmq;, nisi in*[b] *nauim se contulerit, exceptum iri puto.* O *celeritatem incredibilem! huius autem nostri.* Sed *non possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior.* Tu *cædem non sine causa times: non quo minùs quidquam* Cæsari *expediat ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis. sed video, quorum arbitrio sit acturus.*[c] Rectè *sit. censeo cedendum de oppidis his. egeo*[d] *consilij. quod optimum factu videbitur, facies. cum* Philotimo *loquêre: atque adeò* Terentiam *habebis* Idib. Ego *quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eum, qui, vbi sit, nescio?* Et *si terra quidem, quî possum? mari, quò?* Tradam *igitur*[e] *isti me? fac posse tutò. multi enim hortantur. num etiam honestè?* Nullo *modo qui-*

b v.c. naueiq

c al. Rectè sic.

d al. cõsilio.

e q.v.c. isti me? multi enim hortantur. fac me posse tutò. n.

dem. A te petam consilium, vt soleo. Explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem venit, velim scribas, & ipse quid sis acturus.

CICERO ATTICO S. 22

a lib.vulg. è Phil.
b v.c. cohortis

QVincto Id. Febr. vesperi[a] à Philotimo litteras accepi, Domitium exercitum firmum habere: [b] cohorteis ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas esse: Cæsarem intercludi posse, eúmque id timere: bonorum animos recreatos Romæ, [1] improbos, quasi perculsos. Hæc metuo equidem ne sint [c] insomnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Caßium, tribunum pl. (hi enim sunt nobiscum, id est, in Formiano) Philotimi litteræ, ad vitam [d] reuocauerunt. Ego autem illa metuo ne veriora sint, nos omneis pæne iam captos esse: Pompeium Italia cedere: quem quidem (ô rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. Persequi Cæsar Pompeium? quid? vt interficiat? O me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus? In quo tu quoq. ingemiscis, sed quid faciamus? victi, oppreßi, capti planè sumus. Ego tamen, Philotimi litteris lectis, mutaui consilium de mulieribus, quas, vt scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi venit in mentem, multum fore sermonem: me iudiciū iam de causa publica fecisse: qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres reuertissent. De me autem ipso tibi assentior, ne me dem incertæ, & periculosæ fugæ, cùm reip. nihil prosim, nihil Pompeio, pro quo emori cùm piè poßum, tum libenter. Manebo igitur, etsi viuere. Quod quæris, hîc quid agatur: tota Capua, & omnis hic [e] delectus iacet. desperata res est. in fuga omnes sunt. [f] nisi quid eiusmodi fuerit, vt Pompeius istas Domitij copias cum suis coniungat. Sed videbamur omnia biduo, triduóve scituri. Cæsaris litterarum exemplum tibi misi. rogaras enim. cui nos valde

c L. somnia: & ita v.c.
d L. reuocarunt. & ita libri alij vulgati.
e L. dilectus
f v.c. nisi quid fuerit eiusmodi,

satisfacere multi ad me scripserunt. Quod patior facilè, dum, vt adhuc, nihil faciam turpiter.

CICERO ATTICO S. 23

Philotimi litteræ me quidem non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. Ecce *postridie* [a]*Cassij litteræ* Capua *à* Lucretio, *familiari eius*, Nigidium *à* Domitio Capuam *venisse: eum dicere*, Vibulliũ *cùm paucis militibus è* Piceno *currere ad* Cnæum *: confestim sequi* Cæsarem: Domitium *non habere* [b] *militum vim*. Idem *scripsit* COSS. Capua *discessisse.* Non *dubito, quin* Cnæus *in fuga sit, modò effugiat.* A *consilio fugiendi, vt tu censes, absum.*

a v.c. & L. Cassio

b al. militem vnum. al. milites treis. v.c. militum III. id'est tria millia. & nũc ita L.

CICERO ATTICO S. 24

Cvm dedissem ad te litteras tristeis, & metuo ne veras, de Lucretij *ad* Cassium *litteris* Capua *missis,* Cephalio *venit à vobis. attulit etiam à te litteras hilariores, nec tamen firmas, vt soles.* Omnia *faciliùs credere possum, quàm quod scribitis,* Pompeium *exercitum habere.* Nemo *huc ita affert, omniáque, quæ nolim.* [c]Rem *miseram: malas causas semper obtinuit, in optima cóncidit.* Quid *dicam, nisi illud cum scisse? neque enim erat difficile: hoc nescisse?* Erat *enim ars difficilis, rectè remp. regere.* Sed *iam, iámque omnia sciemus, & scribemus ad te statim.*

c q.v.c.& L. O rem mis.

CICERO ATTICO S. 25

Non venit idem vsu mihi, quod tu tibi scribis, QVOTIES EXORIOR. Ego *enim nunc paullum exorior, & maximè quidem his litteris, quæ* Roma *afferuntur, de* Domitio, *de* Picentium *cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora. itaque fuga, quæ parabatur, repressa est.* Cæsaris *interdicta,*

Si te secundo lumine hîc offendero,

respuuntur Bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quòd me amicissimè admones, vt me integrum, quoad possim, seruem, gratum est. Quòd addis, ne propensior ad turpem causam videar, [a] certè videri possum. Ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: non quin rectum esset: sed quia, quòd multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. Planè eum, [b] cui noster alterum consulatum deferret, & triumphum, at quibus verbis? [c] PRO SVIS GESTIS AMPLISSIMIS, inimicum habere nolueram. Ego scio, & quem metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, vt video fore: partes meæ non desiderabuntur. De HS. [d] XX. Terentia tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam vagos nos fore, nolui molestus esse. Tibi autem crebrò ad me scribenti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die exspectabam, vt statuerem, quid esset faciendum. Nunc, vt video, pueri certè in Formiano videntur hiematuri. num & ego, nescio. si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. quod habebo certi, faciam, vt scias. Ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui ([e] vt scis) Parthicus casus exstiterit.

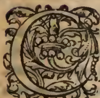
a L. certè videri nō poss.
b L. Cui Cn. noster
c L. PRO TVIS REB. GEST.
d v.c. XX. HS. millib.
e al. (vt tu scis)

M. T. C.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER VIII.

CICERO ATTICO S. 1

Vm ad te litteras dedissem, redditæ mihi litteræ sunt à Pompeio. Cetera de rebus in Piceno gestis, quæ[a] ad te Vibullius scripsisset, [b] de delectu Domitij, quæ sunt [c] nobis nota, nec tamen læta, erant in [d] his litteris. Quam ad me Philotimus scripserat, ipsam tibi epistolam misissem: sed subitò fratris puer proficiscebatur. cras igitur mittam. Sed in ea Pompeij epistola erat in extremo, ipsius manu, TV CENSEO LVCERIAM VENIAS: NVSQVAM ERIS TVTIVS. *Id ego in eam partem accepi: hæc oppida, atq. oram maritimam illum [e] pro derelicto habere: nec sum miratus, eũ, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. Ei statim rescripsi, hominémq. certum misi de comitibus meis, non me quærere, [i] vbi [f] tutissimè essem. si me vellet sua, aut reip. causa Luceriam venire, statim esse venturum: hortatúsq. sum, vt oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouinciis suppeditari vellet. [g] Hæc me frustra scribere videbam: sed vti in vrbe retinenda tunc, [h] sic nunc in Italia non relinquenda, testificabar sententiam meã. sic enim parari video, vt Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis: sed ex eo ipso, si vrgeamur, paretur fuga. quo*

a L. ad se
b L. de dilectu
c al. vobis
d L. iis
e q.v.c. pro relicto
f L. tutissimò
g al. Hoc
h v.c. sic nũc Italia nõ rel.
i fort. sed vt ex

minùs mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neq. pacis, neq. victoriæ ratio quæsita sit vmquam: [a]semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. Eundũ, vt quemcumq. fors tulerit casum, subeam potiùs cũ iis, qui dicuntur esse boni, quàm videar à bonis dissentire. Etsi propediem video, bonorum, id est, lautorum, [b]& locupletũ, vrbem refertã fore: municipiis verò his relictis, refertißimam: quo ego in numero essem, si hos lictores molestißimos non haberem. Nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpicij comitũ pœniteret: quorũ nemo nec stultior est, quàm L. Domitius, nec inconstantior, quàm App. Claudius. Vnus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate. quam enim ille habeat auctoritatẽ in hac causa: qui, cùm omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat: [c]postquàm verò ipse metuere cœpit, putat, [d]omneis, hosteis illi [e]oportere esse? Ibimus tamen Luceriam: nec eum fortassè delectabit noster aduentus. dißimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. Ego, si somnũ capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. Tu, si tibi éadem causa est, me remunerere sanè velim.

a L. sed semper fl.
b L. & locupletium,
c al. postquàm] ipse metuere
d v.c. omnis, hostis
e L. esse oportere?

CICERO ATTICO S. 2

Mihi verò omnia grata, & quòd scripsisti ad me quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea [f]non essent: & quòd monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem vnas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecum ille de gladiatoribus suis egerat: [g]breueis, sed beneuolentiam significanteis: non modò sine contumelia, sed etiam cũ maxima laude Pompeij. id enim illa sententia postulabat, qua illum ad concordiam hortabar. eas siquò ille misit, in publico proponat velim. Alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui non dare, cùm & ipse ad me scripsisset, & Balbus. earum exemplum ad

f L. nõ erant:
g v.c. breuis, sed beniuol.

te misi. nihil arbitror fore, quod reprehendas. si qua erunt, [a] *doce me: quomodo enim effugere possum?* Nihil, inquies, *omnino scripseris.* Quî *magis effugias eos, qui volent fingere?* Verumtamen *ita faciam, quoad fieri poterit.* Nam *quòd me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, scriptorum etiam meorum: facis amicè tu quidem, mihíque gratißimum: sed mihi vidêris aliud tu honestum, méque dignum in hac causa iudicare, atque ego existimem. mihi enim nihil vlla in gente vmquam ab vllo auctore reip. ac duce, turpiùs factum esse videtur, quàm à nostro amico factum est. cuius ego vicem doleo: qui vrbem reliquit, id est, patriam, pro qua, & in qua mori præclarum fuit.* Ignorare *mihi vidêris, hæc quanta sit clades. es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditißimis hominibus esse diutius non potes.* Hoc *miserius, hoc turpius quidquam?* Vagamur *egentes cum coniugibus, & liberis.* In *vnius hominis, quotannis periculosè ægrotantis, anima, positas* [b] *omneis nostras spes habemus: non expulsi, sed euocati è patria: quam non seruandam ad reditum nostrum, sed diripiendam, & inflammandam reliquimus.* Ita *multi nobiscum sunt, non in suburbanis, non in hortis, non* [c] *in ipsa vrbe: &, si nunc sunt, non erunt.* Nos *interea ne* Capuæ *quidem, sed* Luceriæ. Et *oram quidem maritimam iam relinquemus:* Afranium *exspectabimus, &* Petreium. *nam in* Labieno *parum est dignitatis.* [1] Hic *tu* [d] *in me*   *illud desideras.* Nihil *de me dico: alij viderint.* Hîc *quidem,* [e] *quæ est domi vestræ estis, & eritis omnes boni.* [f] Quis *tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim iam appellandum est.* Vibullij *res gestæ, sunt adhuc maximæ.* [g] *id ex* Pompeij *litteris cognosces: in quib. animaduertito illum locum, vbi erit διπλῆ. videbis, de* Cn. *nostro ipse* Vibullius *quid existimet.* Quò *igitur hæc spectat oratio?* Ego *pro*

a L. doce me, quo modo ea effugere possim.

b v.c. omnis

c L. in vrbe ipsa

d fort. Hîc tu in me κύψον illud desideras. fort. Hic tu in me illudes Nih.

e al. quod est fort. quę est συμμαχίας domi v.

f v.c. id è Sex. Pomp.

g v.c. Quis istic se mihi non ost.

Pompeio libenter emori possum: facio pluris omnium hominum neminem: [2] [a] *sed non ita non meo iudicio spem de salute reip. Significas enim aliquanto secus, quàm solebas, vt etiam, Italia si ille cedat, putes cedendum. quod ego nec reip. puto esse vtile, nec liberis meis. praeterea neq. rectum, neq. honestum. Sed cur?* POTERISNE IGITVR VIDERE TYRANNVM? *Quasi intersit, audiam, an videam: aut locupletior mihi sit quaerendus auctor, quàm Socrates,* [3] *qui cùm* XXX. [b] *tyranni essent, pedem porta non extulit. Est mihi praeterea praecipua causa manendi, de qua vtinam aliquando tecum loquar. Ego* XIII. *kal. cùm eádem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam, Formiis ad Pompeium, si de pace ageretur,* [c] *profecturus eram: si de bello, videro.*

a L. sed positam nunc in eo non iudicio spem salutis reip. S.

b L. tyranni Athenis ess.

c v.e. praefectus: si de bello, quid ero?

CICERO ATTICO S. 3

Maximis, & miserrimis rebus perturbatus, cùm coràm tecum mihi potestas deliberandi non esset, vti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis haec est, si Pompeius Italia cedat (quod eum facturum esse suspicor) quid mihi agendum putes: & quo faciliùs consilium dare possis, quid in vtramq. partem mihi in mentem veniat, explicabo breui. Cùm merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritásque, quae mihi cum eo est, tum ipsa reip. causa me adducit, vt mihi vel consilium meum cum illius consilio, [d] *vel fortuna coniungenda esse videatur. Accedit illud. si maneo, & illum comitatum optimorum, & clarissimorum ciuium desero: cadendum est in vnius potestatem, qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, vt esset, à me est (*[e] *tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multo antè prouisum: tamen vtrumque considerandum est,* [f] *& quanta ei fides sit habenda: &, si maximè exploratum sit, eum nobis amicum fore, sítne viri*

d fort. vel fortuna cum fortuna coniung.

e fort. (vt scis)

f L. & quanta fides ei sit hab.

fortis,& boni ciuis,esse in ea vrbe,in qua cùm summis honoribus,imperiisq. vsus sit,res maximas gesserit,sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui iuris, subeundúmq. periculum sit cum aliquo [a] fortè dedecore, siquando Pompeius remp. recuperarit.In hac parte hæc sunt.Vide nunc,quæ sint in altera. [1] Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter: [b] adde etiam,nihil,nisi contra consilium, auctoritatémque meam. Omitto illa vetera, quòd istum in remp. ille aluit, auxit,armauit: ille legibus per vim, & contra auspicia ferendis auctor:ille Galliæ vlterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio augur: ille restituendi mei, quàm retinendi studiosior: ille prouinciæ [c] propagator: ille absentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio consulatu, postquàm esse defensor reip.cœpit: contendit,vt X.tribuni pleb.ferrent, vt absentis ratio haberetur: quod idem ipse sanxit lege quadam sua,Marcóq. Marcello COS. finienti prouincias Gallias Kalend.Martiis,restitit. Sed,vt hæc omittam,quid fœdius, quid perturbatius hoc ab vrbe discessu, siue potiùs turpissima fuga? Quæ condicio non accipienda fuit potiùs, quàm relinquenda patria? Malæ condiciones erant. Fateor. sed numquid hoc peius? At recuperabit remp. Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non ager Picenus amissus? non patefactum iter ad vrbem? non pecunia omnis & publica,& priuata, aduersario tradita? Denique nulla causa, nullæ vires,nulla sedes,quò concurrãt,qui remp. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & áb impetu huius belli remotissima: fuga & maritima opportunitas visa quæri desperatione.Inuitè cepi Capuam: non quò munus illud defugerem, [2] sed [d] sine causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus priuatorum dolor: bonorum autem esset aliquis, sed hebes, vt solet:

a L. fortasse dedecore,

b L. addo

c L. prorogator:

d L. in ea causa,

partem verba fecerim: potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, vt res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quam ob rem, vt maxima de re æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Nauis *&* in Caieta *est parata nobis, &* Brundisij. *Sed ecce nūtij, scribente me hæc ipsa noctu in* Caleno*, ecce litteræ,* Cæsarem *ad* Corfinium, Domitium Corfinij *cum firmo exercitu, & pugnare cupiente.* Non *puto etiam*[a] *hic* Cn. *nostrum commissurum, vt* Domitium *relinquat: etsi* Brundisium Scipionem *cum cohortibus duabus præmiserat, legionem à* Fausto *conscriptam, in* Siciliam *sibi placere*[b] *à* COS. *duci, scripserat ad* C O SS. Sed *turpe* Domitium[c] *erit deserere, implorantem eius auxilium. est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma,* Afranium *in* Pirenéo *cum* Trebonio *pugnasse, pulsum* Trebonium, *etiam* Fabium *tuū transisse cum cohortibus:*[d] *summum autem,* Afranium *cum magnis copiis aduentare.* Id *si est, in* Italia *fortasse manebitur.* Ego *autem, cùm esset incertum iter* Cæsaris*, quòd vel ad* Capuam*, vel ad* Luceriam *iturus putabatur:* Leptam[e] *ad* Pompeium *misi, & litteras: ipse, nequò inciderem, reuerti* Formias. Hæc *te scire volui, scripsique sedatiore animo, quàm proximè scripseram, nullum meum iudicium interponens, sed exquirent tuum,*

a L. hoc Cn.
b q.v.c. à cōsulib.
c v.c. deserere erit,
d L. summa autem,
e v.c. misi ad Pompeium,

CICERO ATTICO. S. 4

D*ionysius quidem tuus potiùs, quàm noster (cuius ego cùm satis cognossem mores, tuo tamen potiùs stabam iudicio, quàm meo)*[f] *ne tuum quidem testimonium, quod ei sæpe apud me dederas, veritus, superbum se præbuit in fortuna, quam putauit nostram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, motum ratione quadam gubernabimus.* Cui, *qui noster honos, quod ob-*

f L. ne tui quidem testimonij, & ita v.c.

sequium, quæ etiam ad ceteros contemti cuiusdam hominis commendatio defuit? vt meum iudicium reprehendi à Qu. fratre, vulgóque ab omnibus mallem, quàm illum non [a] *efferre laudibus:* Ciceronésque *nostros, meo potiùs labore subdoceri, quàm me alium iis magistrũ quærere.* Ad *quem ego quas litteras, dij immortales, miseram? quantum honoris significanteis? quantum amoris?* Dicæarchum, *mehercule, aut* Aristoxenum *diceres arcessi, non vnum omnium loquacissimum, & minimè aptum ad docendum.* Sed *est memoria bona.* Me *dicet esse meliore.* Quib. *litteris ita respondit, vt ego nemini, cuius causam non reciperẽ. semper enim,* SI POTERO: SI ANTÈ SVSCEPTA CAVSA NON IMPEDIAR. *numquam* [b] *reo tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno, tam præcisè negaui, quàm hic mihi. planè sine vlla exceptione præcîdit.* Nihil *cognoui ingratius: in quo vitio nihil mali non inest.* Sed *de hoc nimis multa.* Ego *nauem paraui. tuas litteras tamen exspecto, vt sciam, quid respondeant consultationi meæ.* Sulmone C. Attium Pelignum *aperuisse* Antonio *portas, cùm essent cohortes quinque,* Qu. Lucretium [c] *inde fugisse scis:* Cn. *ire* Brundisium, *desertum.* Confecta *res est.*

CICERO ATTICO S.

CV'M *ante lucem* [d] VIII. Kal. *ad te litteras dedissem, vesperi ad nos eodem die venit ipse* Dionysius, *auctoritate tua permotus, vt suspicior.* Quid *enim putem aliud? etsi solet eum, cùm aliquid furiosè fecit, pœnitere.*[1] *numquã autem* [e] *certior fuit, quàm in hoc negotio. nam, quod ad te non scripseram, postea audiui, à tertio milliario* [f] *tum cum isse,*[2] πολλὰ μάτην κλέρεαστνεσκε ῥαθυμεῖν δῆτα, [g] *multa, inquã, mala cùm dixisset, suo capiti (vt aiunt)* [h] *sed meam mansuetudinem. conieceram in fasciculum vnà cum tua venientem ad illum epistolam. hanc ad me referri volo, nec*

a q.v.c. efferrem

b L. reo cuiquam tam h. & ita v.c.

c al. inde effugisse & ita L.

d L. VIII. Kalend. litteras ad te de Dionysio ded.

e L. Certitior fuit,

f L. tum eum ῥίψαι. Πολλὰ μάτην κεράεσιν ἐς ἠέρα θυμαίνοντα.

g fort. multa, inquam, mala tum dixisse, suo c.

h L. Sed o meam m. al. v de meã mansuet.

vllam ob aliam causam Pollicem seruum à pedibus[a] *meum Romam misi. Eò autem ad te scripsi, vt, si tibi fortè reddita esset, mihi curares referendã, ne in illius manus perueniret. Noui si quid esset, scripsissem. pendeo animi, exspectatione Corfiniensi: in qua de salute reip.*[b] *decernitur. Tu fasciculũ,*[c] *qui est* M. Curio *inscriptus, velim cures ad eum perferendum:* Tironémque Curio *commendes, vt ei, vt petij, si quid opus erit, in sumtum eroget.*

CICERO ATTICO S.. *6*

O*Bsignata*[d] *iam epistola, quam de nocte daturus eram, sicut dedi (nam eam vesperi scripserã)* C. Sosius *prat. in Formianum venit ad* M. Lepidum, *vicinum nostrum:*[d] *cuius quæstor fuit. Pompeij litterarum*[e] *ad* COSS. *exemplum attulit.* Litteræ mihi à L. Domitio[f] ad VIII. kalend. Mart. allatæ sunt. earum exemplum infrà scripsi. Nunc, vt ego non scribam, tua sponte te intelligere scio, quanti reip. intersit, omneis copias in vnum locum primo quoque tempore conuenire.[g] Tu, si tibi videbitur: dabis operam,[h] quàm primùm ad nos venias: præsidij Capuæ, quantùm[i] constitueris esse satis, relinquas. Vale. *Deinde supposuit exemplũ epistolæ Domitij, quod ego ad te pridie miserã. Dij immortales! qui me horror perfudit! quàm sum sollicitus, quídnam futurum sit! hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore: magnum in aduentu terrorem. spero etiam,*[l] *quoniam adhuc nihil nobis obfuit,*[k] *nihil mutasse: nec tegentia hoc, quod cùm fortiter, & diligenter,*[l] *tum etiam mehercule,* * *modò enim audiui quartanam à te discessisse. moriar, si magis gauderem, si id mihi accidisset. Piliæ dic non esse æquum, eam diutius habere: nec id esse vestræ concordiæ. Tironem nostrum ab altera relictum audio. sed cum video in sumtum ab aliis mutua-*

a al. meis
b al. decernetur.
c L. qui est, M' Curio inscriptus,
d v.c. ista ep.
d v.c. quoius
e L. ad COS.
f L. a. d. XIII.
g al. Sed tu, si
h L. vt quàm pr.
i v.c. constitueritis
K fort. nihil me peccasse. Sed εὐεργεσίᾳ tua nos, quòd cùm f.
l fort. tum etiam hercule feliciter morbum depulisti, valde delectarunt. modò enim

tum. Ego autem Curium nostrum, si quid opus esset, rogaram. Mâlo Tironis verecundiam in culpa esse, quàm illiberalitatem Curij.

CICERO ATTICO S. 7

VNum etiam restat amico nostro ad omne dedecus, vt Domitio non subueniat. At nemo dubitat, quin subsidio venturus sit. ego non puto. Deseret igitur talem ciuem, & eos, quos vnà scis esse: quum habeat præsertim & ipse cohorteis XXX? Nisi me omnia fallunt, deseret. Incredibiliter pertimuit: nihil spectat, nisi fugã. [a] *cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas* [b] *debere esse. Ego verò quem fugiam, habeo: quem sequar, nõ habeo. Quòd enim tu meum laudas, & memorandum dicis,* [c] *malle quòd dixerim, me cum Pompeio vinci, quàm cum istis vincere: ego verò mâlo: sed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur: cum hoc verò, qui antè fugit, quàm scit, aut quem fugiat, aut quò: qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam relinquit: si malui: cõtigit, victus sum. Quod superest, nec ista videre possum, quæ numquam timui ne viderem: nec mehercule istum, propter quem mihi non modò meis, sed memetipso carẽdum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, siue à Moneta: nemo enim soluit: siue ab Oppiis, tuis contubernalibus. Cetera apposita tibi mandabo.*

a v.c. quoi

b al. esse debere.

c L. quòd malle me dixerim cum Pomp.

CICERO ATTICO S. 8

ORem turpem, & ea re miseram! sic enim sentio, id demum, aut potiùs id solum esse miserum, quod turpe sit. Aluerat Cæsarem: eundem repentè timere cœperat: condicionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum pararat: vrbem reliquerat: Picenum amiserat culpa: in Apuliam se compegerat: ibat in Græciam: omneis nos ἀπροσφωνήτους, [d] *experteis sui tanti, tam inusitati consilij relinquebat. ecce subitò litteræ Domitij ad illum, ipsius* [e] *ad COS.* [f] *fulsisse*

d v.c. expertis

e al. ad COS.

f al. affulsisse

mihi videbatur τὸ καλὸν *ad oculos eius, & exclamasse ille vir, qui esse debuit,*[a] πρὸς ταῦθ' ὅ,τι χρὴ καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πιπτωνίσθων. τὸ γὰρ ἐν μετ' ἐμοῦ.[b] *At ille tibi* πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ *dicens, pergit Brundisium. Domitium autem aiunt, re audita, & eos, qui vnà essent, se tradidisse. O rem lugubrem! itaque intercludor dolore,*[c] *quo ad te plura non scribam. tuas litteras exspecto.*

CICERO ATTICO S. 9

E*Pistolam meam quòd peruulgatam scribis esse, nõ fero molestè. quinetiam ipse multis dedi describendam. ea enim & acciderunt iam, & impendent, vt testatum esse velim, de pace quid senserim. Cùm autẽ ad eam hortarer, eum præsertim hominem, non videbar vllo modo faciliùs moturus,*[d] *quàm si id, ad quod eum hortarer, cõuenire eius sapientiæ dicerem. eam si admirabilem dixi, cùm eum ad salutem patriæ hortabar: nõ sum veritus, ne viderer assentari:*[e] *cui tali in re libẽter me ad pedes abiecissem. Quà autem est,* ALIQVID IMPERTIAS TEMPORIS: *non est de pace, sed de meipso, & de meo officio, vt aliquid cogitet. Nam quòd testificor, me expertem belli fuisse, & si id re perspectũ est, tamen eò scripsi, quo in suadendo plus auctoritatis haberem: eodémq. pertinet, quòd causam eius probo. Sed quid hæc nunc? vtinam aliquid profectũ esset.*[f] *næ ego istas litteras in cõtione recitari velim. Siquidem ille ipse ad eundem scribens, in publico proposuit epistolam illam, in qua est,* PRO TVIS REBVS GESTIS AMPLISSIMIS. *amplioribúsne, quàm suis? quàm Africani? Ita tempus ferebat. siquidem etiam vos, duo tales, ad V. milliariũ.*[g] *quid nũc ipsum, vnde se recipienti? quid agẽti? quid acturo? quanto autem ferociùs ille causæ suæ confidet, cùm vos cùm vestri*[h] *simileis nõ modò freqũeteis,*[k] *sed læto vultu gratulãteis viderit? Num igitur peccamus? Minimè vos quidẽ.*

a L. πρὸς ταῦτα κλίνω καὶ παλαμάσθω, καὶ παντ' ἐπ' ἐμοὶ πιπτωνίσθω. τὸ γὰρ

b al. At ille πολλὰ

c L. quo minùs ad te plura scribam. & ita v.c.

d o.v.c. & L. quàm si id, quod eum h.

e v.c. quoi

f v.c. ne ego

g v.c. quod n. L. quò nunc ipsum, vnde se r.

h v.c. similis

i v.c. frequẽtis,

k v.c. sed toto voltu gratulantis

Sed tamen signa conturbantur, quibus voluntas à simulatione distingui posset. Quæ verò S.C. video? sed apertiùs, quàm proposueram. Ergo Arpini volo esse pr. Kal. deinde circum villulas nostras errare. quas visurum me postea desperaui. εὐγενῆ *tua consilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi valde probantur. Lepido quidem (nam ferè* συνδιημερεύομεν, *quod gratissimum illi est) numquam placuit ex Italia exire: Tullo multo minùs. crebrò enim illius litteræ ab aliis ad nos commeant. sed me illorum sententiæ minùs mouebant, minùs multa dederant illi reip. pignora. Tua mehercule auctoritas vehementer mouet. affert enim & reliqui temporis* [a] *recuperandi rationem, & præsentis tuendi. Sed obsecro te, quid hoc miserius, quàm alterum plausus in fœdissima causa quærere: alterum offensiones in optima? alterum existimari conseruatorem inimicorum: alterum desertorem amicorum? Et mehercule quamuis amemus Cn. nostrum, vt & facimus, & debemus: tamen hoc, quòd talibus viris non subuenit, laudare non possum. nam siue timuit, quid ignauius? siue, vt quidam putant, meliorem suam causam, illorum cæde, fore putauit, quid iniustius? Sed hæc omittamus. augemus enim dolorem retractando. VI Kalend. vesperi, Balbus minor ad me venit, occulta via* [b] *currens ad Lentulum COS. missu Cæsaris, cum litteris, cum mandatis, cum promissione prouinciæ, Romam vt redeat:* [c] *cui persuaderi posse non arbitror, nisi erit conuentus. Idem aiebat, nihil malle Cæsarem, quàm vt Pompeium assequeretur. id credo,* [d] *vt rediret in gratiam. id non credo: & metuo ne omnis hæc clementia ad vnam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidem maior ad me scribit, nihil malle Cæsarem, quàm principe Pompeio, sine metu viuere.* [e] *Tu, puto, hæc credis. Sed cùm hæc scribebã, V. Kal. Pompeius iam Brundisium* [f] *poterat venisse. expeditus*

a q.v.c.reciperandi

b al. decurrens

c L. cui persuaderi posse arbitror, nisi non erit conuentus.

d L. & vt rediret in gr.

e al. Tu hæc credis?

f al. venisse poterat

enim antecesserat legiones Luceria. *Sed hoc τέρας, horribili vigilantia, celeritate, diligentia est. planè, quid futurum sit, nescio.*

CICERO ATTICO S. 10

D*Ionysius cùm ad me præter opinionem meam venisset, locutus sum cum eo liberalissimè. tempora exposui. rogaui, vt diceret, quid haberet in animo: me nihil ab ipso inuito contendere. respondit, se,*[1] [a] *quod in nummis haberet, nescire* [b] *quo loco esset: alios non soluere: aliorum diem nondum* [c] *esse.* Dixit *etiam alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse non posset.* Morem *gessi, dimisi à me, vt magistrum* Ciceronum, *non libenter: vt hominem ingratum, non inuitus.* Volui *te scire, quid ego de eius facto iudicarem.*

a L. quod in nominib.
b v.c.& vulg. quo loci
c al. venisse.

CICERO ATTICO S. 11

Q*Vòd me magno animi motu perturbatum putas, sum equidem: sed non tam magno, quàm tibi fortasse videor.* Leuatur *enim omnis cura, cùm aut* [d] *consistit consilium, aut cogitando nihil explicatur.* Lamentari *autem licet.*[1] [e] *illud tamen totos dies: sed vereor, ne, nihil cùm proficiam, etiam dedecori sim studiis, ac litteris nostris.* Consumo *igitur omne tempus, considerans, quanta vis sit illius viri, quem nostris libris satis diligenter (vt tibi quidem videmur) expressimus.* Tenésne *igitur, moderatorem illum reip. quò referre velimus omnia? nam sic quincto, vt opinor, in libro loquitur* Scipio: Vt enim gubernatori cursus secundus, medico salus, imperatori victoria: *sic huic moderatori reip. beata ciuium vita proposita est, vt opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit.* Huius *enim operis, maximi inter homines, atque optimi, illum esse* [f] *effectorem volo.* Hoc Cn. *noster, cùm antea numquam, tum in hac causa minimè cogitauit.* Domi-

d v. c. cõstitit
e L. illud autem, totos dies, vereor, ne, nihil cùm proficiam, etiam dedecori sit studiis, ac litteris nostris.
f al. perfectorem volo, & ita L.

natio quæsita ab vtroque est: non id actum, beata, & honesta ciuitas vt esset. Nec verò ille vrbē reliquit, quòd eam tueri non posset: nec Italiam, quòd ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, [a] omneis terras, omnia maria mouere, reges barbaros incitare, [b] genteis feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. Genus illud Sullani regni iampridem appetitur, multis, qui vnà sunt, cupientibus. An censes nihil inter eos conuenire, nullam pactionem fieri potuisse? Hodie potest: sed neutri σκοπὸς est ille, vt nos beati simus. vterque regnare vult. Hæc à te inuitatus, breuiter exposui. Voluisti enim, me, quid de his malis sentirem, ostendere. προθεσπίζω igitur, noster Attice, non ariolans, vt illa, cui nemo credidit, sed coniectura prospiciens, Iámque mari magno. Non multo, inquam, secus possum vaticinari. tanta malorum impendet ἰλιάς. Atque hoc nostra grauior est causa, qui domi sumus, quàm illorum, qui vnà transierunt: quòd illi quidem alterum metuunt, nos vtrumque. Cur igitur, inquis, remansimus? vel tibi paruimus, vel non occurrimus, vel hoc fuit rectius. Conculcari, inquam, miseram Italiam videbis proxima æstate [c] ab vtriusque mancipiis, ex omni genere collectis: nec tam proscriptio pertimescenda, quæ Luceriæ multis sermonibus denuntiata est, quàm [d] vniuersæ interitus: tantas in confligendo vtriusque vireis video futuras. Habes coniecturam meam. Tu autem consolationis fortaßis aliquid exspectasti. Nihil inuenio. nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quòd quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod sæpe, gratißimum sibi esse, quòd, quierim: orátque, in eo vt perseuerem. Balbus minor hæc eádem mandata. iter autem eius erat ad Lentulum COS. cum litteris Cæsaris, præmiorúmque promißis, si Romam reuertisset. Verùm, cùm habeo rationem dierum, antè puto [e] transmissurum,

a v. c. omnis
b v. c. gentis
c v. c. aut vtr. non pl.
d L. vniuersis interitus:
e v. c. tramissurum,

quàm potuerit conueniri. Epistolarum Pompeij duarum, quas ad me misit,[a]*negligentiam, meámque in rescribendo diligentiam, volui tibi notam esse. earum exempla ad te misi. Cæsaris hic per Apuliam ad Brundisium cursus quid efficiat, exspecto. vtinam aliquid simile Parthicis rebus. Simul aliquid audiero, scribam ad te. tu ad me velim bonorum sermones. Romæ frequentes esse dicuntur. Scio equidem te in publicum non prodire: sed tamen audire te multa, necesse est.*[b]*Memini tibi librum afferri, à Demetrio Magnete* [c]*ad te missum* περὶ ὁμονοίας. *Eum mihi velim mittas. Vides, quam causam mediter.*

a v. c. neglegentiam,
b al. Memini librum tibi aff.
c al. ad te missum scilicet π. al. ad te missum scio.

[d]CN. POMPEIVS PROCOS. M. CICERONI IMP. S. 12

d v. c. CN. MAGNVS PROCONS. S. D. M. CIC. IMP.

Q*Vinctus Fabius ad me venit*[e]*ad IIII. Id. Febr. Is nuntiat, L. Domitium cum suis cohortibus XI. & cohortib.* [f]*XIIII. quas Vibullius adduxit, ad me iter habere habuisse in animo proficisci Corfinio, &*[g]*ad V. Id. Febr. C. Hirrum cum V. cohortibus subsequi. Censeo ad nos Luceriam venias. nam te hîc* [h]*tutissimè puto fore. Vale.*

e L. a. d. IIII.
f al. XIV.
g L. a. d. IV.
h fort. tutissimò

CICERO CN. POMPEIO PROCOS. S. 13

A*.D. XV. kal. Martias Formiis accepi tuas litteras, ex quibus ea, quæ in agro Piceno gesta erant, cognoui commodiora esse multo, quàm vt erat nobis nuntiatum: Vibulliíque virtutem,*[i]*industriámque libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora,*[k]*vbi præpositi sumus, ita fuimus, vt*[l]*nauem paratam haberemus. ea enim audiebamus, & ea verebamur, vt, quodcumq. tu consilium præcepisses, id nobis per-*

i L. & industriam lib.
k L. cui præp.
l L. nauim

sequendum putaremus. Nunc, *quoniam auctoritate,* [a] *&* *cōsilio tuo in spe firmiore sumus, si teneri posse putas* [b] *Tarracinam, & oram maritimam: in ea manebo: etsi præsidia in oppidis nulla sunt. nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter* [c] M. Oppium, *quem ego Minturnis esse volui, vigilantem hominem, & industrium.* [d] L. Torquatum, *virum fortem, & cum auctoritate,* Formiis *non habemus: ad te profectum arbitramur.* Ego *omnino, vt proximè tibi placuerat,* Capuam *veni eo ipso die, quo tu* Theano Sidicino *es profectus. volueras enim me cùm* M. Considio *proprætore illa negotia tueri. cùm eò venissem, vidi,* T. Ampium [e] *delectum habere diligentißimè, ab eo accipere* Libonem *summa item diligentiâ, & in illa coloniâ auctoritate.* Fui Capuæ, *quoad* COSS. Iterum, *vt erat* [f] *dictum à* COSS. *veni* Capuam [g] *ad* Non. Febr. *cùm fuissem triduum, recepi me* Formias. *nunc, quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. Si tenendam hanc oram putas,* [h] *quæ opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciueis, &, vt arbitror, teneri potest: opus est esse, qui præsit. sin omnia in vnum locum contrahenda sunt: non dubito, quin ad te statim veniam: quo mihi nihil optatius est: idque tecum, quo die ab vrbe discessimus, locutus sum. Ego, si cui adhuc videor segnior fuisse, dúmne tibi videar, non laboro: & tamen, si, vt video, bellum gerendum est, confido me omnibus facilè satisfacturū.* M. Tullium, *meum necessarium, ad te misi: cui tu, si tibi videretur, ad me litteras dares.* Vale.

a L. & consilio tuo, spe firm.
b L. Terracinam,
c L. M. Eppiū,
d L. Nam L. Torqu.
e L. dilectum
f L. edictum
g L. a.d.II. Non. Febr. Vbi cùm fuiss.
h L. quæ & opport.

CN. POMPEIVS MAGNVS PROCOS. S.D. M. CICERONI, IMP. SVO. 14

[i] TVas *litteras libenter legi.* Recognoui *enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi.* COSS. *ad eum*

i L. S. V.B.E. E.V.TVAS LITT.

eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. Magnopere te hortor, pro tuo singulari, perpetuóq. studio in remp. vt te ad nos conferas, vt communi consilio reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. Censeo, via Appia iter facias, & celeriter Brundisium venias. Cura, vt valeas.

M. CICERO IMP. S. D. [a] CN. MAGNO PROCOS. 15

a L. CN. POMPEIO M.

CVM ad te litteras misissem, quæ tibi Canusij redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te reip. causa mare transiturum, erámque in spe magna, fore, vt in Italia possemus aut concordiam constituere, qua mihi nihil vtilius videbatur, aut remp. summa cum dignitate defendere. Interim nondum meis litteris ad te perlatis, ex iis mandatis, quæ [b] D. Ælio ad COSS. dederas, certior tui consilij factus, non exspectaui, dum mihi à te litteræ redderentur: confestímque cum Qu. fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanum Sidicinum venissem, C. Messius familiaris tuus, mihi dixit, aliíque complures, Cæsarem iter habere Capuam: & eo ipso die mansurum esse [c] Æserniæ. Sanè sum commotus, quòd, si ita esset, non modò iter meum interclusum, sed meipsum planè exceptum putabam. Itaque tum Cales processi; vt ibi potissimùm consisterem, dum certum nobis [d] ab Æsernia de eo, quod audieram, referretur. At mihi, cùm Calibus essem, affertur litterarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum COS. misisses. Hæ sic scriptæ erant: Litteras tibi à L. Domitio [e] ad XIII. kalend. Mart. allatas esse, earúmque exemplum subscripseras: magníque interesse reip. scripseras, omneis copias primo quoque tempore in vnum locum conuenire, & vt, [f] præsidij quod satis esset, Capuæ relinqueret.

b al. Dialio al. D. Lælio L. Dellio.

c L. Eserniæ.

d al. ab Eserinia

e L. a. d. XIII. Kal.

f al. præsidio

P

a al. His ego lect. & ita L.

b L.a,d.x.kal.

c L.a.d.III.kalendas

d fort. neque minùs nos esse capti,

e L. quàm qui Corfinij fuissent. N.

f al. primùm semper tecũ

g v.c. fuissem.

[a]His ergo litteris lectis, in eádem opinione fui, qua réliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum: quò mihi, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cùm res in summa exspectatione esset, vtrumque simul audimus, & quæ Corfinij acta essent, & te iter Brundisium facere cœpisse. Cúmque nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundisium contenderemus: à multis, qui è Samnio, Apuliáque veniebant, admoniti sumus, vt caueremus, ne exciperemur à Cæsare, quòd in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celeriùs etiam, quàm nos possemus, eò, quò intẽderat, venturus esset. Quod cùm ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, vt temeritas nostra non solùm nobis, sed etiam reip. noceret: cùm præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen iam consequi non possemus. Interim accepimus tuas litteras, Canusio [b]ad X. Kal. Mart. datas: quibus nos hortaris, vt celeriùs Brundisium veniamus: quas cùm accepissemus[c] ad III. Kal. Mart. nõ dubitabamus, quin tu iam Brundisium peruenisses: nobísque iter illud omninò interclusum videbatur, [d]neq. minùs nos esse captos, [e] quàm qui Corfiniũ venissent. Neq. enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorũ manus incidissent: sed eos nihilominùs, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena venissent. Quod cùm ita sit, maximè vellem[f] primùm tecum semper[g] fuisse: quod quidem tibi ostenderam, cùm à me Capuam reiiciebam. Quod feci non vitãdi oneris causa: sed quòd videbã teneri illam vrbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum vt essem, non cõtigit, vtinam tui consilij certior factus essem. nam suspicione assequi non potui, quòd omnia priùs arbitratus sum

fore,quàm vt hæc reip.causa in Italia non posset, duce te, consistere. Neque verò nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam reip.lugeo.Nec,si ego,quid tu sis secutus,non perspicio,idcirco minùs existimo,te nihil,nisi summa ratione,fecisse.mea quæ semper fuerit sententia, primùm de pace vel iniqua condicione retinenda, deinde de vrbe (nam de Italia quidem nihil mihi vmquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, vt meum consilium valere debuerit:secutus sum tuum,neque id reip. causa,de qua desperaui,quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine ciuili,perniciosissimo bello, potest: sed te quærebam, tecum esse cupiebam:neque eius rei facultatem, [a] siqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facilè [b] intelligebam pugnandi cupidis hominib. non satisfacere. Primùm enim præ me tuli,me nihil malle,quàm pacem:non quin eadē timerem,quæ illi:sed ea bello ciuili leuiora ducebā. Inde suscepto bello,cùm pacis condiciones ad te afferri,à teq. [c] ad ea honorificè,& largè responderi viderem, duxi meā rationem: [d] quam tibi facilè me probaturum,pro tuo in me beneficio,arbitrabar. Memineram me esse vnum,qui pro meis maximis in remp. meritis, supplicia miserrima, & crudelissima pertulissem: me esse vnum, qui si offendissem eius animum, cui tum, cùm iam in armis essemus, consulatus tamen alter,& triumphus amplissimus deferebatur, [e] subiicerer eisdem prœliis,vt mea persona semper ad improborū ciuium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego prius [f] sum suspicatus, quàm mihi palàm denuntiata sunt: neque ea tam pertimui, si subeunda essent, quàm declinanda putaui, si honestè vitare possem. [g] Quoniam breuem illius temporis,dum in spe pax fuit,rationem nostram vides: reliqui facultatē res ademit. Iis autem,quibus non satisfacio,facilè respōdeo. neque enim ego

a v. c. siquæ
b v. c. intellegebam
c L. ad eas
d L. quam tibi me facilè prob.
e v. c. subicerer
f L. suspicatus sum, q.
g L. Quàm breuissimā illius temp.

amicior C.*Cæſari vnquam fui, quàm illi: neque illi amiciores reip. quàm ego.* Hoc *inter me, & illos intereſt, quòd, cùm & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego condicionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis diſceptari maluerunt:* [a]*quæ quoniam ratio vicit, perficiam profectò, vt neque reſp. ciuis à me animum, neque tu amici deſideres.* Vale.

a q.vulg.quæ quoniam ratio omiſſa eſt, perf.v.c.quæ quoniam ratio miſit, p. non pl.

CICERO ATTICO S. 16

M*ihi moleſtior lippitudo erat etiam, quàm antè fuerat: dictare tamen hanc epiſtolam malui, quàm* Gallo Fabio, *amantiſſimo vtriuſque noſtrûm nihil ad te litterarum dare. nam pridie quidem, quoquo modo potueram, ſcripſeram ipſe eas litteras, quarum vaticinationem falſam eſſe cupio.* Huius *autem epiſtolæ non ſolùm ea cauſa eſt, vt nequis à me dies intermittatur, quin dem ad te litteras, ſed etiam hæc iuſtior, vt à te impetrarẽ, vt ſumeres aliquid temporis: quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum conſilium planè volo, vt penitus* [b]*intelligam.* Omnia *ſunt integra nobis: nihil prætermiſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modò probabilem. nam certè neque tum peccaui,* [c]*cùm imparatam iam* Capuam, *non ſolùm ignauiæ delectus, ſed etiã perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque, cùm poſt condiciones pacis per* L.*Cæſarem,* [2] *&* [d]Fabium *allatas, caui, ne animum eius offenderem, cui* Pompeius *iam armatus armato conſulatum, triumphúmque deferret.* Nec *verò hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehendere, quòd mare non tranſierim. id enim, etſi erat deliberationis, tamen obire non potui. neque enim ſuſpicari debui, præſertim cùm ex ipſius* Pompeij *litteris, idẽ quod video te exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is* Domitio *ſubuenturus eſſet.* Et *planè, quid rectum, & quid faciendum mihi eſſet, diutiùs cogitare malui.* Primùm *igi-*

b v.c.intelligam.

c L. cùm imperatam iam Cap. forr cùm mihi imper.

d v.c. Fabatũ

tur hæc, qualia tibi esse videantur, etsi sæpius significata sunt à te, tamen accuratiùs mihi perscribas, velim: deinde aliquid etiam in posterum prospicias: fingásque. quem me esse deceat, & vbi me plurimum prodesse reip. sentias. [a] *æc- quæ pacifica persona desideretur: an in bellatore sint omnia.* Atque ego, *qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia: quibus si paruissem, tristitiam illorum temporum non* [b] *subiissem.* Memini, *quid mihi tum suaseris per* Theophanem, *per* Culeonem: *idque sæpe ingemiscens sum recordatus.* Quare *nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus: vt non solùm gloriosis consiliis vtamur, sed etiam paullo* [c] *salubribus.* Sed *nihil præscribo. accuratè velim perscribas tuam ad me sententiam.* Volo *etiam exquiras, quàm diligentissimè poteris (habebis autem, per quos possis) quid* Lentulus *noster, quid* Domitius *agat, quid acturus sit: quemadmodum nunc se gerant: numquem accusent, numcui* [d] *succenseant. quid dico, numcui? num* Pompeio? Omnino *culpam omnem* Pompeius *in* Domitium *confert:* [e] *quod ipsius litteris cognosci potest: quarum exemplum ad te* [f] *mitto.* Hæc *igitur videbis, &, quod ad te antè scripsi,* Demetrij Magnetis *librum, quem ad te misit, de concordia, velim mihi mittas.*

a al. æqua
b L. subiissem.
c al. salubrioribus.
d L. suscenseant.
e al. quod ex ipsi.
f v. e. misi.

CN. MAGNVS PROCOS. [g] M. MARCELLO, L. LENTVLO, COSS. S. D. 17

g L. C. MARCELLO,

EGo *quòd existimabam dispersos nos neque reip. vtiles, neque nobis præsidio esse posse, idcirco ad* L. Domitium *litteras misi: primùm* [h] *vti ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, vt cohorteis* XIX. *quæ ex* Piceno *ad me iter habebant, ad nos mitteret.* Quod *veritus sum, factum est, vt* Domitius *implicaretur, neque ipse*

h v. o. vt ipse

ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, quòd meas XIX. & ſuas XII. cohorteis tribus in oppidis diſtributas haberet: (nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit)[1] [a]neque, ſi vellet, expedire poſſet. Nunc ſcitote, me eſſe in ſumma ſollicitudine. nam & tot, & taleis viros periculo obſidionis liberare cupio: neque ſubſidio ire poſſum, quòd his duabus legionibus non puto eſſe committendum, vt illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius XIIII. cohorteis contrahere potui: [b]quas Brundiſium miſi: neque Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putaui eſſe dimittendum. [c]D. Ælio mandaram, quòd maiores copias ſperabam nos habituros, vt, ſi vobis videretur, alteruter veſtrûm ad me veniret: alter in Siciliam, cum ea copia, quam Capuæ, & circum Capuã comparaſtis, & cum iis militibus, quos Fauſtus legit, proficiſceretur, Domitius cum XII. ſuis cohortibus eòdem adiungeretur: reliquæ copiæ omnes Brundiſium cogerẽtur, & inde nauibus Dyrrhachium tranſportarentur. Nunc, cùm hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos, ſubſidio Domitio ire poſſim, [2] ſeu per monteis explicare, non eſt nobis committendum,[3] vt ad has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut in itinere, me cõſequi poſſit. Quamobrem [4] placitũ eſt mihi[d] (etiam video [e]C. Marcello, & ceteris noſtri ordinis, qui hîc ſunt) vt Brundiſium ducerem hanc copiam, quam ego mecum habeo. Vos hortor, vt, quodcumque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eòdem veniatis quamprimùm. Arma, quæ ad me miſſuri eratis, iis cenſeo armetis milites, quos vobiſcum habetis: quæ arma ſuperabunt, ea ſi Brundiſium iumentis deportaritis, vehementer reip. profueritis. De hac re vellem noſtros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum, & C. Coponium prætt. miſi, vt ſe [f]nobis coniungerent, &, militum quod haberent, ad vos deducerent. Valete.

a L. neque ſe, ſi v.

b v. c. quas Brundiſium preſidiũ miſi: fort. quas Brundiſium preſidio miſi: fort. quas Brundiſium præmiſi:

c al. Dellio

d fort. atque item vid.

e fort. M.

f v. c. vobis

CN. MAGNVS PROCOS. S. D. L.
Domitio procos. 18

Miror, te ad me nihil scribere, & potiùs ab aliis, quàm à te de rep. certiorem me fieri. Nos disiecta manu pares aduersariis esse non possumus: contractis nostris copiis, spero nos & reip. & communi saluti prodesse posse. Quamobrem cùm constituisses, vt Vibullius mihi scripserat, [a] ad V. Id. Febr. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire, miror, quid causæ fuerit, quare consiliũ mutaris. nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, leuis est, te propterea moratum esse, [1] quòd audieris, Cæsarem Firmo progressum in castrum Truentinum venisse. quanto enim magis appropinquare aduersarius cœpit, eo tibi celeriùs agendum erat, vt te mecum coniungeres priùs, quàm Cæsar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. Quamobrem [b] etiam te rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus litteris à te petere, vt primo quoque die Luceriam aduenires antè, quàm copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in vnum locum coactæ, nos à nobis distrahant. sed, si erunt, qui te impediant, vt illas suas seruent, æquum est me à te impetrare, vt cohorteis, quæ ex Piceno, & Camerino venerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me [c] missum facias. Vale.

a L. a. d. V. Id.

b fort. etiam, atq. etiã te r.

c al. missas facias.

[d] CN. POMPEIVS PRO COS. S. D. L.
Domitio procos. 19

d L. CN. MAGNVS procons.

Litteras abs te M. [e] Calenius ad me attulit [f] ad XIIII. kal. Mart. in quibus litteris scribis tibi in animo esse obseruare Cæsarem: &, si secundum mare ad me ire cœpisset, confestim in Samnium ad me venturum: sin autem ille circum [g] isthæc loca commoraretur, te ei, si propiùs accessisset, resistere velle. Te animo magno, & forti istã rem age-

e fort. Caruleius

f L. a. d.

g al. istæc

re existimo: sed diligentiùs nobis est videndum, ne distracti, pares esse aduersario non posimus, cùm ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus sit. non enim, pro tua [a] prudentia, debes illud solum animaduertere, quot in præsentia cohorteis contra te habeat Cæsar, sed quantas breui tempore equitum, & peditum copias contracturus sit. Cui rei testimonio sunt litteræ, quas Bussenius ad me misit, in quibus scribit, id quod ab aliis quoq. mihi scribitur, præsidia Curionem, quæ in Vmbria, & Tuscis erant, contrahere, & ad Cæsarem iter facere. Quæ si copiæ in vnum locum fuerint coactæ, vt pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, vt non pugnet, sed locis suis repugnet: hærebis: neq. solus, cum ista copia, tantam multitudinem sustinere poteris, vt frumentatum eas. Quamobrem te magnopere hortor, vt quamprimùm cum omni copia huc venias. COSS. constituerunt idem facere. Ego [b] Metuscilio ad te mandata dedi, prouidendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur. Quamobrem nolito commoueri, si audieris me regredi, si fortè Cæsar ad me veniet. cauendum enim puto esse, ne implicatus hæream. nam neque castra propter anni tempus, & militum animos, facere possum: neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. itaque non amplius XIIII. cohorteis Luceriam coëgi. COSS. præsidia omnia deducturi sunt, aut in Siciliam ituri. nam aut exercitum firmum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse: aut regiones eiusmodi obtinere, è quibus repugnemus. id quod neutrum nobis hoc tempore contingit, quòd & magnam partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplum, neque tam magnum, quàm ille. Itaque nobis prouidendum est, [c] vt summam reip. rationem habeamus. Etiam atque

a q.v.c. prouidentia,

b al. Metustilio fort. M. Tuscilio

c L. vt summæ reip.

etiam te hortor, ut cum omni copia quamprimùm ad me venias. Possumus etiam nunc remp. erigere, si communi consilio negotium administrabimus. si distrahemur: infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His litteris scriptis, Sica à te mihi litteras attulit, & mandata. Quòd me hortare, ut istuc veniam: id me facere non arbitror posse, quòd non magnopere his legionibus confido. Vale.

CN. MAGNUS PROCOS. S. D. L. Domitio procos. 20

Litteræ mihi à te redditæ sunt [a] ad XIII. kal. Mart. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. Quod putaui, & præmonui, fit, ut nec in præsentia committere tecum prœlium velit, & omnibus copiis conductis, te implicet, ne ad me iter [b] expeditum tibi sit, atque istas copias coniungere optimorum ciuium possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quo etiam magis tuis litteris sum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, [c] voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis reip. dimicem: [d] neque etiam, qui [e] ex delectibus conscripti sunt à COSS., conuenerunt. Quare da operam, si ulla ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, huc quamprimùm venias antè, quàm omnes copiæ [e] aduersariûm conueniant. Neque enim celeriter [f] ex delectibus huc homines conuenire possunt: &, si conuenirent, quantum iis committendũ sit, [g] quòd inter se non noti sunt, contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

Lippitudinis meæ signum tibi sit, librarij manus, & eadem, causa breuitatis: etsi nunc quidem, quod scriberem, nihil erat. omnis exspectatio nostra erat in nuntiis Brundisinis. si nactus hic esset Cn. nostrum, spes dubia pa-

a L. a.d.

b L. tibi expeditum sit,

c v.c. voluntate

d L. ex dilectib.

e al. adversariorum

f L. ex dilectib.

g L. quòd inter se nec noti sunt, al. quòd inter se ne noti quidem sunt, al. qui inter se

cis.sin ille antè [a] *transinisisset: exitiosi belli metus.* Sed *videsne, in quem hominem inciderit resp? quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratum?* Si *mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit: ab iis, qui eum maximè timuerant, maximè diligetur.* Multùm *mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani: nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummulos suos.* Et *vide quàm conuersa* [b] *res est. illum, quo antea confidebant, metuunt: hunc amant, quē timebant.* Id *quantis nostris peccatis, vitiisque euenerit, non possum sine molestia cogitare.* Quæ *autem impendêre putarem, scripseram ad te, & iam tuas litteras exspectabam.* Vale.

a v.c. transmisisset;

b fort. res sit.

CICERO ATTICO S. 22

NOn *dubito, quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cùm præsertim neque noua de re aliqua certiorem te faciam, neque nouam denique iam reperiam scribendi vliam sententiam. sed si dedita opera, cùm causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem: facerem ineptè. euntibus verò, domesticis præsertim, vt nihil ad te dem litterarum, facere non possum: & simul (crede mihi) requiesco* [c] *paullum in his miseriis, cùm quasi tecum loquor. cùm verò tuas epistolas lego, multo etiam magis.* Omnino [d] *intelligo, nullum fuisse tempus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutum esse à litteris, propterea quòd neque* Romæ *quidquam auditur noui, nec in his locis, quæ à* Brundisio *absunt propiùs, quàm tu,* [e] *biduum, aut triduum.* Brundisij *autem omne certamen vertitur huius primi temporis: qua quidem exspectatione torqueor. sed omnia antè nos sciemus.* Eodem *enim die video* Cæsarem *à* Corfinio *post meridiem* [f] *profectum esse,* Feralibus, *quo* Canusio *manè* Pompeium. Eo *modo autem ambulat* Cæ-

c al. paullulū

d v.c. intellego,

e L. bidui, aut tridui.

e v.c. & L. profectum esse. id est, Feralib. fort. profectum esse ante Can.

sar, & iis diariis militum celeritatem incitat, vt timeam, ne citiùs ad Brundisium, quàm opus sit, accesserit. Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiam, quam triduo sciturus sis? Nihil equidem: sed, vt suprà dixi, tecum perlibenter loquor: & simul, scito labare meum consilium illud, quod satis iam fixum videbatur. non mihi satis idonei sunt auctores ij, qui à te probantur. Quod enim vmquam eorum in rep. forte factum exstitit? aut quis ab iis vllam rem laude dignam desiderat? Nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare, belli parandi causa, profecti sunt: quamquam hæc ferenda non erant: video enim quantum id bellum, & quam pestiferum futurum sit. Sed me mouet vnus vir, cuius fugientis comes, remp. recuperantis socius videor esse debere. Totiésne igitur sententiam mutas? Ego tecum, tanquam mecùm loquor. Quis autem est, tanta quidem de re, quin variè secum ipse disputet? Simul & elicere cupio sententiam tuam: si manet, vt firmior sim: [a] si mutata est, vt tibi assentiar. Omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus. De Domitio varia audimus,[1] modò esse [b] in Tiburti, aut Lepidi, quo cùm Lepidus accessisset ad vrbem: quod item falsum video esse. ait enim Lepidus, [2] eum nescio quò [c] penetrasse itineribus, occultandi sui causa, an maris apiscendi? ne id quidem scit. ignorat enim de filio. addit illud sanè molestum, pecuniam Domitio satis grandem, quam is [d] Coreni habuerit, non esse redditam. De Lentulo autem nihil audimus. Hæc velim exquiras, ad méque perscribas. Vale.

a L. si mutata est, tibi assentiar.

b fort. in Tiburti Lepidi, modò cū Lepido accessisse ad vrb.

c fort. penetrasse itineribus occultis, occ.

d al. Corfinij hab. & ita L.

CICERO ATTICO S. 23

A. D. V. Non. Mart. epistolas mihi tuas Ægypta reddidit: Vnam veterem, IIII. kal. quam te scribis dedisse Pinario, quem non vidimus: in qua exspectas, quídnam

præmissus agat Vibullius, qui omnino non est visus à Cæsare[a] *(in altera epistola video te scire ita esse:) & quemadmodum redeuntem excipiam Cæsarem, quem omnino vitare cogito:*[1] *&*[b] *aut Hæmonis fugam tendis, commutationémque vitæ tuæ: quod tibi puto esse faciendum :*[2] *& ignoras, Domitius cum fascibúsne sit: quod cùm scies, facies, vt sciamus.* Habes ad primam epistolam. *Secutæ sunt duæ, prid.* Kal. *ambæ datæ, quæ me conuellerunt de pristino statu, iam tamen, vt antè ad te scripsi, labëtem.* Nec *me mouet, quòd scribis, Ioui ipsi iniquũ. nam periculum in vtriusque iracundia positum est.* Victoria *autem ita incerta, vt deterior causa, paratior mihi esse videatur. nec me* COSS. *mouent, qui ipsi pluma, aut folio faciliùs mouentur.* Officij *me deliberatio cruciat, cruciauítque adhuc.* Cautior *certè est mansio: honestior existimatur traiectio.* Málo *interdum, multi me non cautè, quàm pauci non honestè fecisse existiment.* De Lepido,[d] *&* Tullio *quod quæris: illi verò non dubitant, quin Cæsari præstò futuri, in senatúmq. venturi sint.* Recentissima *tua est epistola* Kalendis *data, in qua optas congressum, pacem non desperas.* Sed *ego, cùm hæc scribebam, nec illos congressuros, nec, si congressi essent,* Pompeiũ,[e] *ad vllam condicionem*[3] *accessurum putabam.* Quod *videris non dubitare, si* COSS. *transeant, quid nos facere oporteat: certè transeunt: vel, quomodo nunc est, transierunt.* Sed *memento, præter* Appium, *neminem esse ferè, qui non ius habeat transeundi. nam aut cum imperio sunt, vt* Pompeius, *vt* Scipio,[f] Setenas, Fannius,[g] Voconius, Sestius, *ipsi* COSS. *quibus more maiorum concessum est vel omneis adire prouincias: aut legati sunt eorum: sed nihil*[h] *desidero.* Quid *placeat tibi, & quid propemodum rectum sit, intelligo.* Plura *scriberem, si ipse possem: sed, vt mihi videor, potero bibuo.* Balbi Cornelij *litterarum exemplum, quas eo-*

a q.v.c. id altera epist.

b fort. & arsemonis funem tendis, comm. al. & aue Athenio, si fugam intendis, c.

d L. & Tullo

e fort. ad vllam condic. descessurum.

f al. Secenas,

g L. Coponius,

h v.c. desero. al. differo. al differo. b. decerno.

dem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meam vicem doleres, cùm me derideri videres. Vale.

BALBVS CICERONI IMP. S. 24

OBsecro te, Cicero, suscipe curam, & cogitationem dignissimam tuæ virtutis, ut Cæsarem, & Pompeium, perfidia hominum distractos, rursus in pristinam concordiã reducas. crede mihi, Cæsarem non solùm in tua [a] potestate fore, sed etiam maximum beneficium te sibi dedisse indicaturum, si huc te reiicis. Velim, idem Pompeius faciat: qui ut adduci tali tempore ad ullam condicionem possit, magis opto, quàm spero. Sed cùm constiterit, & timere desierit, tum incipiam non desperare tuam auctoritatem plurimum [b] valituram. Quòd Lentulum cos. meum voluisti hîc remanere, Cæsari gratum, mihi verò gratissimum, medius fidius, fecisti. nam illum tanti facio, [c] qui non Cæsarem magis diligam: qui si passus esset, nos secum, ut consueueramus, loqui, & non se totum [d] etiam, & etiam ab sermone nostro auertisset: minus miser, quàm sum, essem. Nam caue putes, hoc tempore plus me quemquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, video in cõsulatu quiduis potius esse, quàm cos. Quòd si voluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæsare credere, & consulatum reliquum Romæ peragere: incipiam sperare, etiam consilio senatus, auctore te, illo relatore, Pompeium, & Cæsarem coniungi posse: quod si factum erit, me satis vixisse putabo. Factum Cæsaris de Corfinio totum me probaturum scito: [e] &, quomodo in huiusmodi re, commodiùs cadere non potuit, quàm ut res sine sanguine conficeret. Balbi mei, tuiq. aduentu delectatũ te, valde gaudeo. Is, quæcumque tibi de Cæsare dixit, quæque Cæsar scripsit, scio, re tibi probabit. quæcumque fortuna eius fuerit, [f] bellissimè scripsisse. Vale.

a al. fore potestate,
b L. apud eũ valituram.
c al. ut non
d al. etiam, atque etiam
e copulatiue &, abest à q. v.c. nec eam agnoscit L.
f L. verissimè scr.

a L. præter occultum, & tutũ iter ad mare sup.

b al. qui me exturbẽt Cumis, ipsi domi m.

c al. ad vastandum It.

d I. denique quem exsp. al. dèmum quem exsp.

Omnia mihi prouisa sunt,[1] [a] *præter occultum metum. Iter ad mare superum. hoc enim mari vti non possumus hoc tempore anni. Illuc autem, quò spectat animus, & quò res vocat, quà veniam? Cedendum enim est celeriter, ne fortè qua re impediar, atq; alliger. Nec verò ille me ducit, qui videtur: quem ego hominem* ἀπολιτικώτατον *omnium iam antè cognoram, nunc verò etiam* ἀστρατηγικώτατον. *Non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur. Is enim me ab optimatibus ait conscindi. Quibus optimatibus, dij boni? qui nunc quomodo occurrunt? quomodo autem se venditant Cæsari? Municipia verò deum. nec simulant, vt cùm de illo ægroto vota faciebant. Sed planè, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. Hunc propitium sperant: illum iratum putant. Quas fieri censes* ἀπαντήσεις *ex oppidis? quos honores? Metuũt, inquies. Credo: sed mehercule illum magis. Huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. Iudices DCCCL. qui præcipuè Cnæo nostro delectabantur, ex quib. quotidie aliquem video; nescio quas eius Lucerias horrẽt. Itaque quæro, qui sint isti optimates,* [b] *qui me exturbent, cùm ipsi domi maneant. Sed tamen, quicumque sunt;* αἰδέομαι Τρῶας. *Etsi, qua spe proficiscar, video: coniungóque me cum homine magis* [c] *ad vastandam Italiam, quam ad vincendum parato.* [d] *domum quem exspecto? Et quidem cùm hæc scribebam IIII. Non. iam exspectabam aliquid à Brundisio. quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugisset, & victor hic quà se referret, & quò. Quod vbi audissem: si ille Appia veniret, ego Arpinum cogitabam.*

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER VIIII.

CICERO ATTICO S. 1

Etsi, cùm tu has litteras legeres, putabam fore, vt scirem iam, quid Brundisij actum esset (nam Canusio VIII. *Kal. profectus erat Cnæus: hæc autẽ scribebã prid. Non.* XIIII. *die postquàm ille Canusio mouerat) tamen angebar singularum horarum exspectatione, mirabárque nihil allatum esse, ne rumoris quidem. nam erat mirum silentium. Sed hæc fortasse* κενόσπουδα *sunt: quæ tamen iam sciantur, necesse est. Illud molestum, me adhuc inuestigare non posse,*[a] *vbi Lẽtulus noster sit, vbi Domitius. Quæro autem, quo faciliùs scire possim, quid acturi sint: iturine ad Pompeium:*[b] *&, si sint, quà, quandóue*[c] *ituri sint. Vrbem quidem iam refertam esse optimatium audio:*[d] *Sosium, & Lupum, quos Cnæus noster antè putabat Brundisium vẽturos esse, quàm se, ius dicere. Hinc verò vulgò vadunt. Etiam M. Lepidus, quo-cum diem conterere solebam, cras cogitabat: nos autem in Formiano morabamur, quo citiùs audiremus: deinde Arpinum volebamus: inde, iter quà maximè* ἀναπαυστικὸν *esset, ad mare superum, remotis, siue omnino*[e] *missis lictoribus. audio enim, bonis viris (qui & nunc, & sæpe antea magno præsidio reip.*[f] *fuerint) hanc cunctationem nostram non probari, multáque in me, &*

a L. vbi P. Lent.
b v.c. &, si sunt,
c v.c. ituri sunt.
d al. Sestium
e al. omissis
f al. fuerant

ſeuerè in conuiuiis tempeſtiuis quidem diſputari. cedamus igitur, & vt boni ciues ſimus, bellum Italiæ terra, marique inferamus: & odia improborum rurſus in nos, quæ iam exſtincta erant, incendamus: & Lucceij conſilia, ac Theophani perſequamur. nam Scipio vel in Syriam proficiſcitur ſorte, vel cum genero honeſtè, vel Cæſarem fugit iratum. Marcelli quidem, niſi gladium Cæſaris timuiſſent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium: & tamen præter hunc, & C. Caſsium, reliqui legati, Fauſtus [a] *proquæſtor. ego vnus, cui vtrumuis liceret. Frater* [b] *acceſſerit: quem ſocium huius fortunæ eſſe nō erat æquũ: cui magis etiam Cæſar* [c] *iraſcetur. ſed impetrare non poſſum, vt maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus. nam me quidem alius nemo mouet, non ſermo bonorum: qui nulli ſunt. non cauſa, quæ acta timidè eſt, agetur improbè.* [d] *Vni hoc damus: ne id quidem roganti, nec ſuam cauſam, vt ait, agenti, ſed publicam. Tu, quid cogites de tranſeundo in Epirum, ſcire ſanè velim.*

a v.c. proq. fort. propræt.
b L. accedit:
c al. iraſceretur.
d L. Vni, vni h.

CICERO ATTICO S. 2

E*Tſi nonis Mart. die tuo (vt opinor)* [e] *exſpectabam à te epiſtolam longiorem, tamen ad eam ipſam breuem, quam III. nonas Mart.* [f] *ὑπὸ τὴν διάληψιν dediſti, reſcribendum putaui. Gaudere ais te, manſiſſe me, & ſcribis in ſententia te manere: mihi autem ſuperioribus litteris videbare non dubitare, quin cederem, ita, ſi & Cnæus bene comitatus conſcendiſſet, & COSS. tranſiſſent. Vtrùm hoc tu parum* [g] *commeminiſti; an ego nō ſatis intellexi? an mutaſti ſententiam? Sed aut ex epiſtola, quam exſpecto, perſpiciam, quid ſentias, aut alias abs te litteras eliciam. Brundiſio nihildum erat allatum. O rem difficilem, planéque perditam!*

e L. exſpectabam epiſtolā à te longior.
f L. ὑπὸ τὴν λῆψιν ded.
g al. meminiſti;

perditam! quàm nihil prætermittis in consilio dando, quàm nihil tamen, quod tibi ipsi placeat, explicas! Non *esse me vnà cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quàm sit turpe me adesse, cùm quid de illo detrahatur: nefas esse approbare.* Certè. Contrà igitur? Dij, *inquis, auerruncent.* Quid *ergo fiet, si in altero scelus est, in altero supplicium?* Impetrabis, *inquis, à* Cæsare, *vt tibi abesse liceat, & esse otioso.* Supplicădum igitur? *miserũ.* Quid *si non impetraro?* Et *de triumpho, erit, inquis, integrum.* Quid, *si hoc ipso premar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari se totum, magis etiã, quàm olim in* XX. *viratu putabit.* Ac *solet, cùm se purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpã: ita me sibi fuisse inimicum, vt ne honorẽ quidem à se accipere vellem. quanto nunc hoc idem accipiet asperiùs? tanto scilicet, quanto & honor hic illo est amplior, & ipse robustior.* Nam *quòd negas te dubitare, quin magna in offensa sim apud* Pompeiũ *hoc tempore, non video causam, cur ita sit hoc quidem tempore.* Qui *enim amisso* Corfinio *deniq. certiorem me sui consilij fecit, is queretur* Brundisium *me non venisse, cùm inter me, &* Brundisium Cæsar *esset?* Deinde *etiam scit* ἀπαῤῥησίαστον *esse in ea causa querelam suam.* Me *putat de municipiorum imbecillitate, de* [a] *delectibus, de pace, de vrbe, de pecunia, de* Piceno *occupando, plus vidisse, quàm se. sin. cùm potuero, non venero: tum erit inimicus.* Quod *ego non eò vereor, ne mihi noceat (quid enim faciet?* τίς δ' ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;) *sed quia ingrati animi crimen horreo.* Confido *igitur, aduentum nostrum, illi, quoquo tempore fuerit, vt scribis,* [b] ἀσμενέστερον *fore.* Nam *quod ais, si hic temperantiùs egerit, consideratius consilium te daturum: quî hic potest se gerere non perditè? vita, mores, antè facta, ratio suscepti negotij, socij, vires bonorum, aut etiam constantia.* Vixdum *epistolam tuã*

[a] L. de dilectib. al. de dilectu,

[b] L. ἀσμενέστον f.

Q

legeram, cùm ad me currens ad illum, Postumus Curtius venit, nihil nisi [a] classeis loquens, & exercitus: eripiebat Hispanias: tenebat Asiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confestim in Græciam persequebatur. Eundum igitur est, nec tam vt belli, quàm vt fugæ socij simus. nec enim ferre potero sermones istorum, quicumque sunt. non sunt enim certè, vt appellantur, boni: sed tamen idipsum scire cupio, quid loquantur: idque vt exquiras, méque certiorem facias, te vehementer rogo. Nos adhuc quid Brundisij actum esset, planè nesciebamus. cùm sciemus, tum ex re, & ex tempore consilium capiemus: sed vtemur tuo. Vale.

a v. c. classis

CICERO ATTICO S. 3

D*omitij filius transiit Formias VIII. idus, currens ad matrem Neapolim, mihique nuntiari iussit, patrem ad vrbem esse, cùm [b] de eo curiosè quæsisset seruus noster Dionysius. Nos autem audieramus eum profectum siue ad Pompeium, siue in Hispaniam. id cuiusmodi sit, scire sanè velim. nam ad id, quod delibero, pertinet, si ille certè nusquam discessit, intelligere Cnæum, non esse faciles nobis ex Italia exitus, cùm ea tota armis, præsidiisque teneatur, hieme præsertim. Nam si commodius anni tempus esset, vel infero mari liceret vti. nunc nihil potest, nisi supero, [c] transmitti: quò iter interclusum est. Quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo. A Brundisio nulla adhuc fama venerat: & erat hic dies VII. Id. quo die, suspicabamur, aut pridie Brundisium venisse Cæsarem. nam kalendis Arpis manserat. Sed si Postumum audire velles, persecuturus erat Cnæum. Transiisse enim iam putabat, coniectura tempestatum, ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturum. Ille confidebat, & eo magis, quòd audita na-*

b v. c. ex eo

c v. c. tramitti:

uicularijs hominis liberalitas esset: sed tota res Brundisina iam quo modo habeat se, diutius nescire non possum.[a] Ego *etsi tamdiu requiesco, quamdiu aut ad te scribo, aut tuas litteras lego: tamen & ipse egeo argumẽto epistolarum, & tibi idem accidere certò scio. quæ enim soluto animo familiariter scribi solent,*[b] *ea temporibus his excluduntur. quæ autem sunt horum temporum, ea iam contriuimus. Sed tamen, ne me totum ægritudini dedam, sumsi mihi quasdam tamquam* θέσεις, *quæ & politicæ sunt, & temporum horũ: vt & abducam animum ab querelis: & in eo ipso, de quo agitur, exercear. eæ sunt huiusmodi,* εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένης αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν[c] πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν.[1] εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς [d] ἄρθηται. εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι[e] τῇ εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ: καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, [f] συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις:[g] ἢ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτὲ, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *In his ego me consultationib. exercens, & differens in vtramque partem, tum Græcè, tum Latinè, & abduco parumper animum à molestiis, &* τῶν προὔργου *delibero. Sed vereor, ne tibi* ἄκαιρος *sim. Si enim rectè*[h] *ambulauit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit.* Vale.

a In aliis exemplis, hic est initiũ nouæ epistolæ,

b vox, ea, abest à q. v. c.

c al. πραγματευτέον,

d L. ἀρθῇ.

e L. καιρῷ λόγῳ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ.

f al. συναποπρακτέον

g εἰ

h al. ambulauerit is, & ita L.

NAtali die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilij, summæque cùm [a] beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. eam mihi Philotimus postridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima: iter ad superũ, nauigatio infero: discessus Arpinum, ne hũc fugisse: mansio Formiis, ne obtulisse nos gratulationi videamur: sed miserius nihil, quàm ea videre, quæ tamen iam, iam, inquam, videnda erunt. Fuit apud me Postumus: scripsi ad te, quàm grauis. Venit ad me etiam Qu. Fusius, quo vultu? quo spiritu? properans Brundisium, scelus accusans Pompeij, leuitatem, & stultitiam senatus. [1] Hæc qui in mea villa non feram, [c] cur tum in curia potero ferre? Age, finge me quamuis ἀστομάχως hæc ferentem. Quid? illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? Et omitto causam reip. quam ego amissam puto cùm vulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parãtur. De Pompeio quid agam? cui planè ([d]quid enim negem?) succensui. semper enim causæ euẽtorum magis mouent, quàm ipsa euẽta Hæc igitur mala (quibus maiora esse quæ possunt?) considerans, vel potiùs iudicãs eius opera accidisse, & culpa, inimicior eram huic, quàm ipsi Cæsari. [2] Vt maiores nostri funestiorem diem esse voluerunt Alliensis pugnæ, quàm vrbis captæ, quòd hoc malum ex illo: itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in vulgus ignotus: sic ego decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, [3] qui nos [d] hoc defendente, ne dicam grauiùs, afflixerat, præsentisque tempo is cognoscens temeritatem, ignauiam, negligentiam, succensebam. Sed ea iam mihi exciderunt. beneficia eiusdem cogito: cogito etiam dignitatem. intelligo seriùs equidem, quàm vellem, propter epistolas, sermonésque Balbi: sed video planè,

a v.c. beniuolentiæ,

b L. Fusius:

c L.Curtium

d al. (quid enim hoc negem?)

e fort. hoc non defendente

nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm vt hunc occideret. Ego igitur, ſi quis apud Homerum, cùm ei & mater, & dea dixiſſet, Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος, matri ipſe reſpondit, Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι: Quid ſi non ἑταίρῳ ſolùm, ſed etiam, εὐεργέτῃ? Adde tali viro, talem cauſam [a] agenti. & ego verò hæc officia mercanda vita puto. Optimatibus verò tuis nihil confido, nihil iam ne inſeruio quidem. video, vt ſe huic dent, vt daturi ſint. Quidquam tu illa putas fuiſſe de valetudine decreta municipiorum, præ his de victoria gratulationibus? Timent, inquies. At ipſi tum ſe timuiſſe dicunt. Sed videamus, quid actum ſit Brundiſij. [4] ex eo fortaſſe [b] mea conſilia naſcentur, aliæque litteræ. Nos adhuc Brundiſio nihil. Roma ſcripſit Balbus, putare iam Lentulum COS. [c] tranſmiſiſſe, nec eum à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canuſij audiſſet: inde ad ſe eum ſcripſiſſe, cohorteíſque ſex, quæ Albæ fuiſſent, [d] ad Curtium [5] Minucia tranſiſſe. Id Cæſarem ad ſe ſcripſiſſe, & breui tempore eum ad vrbem futurum. Ergo vtar tuo conſilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam: etſi, Ciceroni meo togam puram cùm dare Arpini vellem, hāc eram ipſam excuſationem relicturus ad Cæſarem. Sed fortaſſe in eo ipſo offendetur, cur non Romæ potiùs. Sed tamen, ſi eſt conueniendus: hic potiſſimùm. tum reliqua videbimus, id eſt, & quò, & quà, & quando. Domitius, vt audio, [e] in Coſano eſt quidem, vt aiunt, paratus ad nauigandum. Si in Hiſpaniam: non probo. ſi ad Cnæum: laudo. quouis potiùs certè, [6] quàm vt Curtium videat: quem ego patronus adſpicere non poſſum. Quid alios? ſed, opinor, quieſcamus, ne noſtram culpam coarguamus: qui, dum vrbem, id eſt, patriam, amamus, dúmque rem conuenturam putamus, ita nos geſſimus, vt planè intercluſi, captique ſimus.

a L. agenti. Ego verò h.

b v.c. ea conſil. fort. noua cōſ. fort. alia conſil.

c v.c. tramiſiſſe,

d al. ad Curium

e L. in Coſano eſt, & quidem, vt aiūt,

Scripta iam epistola, Capua litteræ sunt allatæ, hoc exemplo: Pompeius mare transiit cum omnibus militibus, quos a al. ad hominum mil. *secum habuit. hic numerus est, [a] hominum milia triginta, & COSS. duo, & tribuni pleb. & senatores, qui fuerunt cum eo, omnes cum vxoribus, & liberis. conscendisse di-* b L. a.d. *citur [b] ad IIII. Non. Mart.* Ex ea die *fuere Septentriones venti. naueis, quibus vsus non est, omneis aut præcidisse, aut incendisse dicunt.* De hac re *litteræ* L. Metello *tribuno pl.* Capuam *allatæ sunt ab* Clodia *socru, quæ ipsa transiit.* Antè *sollicitus eram, & angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, cùm consilio explicare nihil possem: nunc autem pòstquàm Pompeius, &* COSS. *ex* Italia *exierunt, non angor, sed ardeo dolore.* οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. Non *sum, inquam, (mihi crede) mentis compos: tãtum mihi dedecoris admisisse videor. me non primùm cum Pom-* c L. vsus sit: d. *peio, qualicumque consilio [c] vso, deinde cum bonis esse, quamuis causa temerè instituta? præsertim cùm ij ipsi, quorum ego causa timidiùs me fortunæ committebam, vxor, filia,* Cicerones *pueri, me illuc sequi mallent: hoc turpe, & me indignum putarent?* Nam Qu. *quidem frater, quidquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur.* Tuas *nunc epistolas à primo lego.* Hæ *me paullum recreant: primæ monent, & rogant, ne me* d al. te gaudere ost. *proiiciam: proximæ [d] gaudere te ostendunt, me remansisse: eas cùm lego, minus mihi turpis videor: sed tamdiu, dum lego.* Deinde *emergit rursum dolor, &* αἰσχοῦ φαντασία. Quamobrem *obsecro te, mi* Tite, *eripe mihi hunc dolorem, aut minue saltem, aut consolatione, aut consilio, aut quacumq. re potes.* Quid *tu autem possis? aut quid homo quisquam? vix iam deus.* Equidem *illud molior, quod tu mones, sperásque fieri posse, vt mihi* Cæsar *cõcedat, vt absim, cùm aliquid in senatu contra* Cnæum *agatur. sed timeo,*

ne non impetrem. Venit ab eo Furnius, vt quidem scias, quos sequamur. Qui Titinij filium cum Cæsare esse nunciat: sed illum maiores mihi gratias agere, quàm vellem. quid autem me roget (paucis ille quidem verbis, sed ἐν δυνάμει) cognosce ex ipsius epistola. Me miserum, quòd tu non valuisti. vnà fuissemus: consilium certè non defuisset, σύν τε δύ' ἐρχομένω sed acta ne agamus: reliqua paremus. Me adhuc hæc duo fefellerunt: initiò spes compositionis, [8] qua facta, [a] volebã, vt populari, vt ea sollicitudine senectutem nostram liberari: deinde bellum crudele, & exitiosum [9] suscipi à Pompeio intelligebam. Melioris medius fidius ciuis, & viri putabam, quouis supplicio affici, quàm illi crudelitati non solùm præesse, verùm etiam interesse. videtur vel mori satius fuisse, quàm esse cum iis. Ad hæc igitur cogita, mi Attice, vel potiùs excogita. quemuis euentum fortiùs feram, quàm hunc dolorem. Vale.

a fort. videbã, vt populari, vt mea, sollicitudine senectutẽ nostrã lib. fort. qua facta, vt populari, & mea, videbã sollicitudine sen. n. lib.

CÆSAR IMP. S.D. CICERONI IMP. 5

CVM Furnium nostrum tantùm vidissem, [1] neque loqui, [b] neque audire me commodè potuisset properantem, atque essem in itinere, præmissis iam legionibus: prætereire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illũ mitterem, gratiásque agerem: [c] & si hoc officium & feci sæpe, & sæpiùs mihi facturus videor: ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad vrbem vẽturum, vt te ibi videam, vt tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum vti possim. Ad propositum reuertar. festinationi meæ, breuitatíque litterarum ignosces. Reliqua ex Furnio cognosces.

b L. neq. audire meo cõmodo potuissem: properarem, atque essem

c al. & si hoe & feci sæpe, & sæp. & ita L.

CICERO ATTICO S. 6

SCripseram ad te epistolam, quam darem IIII. Id. sed eo die is, cui dare volueram, non est profectus. venit an-

tem eo ipso die [1] *ille* [a] *Celeripes, quem Saluius dixerat: attulit vberrimas tuas litteras,* [2] [b] *quæ mihi quiddã, quo starem, instillarunt.* Recreatum *enim me non queo dicere, sed planè τὸ συνέχον effecisti. Ego enim non iam id ago (mihi crede) vt prosperos exitus consequar. sic enim video: nec duobus* [c] *iis viuis, nec hoc vno, nos vmquam remp. habituros. ita neque de otio nostro spero iam, nec vllam acerbitatem recuso. Vnum illud extimescebam, nequid turpiter facerẽ, vel, dicam, iam effecissem. Sic ergo habeto, salutareis te mihi litteras misisse, neque solùm has longiores, quib. nihil potest esse explicatius, nihil perfectius: sed etiam illas breuiores, in quib. hoc mihi iucundißimum fuit, consilium, factúmque nostrum ab Sexto probari: pergratúmque mihi tu fecisti, à quo diligi me, &, quid rectum sit, intelligi, scio.* Longior *verò tua epistola non me solùm, sed meos omneis ægritudine leuauit. Itaque vtar tuo consilio, & ero in Formiano, ne aut ad vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur: aut, si nec hîc, nec illic eum videro, deuitatum se à me putet. Quòd autem suades, vt ab eo petam, vt mihi cõcedat, vt idẽ tribuã Pompeio, quod ipsi tribuerim: id me iampridem agere intelliges ex litteris Balbi, & Oppij: quarùm exempla tibi misi. misi etiam Cæsaris ad eos sana mẽte* [d] *scriptas. quomodo in tanta insania? sin mihi Cæsar hoc non concedat: video tibi* [e] *placere, me πολίτευμα de pace suscipere: in quo non extimesco periculum. cùm enim tot impẽdeant, cur non honestißimo* [f] *depacisci velim? Sed vereor, ne Pompeio quid oneris imponam, μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat. mirandum enim in modum Cnæus noster Sullani regni similitudinem concupiuit. εἰδώς σοι λέγω.* [g] *nihil, inquam, ille minùs obscurè tulit. Cum hócne igitur, inquies, esse vis? beneficium sequor (mihi crede) non causam, vt in Milone, vt in. Sed hactenus. Causa igitur non*

a v.c. celeriterpes,
b L. quæ mihi quiddam quasi animulę instillarũt.
c L. his viuis,
d al. scriptas, quo modo in tanta insania?
e al. placere illud, me πολ.
f v.c. depecisci
g al. nihil ille vmquam minùs obsc. tul.

bona est? immò optima: sed agetur (memento) fœdissimè. Primùm, consilium est suffocare vrbem, & Italiam fame: deinde, agros vastare, vrere, pecuniis [a] *locupletum non abstinere. Sed, cùm eadem metuam ab hac parte, si illinc beneficium non sit, rectius putem quiduis domi perpeti. Sed ita meruisse illum de me puto, vt* ἀχαριστίας *crimen subire non audeam: quamquam à te eius quoque rei iusta defensio est* [b] *explicata. De triumpho tibi assentior: quem quidem totum facilè, & libenter abiecero.* [c] *egregiè probo, fore, vt, dum agamus,* ὁ πλοῦς ὡραῖος *obrepat. Si modò, inquis, satis ille erit firmus. Est firmior etiam, quàm putabamus. De isto, licet bene speres. promitto tibi, si valebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. Téne igitur socio? Contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam vt illa adiuuem, quàm vt hæc ne videam, cupio discedere. Noli enim putare* [d] *tolerabileis horum insanias, nec vniusmodi fore. etsi quid te horum fugit, legib., iudiciis, senatu sublato, libidines, audacias, sumtus, egestates tot egentissimorum hominum, nec priuatas posse res, nec remp. sustinere? Abeamus igitur inde qualibet nauigatione. etsi id quidem, vt tibi videbitur: sed certè abeamus. Sciemus enim id, quod exspectas, quid Brundisij actum sit. Bonis viris, quòd ais probari, quæ adhuc fecerimus, scirique ab iis,* [e] *non profectis, valde gaudeo, si est nunc vllus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentiùs. id mandaui Philotimo, homini forti, ac nimiùm optimati. Extremum est, vt tibi argumentum ad scribendum fortasse iam desit. Nec enim alia de re nunc vlla scribi potest: & de hac quid iam amplius inueniri potest? Sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule, vt sentio) & amor, quo & meum ingenium incitatur: perge, vt facis, & scribe, quantum potes. In Epirum quòd me non inuitas, comi-*

a v.c. locupletium

b al. explicita.

c L. egregiè probo, fore, vt, dum vagamur ὁ πλ.

d v.c. tolerabilis

e v.c. & L. nō profectos, fort. nos non prof.

tem non molestum, subirascor: sed vale. Nam, vt tibi ambulandum, [a] vngendum: sic mihi dormiendum. Etenim litteræ tuæ mihi somnum attulerunt.

a L. vnguendum:

CICERO ATTICO S. 7

b L. II. idus
c L. De L. Torquato quòd quęris, non m.
d fort. a. d. XI

CEnantibus [b] pr. Id. nobis, ac noctu quidem, Statius à te epistolam breuem attulit. [c] De L. Torquato quid-modò quæris? non modò Lucius, sed etiam Aulus profectus est: alij multi. De Reatinorum corona quod scribis, molestè fero. In agro Sabino sementem fieri proscriptionis, senatores multos esse Romæ, nos quoque audieramus. Ecquid potes dicere, cur exierint? In his locis opinio est, coniectura magis, quàm nuntio, aut litteris, Cæsarem Formiis [d] ad XI. Kal. April. fore. Hîc ego vellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem,

Μέντωρ, πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν,

Nullam rem vmquam difficiliorem cogitaui, sed cogito tamen: nec ero (vt in malis) imparatus. Sed cura, vt valeas. puto enim diem tuum heri fuisse.

CÆSAR OPPIO, CORNELIO S. 8

e v.c. recipe-rare,

GAudeo mehercule vos significare litteris, quàm valde probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. consilio vestro vtar libenter, & hoc libentiùs, quòd mea sponte facere constitueram, vt quàm lenissimum me præberem, & Pompeium, darem operam, vt reconciliarem. Tentemus hoc modò, si possumus omnium voluntates [e] recuperare, & diuturna victoria vti: quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt: neque victoriam diutiùs tenere, præter vnum L. Sullam: quem imitaturus non sum. Hæc noua sit ratio vincendi, vt misericordia, & liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri posit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperiri possunt. De his rebus, rogo vos, vt cogitationem suscipiatis. Cn. Ma-

gium, Pompeij præfectum, deprehendi. scilicet meo instituto vsus sum, & eum statim missum feci. iam duo præfecti fabrûm Pompeij in meam potestatem venerũt, & à me missi sunt. si volẽt grati esse, debebũt Pompeium hortari, vt malit mihi esse amicus, quàm iis, qui & illi, & mihi semper fuerunt inimicißimi: quorum artificiis effectum est, vt resp. in hunc statum perueniret. [a]*Valete.*

a abest ab o.v. c.

BALBVS CICERONI IMP. S. 9

1 [b]SVbitò posteaquàm litteras communeis cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolam accepi, cuius exemplum tibi misi, ex quibus perspicere poteris, quàm cupiat cõcordiam, & Pompeium reconciliare, & quàm remotus sit ab omni crudelitate: quod eum sentire, vt debeo, valde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule, mi Cicero, sentio, quod tu: non posse tuam famam, & officium sustinere, vt contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepisse prædices. Cæsarẽ hoc idem probaturum, exploratum pro singulari eius humanitate habeo: eique cumulatißimè satisfacturum te [c]certò scio, cùm nullã partem belli contra eum suscipias, neque socius eius aduersariis fueris. atque hoc non solùm in te, tali, & tanto viro, satis habebit, sed etiam mihi ipse [2] sua concessit [d]volũtate, ne in iis castris essem, quæ contra Lentulum, aut Pompeium futura essent, quorum beneficia maxima haberem: sibíque satis esse dixit, si togatus vrbana officia sibi præstitissem: quæ etiam illis, si vellem, præstare possem. Itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, sustineo: meúmque officium, fidem, pietatem iis præsto. sed mehercule rursus [e]tam abiectam compositionis spem, non desperatißimam esse puto, quoniam Cæsar est ea mente, qua optare debemus. Hac re mihi placet, si tibi videtur, te ad eum scribere, & ab eo præsidium petere, vt petisti à Pompeio, me qui-

b L. S.V.B.E. E.V. Post.

c v. c. certè scio,

d al. bonitate,

e L. iam abiectam comp.

dem approbante temporibus Milonianis. præstabo (si Cæsarem bene noui) eum priùs tuæ dignitatis, quàm suæ vtilitatis rationem habiturum. Hæc quàm prudenter tibi scribam, nescio: sed illud certè scio, me ab singulari amore, ac [a] *beneuolentia, quæcumque scribo, tibi scribere: quòd te (ita incolumi Cæsare moriar) tanti facio, vt paucos æquè, ac te, caros habeam. De hac te cùm aliquid constitueris, velim mihi scribas. nam non mediocriter laboro, vt vtrique, vt vis, tuam* [b] *beneuolentiam præstare poßis. quam mehercule te præstaturum confido. Fac valeas.*

a v.c. beniuolentia,

b v.c. beniuolentiam

BALBVS, ET OPPIVS S. D.
M. Ciceroni.

NEdum hominum humilium, vt nos sumus, sed etiam amplißimorum virorum consilia ex euentu, non ex voluntate à plerisque probari solent. tamen freti tua humanitate, quod verißimum nobis videbitur, de eo, quod ad nos scripsisti, tibi consilium dabimus. quod si nō fuerit prudens, [c] *&* certè ab optima fide, *&* optimo animo proficiscetur. [1] [d] Nos, nisi id, quod nostro iudicio Cæsarem facere oportere existimamus, vt, simul Romam venerit, agat de reconciliatione gratiæ suæ, *&* Pompeij, id eum facturum ex ipso cognouissèmus, te hortari desineremus, vt velles his rebus interesse, quo faciliùs, *&* maiore cum dignitate per te, qui vtrique es coniunctus, res tota conficeret: aut si ex contrario putaremus Cæsarem id non facturum, *&* eum velle cum Pompeio bellum gerere sciremus, numquam tibi suaderemus, [e] contra hominem optimè de te meritum arma ferres, sicuti te semper orauimus, ne contra Cæsarem pugnares. sed cùm etiamnum, quid facturus Cæsar sit, magis opinari, quàm scire poßimus: non poßumus, nisi hoc, non videri eam tuam esse dignitatem, neq. fidem omnibus co-

c L. at certè

d L. Nos nisi quod nostro

e L. vt cōtra

gnitam, vt contra alterutrum, cùm vtrique sis maximè necessarius, arma feras: & hoc non dubitamus, quin Cæsar, pro sua humanitate, maximè sit probaturus. Nos tamen (si tibi videbitur) ad Cæsarem scribemus, vt nos certiores faciat, quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptū, statim,[a] *quæ sentiemus, ad te scribemus: & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis videntur tuæ dignitati, non Cæsaris*[b] *actioni esse vtilissima. Et hoc Cæsarem pro sua indulgentia in suos, probaturum putamus.*

a v.c. quod sentiamus,
b L. rationi

CICERO ATTICO S. II

[c]*TReis epistolas tuas accepi postridie Id. erant autem IIII.III. prid. Id. datæ. igitur antiquissimæ cuique primùm respondebo. Assentio tibi, vt in Formiano potissimùm commorer: etiam de supero mari,*[1] [d] *perlabor, vt antea ad te scripsi, & quónam modo possem voluntate eius nullam reip. partem attingere. Quòd laudas, quia obliuisci me scripsi antè facta,*[e] *& dicta nostri amici: ego verò ita facio. quin ea ipsa, quæ à te commemorantur, secus ab eo in meipsum facta esse, non memini. tanto plus apud me*[f] *valere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem volo. Faciamus igitur, vt censes, colligamúsque nos.*[2] [g]*festiuo enim simillimus decurro,* [h]*atq. cursu* θέσεις *meas commentari non desino. sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus, sit sanè ita, vt vis: sed nosti illud:* Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. *Titinij filius apud Cæsarem est. Quòd autem quasi vereri videris, ne mihi tua consilia displiceant, me verò nihil delectat aliud, nisi consilium, & litteræ tuæ. Quare fac, vt ostendis, ne destiteris ad me, quidquid tibi in mentem venerit, scribere. mihi nihil potest esse gratius. Venio ad alteram nunc epistolam. Rectè non credis de numero militum, ipso dimidio plus scripsit Clodia: falsum etiam*

c v.c. Tris
d v.c. laboq.; L. Balbóque antea ad te scripsi, ecquónam m.
e v.c. & delicta
f v.c. & L. valet beneficij gratia, quàm iniuriæ dolor. Faciamus, &c:
g v.c. festiuo enim simili verus decurro,
h L. in decursu θέσεις.

de corruptis nauibus. Quòd coss. *laudas, ego quoque* [e] *animum laudo: sed consilium reprehendo.* [a] *dispersu enim illorum, actio de pace sublata est: quam quidem ego meditabar. itaque postea* Demetrij *librum de concordia tibi remisi, & Philotimo dedi.* Nec *verò dubito, quin exitiosum bellum impendeat: cuius initium ducetur à fame. & me tamen doleo non interesse huic bello, in quo tanta vis sceleris futura est, vt, cùm parenteis non alere, nefarium sit, nostri principes antiquißimam, & sanctißimam parentem, patriam, fame necandam putent. atque hoc non opinione timeo, sed interfui sermonibus.* Omnis *hæc claßis,* Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, [b] Andro, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Byzantio, Lesbo, [c] Smyrna, Mileto, Coo, *ad intercludendos commeatus* Italiæ, *& ad occupandas frumentarias prouincias comparatur.* At *quàm veniet iratus! & iis quidem maximè,* [d] *qui eam maximè saluam volebant: quasi relictus ab iis, quos reliquit.* Itaque *mihi dubitanti, quid me facere par sit, permagnum pondus affert* [f] *beneuolentia erga illum: qua demta, perire melius esset in patria, quàm patriam seruando euertere.* De Septemtrione, *planè ita est.* Metuo, *ne vexetur* Epirus: *sed quem tu locum* Græciæ *non direptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus ostendit, se largitione ipsa superiorem, quàm hunc, fore.* Illud *me præclarè admones, cùm illum videro, ne nimis indulgenter, & vt cum grauitate potiùs loquar.* Planè *sic faciendum.* Arpinum, *cùm eum conuenero, cogito: ne fortè aut absim, cùm veniet, aut cursem hùc illuc via* [g] *deterrima.* Bibulum *(vt scribis) audio venisse, & redisse prid.* Id. Philotimum, *vt ais epistola tertia, exspectabas.* At *ille* Idib. *à me profectus est. eo seriùs ad tuam illam epistolam, cui ego statim rescripseram, redditæ sunt meæ litteræ.* De Domitio, *vt scribis, ita opinor*

[e] L. animum laudo: consil.
[a] sic v.c. al. discessu al. dispersione
[b] L. Arado,
[c] v.c. Zmyrna
[d] L. qui eum maximè saluum vol.
[f] v.c. beniuolentia
[g] v.c. teterrima.

esse, vt & [a] in Cosano sit, & consilium eius ignoretur. Iste omnium turpissimus, & sordidissimus, qui consularia comitia à prætore ait haberi posse, [b] *est idem, qui semper in rep. fuit. itaque nimirum hoc illud est, quod Cæsar scribit in ea epistola, cuius exemplum ad te misi, se velle vti* CONSILIO *meo: Age esto hoc commune.* GRATIA. *ineptum id quidem. sed puto hoc simulat ad quasdam senatorum sententias.* DIGNITATE. *fortasse sententia* [c] *consularis. illud extremum est,* OPE OMNIVM RERVM. *id ego suspicari cœpi, tum ex tuis litteris, aut hoc ipsum esse, aut non multo secus. nam permagni eius interest, rem ad interregnum non venire.* Id *assequitur,* [d] *si per prætores* COSS. *creantur.* Nos autem *in libris habemus; non modò* COSS. [e] *à prætoribus, sed ne prætores quidem creari ius esse: ídque factum esse numquam.* COSS. *eò non esse ius, quòd maius imperium à minore rogari non sit ius: prætores autem,* [f] *cùm ita rogentur,* [g] *vt collegæ* COSS. *sint: quorum est maius imperium.* [h] Aberit *non longè, quin hoc à me decerni velit: neque sit contentus* Galba, Scæuula, Cassio, Antonio. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Sed, *quanta tempestas impendeat, vides.* Qui *transierint senatores, scribam ad te, cùm certum habebo.* De re *frumentaria rectè* [i] *intelligis: quæ nullo modo administrari sine vectigalibus potest: nec sine causa & eos, qui circum illum sunt, omnia* [k] *postulanteis, & bellum nefarium times.* Trebatium *nostrum, etsi (vt scribis) nihil bene sperat, tamen videre sanè velim: quem fac horteris, vt properet. opportunè enim ad me ante aduentum Cæsaris venerit.* [l] De Lanuino *statim, vt audiui* [m] Phameam *mortuum, optaui, si modò esset futura resp. vt id aliquis emeret meorum: neque tamen de te,* [n] *qui maximè meus, cogitaui.* [3] Sciebam *enim de quoto anno, & quantū,*

a al. in Cosano sit,
b al. est ille, qui
c L. cōsulari.
d v.c. si per prætorem
e v.c. à prætore,
f L. quòd ita rog.
g L. vt collegæ consulib. sint:
h al. Abierit
i v.c. intellegis:
k v.c. postulantis,
l al. De Lanuuino
m al. Fameam
n L. qui maxime meus es, cogitabam. Sciebā enim te, quoto anno, & q.

in solo, solere quærere: neque solùm Romæ, sed etirm Deli, [a] tuum digamma videram. Verumtamen ego illud, quamquam est bellum, minoris æstimo, quàm æstimabatur Marcellino COS *cùm ego istos hortulos propter domum, Antij quam tum habebam, iucundiores mihi fore putabam, & minore impensa, quàm si Tusculanum refecissem. Volui LLS.Q. [b] Egi per prædem illi daret, Antij cùm haberet venale. noluit. Sed nunc omnia ista iacêre puto propter nummorum caritatem. mihi quidem erit aptissimum, vel nobis potiùs, si tu emeris. Sed eius dementias caue contemnas. valde est venustum. quamquam mihi ista omnia iam addicta vastitati videntur. Respondi epistolis tribus. [c] sed exspecto tuas. nam me adhuc tuæ litteræ sustentarunt. Data Liberalibus.*

a fort. tuum diagramma vid.

b L. Egi per prædē, vt vēderet, Antij cùm hab.

c fort. & exspecto tuas.

CICERO ATTICO. S. 12

Nihil habebam, quod scriberem. [d] neque enim noui quidquam audieram, & ad tuas omneis rescripseram pridie. sed cùm me ægritudo non solùm somno priuaret, verùm ne vigilare quidem sine summo dolore pateretur: tecum vt quasi loquerer (in quo vno adquiesco) hoc nescio quid, nullo argumento proposito, scribere institui. Amens mihi [e] fuisse videor à principio, & me vna hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, vel potius ruentem Pompeium, tanquam vnus manipularis, secutus sim. Vidi hominem [f] XIIII. kal. Febr. plenum formidinis. illo ipso die sensi, quid ageret. Numquam mihi postea placuit, nec vmquam aliud in alio peccare destitit. nihil interim ad me scribere, nihil nisi fugam cogitare. Quid quæris? Sicut ἐν τοῖς ἰρωτικοῖς [1] [g] alienantur immundæ, insulsæ, indecoræ: sic me illius fugæ, negligentiæque deformitas auertit ab amore. nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. Nunc emergit amor: nunc

d v.c. neque noui quidq.

e L. fuisse à principio videor, &

f v.c. XIV.

g L. alienant imm.

nunc desiderium ferre non possum: nunc mihi nihil libri, nihil litteræ, nihil doctrina prodest. [a] Itaq. *dies, & nocteis, tanquam auis illa, mare prospecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etsi quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissimè?* Si *enim nihil, præter fugam, quæreretur: fugissem libentissimè: sed genus belli crudelissimi, & maximi, quod nondum vident homines, quale futurum sit, perhorrui. Quæ minæ municipiis? quæ nominatim viris bonis? quæ denique omnibus, qui remansissent? quàm crebrò illud,* SVLLA POTVIT, EGO NON POTERO? *Mihi autem hæserunt illa:* MALE TARQVINIVS, QVI PORSENAM, *qui Octauium* Manilium *contra patriam:* [b] *impiè* Coriolanus, *qui auxilium petiit à* Volscis: *rectè* Themistocles, *qui mori maluit: nefarius* Hippias, Pisistrati *filius, qui in* Marathonia *pugna cécidit, arma contra patriam ferens.* At *Sulla, at Marius, at Cinna rectè, immò iure fortasse: sed quid eorum victoria crudelius? quid funestius?* Huius *belli genus fugi, & eo magis, quod crudeliora etiam cogitari, & parari videbam.* Me, *quem nonnulli conseruatorem istius vrbis,* [2] *quem parentem esse dixerunt,* Getarum, & Armeniorum, & Colchorum *copias ad eam adducere? me meis ciuib. famem, vastitatem inferre* Italiæ? *hunc primùm mortalem esse: deinde etiam multis modis posse exstingui cogitabam.* Vrbem *autem, & populum nostrum, seruandum ad immortalitatem, quantum in nobis esset, putabam. & tamen* [c] *spes quædam me obtentabat, fore, vt aliquid conueniret potiùs, quàm aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret.* Alia *res nunc tota est,* [3] [d] *alia mea.* Sol *(vt est in tua quadam epistola) excidisse mihi è mundo videtur.* Vt *ægroto, dum anima est, spes esse dicitur: sic ego, quo ad* Pompeius *in* Italia *fuit, sperare non*

a L. Ita dies, & n.

b v.c. impiè Corialanus auxil.

c sic v.c. fort. spes se quædã mihi ostentabat, &c. L. spes quædam me sustentabat, &c.

d L. alia mẽs mea.

a v c. Hæc hæc me fef.
b L.molliit.
b Nunc si vel periculosè exp.
c L.reuolui

destiti.[a] *Hæc me fefellerunt, & (vt verum loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad otium, domesticarum me rerum delectatione*[b] *molliuit.* 4 [c] *Nunc siue periculo experiendum erit, experiar certè, vt hinc auolem. Antè oportuit fortasse: sed ea, quæ scripsisti, me tardarunt, & auctoritas maximè tua. nam cùm ad hunc locum venissem,* [c] *euolui volumen epistolarum tuarum: quod ego sub signo habeo, seruóq. diligentissimè. Erat igitur in ea, quam X. kalend. Febr. dederas, hoc modo,* Sed videamus, & Cnæus quid agat, & illius rationes quorsum fluant. Quod si iste Italiam relinquet, faciet omnino male, & (vt ego existimo) ἀλογίστως. sed tum demum consilia nostra commutanda erunt. *Hoc scribis post diem quartum, quàm ab vrbe discessimus. Deinde* VIII. *kalend. Febr.* Tantummodò Cnæus noster, ne, vt vrbem ἀλογίστως reliquit, sic Italiam relinquat. *Eodem die das alteras litteras, quibus mihi consulenti, planissimè respondes. est enim sic,* Sed venio ad consultationem tuam. Si Cnæus Italia cedit, in vrbem redeundum puto. [d] qui enim finis peregrinationis? *Hoc mihi planè hæsit: & nunc ita video, infinitum bellum iunctum* [e] *miserrimæ fugæ: quam tu peregrinationem ὑποκορίζῃ. Sequitur* χειμῶνος VI. *kalend. Febr.* Ego, si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem venit, longiùs bellum puto fore. sin Italiam relinquit: ad posterum, bellum ἄσπονδον strui existimo. *Huius igitur belli ego particeps, & socius, & adiutor esse cogor, quod, & ἄσπονδον, & cum ciuibus. Deinde* [f] *VII. Id. Febr. cùm iam plura audires de Pompeij consilio, concludis epistolam quandam hoc modo,* Ego quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere. Summo enim periculo facies, nec reip. proderis, [g] cui quidem posteriùs

d v.c. quæ enim f. & ita L.
e al. miserrima fuga.
f al. VI. idus
g v.c. quoi

poteris prodesse, si manseris. *Quem φιλόπατριν, ac πολιτικὸν, hominis prudentis, & amici, tali admonitu, non moueret auctoritas?* Deinceps III. *Id. Febr. iterum mihi respondes consulenti, sic,* Quod quæris à me, [a] fugámne fidam, an moram deserendam vtiliorem putem: ego verò in præsentia subitum discessum, & præcipitem profectionem, cùm tibi, tum ipsi Cnæo inutilem, & periculosam puto, & satiùs esse existimo, [b] vos dispertitos, & in speculis [c] esse: sed medius fidius, turpe nobis puto esse, de fuga cogitare. *Hoc turpe Cn. noster biennio antè cogitauit: ita Sullaturit animus eius, & proscripturit iamdiu. Inde, vt opinor, cùm tu ad me quædam γλισχρότερον scripsisses, & ego mihi à te quædam significari putassem, vt Italia cederem, detestaris hoc diligenter* XI. *kalend. Mart.* Ego verò nulla epistola significaui, si Cn. Italia cederet, vt tu vnà cederes: aut, si significaui, non dico fui inconstans, sed demens. *In eádem epistola, alio loco,* Nihil relinquitur, nisi fuga: cui te socium neutiquam puto esse oportere, nec vmquam putaui. *Totam autem hanc deliberationem euoluis accuratiùs in litteris* VIII. *kal. Mart. datis.* Si M Lepidus, & L. Volcatius remanent, manendum puto, ita, vt si saluus sit Pompeius, & constiterit alicubi, hanc νεκυίαν relinquas, & te in certamine vinci cum illo faciliùs patiaris, quàm cum hoc in ea, quæ perspicitur, futura colluuie, regnare. *Multa disputas huic sententiæ conuenientia. Inde ad extremum,* Quid si, *inquis,* Lepidus, & Volcatius discedunt? planè ἀπορῶ. Quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. *Si tum dubitares, nunc certè non dubitas, istis manentibus. Deinde in ipsa fuga* V. *kalend. Mart.* Interea non dubito, quin in Formiano mansurus sis. Commodissimè enim τὸ

a v.c. fugám ne fidam, an morã desendam, vtil. L. fugám ne fœdã, an moram nefandam, vtil. al. fugám ne fœdã, an moram desidẽ, vtil. al. fugám ne fidã, an morã fœdam vtil.
b v.c. vos dispertimeos, & in spec. fort. non desperare rem p. timendo, sed in sp.
c al. esse. & me dius fid.

μίμνον ibi καραδοκήσεις. Ad kalend. *Mart. cùm ille quinctum iam diem Brundiſij eſſet,* Tum poterimus deliberare, [a] non ſcilicet integra re, ſed certè minùs infracta, quàm ſi vnà proieceris te. *Deinde* I I I. *Non. Mart.* ὑπὸ τὴν λῆψιν, *cùm breuiter ſcriberes, tamen ponis hoc,* cras ſcribam plura, & ad omnia. Hoc tamen dicam, non [b] pœnitere me conſilij de tua māſione: & quamquam magna ſollicitudine, tamen quia minùs mali puto eſſe, quàm in illa profectione, maneo in ſententia, & gaudeo te manſiſſe. *Cùm verò iam angerer, & timerem, nequid à me dedecoris eſſet admiſſum:* I I I. *Non. Mart.* Tamen te [c] non eſſe vnà cum Pompeio, non fero moleſtè: poſteà ſi opus fuerit, non erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένιστον. Sed hoc ita dico, ſi hic qua ratione initium fecit, eadem cerera aget, ſincerè, temperatè, prudenter: valde videro, & conſideratiùs vtilitati noſtræ conſuluero. V I I. *Id. Martias ſcribis, Peducæo quoque noſtro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multum apud me valet. His ego tuis ſcriptis me conſolor, vt nihil à me adhuc delictum putem.* [d] *Tu modò auctoritatem tuam defendito, aduerſus me nihil opus eſſe, conſcius ego aliis: ego, ſi nihil peccaui, reliqua tuebor.* [e] *Ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. Hîc nihildum de reditu Cæſaris audiebatur. Ego his litteris hoc tamen profeci: perlegi omneis tuas, & in eo acquieui.* [f] *Lentulum noſtrum ſcis Puteolis eſſe: quod cùm è viatore quodam eſſet auditum, qui ſe diceret, eum in Appia, cùm is paullum lecticam aperuiſſet, cognoſſe,* [g] *etſi veriſimile, miſi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad eum litteras. Inuentus eſt vix, in hortis ſuis ſe occultans, litteráſque mihi remiſit, mirificè gratias agens Cæſari. De ſuo autem conſilio C. Cæcio mandata ad me de-*

a L. non iam ſcilicet

b v.c. pænitere

c v.c. nō eſſe cum Pomp. al. non iſſe cum P.

d L. Tu modò auctoritatem tuā defendito aduerſus me: aduerſus alios nihil opꝰ eſt. Si mihi nullius culpę conſcius ſum ego, ſi nihil peccaui: reliq. t.

e al. Ad ea tute hort.

f al. hoc eſt nouæ epiſtolæ initium.

g L. & ſi vix veriſ.

disse. eum ego hodie exspectabam, id est, XIV. kalendas April. Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, vt mihi visus est, temperatus, & prudens. existimatus quidem est semper auctor otij. Quàm ille hæc non probare mihi quidem visus est? quàm illam νεκυίαν (vt tu appellas) timere? Huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam cuius exemplum ad te antea misi: rogauíque, vt interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, consilio meo se vti velle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. Respondit, se non dubitare, quin & opem, & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. Vtinam aliquod in hac miseria reip. πολιτικὸν opus efficere, & nauare, mihi liceat. Matius quidem & illum in ea sententia esse confidebat, & se auctorem fore pollicebatur. Pridie autem apud me [a] Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martias Brundisio profectum, atque ibi Pompeium reliquisse dicebat: quod etiam, qui VIII. idus illinc profecti erant, nuntiabant. Illa verò omnes, in quibus etiam [b] Crassipes, [6] qui prudentia potuit attendere, sermones [c] minaceis, inimicos optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptiones, meros Sullas. quæ Lucceium loqui? quæ totam Græciam? quæ verò Theophanem? & tamen omnis spes salutis in illo est, & ego excubo animo, nec partem vllam capio quietis. &, vt has pesteis effugiam, cum dissimillimis [d] nostri esse cupio. quid enim tu illic Scipionem, quid Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos autem, cùm vicerint, in ciueis effecturos? quam verò putas μακροψυχίαν Cn. nostri esse? nuntiant Ægyptum, [e] & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hispaniam abiecisse. monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed certè & hæc perdita sunt, & illa non salutaria. Tuas litteras iam desidero. post fugam nostram

a al. Crassip⁹

b al. Crassip⁹

c v.c. minacis,

d v.c. nostris non plac.

e v.c. & L. & Arabiam εὐδαίμονα, & μεσοποταμίαν cogitare,

numquam iam noſtrum earum interuallum fuit. Miſi ad te exemplum litterarum mearum ad Cæſarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

CICERO IMP. S. D. CÆſari Imp. 13

VT *legi tuas litteras,* [a] *quas ab Furnio noſtro acceperam, quib. mecum agebas, vt ad vrbem eſſem: te velle vti conſilio, & dignitate mea: minus ſum admiratus.* De gratia, & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam. ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, vt te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapientia, de otio, de pace, de concordia ciuium agi velle arbitrarer, & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptam eſſe & naturam, & perſonam meam. Quod ſi ita eſt, & ſi qua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi, ac reip. reconciliando, cura te attingit: magis idoneum, quàm ego ſum, ad eam cauſam, profectò reperies neminem: qui & illi ſemper, & ſenatui, cùm primùm potui, pacis auctor fui. Nec, ſumtis armis, belli vllam partem attigi: iudicauíque te eo bello violari, contra cuius honorem, populi R. beneficio conceſſum, inimici, atque inuidi niterentur. Sed, vt eo tempore non modò ipſe auctor dignitatis tuæ fui, verùm etiam ceteris auctor ad te adiuuãdum: ſic me nunc Pompeij dignitas vehementer mouet. aliquot enim ſunt anni, cùm vos [b] duo delegi, quos præcipuè colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quamobrem à te peto, [c] vel potiùs precibus omnibus oro, & obteſtor, vt in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, vt tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique eſſe in maximi beneficij memoria poſſim. Quæ ſi tantùm ad meipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed, vt arbitror, & ad tuam fidem,

[a] L. quas à Furnio

[b] ſic v.c. al. duos

[c] L. vel potiùs omnibus te precib. oro,

& ad remp. pertinet, [a]*me & pacis vtriusque vestrûm, & ad ciuium concordiam, per te, quàm accommodatißimum conseruari.* Ego, *cùm antea tibi de* Lentulo *gratias egissem,* [b]*cùm ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses,* [c]*tamen eius lectis litteris, quas ad me gratißimo animo de tua liberalitate, beneficioque misit, eandem me salutem à te accepisse putaui, quam ille.* In *quem si me intelligis esse gratum, cura, obsecro, vt etiam in* Pompeium *esse poßim.*

a al. me & ad pacẽ vtriusq. vestrûm, &c. L. me & ad vtriusque vestrûm,

b fort. quòd ei s.

c L. tum lectis eius litt.

CICERO ATTICO S. 14

Legebam *tuas litteras* XIII. kal. *cùm mihi epistola affertur à* Lepta, *circumuallatum esse* Pompeium, *ratibus etiam exitus portus teneri.* Non *me dius fidius, præ lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi ad te exemplum.* Miseros *nos. cur non omnes fatum illius vnà exsecuti sumus?* [d]Ecce *éadem à* Matio, *&* Trebatio: *quibus* Minturnis *obuij* Cæsaris *tabellarij.* Torqueor *infelix, vt iam illum* Mucianum *exitum exoptem.* At *quàm honesta, at quàm expedita tua consilia?* [e]*quàm euigilata tuis cogitationibus, quà itineris, quà nauigationis, quà congressus, sermonisque cum* Cæsare? Omnia *tum honesta, tum cauta.* In Epirum *verò inuitatio quàm suauis? quàm liberalis? quàm fraterna?* De Dionysio *sum* [f]*admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud* Scipionem Panætius: *à quo impurißimè hæc nostra fortuna* [g]*despectata est.* Odi *hominem, & odero.* Vtinam *vlcisci possem. sed illum vlciscentur mores sui.* Tu, *quæso nunc vel maximè, quid agendum nobis sit, cogita.* Populi Rom. *exercitus* Cn. Pompeium [h]*circumsidet: fossa & vallo septum tenet, fuga prohibet.* Nos *viuimus, & stat vrbs ista?* Prætores *ius dicunt?* ædiles *ludos parant?* Viri *boni vsuras perscribunt? ego ipse*

d L. Ecce autem à Matio, & Trebatio éadem: quib.

e fort. quàm euigilatæ tuæ cogitationes,

f fort. demiratus:

g L. despecta est. fort. despicata est.

h L. circumsedet:

sedeo? Coner illuc ire, vt insanus? implorare fidem municipiorum? Boni non sequentur: leues irridebunt: rerum nouarum cupidi, victores præsertim, & armati, vim, & manus afferent. Quid censes igitur?[a] & quidnam est tui consilij adfinis huius miserrimæ vitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cùm quibusdam aut sapiens videor, quòd vnà non ierim, aut felix fuisse: mihi contrà. numquam enim illius victoriæ socius esse volui, calamitatis mallem fuisse. Quid ego nunc tuas litteras, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiam implorem? actum est. Nulla re iam possum iuuari: qui ne, quid optem quidem, iam habeo, nisi vt aliqua inimici misericordia liberetur.[1] ὐκ ἐς' ἔτυμος ὁ λόγος (vt opinor) ille de ratibus. Quid enim est, quòd Dolabella iis litteris, quas III. idus Mart. à Brundisio dedit, [b] *hanc ἀνημεῖον quasi Cæsaris scriberet, Pompeium in fuga esse, eúmque primo vento nauigaturum? quod valde discrepat ab his epistolis, quarum exempla antea ad te misi. Hîc quidẽ mera scelera loquuntur. sed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem, melior Dolabella. Vale.*

a L. & quidnam est tui cõsilij? quid? finis huius miserrimę vitæ.

b L. hanc quasi ὑὴκμι-ρίαν Cæs.

CICERO ATTICO S. 15

TVas XI. kalendas accepi litteras, quibus omnia consilia differs in id tempus, cùm scierimus, quid actum sit. & certè ita est: nec interim potest [c] quidquam statui, ne cogitari quidem. quamquam hæ mihi litteræ Dolabellæ iubent ad pristinas cogitationes reuerti. fuit enim pridie [d] Quinquatrus egregia tempestas: qua ego illum vsum puto. συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me collecta ad querelam: sed magis ad consolationem meam. nec enim me tam hæc mala angebant, quàm suspicio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto esse, quoniam cum consiliis

c q.v.c. quidquam non modò statui, sed ne cogitari quidem.

d q.v.c. Quinquatres

tuis [a] *mea & facta, & consilia consentiunt. Quòd mea prædicatione factum esse scribis magis, quàm illius merito, vt tantum ei debere viderer: est ita.* [b] Ego *illum extuli semper, & eo quidem magis, ne quid ille superiorum meminisse me putaret. quæ si maximè meminissem: tamen illius temporis similitudinem iam sequi deberem. nihil me adiuuit, cùm posset: & postea fuit amicus,* [c] *& tam valde, & quam ob causam, planè scio. ergo ego quoque illi. Quinetiam illud par in vtroque nostrûm,* [1] *quod ab eisdem* [d] *dilecti sumus, sed vtinam tantum ego ei prodesse potuissem, quantum ille mihi potuit. mihi tamen quod fecit, gratißimum: nec ego, nunc eum* [e] *iuuare qua re poßim, scio: nec, si possem, cùm tam pestiferum bellum pararet, adiuuandũ putarem. tantùm offendere animum eius, hîc manens, nolo: nec mehercule ista videre, quæ tu potes iam animo prouidere, nec interesse istis malis possem: sed eo tardior ad discedendum fui, quòd difficile est de discessu voluntario sine vlla spe reditus cogitare. nam ego hunc ita paratum video peditatu, equitatu, claßibus, auxiliis Gallorum,* [2] *quos* Matius [f] σαλπίζει, *vt puto: sed certè dicebat, peditum, equitum* [g] *polliceri sumtu suo annos decem.* Sed *sit hoc* λάπισμα. *magnas habet certè copias, & habebit non ille vectigal, sed ciuium bona.* Adde *confidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum virorum: qui quidem, quòd illum sibi meritò iratum putant, oderũt:* [3] [h] *vt tu scribis, ludum, ac vellem scribis.* [i] *Quísnam hæc significasset? sed & iste, quia plus ostenderat, quàm fecit, & vulgò illum qui amarunt, non amant. Municipia verò, & rustici* Romani *illum metuunt, hunc adhuc diligunt. Quare ita paratus est, vt, etiam si vincere non poßit, quomodo tamen ipse vinci poßit, non videam.* Ego *autem non tam* γοητείας *huius timeo, quàm,* πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν π-

a L. mea facta, & consil.

b v.c. Ego illa ext.

c L. & quàm valdè,

d L. illecti s.

e sic v.c. fort. qua re iuuare

f L. ἰλάπιζεν,

g L. eos polliceri

h L. vt tu scribis, ludunt, & bellè scribis.

i L. Quid? nõ hæc significas? scilicet & iste, quia pl⁹ ostenderat, quàm fecit, amatur vulgò, & vulgò illũ qui amarunt, non amant.

ἐχόντων δεήσεις, inquit Πλάτων, *οἶσθ' ὅτι μεμηχανῆσθαι ἀνάγκας. Illa* ἀλίμενα *video tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: ſed habebam in illis & occultationem, &* ὑπηρεσίαν *fidelem. Quæ ſi mihi Brundiſij ſuppetant, mallem. ſed ibi occultatio nulla eſt. Verùm (vt ſcribis)*[a] *cùm ſcierimus. Viris bonis me non nimis excuſo. quas enim eos cenas & facere, & obire ſcripſit ad me Sextus? quàm lautas? quàm tempeſtiuas? Sed ſint quamuis boni.* 4 *non ſunt meliores, quàm nos. mouerẽt me, ſi eſſent fortiores. De Lanuino Phameæ, erraui. Troianum*[b] *ſomniaueram. id ego volui Q. ſed pluris eſt. iſthuc tamen cuperem emeres, ſi vllã ſpem fruendi viderem. Nos quæ monſtra quotidie intelligamus,*[c] *ex illo libello, qui in epiſtolam coniectus eſt. Lentulus noſter*[d] *Puteolis eſt,* ἀδημονῶν. *is, vt Cæcius narrat, quid agat.* διὰ τὴν *Corfinienſem reformidat. Pompeio nũc putat ſatisfactum: beneficio Cæſaris mouetur. ſed tamen mouetur magis*[e] *proſpecta re: nec hæc*[f] *poſſe ferre.*

Omnia miſera, ſed hoc nil miſerius. Pompeius[g] *Cn. Magium de pace miſit, & tamen oppugnatur. quod ego non credebam. Sed habeo à Balbo litteras: quarum ad te exemplum miſi. Lege, quæſo, & illud infimum caput ipſius Balbi,*[h] *optimi, cui Cn. noſter locum, vbi hortos ædificaret, dedit. quem cui noſtrûm non ſæpe prætulit? Itaque miſer torquetur. Sed, ne bis eadem legas, ad ipſam te epiſtolam reiicio. ſpem autem pacis habeo nullam. Dolabella ſuis litteris idibus Mart. datis, merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadem ſententia miſera, & deſperata, quando hoc miſerius eſſe nihil poteſt.*

a al. cùm ſciemus.
b v.c. ſomniabam.
c L. tu ex illo lib.
d al. Puteolis eſt, ἀδημονῶν, vt Cæcius narrat. quid agat.
e fort. perſpecta re.
f L. poteſt f.
g al. Munatium .q.v.c. Numerium
h L. optimi viri: cui

BALBVS CICERONI IMP. S. 16

CÆſar nobis litteras perbreueis miſit, quarum exemplum ſubſcripſi. breuitate epiſtolæ ſcire poteris eum

valde esse distentum, qui tanta de re tam breuiter scripserit. Siquid praeterea noui fuerit, statim tibi scribam.

Cæsar Oppio, [a] Cornelio S. [b] Ad VII. idus Mart. Brundisium veni. ad murum castra posui. Pompeius est Brundisij. misit ad me Cn. Magium de pace. quæ visa sunt, respondi. Hoc vos statim scire volui. cùm in spem venero de compositione aliquid [c] me conficere: statim vos certiores faciam. *Quomodo* [d] *nunc me putas, mi Cicero, torqueri, postquàm rursus in spem pacis veni, nequa res eorum compositionem impediat? Namque, quod absens facere possum, opto, quòd si vnà essem, aliquid fortassè proficere* [e] *possem. Nunc exspectatione crucior.* Vale.

a al. Corneliòque
b L. a.d.
c L. me posse conficere:
d al. me nunc put.
e al. possem videri. non pl.

CICERO ATTICO S. 17

M*Iseram ad te IX. kal. exemplum epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eum. Ecce tibi eodem die Capua litteras accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se pr. Id. Mart. misisse litteras hoc exemplo. Pompeius se oppido tenet. nos ad portas castra habemus. conamur opus magnũ, & multorum dierũ propter altitudinem maris. sed tamen nihil est, quod potius faciamus. Ab vtroque portus cornu moleis iacimus, vt aut illum quamprimùm traiicere quod habet Brundisij copiarũ, cogamus, aut exitu prohibeamus.*

Vbi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? Ecquid acerbius? ecquid crudelius? Atque eum loqui [f] *quidã* αὐθεντικῶς [g] *narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti se pœnas persequi, omniúmque eorum, in quos Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionẽ se duce facere, quod nõ hic, Sulla duce,* [h] *fecisset. Ad ambitionem, quib. exsilij pœna superioribus legibus non fuisset: ab illo patriæ proditores de exsilio reductos esse: queri de Milone per vim expulso: neminem*

f vox, quidam, abest à q.v.c.
g v.c. & L. narrabat,
h fort. fecisset. Ab hoc lege noua de ambitu eos ex vrbe esse eiectos, quib. exsulij p.

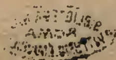
tamen se violaturum, [a] nisi qui arma hæc contrà. Bæbius quidam, à Curione III. idus profectus, homo non infans: [1] sed [b] quis vlli non dicat? planè nescio, quid agam. [c] Illinc quidem Cn. profectum puto. Quidquid est, biduo sciemus. [d] A te nihil ne antè prorsus quidem quid litterarum, nec mirum. quid enim est, quod scribamus? Ego tamen nullum diem prætermitto. Scripta epistola, litteræ mihi ante lucem à Lepta Capua redditæ sunt, idibus Mart. Pompeium à Brundisio conscendisse, ac Cæsarem [e] ad VII. kal. Apr. Capuæ fore.

a L. nisi qui arma contrà. Hæc quidem Bæbius, à Curione, &c.
b L. qui soli non dicat pl.
c L. Illim q. al. Illinc equidem
d L. A te nihil prorsus ne ante dies quidē quinque, litterarum: nec mir.
e L. a. d. vii. kal.

CICERO ATTICO S. 18

CVM dedissem ad te litteras, vt scires, Cæsarem Capuæ VII. kal. fore, allatæ mihi Capua sunt litteræ, eum in Albano apud Curionem V. kal. fore. Eum cùm videro, Arpinum pergam. Si mihi veniam, quam peto, dederit: vtar illius condicione. sin minùs: impetrabo aliquid à meipso. Ille, vt ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundisij, Tarenti, Siponti. claudere mihi videtur maritimos exitus, & tamen ipse Græciam spectare potiùs, quàm Hispanias. [f] sed hæc longiùs absunt. Me nunc & congressus huius stimulat (is verò adest) [g] & prima eius actionis horreo. Volet enim (credo) S. C. facere: volet augurum decretum. [h] rapiemur, aut absentes vexabimur, vel vt coss. roget prætor, [i] vel dictatorem dicat: quorum neutrum ius est. [k] &, si Sulla potuit efficere, ab interrege vt dictator diceretur, & magister equitum, cur hic non poßit? Nihil expedio, nisi vt aut ab hoc, tanquam Q. Mucius, aut ab illo, tanquam L. Scipio. Cùm tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. [l] πίτλα, κώνπρον. ne illud quidem nostrum proprium. erat enim spes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc

f al. sed hæ longiùs absunt. al. & hę long. abs.
g al. & primas eius actiones horreo.
h fort. aut rap.
i fort. vel vt dict.
k v. c. & L. Sed, si Sulla p.
l L. πίτλαθι, κώνΐρεν.

exire cupimus: qua spe reditus, mihi quidem numquam in mentem venit. Non modò autem nulla querela est municipalium hominum, ac rusticorum, sed contrà metuunt, vt crudelem,[a] iratum. nec tamen mihi quidquam est miserius, quàm remansisse: nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ societatem. Sed tu omnia consilia differebas in id tempus, cùm sciremus, quæ Brundisij acta essent. scimus nempe: hæremus nihilominus. vix enim spero mihi hunc veniam daturum. etsi multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi omnem illius, meúmque sermonem, omnibus verbis expressum statim mittam. Tu nunc omni amore[b] enítere. tuòs cura tua, & prouidentia iuues. Ita subitò accurrit,[c] vt ne Trebatium quidem, vt constitueram, posßim videre. omnia nobis imparatis agenda. Sed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς, vt ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. Quidquid egero, cõtinuò scies. Mãdata Cæsaris ad COSS.[d] & Pompeium, quæ rogas, nulla habeo. quæ descripta[e] attulit, illa è via misi[f] ad te: è quibus mandata puto intelligi posse, Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. De Domitio, vt facis, sciscitare, vbi sit, quid cogitet. Quòd scribis, asperiùs me, quàm mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse: vide, quàm sim antiquorum hominum. te, me dius fidius, hanc rem grauiùs putaui laturum esse, quàm me. nam præterquàm quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta sit, præterea teipsum quodammodo hic violauit, cùm in me tam improbus fuit. sed tu, id quanti æstimes, tuum iudicium est. nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono. ego autem illum malè sanum semper putaui: nunc etiam impurum, & sceleratum puto: nec tamen mihi inimiciorem, quàm sibi Philargyro[g] bene. caussam certè habuisti & veram, & bonam: relictum esse me potiùs, quàm reliquisse. Cùm dedissem iam litteras

a L.& iratũ.

b L.enítere, vt nos cura tua,& prudẽtia iuues.

c L.vt ne Rebilium q.

d L. & ad Pomp.

e al.attuli,

f v.c.ad te antè: è quib.

g v.c.& L.bene curasti: causs. al. De Phylargyro, bene.

[a] *ad* VIII.*kalendas:* [b] *quos cũ Matio pueros,& Trebatio miseram,epistolam mihi attulerunt, hoc exemplo:* Matius,*&* Trebatius Ciceroni Imp.S. Cùm Capua *exissemus, in itinere audiuimus,* Pompeium Brundisio [c]*ad* XVI *kalend.April.cum omnib. copiis,quas* [d]*habuerat, profectum esse : Cæsarem postero die in oppidum introisse, contionatum esse:inde* Rom*am contendisse: velle ante kalend. esse ad* Vrbem,[e]*&* *paucos dies ibi commorari, deinde in* H*ispanias proficisci.* Nobis *non alienum visum est, quoniam de aduentu Cæsaris pro certo habebamus, pueros* [f]*tuos ad te remittere,vt id tu quàmprimùm scires. Mãdata tua nobis curæ sunt,eáq;,vt tempus* [g]*postulauerit,agemus.* [h]Trebatius Scæuola *facit,vt antecedat.* Epistola *conscripta, nuntiatum est nobis,Cæsarem* [i]*ad* VIII.*kalend.Capuæ,ad* VII.*Sinuessæ.*[k]*hæc pro certo putamus.*

CICERO ATTICO S. 19

CVM,[l]*quid scriberem ad te,nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterẽ,has dedi litteras.*Ad VI. *kalendas Cæsarem*Sinu*essæ mansurum nuntiabant.ab eo mihi litteræ redditæ sunt* [m]*ad* VII.*kal. quib. iam opes meas, non,*[n]*vt in superioribus litteris, opem exspectat. Cùm eius clementiam* Corfiniensem *illam per litteras collaudauisse, rescripsit hoc exemplo,* CÆSAR IMP.CICERONI IMP. SAL. *Rectè augurari de me (bene enim tibi cognitus sum) nihil à me abesse longiùs crudelitate.* Atque *ego cùm ex ipsa re magnam capio voluptatem,tum meũ factum probari abs te,*[1] *triumpho,& gaudeo: neque illud me mouet, quòd ij, qui à me dimissi sunt, discessisse dicuntur, vt mihi rursus bellum inferrẽt.nihil enim mâlo,quàm & me mei similem esse, & illos sui.* Tu *velim mihi ad vrbem præstò sis, vt*

a L. a.d.VIII. kalendas:
b v.c.quos cũ Matio pueri, & Tr. fort. pueri, quos Matio,&Trebatio mis. epist. mihi att.
c L a. d.XVI.
d v.c.habuit,
e al.& pauculos
f tuos,abest à q.v.c.
g L. postularit.
h L. Trebatius sedulò facit, vt antec.
i L. ad VIII. kal. Aprileis Beneuẽti mãsurũ. ad VII. Kal. Capuæ: ad VI.Sinuessæ.Hæc
K al.hoc
l L.quod scr.
m L.a.d.VII.
n L. vt superioribus litt.

tuis consiliis, atque opibus (vt consueui) in omnibus rebus vtar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucũdius. hãc adeò habebo gratiam illi. neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

TRebatium [a] VI. kalẽd. *qua die has litteras dedi, exspectabam. ex eius nuntio*, Matiique *litteris meditabor, quomodo cum illo loquar.* O *tempus miserum! nec dubito, quin à me contendat,* [b] *ad vrbem veniam.* Senatum *enim* kalendis *velle se frequentem adesse, etiam* Formiis *proscribi iussit.* Ergo *ei negandum est?* [1] [c] Sed *quid praeripi? statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam,* Arpinúmne *mihi eundum sit, an quò aliò.* Volo Ciceroni *meo togam puram dare. istic puto.* Tu, *quaeso, cogita, quid deinde. nam me hebetem molestiae reddiderunt.* A Curio, *velim scire, ecquid ad te scriptum sit de* Tirone. *ad me enim ipse* Tiro *ita scripsit, vt verear, quid agat.* [2] [d] Qui *autem veniũnt inde, id modò nuntiant.* Sanè *in magnis curis etiam* [e] *haec me sollicitant. in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas esset.*

a q. v. c. v. kal.

b L. ad vrbẽ vt veniam.

c L. Sed quid praecipio? al. Sed quid praeripio?

d L. Qui autem veniunt, inania admodum nuntiãt.

e L. haec me sollicitat.

CICERO ATTICO S. 21

VTrumque *ex tuo consilio. nam, & oratio fuit ea nostra, vt bene potiùs ille de nobis existimaret, quàm gratias ageret: & in eo mansimus, ne ad vrbẽ. illa fefellerũt, facilem quod putaramus. nihil vidi minùs. damnari se nostro iudicio: tardiores fore reliquos,* [f] *si in his non veniremus, dicere. ego, dissimilem illorum esse causam.* [g] Quid *multa?* Veni *igitur, & age de pace.* Meóne, *inquam, arbitratu?* An *tibi, inquit, ego praescribam?* Sic, *inquam, agam,*

f L. si nos nõ veniremus,

g al. Cùm multa:

Senatui non placere, in Hispanias iri, nec exercitus in Græciam transportari, multáque, inquam, de Cn. deplorabo. Tum ille, Ego verò ista dici nolo. Ita putabam, inquam. sed ego[a] *ei nolo adesse, quòd aut sic mihi dicendum est, multáque, quæ nullo modo possem silere, si adessem: aut non veniendum. Summa fuit, vt ille, quasi exitum quærens, vt deliberarem. Non fuit negandum. ita discessimus. Credo igitur hunc me non amare. At ego me amaui: quod mihi iam pridem vsu non vênit. Reliqua, ô Dij, qui comitatus? quæ (vt tu soles dicere) νεκυία,*[1] *in qua erat* [b] *Eros Celeri. O rem perditam, ô copias desperatas.*[2] [c] *Quid? Seruij F. Quod in his castris fuerunt, quibus Pompeius circumsideretur? Sex legiones: multùm vigilat, audet, nullum video finem mali. Nunc certè promenda tibi sunt consilia. Hoc fuerat extremum.*[3] *Illa tamen* [d] *κατάκρισις illius, est odiosa, quam pæne præterij: si sibi consilius nostris vti non liceret, vsurum, quorum posset, ad omniáque esse descensurum. Vidisti igitur virum? vt scripseras: ingemuisti? certè. cedò reliqua. Quid? continuò ipse* [e] *in Puteolanum: ego Arpinum: inde exspecto quidem* [f] [4] ΑΛΛΤΕΛCΑΝ *illam tuam. Tu (malùm) inquies, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. sed ego tuas litteras exspecto. Nihil est enim iam, vt antea,* VIDEAMVS; HOC QVORSVM EVADAT. *Extremum fuit de congressu nostro: quo quidem non dubito quin istum offenderim. eo maturiùs agendum est. Amabo te, epistolam, & πολιτικὴν. Valde tuas litteras nunc exspecto.*

a L. eò nollo

b L. Eros Celeris.

c v. c. & L. Quid, quòd Seruij filius, quòd Titinij, in iis castris fuerũt, quib. Pompeius circumsederetur?

d L. καταχλεῆς illius,

e L. in Pedanum.

f L. δᾶδ' αὐδοῦσαν, al. ἀνατέλλουσαν

CICERO ATTICO S. 22

EGo meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimùm togam puram dedi: idque municipibus nostris

ſtris fuit gratum: etſi omneis, & illos, & quà iter feci, mæſtos, afflictósque vidi. tam triſtis, & tam atrox eſt ἀναθεώρησις huius ingentis mali. [a] Delectus habetur. in hiberna deducuntur. Ea, quæ, etiam cùm à bonis viris, cùm iuſto in bello, cùm modeſtè fiunt, tamen ipſa per ſe moleſta ſunt, quàm cenſes acerba nunc eſſe, cùm à perditis, in ciuili nefario bello, petulantiſſimè fiant? Caue autem putes, quemquam hominem in Italia turpem eſſe, qui hinc abſit. Vidi ipſe Formiis vniuerſos: neque mehercule vnquam homines putaui: & noram [b] omneis: ſed numquam vno loco videram. Pergamus igitur, quò placet, & noſtra omnia relinquamus. Proficiſcamur ad eum, cui gratior noſter aduentus erit, quàm ſi vnà [c] fuiſſemus. tum enim eramus in maxima ſpe: nunc ego quidem, in nulla: nec, præter me, [d] quiſquam Italia ceſſit, niſi qui hunc inimicum ſibi putaret. nec mehercule hoc facio reip. cauſa, quam funditus deletam puto: ſed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit iis incommodis, quibus idem affecerat: & ſimul quòd ea, quæ fiunt, aut quæ certè futura ſunt, videre [e] non potero. Etiam equidem S.C. facta quædam iam puto: vtinam in Volcatij ſententiam. Sed quid réfert? eſt enim vna ſententia omnium. Sed erit [f] immitiſſimus Seruius, qui filium miſit [g] ad affligendum Cn. Pompeium, aut certè capiẽdum, cum Pontio Titiniano. etſi hic quidem timoris cauſa: ille verò. Sed ſtomachari deſinamus, [h] & aliquando ſententiam terminemus, vt nihil noui, niſi id, quod minimum vellem, ſpiritum reliquum eſſe. Nos, quoniam ſuperum mare obſidetur, [i] infero nauigabimus: &, ſi Puteolis erit difficile, Crotonẽ petemus, aut Thurios, & boni ciues, & amãtes patriæ, mare infeſtum habebimus. Aliam rationem huius belli gerendi nullam video: in Ægyptum nos abdimus: exercitu pares eſſe non poſſumus: pacis fides nulla eſt. ſed

a L. Dilectus habentur.
b v.c. omnis:
c fort. iuiſſemus.
d L. quiſquã ex Italia
e v.c. nõ poſſunt. fort. nõ poſſum.
f L. iniuſtiſſimus
g L. ad efficiendum Cn.
h v.c. & aliquando ſententiã, vt nihil noui, &c.
i q.v.c. inferũ

a al. Cephaloni

hæc satis deplorata sunt. Tu velim litteras [a] *Cephalioni des de omnibus rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum, nisi planè obmutuerunt. Ego tuis consiliis vsus sum, maximè quòd & grauitatem in congressu nostro tenui, quam debui,* [b] *&, ad vrbem vt non accederem, perseueraui. Quod superest, scribe, quæso, quàm accuratissimè (iam enim extrema sunt) quid placeat, quid censeas. etsi iam nulla dubitatio est. tamen si quid, vel potiùs, quidquid veniet in mentem, scribas velim.*

b L. & vt ad vrbem non accederem,

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER X.

CICERO ATTICO S. I

c L. & paullùm lectis resp.

ERTIO Non. cùm in Laterium fratris *venissem, accepi litteras,* [c] *& paullum respiraui: quod post has ruinas mihi non acciderat. per enim magni æstimo, tibi firmitudinem animi nostri, & factum nostrum probari. Sexto enim nostro quòd scribis probari, ita lætor, vt me, quasi patris eius, cui semper vni* [d] *tribui plurimùm, iudicio comprobari putem: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim* [e] *nonis illis* Decembribus: *cùm ego,* Sexte, *quidnam ergo? μὴ μαὶ, inquit ille, ἀσπουδί γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι, καὶ ἐσσομένοισι πυθέ-*

d v. e. plurimum tribui,

e L. nonis illis, illis Decembr.

δου. Eius igitur mihi viuit auctoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me pondere, quo fuit ille: quẽ saluere velim iubeas plurimùm. Tu tuum cõsilium, etsi non[a] in longum tempus differs (iam enim illum emtum pacificatorem perorasse puto: iam actum aliquid esse[b] in consessu senatorum,) tamen suspẽsum me detines: sed eo minùs, quòd non dubito, quid nobis agendum putes. Quid enim Flauio legionem, & Siciliam dari scribis? & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? Ego verò Solonis, popularis tui, &, vt puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione[c] non alterutrius partis fuisset:[d] nisi tu aliter censes: & hinc abero, & filij: sed alterum mihi est certius: nec præripiam tamen: exspectacto tuum cõsilium, & eas litteras, nisi alias iam dedisti, quas scripsi, vt [e] Cephaloni dares. Quòd scribis, non quo alicunde audieris, sed teipsum putare, me attractum iri, si de pace agatur: mihi omnino non venit in mentem, quæ poßit actio esse de pace, cùm illi certißimum sit, si poßit, exspoliare exercitu, & prouincia Pompeium. [i] nisi fortè [f] iste summarius ei potest persuadere, vt, dum oratores eant, & redeant, quiescat, nihil video, quod sperẽ, aut quod iam putem fieri posse: [g] sed tamen hominis hoc ipsum probi est, [h] & magnũ sit τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, veniendúmne sit in consilium tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. Quare, siquid eiusmodi euenerit, vt arcessamur, (quod equidẽ non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi: ipse valde repudiauit) sed tamẽ siquid acciderit: quid censeas mihi faciendũ, vtiq. scribito. Nihil enim mihi adhuc áccidit, quod maioris cõsilij esset. Trebatij, boni viri, & ciuis, verbis te gaudeo delectatũ: tuáq. ista crebra ἐπιφώνησις, ὑπέρευ, me sola adhuc delectauit. Litteras tuas vehemẽter exspecto: quas quidẽ credo iam datas esse.

a al in lõginquum

b L. in cõsessu senatorũ, non enim dicõ senatum) tamen &c.

c v. c. alterius vtrius

d al. nisi si tu aliter

e L. Cephalioni

f fort. iste summœrius

g L. sed tamẽ munus hoc ipsum pr.

h L. & vnũ sit τῶν π.

Tu cum Sexto seruasti grauitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus disertus magis est, quàm sapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audisti, vera sunt. M. Antonij istud, quod scribis, nō mihi videtur tam re esse triste, quàm verbo. hæc est ἄλη, in qua nunc sumus, mortis instar. aut enim mihi liberè inter malos πολιτευτέον fuit, aut vel periculosè cum bonis. aut nos temeritatem bonorum [a] sequamur, aut audaciam improborum insectemur. vtrumque periculosum est. [b] Ad hoc, quod agimus, [c] & turpe, nec tamen tutum. Istum, qui filium Brundisium de pace misit (de pace idem sentio, quod tu, simulationem esse apertam: parari autem bellum acerrimè) [d] me legatum iri non arbitror: cuius adhuc (vt optaui) mentio facta nulla sit. eo minùs habeo necessè scribere, aut etiam cogitare, quid sim facturus, si acciderit, [e] vt legarer. Vale.

a v.c. sequimur,
b L. At hoc, q.
c al. nec t.
d al. non me legatum iri arb.
e v.c. vt legerer. L. vt leger. al. vt legar.

CICERO ATTICO S. 2

EGO *cùm accepissem tuas litteras* Non. April. *quas* [f] *Cephalio attulerat, essémque* Minturnis *postridie mãsurus, & inde protinus: sustinui me in* Arcano, *fratris, vt, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerentúrque nihilominùs quæ sine nobis agi possunt.* [g] M MTEYCA *iam adest, & animus ardet, nec est quidquam, quò, & quà: sed hæc nostra erit cura, & peritorum. Tu tamen, quoad poteris, vt adhuc fecisti, nos consiliis iuuabis. Res sunt inexplicabiles. Fortunæ sunt committenda omnia. sine spe conamur vlla.* [h] *melius si quid acciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum: de quo ad me Tullia mea scripsit. sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo.*

f al. Cephalo
g L. δᾶς αἴθουσα al. ἀνατίλλουσα
h v.c. si melius quid accid.

CICERO ATTICO S. 3

CVM,[a] quid ſcriberem, planè nihil haberem, hæc autem reliqua eſſent, quæ ſcire cuperem: profectúsne eſſet: quo in ſtatu vrbem reliquiſſet: in ipſa Italia, *quem cuique regioni, aut negotio præfeciſſet:* [b] *& qui eſſent ad* Pom*peium, & ad* COSS. *ex* S.C. *de pace legati:* [c] *vt igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te litteras miſi.* Feceris *igitur commodè, mihíque gratum, ſi me de his rebus, &, ſi quid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem.* Ego *in* Ar*cano opperior, dum iſta cognoſco.*[d] Ad VII. Id. *alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem.* Viſum *te aiunt in* Regia, *nec reprehẽdo, quippe cùm ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim: ſed exſpecto tuas litteras: neque iam ſanè video quid exſpectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, idipſum ad me velim ſcribas.* Cæſar *mihi ignoſcit per litteras, quòd non venerim, ſeséque in optimam partem id accipere dicit.* Facilè *patior, quòd ſcribit, ſecum*[e] Tullium, *&* Seruium *queſtos eſſe, quia non idem ſibi, quod mihi, remiſiſſet.* Homines *ridiculos, qui cùm filios miſiſſent ad* Cn. Pompeium *circumſedendum, ipſi in ſenatum venire dubitarent.* Sed *tamen exemplum miſi ad te* Cæſaris *litterarum.* Vale.

a L. quod
b v. c. ecqui
c L. cùm igitur hæc ſcire cuperẽ, ded.
d L. A. d. VII.
e L. Tullum,

CICERO ATTICO S. 4

MVltas à te accepi epiſtolas, eodem die, [f] *omneis diligenter ſcriptas.* [g] Ea *verò, quæ voluminis inſtar erat, ſæpè legenda, ſicuti facio: in qua non fruſtra laborem ſuſcepiſti: mihi quidẽ pergratum feciſti.* Quare, *vt id, quoad licebit, id eſt, quoad ſcies,* [h] *vbi ſumus, quam ſæpiſſimè facias, te vehementer rogo.* At *deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt,*

f v. c. omnis
g al. Eam verò, quæ vol. inſtar erat, ſæpe legendum,
h L. vbi ſimus,

aut moderatio quædam: quod profectò potest. Non enim, *quam dignitatem, quos honores, quem vitæ statum amiserim, cogito: sed quid consecutus sim, quid præstiterim, qua in laude vixerim: his denique in malis quid intersit inter me, & istos, quos propter, omnia amisimus. hi sunt, qui, nisi me* [a] *ciuitate expulissent, obtinere se non posse putauerunt licentiam cupiditatum suarum:*[b]*quorum societas, & sceleratæ consensionis fides quò eruperit, vides.* Alter *ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingrauescit: modò* Italia *expulit: nunc alia ex parte persequi, ex alia, prouincia spoliare conatur, nec iam recusat, sed quodammodo postulat, vt, quemadmodum est, sic etiam appelletur tyrannus. alter, is, qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne subleuabat quidem: qui se nihil contra huius voluntatem aiebat facere posse: elapsus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra & mari comparat: non iniustum ille quidem, sed*[c]*cùm pium, tum etiam necessarium, suis tamen ciuibus exitiabile, nisi vicerit: calamitosum etiam, si vicerit.* Horum *ego, summorum imperatorum, non modò res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore conflictati videmur.* Quis *enim potest, aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? Et, si (vt nos à te admonemur) rectè in illis libris diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum: nihil malum, nisi quod turpe sit: certè vterque istorum est miserrimus: quorum vtrique semper patriæ salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit.* Præclara *igitur conscientia sustentor, cùm cogito, me de rep. aut meruisse optimè, cùm potuerim: aut certè numquam, nisi diuinè, cogitasse: eaque ipsa tempestate euersam esse remp. quam ego* XIIII. *annis antè prospexerim.* Hac *igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem*

a fort. è ciuitate

b L. & v.c. quorum societatis, & scel.

c al. tum piũ,

cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum,[1] *quorum*[a] *iam acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum videmur præstare etiam remp. debuisse:* [2]*quorum quidem alter*[b] *non tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat: alter (ô rem miseram! nihil enim mihi áccidit in omni vita acerbius) indulgentia videlicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere:*[c] *& exspecto tuas litteras. scripsisti enim te scripturum esse plurima, cùm ipsum vidisses. Omne meum obsequium in illum, fuit cum multa seueritate: neque vnum eius, nec paruum,*[d] *sed multa magna delicta compreßi. Patris autem lenitas, amanda potiùs ab illo, quàm tam crudeliter negligenda. nam litteras eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, vt te quidem celaremus: sed ipsius videmus vitam insuauem reddidisse. hoc verò eius iter, simulatióque pietatis, qualis fuerit, non audeo dicere. Tantum scio: post Hirtium conuentum, arcessitum ab Cæsare: cum eo de meo animo*[e] *à suis rationibus alienißimo, & consilio relinquendi Italiam: & hæc ipsa timidè. sed nulla nostra culpa est. natura metuenda est. Hæc Curionem, hæc Hortensij filium, non patrum culpa córrupit. Iacet in mœrore meus frater, neque tam de sua vita, quàm de mea metuit. Huic tu, huic tu malo affer consolationes, si vllas potes. maximè quidem*[f] *illam velim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora. quæ si vera sint, quid futurum sit*[g] *in hac fuga, nescio. nam si haberemus remp. consilium mihi non deesset*[h] *ad seueritatem, nec ad indulgentiam. Hæc siue*[i] *iracundia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, quam aut tuus in illum amor, aut meus postulabat: si vera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. Quoquo modo verò se res habeat, nihil aßignabis nec patruo, nec patri. Cùm hæc scripsissem, à*

a al. est iam acta,

b L. nō tam, quia filius, quàm quia m.p.

c fort. sed exsp.

d fort. sed multa, & magna del.

e al. ab suis rat.

f L. velim illam,

g q.v.c. in hac vita, & fuga, & ita L.

h L. nec ad seuer.

i fort. ira,

Curione mihi nuntiatum est, eum ad me venire. venerat enim is in Cumanum vesperi prid. id est, Idibus. Si quid igitur eiusmodi [a] sermo eius attulerit, quod ad te scribendum sit, id in litteris adiungam. Præteriit villam meam Curio, iussitque mihi nuntiari, mox se venturum: cucurrítque Puteolos, vt ibi contionaretur. contionatus est: rediit: fuit [b] ad me sanè diu. O rem fœdam! nosti hominem. nihil occultauit. in primis, nihil esse certiùs, quàm vt omnes, qui lege Pompeia condemnati essent, restituerentur. itaque se in Sicilia eorum opera vsurum. De Hispaniis, non dubitabat, quin Cæsaris essent: inde ipsum cum exercitu, vbicumque Pompeius esset: eius [c] interitu finem belli fore: 3 propiùs factum esse [d] nihil: eum planè iracundia elatum voluisse occidi Metellum, tribunum pleb. quod si esset factum, cædem magnam futuram [e] esse: permultos hortatores esse cædis: ipsum autem non voluntate, aut natura non esse crudelem, [f] sed quòd putaret, popularem esse clementiam: quòd si populi studium amisisset, crudelem fore: cúmque perturbatum, quòd intelligeret, se [g] apud ipsam plebem offendisse de ærario. itaq. ei cùm certissimum fuisset, antè, quàm proficisceretur, contionem habere, ausum non esse, vehementérq. animo perturbato profectum. Cùm autem ex eo quærerem, quid videret, 4 [h] quod exemplum? [i] quam remp? planè fatebatur nullam spem reliquam. Pompeij classem timebat: quæ si esset, se de Sicilia abiturum. Quid isti, inquam, sex tui fasces? si ab senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? Cupiui, inquit, ex S. C. surrepto. nam aliter non poterat. At ille impendiò nunc magis odit senatum. [k] A me, inquit, omnia proficiscentur. Sex autem, quia X I I. nolui. nam licebat. Tum ego, Quàm vellem, inquam, petiisse ab eo, quod audio Philippum impetrasse: sed veritus sum, quia ille à me nihil impetrabat. Libenter, inquit, tibi concessisset. Verùm

a v.c. eius sermo att.
b fort. apud me
c L. interitũ,
d L. nihil planè iracundia elatũ voluisse Cæsarem occidi M.
e L. fuisse:
f fort. sed quòd putet,
g al. apud populum R. off.
h fort. quem exitum?
i fort. quam spem?
k q.v.c. Ad senatũ à me, inquit, omn. pr.

puta te impetrasse. Ego enim ad eum scribam, vt tu ipse voles, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius interest, quoniam in senatum non venis, vbi sis?[a] *quin nunc ipsum minimè offendisses, eius causa si in Italia non fuisses.* [5] *Atque ego, me recessum, & solitudinem quærere, maximè quòd lictores haberem.*[b] *Laudabat consilium.* [c]*Quid ego, inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam prouinciã est, quoniam ad mare superum milites sunt. Quid mihi, inquit, optatius? Hoc loco multa perliberaliter. Ergo hoc*[d] *quidem est verum profectò, vt non modò tutò, verùm etiam palàm nauigaremus. Reliqua in posterum diem distulit: ex quibus scribam ad te, si quid erit epistola dignum. Sunt àutem, quæ præterij, interregnúmne esset exspectaturus, an quomodo dixerim?* [e] *Ad se ille quidem, deferri consulatũ: sed* [f]*se nolle in proximum annum. Et alia sunt, quæ exquiram. Iurabat ad summã, quod nullo negotio faceret,*[6] *amicissimũ mihi*[g] *Cæsarem: esse debet. quid enim, inquam, scripsit ad me Dolabella? dico quid? affirmabat cùm scripsisset, quòd me cuperet ad vrbem venire, illum quidem gratias agere maximas, & non modò probare, sed etiam gaudere. Quid quæris?* [7] [h] *Atq. iubebat. Est enim suspicio illa domestici mali, & sermonis Hirtiani. quàm cupio illum dignum esse nobis?* [8] [i] *& quàm ipsè me inuito, quæ pro illo sit suspicandum? sed opus fuit Hirtio conuento. Est profectò nescio quid, sed velim*[k] *quàm minimo: & tamen cum nondum redisse miramur. sed hæc videbimus. Tu Oppios Terentiæ dabis. Iam enim vrbis vnum periculum est. me tamen consilio iuua, pedibúsne Rhegium, an hinc statim in nauem. Ceterùm, quoniam commoror, ego ad te statim habebo quod scribam, simul vt videro Curionem. De Tirone cura, quæso, quod facis, vt sciam, quid is agat.*

a L. quin hũc ipsum minimè offendisses, nec eius causam, si in Italia nõ fuisses. Ad quæ ego: me rec.
b L. Laudauit consil.
c L. Quid ergo? inquam.
d L. quidẽ est verò profectum, vt n.
e L. Illũ quidẽ ad se deferre consulatũ: sed &c. al. Ab illo quidẽ ad se deferri cons. &c.
f L. nolle: velle in prox.
g L. Cæsarem esse. Non dubito, inquam. id enim scripsit ad me Dolabella. Scio, inquit. affirmabatq., quòd scripsisset, Cæsarem cupere me ad vrbẽ venire, illũ quidẽ ei gr. ag. max. idq́. non modò prob.
h L. At de Q. nil habebat.
i L. & quàm ipse me inuito ad ea, quę de illo sit suspicandum? al. & quàm ipse metuo, ne pro illo sit supplicandum?
k L. quàm minimum:

CICERO ATTICO S. 5

DE tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis, vt mihi viſus ſum, diligenter. de die nihil ſanè poteſt ſcribi certi, præter hoc, non ante lunam nouam. Curionis ſermo poſtridie eandem habuit ferè ſummam: niſi quòd apertiùs ſignificauit, ſe harum rerum exitum non videre. [1] Quòd mihi mandas [a] de quodam regendo, [b] ἀρχαῖον. tamen nihil prætermittam. atque vtinam tu. ſed [c] modeſtior non ero. Epiſtolam ad Veſtorium ſtatim de Tullia: ac valde requirere ſolebat. Commodiùs tecum Vectenus eſt locutus, quàm ad me ſcripſerat. ſed mirari ſatis hominis negligentiam non queo. cùm enim mihi Philotimus dixiſſet, HS L. [d] emere de Canuleio [e] diuerſorium illud poſſe, minoris etiam emturum, ſi Vectenum rogaſſem: rogaui, vt, ſi quid poſſet, ex ea ſumma detraheret. [f] promiſit: ad me nuper, ſe HS. X X X. emiſſe: vt ſcriberem, cui vellem addici. diem pecuniæ, idus Nouembr. eſſe. reſcripſi ei ſtomachoſiùs, cum ioco tamen familiari. Nunc, quoniam agit liberaliter, nihil accuſo hominem: ſcripſique ad eum, me à te certiorem eſſe factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, velim me certiorem facias. [g] Ad XV. kalend. Maij.

a al. de Quincto reg.
b L. Ἀρκαδίαν. al. ἀράσ' αἶαν, al. ἀφσανίαν, al. ἄρασ' αἶαν.
c al. moleſtior
d fort. me emere
e al. deuerſorium
f L. promiſit. miſit ad me nup.
g A.d.XV.

CICERO ATTICO S. 6

ME adhuc nihil præter tempeſtatem moratur. aſtutè nihil ſum acturus. fiat in Hiſpania quidlibet: [1] & tamen [h] retice. Meas cogitationes omneis explicaui tibi ſuperioribus litteris. quocirca hæ ſunt breues: [i] & tamen quia feſtinabam, [k] erámq. occupatior [l] de Q. fratre, ita me quidem ſedulò: ſed noſti reliqua. Quòd dein me mones: & amicè, & prudenter mones. ſed erunt omnia facilia, ſi ab

h al. reticebo. al. reticebis.
i L. etiã quia feſt.
k al. erámq. occupatior.
De Q. Fr.
l L. de Q. F.

vno illo cauero. Magnum opus est: mirabilia multa. nihil simplex, nihil sincerum. vellem, suscepisses iuuenem regendum. pater enim nimis indulgens, quidquid ego adstrinxi, relaxat. si sine illo possem, regerem, quod tu potes. sed ignosco: magnum, inquam, opus est. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, videbo. Ego verò Apuliam, & Sipontum: & tergiuersationem istam probo: nec tuam rationem, eandem esse duco, [a] *quam meam: non quin in rep. rectum idem sit vtrique nostrûm: sed ea non agitur. Regnandi contentio est, in qua pulsus est modestior rex, & probior, & integrior, & is, qui nisi vincit, nomen populi R. deleatur necesse est. si autem vincit: Sullano more, exemplóque vincet. Ergo hac in contentione neutrum tibi palàm sentiendum, & tempori seruiendum est. mea causa autem, alia est, quòd beneficio vinctus, ingratus esse non possum:* [b] *nec tamen in acie. sed Melitæ,* [c] *aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. Nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non vis? immò minùs fortasse voluisset. sed de hoc videbimus. exeamus modò, quod vt meliore tempore possimus, facit* [d] *Adriatico mari Dolabella,* [e] *freto Siciliensi Curio. Iniecta autem mihi spes quædam est, velle mecum Ser. Sulpicium colloqui. ad eum misi Philotimum libertum cum litteris. si vir esse volet, præclara συνῳδία. si autem: erimus nos, qui solemus. Curio mecum vixit, iacêre Cæsarem putans offensione populari, Siciliæque diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quinctum puerum accepi vehementer. auaritiam video fuisse, & spem magni congiarij. Magnum hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. hoc autem vitium puto te existimare non* [f] *nostra indulgentia, sed à natura profectum: quem tamen nos disciplina regi-*

a al. quàm m.

b L. nec tamen me in acie,

c L. aut in alio in loco simili, siue in oppidulo f.

d L. Adriano mari Dolabella,

e al. Fretensi Curio

f L. à nostra

a L. Veliensib.

mus. De Oppiis [a] *Deliensibus quid placeat, cum Philotimo videbis. Epirum, nostram putabimus: sed alios cursus videbamur habituri.*

CICERO ATTICO S. 7

ET res ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego videbam, de his rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. sed cùm ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, vt, quid in Hispania geratur, exspectem, & semper adscribat, idem videri tibi. ídque ipse etiam ex tuis litteris intellexerim: non puto esse alienum, me ad te, quid de ea re sentiam, scribere. Consilium istud tunc esset prudens, vt mihi videtur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus: [b] *quod fieri dicitis oportere. necesse est enim aut, id quod maximè velim, pelli istum* [c] *ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, vt confidere videtur, apprehendere Hispanias. Si pelletur: quàm gratus, aut quàm honestus tum erit ad Pompeium noster aduentus, cùm ipsum Curionem ad eum trãsiturum putem?* [d] *si trahitur bellum: quid exspectem? aut quamdiu? relinquitur, vt, si vincimur in Hispania, quiescamus. id ego contrà puto. istum enim victorem magis, relinquendum puto, quàm victum:* [1] [e] *& dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus. nam cædem video, si vicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exsulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum, non modò Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile.* [2] [f] *Tacita esse poterit in id dignitas nostra? Pati poterunt oculi, me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præstò esse clientem tuum Clœlium, Catuli Plaguleium, ceteros? Sed cur inimicos*

b v.c. quod fieri. necesse est enim &c.

c q .v.c. ad Hispaniam, non placet.

d L. sin tr.

e L. & confidentẽ magis, quàm diffidẽtem suis r.

f L. Tacita esse poterit in dignitas nostra?

colligo, qui meos necessarios à me defensos nec videre in curia sine dolore, nec versari inter eos sine dedecore potero?[a] *Quòd si ne id quidem est exploratum, fore, vt mihi liceat (scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satis fecisse, quòd in senatum non venerim) taménne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo venditemus, quicū coniuncti ne cum præmio quidem voluimus esse?* Deinde *hoc vide, non esse iudicium de tota contentione in* Hispaniis. *nisi fortè, his amißis, arma* Pompeium *abiecturum putas: cuius omne consilium* Themistocléum *est.* Existimat *enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri.* Itaq. *qui numquam egit, vt* Hispaniæ *per se tenerentur, naualis apparatus ei semper antiquißima cura fuit.* Nauigabit *igitur, cùm erit tempus, maximis claßibus, & ad* Italiam *accedet, in qua nos sedentes quid erimus?* Nam *medios esse iam non licebit. claßibus aduersabimur igitur?*[3] *Quod malum maius,*[b] *scilicet tantum? deniq. quid turpius?* [4] [c] Annibal *hic in absentis, solus tuli scelus: eiusdem cum* Pompeio, *& cum reliquis principibus non feram? Quòd si iam misso officio, periculi ratio habenda est: ab illis est periculum, si peccaro: ab hoc, si rectè fecero. nec vllum in his malis consilium periculo vacuum inueniri potest: vt non sit dubium,* [d] *quin cum periculo fugiamus, quòd fugeremus etiam cum salute.* Non *simul cum* Pompeio *mare transierimus? omnino non potuimus.* Exstat *ratio dierum. sed tamen* [5] *(fateamur enim, quod est:*[e] *ne cōdamus quidem, vt poßimus:) fefellit ea res, quæ fortasse non debuit: sed fefellit. pacem putaui fore: quæ si esset, iratum mihi* Cæsarem *esse, cùm idem amicus esset* Pompeio, *nolui.*[6] Senseram *enim,* [f] *quàm iidem essent. hoc* [g] *veritus, in hanc tarditatem incidi.* Sed [h] *assequar omnia, si propero: si cunctor, amitto.* Et *tamen, mi* Attice, *auguria quoque me incitant quadam spe*

a L. Quid si ne id q. est expl. fore, vt m. liceat?

b L. seu tantum?

c L. An qui validè hic absentis solus tuli scelus: eiusd. &c.

d q. v. c. quin turpiter facere cum periculo fugiamus,

e L. ne respōdeamus quidem,

f L. quàm idē essent.

g v. c. verens

h fort. assequor

a L. ab Atio,

non dubia, non hæc collegij nostri[a] *ab Appio, sed illa Platonis de tyrannis. nullo enim modo posse video stare istum diutius, quin ipse per se, etiam languētibus nobis, concidat:* [b]*quippe qui florenteu, ac nouos, vt vti diebus ipsi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbißimum venerit: qui duarum rerum simulationem tam citò amiserit, mansuetudinis, in Metello: diuitiarum,* [c] *in ærario. Iam, quibus vtatur vel socius, vel ministris, si ij prouincias, si remp. regēt, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare: non sunt omnia colligēda, quæ tu acutißimè* [d] *prospicis: sed tamen ea pone ante oculos. iam intelliges, id regnum, vix semestre esse posse. Quòd si me fefellerit: feram, sicut multi* [e] *præclarißimi homines in rep. excellentes tulerunt: 7 nisi fortè me* [f] *Sardanapali vice in suo lectulo mori malle censueris, quàm* [g] *exsilio Themistocléo: qui cùm fuisset, vt ait Thucydides,* τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιπλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, *tamen incidit in eos casus, quos vitasset, si eū nihil fefellisset. etsi is erat (vt ait idem) qui* τό, τε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, *tamen non vidit nec, quomodo Lacedæmoniorum, nec, quomodo suorū ciuium inuidiam effugeret, nec, quid Artaxerxi polliceretur. Non fuisset illa nox tam acerba Africano, sapientißimo viro, non tam dirus* [h] *ille Sullanus callidißimo viro, C. Mario, si nihil vtrumque eorum fefellisset. Nos tamen hoc cōfirmamus illo augurio, quod diximus:* [i] *nec fallit, nec aliter accidet. corruat iste necesse est, aut per aduersarios, aut ipse per se: qui quidē sibi est aduersarius vnus acerrimus. id spero viuis nobis fore. quamquā tempus est nos de illa perpetua iam, nō de hac exigua vita cogitare. sin quid acciderit maturius: haud sanè mea multùm interfuerit, vtrùm factum videam, an futurum esse multo antè viderim.*

b L. quippe qui florentissimus, ac nonus, IV L. VII. diebus

c v.c. in Afranio. non pl.

d L. perspicis:

e L. clarissimi

f L. Sardanapali vicem in meo lect.

g al. exsulio

h v.c. ille dies Syllanus call. L. dies ille Sullan. call.

i L. nec nos fallit,

Quæ cùm ita sint, non est committendum, vt iis paream, quos contra me senatus, ne quid resp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi sunt omnia commendata: quæ commendationis meæ, pro tuo in nos amore, non indigent. [a] ne hercule ego quidem reperio, quid scribam. sedeo enim πλουδοκῶν. etsi nihil vmquam tam fuit scribendum, quàm nihil mihi vmquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, quàm quòd meam Tulliam suauißimè, diligentißiméque coluisti. Valde eo ipsa delectata est: ego autem non minus: cuius quidem virtus mirifica. quomodo illa fert publicam cladem? quomodo domesticas tricas? quãtus autem animus in discessu nostro? [b] στοργῆς sit summa σύντηξις. tamen nos rectè facere, & bene audire vult. Sed hac super re nimis, ne meam ipse συμπαθείᾳ euocem. Tu, siquid de Hispaniis certius, & si quid aliud: dum adsumus, scribes: & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid: eo etiã magis, quòd Tullia te non putabat [c] ex Italia hoc tempore. Cum Antonio item est agendum, vt cum Curione Melitæ me velit esse: [d] huic bello nolle interesse. eo velim tam facili vti possem, [g] & tam bono in me, [d] quàm Curio. Is ad Misenum VI. Non. venturus dicebatur: id est hodie. Sed præmisit mihi odiosas litteras hoc exemplo.

a L. nec mercule ego q.

b L. est στοργὴ, est summa συντῆξις. tamen &c. & ita v. c.

c al. hoc tempore ex Italia.

d L. huic bello non int. al. huic bello nolit int.

e L. quàm Curione. Is

ANTONIVS TRIBVNVS PL. propr. Ciceroni imp. S. 8

Nisi te valde amarem, & multo quidem plus, [f] quàm tu putas, non extimuissem rumorem, qui de te prolatus est, cùm præsertim falsum esse existimarem. sed quia te nimio plus diligo, non possum dißimulare, mihi famam quoque, quamuis sit falsa, [g] magni esse. [h] te iturum trans mare, credere non possum, cùm tanti facias Dolabellã, &

f al. quàm putas,

g L. magnæ curæ esse.

h al. te transiturum mare, cred.

Tulliam tuam, fœminam lectißimam, tantúque ab omnib. nobis fias: quibus, mehercule, dignitas, amplitudóque tua pæne carior est, quàm tibi ipsi. Sed tamen non sum arbitratus esse amici, non commoueri etiam improborum sermone: atque eo feci studiosiùs, quòd iudicabam, duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra: quæ magis à ζυλοτυπίᾳ mea, quàm ab iniuria tua nata est. Sic enim volo te tibi persuadere, mihi meminem esse cariorem te, excepto Cæsare meo: méque illud vnà iudicare, Cæsarem maximè in suis M. Ciceronem reponere. Quare, mi Cicero, te rogo, vt tibi omnia integra serues: eius fidem improbes, qui tibi, vt beneficium daret, prius iniuriam fecit: cōtrà,[a] ne profugias, qui te, etsi non amabit (quod accidere non potest) tamen saluum, amplißimúmque esse cupiet. Dedita opera ad te Calpurnium, familiarißimum meum, misi, vt mihi magnæ curæ tuam vitam, ac dignitatem esse scires. Eodem die à Cæsare Philotimus litteras attulit hoc exemplo.

a L. ne ab eo profugias,

CÆSAR IMP. M. CICER. IMP. S. 9

ETsi te nihil temerè, nihil imprudenter facturum[b] iudicaram, tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimaui,[1] & pro nostra[c] beneuolentia petendum, ne quò progredereris,[d] inclinata iam re, qua integra etiam progrediendum tibi non existimasses. namque & amicitiæ grauiorem iniuriam feceris, & tibi minùs commodè consulueris, si non fortunæ[e] obsecutus videbere. omnia enim secundißima nobis, aduersißima illis accidisse videntur: nec causam secutus (eadem enim tum fuit, cùm ab eorum consiliis[f] abesse iudicasti) sed meum aliquod factum[g] condemnasse: quo mihi grauius abs te nihil accidere potest. quod ne facias, pro iure nostræ amicitiæ à te peto. Postremò quid

b L. iudicarem,
c v.c. beniuol.
d v.c. proclinata
e L. obsecutus eris. al. obsecutus videberis. omn. fort. si fortunæ non obsecutus videberis.
f L. te abesse debere iud.
g L. condemnasse videbere:

quid viro bono, & quieto, & bono ciui magis cónuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersiis? Quod nonnulli cùm probarent, periculi causa sequi non potuerunt. tu, explorato & vitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neque tutius, neque honestius reperies quidquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. *Kal. Maias. Ex itinere.* Vale.

Hæc epistola, pars est septimæ. decima tamen, facilioris distinctionis causa, numeratur.

CICERO ATTICO S. 10

ADuentus Philotimi (at cuius hominis? quàm insulsi, & quàm sæpe pro Pompeio mentientis?) exanimauit omneis, qui mecum erant. Nam ipse obdurui. [a] *dubitauit nostrûm nemo, quin Cæsar itinera repreßisset: volare dicitur: Petreius se cum Afranio coniunxisset: nihil affert eiusmodi. Quid quæris? etiam illud erat persuasum: Pompeium cum magnis copiis iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim* αὐθεντικῶς *nuntiabatur. Melitã igitur, opinor,* [b] *capessemus, dum, quod in Hispania: quod quidem propemodum videor ex Cæsaris litteris, ipsius voluntate facere posse: qui negat neque honestius, neque tutius mihi quidquam esse, quàm ab omni contentione abesse. Dices,* [c] *Vbi ille ergo tuus animus, quem proximis litteris? Adest, & idem est. Sed vtinam de meo solùm capite decernerem. lacrymæ meorũ me interdum molliunt, precantium, vt de Hispaniis exspectemus. M. Cœlij quidem epistolam, scriptam miserabiliter,* [d] *quæ hoc idem obsecraret, vt exspectarem: ne fortunas meas, ne vnicam filiam, ne meos omneis tam temerè proderem, non sine magno fletu legerunt pueri nostri. etsi meus quidem est fortior, eóque ipso vehementiùs commouet, ne*

a al. dubitabat

b v.c. capessamus,

c L. Vbi ergo tuus ille animus,

d v.c. cùm h. idem fort. qua h.

a fort. de dignitate lab.
b L. quò videb.

quidquam, [1] *nisi* [a] *de dignatione laborat.* Melitam *igitur. deinde,* [b] *quod videbitur.* Tu *tamen etiam nunc mihi aliquid litterarum, & maximè si quid ab* Afranio.*Ego, si cum* Antonio *locutus ero, scribam ad te, quid actum sit. ero tamen in credendo, vt mones, cautus. nam occultandi ratio cùm difficilis, tum etiam periculosa est.* Seruiū *exspecto ad nonas:* [2] [c] *& adiicit à* Postumia *: sed &* Seruij *filij.* Quartanam *leuiorem esse gaudeo.* Misi *ad te* Cœlij *etiam litterarum exemplum.* Vale.

c L. eum allicit Postumia : sed & Seruius filius. Quart.

COELIVS CICERONI S. 11

E*Xanimatus tuis litteris, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti, neque id, quod esset, perscripsisti, neque non tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti, has ad te ilico litteras scripsi.* Per *fortunas tuas,* Cicero, *per liberos te oro, & obsecro, nequid grauius de salute,* [d] *& incolumitate tua consulas. nam deos, hominésque, amicitiámq; nostram testificor, me tibi prædixisse, neq. temerè monuisse: sed postquàm* Cæsarem *conuenerim, sententiámque eius: qualis futura esset, parta victoria, cognorim, te certiorem fecisse.* Si *existimas; eandem rationem fore* Cæsaris *in dimittendis aduersariis, & condicionibus ferendis, erras. nihil nisi atrox, & sæuum cogitat, atque etiam loquitur. iratus senatui exiit.* His *intercessionibus planè incitatus est. non mehercule erit deprecationi locus.* Quare *si tibi tu, si filius vnicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt: si aliquid apud te nos, si vir optimus, gener tuus,* [e] *valet: eorum fortunam non debes velle cõturbare, vt eam causam, in cuius victoria salus nostra est,* [f] *odisse, aut relinquere cogamur: aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus.* Denique *illud cogita:* [g] *quod offensæ fuerit, in ista*

d v.c. & incolomitate t.
e L. valemus:
f al. aut odisse, aut r.
g al. quod offensæ fuerit in ista cun-

cunctatione te subisse. nunc te contra victorem facere, quem dubiis rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. Vide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quod optimum sit, eligas. Quod si totum tibi persuadere non possum, saltem, dum, quid de Hispaniis agamus, scitur, exspecta: quas tibi nuntio aduentu Cæsaris fore nostras. Quam isti spem habeant, amissis Hispaniis, nescio. Quod porrò tuum consilium sit, ad desperatos accedere, non me dius fidius reperio. Hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat, ac simulátque, AVE, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. Negaui me scire. tamen ab eo petiui, vt ad te litteras mitteret, quibus maximè ad remanēdum commoueri posses. Me secum in Hispaniam ducit. nam, nisi ita faceret: ego prius, quàm ad vrbem accederem, vbicumque tu esses, ad te [a] *percurrissem, & hoc à te præsens contendissem, atque omni vi te retinuissem. Etiam, atque etiam, Cicero, cogita, ne te, tuósque omneis funditus euertas:* [b] *ne te sciens, prudénsque eò demittas, vnde exitum vides nullum esse. Quòd si te aut voces optimatium commouent, aut nonnullorum hominum insolentiam, & iactationem ferre non potes, eligas censeo aliquod oppidum, vacuum à bello, dum hæc decernuntur: quæ iam erunt confecta. Id si feceris: & ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.*

ctatione, te priùs subisse.

a v.c. percucurrissem,

b al. nec te

CICERO ATTICO S. 12

ME cæcum, qui hæc antè non viderim! Misi ad te epistolam Antonij: [d] *&, cùm ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare: meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ: potuisse, si aliter sentirem,*

d fort. Ei cùm ego sæp.

esse cum Pompeio: me autem, quia cum lictoribus inuitus cursarem, abesse velle, nec idipsum certum etiam nunc habere: vide,[1] quàm ad hæc πραγματικῶς. Tuum consilium quàm verum est? Nam qui se medium esse vult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare videtur. Sed ego is non sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nécne. Parteis mihi Cæsar has imposuit, nequem omnino discedere ex Italia paterer. quare paruì réfert, me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum. Ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas: non dubito, qui impetraturus sis, cùm præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturum ésse pollicearis.

Habes σκυτάλην λακωνικήν. omnino excipiam hominem. Erat autem V. Non. venturus vesperi, id est, hodie. Cras igitur ad me fortasse veniet. tentabo, [a] audeam nihil properare. missurum me ad Cæsarem [b] clamabam. cum paucissimis alicubi occultabor. Certè hinc istis inuitissimis euolabo, atque vtinam ad Curionem. [c] σὺν θεῷ τοι λέγω. Magnus dolor accessit. efficietur aliquid dignum nobis. δυσουρία tua mihi valde molesta. medere, amâbo, dum est ἀρχή.

a L. audeámne prop.
b L. clamabo.
c al. σωώτς ὁ, τι λεγω. al. σωωτῷ σοι λέγω.

De Massiliensibus, gratæ tuæ mihi litteræ. quæso, vt sciam, quidquid audieris. [d] Ocellam cuperem, si possem palàm: quod à Curione effeceram. Hic ego Seruium exspecto. Rogor enim ab eius vxore, & filio: & puto opus esse. Hic tamen Cytheridem secum lectica aperta portat: altera vxorem. Septem præterea coniunctæ lecticæ amicarum. [e] hæ sunt amicorum. Vide, quàm turpi leto pereamus. Et dubita, si potes, quin ille, seu victus, seu victor redierit, [f] eadem facturus sit.[2] Ego verò [g] vehiculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorum [h] parricidio. Sed plura scribam, cùm illum conuenero. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari planè intelligo. Nihil ego vidi tam

d sic q.v.c. al. Siciliam, & ita L.
e v.c. ex f.
f v.c. & L. eadem fact.
g L. vel lintriculo, al. vel vtriculo,
h L. paricidio.

αὐνθοποίητον, tam auerſum à ſuis: tam neſcio quid cogitans. vim incredibilem moleſtiarum! ſed erit curæ, & eſt, vt regatur. mirum eſt enim ingenium. ἦθος ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S. 13

OBſignata iam epiſtola ſuperiore, non placuit ei [a] *dare, cui conſtitueram, quòd erat alienus. itaque eo die data non eſt.* Interim venit Philotimus, & mihi à te litteras reddidit: quibus quæ de fratre meo ſcribis, ſunt ea quidem parum firma, [1] ſed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quò velis, vno ſermone poßis perducere. ne multa, omneis ſuos, etiã quibus iraſcitur crebriùs, tamen caros habet: me quidem ſeipſo cariorem. Quòd de puero aliter ad te ſcripſit, & ad matrem de filio, non reprehendo. [2] [b] De iuuene, & de ſorore, quæ ſcribis, moleſta ſunt: eóque magis, quòd ea tempora noſtra ſunt, vt ego his mederi non poßim. Nam certè mederer: ſed, quibus in malis, & qua in deſperatione rerum ſimus, vides. Illa de ratione nummaria non ſunt eiuſmodi, (ſæpe enim audio ex ipſo) vt non cupiat tibi præſtare, [c] & in eo laboret. Sed, ſi mihi Q. Axius in hac mea fuga HS. XIII. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & vtitur excuſatione temporis, ſi Lepta, ſi ceteri: ſoleo mirari de neſcio [d] queis HS. XX. cùm audio ex illo, ſe vrgeri. Vides enim profectò anguſtias. curari tamen ea tibi vtique iubet. An exiſtimas, illum in iſto genere [e] lentulum, aut reſtrictũ? nemo eſt minùs. De fratre ſatis. de eius filio, indulſit illi quidem ſuus pater ſemper: ſed non facit indulgẽtia mendacẽ, aut auarum, aut non amantem ſuorum. ferocem fortaſſe, [f] & arrogantem, & infeſtum facit. Itaque habet hæc quoque, quæ naſcuntur ex indulgentia: ſed ea ſunt tolerabilia.

a v.c. dari,
b al. De itinere, & de ſ. v.c. De itine, & de ſ.
c fort. nec in eo lab.
d v.c. quis
e L. lentum,
f L. atque arrogantem,

a fort. de hac
b v. c. in quis

Quid enim dicam, [a] hac iuuentute? ea verò, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, [b] in queis sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro. nam suas radices habent. quas tamen euellerem profectò, si liceret. Sed ea omnia mihi sunt patienda. Ego meum facilè teneo. nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia, languidiora adhuc consilia cepi: &, quo ille me fortiorem vult esse, eo magis timeo, ne in eum exsistam crudelior. Sed Antonius venit heri vesperi. Iam fortasse ad me veniet: aut ne id quidem, quoniam scripsit, quid fieri vellet. Sed scies continuò, quid actum sit. Nos iam nihil, nisi occultè. De pueris quid agam? paruóne nauigio committã? Quid mihi animi in nauigando censes fore? Recordor enim, æstate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim sollicitus. Quid, duro tempore anni, actuariolo fore censes? ô rem vndique miseram! Trebatius erat mecum, vir planè, & ciuis bonus. quæ ille monstra, Dij immortales? etiámne Balbus in senatum venire cogitet. Sed ei ipsi cras ad te litteras dabo. Vectenum mihi amicum, vt scribis, ita puto esse. cum eo, quòd ἀποτόμως ad me scripserat de nummis curandis, θυμικώτερον [c] erat. id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem adscripsi, quòd ille ad me proconsuli. sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoque à nobis diligatur. Vale.

c L. eram iocatus. id tu,

CICERO ATTICO S. 14

Quidnam mihi futurum est? aut quis me non solùm infelicior, sed iam etiam turpior? [1] Nominatim de me sibi imperatum dicit Antonius, nec me tamen ipse adhuc viderat, sed hoc Trebatio narrauit. Quid agam nunc, cui nihil procedit: cadúntq. ea, quæ diligentis-

ſimè ſunt cogitata, tæterrimè? Ego enim Curionem nactus, omnia me conſecutum putaui. is de me ad Hortenſiũ ſcripſerat. Rheginus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur [a]*cum hoc mari negotij fore. Quò me nunc vertam? vndiq. cuſtodior. ſed ſatis lacrymis.* παραπλευστέον *igitur, & occultè in aliquam onerariam corrependum: non committendũ, vt etiam compacto prohibiti videamur. Sicilia petenda: quam ſi erimus nacti, maiora quædam cõſequemur. ſit modò rectè in Hiſpaniis: quamquam de ipſa Sicilia vtinam ſit verum: ſed adhuc nihil ſecundi. Concurſus Siculorum ad Catonem dicitur factus: oraſſe, vt reſiſteret: omnia* [b]*pollicitus: cõmotum illũ,* [c]*delectum habere cœpiſſe. non credo, vt eſt luculentus auctor, potuiſſe certè* [c]*tenere illam prouinciam ſcio. Ab Hiſpaniis autem iam audietur. Hîc nos C. Marcellum habemus* [d]*eadem de re cogitantem, aut bene ſimulãtem: quamquam ipſum non videram, ſed ex familiariſſimo eius audiebam. Tu, quæſo, ſi quid habebis noui, ego, ſiquid moliti erimus, ad te ſtatim ſcribam.* [e]*Q. filium ſeueriùs adhibebo. vtinam proficere* [f]*poſſem. Tu tamen eas epiſtolas, quibus aſperiùs de eo ſcripſi, aliquando concerpito, nequando quid emânet: ego item tuas. Seruium exſpecto, nec ab eo quidquam* ὑγιές. *Scies,* [g]*quid erit. ſine dubio erraſſe nos, confitendum eſt. at ſemel? at vna in re? immò omnia quò diligentiùs cogitata, eo facta ſunt imprudentiùs.* Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. *In reliquis modò ne ruamus.* [h]*Iubes enim profectionem meam prouidere. Quid prouideam? ita patẽt omnia, quæ accidere poſſunt, vt, ea ſi vitem, ſedendum ſit cum dedecore, & dolore. ſi negligam:* [i]*periculum eſt, ne in manus incidam perditorum. Sed vide, quantis in miſeriis ſimus. optandum interdum videtur, vt aliquam accipiamus ab iſtis quamuis acerbam iniuriã, vt tyranno in odio fuiſſe videamur. Quòd*

a v. c. cum hoc mare
b v. c. pollicitos:
c L. dilectum
c v. c. teneri
d L. eadem ferè cog.
e v. c. Q. F.
f fort. poſſim.
g L. quidquid erit. al. quod erit.
h L. Iubes de profectione mea prouidere.
i fort. periculum ſit, ne in man.

si nobis is cursus, quẽ speraram, pateret: effecissem aliquid profectò, vt tu optas, & hortaris, dignum nostra mora. sed mirificæ sunt custodiæ, & quidem ille ipse Curio suspectus. Quare vi, aut clàm agẽdum est. [a]*etsi vi fortè, ne cum tempestate: clàm autem cum istis. in quo si quod* σφάλμα, *vides, quàm* [b]*turpe est. trahimur, nec fugiendum, si quid violentius. De Cœlio sæpe mecum agito, nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Maßiliensium factũ cùm ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, rectè esse in Hispaniis. Minùs enim auderent, si aliter esset, & scirent.* [c]*Nam & vicini, & diligentes sunt. Odium autem rectè animaduertis significatum theatro. Legiones etiam has, quas in Italia assumsit, alienißimas esse video: sed tamen nihil inimicius, quàm sibi ipse. Illud rectè times, ne ruat. Si desperarit: certè ruet. quo magis efficiendum aliquid est. fortuna velim* [d]*meliori, animo Cœliano. sed primum quidque: quod, qualecumque erit, continuò scies. Nos iuueni, vt rogas, suppeditabimus: & Peloponnesum ipsam sustinebimus. est enim* [e]*indoles,* [f]*modò aliquid hoc sit* ἦθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ. *Quod si adhuc nullum est, esse tamen potest. aut* ἀρετὴ *non est* διδακτόν. *quod mihi persuaderi non potest.* Vale.

a L. etsi vi fortè, & cum tempestate: clam autem istis.

b L. turpe sit.

c L. Nam & victi, & δειλοὶ gente sunt.

d al. meliore,

e v. c. indolẽs,

f L. modò aliquod in hoc sit ἦθος ἀκιμώλιον. al. ἀκίβδηλον al. ἀγχίμολον. al. ἄκιμον. al. ἀκίσιμον. fort. ἦθος ἀκίμωτον.

CICERO ATTICO S. 15

EPistola tua, gratißima fuit meæ Tulliæ, & mehercule mihi. semper secum [g]*aliquid afferunt tuæ litteræ. Scribes igitur: ac, si quid ad spem poteris, ne dimiseris. Tu Antonij leones pertimescas caue. Nihil est illo homine iucundius. Attende* πρᾶξιν πολιτικοῦ. *Euocauit litteris è municipiis denos: & IIII. viri venerunt ad villam eius manè. Primùm dormiit* [i]*ad H. III. deinde, cùm esset nuntiatum venisse Neapolitanos, & Cumanos: (his enim est Cæsar ira-*

g v. c. aliquã aff. fort. ἀλυπίαν aliquã aff. & ita Bosius

tus) postridie redire iußit: lauari se velle, & περὶ κοινολογίας γίνεσθαι. Hoc.[a] heri effecit. hodie autem in Ænariam transire constituit. exsulibus reditum pollicetur. Sed hæc omittamus: de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi litteras. de Tirone gratum. Vectenum diligo. Vestorio reddidi. Seruius prid. Non. Maij Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellum. Cras igitur nos maturè videbit, mihíque dabit argumentum ad te epistolæ. Iam enim non reperio, quid tibi scribam. Illud admiror, quòd Antonius ad me ne nuntium quidem, cùm præsertim me valde obseruarit. Videlicet, (aut aliquid atrocius de me imperatum est) coràm negare mihi non vult: quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus. Tu, quæso, si quid in Hispaniis. iam enim poterit audiri: [b] & omnes ita exspectant, vt, si rectè [c] fuerit, nihil negotij futurum putent. Ego autem, nec retentis his, confectam rem puto, neque amißis, desperatam. Silium, & Ocellam, & ceteros credo retardatos. Te quoque à Curtio impediri video. Etsi, vt opinor, [d] habes Scytha ὄνον. O vitam miseram, maiúsque malum, tamdiu timere, quàm est illud ipsum, quod timetur!

a v.c. here

b al. & omnes ista

c q.v.c. fuerint, non placet.

d L. habes κίλικα ἔνεγ. O vitam m.

CICERO ATTICO S. 16

SEruius, vt antea scripsi, cùm venisset Non. Maiis postridie ad me venit. Ne diutiùs te teneam, nullius consilij exitum inuénimus. Numquam vidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quidquam timebat, quod non esset timẽdum: illum sibi iratum, hunc non amicum: horribilem vtriusque victoriã, cùm propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter vtriusq; difficultatem pecuniariã, qua frui nusquam, nisi ex priuatorum bonis, pos-

ſet.Atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, vt ego mirarer,eas tam diuturna miſeria non exaruiſſe.Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipſe ad te ſcribo, ſine vlla [a] lacryma eſt,ſed ſæpius odioſa eſt propter vigilias. Quamobrem,quidquid habes ad conſolandum, collige:& illa ſcribe,non ex doctrina,neque ex libris(nam id quidem domi eſt) ſed neſcio quomodo [b] imbecillior eſt medicina,quàm morbus.Hæc potiùs [c] conquire de Hiſpaniis,de Maſſilia. Quæ quidem ſatis bella Seruius affert:qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores eſſe dicebat.Hæc igitur ſi habebis,& talia:& quidem paucis diebus aliquid audiri neceſſe eſt. Sed redeo ad Seruium. Diſtulimus omnino ſermonem in poſterum. ſed [d] tardus ad exeundum: multo ſe in ſuo lectulo malle, quidquid foret. odioſus ſcrupulus de filij militia Brundiſina. Vnum illud firmiſſimè aſſeuerabat,ſi damnati reſtituerentur, [e] in exſilium ſe iturum. Nos autem ad hæc, [f] & ipſum certò fore, &,quæ iam fiebant,non eſſe leuiora: multáque colligebamus. Verùm ea non animum eius augebant, ſed timorem, vt iam celandus magis de noſtro conſilio, quàm ad idem, videretur.quare in hoc non multum eſt. Nos à te admoniti,de Cœlio cogitabimus.

a v. c. lacrima'ſt:
b v.e.inbecillior eſt
c v.c.conquære
d quidam libri vulg. tardiùs. mendosè.
e L. in exſulium
f L.& idipsũ certè fore,

CICERO ATTICO S. 17

S*Eruius cùm eſſet apud me,Cephalio cũ tuis litteris* V I. *Id.venit: quæ nobis magnam ſpem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus (etenim hæ quoque,quæ in his locis ſunt, labare dicuntur.) Eodem die Funiſulanus à te attulit litteras: in quibus erat confirmatius idem illud. Ei de ſuo negotio reſpondi cumulatè. cum omni tua gratia adhuc non ſatisfaciebat. Debet autem mihi multos nummos, nec habetur locuples: nunc ait ſe daturum: cui*

expensum tulerit, morari: tabellariis, [a] *si apud te esset, quà satisfecisses, dares. quantum sit,* Eros Philotimi *tibi dicet.* Sed *ad maiora redeamus.* Quod *optas,* Cælianum *illud maturescit.* Itaque *torqueor, vtrùm ventum exspectem.* Vexillo *opus est. conuolabunt.* Quòd *suades, vt palàm: prorsus assentior.* Itáque *me profecturum puto.* Tuas *tamen interim litteras exspecto.* Seruij *consilio nihil expeditur.* Omnes *captiones in omni sententia occurrunt.* Vnum C. Marcello *cognoui timidiorem: quem* COS. *fuisse pœnitet,* ὢ πολλῆς ἀγεννείας*: qui etiam* Antonium *confirmasse dicitur, vt me impediret,* [b] *quod ipse, credo, honestiùs.* Antonius *autem* VI. Id. Capuam *profectus est. ad me misit, se pudore deterritum ad me non venisse, quòd me sibi* [c] *succensere putaret.* Ibitur *igitur, & ita quidem, vt censes, nisi cuius grauioris personæ suscipiendæ spes erit antè oblata. sed vix erit tam citò.* Halienus *autẽ prætor putabat, aliquem, si ego non, ex collegis suis. quiuis licet, dum modò aliquis.* De *sorore, laudo. de* Q. *puero, datur opera. spero esse meliora.* De Quincto *fratre, scito eum non mediocriter laborare de vsura: sed adhuc nihil à* L. Egnatio *expressit.* Axius [d] *de* XII. *millibus pudens.* Sæpe *enim adscripsit, vt* Gallio, *quãtum is vellet, darem.* Quod *si non scripsisset, posémne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus sed tantùm voluit citò. me verò* [e] *adiuuaret his in angustiis.* [1] [f] *Sed tu istos. verùm aliâs.* [g] *Te à quartana liberatum gaudeo, itémque* Piliam. *ego, dum panes, & cetera in nauem parantur, excurro in* Pompeianum. Vecteno *velim gratias,* [h] *quòd studiosus. si quemquam nactus fueris, qui perferat, litteras des antè, quàm discedimus.* Vale.

a L. siquid apud te esset, & aliquà satisfecisset, dares.
b L. quo ipse cr.
c v.c. suscensere p.
d L. de XIII.
e v.c. & L. adiuuarent his
f L. Sed dij istos.
g L. Te quàrtana lib.
h L. quòd studiosus sit. si q.

CICERO ATTICO S. 18

COmmodùm ad te dederam litteras de plurib. rebus, cùm ad me benè manè Dionysius fuit. cui quidẽ ego

non modò placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si venisset qua mente tu ad me scripseras. Erat enim sic in tuis litteris, quas Arpini acceperam, eum venturum, facturúmque, quod ego vellem. Ego volebam autem, vel cupiebam potiùs, esse eum nobiscum. Quod quia planè, cùm in Formianum venisset, præciderat, asperiùs ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, [a] vt ignoscerem: se rebus suis impeditum, nobiscum ire non posse. Pauca respondi: [b] magnum accepi dolorem: intellexi, fortunam ab eo nostram despectam esse. Quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. Velim, vt tibi amicus sit. Hoc cùm tibi opto, [c] opto vt beatus sis. erit enim tamdiu. Consilium nostrum spero [d] vacuum periculo fore. Nam & dissimulauimus, [1] &, vt opinor, [e] acerrimè obseruabimus. nauigatio modò sit, qualem opto. Cetera, quæ quidem consilio prouideri poterunt, cauebuntur. Tu, dum adsumus, non modò quæ scieris, audierísve, sed etiam, quæ futura prouidebis, scribas velim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, &, si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent, Syracusis profectus est ante diem VIII. Kalend. Maias, vt ad me Curio scripsit. Vtinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat. est enim rumor. O, si id fuerit, turpem Catonem! Ego, vt minuerem suspicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus sum in Pompeianum [f] ad IIII. idus, vt ibi essem, dum, quæ ad nauigandum opus essent, pararentur. Cùm ad villam venissem, ventum est ad me: Centuriones trium cohortium, quæ Pompeij sunt, [2] me velle [g] postridie: (hæc mecum Ninnius noster) velle eos mihi se, & oppidum tradere. At ego tibi postridie à villa ante lucem, vt me omnino illi ne viderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? quid si plures? quo apparatu? cogitaui

a L. vt sibi ignoscerem:
b L. magnum dolorem accepi:
c L. opto, vt beatus sit.
d ἀκίνδυνον, ἀσφαλές.
e v.c. acerrimè adseruabimus. fort. obseruauimus. fort. adseuerauimus.
f L. a.d.
g L. postridie conuenire: (hæc

eadem illa Cœliana, *quæ legi in epistola tua*, [a] *quam accepi. simul in* Cumanum *veni eodem die: & simul fieri poterat, vt tentaremur.* Omnem *igitur suspicionem sustuli.* [b] Sed *cùm redeo*, Hortensius *venerat*, [c] *ad* Terentiam *salutatum* [d] *diuerterat. sermone erat vsus honorifico erga me. tamen eum (vt puto) videbo. misit enim puerum, se ad me venire.* Hoc *quidem melius, quàm collega noster* Antonius*: cuius inter lictores lectica mima portatur.* Tu, *quoniam quartana cares*, [e] *& non modò morbum remouisti, sed etiam grauedinem: te vegetum nobis in Græcia siste, & litterarum aliquid interea.*

a L. quam accepi simul, & in Cumanam veni, eodem die:
b fort. Sed dum r.
c L. & ad T.
d L. deuerterat.
e v. c. & nouũ morbum r. fort. & non modò veterẽ morbũ remouisti, sed etiã grauedinem: al. & nedum morbum r., sed etiã &c.

CICERO ATTICO. S. 19

PRid. id. Hortensius *ad me venit, scripta epistola.* Vellem *cetera eius. quàm in me incredibilem* ἐκτένειαν! *qua quidem cogito vti.* Deinde Serapion *cum epistola tua: quam priusquàm aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, vt feceras.* Deinde, *epistola lecta, cumulatissimè cetera.* [f] Et *hercule hominem probo. nam & doctum, & probum existimo. quin etiam naui eius me, & ipso conuectore vsurum puto.* Crebrò *refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam.* Valetudinem *tuam iam confirmatam esse, & à vetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo.* Ocellam *vellem haberemus. videntur enim esse hæc paullo faciliora.* Nunc *quidem æquinoctium nos moratur: quod valde perturbatum erat. id scilicet cras erit. vtinam idem maneat* Hortensius: [g] *siquidem adhuc erat, liberalius esse nihil potest.* De *diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitij insimularim.* Negas *enim te reperire, quî mihi id in mentem venerit.* Ego *autem, quia scripseras, te proficisci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eò te habere censebam, &*

f q. v. c. Et hercule, hominem & doctum, & probũ existimo.
g L. vt quidẽ adhuc erat, lib. al. siquidẽ, vt adhuc erat lib.

quia pueris diploma ſumſeras. Habes *cauſam opinionis meæ.& tamen velim ſcire,quid cogites,in primiſq. ſiquid etiam nunc noui eſt.*XVII.*kal.Iun.*

CICERO ATTICO S. 20

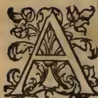
TVllia *mea peperit* XIIII.kal.Iun.*puerum* ἑπταμηνιαῖον.*quòd* ηὐτόκησε, *gaudebam.* Quod *quidem eſt natum, perimbecillum eſt.* Me *mirificè tranquillitates adhuc tenuerunt,* [a]*atque maiore impedimento fuerunt, quàm cuſtodiæ,quibus aſſeruor.*Nam *illa*[b] Hortenſiana *omnia,fuere infantia* Ita *fiet homo nequiſsimus. à* Saluio *liberto deprauatus eſt.* Itaque *poſthac non ſcribam ad te, quid facturus ſim, ſed quid fecerim.*Omnes *enim* κορυκαῖοι *videntur ſubauſcultare,quæ loquor.* Tu *tamen,ſiquid de* Hiſpaniis,*ſiue quid aliud,perge,quæſo,ſcribere:nec meas litteras exſpectaris,niſi cùm,quò opto,peruenerimus,aut,ſi quis ex curſu:ſed hoc quoque timidè ſcribo: ita omnia adhuc tarda,& ſpiſſa.vt malè poſuimus initia,ſic cetera ſequentur.* 1 [c] Formias *nunc ſequimur.* [d]*eædem nos fortaſſe furiæ perſequentur.* Ex Balbi *autem ſermone, quem tecum habuit, non probamus de* Melita. Dubitas *igitur, quin nos in hoſtium numero habeat?* Scripſi *equidem* Balbo, *te ad me de eius erga me beneuolentia ſcripſiſſe, & de ſuſpicione. de altero egi gratias:de altero ei me purgaui.* Ecquem *tu hominem infeliciorem?* Non *loquor plura, ne te quoque excruciem.ipſe conficior,veniſſe tempus, cùm iam nec fortiter,nec prudenter quidquam facere poſsim.* Vale.

a L.atq.maiori impedim.
b v.c. Hortenſina
c L. Furias nunc ſeq.
d al. eôdem

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER XI.

CICERO ATTICO S. 1

ACCEPI à te signatum libellum, quem Anteros attulerat,[a] ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quib. acerbissimè afflictor, quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque, vbi terrarum sit, scio. Omnem autem spem habeo existimationis, priuatarúmque rerum in tua erga me mihi perspectissima beneuolentia: quam si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum ceteris, fortiùs feram: idque vt facias, te obtestor, atq. obsecro. Ego *in Cistophoro, in Asia habeo ad* HS. *bis,*[b] *& vicies.* Huius *pecuniæ permutatione fidem nostram facilè tuebere: quam quidem ego nisi expeditam*[c] *relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iampridem minimè credere, commoratus essem paullisper, nec domesticas res impeditas reliquissem. ob eámq. causam seriùs ad te scribo, quòd serò intellexi, quid timendum esset.* Te *etiam, atque etiam oro, vt me totum tuendum suscipias: vt, si ij salui erunt, quibuscum sum, vnà cum iis possim incolumis esse, salutémque meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre.* Vale.

a al. ex quo nihil scire pot.

b v.c. & viciens.

c L. relinquere me put.

CICERO ATTICO S. 2

Litteras tuas accepi pr. Non. Febr. *eóque ipso die ex testamento creui hereditatem.*[1] *ex multis meis, & mi-*

a L. est vna leuata, si,

serrimis curis [a] est vna enata, si, vt scribis, ista hereditas fidem, & famam meam tueri potest: quam quidem te intelligo etiam sine hereditate tuis opibus defensurum fuisse. De dote quod scribis, per omneis deos, te obtestor, vt totam rem suscipias, & illam miseram mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, siquæ sunt: tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus: cui quidem deesse omnia quòd scribis, obsecro te, noli pati. In quos enim sumtus abeunt fructus prædiorum? Iam illa HS. L X. quæ scribis, nemo mihi vmquam dixit ex dote esse detracta. numquam enim essem passus. Sed hæc minima est ex his iniuriis, quas accepi, de quib. ad te dolore, & lacrymis scribere prohibeor. Ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, partem dimidiam ferè exegi. Tutius videbatur fore ibi, vbi est, quàm apud publicanos. Quòd me hortaris, vt firmo sim animo: vellem posses aliquid afferre, quamobrem id facere possem. Sed si ad ceteras miserias accessit etiam id, quod mihi Chrysippus dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me miserior vno iam fuit? Oro, obsecro, ignosce. non possum plura scribere. quanto mærore vrgear, profectò vides. Quod si mihi commune cum ceteris esset, qui videntur in eádem causa esse, minor mea culpa videretur, & eo tolerabilior esset. Nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis: si modò etiam nunc effici potest, vt ne qua singulari afficiar calamitate, & iniuria. Tardiùs ad te remisi tabellarium, quòd potestas mittendi non fuit. A tuis & nummorum accepi HS. L X X. & vestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi videbitur, velim des litteras [b] nomine meo. Nosti meos [c] familiareis. signum requirent, aut manum. dices iis, me propter custodias ea vitasse. Vale.

b al. meo nomine.

c v.c. familiaris.

CICERO

CICERO ATTICO S. 3

QVid hîc agatur, ſcire poteris ex eo, qui litteras attulit: quem diutiùs tenui, quia quotidie aliquid noui exſpectabamus. Neque nunc mittendi tamen illa cauſa fuit, præter eam, de qua tibi reſcribi voluiſti. Quod ad Kal. Quinct. pertinet, quid vellem: vtrumq.[a] graue eſt, [a v.c. graue'ſt,] & tam graui tempore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu, [1] iſta, quam ſcribis, abruptio. Quare vt alia, ſic hoc vel maximè tuæ fidei, beneuolentiæque permitto, & illius conſilio, & voluntati: cui miſeræ conſuluiſſem meliùs, ſi tecum olim coràm potiùs, quàm per litteras de ſalute noſtra, fortunisq. deliberauiſſem. Quòd negas præcipuum mihi vllum incommodum impendêre:[2] etſi iſta res [b] nihil habet conſolationis, tamen etiam præcipua multa [b L. nonnihil habet conſ.] ſunt,[3] quæ tu profectò [c] vides grauiſsima eſſe, & me facillimè vitare potuiſſe. [c L. vides, vt ſunt, & grauiſſ.] [4] Ea tamen erunt minora, ſi (vt adhuc factum eſt) adminiſtratione, diligentiáque tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me, vt eſt. Neque enim hoc, quod agitur, videtur diuturnũ eſſe poſſe: vt ſcire iam poſsim, quid maximè opus ſit. etſi egeo reb. omnibus, quòd is quoque in anguſtiis eſt, [5] [d] quicum ſumus: cui magnam [d v.c. quicum fuimus; quoi m.] dedimus pecuniam mutuam, opinantes nobis, conſtitutis rebus, eam rem etiam honori fore. Tu, vt antea feciſti, velim, ſi qui erunt, ad quos aliquid ſcribendum à me exiſtimes, ipſe conficias. Tuis ſalutem dic. Cura, vt valeas: in primis, id quod ſcribis, omnibus rebus cura, & prouide, nequid ei deſit, de qua ſcis me miſerrimum eſſe. Idib. Iunii, ex caſtris.

CICERO ATTICO S. 4

ACcepi ab Iſidoro litteras, & poſtea datas, binas. ex proximis cognoui, prædia non veniſſe. videbis ergo, vt ſuſtentetur per te. De Fruſinati, ſi modò futuri ſumus,

erit mihi res opportuna. Meas litteras quòd requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo litteris dignas: quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, vllo modo probentur. Vtinam coràm tecum olim, potius, quàm per epistolas. Hîc tua, vt possum, tueor apud hos: cetera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eò magis, quòd ita nihil poterat agi, vt mihi, & meis rebus aptum esset. Quid sit gestum noui, quæris. ex Isidoro scire poteris. reliqua non videntur esse difficiliora. Tu id velim, quod scis me maximè velle, cures, vt scribis, vt facis. Me conficit sollicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis: qua leuata, ero vnà cum eo, qui negotium gerit, estque in spe magna. Brutus amicus, in causa versatur acriter. Hactenus fuit, quod cautè à me scribi posset. Vale. De pensione altera, oro te, omni cura considera,[a] quid sit faciendum, vt scripsi his litteris, quas Pollex tulit. Vale.

a v. c. quid faciendum sit, vt scr. al. quid faciendum sit, scripsi h.

CICERO ATTICO S. 5

QVæ me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coëgerintq. impetu magis quodam animi vti, quàm cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere. Fuerunt quidem tantæ, vt id, quod vides, effecerint. Itaque nec quid ad te scribam de meis rebus, nec quid à te petam, reperio. rem, & summam negotij vides. Equidem ex tuis litteris intellexi, & iis, quas communiter cum aliis scripsisti, & iis, quas tuo nomine, quod etiam mea sponte videbam,[b] te subita re quasi debilitatum, nouas rationes tuendi mei quærere. Quòd scribis placere, vt propiùs accedam, itérq. per oppida noctu faciam: non sanè video, quemadmodum id fieri possit. Neque enim ita apta habeo[c] diuersoria, vt tota tempora diurna in his possim consumere, neque ad id, quod quæris, multùm in-

b al. te subdebilitatum,

c L. deuersoria,

tereſt, vtrùm me homines in oppido videant, an in via. Sed tamen hoc ipſum, ſicut alia, conſiderabo, quemadmodum commodiſſimè fieri poſſe videatur. Ego propter incredibilem & animi, & corporis moleſtiam, conficere plureis litteras non potui. his tantùm reſcripſi, à quibus acceperam. Tu velim & [a] Baſilio, & quibus prętereà videbitur, etiam Seruilio conſcribas, vt tibi videbitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo [b] nihil omnino ad vos: profectò intelligis rem mihi [c] deeſſe, de qua ſcribam, non voluntatem. Quòd de Vatinio quęris: neque illius, neque cuiuſquam mihi prętereà officium [d] deeſt, ſi reperire poſſent, qua in re me iuuarent. Qu. auerſiſſimo à me animo Patris fuit. Eôdem Corcyra filius venit. inde profectos eos vnà cum ceteris arbitror. Vale.

a L. Baſilo,
b v.c. nihil omnino ad vos ſcriptis litteris. prof. non plac.
c v.c. deſſe,
d v.c. deſt,

CICERO ATTICO. S. 6

Sollicitum eſſe te cùm de tuis, communibúsq. fortunis, tum maximè de me, ac de dolore meo, ſentio. qui quidē dolor meus, non modò non minuitur cùm ſocium ſibi adiungit dolorem tuum, ſed etiam augetur. omnino pro tua prudentia ſentis, qua conſolatione leuari maximè poſſim. Probas enim meum conſilium, negáſq. mihi quidquam tali tempore potius faciendum fuiſſe. Addis etiam (quod etſi mihi leuius eſt, quàm tuum iudicium, tamen non eſt leue) ceteris quoq;, id eſt, qui pondus habeant, factum noſtrum probari. Id ſi ita putarem, leuiùs dolerem. Crede, inquis, mihi. Credo equidem, ſed ſcio, quàm cupias minui dolorem meum. Me diſceſſiſſe ab armis, numquam pœnituit. tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentib. coniunctio, vt non nominatim, ſed generatim proſcriptio eſſet informata: vt iam omnium iudicio conſtitutum eſſet, omnium veſtrûm bona, prędam eſſe illius victorię. veſtrûm

planè dico. numquam enim de teipso, nisi crudelissimè, cogitatum est. Quare voluntatis me meæ numquam pœnitebit: consilij pœnitet. In oppido aliquo mallem resedisse, [a] *quoad accerserer. minùs sermonis subiissem, minùs accepissem doloris, ipsum hoc me non angeret.* Brundisij iacêre, *in omneis parteis est molestum. propiùs accedere, vt suades, quomodo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi nõ possunt: quos ego modò paullisper cum bacillis in turbam conieci, ad oppidum accedẽs, nequis impetus militum fieret.* [1] Recipio tempore me domo. [b] *Te nunc ad Oppium, quoniam iis placeret modò propiùs accedere, vt hac de re considerarent. credo fore auctores.* Sic enim recipiunt, Cæsari non modò de conseruanda, *sed etiam de augenda mea dignitate curæ fore: méque hortantur, vt magno animo sim, vt omnia summa sperem. ea spõdent, confirmant. quæ quidem mihi exploratiora essent, si remansissem.* Sed ingero præterita. Vide, *quæso, igitur ea, quæ restant, & explora cum istis: &, si putabis opus esse: &, si istis placebit, quo magis factum nostrum* Cæsar *probet, quasi de suorum sententia factum, adhibeantur* Trebonius, Pansa, *si qui alij: scribántque ad* Cæsarem, *me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse.* Tulliæ *meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quam tibi intelligo magnæ curæ esse: quod est mihi gratissimum.* De Pompeij *exitu mihi dubium numquam fuit.* Tanta *enim desperatio rerum eius, omnium regum, & populorum animos occuparat: vt, quocumque venisset, hoc putarem futurum. non possum eius casum non dolere. hominem enim integrum, & castum, & grauem cognoui.* De Fannio *consoler te? perniciosa loquebatur de mansione tua.* L. *verò* Lentulus *Hortensij domum sibi, &* Cæsaris *hortos, &* Baias *desponderat.* Omnino [c] *hæc eodem modo ex hac parte fiunt, nisi*

a L. quoad arcesserer.

b fort. Tu nunc ad Balbum, & Oppium, quoniã iis pl. me prop. acc.

c al. hæc eadem ex h.

quòd illud erat infinitum. Omnes enim, qui in Italia [a] remanserant, hostium numero habebantur. Sed velim hæc aliquando solutiore animo. Qu. fratrem audio profectum in Asiam, vt deprecaretur. De filio nihil audiui: sed quære ex Diochare, Cæsaris liberto: quem ego non vidi: qui istas Alexandrinas litteras attulit. [b] is dicitur vidisse, an euntem, an iam in Asia? Tuas litteras, prout res postulat, exspecto: quas velim cures quamprimùm ad me perferendas. Vale. IIII. Kal. Decembr.

a q.v.c. manserunt,

b v.c. is dicitur vidisse Q., an &c.

CICERO ATTICO S. 7

[c] Gratæ mihi tuæ litteræ sunt, quibus accuratè perscripsisti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. Factum igitur, vt scribis, istis placere, iisdem istis lictoribus me vti: quod concessum [d] Sestio sit: cui non puto suos esse concessos, sed ab ipso datos. Audio enim, eum ea S.C. improbare, quæ post discessum tribunorum facta sunt. Quare poterit, si volet sibi constare, nostros lictores comprobare. quamquam quid ego de lictoribus, qui pæne ex Italia decedere sim iussus? Nam ad me misit Antonius exemplum Cæsaris ad se litterarum, in quibus erat, se audiuisse Catonem, & L. Metellum in Italiam venisse, Romæ vt essent palàm: id sibi non placere, ne qui motus ex eo fierent: prohiberíque omneis Italia, nisi quorum ipse causam cognouisset: déque eo vehementiùs erat scriptum. Itaque Antonius petebat à me per litteras, vt sibi ignoscerem: facere se non posse, quin his litteris parêret. Tum ad eum misi L. Lamiam, qui demonstraret, illum Dolabellæ dixisse, vt ad me scriberet, vt in Italiam quàmprimùm venirem: eius me litteris venisse. Tum ille edixit ita, vt me exciperet, & Lælium nominatim. quod sanè nollem. poterat enim sine nomine [e] re ipsa excipi. O multas, & graueis offensiones: quas quidem, tu das operam, vt lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc

c al. Gratæ tuæ mihi litt.

d L. Sextio

e v.c. res ipsa exc. non pl.

ipso minuis dolorem meum, quòd, vt minuas, tam valde laboras: idque velim ne grauêre quàm sæpißimè facere. Maximè autem aſſequêre quod vis, ſi me adduxeris, vt exiſtimem, me bonorum iudicium non funditus perdidiſſe. quamquam quid tu in eo potes? nihil ſcilicet. Sed, ſi quid res dabit tibi facultatis, id me maximè conſolari poterit, quod nunc quidem video non eſſe: ſed, ſi quid ex euentis, vt hoc nunc áccidit. Dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci. exitus illius minuit eius officij prætermißi reprehenſionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, quàm quòd in Africam non ierim. Iudicio hoc ſum vſus, non eſſe barbaris auxiliis fallacißimæ gentis, remp. defendendam, præſertim contra exercitum ſæpe victorem. Non probant fortaſſe. multos enim viros bonos in Africam veniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. Valde hoc loco vrgeor. hîc quoq. [a] opus eſt caſu, aliqui ſint ex eis, aut, ſi poteſt, omnes, qui ſalutem anteponant. nam ſi perſeuerant, & obtinent: quid nobis futurum ſit, vides. Dices, Quid illis, ſi victi erunt? Honeſtior eſt plâga. Hæc me excruciant. Sulpicij autem conſilium, non ſcripſiſti, cur meo non anteponeres: quod etſi non tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamen & periculo vacuum eſt, & dolore. Extremum eſt eorum, qui in Achaia ſunt. ij tamen ipſi ſe hoc meliùs habent, quàm nos, quòd & multi ſunt vno in loco, & cùm in Italiam venerint, domum ſtatim venerint. Hæc tu perge, vt facis, mitigare, & probare quamplurimis. Quòd te excuſas: ego verò & tuas cauſas noſco, & mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, vel vt cum iis, quibus oportebit, agas, quæ erunt agenda de nobis, vt ea, quæ egiſtis: in primíſque hoc velim animaduertas. multos eſſe arbitror, qui ad Cæſarem detulerint, delaturíve ſint, me aut [b] pœnitere conſilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum etſi vtrumque verum

a L. opus eſt caſu, vt aliq.

b v.c. pænitere

est, tamen ab illis dicitur animo à me alienato: non quo ita perspexerint. Sed totum vt hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorũ crebris litteris illius voluntas erga me confirmetur, & hoc planè vt fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, [1] *quòd scribis,* [a] *Terentiam flagitare. O rem miseram. Quid scribam? aut quid velim? breue faciam. lacrymæ enim se subitò profuderunt. Tibi permitto: tu consule. tantum vide, ne hoc tempore* [b] *Terentiæ obesse aliquid* [c] *possis. Ignosce, obsecro te. non possum, præ fletu, & dolore, diutiùs in hoc loco commorari. tãtùm dicã, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quòd litteras, quib. putas opus esse, curás dandas, facis commodè.* [d] *Qu. filium, vidi qui Sami vidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. Vtinam illi, qui priùs illum viderunt, me apud eum velint adiutum tantum, quantùm ego illos vellem, si quid possem. Quòd rogas, vt in bonam partem accipiam, si qua sint in tuis litteris, quæ me mordeant: ego verò in optimam: téque rogo, vt apertè, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, ídque facias quàm sæpissimè. Vale. XIIII. Kal. Ianuar.*

a L. te flagitari.
b L. tibi obesse.
c L. possit.
d v. c. & L. Q. F.

CICERO ATTICO S. 8

QVantis curis afficiar, etsi profectò vides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio. Maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quam tu prudentiam mihi videri vis: neque te deterreo, quò minùs id disputes, scribásq. ad me quàm sæpissimè: nonnihil enim me leuant tuæ litteræ hoc tempore. Per eos, qui nostra causa volunt, vadéntque apud illum, [c] *quàm diligentissimè contendas opus est, per Balbum & Oppium maximè, vt de me scribant quàm diligẽtissimè. Oppugnamur enim, vt audio, & à præsentibus*

c quàm, abest à v. c. neque agnoscit L.

quibusdam, & per litteras. iis [c] ita occurrendum, ut rei magnitudo postulat. [a] Furnius est illic [b] mihi inimicissimus. Quinctus misit filium non solùm sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. Dictitat, se à me apud Cæsarem oppugnari: quod refellit Cæsar ipse, omnésque eius amici: neque verò desistit, ubicumque est, omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi umquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum. Qui ex ipso audissent, cùm Sicyone palàm, multis audiëtibus, loqueretur nefaria quædam, ad me pertulerunt. Nosti genus: etiam expertus es fortasse, in me id est omne conuersum. sed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi. Quare ad illud redeo: cura, ut huius rei causa, dedita opera mittat aliquem Balbus, ad quos videbitur, velim, cures litteras meo nomine. Vale XV. Kalend. Ianuar.

a fort. Fufius
b al. mihi amicissimus.

CICERO ATTICO S. 9

EGo verò & incautè, ut scribis, & celeriùs, quàm oportuit, feci: nec in ulla sum spe: quippe qui exceptionibus edictorum retinear: quæ si non essent sedulitate effecta, & [c] beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. Nunc ne id quidem licet. Quid autem me iuuat, quòd ante initum tribunatum veni, si ipsum, quòd veni, nihil iuuat? Iam, quid sperem ab eo, qui mihi amicus numquam fuit, cùm iam lege etiam sim confectus, & oppressus? [d] Cotidie Balbi ad me litteræ languidiores, multæque multorum ad illum fortassè contra me. Meo vitio pereo. nihil mihi mali [e] causa attulit: omnia culpa contracta sunt. Ego enim cùm genus belli viderem, imparata, & infirma omnia, contra paratissimos [f] iueram, (quid facerem?) ceperámque cõsilium non tam forte, quàm mihi, præter ceteros,

c v. c. beniuolentia
d L. Quotidie
e al. casus
f al. quieueram

concedendum. [a] *cessimus, vel potiùs parui.* Ex *quibus vnus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius litteris, quas ad te, & ad alios misit: quas ego numquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus. solui,* [b] *si quid esset ad me litterarum, nihil erat. epistola* Vatinio, & Ligurio *altera.* Iussi *ad eos deferri. illi ad me statim, ardentes dolore, venerunt, scelus hominis clamantes.* Epistolas *mihi legerunt, plenas omnium in me probrorum.* Hic Ligurius *furere. se enim scire, summo illum in odio fuisse* Cæsari: *illum tamen non modò fouisse, sed* [c] *& tantam pecuniam illi dedisse, honoris mei causa.* Hoc *ego dolore accepto, volui scire, quid scripsisset ad ceteros.* Ipsi *enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus* [d] *percrebuisset.* Cognoui [e] *eiusdem generis.* Litteras *ad te misi: quas si putabis illi ipsi vtile esse reddi, reddes: nil me* [f] *lædet. nam quòd resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum* Pomponia. Hac *ille acerbitate initio nauigationis cùm vsus esset, tanto me dolore affecit, vt postea iacuerim: neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur.* Ita *omnibus rebus vrgeor, quas sustinere vix possum, vel planè nullo modo possum, quibus in miseriis vna est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam relinquam.* Quare *te, vt polliceris, videre planè velim. alium enim, cui illam commendem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. sed, si me non offendes, satis tamen habeto commendatam: patruúmque* [g] *in ea, quantum poteris, mitigato.* Hæc *ad te die natali meo scripsi: quo vtinam* [h] *susceptus non essem, aut nequid ex eadem matre postea natum esset.* Plura *scribere fletu prohibeor.* Vale.

a L. cessi meis, vel pot. v.c. cessim his, vel pot.
b al. si quid ad me esset
c & tantam illi pec.
d L. percrebruisset.
e v.c. eiusdem generis. ad te misi.
f fort. lædent.
g L. in eam,
h fort. aut fuse.

CICERO ATTICO S. 10

AD meas [a]incredibileis ægritudines aliquid noui accedit ex his, [b]quæ de Qu. Fr. ad me afferuntur. P. Terentius, [1] meus necessarius, operas in portu, & scriptura Asiæ pro magistro dedit. Is Qu. filium Ephesi vidit VI. Id. Decembr. eúmque studiosè propter amicitiam nostram, inuitauit: cúmque ex eo de me [c] contaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicißimum: voluménque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus. multa à se dicta contra eius amẽtiam: multa postea Patris consimili scelere, secum Qu. patrem locutum: cuius furorem ex iis epistolis, quas ad te misi, perspicere potuisti. Hæc tibi dolori esse[d] certò scio: me quidem excruciãt: & eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus longè alia nobis, ac tu scripseras, nuntiantur. Nihil enim firmius esse dicunt, nihil paratius. Accedit Hispania, & alienata [e]Gallia: legionum nec vis eádem, nec voluntas: Vrbanæ res perditæ. Quid est, vbi acquiescam, nisi quamdiu tuas litteras lego? quæ essent profectò crebriores, si quid haberes, quo putares meam molestiam minui posse. Sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me, quidquid erit: eósque, qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen: non vt aliquid proficias, [f]sed vt tibi me carum esse sentiãt. Plura ad te scribam, si mihi ad eas litteras, quas proximè ad te dedi, rescripseris. Vale. XII. kalend. Febr.

a v.c. incredibilis
b L. quæ de Q. Q. ad
c L. percontaretur,
d al. certè
e L. Italia,
f v.c. sed vt me tibi carũ esse sent. al. sed vt carum me tibi esse s.

CICERO ATTICO S. 11

COnfectus iam cruciatu maximorum dolorum, ne, si sit quidem, quod ad te debeam scribere, facilè id

exsequi possem: hoc minùs, quòd res nulla est, quæ scribenda sit: cùm præsertim ne spes quidem vlla ostendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem litteras exspecto: quamquã semper aliquid afferunt, quod velim. Quare tu quidem scribito, cùm erit,[a] cui des. Ego tuis proximis, quas tamen iampridem accepi, nihil habeo, quod rescribam. longo enim interuallo video immutata esse omnia: illa esse firma, quæ debeant: nos stultitiæ nostræ grauißimas pœnas pendere. P. Sallustio curanda sunt HS. XXX. quæ accepi à Cn. Sallustio. velim videas, vt sine mora curentur. De ea re scripsi ad Terentiam: atque hoc ipsum iam propè consumtum est. Quare id quoque velim cum illa videas, vt sit, qui vtamur. hîc fortasse potero sumere, si sciam istic paratũ fore. sed priús, quàm id scirem, nihil sum ausus sumere. Qui sit omnium rerum status noster, vides. nihil est mali, quod non & sustineam, & exspectem. Quarum rerum eo grauior est dolor, quo culpa maior. Ille in Achaia nõ cessat de nobis detrahere. nihil videlicet tuæ litteræ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martias.

[a] v.c. quoi des.

CICERO ATTICO S. 12

CEphalio mihi à te litteras reddidit[b] ad VIII. Id. Mart. vespere. Eo autem die manè tabellarios miserã, quibus ad te dederam litteras. tuis tamen lectis litteris, putaui aliquid rescribendum esse: maximè, quòd ostendis, te pendêre animi, quámnam rationẽ sim Cæsari allaturus profectionis meæ, tum, cùm ex Italia discesserim. Nihil opus est mihi noua ratione. Sæpe enim ad eum scripsi, multísque mandaui, non potuisse, quum cupiissem, sermones hominũ sustinere, multáque in eam sententiam. Nihil enim erat, quod minus eum vellem existimare, quàm me tanta de re

[b] L. a.d. VIII.

non meo consilio vsum esse.[a] *Posteáque quàm mihi litteræ à Balbo Cornelio minore missæ essent, illum existimare Qu. fratrem lituum meæ profectionis fuisse (ita enim scripsit) qui nondum* [b]*cognosset, quæ de me Quinctus scripsisset ad multos: etsi multa præsens in præsentem acerbè dixerat, & fecerat:* [c] *tamen L. in eo his verbis ad Cæsarem scripsi.* De Qu. fratre meo, non minùs laboro, quàm de meipso. sed eum tibi commendare hoc meo tempore non audeo. Illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, nequid existimes ab illo factum esse, quo minùs mea in te officia constarent, minúsue te diligerem: potiúsque [d]illum semper auctorem nostræ coniunctionis fuisse, meíque itineris comitem, non ducem. Quare ceteris in rebus tãtum ei tribues, quantum humanitas tua amicitiáque vestra postulat, Ego ei nequid apud te obsim, id te vehementer etiam, atque etiam rogo. *Quare, si quis congressus fuerit mihi cum Cæsare (etsi non dubito, quin is lenis in illum futurus sit, idque iam declarauerit) ego tamen is ero, qui semper fui. Sed, vt video, multo magis est nobis laborandum de Africa: quam quidem tu scribis confirmari* [e] *cotidie magis ad condicionis spem, quàm victoriæ. quod vtinam ita esset. Sed longè aliter esse intelligo, téque ipsum ita existimare arbitror: aliter autem scribere, non fallendi, sed confirmandi mei causa, præsertim cùm adiungatur ad Africam etiam Hispania. Quòd me admones, vt scribam ad Antonium, & ad ceteros: si quid videbitur tibi opus esse, velim facias: id quod sæpe fecisti. nihil enim* [f] *venit mihi in mentem, quod scribendum putem. Quòd me audis* [g] *fractiorem esse animo: quid putas, cùm videas accessisse ad superiores ægritudines præclaras generi actiones? Tu tamen velim, ne inter-*

a al. Posteà, cùm mihi

b v.c. cognossem,

c v. c. tamen L. lomeo his v. fort. tamẽ λακωνικῶς, his v. fort. λακωνισμῷ meo, h. fort. Laconicè, fort. λακωνίζων,

d al. semper illum

e L. quotidie

f L. mihi venit

g al. fractiore

mittas, quoad eius facere poteris, ſcribere ad me, etiam ſi rem, de qua ſcribas, non habebis. Semper enim afferunt aliquid mihi litteræ tuæ. Galeonis hereditatem creui. Puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quoniam ad me nulla miſſa eſt. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S. 13

A [a]*Murænæ liberto nihil adhuc acceperam litterarum.* [b]*P. Siſer reddiderat eas, quibus reſcribo. De Seruij patris litteris quod ſcribis: item, Quinctum in Syriam veniſſe, quòd ais eſſe qui nuntient: ne id quidem verum eſt. Quòd certiorem te vis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc venerunt: neminem alieno intellexi. Sed, quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe* [c]*certò ſcio. Mihi cùm omnia ſunt intolerabilia ad dolorẽ, tum maximè, quòd in eã cauſam veniſſe me video, vt ea ſola vtilia mihi eſſe videantur, quæ ſemper nolui. P. Lentulum patrẽ Rhodi eſſe aiunt, Alexandriæ filium, Rhodóque Alexandríam C. Caſſium profectum eſſe conſtat. Quinctus mihi per litteras ſatiſfacit, multo aſperioribus verbis, quàm cùm grauiſſimè accuſabat. Ait enim, ſe ex litteris tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me aſperiùs ſcripſit. Itaque ſe pœnitere, quòd animum tuum offenderit: ſed ſe iure feciſſe. Deinde perſcribit ſpurciſſimè, quas ob cauſas fecerit. Sed neq. hoc tempore, neq. antea patefeciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe oppreſſum videret. Atq; vtinam vel nocturnis, quemadmodum tu ſcripſeras, itinerib. propiùs te acceſſiſſem. Nunc nec vbi, nec quãdo te ſim viſurus, poſſum ſuſpicari. De coheredibus* [d]*Fuſidianis nihil fuit, quod ad me ſcriberes. nam & æquum poſtulant: &, quidquid egiſſes, rectè eſſe actum putarem. De fundo*

a L. Murenæ
b ſic. v.c. fort. P. Seruilius r. al. P. libertus r.
c L. certè ſcio.
d L. Fuſidianis

Frusinati redimendo iampridem intellexisti voluntatem meam. etsi tum meliore loco res erant nostræ, [a] *neque tam mihi desperaturi videbamur: tamen in eádem sum voluntate. Id quemadmodum fiat, tu videbis: & velim, quoad poteris, consideres, vt sit, vnde nobis suppeditentur sumtus necessarij. Siquas habuimus facultates, eas Pompeio tum, cùm id videbamur sapienter facere, detulimus. Itaq. tum & à tuo villico sumsimus, & aliunde mutuati sumus, cùm Quinctus quereretur per litteras, sibi nos nihil dedisse, qui neque ab illo rogati sumus, neque ipsi eam pecuniã* [b] *aspeximus. Sed velim videas, quid sit, quod confici possit, quidque mihi de omnibus des consilij:* [c] *& causam nosti. Plura ne scribã, dolore impedior. Siquid erit,* [d] *quod ad quos scribendum meo nomine putes, velim, vt soles, facias: quotiésque habebis cui des ad me litteras,* [e] *nolim prætermittas. Vale.*

a v.c.neque tam mihi desperatum iri videbantur,

b v.c.aspecsimus.

c fort.etenim caus.

d fort. quod ad aliquos

e L.ne prętermittas.

CICERO ATTICO S. 14

NON *me offendit veritas litterarum tuarum, quòd me* [f] *tum communibus, tum præcipuis malis oppressum, ne incipis quidem, vt solebas, consolari: fateŕisque id fieri iam non posse. nec enim ea sunt, quæ erant antea, quum, vt nihil aliud, comites me, & socios habere putabam. Omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Asia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. Ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ socium: qui tamen hoc* [g] *meliore in causa est, quòd iam est receptus. De me autem, non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium scripserit: à quibus, si quid esset lætius, certior factus essem: tecum etiam essent locuti: quibuścum tu de hoc ipso colloquare velim: & ad me, quid tibi responderint, scribas: non quòd ab isto salus data quidquam habitura sit firmitudi-*

f L.cùm cõm.

g al.hoc meliore causa est,

nis: sed tamen aliquid consuli, & prospici poterit. Etsi omnium conspectum horreo, præsertim hoc genero, tamen, in tantis malis, quid aliud velim, non reperio. Quinctus pergit, ut ad me & Pansa scripsit, & Hirtius: isque item Africam petere cum ceteris dicitur. Ad Minutium [a] *parentem scribam: & tuas litteras mittam. ad te scribam, num quid* [b] *egerit. HS. XXX. potuisse mirarer, nisi multa de* [c] *Fufidianis prædiis: & id video tamen. Te exspecto: quē videre, si ullo modo potes venire, peruellem. Iam extremum concluditur:* [d] *ibi facile est: quid, quale sit, grauius existimare. Vale.*

a al. patrem
b L. egerim.
c L. Fufidianis pr.
d fort. tibi facile

CICERO ATTICO S. 15

Quoniam iustas causas affers, quòd te hoc tempore videre non possim: quæso, quid sit mihi faciendum. Ille enim ita videtur Alexandriam tenere, ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus. [e] *Ii autem ex Africa iam affuturi videntur.* [f] *Achæi item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. Quid mihi igitur putas agendum? Video difficile esse consilium. sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit: neque ab iis ipsis quidquam ad spem ostendatur. Sed tamen scire velim, quid censeas: idque erat cum aliis, cur te, si fieri posset, cuperem videre. Minutium XII. sola curasse scripsi ad te antea. quod superest, velim videas, ut curetur. Quinctus non modò non cum magna prece ad me, sed acerbissimè scripsit: filius verò mirifico odio. nihil fingi potest mali, quo non urgear. Omnia tamen sunt faciliora, quàm peccati dolor, qui & maximus est, & æternus. Cuius peccati si socios essem* [g] *habiturus ego, quos putaui, tamen esset ea consolatio tenuis. Sed habet aliorum omnium ratio, exitum: mea, nullum. alij capti, alij interclusi non veniunt in*

e L. hi
f fort. Achaici, itémq. Asiatici, aut redituri ad eos, aut libero aliq. fort. Achaici item qui in Asia, aut red. &c.
g L. habiturus eos, quos put.

dubium de voluntate: eo minus scilicet, cùm se expedierint, & vnà esse cœperint. ij autem ipsi, qui sua voluntate ad [a]*Fusium venerũt, nihil possunt, nisi timidi existimari. Multi autem sunt,* [b]*qui, quicumque sunt, modò ad illos se recipere volent, recipientur. quo minùs debes mirari, non posse me tanto dolori resistere. solius enim meum peccatum corrigi non potest: & fortasse Lælij: sed quid me id leuat? nam* C. *quidem* Caßium *aiunt consilium* Alexandréam *eundi mutauisse.* Hæc *ad te scribo,* [c]*non vt queas tu demere sollicitudinem, sed vt cognoscam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt, ad quæ gener accedit, & cetera, quæ fletu reprimor, ne scribam.* Quinetiam Æsopi F. *me excruciat. prorsùs nihil abest, quin sim miserrimus.* Sed *ad primum reuertor: quid putes faciendum: occulténe aliquò propiùs veniendum, an mare transeundum. nam hîc maneri diutiùs non potest.* De [d] Fufidianis *quare nihil potuit confici? genus enim condicionis eiusmodi fuit, in quo non solet esse controuersia: cùm ea pars, quæ videtur esse minor, licitatione expleri posset.* Hæc *ego non sine causa quæro. suspicor enim, coheredes dubiam nostram causam putare, & eò rem in integro* [e]*esse.* Vale. prid. Id. Maij.

a L. Fusium

b L. qui, quocumq. modo ad illos se r. v. al. qui, quandocumque ad illos, &c. al. qui, quocumque sint loco, si modò ad illos se rec. v. al. qui, vbicunque sint, quandocumq. ad ill. &c.

c V. c. non vt queam tuam dem. non pl.

d L. Fufidianis

e L. esse malle. Vale. prid. &c. al. esse velle. Vale. &c.

CICERO ATTICO S. 16

NON *meo vitio fit hoc quidem tempore (antè enim est peccatum) vt me ista epistola nihil consoletur. nam & exiguè scripta est, & suspiciones magnas habet, non esse ab illo: quas animaduertisse te existimo.* De *obuiàm itione, ita faciam, vt suades.* [f] Neque *enim valde aduentus eius opinio est, neque, si qui ex* Asia *veniunt, quidquam auditum esse dicunt de pace: cuius ego spe in hanc fraudem incidi.* Nihil *video, quod sperandum putem, nunc præser-*

f al. Neque enim vlla de aduentu eius op.

præsertim, cùm ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in Cassiano negotio, in ipsa Alexandría, in vrbe, in Italia. Ego verò, in etiã si rediturus ille est, qui adhuc bellũ gerere dicitur, tamen ante reditum eius negotiũ confectum iri puto. Quòd autem scribis, quãdam lætitiam bonorum esse commotam, vt sit auditum de litteris: tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid solatij esse: sed ego non adducor, quemquam bonum vllam salutem putare mihi tanti fuisse, vt eam peterem [a] ab vllo: & eo minùs, quòd huius consilij iam ne socium quidem habeo quemquam. Qui in Asia sunt, rerum exitum exspectant. Achaïci etiam [b] Fusio spem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primò, qui meus, & constitutum. mora Alexandrina causam illorum correxit, meam euertit. Quamobrem idem à te nunc peto, quod superioribus litteris, vt, siquid in perditis rebus dispiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. si recipior ab eis, quod vides non fieri, tamen quoad bellum erit, quid agam, aut vbi sim, non reperio. [c] sin iactor: eo minùs. Itaque tuas litteras exspecto, eásque vt ad me sine dubitatione scribas, rogo. Quòd suades, vt ad Quinctum scribam de his litteris: facerem, si me quidquam istæ litteræ delectarent. etsi quidam scripsit ad me his verbis: EGO (VT IN HIS MALIS) PATRIS SVM NON INVITVS: ESSEM LIBENTIVS, SI FRATER TVVS EA DE TE LOQVERETVR, QVÆ EGO AVDIRE VELLEM. *Quòd ais illum ad te scribere, me sibi nullas litteras remittere: semel ab ipso accepi. ad eas Cephalioni dedi, qui multos mẽses tempestatib. retentus est. Q. filium ad me acerbissimè scripsisse, iam antè ad te scripsi. Extremum est, quod te orem, si putas rectum esse, & à te suscipi posse, cum Camillo communices, vt Terentiam*

a al. ab illo:

b L. Fufio

c L. sin iactor, aut reiicior: eo minùs.

moneatis de testamento. Tempora monent, vt videat, vt satisfaciat, quibus [a] debeat. Auditum ex Philotimo est, eam scelerate quædam facere. credibile vix est. sed certè, siquid est, quod fieri possit, prouidendum est. De omnibus rebus velim ad me scribas,[2] & maximè [b] quid scribas de ea: in quo, tuo consilio egeo, etiamsi nihil excogitas.[3] id enim mihi erit pro desperato. Vale III. Non. Iun.

a L. debet.

b L. quidem scr.

CICERO ATTICO S. 17

PRoperantibus tabellariis alienis, hanc epistolam [c] dedi, eo breuiorem, quòd eram missurus [d] meos. Tullia mea venit ad me prid. Id. Iun. déque tua erga se obseruantia, beneuolentiáque mihi plurima exposuit, litterásq. reddidit trinas. Ego autem ex ipsius virtute, humanitate, pietate, non modò eam voluptatem non cepi, quam capere ex singulari filia debui, sed etiam incredibili sum dolore affectus, tale ingenium in tam misera fortuna versari: idque accidere nullo ipsius [e] delicto, sed summa culpa mea. Itaq. à te neque consolationem iam, qua cupere te vti video, neque consilium, quod capi nullũ potest, exspecto: téque omnia cùm superioribus sæpe litteris, tum proximis [f] tentasse intelligo. Ego cum Sallustio Ciceronẽ ad Cæsarem mittere cogitabam. Tulliam autem, non videbam esse causam, cur diutiùs mecum tanto in communi mærore retinerem. [g] Itaq. eram tibi eam, cùm primùm per ipsam liceret, remissurus. pro ea, quemadmodum [h] consolandis scripsisti, P. tanta eo me scripsisse, quæ tu ipse intelligis responderi posse. Quòd Oppium tecum scribis locutum, non abhorret à mea suspicione eius oratio: sed non dubito, quin istis persuaderi nullo modo possit, ea, quæ faciant, mihi probari posse, quoquo modo loquar. Ego tamen vtar moderatione, qua

c L. dedi eò breuior est, & quòd er.

d L. nostros.

e v. c. delicto, summa c. & ita alij lib. vulg.

f v. c. temptasse int. non plac.

g al. Itaque eam tibi iam cùmprimùm, & ipsam liceret, eram remiss.

h L. consolãdi scilicet causa scripsisti, putato ea me scripsi. quę tu ipse intelligis respõd. potuisse. Q.

potero. quamquam quid mea intersit, ut eorum odium subeam, non intelligo. Te iusta causa impediri, quominùs ad nos venias, video, ídque mihi valde molestum est. illum ab Alexandría discessisse nemo nuntiat: constátque ne profectum quidem [a] *illò quemquam post Id. Mart. nec post idus Decembr. ab illo datas ullas litteras. ex quo illud intelligis, illud de litteris* [b] *ad V. idus Febr. datis (quod inane esset: etiam si verum esset) non verum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstúmque venisse. Quid is afferat, aut quomodo exierit, aut quid in Africa fiat, scire velim. Dicitur enim per* [c] *Vasidium emissus esse. Id quale sit, velim, si inueneris, ad me scribas. De HS. X. ut scribis, faciam. Vale. XVIII. kal. Quinct.*

a L. illim al. illinc

b L. a. d. v.

c L. Nasidiũ

CICERO ATTICO S. 18

De illius ab Alexãdría discessu nihil adhuc rumoris: contráque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem: & te rogo, ut me hinc expedias. Quoduis enim supplicium leuius est hac permansione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hîc esse me minimè cónuenit: quorum fortasse utrumque erit: alterum certè. Intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset: sed, ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino iam exspecto, nisi miserum. Sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. Quare, [d] *cum Antonio loquare, velim, & cum istis: & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimùm de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. kal. Quinctil.*

d al. & eum Ant.

CICERO ATTICO S. 19

Facilè assentior tuis litteris, quibus exponis pluribus verbis, nullum te habere consilium, quo à te possim iuuari. Consolatio certè nulla est, quæ leuare posit dolorem meum. nihil est enim contractum casu: nam id esset ferendum: sed omnia fecimus his erroribus, & miseriis, & animi, & corporis: quibus proximi vtinam mederi maluissent, quàm obesse. Quoniam neque consilij tui, neque consolationis cuiusquã spes vlla mihi ostenditur, non quæram hæc à te posthac: tantùm velim, ne pristinum hoc officium intermittas: scribas ad me, quidquid veniet tibi in mẽtem, cùm habebis, cui des, & dum erit ad quem des: quod longum non erit. Illum discessisse Alexandria rumor est non firmus, ortus ex Sulpicij litteris:[1] quas [a]cuncti postea nuntij confirmarunt. quod, verum, an falsum sit, quoniam meà nihil interest, vtrùm malim, nescio.[2] Quòd ad te iampridem de testamento [b]scripsi apud epistolas, velim, & possim aduersus ego huius miseriam ea facultate confectus, cõflictari. nihil vmquam simile natum puto. cui siqua re consulere aliquid possum, cupio à te admoneri. Video, eandem esse difficultatem, quam in consilio dato antè: tamen hoc me magis sollicitat, quàm omnia. in pensione secunda cæci fuimus. alium mallem. sed præteriit. Te oro, vt in perditis rebus, siquid cogi, conficíque potest, quod sit in tuto, ex argento, neque satis multa ex suppellectile, des operam. Iam enim mihi videtur adesse extremum, nec vlla fore condicio pacis, eáque, quæ sunt, etiam sine aduersario peritura. Hæc etiam, si videbitur, cum Terentia [c]loquere opportunè. Non queo omnia scribere. Vale. III. Non. Quinctil.

a L. euntes postea n.

b L. scripsi: apud te, quod postulas, velim, vt possim ego aduersus huius miseriam, tua facultate fretus, cõflictari:

c L. loquitor al. loquare

CICERO ATTICO S. 20

Qvòd ad te scripseram, vt cum Camillo cõmunicares: de eo Camillus mihi [d]scripsit, te cum eo locu-

d L. scripsit, te esse secum locutum.

tum. Tuas litteras exspectabam: nisi illud quidem mutari, si aliter est, [a] *atque oportet, non video posse: sed* [b] *cum à nullo accepissem litteras, desideraui tuas* [1] *(etsi putabam te certiorem factum non esse) modò valeres. scripseras enim te quodam valetudinis genere* [c] *tentari. Augustus* [d] *quidem Rhodo venerat VIII. Id. Quinct. Is nuntiabat, Q. fratrem ad Cæsarem profectum IIII. kal. Iun. Philotimum Rhodum* [e] *pridie eius diei venisse. habere ad me litteras. ipsum Augustum audies. sed tardius iter faciebat. eò feci, vt celeriter eunti darem. quid sit in his litteris, nescio. sed mihi valde Q. frater gratulatur. Equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile posit esse. Te oro, vt de hac misera cogites: & illud, de quo ad te proximè scripsi, vt aliquid conficiatur ad inopiam propulsandam, & etiam de ipso testamento. Illud quoque vellem antea: sed omnia timuimus. Melius quidem* [f] *in pessimis* [g] *nihil fuit discidio. aliquid fecissemus, vt* [h] *viri, vel tabularum nouarũ nomine, vel nocturnarum* [i] *expugnationum, vel Metellæ,* [2] [k] *vel omnium maiorum: nec res* [l] *periisset, & videremur aliquid doloris virilis habuisse. Memini omnino tuas litteras: sed & tempus illud. etsi quiduis præstitit.* [m] *nunc quidem ipsa videtur denuntiare. Audimus enim* [n] *de statu reip. ô dij, generúmne nostrum potissimùm, vt hoc, vel tabulas nouas? Placet mihi igitur, & idem tibi, nuntium remitti. Petet fortasse tertiam pensionem.* [o] *Considera igitur tum, ne vim abusò nascetur, an prius. Ego, si vllo modò potuero, vel nocturnis itinerib. experiar, vt te videam. Tu & hæc, &, siquid erit, quod intersit me scire, scribas velim. Vale.*

a v.c. & oportet,
b L. cùm ab illo acc.
c v.c. temptari. non plac.
d v.c. quidam Rh.
e v.c. pridie cum die ven. non pl.
f v c. in pessimis
g L. nihil fuit discidio. & ita v.c.
h L. viri,
i L. expugnationũ metu, vel omn.
k L. vel omnium malorum:
l v.c. perisset,
m L. nuc quidem ipse vid.
n v.c. de. laturi Clodi, gen. al. v.c. detestari Clodi. g.
o L. & v.c. Cõsidera igitur, tumne, cum ab ipso nasc.

CICERO ATTICO S. 21

CVM tuis dare possem litteras, non prætermisi, etsi, quid scriberem, non habebam. Tu ad nos & rariùs

ſcribis,quàm ſolebas, & breuiùs: credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere,aut audire poſſe. Verumtamen [a] *velim,ſi quid erit, qualecumque erit,ſcribas.* Eſt *autem vnum, quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poßit.quod nulla equidem habeo in ſpe.ſed quia tu leuiter ſ interdum ſignificas, cogis me ſperare, quod optãdum vix eſt.* Philotimus *dicitur idib.* Sextil.Nihil *habeo de illo amplius.*Tu *velim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi.*Mihi *tantum temporis ſatis eſt, dum; vt in peßimis reb. aliquid caueam,qui nihil vmquam caui.* Vale.XI. Kal. Sextil.

a al.velim, quod erit,

CICERO ATTICO S. 22

QVÆ *dudum ad me,& quæ*[b]*etiam antè bis ad* Tul*liam de me ſcripſiſti,ea ſentio eſſe vera.* Eò *ſum miſerior, etſi nihil videbatur addi poſſe, quòd mihi non modò iraſci,grauißima iniuria accepta,ſed ne dolere quidem impunè liceat.* Quare *iſtud feramus. quod cùm tulerimus,tamen eadem erunt perpetiẽda, quæ tu, ne accidãt, vt caueamus,mones.*Ea *enim eſt à nobis contracta culpa,* [c] *vt omni ſtatu,omníq. populo, eundem exitum habitura videatur.ſed ad meam manum* [d]*redierint.etenim hæc occultiùs agenda.* Vide,*quæſo,etiã nunc de teſtamento:quod tum factum,cùm illa quærere cœperat.*[e]*non credo,& cõmoti,neq; eum rogari,nę me quidem:ſed quaſi ita ſit,quoniam in ſermonem iam veniſti,poteris eam monere,vt alicui committat,cuius,extra periculum huius belli, fortuna ſit.* Equidem *tibi potißimùm velim, ſi idem illa vellet: quam quidem celo miſeram,*[f]*me in hoc timere de illo altero.* Scio *equidem venire nunc nil poſſe: ſed ſeponi, & occultari poſſunt, vt extra ruinam ſint eam, quæ impendet.* Nam,*quòd ſcribis,nobis noſtra,*[g]*& tua,*Terentiæ *fore pa-*

b L.& quæ etiam ad meã Tulliam de me ſcr.

c ſic.v.e.fort. legend. vt omni ſtatu reip. eundem exitum

d L.rediero. ſun enim

e L. non, credo, te cõmonuit, neq. rogauit, ne me q.

f L. me hoc timere.De illo altero,ſcio equidẽ venire

g L. & tua, Tulliç fore p.

rata, tua credo: nostra quæ poterunt esse? De Terentia autem (mitto cetera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? Scripseras, vt HS. XII. permutaret: tantum esse reliquum de argento. Misit illa CCIↃↃ. mihi: & adscripsit, tantum esse reliquum. cùm hoc tam paruum de paruo detraxerit, perspicis, quid in maxima re fecerit? Philotimus non modò nullus venit, sed ne per litteras quidem, aut per nuntium certiorem facit me, quid egerit. Epheso qui veniunt, ibi se eum de suis controuersiis in ius adeuntem vidisse nuntiant: quæ quidem (ita enim[a] verisimile est) in aduentum Cæsaris fortasse reiiciuntur. Ita aut nihil puto eum habere, quod putet ad me celeriùs perferendum, & eo me magis esse despectum: aut, etiam si quid habet, id, nisi omnibus suis negotiis confectis, ad me referre[b] non curet. Ex quo magnum equidem capio dolorem, sed non tantum, quantum videor debere. nihil enim mea minùs interesse puto, quàm, quid illinc afferatur. id quamobrem, te intelligere[c] certò scio. Quòd me mones de vultu, & oratione ad tempus accommodanda, etsi difficile est, tamen imperarem mihi, si mea quidquam interesse putarem. Quòd scribis, litteris[d] putare Africanum negotium confici posse, velim scriberes, cur ita putares. mihi quidem nihil in mentem venit, quare id putem fieri posse. Tu tamen velim, si quid erit, quod consolationis aliquid habeat, scribas ad me. sin, vt perspicio, nihil erit: scribas idipsum. Ego ad te,[e] si quid audiero, citiùs scribam. Vale. VIII. idus sextileis.

a v.c. verisimile'st)
b L. non curat.
c L. certè scio.
d L. te putare
e L. si quid audiero citiùs, scr.

CICERO ATTICO S. 23

DEcimoseptimo kalend. Septembr. venerat die XXVIII. Seleucia Pieria C. Trebonius: qui se[f] Antiochiæ diceret apud Cæsarem vidisse Q. F. cum Hirtio: eos de Q. quæ voluissent, impetrasse nullo quidem negotio: quod ego ma-

f v.c. Antiochéæ

gis gauderem, si ista nobis impetrata quidquam ad spem,
a L. quæ ab aliis, & ab h. *explorati haberent. Sed & alia timenda sunt, [a] ab aliísq;, &, ab hoc ipso quæ dantur, vt à domino, rursus in eiusdem sunt potestate. Etiam Sallustio ignouit. Omnino dicitur nemini negare. quod ipsum est suspectum, notionem eius differri. M. Gallius, Q. F. mancipia Sallustio reddidit. Is venit, vt legiones in Siciliam traduceret, & protinus iturum Cæsarem Patris. Quod si faciet, ego, quod antè mallem, aliquò propiùs accedam. Tuas litteras ad eas, quibus à te proximè consilium petiui, vehementer exspecto. Vale. X V I. kal. septembr.*

CICERO ATTICO S. 24

Accepi V I. kal. septembr. litteras à te datas X I I. kal. dolorémque, quem ex Quincti scelere iampridem acceptum, iam abieceram, lecta eius epistola, grauißimum cepi. Tu etsi non potuisti vllo modo facere, vt mihi illam epistolam non mitteres, tamen mallem non esse missam. Ad ea autem, quæ scribis de testamento, videbis, quid, & quomodo. De nummis, & illa sic scripsit, vt ego ad te antea: & nos, si quid opus erit, vtemur ex eo, de quo scribis. Ille ad
b L. cū in As. *kal. Septembr. Athenis non videtur fore. Multa [b] enim in Asia dicuntur morari: maximè Pharnaces. legio X I I. ad quam primùm Sulla venit, lapidibus egisse hominem dicitur. nullam putant se commoturam. illum arbitrantur protinus Patris in Siciliam. sed, si hoc ita est, huc veniat necesse est. ac mallem illum. aliquo enim modo hinc euasissem. nunc metuo, ne sit exspectandum, & cùm reliquis etiam*
c q.v.c. huic miserrimæ perf. *loci grauitas [c] hîc miserrimè perferenda. Quòd me mones, vt ea videam, quæ ad tempus accommodem: facerem, si res pateretur, &, si vllo modo fieri posset. sed in tantis nostris peccatis, tantísque nostrorum iniuriis, nihil est, quod aut facere dignum nobis, aut simulare poßim. Sullana con-*

fers: in quibus omnia genere ipso præclarißima fuerunt, moderatione paullo minùs temperata. Hæc autem eiusmodi sunt, [a] *vt obliuiscar: multóque malim, quod omnibus sit melius, quorum vtilitati meam iunxi. Tu ad me tamen* [b] *velim quàm sæpißimè scribas, eóque magis, quod præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamen maximè exspectarem. Quòd scribis illum per me Quincto fore placatiorem, scripsi ad te antea eum statim Q. F. omnia tribuisse, nostri nullam mentionem. Vale.*

a L. vt obliuiscar mei, idq. malim, q.
b al. vellem

CICERO ATTICO S. 25

D*iligenter mihi fasciculum reddidit Balbi tabellarius. accepi enim à te litteras: quibus videris vereri, vt epistolas illas acceperim: quas quidem vellem mihi numquam redditas. auxerunt enim mihi dolorem: nec, si in aliquem incidissent, quidquam noui attulissent. Quid enim tam peruulgatum, quàm illius in me* [c] *odium? & genus hoc litterarum, quod ne Cæsar quidem ad istos videtur misisse,* [d] *quasi quo illius improbitate offenderetur: sed credo, vti notiora nostra mala essent. Nam quòd te vereri scribis, ne illi obsint, eique rei mederi: ne rogari quidem se passus est de illo: quod quidem mihi molestum non est: illud molestius, istas impetrationes nostras nihil valere. Sulla, vt opinor, cras hîc erit cum Messala: currunt ad illum pulsi à militibus: qui se negant vsquam, nisi acceperint. Ergo ille huc veniet: quod non putabant: tardè quidem. itinera enim ita facit, vt multos dies in oppidum ponat. Pharnaces autem, quoquo modo aget, afferet moram. Quid mihi igitur censes? iam enim corpore vix sustineo grauitatem huius cæli, qui mihi laborem affert in dolore. An his illuc euntibus mandem, vt me excusent? ipse accedam propiùs? quæso attende, & me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti, consilio iuua. Scio rem difficilem esse:* [1] *sed vt in malis.*

c L. odium, & gen⁹ hoc litterarũ? quod
d fort. quasi ill. fort. quòd ill.

Etiam illud mea magni intereſt, te vt videam. profectò aliquid profecero, ſi id acciderit. De teſtamento, vt ſcribis, animaduertes. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER XII.

CICERO ATTICO S. I

NDECIMO die, poſtquàm à te diſceſſeram, hoc litterularum exaraui, egrediens è villa, ante lucem: atque eo die cogitabam in Anagnino, poſtero autem in Tuſculano: [a] *ibi vnum diem. V. Kal. igitur ad conſtitutum: atq. vtinam continuò ad complexum meæ Tulliæ, ad oſculum Atticæ poßim currere. Quod quidem ipſum ſcribe, quæſo, ad me, vt, dum conſiſto in Tuſculano, ſciam, quid garriat: ſin ruſticatur, quid ſcribat ad te: eíque interea aut ſcribes ſalutem, aut nuntiabis, itémque Piliæ: & tamen, etſi continuò congreſſuri ſumus, ſcribes ad me, ſi quid habebis. Cùm complicarem hanc epiſtolam, noctuabundus ad me venit cum epiſtola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula* [b] *videlicet valde dolui. Reliqua, quæ exſpectabam, ex tuis litteris cognoui omnia.* [c] *Sed quòd ſcribis igniculum matutinum, γεροντικώτερον eſt memoriola vacillare. Ego enim IIII. kal. Axio dederam: tibi III. Quincto, quo die veniſſem, id eſt,* [d] *V. kalend. Hoc*

a al. vbi vn.

b al. ſcilicet

c L. Sed, quòd ſcribis igniculum matutinum, γεροντικὸν, γεροντικώτερον eſt m.

d L. id eſt II. kal.

igitur habebis: noui nihil. Quid ergo opus erat epistola? quid cùm coràm sumus, & garrimus, quidquid in buccam? est profectò [a] *quædam λέσχη: quæ habet, etiam si nihil subest, collocutione ipsa suauitatem.* a L.quiddã, λέσχη:q.

CICERO ATTICO S. 2

HIc *rumor est,* [b] T. Murcum *periisse naufragio,* Asinium *delatum viuum in manus militum:* L. nauets *delatas in Vticam reflatu hoc:* Pompeiũ *nõ comparêre, nec in* Balearibus *omnino fuisse,* [c] *vt* Patietus *affirmat: sed auctor nullius rei quisquam.* Habes, *quæ, dum tu abes, locuti sunt.* Ludi *interea* Præneste. *Ibi* Hirtius, *& isti omnes: & quidem ludi dies octo. quæ cenæ? quæ deliciæ?* Res *interea fortasse transacta est.* O *miros homines!* At Balbus *ædificat.* τί γὰρ αὐτῷ μέλει; Verùm, *si quæris* [d] *hominem, homini, non recta, sed voluptaria quærenti, nónne* βεβίωται; Tu *interea dormis.* Iam *explicandum est* πρόβλημα, *siquid acturus es.* Si *quæris quid putem, ego fructum puto.* Sed *quid multa? iam te videbo, & quidem (vt spero) de via, rectà ad me.* Simul *enim & diem* Tyrannioni *constituemus, & siquid aliud.*

b fort.L.Murcum c al.vt Patiæcus

d vox, hominem, abest à plerisq.v.c.

CICERO ATTICO S. 3

VNum *te puto minùs blãdum esse, quàm me:* [e] *aut, si vterque nostrûm est aliquando aduersus aliquem, inter nos certè numquam sumus.* Audi *igitur me hoc* ἀγοητεύτως *dicentem.* Ne *viuam, mi* Attice, *si mihi non modò* Tusculanum, *vbi ceteroqui sum libenter, sed* μακάρων νῆσοι *tanti sunt, vt sine te sim totos dies.* Quare *obduretur hoc triduum, vt te quoque ponam in eodem* πάθει. *quod ita est profectò. sed velim scire, hodiéne statim de auctione, & quo die venias. ego me interea cum libellis.* Ac *molestè fero* Vennonij *me historiam non habere.* Sed *tamen ne nihil de re, nomen illud, quod à* Cæsare, *treis habet condiciones:* e v.c.&,si

aut emtionē ab hasta (perdere malo: etsi præter ipsam turpitudinem, hoc ipsum puto esse perdere) aut delegationem à mancipe, annua die (quis erit, cui credam? aut quādo ipse Metonis annus veniet?) aut Vecteni condicionem, semissè. σκέψαι *igitur.* Ac *vereor, ne iste iam auctionem nullam faciat:*[a] *sed ludis factis* [1] [b] Clypo *subsidio currat, ne talis vir* ἀλογηθῇ *sed* μελήσει. Tu Atticam, *quæso, cura, & ei salutem & Piliæ, Tulliæ quoque verbis plurimam.*

a L. & sedulò his factis,
b fort. Crispo

CICERO ATTICO S. 4

O *Gratas tuas mihi, iucundásque litteras. quid quæris?* R*estitutus est mihi dies festus.* Angebar *enim quòd* Tiro ἐνερθύστερον *te sibi esse visum dixerat. addam igitur, vt censes, vnum diem. sed de* Catone, πρόβλημα ἀρχιμήδειον *est. non assequor, vt scribam quod tui conuiuæ non modò libenter, sed etiam æquo animo legere possint.* Q*uinetiam si à sententiis eius dictis, si ab omni voluntate, consiliisque, quæ de rep. habuit, recedam,* [1] [c] ψιλῶς *quæ velim grauitatem, cōstantiámque eius laudare: hoc ipsum tamen iis odiosum* ἄκουσμα *sit.* Sed *verè laudari ille vir non potest, nisi hæc ornata sint: quòd ille ea, quæ nunc sunt, & futura viderit, &, ne fierent, contenderit, &, facta ne videret, vitam reliquerit.* Horum *quid est, quod* [d] Atedio *probare possimus? sed cura, obsecro, vt valeas, eámque, quam ad omneis res adhibes, in primis ad conualescendum adhibe prudentiam.*

c L. ψιλῶς quæ velim gr.
d v.c. Aledio

CICERO ATTICO S. 5

Q Vinctus *pater quartum, vel potiùs millesimum, nihil sapit, qui lætetur* Luperco *filio, &* Statio, *vt*

cernat duplici dedecore cumulatam domum. addo etiam Philotimum tertium. O stultitiam (nisi mea maior esset) singularem! 1 [a] Quod autem os in hanc rem ἔργον. [2] fac non ad διψῶσαν κρήνην, sed ad πειρήνην eum venisse, [b] ἄμπωθμα σεμνὸν ἀλφειοῦ [c] πειρήνη (vt scribis) haurire, in tantis suis praesertim angustiis: ποῖ τοῦτ' ἄρ' ἀποσκήψῃ; sed ipse viderit. Cato me quidem delectat, sed etiam Bassum Lucilium sua. De Caelio tu quaeres, vt scribis. ego nihil noui. noscēda est natura, [d] non facultas. Modò de Hortensio & Virginio, tu, si quid dubitabis: etsi, quid magis placeat, ego quātùm aspicio, non facilè inueneris. Cum Mustella, quemadmodum scribis, cùm venerit Crispus. Ad Aulum scripsi, vt ea, quae bene [e] nossem de auro, Pisoni [f] demonstrarem, Tibi enim sanè assentior, & istud nimiùm diu duci, & omnia nunc vndique contrahenda. Te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud, nisi quod ad me pertineat, facilè perspicio, meisque negotiis impediri cupiditatem tuam ad me veniendi. sed mecum esse te puto, non solùm quòd meam rem agis, verùm etiam quòd videre videor, quo modo agas. Neq; enim vlla hora tui mihi est operis ignota. Tubulum praetorem video L. Metello, Q. Maximo C O S S. Nunc velim P. [g] Scaeuola, pontifex. max. quibus C O S S. tribunus pleb. Equidem puto Caepione, & Pompeio. Pr. enim P. Furio, Sex. Atilio. Dabis igitur tribunatū, &; si poteris, Tubulus quo crimine. Et vide, quaeso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, [h] Censorino, & Manilio, an T. Quinctio, [i] Manlio C O S S. tribunus pl. fuerit. [k] conturbor enim epitome Bruti Fanniana. in Bruti epitoma [l] Fannianorum scripsi, quod erat in extremo: idque ego secutus, hunc Fannium, qui scripsit historiam, generum esse scripseram Laelij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autem nunc Brutus, & Fannius. Ego tamen de bono auctore Hortensio sic acceperam, vt apud Brutum est. Hunc igitur

a L. Quod autem os, in hanc rem ἔργον à te? Fac
b aut ἄμπωτ.
c L. κρήνην
d L. non facultas modò. De Hort.
e L. nosset
f L. demonstraret.
g q.v.c. Sexuula,
h L. Censorinóne, & Man.
i L. M'. Acilio
k L. Conturbat enim me epitome Bruti Fanniana. in Bruto Fannianorū scr. v.c. conturbor enim in Bruti epitoma Fannianorum, scr.
l L. Fanniorū scripsi. q.

*locum expedies.*Ego *misi* Tironem Dolabellæ *obuiam.is ad me idibus reuertetur. te exſpectabo poſtridie.* De Tullia *mea tibi antiquißimum eſſe video,idque ita vt ſit,te vehementer rogo.* [a] Ergo *& in integro omnia (ſic enim ſcribis) mihi. etſi kalendæ vitandæ fuerunt ,* [b] *3 inceßionúmque* ἀρχέτυπα *fugienda,conficiendæque tabulæ.nihil tamen tanti, vt à te abeſſem , fuit.* Cùm Romæ *eſſem,& te iam,iámque viſurum me putarem quotidie:tamen horæ,quibus exſpectabam,lõgæ videbãtur.* Scis *me minimè eſſe blandum.* Itaque *minus aliquanto dico,quàm ſentio.*

a fort. hic epiſtolæ nouæ initium.
b L.Nicaſionúmque

CICERO ATTICO S. 6

DE Cælio,*vide,quæſo,*[c] *ne quæ lacuna ſit in auro. ego iſta non noui , ſed certè in* [d] *colybo eſt detrimenti ſatis.huc aurum ſi accedit. ſed quid loquor? tu videbis.*Habes Hegeſiæ *genus , quod* Varro *laudat.* Venio *ad* Tyrannionem.*aín tu? verum hoc fuit?ſine me?At ego quoties,cùm eſſem otioſus,ſine te tamen nolui?Quomodo hoc ergo lues? vno ſcilicet,ſi mihi librum miſeris:quod vt facias,etiam atque etiam rogo.etſi me nõ magis liber ipſe delectabit,quàm tua admiratio delectauit.*Amo *enim* πάντα φιλόδημον,*téque iſtam tam tenuem* θεωρίαν *tam valde admiratum eſſe gaudeo. etſi tua quidem ſunt eiuſmodi omnia.* Scire *enim vis, quo vno animus alitur.*Sed*, quæſo, quid ex iſta acuta, & graui refertur ad* τέλος.Sed *longa oratio eſt :* [e] *& tu occupatus es in meo fortaſſe aliquo*[f]*negotio: & pro iſto aſſo ſole,quo tu abuſus es in noſtro pratulo , à te nitidum ſolem, vnctúmque repetemus.* Sed *ad prima redeo.* Librum *,ſi me amas,mitte.tuus eſt enim profectò , quoniã quidem eſt miſſus ad te*

c L. nequa
d L. collybo, v.c. collubo
e v.c. & tu occupatus es in meo quidẽ fortaſſe aliq.
f L. negotio. At pro

CICERO ATTICO S. 7

[g] TAntúmne *ab re tua eſt otij tibi,vt etiã* Oratorẽ *legas?* Macte *virtute.mihi quidem gratum,& erit gratius,*

g v.c. Chreme, tãtumne &c.

si non modò in libris tuis, sed etiam in aliorum per librarios tuos Aristophanem reposúeris pro Eupoli. Cæsar autem mihi irridere visus est, QVÆSO illud tuũ, quod erat ὡπιὲς, & vrbanum. ita porrò te sine cura esse iussit, vt mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Atticam doleo tam diu: sed quoniã iam sine horrore est, spero esse, vt volumus.

CICERO ATTICO S. 8

QVæ desideras, omnia scripsi in codicillis, eósque Eroti dedi: breuiter: sed etiam plura, quàm quæris. in iis de Cicerone: cuius quidem cogitationis initium tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalißimè: quod ex ipso velim, si modò tibi erit commodum, sciscitere. Sed quid differo? Exposui,[a] te ex me detulisse, ecquid vellet, ecquid requireret: Velle Hispaniam, requirere liberalitatem. De liberalitate, dixi, quantum Publius, quantum flamen Lentulus filio. De Hispania, duo attuli: primum idem, quod tibi: me vereri vituperationem: non satis esse, si hæc arma reliquissemus? etiam contraria? deinde fore, vt angeretur, cùm à fratre, familiaritate, & omni gratia vinceretur.[b] Velim magis liberalitate vti mea, quàm sua libertate: sed tamen permisi. tibi enim intellexeram non nimis displicere. Ego etiam atque etiam cogitabo: téque, vt idem facias, rogo. Magna res: simplex est manere: illud anceps. verùm videbimus. De balbo, & in codicillis scripserã, & ita cogito, simul ac redierit. sin ille tardiùs:[c] ego tamen triduum: &, quod præterij, Dolabella etiam mecum.

[a al. te ad me detulisse, &c. fort. te & ex me detul.]

[b L. Velit]

[c L. ego hic tamen tr.]

CICERO ATTICO S. 9

DE Cicerone, multis res placet: comes est idoneus. Sed de prima pensione antè videamus. Adest enim dies, & ille currit. Scribe, quæso, quid referat. Celer egisse Cæsarem cum candidatis: vtrùm ipse in fænicularium, an in campum Martium cogitet. Et sanè scire

velim, numquid necesse sit comitiis esse Romæ. nam & Piliæ satisfaciendum est, & vtique Atticæ.

CICERO ATTICO S. 10

NÆ ego essem hîc libenter, atque id quotidie magis, ni esset ea causa, quàm tibi superioribus litteris scripsi. Nihil hac solitudine iucundius, nisi paullùm interpellasset. Amyntæ filius, [a] *ὢ ἀπεραντολογίας ἀηδοῦς. Cetera noli putare amabiliora* [b] *fieri posse villa litore, prospectu maris, tum his rebus omnibus. Sed neque hæc digna longioribus litteris, nec erat, quod scriberem, & somnus vrgebat.*

a L. ὁ ἀπερ. v.c. ὢ ἀπεραντολογίας ἀηδοῦς fort. ὢ ἀπεραντολογίας ἤχους.
b L. fieri posse cùm villa, litore, prosp.

CICERO ATTICO S. 11

MAlè mehercule de Athamãte. Tuus autem dolor humanus is quidem, sed magnopere moderãdus. Consolationum autem multæ viæ: sed illa rectissima. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim verò curemus, imaginem Tironis: quem ægrum Romam remisi: &, si quid habet collis ἐπιδήμιον, ad me cum testamẽto transferamus. Tota domus superior vacat, vt scis. hoc puto valde ad rem pertinere.

CICERO ATTICO S. 12

MAlè de Scio: sed omnia humana, tolerabilia ducẽda. Ipsi enim quid sumus? aut quamdiu hæc curaturi sumus? Ea videamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen multo: quid agamus de senatu. Et, vt nequid prætermittã, Cæsonius ad me litteras misit, Postumiã Sulpicij, domum ad se venisse. De Pompeij Magni filia, tibi rescripsi, [c] *nihil me hoc tempore cogitare: alteram verò illam, quam tu scribis, puto,*

c v.c. me nihil

puto,nosti:nihil enim vidi fœdius.sed adsum.coràm igitur.

Obsignata epistola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio:commotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S. 13

DE *dote tanto magis perpurga. Balbi regia condicio est delegandi.quoquo modo confice.turpe est rem impeditam iacêre.Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν.* [a] *habere videatur.*[1] [b] *ἐκγόνιμος. est igitur animus in hortis,quos tamen inspiciam, cùm venero. De Epicuro, vt voles.etsi μεθαρμόζομαι in posterum.genus hoc personarum,incredibile est,quàm ea* [c] *quidem requirant. Ad antiquos igitur. ἀνεμέσητον γὰρ. Nihil habeo, ad te quod perscribam: sed tamen institui quotidie mittere, vt eliciam tuas litteras: non quò aliquid ex his exspectem, sed nescio quomodo tamen exspecto. Quare,siue habes quid, siue nihil habes,scribe tamen aliquid:téque cura.*

a v.c. & L. Sed vereor, ne minorem τιμὴν habere vid.
b v.c. ἐκθέσιμος est. fort. ἐκτοπισμὸς est. fort. ἐξορισμὸς est. al. αὐγόνιμος est.
c al. quidam

CICERO ATTICO S. 14

COmmouet me Attica,etsi assentior Cratero. Bruti litteræ scriptæ & prudenter,& amicè, multas mihi tamen lacrymas attulerunt. Me hæc solitudo minùs stimulat, quàm ista celebritas. te vnum desidero. [e] Sed litteris non difficilius vtor,quàm si domi essem.ardor tamen [d] ille vrget, & manet:non mehercule indulgente me, sed tamen non repugnante. Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua contentione,nec Balbo, & Oppio: quibus quidem ille receperat, mihíque etiam iusserat nuntiari.se molestum omnino non futurum.sed cura, vt excuser morbi causa in dies singulos.Lænas hoc receperat. Prende C.Septimium,L.

d al. Sed & litt.
e v.c. & L. ille idem vrg.

Statilium. denique nemo negabit, se iuraturum, [a] *quem rogaris. quod si erit durius: veniam, & ipse perpetuum morbum iurabo. cùm enim mihi carendum sit conuiuiis: mâlo id lege videri facere, quàm dolore. Cocceiũ velim appelles. quod enim dixerat, nõ facit. Ego autẽ volo aliquod emere* [b] *latibulũ, perfugiũ doloris mei.*

CIC. ATT. S. 15

DE me excusando apud Apuleium dederam ad te pridie litteras. Nihil esse negotij arbitror. Quemcumque appellaris, nemo negabit. sed Septimium vide, & Lænatem, & Statilium. tribus enim opus est. sed mihi Lænas totum receperat. Quòd scribis, à Iunio te appellatum: omnino Cornificius locuples est: sed tamen scire velim, quando dicar spopondisse: & pro patre, ánne pro filio: neque eo minùs, vt scribis, procuratores Cornificij, & Apuleium prædiatorem videbis. Quòd me ab hoc mærore recreari vis, facis, vt omnia: sed me mihi non defuisse tu testis es. nihil enim de mærore minuendo scriptum ab vllo est, quod ego non domi tuæ legerim. sed omnem consolationem vincit dolor. Quinetiam feci, quod profectò ante me nemo, vt ipse me per litteras consolarer: quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. Affirmo tibi, nullam consolationem esse talem. Totos dies scribo, non quò proficiam [c] *quid: sed tantisper impedior, non equidem satis (vis enim vrget) sed* [d] *relaxor tamen,*[1] *ad omniáque nitor, non ad animum, sed ad vultum ipsum, si queam, reficiendum: ídque faciens, interdum mihi peccare videor, interdum peccaturus esse, nisi faciam. Solitudo aliquid adiuuat, sed multo plus proficeret,* [e] *si tu tamen interesses: quæ mihi vna causa est hinc discedendi. nam pro malis rectè habebat. quamquam* [f] *ipsum doleo. non enim iam in me idem esse poteris. perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me litteris scripsi ad te antea. prudenter scriptæ: sed nihil,* [g] *quod me adiuuarent. Quod ad te scripsit, id vellem, vt ipse adesset. certè aliquid, quo-*

a al. quemquem rog.

b v.c. & L. latibulum, & perfugium

c al. aliquid: sed

d v.c. & L. relaxor tamen, omniáque nitor,

e fort. si tu etiam int.

f fort. idipsum dol.

g fort. quo me adiuuarent. fort. quod me adiuuaret,

niam me tam valde amat, adiuuaret. Quòd si quid scies, scribas ad me velim. maximè autem, Pansa quando. De Attica *doleo.* Credo *tamẽ* Cratero. Piliam *angi* [a] *vetabat: is solitus est mærere pro omnib.* CIC. ATT. S. 16

[a] L. veta factus est me mœrere p.

A Pud Apuleium *(quoniam in perpetuum non placet) in dies vt excuser, videbis.* In *hac solitudine careo omnium colloquio: cúmque manè me in siluam abstrusi densam, & asperam, non exeo inde ante vesperũ.* Secundum *te nihil est mihi amicius solitudine.* In *hac mihi omnis sermo est cum litteris. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum. sed adhuc pares non sumus.* Bruto, *vt suades, rescribam. eas litteras cras habebis. cùm erit cui des, dabis.* CICERO ATTICO S. 17

T E *tuis negotiis relictis nolo ad me venire.* Ego *enim potiùs accedam, si diutiùs impediere. etsi ne decessissem quidem* [b] *è conspectu tuo, nisi me planè nihil vlla res adiuuaret.* Quòd *si esset aliquod leuamen, id esset in te vno: & cùm primùm ab aliquo poterit esse, à te erit.* Nunc *tamen ipsum sine te esse non possum. sed nec tuæ* [c] *domi* [d] *probatur, nec meæ poteram: nec, si propiùs essem vspiam, tecum tamen essem.* Idem *enim te impediret, quo minùs mecum esses, quod nunc etiam impedit.* Mihi *adhuc nihil aptius fuit hac solitudine: quã vereor, ne* Philippus *tollat. heri enim vesperi venerat.* Me *scriptio, & litteræ nõ leniũt, sed obturbant.* CICERO ATTICO S. 18

[b] al. à conspe.

[c] al. domui

[d] v. c. & L. probabatur.

M Arcianus *ad me scripsit, me excusatũ esse apud* Apuleium *à* Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. His *velim meo nomine reddendas litteras cures, gratum mihi eos fecisse.* Quòd *pro* Cornificio *me abhinc amplius annis* X X V. *spopondisse dicit* Flauius, *etsi reus locuples est, &* Apuleius *prædiator liberalis: tamen velim des operam, vt inuestiges ex consponso-*

rum tabulis, sítne ita. mihi enim ante ædilitatem meam nihil erat cum Cornificio. Poteſt tamen [a] *videri. ſed ſcire certũ velim, & appelles procuratores, ſi tibi videtur. Quamquam quid ad me? Verumtamen. Panſæ profectionem ſcribes cùm ſcies. Atticam ſaluere iube, & eam cura. obſecro, diligenter. Piliæ ſalutem.*

a v.c. & L. fieri.

CICERO ATTICO S. 19

DVm recordationes fugio, quæ quaſi morſu quodam dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. Quod velim mihi ignoſcas, [b] *cuiuſmodi eſt. etenim habeo nõnullos ex iis, quos nunc lectito, auctores, qui dicant fieri id oportere, quod ſæpe tecũ egi, & quod à te approbari volo. de fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, velim cogites. Equidem neque de genere dubito. placet enim mihi Cluatij: neque de re: ſtatutum eſt enim. de loco nonnumquam. Velim igitur cogites. Ego, quantùm his temporibus tam eruditis fieri poterit, profectò illam conſecrabo omni genere monumentorum ab omnium ingeniis* [c] *ſcriptorum & Græcorum, & Latinorum. Quæ res forſitan ſit refricatura vulnus meum. ſed iam quaſi voto quodam, & promiſſo me teneri puto: longúmque illud tempus, cùm nõ ero, magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimiùm longum videtur. Habeo enim nihil (tentatis rebus omnibus) in quo acquieſcam. nam, dum illud tractabam, de quo antea ſcripſi ad te, quaſi fouebam dolores meos. nunc omnia reſpuo, nec quidquã habeo tolerabilius, quàm ſolitudinem:* [d] *quam (quod eram veritus) non obturbauit Philippus. nam, vt heri me ſalutauit, ſtatim Romam profectus eſt. Epiſtolam, quam ad Brutum, vt tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen*

b v.c. & L. cuicuimodi eſt.

c q.v.c. ſumptorum &c. non placet.

d v.c. nam, quod

misi ad te exemplum,vt,si minùs placeret,ne mitteres. Do-*mestica quòd ais ordine administrari, scribes, quæ sint ea. quædam enim exspecto.* Coccius *vide ne frustretur.* Nam Libo *quod pollicetur, vt* Eros *scribit, non incertum puto.* De *sorte mea,* Sulpicio *confido, & Egnatio scilicet.* De Apu-*leio quid est,quòd labores, cùm sit excusatio facilis?* Tibi *ad me venire, vt ostendis, vide, ne non sit facile.* Est *enim longum iter,discedentémque te(quod celeriter tibi erit fortassè faciẽdum)non sine magno dolore dimittam.* Sed *omnia, vt voles.ego enim,quidquid feceris,id cùm rectè, tum etiam mea causa factum putabo.* Heri,*cùm ex aliorum litteris cognouissem de* Antonij *aduentu, admiratus sum nihil esse in tuis:sed erant pridie fortasse scriptæ,quàm datæ. neque ista quidem curo: sed tamen opinor propter prædes suos* [a] *accucurrisse.* Quod *scribis* Terentiam *de obsignatoribus mei testamẽti* [b] *loqui:primùm tibi persuade,me isthæc non curare:neque esse quidquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci:sed tamen quid simile?* Illa *eos non adhibuit, quos existimauit quæsituros nisi scissent,* [c] *quid esset.* Num *id etiã mihi periculi fuit?* Sed *tamen faciat illa, quod ego. dabo meum testamentum legendum cui voluerit.* Intelliget *non potuisse honorificẽtius à me fieri de nepote, quàm fecerim. nam quòd non aduocaui ad obsignandum: primùm mihi non venit in mentem:deinde ea re non venit,quia nihil attinuit.tute scis (si modò meministi) me tibi tum dixisse,vt de tuis aliquos adduceres.* Quid *enim opus erat multis?* Equidem *domesticos iusseram.* Tum *tibi placuit, vt mitterem ad* Silium.*inde est natum,vt ad* Publium. Sed *necesse neutrum fuit.* Hoc *tu tractabis, vt tibi videbitur.*

a al. accusrisse.
b fort. queri:
c v.c. quis esset.

CICERO ATTICO S. 20

EST *hic quidem locus amœnus, & in mari ipso,qui &* Antio, & Circæis *adspici possit:sed ineũda nobis ratio*

est, quemadmodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri possunt in infinita posteritate (si modò hæc stabunt) illud quasi cōsecratum remanere posit. Equidem iam nihil egeo vectigalibus, & paruo contentus esse possum. Cogito interdum trans Tiberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc causam maximè. nihil enim video, quod tam celebre esse posit. sed quos, coràm videbimus. Ita tamen, vt hac æstate fanum absolutum sit. Tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Cocceio, & Libone [a] quæ scribis, approbo: maximè, [b] quòd de iudicatu meo responsum sit. Si quid perspexeris, [c] & tamen quid procuratores Cornificij dicant, velim scire, ita, vt in ea re te, cùm tam occupatus sis, non multùm operæ velim ponere. De Antonio quoque, Balbus ad me cum Oppio conscripsit, idque tibi placuisse, ne perturbarer. Illis egi gratias. Te tamen, vt iam antè ad te scripsi, scire volo, me neque isto nuntio esse perturbatum, nec iam vllo perturbatum iri. Pansa, si hodie, vt putabas, profectus est, posthac iam incipito scribere ad me, de Bruti aduētu quid exspectes, id est, quos ad dies. Id, si scies vbi iam sit, facilè coniectura assequêre. Quòd ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te, mi Attice, suscipe totum negotium. Vides & officium agi meum quoddam, cui tu es conscius, &, vt nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis mouet, quod mihi est & sanctius, & antiquius, præsertim cùm hoc alterum neque sincerum, neque firmum putem fore.

a L. quæ scribis, approbo. Maximè quæ de iudicatu meo responsa sint, si quid perspexeris: & tamē, quid procur.
b V.C. quæ de iudicatu meo desponsus, si quid &c. non plac.
c al. sed tamen

CICERO ATTICO S. 21

NOndum videris perspicere, quàm me nec Antonius commouerit, nec quidquā iam eiusmodi posit commouere. De Terentia autem scripsi ad te iis litteris, quas dederam pridie. Quòd me hortaris, idque à ceteris desiderari

scribis, vt dißimulem me tam grauiter dolere, poßúmne magis,[a] quòd totos dies consumo in litteris? Quod etsi non dißimulationis, sed potiùs leniendi, & sanandi animi causa facio, tamen, si mihi minùs proficio, simulationi certè facio satis. Minùs multa ad te scripsi, quòd exspectabam tuas litteras ad eas, quas ad te pridie dederam. Exspectabã autem maximè de fano: nonnihil etiam de Terentia. velim me facias certiorem proximis litteris, Cn. Cæpio, Seruiliæ Claudij pater: viuóne patre suo naufragio perierit, an mortuo. Item Rutilia viuóne C. Cotta, filio suo, mortua sit, an mortuo.[b] pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo scripsimus.

a fort. quit.

b al. pertinẽt

CICERO ATTICO S. 22

LEgi Bruti epistolam, eámque tibi remisi, sanè non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. sed ipse viderit: quamquam illud turpiter ignorat. Catonẽ primum sentẽtiam putat de animaduersione dixisse: quam omnes antè dixerant, præter Cæsarem: &, cùm ipsius Cæsaris tam seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit, consularium putat leniores fuisse, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam [c] M. Atilij Glabrionis, Silani, Murenæ, desig. COSS. Cur ergo in sententiam Catonis? quia verbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. Me autem hic laudat, quòd retulerim, non quòd patefecerim, quòd cohortatus sim: quòd denique antè, quàm consulerem, ipse iudicauerim. Quæ omnia, quia Cato laudibus extulerat in cælum, perscribendáque censuerat. idcirco in eius sentẽtiam est facta discessio. Hic autem se etiam tribuere multum mihi putat, quòd scripserit, OPTIMVM COS. Quis enim ieiuniùs dixit inimicus? Ad cetera verò, tibi

c v. c. & L. Manij Glabrionis, al. M' Acilij Glabrionis,

quemadmodum rescripsit: tantum rogat[a] de S. C. vt corrigas.[1] hoc quidem fecisset,[b] etiam si Ranio admonitus esset. Sed hæc iterum ipse viderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. Rationes meas nosti. Si verò etiam [c] à Faberio recedit, nihil negotij est. Sed etiam sine eo posse videor cõtendere. Venales certè sunt Drusi, fortasse, & Lamiani, & Caßiani. Sed coràm. De Terentia non possum commodiùs scribere, quàm tu scribis. Officium sit nobis antiquißimum. si quid nos fefellerit, illius mâlo me, quàm mei pœnitere. Quia C. Lolij curanda sunt HS. C. negat Eros posse sine me: credo, quòd accipienda aliqua sit, & danda æstimatio. Vellem tibi dixisset. si enim res est, vt mihi scribit, parata, nec in eo ipso mentitur, per te confici potuit. cognoscas, & conficias velim. Quòd me in forum vocas, eò vocas, vnde etiam bonis meis rebus fugiebam. [d] Quid enim mihi cum foro, sine iudiciis, sine curia, in oculos incurrentibus iis, quos æquo animo videre non possum? Quòd autem homines à me postulare scribis, vt Romæ sim, neque mihi, vt absim, concedere, [e] aut quatenus eos mihi concedere: iam pridem scito esse, cùm vnum te pluris, quàm omneis illos putem: ne me quidem contemno, meóq; iudicio multo stare mâlo, quàm omnium reliquorum. Neque tamen progredior longiùs, quàm mihi doctißimi homines concedunt: quorum scripta omnia, quæcumque sunt in eam sentẽtiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinam: sed in mea etiam scripta transtuli: quod certè afflicti, & fracti animi non fuit. Ab his me remediis noli in istam turbam vocare, ne récidam.

a L. de senati cons.
b L. etiã Tyrannio, si admonitus ess.
c L. à Faberio aliquid procedit, u.
d v. c. Quid enim mihi foro sine iudiciis, sine curia,
e fort. aut quadã tenus al. aut aliquatenus

CICERO ATTICO S. 23

De Terentia, quòd mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam. ista enim sunt ipsa

vulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. Moderare igitur quæso, vt potes. neque enim à te plus, quàm potes, postulo. Potes autem, quid veri sit, perspicere tu vnus. De Rutilia, quoniam videris dubitare, scribes ad me, cùm scies: sed quàmprimùm, [a] num Clodia D. Bruto consulari, filio suo, mortuo, vixerit. Id de Marcello, aut certè de Postumia sciri potest: illud autem, de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis etiam atque etiam rogo, omnibus meis, eorúmque, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, (sed potero meis,) enitendum mihi est. Sunt etiam, quæ vendere facilè possim: sed, vt non vendam, eique vsuram pendam, à quo emero, non plus annum possum assequi, quod volo. Si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi. cupit enim vendere, proximos puto Lamiæ: sed abest. Tu tamen, si quid potes, odorare. ne Silius quidem quidquam vtitur: & iis vsuris facillimè sustentabitur. Habe tuum negotium: nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, [b] sed quid velim, existima.

a al. & num Clod.

b L. sed quid velim, & cur velim, existima. & ita v.c.

CICERO ATTICO S. 24

Pvtaram te aliquid noui, quod eiusmodi fuerat initium [c] litterarum, quamuis non curarem, quid in Hispania fieret, tamen te scripturum: sed videlicet meis litteris respondisti, [d] vt de foro, & de curia. Sed domus est, vt ais, forum. Quid ipsa domo mihi opus est, carenti foro? Occidimus, occidimus, Attice, iampridem nos quidem: sed nũc fatemur, posteaquam vnum, quo tenebamur, amisimus. Itaq. [e] solitudinẽ sequor: & tamen, si qua me res istò [f] abduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autẽ:) vt, præter me, nemo dolorem meum sentiat: si vllo modo poterit, ne tu quidem. Atque etiam illa causa est non veniendi. Memini-

c al. litterarũ tuarum, q.

d L. & de foro, & de curia.

e v. c. solitudĩnes

f v. c. adduxerit,

a al. Aledius

sti, quid ex te [a] *Atedius quæsierit: quinetiam nunc molesti sunt. Quid existimas, si venero? De Terentia ita cura, vt scribis, méque hac ad maximas ægritudines accessione non maxima libera. Et, vt scias me ita dolere, vt non* [b] *iaceam, quibus COSS. Carneades, & ea legatio Romam venerit, scriptum est in tuo annali. Hæc nũc quæro, quæ causa fuerit. de Oropo, opinor. sed certum nescio: &, si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tempore nobilis Epicuréus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis: qui etiam Athenis* πολιτικοὶ *fuerint illustres.* [c] *quæ etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica, molestum: sed quoniam leuiter, rectè esse confido.* [d] *De Magala dubium mihi non erat. vnde enim tam felix Ligus pater? nám quid de me dicam, cui vt omnia contingant, quæ volo, leuari non possum? De Drusi hortis, quanti licuissè tu scribis, id ego quoque audieram, &, vt opinor, heri ad te scripseram.* [e] *sed quanti, quanti bene emitur, quod necesse est. Mihi, quoquo modo tu existimas, (scio enim ego ipse, quid de me existimem) leuatio quædam est, si minùs doloris, at officij debiti. Ad Siccam scripsi, quòd vtitur L. Cotta. Si nihil conficeretur de Transtiberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci. Ad hanc rem tamen plus etiam satis. id velim cogites. Nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. nec mihi iam argento, nec veste opus est,* [f] *nec quibusdam amœnis locis: hoc opus est. Video etiam, à quibus adiuuari possim: sed loquere cum Silio. nihil enim est melius. Mandaui etiam Siccæ. rescripsit, constitutum se cum eo habere.* [g] *Scribat igitur ad me. quid egerit. & tu videbis.* [h] *Bene fecit A. Silius, qui transegerit. neque enim ei deesse volebam: &, quid possem, timebam. De Ouia, confice, vt scribis. De Cicerone, tempus esse iam videtur. sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutarìne possit, an ipsi ferendum sit:*

b v.c. taceam,

c v. c. & L. quæ te etiam ex Apollodori puto posse inuenire.

d v.c. De Gamala d.

e L. sed quãti quanti, bene em.

f fort. nec quibusquam

g L. Scribet

h al. initium nouæ epistolæ.

de totáq. re, quemadmodũ, & quando placeat, velim consideres. Publius iturúsne sit in Africã, & quãdo,[a] ex Atedio scire poteris. quæras, & ad me scribas, velim. Et, vt ad meas ineptias redeã, velim me certiorẽ facias, P. Crassus[b] Vinuliæ F. viuóne P. Crasso consulari, patre suo mortuus sit, vt ego meminisse videor, an pòst. Item quæro de Regillo, Lepidi F. recténe meminerim patre viuo mortuum.[c] Cuspiana explicabis, itémq. Pretiana. De Attica optimè, & ei salutẽ dices, & Piliæ.

a al. ex Alcedio
b al. Vimileię
c L. Cispiana

CICERO ATTICO S. 25

Scripsit ad me diligenter Sicca de Silio, séque ad te rem detulisse: quod tu idem scribis. mihi & res, & condicio placet: sed ita, vt numerato malim, quàm æstimatione. Voluptarias enim possessiones nolet Silius. Vectigalib. autem vt his possum esse contentus, quæ habeo, sic vix minoribus. Vnde ergo numerato? HS. D.C. exprimes ab Hermogene, cùm præsertim necesse erit: & domi video esse HS. D.C. reliquæ pecuniæ, vel vsuram Silio pendemus, dum à Faberio, vel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. Erit etiam aliquid alicunde. sed totam rem tu gubernabis.[d] Drusianis verò hortis [e] multo antepono: neque sunt vmquam comparati, mihi crede. Vna me causa mouet, in qua scio me τετυφῶσθαι. sed, vt facis, obséquere huic errori meo. Nam quod scribis ἐγγήραμα, actum iam de isto est. alia magis quæro. [f] Sicca, vt scribit, etiam si nihil confecerit [g] cum A. Silio, tamen se scribit X. Kal. esse venturum.[h] Cuius occupationibus ignosco, eæque mihi sunt notæ. De voluntate tua, vt simul simus, vel studio potiùs, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis, si ita me haberem, vt eius humanitate frui possem, in primis vellem illum mecum habere: sed mihi solitudo, & recessus, prouincia est. Quod quia facilè ferebat Sicca, eo magis illum desidero. Præterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiem, consuetudi-

d al. Drusinis
e fort. multo hos antep.
f al. Initium nouæ epist.
g v.c. cum A. gidio,
h L. & v.c. Tuis occupationib.

nem victus. Cur ego illi [a] molestus velim, cùm mihi ille iucundus esse non possit? Voluntas tamen eius mihi grata est. Vnam rem ad me [b] scripsisti, de qua decreui nihil tibi rescribere. Spero enim me à te impetrasse, vt priuares me ista molestia. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

a al. molestus esse velim.
b al. scripsit, de &c. nó pl.

CICERO ATTICO S. 26

DE Siliano negotio, etsi mihi non est ignota condicio, tamen hodie me ex Sicca arbitror omnia cogniturum. [c] Cottæ quidem negas te nosse: sed vltra Silianam villam est (quam puto tibi notam esse) villula sordida, & valde pusilla. nihil agri [d] ad aliam rem loci satis: nihil ad eam, quam quæro. sequor celebritatem. Sed, si perficitur de hortis Silij, hoc est, si perficis (est enim totum positum in te) nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus. De Cicerone, vt scribis, ita faciam. ipsi permittam de tempore. nummorum quantum opus erit, vt permutetur, tu videbis. Ex [e] Aledio, quod scribis, si quid inueneris, scribes. Et ego ex tuis animaduerto litteris, & profectò tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus. eadem quotidie, quæ iam, iámque ipsa contrita sunt, tamen facere non possum, quin quotidie ad te mittam, vt tuas accipiam. De Bruto tamen, si quid habebis. scire enim iam puto, vbi Pansam exspectet. si, vt consuetudo est, in prima prouincia, circiter Kal. affuturus videtur. vellem tardiùs. valde enim vrbem fugio multas ob causas. Itaque idipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parem: quod quidem video facile esse. sed habemus satis temporis ad cogitandum. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

c v.c. & L. Cottæ quòd negas te nosse, vltra S I
d v.c. ad vllã rem loci s.
e al. Atedio

CICERO ATTICO. S 27

DE Silio [f] nihilo plura cognoui ex præsente Sicca, [g] quàm ex litteris tuis. Scripseras enim diligenter. Si igitur tu illum conueneris, [h] scribes ad me, si quid videbitur, de quo

f v.c. nilo
g v. c. & L. quàm ex litteris eius. Scripserat enim d.
h L. scribes ad me, si quid videbitur. De

putas ad me missum esse, sit missum, nécne, scio dictum quidem mihi. Certè nihil est. Tu igitur, vt cœpisti. Et, si quid ita conficies,[a] *(quod equidem non arbitror fieri posse) vt illi probetur: Ciceronem, si tibi placebit, adhibebis: eius aliquid interest videri illius causa voluisse: mea quidem nihil, nisi id, quod tu scis:*[b] *quod ego æstimo. Quòd me ad consuetudinem reuocas: fuit meum quidem iampridem* [1] *remp.*[c] *regere, quod faciebam:* [2] [d] *sed interea erat, vbi acquiescerem: nunc planè*[e] *nec ego victum, nec vitam illam colere possum: nec in ea re, quid alius videatur, mihi puto curandum. Mea mihi conscientia pluris est, quàm omnium sermo. Quòd me ipse per litteras consolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim. mærorem minui: dolorem nec potui, nec, si possem, vellem. De Triario, bene interpretaris voluntatem meam: tu verò nihil, nisi vt illi volent. Amo illum mortuum: tutor sum liberis: totam domum diligo. De Castriciano negotio, si Castricius pro*[f] *mancipiis pecuniam accipere volet,*[g] *eámque ei solui, vt nunc soluitur: certè nihil est commodius. sin autem ita actum est, vt ipsa mancipia abduceret: non mihi videtur esse æquum. Rogas enim me, vt tibi scribam, quid mihi videatur. Nolo enim negotij Qu. fratrem quidquam habere. quod videor mihi intellexisse, tibi videri idem. Publius, si æquinoctium exspectat, vt scribis*[h] *Atedium dicere, nauigaturus videtur: mihi autem dixerat per Siciliam. vtrùm, & quando, velim scire. Et velim aliquando, cùm erit tuum commodum, Lentulum puerum visas: eíque de mancipiis, quæ tibi videbitur, attribuas.*[i] *Piliæ, Atticæ salutem.*

quo putas ad me missũ esse, sit missũ, nécne, nescio. Dictum quidem mihi certè nihil est.

a al. quod quidem

b v.c. & L. quod ego magni æstimo.

c v.c. lugere,

d v.c. sed intus erat, al. sed inuitus: erat enim vbi a.

e v.c. nõ ego

f v. c. mancupiis

g L. eámq. sibi solui, v.c. eámq. eis solui, fort. eámq. pro eis solui, vt n.

h al. Aledium

i al. Piliæ, & Atticæ s.

CICERO ATTICO S. 28

Silius, vt scribis, hodie.[k] *cras igitur, vel potius cùm poteris, scribes, si quid erit, cùm videris. Nec ego Brutum vito, nec tamen ab eo leuationem vlla exspecto: sed erant*

k v.c. cras igitur eum, vel p. non pl.

causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum, & , ut nunc est, mansuræ videntur. De hortis, quæso, explica. Caput illud est, quod scis. Sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddam opus sit: nec enim esse in turba possum, nec à vobis abesse. Huic meo cõsilio nihil reperio isto loco aptius. Et de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est: & eò magis,[a] quòd[b] idẽ intellexi tibi videri, me ab Oppio, & Balbo valde diligi. [c] *Cum ijs communices,*[d] *quantopere, & quare velim hortos: sed id ita*[e] *posse, si expediatur illud Faberianum.*[f] *sint igitur auctores futuri. si qua etiam iactura facienda sit in repræsentando:*[g] *quòd possum, adducito.*[h] *tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. Si quid erit: magnum est adiumentum. sin minùs: quacunque ratione contendamus. Vetus illud ἐγχείρημα, quemadmodum scripsisti, vel ἀτάφιον putato.*[i] *De illo Ostiensi nihil est cogitandum. Si hoc non assequimur: (à Lamia non puto posse) Damasippi experiendum est. Quæro quid ad te scribam: sed nihil est. eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, valde gratum. Pueros attribue ei, quot, & quos videbitur.*

CICERO ATTICO S. 29

DE Silij[k] *voluntate vendendi, & de eo quanti, tu vereri videris, primùm ne nolit, deinde ne tanti. Sicca aliter: sed tibi assentior. Quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. Quòd Silius te cum Clodio loqui vult, potes id mea*[l] *voluntate facere: commodiúsque id est, quàm, quod ille à me petit, meipsum scribere ad Clodium. De mancipiis Castricianis, commodissimum esse credo, transigere Egnatium.*[m] *Quòd scribis te ita futurũ putare, cum Ouia, quæso, quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura exspecto.*

a v.c. quòd idem tibi intell.
b fort. item
c v.c. si cum iis comm. nõ plac.
d v.c. quanto opere,
e al. potest,
f v.c. & L. Sintne igitur auctores futuri. fort. si sunt igitur auctores futuri: si qua etiam &c.
g L. quo ad possum,
h fort. tum an sit illud desperatum deniq. intelliges, & ecquid incl.
i al. De illo Ost. n. est cogitandum, [
k v.c. volup tate vend. non pl.
l v.c. voluptate f. non pl.
m v.c. Quòd scribis te ita futurum putare, cũ Ouia quæso, vide ut cõficiatur.

CICERO ATTICO S. 30

Silium mutasse sententiam Sicca mirabatur. Equidē magis miror, quòd, cùm in filium causam cōferret, quæ mihi non iniusta videtur (habet enim, qualem vult) ais te putare,[1] si addiderimus aliud, à quo refugiat, cùm ab ipso id[a] fuerit destinatum, venditurum. Quæris à me, quod summum pretium constituam, & quantum anteire istos hortos Drusi: accessi numquam. Coponianam villam & veterem, & non magnam, noui: siluam nobilem: fructum autem neutrius. quod tamen puto nos scire oportere. sed mihi[a] vtrius istorum, tempore magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. Possim autem assequi, nécne, tu velim cogites. Si enim Faberianum venderem, explicare vel repræsentatione non dubitarem. De Silianis,[2] [b] si modò adduceretur, vt venderet: si[c] venales non haberet, transirem ad Drusum vel tanti, quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando.[d] At concede mihi, quæso, vt eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat: & tamen seruio ita cupiditati, & dolori meo, vt à te regi velim. [e] Egnatius mihi scripsit. is si quid tecum locutus erit (commodissimè enim per eum agi potest) ad me scribes: & id agendum puto. Nam cum Silio non video confici posse. Piliæ, & Atticæ salutem. Hæc ad te mea manu. Vide, quæso, quid agendum sit.

a v.c. fieret

a L. vtriuis ist. & ita v.c.

b L. si non add.

c v.c. venalis

d al. At tu conc. v.c. aut con.

e L. Egnati mihi scripsit. tu, si quid t.l.

CICERO ATTICO S. 31

[f] Publilia ad me scripsit,[1] matrem suam [g] cum Publilio loqui, eam ad me cum illo venturam, & se vnà, si ego paterer. Orat multis, & supplicibus verbis, vt liceat, & vt sibi rescribam. Res quàm molesta sit, vides. Rescripsi, me etiam grauiùs esse affectum, quàm tum, cùm illi dixissem, me solum esse velle: quare nolle me hoc tempore eam

f al. Popillia

g fort. cum Publilio loqui solere, se ad me cū illo & c. v.c. cū Publilio loqueretur, ad me

ad me venire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre venturam: nunc non puto. apparebat enim, illas litteras [a] *non illius esse. Illud autem, quod fore video, ipsum volo vitare, ne illæ ad me veniant. & una est vitatio,* [b] *vt ego nollem.* [c] *sed necesse est (te hoc nunc rogo) vt explores, ad quam diem hîc ita possim esse, vt ne opprimar. Ages, vt scribis, temperatè. Ciceroni velim hoc proponas, ita tamen, si tibi non iniquum videbitur, vt sumtus, huius peregrinationis, quibus, si Romæ esset, domumque conduceret, quod facere cogitabat, facilè contentus futurus erat, accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini: &, cum ei proposueris, ipse velim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei, quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec* [d] *Acidinum, nec Messallam, quos Athenis futuros audio, maiores sumtus facturos, quàm quod ex eis mercedibus* [e] *recipietur. Itaque velim videas, primùm conductores qui sint, & quanti: deinde vt sit, qui ad diem soluat,* [f] *& quid viatici, quid instrumenti satis sit. Iumento certè Athenis nihil opus est: quibus autẽ in via vtatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis.*

a v. c. & L. non esse ipsius. Ill.
b sic. v.c. al. & ego nollẽ.
c sed necesse est. Te hoc nunc rogo, vt expl.
d al. Accidinum
e L. reficietur. al. efficietur. al. redigetur.
f forr. ecquid viatici, ecquid inst.

CICERO ATTICO S. 32

E*Go, vt heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum velim aggrediare. Is, opinor, ita* [g] *parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, vt certa pretia constitueret, quæ mihi nota non sunt. Scribes ad me igitur, quicquid egeris. Vehementer me sollicitat Atticæ nostræ* [h] *valetudo, vt verear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, & tota domus in omni genere diligens, me rursus id suspicari vetat. Cura igitur. plura enim non possum.*

g v.c. partis
h v. c. valitudo,

CICERO

CICERO ATTICO S. 33

EGo hîc vel sine sicca (Tironi enim melius est) facillimè possem esse, vt in malis. Sed, cùm scribas, videndum mihi esse, ne opprimar, ex quo intelligam, [a] *te certum illius profectionis diem non habere: putaui esse commodius me istuc venire: quod idem video tibi placere. Cras igitur in Siccæ suburbano: inde, quemadmodum suades, puto me in Ficulensi fore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coràm videbimus. Tuam quidem & in agendis nostris rebus, & in consiliis ineundis, mihíque dandis, in ipsis litteris, quas mittis,* [b] *beneuolentiam, diligentiam, prudentiam mirificè diligo. Tu tamen, si quid cum Silio, vel illo ipso die, quo ab Siccam venturus ero, certiorem me velim facias, & maximè, cuius loci detractionem fieri velit. Quod enim scribis,* EXTREMI, *vide, ne is ipse locus sit, cuius causa de tota re, vt scis, est à nobis cogitatum.*

a v.c. certum diem illius profectionis non hab.

b v.c. beniuolentiam,

CICERO ATTICO S. 34

HIrtij epistolam tibi misi, & recentem, & beneuolè scriptam. [c] *Antè, quàm proximè discessi, numquam mihi venit in mentem, quo plus insumtum in monumẽtum esset, quàm nescio quid, quod lege conceditur, tantumdem populo dandum esse. quod non magnopere moueret, nisi nescio quomodo (ἀλόγως fortasse) nollem illud vllo nomine, nisi Fani, appellari: quod si volumus, vereor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. Hoc quale sit, quæso, considera. Nam etsi minùs vrgeor, méque ipse propemodum collegi, tamen indigeo tui consilij. Itaque te vehemẽter etiam, atque etiam rogo, magis quàm à me vis, aut pateris te rogari, vt hanc cogitationem toto pectore amplectare.*

c v.c. & L. Antè, quàm à te prox.

CICERO ATTICO S. 35

FAnum fieri volo, [d] *neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinem effugere, non tam propter pœnam legis*

d v.c. neque hoc mihi sua deri pot.

fort. neque hoc mihi dissuaderi p. al. neque hoc mihi exui p.

studeo, quàm vt maximè assequar ἀποθέωσιν. quod poteram, si in ipsa villa facerem. Sed, vt sæpe locuti sumus, cõmutationes dominorum reformido. In agro vbicumque fecero, mihi videor assequi posse, vt posteritas habeat religionẽ. Hæ meæ tibi ineptiæ [a] *(fatebor enim) ferendæ sunt.* [b] *nam habeo, ne me quidem ipsum, quicum tam audacter communicem, quàm te. Si tibi res, si locus, si institutum placet: lege, quæso, legem, mihíque eam mitte. Siquid in mentem veniet, quomodo eam effugere poßimus, vtemur. Ad Brutum siquid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eũ, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quàm tibi* [c] *dixi. Cogitanti enim mihi, nihil tam videtur potuisse facere rusticè. Et si tibi placebit sic agere de fano, vt cœpimus, velim cohortere, & exacuas Cluatium. nam, etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilióque vtendum puto.*

a L. (fateor enim)
b al non habeo,
c L. dixit.

CICERO ATTICO S. 36

TV ad villam fortasse cras.[1] *A te heri duas epistolas* [d] *recepi, alteram pridie datam Hilaro: alteram eodem die à tabellario: accepique* [e] *ab Ægypta litteras eodẽ die, Piliam, & Atticam planè bellè se habere.* [2] [f] *Tuæ litteræ mihi redditæ sunt tertio decimo die. Quòd mihi Bruti litteras, gratum. ad me quoque misit. Eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eam exemplum mearum litterarum. De fano, si nihil mihi hortorum inuenis (qui quidem tibi inueniendi sunt, si me tanti facis, quanti certè facis) valde probo rationem* [g] *tuam. De Tusculano, quamuis prudens ad cogitandum sis, sicut es, tamen, nisi magnæ curæ tibi esset, vt ego consequerer id, quod magnopere vellem, numquam ea res tibi tam bellè in mentem venire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatem requiro. itaque hortos mihi cõficias, necesse est. Maxima est in Scapulæ celebritas, pro-*

d L. accepi.
e L. ab AEgypta lib. eod.
f L. hæ litteræ
g al. tuam de Tusculano. Quāuis &c.

pinquitas: præterea, vbi sis, ne totum diem in villa. Quare antè quàm discedis, Othonem, si Romæ est, conuenias per- uelim. Si nihil erit, etsi tu meam stultitiam consueſti ferre, eò tamen progrediar,[a] vt mihi stomachere. Drusus enim certè vendere vult. Si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero? qua in re ne labar, quæso, prouide. Prouidendi autem vna ratio est, si quid de Scapulanis possumus. Et velim me certiorem facias, quãdiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiam[b] *gratia opus est nobis, tuáque auctoritate: sed facies, vt videbitur. Scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi Hirtius ad me scripsit, Sex. Pompeium Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem. Cn. fugisse nescio quò. neque enim curo. Nihil præterea noui. Litteras Narbone dedit XIIII. kalend. Maias. Tu mihi de Caninij naufragio*[c] *quasi dubia re misisti. Scribas igitur, si quid erit certius. Quòd me à mæstitia auocas, multum*[d] *leuaris, si locum fano dederis. Multa mihi* εἰς ἀποθέωσιν *in mẽtem veniunt: sed loco valde opus est. quare etiam Othonem vide.*

a v.c. & L. vti stomachere.
b L. gratia tua
c v.c. dubia misisti.
d al. proficies,

CICERO ATTICO S. 37

NOn *dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil litterarum: sed homo nequam, qui tuum commodum*[e] *non exspectarit, cùm ob eam vnã causam missus esset. nũc quidem, nisi quid te tenuit,*[f] *suspicor esse in suburbano. At ego hîc scribẽdo dies totos, nihil equidẽ leuor: sed tamẽ aberro. Asinius Pollio ad me scripsit de impuro nostro cognato. quòd Balbus minor nuper satis planè, Dolabella obscurè: hic apertissimè. Ferrẽ grauiter, si nouæ ægrimoniæ locus esset. Sed tamen*[g] *quid impurius? O hominem cauendum! quamquam mihi quidem. sed tenendus dolor est. Tu,*[h] *quoniam necesse nihil est, sic scribes aliquid, si vacabis.*

e v.c. nõ exspectaret,
f v.c. & L. suspicor te esse
g v.c. ecquid
h al. nihil necesse est,

a v.c.& L. peruideri

b L. delegerim maximè, quæ lib.

c v.e. Publicianus,

d v.c.Κύρ-σχε.al.Κύρος.

e L.Sed nimirum

Quod putas oportere [a] *prouideri iam animi mei firmitatem: grauiúsque quosdam scribis de me loqui, quàm aut te scribere, aut* Brutum *: si, qui me fractum esse animo, & debilitatum putant, sciant, quid litterarum, & cuius generis conficiam : credo (si modò homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, vt animum vacuum ad res difficileis scribendas afferam, reprehendendum non esse :* [1] *siue hanc aberrationem à dolore* [b] *delegerim, quæ maximè liberalißima, doctóque homine dignißima, laudari me etiam oportere.* Sed, *cùm ego faciam omnia, quæ facere poßim ad me adiuuandum, tu effice id, quod video te non minùs, quàm me, laborare.* Hoc *mihi debere videor, neque leuari posse, nisi soluero, aut videro me posse soluere, id est, locum, qualem volo, inuenero.* Heredes Scapulæ, *si istos hortos, vt scribis tibi* Othonem *dixisse, partibus quattuor factis, liceri cogitant: nihil est scilicet emtori loci. sin venibunt : quid fieri poßit, videbimus. nam ille locus* [c] *publicanus, qui est* Trebonij, & Cusinij, *erat ad me allatus, sed scis aream esse. nullo pacto probo.* Clodiæ *sanè placent, sed non puto esse venaleis.* De Drusi *hortis, quamuis ab his abhorreas, vt scribis, tamen eò confugiam, nisi quid inueneris.* Ædificatio *me non mouet. nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod, etiã si illos non habuero.* [d] Κύρσις *mihi sic placuit, vt cetera* Antisthenis. *hominis acuti magis, quàm eruditi.*

CICERO ATTICO S. 38

TAbellarius *cùm ad me sine litteris tuis venisset, existimaui tibi eam causam non scribendi fuisse,* [e] *quòd pridie scripsisses ea ipsa, ad quæ rescripsi hac epistola.* Expectaram *tamen aliquid de litteris* Asinij Pollionis. [f] Sed *nimium ex meo otio tuum specto. quamquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris*

valde otiosus. De tabellariis, facerem quod suades, si essent ullæ necessariæ litteræ, ut erant olim, cùm breuioribus diebus, tamen quotidie respondebant tempori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Drusus, alia quædam: nunc, nisi Otho exstitisset,[a] quid scriberemus, non erat. Idipsum dilatum est. tamen alleuor, cùm loquor tecum absens: multo etiam magis, cùm tuas litteras lego. Sed quoniam & abes (sic enim arbitror) & scribendi necessitas nulla est, conquiescent litteræ, nisi quid noui exstiterit.

a L. quod

CICERO ATTICO. S. 39

Qualis futura sit Cæsaris vituperatio contra laudationem meam, perspexi ex eo libro, quem Hirtius ad me misit: in quo colligit vitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. Itaque misi librum ad Muscam, vt tuis librariis daret. Volo enim eum diuulgari:[b] quod quo faciliùs fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν sæpe conor. nihil reperio: & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον. Sed quid simile? Illi, quæ & ipsis honesta essent, scribebant, & grata Alexandro. ecquid tu eiusmodi reperis? Mihi quidem nihil in mẽtem venit. Quòd scribis te vereri, ne & gratia, & auctoritas nostra hoc meo mœrore minuatur: ego quid homines aut reprehẽdãt, aut postulent, nescio. Ne doleam? qui[c] potest? Ne iaceam? quis vmquam minùs? dum tua me domus leuabat, quis à me exclusus? quis venit,[d] qui offenderetur?

b v.c. quóq;

c L. pote'st?

d v.c. qui offenderet?

Asturam sum à te profectus. Legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, quàm ego scripsi: quàm bene, nihil ad rem. sed genus scribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere posset. XXX. dies[e] in hortis fui. Quis aut congressum meum, aut facilitatem sermonis desiderauit?[f] Nunc ipsum, ea lego, ea scribo, vt ij, qui mecum sunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem.

e v.c. in horto

f al. Nũc, vbi sum,

Siquis requirit, cur Romæ non ſim: quia diſceſſus eſt. cur nõ ſim in his meis prædiolis, quæ ſunt huius temporis: quia frequentiam illam non facilè ferrem. Ibi ſum igitur, vbi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus conſumere ſolebat. Cùm Romam venero, nec vultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem illam, qua hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. Conſtantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis, hoc videtur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, vt præconi [a] ſubiiciantur. Id niſi fit, excludemur. ſin ad tabulam venimus: vincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. Nam, quod ad me de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modò res certa ſit: túque enitare, quod facis: quod volumus, conſequemur. Quòd quæris, quamdiu hîc: paucos dies. ſed certum non habeo. ſimulac conſtituero, ad te ſcribam: & tu ad me, quamdiu in ſuburbano ſis futurus. Quo die ego ad te hæc miſi, de Pilia, & Attica mihi quoque eadem, quæ ſcribis, & ſcribuntur, & nuntiantur.

a v.c. ſubiiciantur.

CICERO ATTICO S. 40

Nihil erat, quod ſcriberem. ſcire tamen volebam, vbi eſſes: ſi abes, [b] aut abſuturus es: quãdo rediturus eſſes. [c] facias igitur me certiorem. Et, quod tu ſcire volebas, ego quando ex hoc loco: poſtridie Id. Lanuuij cõſtitui manere: inde poſtridie in Tuſculano, aut Romæ. vtrum ſim facturus: eo ipſo die ſcies. Scis, quàm ſit φιλαίτιον, συμφορά: minimè in te quidẽ: ſed tamen auidè ſum affectus de fano. quod niſi, non dico effectũ, ſed fieri videro: audebo hoc dicere (& tu, vt ſoles, accipies) incurſabit in te dolor meus: non iure ille quidẽ, ſed tamen feres hoc ipſum, quod ſcribo, vt omnia mea fers, ac tuliſti. omneis tuas conſolationes,

b L. aut afuturus es:
c v. c. facies igitur &c. & ita L.

vnam hanc in rem velim conferas. Si quæris quid optem: primùm Scapulæ, deinde Clodiæ: postea, si Silius nolet: Drusus aget iniustè: Cusinij & Trebonij. [1] *puto Terentium esse dominum,*[a] *Rebilium fuisse certò scio. Sin autem tibi Tusculanum placet, vt significasti quibusdam litteris, tibi assentiar. hoc quidem vtiq. perficies, si me lauari vis: quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & victus fortasse vitio meo: sed tamen, si me leuari vis, hæc est summa leuatio: vel (si verum scire vis) vna. Hirtij epistolam si legeris, quæ mihi quasi* προπλασμα *videtur eius vituperationis, quam Cæsar scripsit de Catone: facies me, quid tibi visum sit, (si tibi erit commodum) certiorem. Redeo ad fanum. nisi hac æstate absolutum erit, quam vides integram restare: scelere me liberatum non putabo.*

a L. Rebilum fuisse certè scio.

CICERO ATTICO S. 41

NVllum à te desideraui diem litterarū. videbam enim, quæ scribis: & tamen suspicabar, vel potiùs intelligebam, nihil fuisse, quod scriberes.[b] *Ad VI. Id. verò & abesse te putabam, & planè videbam nihil te habere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittam. Malo enim frustra, quàm te non habere, cui des, si quid fortè sit, quod putes me scire oportere. Itaque accepi VI. Id. litteras tuas inaneis. Quid enim habebas, quod scriberes?*[c] *Mihi tamen illud, quidquid erat, non molestum fuit,*[d] *nihil aliud scire me, noui te nihil habere:*[e] *scripsi tamen nescio quid de Clodia. Vbi ergo ea est? aut quando ventura? Placet mihi res sic, vt, secundum Othonem, nihil magis. sed neque hanc venditurum puto: delectatur enim, & copiosa est: &, illud alterum quàm sit difficile, te non fugit. Sed obsecro, enitamur, vt aliquid ad id, quod cupio, excogitemus.*

b L. A.d. VI. idus

c v.c. Mi t.

d sic v.c. al. nihil aliud scire me, quàm noui te nihil habere.

e al. scripsisti t.

a fort. postridie id.

Ego me hinc [a] *postridie exiturum puto: sed aut in Tusculanum, aut domum: inde fortasse* Arpinum. *cùm certum sciero, scribam ad te.* Venerat *mihi in mentem monere te, vt idipsum, quod facis, faceres.* Putabam *enim commodiùs te idem istud domi agere posse. interpellatione sublata.* Ego *postridie* Id. *vt scripsi ad te antè,* Lanuuij *manere constitui: inde aut* Romæ, *aut in* Tusculano. Scies *antè vtrumque.*

CICERO ATTICO S. 42

b L. Quòd scribis, certè mihi illā rem fore leuamēto: cùm benè facis, itum id est, mihi crede, perinde, vt existimare tu non potes.

c v.c. quanto opere

d v.c. Sed si ista minùs &c.

[b] Q*Vod scies rectè illam rem fore leuamento: bene facis, cùm id esset (mihi crede) perinde, vt existimare tu non posses.* Res indicat [c] *quantopere id cupiam, cùm tibi audeam confiteri: quem id non ita valde probare arbitrer.* Sed *ferendus tibi in hoc meus error. ferendus? immò verò etiam adiuuandus.* De Othone *diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete, & herede.* Proximum *est, vt velim* Clodiæ. [d] Si *ista minùs confici possunt, effice quiduis.* Ego *me maiore religione, quàm quisquam fuit vllius voti, obstrictum puto.* videbis *etiam* Trebonianos: *etsi absunt domini.* Sed, *vt ad te heri scripsi, considerabis etiam de* Tusculano, *ne æstas effluat: quod certè non est committendum.*

CICERO ATTICO S. 43

ET Hirtium *aliquid ad te* συμπαθῶς *de me scripsisse facilè patior (fecit enim humanè) & te eius epistolam ad me non misisse, multo faciliùs. tu enim etiam humaniùs.* Illius *librum, quem ad me misit de* Catone, *propterea volo diuulgari ab tuis, vt ex istorum vituperatione sit illius*

maior laudatio. Quòd per Mustellam agis, habes hominem valde idoneum, méique sanè studiosum iam inde à Pontiano. Perfice igitur aliquid. Quid autem aliud, nisi vt aditus sit emtori: quod per quemuis heredem potest effici. Sed Mustellam id perfecturum, si rogaris, puto. Mihi verò & locum, quem opto, ad id, quod volumus, dederis, & praeterea ἐγχήρημα.[a] nam illa Silij, & Drusi, non satis οἰκοδεσποτικὰ mihi videntur. Quid enim sedere totos dies in villa ista? Igitur malim primùm Othonis, deinde Clodiæ. Si nihil fiet: aut Druso ludus est suggerendus, aut vtendum Tusculano. Quòd domi te inclusisti, ratione fecisti. sed, quæso, confice, & te vacuum redde nobis. Ego hinc, vt scripsi antea, postridie Id.[b] Lanuuiũ: deinde postridie, in Tusculano. Cõtudi enim animũ, & fortasse vici, si modò permansero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Sed quid est, quæso? Philotimus nec[c] Cartini Pompeium teneri: qua de re litterarum ad Clodium Patauinum missarum exemplum mihi Oppius & Balbus miserant, se id factum arbitrari: bellúmque narrat reliquum satis magnum. Solet omnino esse[d] Fuluiaster. Sed tamen, si quid habes. Volo etiam scire de naufragio Caniniano, quid sit.

a v.c. non habet, nam

b L. Lanuuij, deinde p.

c L. Carteiæ

d v.c. Fuluiniaster.

CICERO ATTICO S. 44

Ego hic duo magna συντάγματα absolui. Nullo enim alio modo à miseria quasi aberrare possũ. Tu mihi, etiã si nihil erit, quod scribas (quod fore ita video) tamen idipsum scribas velim, te nihil habuisse, quod scriberes, dummodò ne his verbis. De Attica, optimè. ἀκηδία tua me mouet: etsi scribis nihil esse. In Tusculano eò commodiùs ero, quòd & crebriùs tuas litteras accipiam, & teipsum nonnumquam videbo. Nam ceteroqui ἀνεκτότερα erant Astu-

ræ:nec hæc,quæ refricant,hic me magis angunt.etsi tamen, vbicumque sum,illa sunt mecum. De Cæsare vicino scripseram ad te,quia [a] *cognoram ex tuis litteris: eum σύνναον* [b] *Quirini mâlo,quàm Salutis. Tu verò peruulga Hirtiũ.id enim ipsum putaram,quod scribis:vt,cùm ingenium amici nostri probaretur,ὑπόθεσις vituperandi Catonis irrideretur.*

[a] ...ueram
b v.c. Quirino, quàm Saluti.

CICERO ATTICO S. 45

VIncam,opinor,animum: [c] *Lanuuio pergam in Tusculanum.aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum est(nam dolor idem manebit,* [d] *tantùm mediocrius) aut nescio,quid intersit, vtrùm illuc nunc veniã,an ad decem annos. Neque enim ista maior admonitio, quàm quibus aßiduè conficior, & dies & nocteis. Quid ergo? inquies.nihil litteræ?In hac quidem re vereor, ne etiam contrà.nam essem fortasse durior. Exculto enim animo nihil agreste,nihil inhumanum est.*

c v.c. & Lanuuio perg. & ita L.
d v.c. tantũ modestius)

CICERO ATTICO S. 46

TV igitur, vt scripsisti, nec id incommodo tuo.vel binæ enim poterunt litteræ. occurram etiam, si necesse erit. Ergo id quidem,vt poteris. De Mustella,vt scribis: etsi magnum opus est. eo magis delabor ad Clodiam. quamquam in vtroque Faberianum nomen explorandum est. de quo nihil nocuerit,si aliquid cum Balbo eris locutus: & quidẽ, vt res est,emere nos velle:nec posse sine isto nomine,nec audere [e] *incerto. Sed,quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas,eò prorsus* [f] *exspecto: non quin illud malim:sed & magna res est,& difficile certamen cum cupido,cum locuplete, cum herede. etsi de cupiditate nemini*

e v.c. re incerta.
f v.c. specto:

concedam. ceteris rebus [a] *inferiores sumus. Sed hæc coràm. Hirtij librum, vt facis, diuulgam. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futuram, vicino Cæsare. Tabellarium meum hodie exspectamus. nos de Pilia, & Attica certiores faciet.*

a al. infirmiores

CICERO ATTICO S. 47

DOmi te libenter esse facilè credo: sed velim scire, quid tibi restet, aut iámne confeceris. Ego te in Tusculano exspecto, eóque magis, quòd Tironi statim te venturum scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. Sentiebam omnino, quantum mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quamobrem, vt antè ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me. [b] *quod licebit.*

b L. quotus licebit.

CICERO ATTICO S. 48

HEri non multo pòst, quàm tu à me discessisti, puto quidā vrbani, vt videbātur, ad me mādata, & litteras attulerūt à [c] *C. Mario C. F. eum multis verbis agere mecum per cognationem, quæ mihi secum esset, per eum Marium, quem scripsissem, per eloquentiam L. Crassi, aui sui, vt se defenderem: causámque suam mihi perscripsit. Rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniam Cæsaris, propinqui eius, omnis potestas esset, viri optimi, & hominis liberalissimi: me tamen ei fauturum. O tempora! fore cùm dubitet Curtius consulatum petere! sed hæc hactenus. De Tirone, mihi curæ est. sed iam sciam, quid agat. Heri enim misi qui videret: cui etiam ad te litteras dedi. Epistolam ad Cæsarem tibi misi. Horti quam in diem proscripti sint, velim ad me scribas.*

c v. c. C. Mario, C. F. C. N. multis v.

causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum, & ut nunc est, mansuræ videntur. De hortis, quæso, explica. Caput illud est, quod scis. Sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddam opus sit: nec enim esse in turba possum, nec à vobis abesse. Huic meo cõsilio nihil reperio isto loco aptius. Et de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est: & eò magis,[a] *quòd*[b] *idẽ intellexi tibi videri, me ab Oppio, & Balbo valde diligi.*[c] *Cum ijs communices,*[d] *quantopere, & quare velim hortos: sed id ita*[e] *posse, si expediatur illud Faberianum.*[f] *sint igitur auctores futuri. si qua etiam iactura facienda sit in repræsentando:*[g] *quòd possum, adducito.*[h] *tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. Si quid erit: magnum est adiumentum. sin minùs: quacunque ratione contendamus. Vetus illud ἐγχείρημα, quemadmodum scripsisti, vel ἀδιάφορον putato.*[i] *De illo Ostiensi nihil est cogitandum. Si hoc non assequimur: (à Lamia non puto posse) Damasippi experiendum est. Quæro quid ad te scribam: sed nihil est. eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, valde gratum. Pueros attribue ei, quot, & quos videbitur.*

CICERO ATTICO S. 29

DE Silij[k] *voluntate vendendi, & de eo quanti, tu vereri videris, primùm ne nolit, deinde ne tanti. Sicca aliter: sed tibi assentior. Quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. Quòd Silius te cum Clodio loqui vult, potes id mea*[l] *voluntate facere: commodiúsque id est, quàm, quod ille à me petit, meipsum scribere ad Clodium. De mancipiis Castricianis, commodissimum esse credo, transigere Egnatium.*[m] *Quòd scribis te ita futurũ putare, cum Ouia, quæso, quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura exspecto.*

a v.c. quòd idem tibi intell.
b fort. item
c v.c. si cum ijs comm. nõ plac.
d v.c. quanto opere,
e al. potest,
f v.c. & L. Sintne igitur auctores futuri. fort. si sunt igitur auctores futuri: si qua etiam &c.
g L. quo ad possum,
h fort. tum an sit illud desperatum deniq. intelliges, & ecquid incl.
i al. De illo Ost. n. est cogitandum, s
k v.c. voluptate vend. non pl.
l v.c. voluptate f. non pl.
m v.c. Quòd scribis te ita futurum putare, cũ Ouia quæso, vide ut cõficiatur.

CICERO ATTICO S. 30

Silium mutasse sententiam Sicca mirabatur. Equidē magis miror, quòd, cùm in filium causam cōferret, quæ mihi non iniusta videtur (habet enim, qualem vult) ais te putare,[1] *si addiderimus aliud, à quo refugiat, cùm ab ipso id*[a] *fuerit destinatum, venditurum. Quæris à me, quod summum pretium constituam, & quantum anteire istos hortos Drusi: accessi numquam. Coponianam villam & veterem, & non magnam, noui: siluam nobilem: fructum autem neutrius. quod tamen puto nos scire oportere. sed mihi*[a] *vtrius istorum, tempore magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. Possim autem assequi, nécne, tu velim cogites. Si enim Faberianum venderem, explicare vel repræsentatione non dubitarem. De Silianis,*[2] [b] *si modò adduceretur, vt venderet: si*[c] *venaleis non haberet, transirem ad Drusum vel tanti, quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando.*[d] *At concede mihi, quæso, vt eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat: & tamen seruio ita cupiditati, & dolori meo, vt à te regi velim.*[e] *Egnatius mihi scripsit. is si quid tecum locutus erit (commodissimè enim per eum agi potest) ad me scribes: & id agendum puto. Nam cum Silio non video confici posse. Piliæ, & Atticæ salutem. Hæc ad te mea manu. Vide, quæso, quid agendum sit.*

a v.c. fieret

a L. vtriuis ist. & ita v.c.

b L. si non add.

c v.c. venalis

d al. At tu conc. v.c. aut con.

e L. Egnati mihi scripsit. tu, si quid t.l.

CICERO ATTICO S. 31

[f] *Publilia ad me scripsit,*[1] *matrem suam*[g] *cum Publilio loqui, eam ad me cum illo venturam, & se vnà, si ego paterer. Orat multis, & supplicibus verbis, vt liceat, & vt sibi rescribam. Res quàm molesta sit, vides. Rescripsi, me etiam grauiùs esse affectum, quàm tum, cùm illi dixissem, me solum esse velle: quare nolle me hoc tempore eam*

f al. Popillia

g fort. cum Publilio loqui solere, se ad me cū illo &c. v.c. cū Publilio loqueretur, ad me

ad me venire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre venturam: nunc non puto. apparebat enim, illas litteras [a] *non illius esse. Illud autem, quod fore video, ipsum volo vitare, ne illæ ad me veniant. & vna est vitatio,* [b] *vt ego nollem.* [c] *sed necesse est (te hoc nunc rogo) vt explores, ad quam diem hîc ita possim esse, vt ne opprimar. Ages, vt scribis, temperatè. Ciceroni velim hoc proponas, ita tamen, si tibi non iniquum videbitur, vt sumtus, huius peregrinationis, quibus, si Romæ esset, domumque conduceret, quod facere cogitabat, facilè contentus futurus erat, accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini: &, cum ei proposueris, ipse velim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei, quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec* [d] *Acidinum, nec Messallam, quos Athenis futuros audio, maiores sumtus facturos, quàm quod ex eis mercedibus* [e] *recipietur. Itaque velim videas, primùm conductores qui sint, & quanti: deinde vt sit, qui ad diem soluat,* [f] *& quid viatici, quid instrumenti satis sit. Iumento certè Athenis nihil opus est: quibus autẽ in via vtatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis.*

a v. c. & L. non esse ipsius. Ill.
b sic. v.c. al. & ego nollé.
c sed necesse est. Te hoc nunc rogo, vt expl.
d al. Accidinum
e L. reficietur. al. efficietur. al. redigetur.
f fort. ecquid viatici, ecquid inst.

CICERO ATTICO S. 32

E*Go, vt heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum velim aggrediare. Is, opinor, ita* [g] *parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, vt certa pretia constitueret, quæ mihi nota non sunt. Scribes ad me igitur, quicquid egeris. Vehementer me sollicitat Atticæ nostræ* [h] *valetudo, vt verear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, & tota domus in omni genere diligens, me rursus id suspicari vetat. Cura igitur. plura enim non possum.*

g v.c. partis
h v. c. valitudo,

CICERO

CICERO ATTICO S. 5

EGo hic vel sine Sicca (Tironi enim melius est) facillimè possem esse, vt in malis. Sed, cùm scribas, videndum mihi esse, ne opprimar, ex quo intelligam, [a] *te certum illius profectionis diem non habere: putaui esse commodius me istuc venire: quod idem video tibi placere. Cras igitur in Siccæ suburbano: inde, quemadmodum suades, puto me in Ficulensi fore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coràm videbimus. Tuam quidem & in agendis nostris rebus, & in consiliis ineundis, mihíque dandis, in ipsis litteris, quas mittis,* [b] *beneuolentiam, diligentiam, prudentiam mirificè diligo. Tu tamen, si quid cum Silio, vel illo ipso die, quo ab Siccam venturus ero, certiorem me velim facias, & maximè, cuius loci detractionem fieri velit. Quod enim scribis,* EXTREMI, *vide, ne is ipse locus sit, cuius causa de tota re, vt scis, est à nobis cogitatum.*

a v.c. certum diem illius profectionis non hab.

b v.c. beniuolentiam,

CICERO ATTICO S. 34

HIrtij epistolam tibi misi, & recentem, & beneuolè scriptam. [c] *Antè, quàm proximè discessi, numquam mihi venit in mentem, quo plus insumtum in monumẽtum esset, quàm nescio quid, quod lege conceditur, tantumdem populo dandum esse. quod non magnopere moueret, nisi nescio quomodo (ἀλόγως fortasse) nollem illud vllo nomine, nisi Fani, appellari: quod si volumus, vereor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. Hoc quale sit, quæso, considera. Nam etsi minùs vrgeor, méque ipse propemodum collegi, tamen indigeo tui consilij. Itaque te vehemẽter etiam, atque etiam rogo, magis quàm à me vis, aut pateris te rogari, vt hanc cogitationem toto pectore amplectare.*

c v.c. & L. Antè, quàm à te prox.

CICERO ATTICO S. 35

FAnum fieri volo, [d] *neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinem effugere, non tam propter pœnam legis*

d v.c. neque hoc mihi sua deri pot.

fort. neque hoc mihi dissuaderi p. al. neque hoc mihi exui p.

studeo, quàm vt maximè assequar ἀποθέωσιν. quod poteram, si in ipsa villa facerem. Sed, vt sæpe locuti sumus, cõmutationes dominorum reformido. In agro vbicumque fecero, mihi videor assequi posse, vt posteritas habeat religionẽ. Hæ meæ tibi ineptiæ [a] (fatebor enim) ferendæ sunt. [b] nam habeo, ne me quidem ipsum, quicum tam audacter communicem, quàm te. Si tibi res, si locus, si institutum placet: lege, quæso, legem, mihíque eam mitte. Siquid in mentem veniet, quomodo eam effugere poßimus, vtemur. Ad Brutum siquid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eũ, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quàm tibi [c] dixi. Cogitanti enim mihi, nihil tam videtur potuisse facere rusticè. Et si tibi placebit sic agere de fano, vt cœpimus, velim cohortere, & exacuas Cluatium. nam, etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilióque vtendum puto.

a L. (fateor enim)
b al. non habeo,
c L. dixit.

CICERO ATTICO S. 36

TV ad villam fortasse cras. [1] *A te heri duas epistolas* [d] *recepi, alteram pridie datam Hilaro: alteram eodem die à tabellario: accepique* [e] *ab Ægypta litteras eodẽ die, Piliam, & Atticam planè bellè se habere.* [2] [f] *Tuæ litteræ mihi redditæ sunt tertio decimo die. Quòd mihi Bruti litteras, gratum. ad me quoque misit. Eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eam exemplum mearum litterarum. De fano, si nihil mihi hortorum inuenis (qui quidem tibi inueniendi sunt, si me tanti facis, quanti certè facis) valde probo rationem* [g] *tuam. De Tusculano, quamuis prudens ad cogitandum sis, sicut es, tamen, nisi magnæ curæ tibi esset, vt ego consequerer id, quod magnopere vellem, numquam ea res tibi tam bellè in mentem venire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatem requiro. itaque hortos mihi cõficias, necesse est. Maxima est in Scapulæ celebritas, pro-*

d L. accepi.
e L. ab AEgypta lib. eod.
f L. hæ litteræ
g al. tuam de Tusculano. Quãuis &c.

pinquitas: præterea, vbi sis, ne totum diem in villa. Quare antè quàm discedis, Othonem, si Romæ est, conuenias per-uelim. Si nihil erit, etsi tu meam stultitiam consuesti ferre, eò tamen progrediar, [a] vt mihi stomachere. Drusus enim certè vendere vult. Si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero? qua in re ne labar, quæso, prouide. Prouidendi autem vna ratio est, si quid de Scapulanis possumus. Et velim me certiorem facias, quādiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiam [b] gratia opus est nobis, tuáque auctoritate: sed facies, vt videbitur. Scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi Hirtius ad me scripsit, Sex. Pompeium Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem. Cn. fugisse nescio quò. neque enim curo. Nihil præterea noui. Litteras Narbone dedit XIIII. kalend. Maias. Tu mihi de Caninij naufragio [c] quasi dubia re misisti. Scribas igitur, si quid erit certius. Quòd me à mæstitia auocas, multum [d] leuaris, si locum fano dederis. Multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mētem veniunt: sed loco valde opus est. quare etiam Othonem vide.

a v.c. & L. vti stomachere.
b L. gratia tua
c v.c. dubia misisti.
d al. proficies,

CICERO ATTICO S. 37

NOn dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil litterarum: sed homo nequam, qui tuum commodum [e] non exspectarit, cùm ob eam vnā causam missus esset. nūc quidem, nisi quid te tenuit, [f] suspicor esse in suburbano. At ego hîc scribēdo dies totos, nihil equidē leuor: sed tamē aberro. Asinius Pollio ad me scripsit de impuro nostro cognato. quòd Balbus minor nuper satus planè, Dolabella obscurè: hic apertissimè. Ferrē grauiter, si nouæ ægrimoniæ locus esset. Sed tamen [g] quid impurius? O hominem cauendum! quamquam mihi quidem. sed tenendus dolor est. Tu, [h] quoniam necesse nihil est, sic scribes aliquid, si vacabis.

e v.c. nō exspectaret,
f v.c. & L. suspicor te esse
g v.c. ecquid
h al. nihil necesse est,

a v.c.& L. peruideri

Quod putas oportere [a] prouideri iam animi mei firmitatem: grauiúsque quosdam scribis de me loqui, quàm aut te scribere, aut Brutum: *si, qui me fractum esse animo, & debilitatum putant, sciant, quid litterarum, & cuius generis conficiam: credo (si modò homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, vt animum vacuum ad res difficiles scribendas afferam, reprehendendum non esse:* [1] *siue hanc aberrationem à dolore* [b] *delegerim, quæ maximè liberalissima, doctóque homine dignissima, laudari me etiam oportere.* Sed, *cùm ego faciam omnia, quæ facere possim ad me adiuuandum, tu effice id, quod video te non minùs, quàm me, laborare.* Hoc *mihi debere videor, neque leuari posse, nisi soluero, aut videro me posse soluere, id est, locum, qualem volo, inuenero.* Heredes Scapulæ, *si istos hortos, vt scribis tibi* Othonem *dixisse, partibus quattuor factis, liceri cogitant: nihil est scilicet emtori loci. sin venibunt: quid fieri possit, videbimus. nam ille locus* [c] *publicanus, qui est* Treboni, & Cusinij, *erat ad me allatus, sed scis aream esse. nullo pacto probo.* Clodiæ *sanè placent, sed non puto esse venaleis.* De Drusi *hortis, quamuis ab his abhorreas, vt scribis, tamen eò confugiam, nisi quid inueneris.* Ædificatio *me non mouet. nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod, etiã si illos non habuero.* [d] Κύρεις *mihi sic placuit, vt cetera* Antisthenis. *hominis acuti magis, quàm eruditi.*

b L. delegerim maximè, quæ lib.

c v.e. Publicianus,

d v.c. Κύρεις. al. Κύρος.

CICERO ATTICO S. 38

Tabellarius cùm ad me sine litteris tuis venisset, existimaui tibi eam causam non scribendi fuisse, [e] *quòd pridie scripsisses ea ipsa, ad quæ rescripsi hac epistola.* Ex*spectarum tamen aliquid de litteris* Asinij Pollionis. [f] Sed *nimium ex meo otio tuum specto. quamquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris*

e L. Sed nimirum

valde otioſus. De tabellariis, facerem quod ſuades, ſi eſſent vllæ neceſſariæ litteræ, vt erant olim, cùm breuioribus diebus, tamen quotidie reſpondebant tempori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Druſus, alia quædam: nunc, niſi Otho exſtitiſſet,[a] quid ſcriberemus, non erat. Idipſum dilatum eſt. tamen alleuor, cùm loquor tecum abſens: multo etiam magis, cùm tuas litteras lego. Sed quoniam & abes (ſic enim arbitror) & ſcribendi neceßitas nulla eſt, conquieſcent litteræ, niſi quid noui exſtiterit.

a L. quod

CICERO ATTICO. S. 39

QValis futura ſit Cæſaris vituperatio contra laudationem meam, perſpexi ex eo libro, quem Hirtius ad me miſit: in quo colligit vitia Catonis, ſed cum maximis laudibus meis. Itaque miſi librum ad Muſcam, vt tuis librariis daret. Volo enim eum diuulgari:[b] quod quo faciliùs fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν ſæpe conor. nihil reperio: & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον. Sed quid ſimile? Illi, quæ & ipſis honeſta eſſent, ſcribebant, & grata Alexandro. ecquid tu eiuſmodi reperis? Mihi quidem nihil in mẽtem venit. Quòd ſcribis te vereri, ne & gratia, & auctoritas noſtra hoc meo mærore minuatur: ego quid homines aut reprehẽdãt, aut poſtulent, neſcio. Ne doleam? qui[c] poteſt? Ne iaceam? quis vmquam minùs? dum tua me domus leuabat, quis à me excluſus? quis venit,[d] qui offenderetur?

b v.c. quóq;

c L. pote'ſt?

d v.c. qui offenderet?

Aſturam ſum à te profectus. Legere iſti læti, qui me reprehendunt, tam multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi: quàm bene, nihil ad rem. ſed genus ſcribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſſet. XXX. dies[e] in hortis fui. Quis aut congreſſum meum, aut facilitatem ſermonis deſiderauit? [f] Nunc ipſum, ea lego, ea ſcribo, vt ij, qui mecum ſunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem.

e v.c. in horto

f al. Nũc, vbi ſum,

Siquis requirit, cur Romae non sim: quia discessus est. cur non sim in his meis praediolis, quae sunt huius temporis: quia frequentiam illam non facilè ferrem. Ibi sum igitur, vbi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus consumere solebat. Cùm Romam venero, nec vultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi. Constantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis, hoc videtur effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, vt praeconi [a] subiiciantur. Id nisi fit, excludemur. sin ad tabulam venimus: vincemus facultates Othonis nostra cupiditate. Nam, quod ad me de Lentulo scribis, non est in eo. Faberiana modò res certa sit: túque enitare, quod facis: quod volumus, consequemur. Quòd quaeris, quamdiu hîc: paucos dies. sed certum non habeo. simulac constituero, ad te scribam: & tu ad me, quamdiu in suburbano sis futurus. Quo die ego ad te haec misi, de Pilia, & Attica mihi quoque eadem, quae scribis, & scribuntur, & nuntiantur.

a v.c. subiciantur.

CICERO ATTICO S. 40

Nihil erat, quod scriberem. scire tamen volebam, vbi esses: si abes, [b] aut absuturus es: quando rediturus esses. [c] facias igitur me certiorem. Et, quod tu scire volebas, ego quando ex hoc loco: postridie Id. Lanuuij constitui manere: inde postridie in Tusculano, aut Romae. vtrum sim facturus: eo ipso die scies. Scis, quàm sit φιλαίτιον, συμφορά: minimè in te quidem: sed tamen auidè sum affectus de fano. quod nisi, non dico effectum, sed fieri videro: audebo hoc dicere (& tu, vt soles, accipies) incursabit in te dolor meus: non iure ille quidem, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, vt omnia mea fers, ac tulisti. omneis tuas consolationes,

b L. aut afuturus es:
c v.c. facies igitur &c. & ita L.

vnam hanc in rem velim conferas. Si quaeris quid optem: primùm Scapulae, deinde Clodiae: postea, si Silius nolet: Drusus aget iniustè: Cusinij & Trebonij.[1] *puto Terentium esse dominum,*[a] *Rebilium fuisse certò scio. Sin autem tibi Tusculanum placet, vt significasti quibusdam litteris, tibi assentiar. hoc quidem vtiq. perficies, si me leuari vis: quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & victus fortasse vitio meo: sed tamen, si me leuari vis, haec est summa leuatio: vel (si verum scire vis) vna. Hirtij epistolam si legeris, quae mihi quasi* πρόπλασμα *videtur eius vituperationis, quam Caesar scripsit de Catone: facies me, quid tibi visum sit, (si tibi erit commodum) certiorem. Redeo ad fanum. nisi hac aestate absolutum erit, quam vides integram restare: scelere me liberatum non putabo.*

a L. Rebilum fuisse certè scio.

CICERO ATTICO S. 41

N*Vllum à te desideraui diem litterarũ. videbam enim, quae scribis: & tamen suspicabar, vel potiùs intellegebam, nihil fuisse, quod scriberes.*[b] *Ad VI. Id. verò & abesse te putabam, & planè videbam nihil te habere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittam. Mâlo enim frustra, quàm te non habere, cui des, siquid fortè sit, quod putes me scire oportere. Itaque accepi V I. Id. litteras tuas inanes. Quid enim habebas, quod scriberes?*[c] *Mihi tamen illud, quidquid erat, non molestum fuit,*[d] *nihil aliud scire me, noui te nihil habere:*[e] *scripsi tamen nescio quid de Clodia. Vbi ergo ea est? aut quando ventura? Placet mihi res sic, vt, secundum Othonem, nihil magis. sed neque hanc vendituram puto: delectatur enim, & copiosa est: &, illud alterum quàm sit difficile, te non fugit. Sed obsecro, enitamur, vt aliquid ad id, quod cupio, excogitemus.*

b L. A. d. V I. idus

c v.c. Mi t.

d sic v.c. al. nihil aliud scire me, quàm noui te nihil habere.

e al. scripsisti t.

a fort. postridie id.

Ego me hinc [a] postridie exiturum puto: sed ait in Tusculanum, aut domum: inde fortasse Arpinum. cùm certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentem monere te, vt idipsum, quod facis, faceres. Putabam enim commodiùs te idem istud domi agere posse. interpellatione sublata. Ego postridie Id. vt scripsi ad te antè, Lanuuij manere constitui: inde aut Romæ, aut in Tusculano. Scies antè vtrumque.

CICERO ATTICO S. 41

b L. Quòd scribis, certè mihi illã rem fore leuamẽto: cùm benè facis, itum id est, mihi crede, perinde, vt existimare tu non potes.

c v.c. quanto opere

d v.c. Sed si ista minùs &c.

1 [b] *QVod scies rectè illam rem fore leuamento: bene facis, cùm id esset (mihi crede) perinde, vt existimare tu non posses. Res indicat [c] quantopere id cupiam, cùm tibi audeam confiteri: quem id non ita valde probare arbitrer. Sed ferendus tibi in hoc meus error. ferendus? immò verò etiam adiuuandus. De Othone diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete, & herede. Proximum est, vt velim Clodiæ. [d] Si ista minùs confici possunt, effice quiduis. Ego me maiore religione, quàm quisquam fuit vllius voti, obstrictum puto. videbis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. Sed, vt ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano, ne æstas effluat: quod certè non est committendum.*

CICERO ATTICO S. 43

ET Hirtium aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse facilè patior (fecit enim humanè) & te eius epistolam ad me non misisse, multo faciliùs. tu enim etiam humaniùs. Illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea volo diuulgari ab tuis, vt ex istorum vituperatione sit illius

maior laudatio. Quòd per Mustellam agis, habes hominem valde idoneum, meíque sanè studiosum iam inde à Pontiano. Persice igitur aliquid. Quid autem aliud, nisi vt aditus sit emtori: quod per quemuis heredem potest effici. Sed Mustellam id perfecturum, si rogaris, puto. Mihi verò & locum, quem opto, ad id, quod volumus, dederis, & præterea ἐγγήραμα.[a] *nam illa Silij, & Drusi, non satis οἰκοδεσποτικὰ mihi videntur. Quid enim sedere totos dies in villa ista? igitur malim primùm Othonis, deinde Clodiæ. Si nihil fiet: aut Druso ludus est suggerendus, aut vtendum Tusculano. Quòd domi te inclusisti, ratione fecisti. sed, quæso, confice, & te vacuum redde nobis. Ego hinc, vt scripsi antea, postridie Id.*[b] *Lanuuiũ: deinde postridie, in Tusculano. Cõtudi enim animũ, & fortasse vici, si modò permansero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Sed quid est, quæso? Philotimus nec*[c] *Cartini Pompeium teneri: qua de re litterarum ad Clodium Patauinum missarum exemplum mihi Oppius & Balbus miserant, se id factum arbitrari: bellúmque narrat reliquum satis magnum. Solet omnino esse*[d] *Fuluiaster. Sed tamen, si quid habes. Volo etiam scire de naufragio Caniniano, quid sit.*

a v.c. non habet, nam

b L. Lanuuij, deinde p.

c L. Carteia

d v.c. Fuluiniaster.

CICERO ATTICO S. 44

EGo hic duo magna συντάγματα absolui. Nullo enim alio modo à miseria quasi aberrare possũ. Tu mihi, etiã si nihil erit, quod scribas (quod fore ita video) tamen idipsum scribas velim, te nihil habuisse, quod scriberes, dummodò ne his verbis. De Attica, optimè. ἀκηδία tua me mouet: etsi scribis nihil esse. In Tusculano eò commodiùs ero, quòd & crebriùs tuas litteras accipiam, & teipsum nonnumquam videbo. Nam ceteroqui αἰσχύτερα erant Astu-

ræ:nec hæc,quæ refricant,hic me magis angunt. etsi tamen, vbicumque sum,illa sunt mecum. De Cæsare *vicino scripseram ad te,quia* [a] *cognoram ex tuis litteris : eum σύνναον* [b] *Quirini mâlo,quàm* Salutis. *Tu verò peruulga* Hirtiũ.*id enim ipsum putaram,quod scribis:vt,cùm ingenium amici nostri probaretur,ὑπόθεσις vituperandi*Catonis *irrideretur.*

...gno- ueram

b v.c.Quirino, quàm Saluti.

CICERO ATTICO S. 45

V*Incam,opinor,animum:*[c] Lanuuio *pergam in* Tuscu*lanum.aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum est(nam dolor idem manebit,*[1] [d] *tantùm mediocrius) aut nescio,quid intersit, vtrùm illuc nunc veniã,an ad decem annos.* Neque *enim ista maior admonitio, quàm quibus aßiduè conficior, & dies & nocteis.* Quid *ergo? inquies.nihil litteræ?*In *hac quidem re vereor, ne etiam contrà.nam essem fortasse durior.* Exculto *enim animo nihil agreste,nihil inhumanum est.*

c v.c. & Lanuuio perg. & ita L.

d v.c. tantũ modestius)

CICERO ATTICO S. 46

TV *igitur, vt scripsisti, nec id incommodo tuo.vel binæ enim poterunt litteræ. occurram etiam, si necesse erit.* Ergo *id quidem,vt poteris.* De Mustella,*vt scribis: etsi magnum opus est. eo magis delabor ad* Clodiam. *quamquam in vtroque* Faberianum *nomen explorandum est. de quo nihil nocuerit,si aliquid cum* Balbo *eris locutus: & quidẽ, vt res est,emere nos velle:nec posse sine isto nomine,nec audere* [e] *incerto.* Sed, *quando* Clodia Romæ *futura est, & quia tanti rem æstimas,eò prorsus* [f] *exspecto: non quin illud malim:sed & magna res est,& difficile certamen cum cupido,cum locuplete, cum herede. etsi de cupiditate nemini*

e v.c. re incerta.

f v.c. specto:

concedam. ceteris rebus [a] inferiores ſumus. Sed hæc coràm. Hirtij librum, vt facis, diuulgam. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futuram, vicino Cæſare. Tabellarium meum hodie exſpectamus. nos de Pilia, & Attica certiores faciet.

[a] al. infirmiores

CICERO ATTICO S. 47

Domi te libenter eſſe facilè credo: ſed velim ſcire, quid tibi reſtet, aut iámne confeceris. Ego te in Tuſculano exſpecto, eóque magis, quòd Tironi ſtatim te venturum ſcripſiſti, & addidiſti, te putare opus eſſe. Sentiebam omnino, quantum mihi præſens prodeſſes, ſed multo magis poſt diſceſſum tuum ſentio. quamobrem, vt antè ad te ſcripſi, aut ego ad te totus, aut tu ad me. [b] quod licebit.

[b] L. quotus licebit.

CICERO ATTICO S. 48

Heri non multo pòſt, quàm tu à me diſceſſiſti, puto quidā vrbani, vt videbātur, ad me mādata, & litteras attulerūt à [c] C. Mario C. F. eum multis verbis agere mecum per cognationem, quæ mihi ſecum eſſet, per eum Marium, quem ſcripſiſſem, per eloquentiam L. Craſſi, aui ſui, vt ſe defenderem: causámque ſuam mihi perſcripſit. Reſcripſi, patrono illi nihil opus eſſe, quoniam Cæſaris, propinqui eius, omnis poteſtas eſſet, viri optimi, & hominis liberaliſsimi: me tamen ei fauturum. O tempora! fore cùm dubitet Curtius conſulatum petere! ſed hæc hactenus. De Tirone, mihi curæ eſt. ſed iam ſciam, quid agat. Heri enim miſi qui videret: cui etiam ad te litteras dedi. Epiſtolam ad Cæſarem tibi miſi. Horti quam in diem proſcripti ſint, velim ad me ſcribas.

[c] v. c. C. Mario, C. F. C. N. multis v.

causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum, & , vt nunc est, mansuræ videntur. De hortis, quæso, explica. Caput illud est, quod scis. Sequitur, vt etiam mihi ipsi quiddam opus sit: nec enim esse in turba possum, nec à vobis abesse. Huic meo cōsilio nihil reperio isto loco aptius. Et de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est: & eò magis,[a] quòd [b] idē intellexi tibi videri, me ab Oppio, & Balbo valde diligi. [c] Cum ijs communices,[d] quantopere, & quare velim hortos: sed id ita [e] posse, si expediatur illud Faberianum.[f] sint igitur auctores futuri. si qua etiam iactura facienda sit in repræsentando:[g] quòd possum, adducito. [h] tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. Si quid erit: magnum est adiumentum. sin minùs: quacunque ratione contendamus. Vetus illud ἐγχείρημα, quemadmodum scripsisti, vel ἀνέφιον putato. [i] De illo Ostiensi nihil est cogitandum. Si hoc non assequimur: (à Lamia non puto posse) Damasippi experiendum est. Quæro quid ad te scribam: sed nihil est. eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, valde gratum. Pueros attribue ei, quot, & quos videbitur.

CICERO ATTICO S. 29

De Silij [k] voluntate vendendi, & de eo quanti, tu vereri videris, primùm ne nolit, deinde ne tanti. Sicca aliter: sed tibi assentior. Quare, vt ei placuit, scripsi ad Egnatium. Quòd Silius te cum Clodio loqui vult, potes id mea [l] voluntate facere: commodiúsque id est, quàm, quod ille à me petit, meipsum scribere ad Clodium. De mancipiis Castricianis, commodissimum esse credo, transigere Egnatium. [m] Quòd scribis te ita futurū putare, cum Ouia, quæso, quidem vt conficiatur. Quoniam, vt scribis, nox erat, in hodierna epistola plura exspecto.

a v.c. quòd idem tibi intell.
b fort. item
c v.c. si cum iis comm. nō plac.
d v.c. quanto opere,
e al. potest,
f v.c. & L. Sintne igitur auctores futuri. fort. si sunt igitur auctores futuri: si qua etiam &c.
g L. quo ad possum,
h fort. tum an sit illud desperatum deniq. intelliges, & ecquid incl.
i al. De illo Ost. n. est cogitandum, f
k v.c. voluptate vend. non pl.
l v.c. voluptate f. non pl.
m v.c. Quòd scribis te ita futurum putare, cū Ouia quæso, vide vt cōficiatur.

CICERO ATTICO S. 30

SIlium mutaſſe ſententiam Sicca mirabatur. Equidē magis miror, quòd, cùm in filium cauſam cōferret, quæ mihi non iniuſta videtur (habet enim, qualem vult) ais te putare,[1] ſi addiderimus aliud, à quo refugiat, cùm ab ipſo id [a] fuerit deſtinatum, venditurum. Quæris à me, quod ſummum pretium conſtituam, & quantum anteire iſtos hortos Druſi: acceſſi numquam. Coponianam villam & veterem, & non magnam, noui: ſiluam nobilem: fructum autem neutrius. quod tamen puto nos ſcire oportere. ſed mihi [a] vtrius iſtorum, tempore magis meo, quàm ratione æſtimandi ſunt. Poſſim autem aſſequi, néc ne, tu velim cogites. Si enim Faberianum venderem, explicare vel repræſentatione non dubitarem. De Silianis,[2] [b] ſi modò adduceretur, vt venderet: ſi [c] venaleis non haberet, tranſirem ad Druſum vel tanti, quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes poteſt eſſe in repræſentando.[d] At concede mihi, quæſo, vt eo animo ſim, quo is debeat eſſe, qui emere cupiat: & tamen ſeruio ita cupiditati, & dolori meo, vt à te regi velim. [e] Egnatius mihi ſcripſit. is ſi quid tecum locutus erit (commodiſſimè enim per eum agi poteſt) ad me ſcribes: & id agendum puto. Nam cum Silio non video confici poſſe. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Hæc ad te mea manu. Vide, quæſo, quid agendum ſit.

a v.c. fieret

a L. vtriuis iſt. & ita v.c.

b L. ſi non add.

c v.c. venalis

d al. At tu conc. v.c. aut con.

e L. Egnati⁹ mihi ſcripſit. tu, ſi quid t.l.

CICERO ATTICO S. 31

[f] PVblilia ad me ſcripſit,[1] matrem ſuam [g] cum Publilio loqui, eam ad me cum illo venturam, & ſe vnà, ſi ego paterer. Orat multis, & ſupplicibus verbis, vt liceat, & vt ſibi reſcribam. Res quàm moleſta ſit, vides. Reſcripſi, me etiam grauiùs eſſe affectum, quàm tum, cùm illi dixiſſem, me ſolum eſſe velle: quare nolle me hoc tempore eam

f al. Popillia

g fort. cum Publilio loqui ſolere, ſe ad me cū illo & c. v.c. cū Publilio loqueretur, ad me

ad me venire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre venturam: nunc non puto. apparebat enim, illas litteras [a] non illius esse. Illud autem, quod fore video, ipsum volo vitare, ne illæ ad me veniant. & vna est vitatio, [b] vt ego nollem. [c] sed necesse est (te hoc nunc rogo) vt explores, ad quam diem hic ita possim esse, vt ne opprimar. Ages, vt scribis, temperatè. Ciceroni velim hoc proponas, ita tamen, si tibi non iniquum videbitur, vt sumtus, huius peregrinationis, quibus, si Romæ esset, domumque conduceret, quod facere cogitabat, facilè contentus futurus erat, accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini: &, cum ei proposueris, ipse velim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei, quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec [d] Acidinum, nec Messallam, quos Athenis futuros audio, maiores sumtus facturos, quàm quod ex eis mercedibus [e] recipietur. Itaque velim videas, primùm conductores qui sint, & quanti: deinde vt sit, qui ad diem soluat, [f] & quid viatici, quid instrumenti satis sit. Iumento certè Athenis nihil opus est: quibus autẽ in via vtatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis.

a v. c. & L. non esse ipsius. Ill.
b sic. v.c. al. & ego nollẽ. c sed necesse est. Te hoc nunc rogo, vt expl.
d al. Accidinum
e L. reficietur. al. efficietur. al. redigetur.
f fort. ec. quid viatici, eequid inst.

CICERO ATTICO S. 32

Ego, vt heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum velim aggrediare. Is, opinor, ita [g] parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, vt certa pretia constitueret, quæ mihi nota non sunt. Scribes ad me igitur, quicquid egeris. Vehementer me sollicitat Atticæ nostræ [h] valetudo, vt verear etiam, nequa culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, & tota domus in omni genere diligens, me rursus id suspicari vetat. Cura igitur. plura enim non possum.

g v.c. partis
h v. c. valitudo,

CICERO

CICERO ATTICO S. 5

Ego hîc vel sine Sicca (Tironi enim melius est) facillimè possem esse, vt in malis. Sed, cùm scribas, videndum mihi esse, ne opprimar, ex quo intelligam, [a] te certum illius profectionis diem non habere: putaui esse commodius me istuc venire: quod idem video tibi placere. Cras igitur in Siccæ suburbano: inde, quemadmodum suades, puto me in Ficulensi fore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coràm videbimus. Tuam quidem & in agendis nostris rebus, & in consiliis ineundis, mihíque dandis, in ipsis litteris, quas mittis, [b] beneuolentiam, diligentiam, prudentiam mirificè diligo. Tu tamen, si quid cum Silio, vel illo ipso die, quo ab Siccam venturus ero, certiorem me velim facias, & maximè, cuius loci detractionem fieri velit. Quod enim scribis, EXTREMI, vide, ne is ipse locus sit, cuius causa de tota re, vt scis, est à nobis cogitatum.

a v.c. certum diem illius profectionis non hab.

b v.c. beniuolentiam,

CICERO ATTICO S. 34

Hirtij epistolam tibi misi, & recentem, & beneuolè scriptam. [c] Antè, quàm proximè discessi, numquam mihi venit in mentem, quo plus insumtum in monumẽtum esset, quàm nescio quid, quod lege conceditur, tantumdem populo dandum esse. quod non magnopere mouèret, nisi nescio quomodo (ἀλόγως fortasse) nollem illud vllo nomine, nisi Fani, appellari: quod si volumus, vereor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. Hoc quale sit, quæso, considera. Nam etsi minùs vrgeor, méque ipse propemodum collegi, tamen indigeo tui consilij. Itaque te vehemẽter etiam, atque etiam rogo, magis quàm à me vis, aùt pàteris te rogari, vt hanc cogitationem toto pectore amplectare.

c v.c. & L. Antè, quàm à te prox.

CICERO ATTICO S. 35

Fanum fieri volo, [d] neque hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinem effugere, non tam propter pœnam legis

d v.c. neque hoc mihi sua deri pot.

fort. neque hoc mihi dissuaderi p. al. neque hoc mihi exui p.

a L. (fateor enim)

b al. non habeo,

c L. dixit.

studeo, quàm vt maximè assequar ἀποθέωσιν. quod poteram, si in ipsa villa facerem. Sed, vt sæpe locuti sumus, cõmutationes dominorum reformido. In agro vbicumque fecero, mihi videor assequi posse, vt posteritas habeat religionẽ. Hæ meæ tibi ineptiæ [a] *(fatebor enim) ferendæ sunt.* [b] *nam habeo, ne me quidem ipsum, quicum tam audacter communicem, quàm te. Si tibi res, si locus, si institutum placet: lege, quæso, legem, mihíque eam mitte. Siquid in mentem veniet, quomodo eam effugere poßimus, vtemur. Ad Brutum siquid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eũ, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quàm tibi* [c] *dixi. Cogitanti enim mihi, nihil tam videtur potuisse facere rusticè. Et si tibi placebit sic agere de fano, vt cœpimus, velim cohortere, & exacuas Cluatium. nam, etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilióque vtendum puto.*

CICERO ATTICO S. 36

d L. accepi.

e L. ab AEgypta lib. eod.

f L. hæ litteræ

g al. tuam de Tusculano. Quãuis &c.

TV ad villam fortasse cras. [1] *A te heri duas epistolas* [d] *recepi, alteram pridie datam Hilaro: alteram eodem die à tabellario: accepíque* [e] *ab Ægypta litteras eodẽ die, Piliam, & Atticam planè bellè se habere.* [2] [f] *Tuæ litteræ mihi redditæ sunt tertio decimo die. Quòd mihi Bruti litteras, gratum. ad me quoque misit. Eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eam exemplum mearum litterarum. De fano, si nihil mihi hortorum inuenis (qui quidem tibi inueniendi sunt, si me tanti facis, quanti certè facis) valde probo rationem* [g] *tuam. De Tusculano, quamuis prudens ad cogitandum sis, sicut es, tamen, nisi magnæ curæ tibi esset, vt ego consequerer id, quod magnopere vellem, numquam ea res tibi tam bellè in mentem venire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatem requiro. itaque hortos mihi cõficias, necesse est. Maxima est in Scapulæ celebritas, pro-*

pinquitas: præterea, vbi ſis, ne totum diem in villa. Quare antè quàm diſcedis, Othonem, ſi Romæ eſt, conuenias peruelim. Si nihil erit, etſi tu meam ſtultitiam conſueſti ferre, eò tamen progrediar,[a] vt mihi ſtomachere. Druſus enim certè vendere vult. Si ergo aliud erit, non mea erit culpa, niſi emero? qua in re ne labar, quæſo, prouide. Prouidendi autem vna ratio eſt, ſiquid de Scapulanis poſſumus. Et velim me certiorem facias, quādiu in ſuburbano ſis futurus. Apud Terentiam [b] gratia opus eſt nobis, tuáque auctoritate: ſed facies, vt videbitur. Scio enim, ſi quid mea interſit, tibi maiori curæ ſolere eſſe, quàm mihi Hirtius ad me ſcripſit, Sex. Pompeium Corduba exiſſe, & fugiſſe in Hiſpaniam citeriorem. Cn. fugiſſe neſcio quò. neque enim curo. Nihil præterea noui. Litteras Narbone dedit XIIII. kalend. Maias. Tu mihi de Caninij naufragio [c] quaſi dubia re miſiſti. Scribas igitur, ſiquid erit certius. Quòd me à mæſtitia auocas, multum [d] leuaris, ſi locum fano dederis. Multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mētem veniunt: ſed loco valde opus eſt. quare etiam Othonem vide.

a v.c. & L. vti ſtomachere.
b L. gratia tua
c v.c. dubia miſiſti.
d al. proficies,

CICERO ATTICO S. 37

NOn dubito, quin occupatiſsimus fueris, qui ad me nihil litterarum: ſed homo nequam, qui tuum commodum [e] non exſpectarit, cùm ob eam vnā cauſam miſſus eſſet. nūc quidem, niſi quid te tenuit, [f] ſuſpicor eſſe in ſuburbano. At ego hîc ſcribēdo dies totos, nihil equidē leuor: ſed tamē aberro. Aſinius Pollio ad me ſcripſit de impuro noſtro cognato. quòd Balbus minor nuper ſatis planè, Dolabella obſcurè: hic apertiſsimè. Ferrē grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. Sed tamen [g] quid impurius? O hominem cauendum! quamquam mihi quidem. ſed tenendus dolor eſt. Tu, [h] quoniam neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid, ſi vacabis.

e v.c. nō exſpectaret,
f v.c. & L. ſuſpicor te eſſe
g v.c. ecquid
h al. nihil neceſſe eſt,

a v.c.& L. peruideri

b L. delegerim maximè, quæ lib.

c v.e. Publicianus,

d v.c. Κύρσαρ. al. Κύρος.

Quod putas oportere [a] prouideri iam animi mei firmitatem: grauiúsque quosdam scribis de me loqui, quàm aut te scribere, aut Brutum: si, qui me fractum esse animo, & debilitatum putant, sciant, quid litterarum, & cuius generis conficiam: credo (si modò homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, vt animum vacuum ad res difficileis scribendas afferam, reprehendendum non esse: [1] siue hanc aberrationem à dolore [b] delegerim, quæ maximè liberalissima, doctóque homine dignissima, laudari me etiam oportere. Sed, cùm ego faciam omnia, quæ facere possim ad me adiuuandum, tu effice id, quod video te non minùs, quàm me, laborare. Hoc mihi debere videor, neque leuari posse, nisi soluero, aut videro me posse soluere, id est, locum, qualem volo, inuenero. Heredes Scapulæ, si istos hortos, vt scribis tibi Othonem dixisse, partibus quattuor factis, liceri cogitant: nihil est scilicet emtori loci. sin venibunt: quid fieri posit, videbimus. nam ille locus [c] publicanus, qui est Treboníj, & Cusiníj, erat ad me allatus, sed scis aream esse. nullo pacto probo. Clodiæ sanè placent, sed non puto esse venaleis. De Drusi hortis, quamuis ab his abhorreas, vt scribis, tamen eò confugiam, nisi quid inueneris. Ædificatio me non mouet. nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod, etiã si illos non habuero. [d] Κύρσαρ mihi sic placuit, vt cetera Antisthenis. hominis acuti magis, quàm eruditi.

CICERO ATTICO S. 38

e L. Sed nimirum

Tabellarius cùm ad me sine litteris tuis venisset, existimaui tibi eam causam non scribendi fuisse, [e] quòd pridie scripsisses ea ipsa, ad quæ rescripsi hac epistola. Exspectaram tamen aliquid de litteris Asiníj Pollionis. [f] Sed nimium ex meo otio tuum specto. quamquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris

valde otiosus. De tabellariis, facerem quod suades, si essent vllæ necessariæ litteræ, vt erant olim, cùm breuioribus diebus, tamen quotidie respondebant tempori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Drusus, alia quædam: nunc, nisi Otho exstitisset,[a] quid scriberemus, non erat. Idipsum dilatum est. tamen alleuor, cùm loquor tecum absens: multo etiam magis, cùm tuas litteras lego. Sed quoniam & abes (sic enim arbitror) & scribendi necessitas nulla est, conquiescent litteræ, nisi quid noui exstiterit.

a L. quod

CICERO ATTICO. S. 39

Qvalis futura sit Cæsaris vituperatio contra laudationem meam, perspexi ex eo libro, quem Hirtius ad me misit: in quo colligit vitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. Itaque misi librum ad Muscam, vt tuis librariis daret. Volo enim eum diuulgari:[b] quod quo faciliùs fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν sæpe conor. nihil reperio: & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον. Sed quid simile? Illi, quæ & ipsis honesta essent, scribebant, & grata Alexandro. ecquid tu eiusmodi reperis? Mihi quidem nihil in mẽtem venit. Quòd scribis te vereri, ne & gratia, & auctoritas nostra hoc meo mærore minuatur: ego quid homines aut reprehẽdãt, aut postulent, nescio. Ne doleam? qui[c] potest? Ne iaceam? quis vnquam minùs? dum tua me domus leuabat, quis à me exclusus? quis venit,[d] qui offenderetur?

b v.c. quóq;

c L. pote'st?

d v.c. qui offenderet?

Asturam sum à te profectus. Legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, quàm ego scripsi: quàm bene, nihil ad rem. sed genus scribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere posset. XXX. dies[e] in hortis fui. Quis aut congressum meum, aut facilitatem sermonis desiderauit?[f] Nunc ipsum, ea lego, ea scribo, vt ij, qui mecum sunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem.

e v.c. in horto

f al. Nũc, vbi sum,

Siquis requirit, cur Romæ non ſim: quia diſceſſus eſt. cur nõ ſim in his meis prædiolis, quæ ſunt huius temporis: quia frequentiam illam non facilè ferrem. Ibi ſum igitur, vbi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus conſumere ſolebat. Cùm Romam venero, nec vultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem illam, qua hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. Conſtantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis, hoc videtur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, vt præconi [a] ſubiiciantur. Id niſi fit, excludemur. ſin ad tabulam venimus: vincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. Nam, quod ad me de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modò res certa ſit: túque enitare, quod facis: quod volumus, conſequemur. Quòd quæris, quamdiu hîc: paucos dies. ſed certum non habeo. ſimulac conſtituero, ad te ſcribam: & tu ad me, quamdiu in ſuburbano ſis futurus. Quo die ego ad te hæc miſi, de Pilia, & Attica mihi quoque eadem, quæ ſcribis, & ſcribuntur, & nuntiantur.

a v.c. ſubiciantur.

CICERO ATTICO S. 40

Nihil erat, quod ſcriberem. ſcire tamen volebam, vbi eſſes: ſi abes, [b] aut abfuturus es: quãdo rediturus eſſes. [c] facias igitur me certiorem. Et, quod tu ſcire volebas, ego quando ex hoc loco: poſtridie Id. Ianuarij cõſtitui manere: inde poſtridie in Tuſculano, aut Romæ. vtrum ſim facturus: eo ipſo die ſcies. Scis, quàm ſit φιλαίτιον, συμφορά: minimè in te quidẽ: ſed tamen auidè ſum affectus de fano. quod niſi, non dico effectũ, ſed fieri videro: audebo hoc dicere (& tu, vt ſoles, accipies) incurſabit in te dolor meus: non iure ille quidẽ, ſed tamen feres hoc ipſum, quod ſcribo, vt omnia mea fers, ac tuliſti. omneis tuas conſolationes,

b L. aut afuturus es:
c v. c. facies igitur &c. & ita L.

vnam hanc in rem velim conferas. Si quæris quid optem: primùm Scapulæ, deinde Clodiæ: postea, si Silius nolet: Drusus aget iniustè: Cusinij & Trebonij. [1] puto Terentium esse dominum, [a] Rebilium fuisse certò scio. Sin autem tibi Tusculanum placet, vt significasti quibusdam litteris, tibi assentiar. hoc quidem vtiq. perficies, si me lauari vis: quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & victus fortasse vitio meo: sed tamen, si me leuari vis, hæc est summa leuatio: vel (si verum scire vis) vna. Hirtij epistolam si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα videtur eius vituperationis, quam Cæsar scripsit de Catone: facies me, quid tibi visum sit, (si tibi erit commodum) certiorem. Redeo ad fanum. nisi hac æstate absolutum erit, quam vides integram restare: scelere me liberatum non putabo.

a L. Rebilum fuisse certè scio.

CICERO ATTICO S. 41

NVllum à te desideraui diem litterarū. videbam enim, quæ scribis: & tamen suspicabar, vel potiùs intelligebam, nihil fuisse, quod scriberes. [b] Ad VI. Id. verò & abesse te putabam, & planè videbam nihil te habere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittam. Malo enim frustra, quàm te non habere, cui des, siquid fortè sit, quod putes me scire oportere. Itaque accepi VI. Id. litteras tuas inaneis. Quid enim habebas, quod scriberes? [c] Mihi tamen illud, quidquid erat, non molestum fuit, [d] nihil aliud scire me, noui te nihil habere: [e] scripsi tamen nescio quid de Clodia. Vbi ergo ea est? aut quando ventura? Placet mihi res sic, vt, secundum Othonem, nihil magis. sed neque hanc vendituram puto: delectatur enim, & copiosa est: &, illud alterum quàm sit difficile, te non fugit. Sed obsecro, enitamur, vt aliquid ad id, quod cupio, excogitemus.

b L. A.d. V Idus

c v.c. Mi t.

d sic v.c. al. nihil aliud scire me, quàm noui te nihil habere.

e al. scripsisti t.

a fort. postridie id.

Ego me hinc [a] *postridie exiturum puto: sed aut in Tusculanum, aut domum: inde fortasse Arpinum. cùm certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentem monere te, vt idipsum, quod facis, faceres. Putabam enim commodiùs te idem istud domi agere posse. interpellatione sublata. Ego postridie Id. vt scripsi ad te antè, Lanuuij manere constitui: inde aut Romæ, aut in Tusculano. Scies antè vtrumque.*

CICERO ATTICO S. 42

b L. Quòd scribis, certè mihi illā rem fore leuamē-to: cùm benè facis, itum id est, mihi crede, perinde, vt existimare tu non potes.

c v.c. quanto opere

d v.c. Sed si ista minùs &c.

1 [b] *QVod scies rectè illam rem fore leuamento: benè facis, cùm id esset (mihi crede) perinde, vt existimare tu non posses. Res indicat* [c] *quantopere id cupiam, cùm tibi audeam confiteri: quem id non ita valde probare arbitrer. Sed ferendus tibi in hoc meus error. ferendus? immò verò etiam adiuuandus. De Othone diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete, & herede. Proximum est, vt velim Clodiæ.* [d] *Si ista minùs confici possunt, effice quiduis. Ego me maiore religione, quàm quisquam fuit vllius voti, obstrictum puto. videbis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. Sed, vt ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano, ne æstas effluat: quod certè non est committendum.*

CICERO ATTICO S. 43

ET Hirtium aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse facilè patior (fecit enim humanè) & te eius epistolam ad me non misisse, multo faciliùs. tu enim etiam humaniùs. Illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea volo diuulgari ab tuis, vt ex istorum vituperatione sit illius

maior laudatio. Quòd per Mustellam agis, habes hominem valde idoneum, meíque sanè studiosum iam inde à Pontiano. Perfice igitur aliquid. Quid autem aliud, nisi vt aditus sit emtori: quod per quemuis heredem potest effici. Sed Mustellam id perfecturum, si rogaris, puto. Mihi verò & locum, quem opto, ad id, quod volumus, dederis, & præterea ἐγχείρημα.[a] nam illa Silij, & Drusi, non satis οἰκοδεσποτικὰ mihi videntur. Quid enim sedere totos dies in villa ista? Igitur malim primùm Othonis, deinde Clodiæ. Si nihil fiet: aut Druso ludus est suggerendus, aut vtendum Tusculano. Quòd domi te inclusisti, ratione fecisti. sed, quæso, confice, & te vacuum redde nobis. Ego hinc, vt scripsi antea, postridie Id.[b] Lanuuiũ: deinde postridie, in Tusculano. Cõtudi enim animũ, & fortasse vici, si modò permansero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Sed quid est, quæso? Philotimus nec[c] Cartini Pompeium teneri: qua de re litterarum ad Clodium Patauinum missarum exemplum mihi Oppius & Balbus miserant, se id factum arbitrari: bellúmque narrat reliquum satis magnum. Solet omnino esse[d] Fuluiaster. Sed tamen, si quid habes. Volo etiam scire de naufragio Caniniano, quid sit.

a v.c. non habet, nam
b L. Lanuuij. deinde p.
c L. Carteiæ
d v.c. Fuluiniaster.

CICERO ATTICO S. 44

EGo hic duo magna συντάγματα absolui. Nullo enim alio modo à miseria quasi aberrare possũ. Tu mihi, etiã si nihil erit, quod scribas (quod fore ita video) tamen idipsum scribas velim, te nihil habuisse, quod scriberes, dummodò ne his verbis. De Attica, optimè. ἀκηδία tua me mouet: etsi scribis nihil esse. In Tusculano eò commodiùs ero, quòd & crebriùs tuas litteras accipiam, & teipsum nonnumquam videbo. Nam ceteroqui ἀνεκτότερα erant Astu-

a v.c. cognoueram
b v.c. Quirino, quam Saluti.

ræ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etsi tamen, vbicumque sum, illa sunt mecum. De Cæsare vicino *scripseram ad te, quia* [a] *cognoram ex tuis litteris: eum σύνναον* [b] *Quirini mâlo, quàm* Salutis. *Tu verò peruulga* Hirtiũ. *id enim ipsum putaram, quod scribis: vt, cùm ingenium amici nostri probaretur, ὑπόθεσις vituperandi* Catonis *irrideretur.*

CICERO ATTICO S. 45

c v.c. & Lanuuio perg. & ita L.
d v.c. tantũ modestius)

V*Incam, opinor, animum:* [c] Lanuuio *pergam in* Tuscu*lanum. aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum est (nam dolor idem manebit,* [1] [d] *tantùm mediocrius) aut nescio, quid intersit, vtrùm illuc nunc veniã, an ad decem annos.* Neque *enim ista maior admonitio, quàm quibus aßiduè conficior, & dies & noctes.* Quid *ergo? inquies. nihil litteræ?* In *hac quidem re vereor, ne etiam contrà. nam essem fortasse durior.* Exculto *enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est.*

CICERO ATTICO S. 46

e v.c. re incerta.
f v.c. specto:

T*V igitur, vt scripsisti, nec id incommodo tuo. vel binæ enim poterunt litteræ. occurram etiam, si necesse erit.* Ergo *id quidem, vt poteris.* De Mustella, *vt scribis: etsi magnum opus est. eo magis delabor ad* Clodiam. *quamquam in vtroque* Faberianum *nomen explorandum est. de quo nihil nocuerit, si aliquid cum* Balbo *eris locutus: & quidẽ, vt res est, emere nos velle: nec posse sine isto nomine, nec audere* [e] *incerto.* Sed, *quando* Clodia Romæ *futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus* [f] *exspecto: non quin illud malim: sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum herede. etsi de cupiditate nemini*

concedam. ceteris rebus [a] *inferiores sumus. Sed hæc coràm. Hirtij librum, vt facis, diuulgam. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futuram, vicino Cæsare. Tabellarium meum hodie exspectamus. nos de Pilia, & Attica certiores faciet.*

a al. infirmiores

CICERO ATTICO S. 47

DOmi te libenter esse facilè credo: sed velim scire, quid tibi restet, aut iámne confeceris. Ego te in Tusculano exspecto, eóque magis, quòd Tironi statim te venturum scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. Sentiebam omnino, quantum mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quamobrem, vt antè ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me. [b] *quod licebit.*

b L. quotus licebit.

CICERO ATTICO S. 48

HEri non multo pòst, quàm tu à me discessisti, puto quidã vrbani, vt videbãtur, ad me mãdata, & litteras attulerũt à [c] *C. Mario C. F. eum multis verbis agere mecum per cognationem, quæ mihi secum esset, per eum Marium, quem scripsissem, per eloquentiam L. Crassi, aui sui, vt se defenderem: causámque suam mihi perscripsit. Rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniam Cæsaris, propinqui eius, omnis potestas esset, viri optimi, & hominis liberalissimi: me tamen ei fauturum. O tempora! fore cùm dubitet Curtius consulatum petere! sed hæc hactenus. De Tirone, mihi curæ est. sed iam sciam, quid agat. Heri enim misi qui videret: cui etiam ad te litteras dedi. Epistolam ad Cæsarem tibi misi. Horti quam in diem proscripti sint, velim ad me scribas.*

c v.c. C. Mario, C. F. C. N. multis v.

CICERO ATTICO S. 49

[a] L. Sextij auct.

[b] fort. cōsilij

Vt me leuarat tuus aduentus: sic discessus afflixit. Quare cùm poteris, id est, cùm [a] Sestij auctioni operam dederis, reuises nos. vel vnus dies mihi erit vtilis: quid dicam gratus? Ipse Romam venirem, vt vnà essemus, si satis [b] consilium quadam de re haberem.

CICERO ATTICO S. 50

[c] v. c. Mihi quoq. hodie max. pl.

[d] L. sed scis ita nob.

[e] v. c. & L. tu. intelliges. mihi sim.

[f] al. γνώσῃ.

[g] v. c. Cærellia,

[h] fort. ei debeo

[i] al. Cærelliani

Tironem habeo citiùs, quàm verebar. venit etiam Nicias: & Valerium hodie audiebam esse venturum. quamuis multi sint, magis tamen ero solus, quàm si vnus esses. Sed exspecto te à Peducæo vtique. tu autem significas aliquid etiam antè. verùm id quidem vt poteris. De Virgilio, vt scribis. hoc tamen velim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarem mitti, video tibi placere. Quid quæris? [c] Mihi quoque idem maximè placuit, & eo magis, quòd nihil est in ea, nisi optimi ciuis: sed ita optimi, vt tempora, quibus parêre omnes πολιτικοὶ præcipiunt. [d] sed sic nobis esse visum, vt isti antè legerent. Tu igitur id curabis: sed, nisi planè iis intelliges placere, mittenda non est. Id autem vtrùm illi sentiant, an verò simulent, [e] tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit, τοῦτο δ᾽ [f] μηλώσῃ. De [g] Cerellia, quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit: [h] debere, non esse dignitatis meæ: perscriptionem tibi placere. hoc metuere, alterum in metu non ponere. Sed & hæc, & multa alia coràm. Sustinenda tamen (si tibi videbitur) solutio est nominis [i] Cerelliani, dum & de Metone & de Faberio sciamus.

CICERO ATTICO S. 51

L. Tullium Montanum nosti, qui cum Cicerone profectus est. ab eius sororis viro litteras accepi, Montanum

Planco debere, quòd præs pro Flaminio sit HS. XX. de ea re nescio quid te à Montano rogatum. Sanè velim, siue Plancus est rogandus, siue qua re potes illum iuuare, iuues. pertinet ad nostrum officium. si res tibi fortè notior est, quàm mihi: aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me velim, vt, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarē, quid egeris, exspecto. De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias necesse est. Sed nescio quid videris dubitare de Clodia, vtrùm [a]quando veniat, an, sint'ne venales? Sed quid est, quod audio, Spintherem fecisse diuortium? De lingua Latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt. minore labore fiunt. verba tantùm affero: quibus abundo.

a sic v.c. al. quando veneant,

CICERO ATTICO S. 52

EGO *etsi nihil habeo, quod ad te scribam, scribo tamen, quia tecum loqui videor. Hic nobiscum sunt Nicias, & Valerius. Hodie tuas litteras exspectabamus matutinas. erunt fortassè alteræ [b] pomeridianæ, nisi te [c] Epiroticæ litteræ impedient, quas ego non interpello. Misi ad te epistolas, ad Marcianum, & ad Montanum eas in eundem fasciculum velim addas, nisi fortè iam dedisti.*

b v.c. postmeridianæ,
c v.c. Epeiroticæ

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER XIII.

CICERO ATTICO S. I

a ita v.c.al. temperãtiùs

b L.nec magis quemadmodum &c.

c v. c.& L. quòd si eff.

d L.aptius:

e L.& ipsum p.

AD Ciceronem ita scripsisti, vt neque seuerius, neque [a] *temperatiùs scribi potuerit,* [b] *nec magis quàm quemadmodum ego maximè vellem. Prudentissimè etiam ad Tullios. Quare aut ista proficiet, aut aliud agamus. De pecunia verò, video à te omnem diligentiam adhiberi, vel potiùs iam adhibitam.* [c] *Et si efficis, à te hortos habebo. Nec verò vllum genus possessionis est, quod malim, maximè scilicet ob eam causam, quæ suscepta est: cuius festinationem mihi tollis, quoniam de æstate pollice-ris, vel potiùs recipis: deinde etiam ad καταβίωσιν mæstitiámque minuendam, nihil mihi reperiri potest* [d] *acrius: cuius rei cupiditas impellit me interdum, vt te hortari velim. Sed me ipse reuoco. non enim dubito, quin, quod me valde velle putes, in eo tu meipsum cupiditate vincas. Itaq; istuc iam pro facto habeo. Exspecto quid istis placeat de epistola ad Cæsarem. Nicias te (vt debet) amat, vehementérque tua sui memoria delectatur. Ego verò Peducæum nostrum vehementer diligo. nam & quanti patrem feci, totum in hunc:* [e] *ipsum per se æquè amo, atque illum amaui: te verò plurimum, qui hoc ab vtroque nostrûm fieri velis. Si hortos inspexeris, &, si de epistola certiorem me feceris, dederis*

mihi quod ad te ſcribam. ſin minùs: ſcribam tamen aliquid. numquam enim deerit.

CICERO ATTICO S. 2

GRatior mihi celeritas tua, quàm ipſa res. quid enim indignius? Sed iam ad iſta obduruimus, & humanitatem omnem exuimus. Tuas litteras hodie exſpectabam, nihil equidem vt ex his noui. quid enim? verumtamen. Oppio, & Balbo epiſtolas deferri iubebis, & tamen Piſonem ſicubi de auro. Faberius ſi venerit, videbis [a] vt tantum attribuatur, ſi modò attribuetur, quantum debetur. accipies ab Erote. Ariarathes, [b] Ariobarzanis filius, Romam venit. vult, opinor, regnum aliquod emere à Cæſare. Nam, quomodo nunc eſt, pedem vbi ponat in ſuo, non habet.[1] omnino eum [c] Seſtius noſter parochiis publicis occupauit: quod quidem facilè patior. Verumtamen quòd mihi ſummo beneficio meo magna cum fratribus illius neceſſitudo eſt, inuito eum per litteras, vt apud me [d] diuerſetur. Ad eam rem cùm mitterem Alexandrum, has ei dedi litteras. Cras igitur auctio Peducæi. cùm poteris ergo, etſi impediet fortaſſe Faberius. ſed tamen cùm licebit. Dionyſius noſter grauiter queritur, & tamen iure, [e] à diſcipulis abeſſe tamdiu. multis verbis ſcripſit ad me, credo item ad te. mihi quidem videtur etiam diutiùs [f] abfuturus, [g] ac nollem. valde enim hominem deſidero.

a fort. vt ei tant.

b L. Ariobarzani fil.

c L. Sextius noſter, parochus publicus, occ. & ita v.c.

d L. deuerſetur. & ita v.c.

e L. ſe à diſc.

f v.c. & L. afuturus, ac

g ſic v.c. non plac. L. ac vellem

CICERO ATTICO S. 3

ATe litteras exſpectabã. nondum ſcilicet. nam has manè reſcribebam. Ego verò iſta nomina ſic probo, vt nihil aliud me moueat, niſi quod tu videris dubitare. Illud enim nõ accipio in bonã partẽ, [h] quòd ad me refers. [1] Quid? ipſe negotium meum gererẽ, niſi conſilio tuo? ſed tamen intelligo, magis te id facere diligẽtia, qua ſemper vteris, quàm [i] quòd dubites de nominibus iſtis. Etenim Cœlium non pro-

h v.c. & L. quòd ad me refers: qui ſe ipſe neg. m. gererem, nihil gererem, niſi conſilio tuo.

i v.c. quo

bas.plura non vis.vtrumque laudo. His igitur *vtendum est.*[2] *præs aliquando* [a] *factus esset,in his quidem tabulis.* A *me igitur omnia,* [3] *quòd dies longiores: teneamus modò quod volumus.puto fore istam etiam à præcone diem:certè ab heredibus.*De Crispo,*&* Mustella *videbis: & velim scire,quæ sit pars duorum.* De Bruti *aduentu eram factus certior.attulerat enim ab eo* Ægypta *libertus litteras.* Misi *ad te epistolam,quia commodè scripta erat.*

a L. factus es, & in his quidé tab. A me igitur omnia. Quòd dies longior est: teneamus in.

CICERO ATTICO S. 4

HAbeo *munus à te elaboratum decem legatorum, & quidem puto.nam filius anno pòst quæstor fuit,quàm consul* Mummius Sed *quoniam sæpius de nominibus quæris,quid placeat:ego quoq. tibi sæpius respondeo, placere.* Siquid *poteris cum* Pisone,*conficies.* [b] Aulus *enim videtur in officio futurus.velim antè possis.si minùs: vtique simul simus, cùm* Brutus *veniet in* Tusculanum. Magni *interest mea,vnà nos esse.scies autem,qui dies is futurus sit,si puero negotium dederis, vt quærat.* Spurium Mummium *putaram in decem legatis fuisse:*[c] *& videlicet:etenim* εὔλογον *fratri fuisse.fuit enim ad* Corinthum.

b v.c. Aulus enim

c v. c. sed videlicet.

CICERO ATTICO S. 5

MISI *tibi* Torquatum.*colloquêre tu quidem cum* Silio, *vt scribis:* [d] *& vrge.*Illam *diem negabat esse mense* Maio.*istã non negabat.*Sed *tu, vt omnia, istuc quoque ages diligenter.* De crispo *&* Mustella, *scilicet cùm quid egeris.quoniam ad* Bruti *aduentum fore te nobiscum pollicereris,satis est,præsertim cùm hi tibi dies in magno nostro negotio consumantur.*

d L.sed vrge. & ita v.c.

CICE-

CICERO ATTICO S. 6

DE *aquæductu, probè fecisti. columnarium vide* [1] *ne nullum debeamus: quamquam mihi videor audisse à* Camillo *commutatam esse legem.* Pisoni, *quid est, quod honestiùs respondere possimus, quàm solitudinem* Catonis? [2] [a] *nec coheredibus solùm* Herennianis, *sed etiam,* [b] *vt scis (tu enim mecum egisti) de puero* Lucullo: *quam pecuniam tutor (nam hoc quoque ad rem pertinet) in* Achaia *sumserat.* Sed *agit liberaliter, quoniam negat se quidquam facturum contra nostram voluntatem. coràm igitur, vt scribis, constituemus, quemadmodum rem explicemus.* Quòd *reliquos coheredes conuenisti,* [c] *planè bene.* Quòd *epistolam meam ad* Brutum *poscis, non habeo eius exemplum: sed tamen saluum est:* 3 *&* ait Tiro, [d] *te habere oportere: &, vt recordor, vnà cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum rescripseram, misi.* Iudiciali *molestia vt caream, videbis.* Tuditanū *istum proauum* Hortensij *planè non noram, & filium, qui tum non potuerat esse legatus, fuisse putaram.* Mummium *fuisse ad* Corinthum *pro certo habeo.* Sæpe *enim hic* Spurius, [e] *qui nuper est * epistolas mihi pronuntiabat versiculis* [f] *facetis, ad familiares missas à* Corintho. *sed non dubito, quin fratri fuerit legatus, non in decem.* Atque *hoc etiam accepi, non solitos maiores nostros legare in decem, qui essent imperatorum necessarij, vt nos ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligētes potiùs,* M. Lucullum, *&* L. Murenam, [g] *& ceteros ad* L. Lucullum *misimus.* Illúdque *εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatus fuisse.* Operam *tuam multam! qui & hæc cures, & mea expedias, & sis in tuis multo minùs diligens, quàm in meis.*

a v.c. nec cū heredibus
b fort. vt scis tu, mecum egit de puero Lucullo:
c v.c. fecisti. planè benè.
d L. te habere: &, vt recordor. & ait Tiro, apud te esse: &, vt r.
e fort. qui nuper est mortuus, ep.
f v.c. facias, al. factas,
g v.c. & ceteros coniunctissimos ad L:

CICERO ATTICO S. 7

[h] SEstius *apud me fuit, &* Theopompus *pridie. venisse à* Cæsare *narrabat litteras: hoc scribere, sibi certum esse*

h al. Sextius

a v. c. eam

Romæ manere, causámque [a] *eum adscribere, quæ erat in epistola nostra, ne, se absente, leges suæ negligerentur, sicut esset neglecta sumtuaria. Est* ἐν λόγῳ, *idque eram suspicatus. sed istis mos gerẽdus est, nisi placet hanc ipsam sententiam nos persequi. & Lentulum cum Metella certè fecisse diuortium. Hæc omnia tu meliùs. Rescribes igitur, quidquid voles,* [b] *dummodò quid. iam enim non reperio, quid te rescripturum putem: nisi fortè de Mustella, aut si Silium videris. Brutus heri venit in Tusculanum post* [c] *horam* [d] *decimam. hodie igitur me videbit: ac vellem, cùm tu adesses.* I [e] *misi equidem ei nuntiari, te, quoad potuisses, exspectasse eius aduentum, venturúmque, si audisses: méque, vt facio, continuò te certiorem esse facturum.*

b v.c. dũmodò ne quid. L. dummodò aliquid
c q.v.c. H.X.
d v.c. decumam.
e L. iussi eq. & ita v.c.

CICERO ATTICO S. 8

PLanè nihil erat, quod ad te scriberem. modò enim discesseras, & paullo pòst [f] *tripliceis remiseras. Velim cures fasciculum ad Vestorium deferendum, & alicui des negotium, qui quærat, Q. Faberij fundus numquis in Pompeiano Nolano venalis sit. Epitomen Bruti Cælianorum velim mihi mittas, & à Philoxeno* Παναιτίου περὶ προνοίας. *Te idibus videbo cum tuis.*

f v.c. triplicis

CICERO ATTICO S. 9

COmmodùm discesseras heri, cùm Trebatius venit, paullo pòst Curtius. hic salutandi causa: sed mansit, inuitatus. Trebatium nobiscum habemus. Hodie manè Dolabella. multus sermo ad multum diem. nihil possum dicere ἐκτενέστερον, *nihil* φιλοστοργότερον. *Ventum est tamen ad Q. Multa* ἄφατα, ἀδιήγητα: *sed vnum eiusmodi, quod nisi exercitus sciret, non modò Tironi dictare, sed ne ipse qui-*

dem auderem ſcribere. ſed hactenus. ἀκαίρως ad me venit, cùm haberem Dolabellam, Torquatus*: humaniſsiméque* Dolabella,*quib. verbis ſecum egiſſem, expoſuit. cõmodùm enim egeram diligentiſsimè. quæ diligentia grata eſt viſa* Torquato. *A te exſpecto, ſiquid de* Bruto. *quamquam* Nicias *confectum putabat: ſed diuortium non probari. quo etiam magis laboro* [a]*idẽ quo tu. Siquid eſt enim offenſionis, hæc res mederi poteſt.* Mihi Arpinum *eundum eſt. nam & opus eſt cõſtitui à nobis illa prædiola: & vereor, ne exeundi poteſtas non ſit, cùm Cæſar venerit: de cuius aduentu eam opinionem* Dolabella *habet,* [b]*quam tu coniecturã faciebas ex litteris* Meſſallæ. *Cùm illuc venero, intellexeróq;, quid negotij ſit, tum, ad quos dies rediturus ſim, ſcribam ad te.*

a L. idẽ, quod tu.

b fort. quam tu, cùm coniecturam f.

CICERO ATTICO S. 10

MInimè miror te & grauiter ferre de Marcello, *&, plura vereri periculi genera. Quis enim hoc timeret, quod neq. acciderat antea, nec videbatur natura ferre, vt accidere poſſet? Omnia igitur metuẽda. Sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν, tu præſertim,* ME RELIQVVM CONSVLAREM. *Quid? tibi Seruius quid videtur? quamquam hoc nullam ad partem valet ſcilicet, mihi præſertim, qui non minùs benè actum cum illis putem. Quid enim ſumus? aut quid eſſe poſſumus? domine, an foris? Quòd niſi hoc mihi veniſſet in mentem ſcribere iſta neſcio quæ, quò verterem me, non haberem. Ad* Dolabellam, *vt ſcribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certè aliquid eſt. valde enim deſiderat.* [1] [c]Brutus *ſi quid, curabis, vt ſciam: cui quidem quamprimùm agendum puto, præſertim ſi ſtatuit. Sermunculum enim omnem aut reſtinxerit, aut ſedarit. Sunt enim qui loquantur etiam mecum, ſed hæc*

c v. e. Brutus ſiquid egerit, curab.

ipse optimè, præsertim si etiam tecum loquetur. Mihi est in animo proficisci XI. kalend. Híc enim nihil habeo, quod agam: ne hercule illic quidem, nec vsquam: [a] sed tamen illic hodie Spintherem exspecto. Misit enim Brutus [b] ad me per litteras, purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem, ne si insidiis quidem ille interfectus esset, caderet vlla suspicio. Nunc verò, cùm de Magio constet, nónne furor eius omnem causam sustinet? Planè quid sit, non intelligo. explanabis igitur. quamquam nihil habeo, quod dubitem, nisi ipsi Magio quæ fuerit causa amentiæ: pro quo quidem etiam [c] spõsor factus est. nimirum id fuit. soluendo enim non erat. credo eum [d] petiisse à Marcello aliquid: & illum, vt erat, constantiùs respondisse. [e] οὐ γὰρ ὄνειδος.

a v. c. & L. sed tamen aliquid illic
b L. ad me per litteras purgat Cæs.
c v. c. & L. sponsorsũ factus. & nimirum id f.
d v. c. petisse
e L. ἐν ταῦτ ὄνειδος.

CICERO ATTICO S. 11

Credebam esse facile. totum est aliud, posteaquàm sum à te [f] disiunctior: sed fuit faciendum, vt & constituerem mercedulas prædiorũ, & ne magnum onus obseruantiæ Bruto nostro imponerem. Posthac enim poterimus commodiùs colere inter nos in Tusculano. Hoc autem tempore cùm ille me quotidie videre vellet, ego ad illum ire non possem, priuabatur omni delectatione Tusculani. Tu igitur, si Seruilia venerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit, quando obuiam: quidquid denique erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, [g] cõuenias. Vides quàm maturum sit: sed tamen quod commodo tuo fiat.

f v. c. diiunctior.
g L. conuenies.

CICERO ATTICO S. 12

Valde me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eædem tamen sanauerunt. Quòd enim te ipse conso-

labare eisdem litteris, id mihi erat satis firmum ad leniendam ægritudinem. Ligarianam præclarè vendidisti. posthac, quidquid scripsero, tibi præconium deferam. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere: vt Varronem nusquam possem intexere. Postea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα: iam Varro mihi denuntiauerat magnam sanè, & grauem προσφώνησιν. Bienniũ præteriit, cùm ille καλλιπίδης assiduo cursu cubitum nullum processerit. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, si modò potuissem. nam hoc etiam Hesiodus adscribit, αἴκε δύνμαι. Nũc illam περὶ τελῶν σύνταξιν sanè mihi probatam, Bruto, vt tibi placuit, despondimus: [a]idque eum non nolle mihi scripsisti. Ergo illã [b]ἀκαδημαϊκὴν, in qua homines nobiles illi quidem, sed nullo modò philologi, nimis acutè loquuntur, ad Varronem transferamus. etenim sunt [c]ἀντιόχεια: quæ iste valde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus: ita tamen, si tu hoc probas: déque eo mihi rescribas velim. De Brinniana auctione accepi à Vestorio litteras. ait sine vlla controuersia, rem ad me esse collatam (Romæ videlicet, aut in Tusculano me fore putauerunt) [d]ad VIII. Kalendas Quinct. Dices igitur vel amico tuo, vel Othoni, coheredi meo, vel Labeoni nostro, paullum proferant auctionem: me circiter Non. in Tusculano fore. cum Pisone, Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adest.

a v.c.& L. idque tu eũ

b v.c.ἀκαδημικήν,

c v.c.Antiochia.

d fort.a.d. VIII.kalend.

CICERO ATTICO S. 13

Commotus tuis litteris, quòd ad me de Varrone scripseras, totam Academiã ab hominib. nobilissimis abstuli, transtulique ad nostrum sodalem, & è duobus libris contuli in quattuor. grandiores sunt omnino, quàm erant

e fort.&duos libros conte in quatt.

illi: sed tamen multa detracta. tu autẽ mihi peruelim scribas, quî intellexeris illum velle. Illud vtique scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι: nisi fortè Brutum.[a] *id hercle restabat. sed tamen scire peruelim. libri quidem ita exierunt, (nisi fortè me communis φιλαυτία decipit) vt in tali genere, ne apud Græcos quidem simile quidquam. Tu illam iacturam feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen hæc erant splendidiora, breuiora, meliora. Nunc autem ἀπορῶ, quò me vertam. Volo Dolabellæ valde desideranti. non reperio quid: & simul αἰδέομαι Τρῶας. neque, si*[b] *aliquid, potero μέμψιν effugere. Aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me valde angit. Sed crebrò regusto tuas litteras. in his acquiesco. tamen exspecto*[b] *nouas.*

a v.c. id ercle restabat.

b v.c. aliud, qui p.

b sic v.c. al. nonas.

CICERO ATTICO S. 14

Brinnij libertus, coheres noster, scripsit ad me velle, si mihi[c] *placet, coheredes, & Sabinum Albium ad me venire. Id ego planè nolo. hereditas tanti non est, & tamen obire auctionis diem facilè poterunt (est enim III. idus) si me in Tusculano postridie Non. manè conuenerint. Quòd si laxiùs volent proferre diem, poterunt*[d] *vel biduum, vel triduum, vel vt videbitur. nihil enim interest. Quare, nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto, si quid erit:*[e] *de Cæsare, si quid scies præterea, scribes. Illud etiam atque etiam consideres velim, placeátne tibi mitti ad Varronem quod scripsimus. etsi etiam ad te aliquid pertinet. nam scito, te ei dialogo adiunctum esse tertium. opinor igitur consideremus. etsi nomina iam facta sunt: sed vel induci, vel mutari possunt.*

c v.c. placeret,

d v.c. vel biduum, vel, vt videbitur n.

e v.c. De Cæsare, si quid scies, si quid erit præterea, scribes.

CICERO ATTICO S. 15

QVid agit, obsecro te, Attica nostra? nam triduo abs te [a] nullas acceperam, nec mirum: nemo enim venerat, nec fortasse causa fuerat. Itaque ipse quid scriberem, non habebam. Quo autem die has Valerio dabam, exspectabam aliquem meorum: qui si venisset, & à te [b] quid attulisset, videbam non defuturum quid scriberem.

a fort. nullas litteras accep.

b al. aliquid

CICERO ATTICO S. 16

NOs cùm flumina, & [c] solitudinem sequeremur, quo faciliùs sustẽtare nos possemus, pedem è villa adhuc egreßi non sumus. ita magnos, & aßiduos imbreis habebamus. Illam[d] Academicen σύνταξιν totam ad Varronem traduximus. [e] modò fuit Catuli, Luculli, Hortensij. deinde quia παρὰ τὸ πρέπον videbatur, quòd erat [f] hominibus nõ ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed his in rebus ἀπειρία, simulac veni ad villam, eosdem illos sermones ad Catonem, Brutúmque transtuli.

Ecce tuæ litteræ de Varrone. Nemini visa est aptior ἀντιοχία ratio. sed tamen velim scribas ad me, primùm placeátne tibi aliquid ad illum: deinde, si placebit, hócne potißimùm. [g] Quid Seruilia, iámne venit? Brutus ecquid agit? ecquando? de Cæsare quid auditur? [h] Ego ad nonas, quemadmodum dixi. tu cum Pisone, si quid poteris.

c L. solitudines s. & ita v.c.

d al. Academicam al. Ακαδημικὴν

e v. c. & L. primò fuit C.

f L. & v. c. hominibus nota,

g Quid? Seruilia iámne venit?

h al. Ego in Tusculano ad nonas,

CICERO ATTICO S. 17

[i] DE VI. [2] exspectabam [k] Roma aliquid. Non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, [l] & quid à Cæsare. Sed quid ista, quæ minùs curo? Attica nostra quid agat, scire cupio: etsi tuæ litteræ (sed iam nimis veteres sunt) rectè sperare iubent, tamen exspecto recens aliquid.

i al. Die VI. kal. exsp. L. V. Kalend. exsp. & ita v.c.

k v.c. Roma aliquid: non quo. imperassem. igitur aliquid tuis. fort. Roma aliquid: non quo imperassem tuis. Igitur nunc eadem illa,

l L. ecquid

CICERO ATTICO S. 18

a v.c. quid habet.

VIdes, propinquitas [a] quid habeat. nos verò conficiamus hortos. colloqui videbamur, in Tusculano cùm essem: tanta erat crebritas litterarum: sed id quidem iam erit. Ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronem: sed tamen exspecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primùm quî intellexeris, eum desiderare à me, cùm ipse, homo πολυγραφώτατος, numquam me lacessisset: deinde quem ζηλοτυπεῖν. [b] multo Hortensium minùs, aut eos, qui de rep. loquuntur. Planè hoc mihi explices, velim: in primis, maneásne in sententia, vt mittem ad eum quæ scripsi: an nihil necesse putes. sed hæc coràm.

b L. Brutum non. multo Hort.

CICERO ATTICO S. 19

c v.c.III. kal.

COmmodùm discesserat Hilarus, librarius, [c] IIII. kal. cui dederam litteras ad te, cùm venit tabellarius cum tuis litteris pridie datis: in quibus illud mihi gratissimum fuit, quòd Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quódque tu ἀκίνδυνα esse scribis. Ligarianam, vt video, præclarè auctoritas tua commendauit. Scripsit enim ad me [d] Balbus, ac Oppius, mirificè se probare, ob eámque causam ad Cæsarem eam se oratiunculam misisse. Hæc igitur idem tu mihi antea scripseras. in Varrone ista causa me non moueret, ne viderer φιλένδοξος. sic enim constituebam, neminem includere in dialogos, eorum, qui viuerent. sed quia scribis & desiderari à Varrone, & magni illum æstimare, eos confeci & absolui, nescio quàm bene: sed ita accuratè, vt nihil posset suprà. Academicam omnem quæstionem libris quattuor. In eis quæ erant contra ἀκαταληψίαν præclarè collecta ab Antiocho, Varroni dedi. ad ea ipse respõdeo. tu es tertius in sermone nostro. Si Cottam, & Varronem fecissem inter se disputanteis, vt à te proximis litteris admo-

d v.c Balbus, & Oppius, al. Balbus mirificè &c.

neor, meum κωφὸν πρόσωπον *eſſet. hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit, vt & Heraclides in multis, & nos ſex de rep. libris fecimus. Sunt etiam de Oratore noſtri tres, mihi vehementer probati. in eis quoque eæ perſonæ ſunt, vt mihi tacendum fuerit. Craſſus enim loquitur, Antonius, Catulus ſenex, C. Iulius, frater Catuli, Cotta, Sulpicius. Puero me hic ſermo inducitur, vt nullæ eſſe poſſent partes meæ. Quæ autem his temporibus ſcripſi,* ἀριστοτέλειον *morem habent: in quo ſermo ita inducitur ceterorum, vt penes ipſum ſit principatus. Ita confeci quinque libros,* περὶ τελῶν, *vt Epicuréa Lucio Torquato, Stoica M. Catoni,* περιπατητικὰ *M. Piſoni daremus.* ἀζηλοτυπητον *id fore putaram, quòd omnes illi deceſſerant.*[a] *Hæc Academica, vt ſcis cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram, ſanè in perſonas non cadebant. Erãt enim* λογικώτερα, *quàm vt illi de iis ſomniaſſe vmquam viderentur. Itaque, vt legi tuas de Varrone, tanquam* ἕρμαιον *arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maximè mihi delectari videtur,* [b] *meáſque parteis, vt non ſim conſecutus, vt ſuperior mea cauſa videatur. Sunt enim vehementer* πιθανὰ *Antiochia. quæ diligenter à me expreſſa acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum, ſi modò is eſt aliquis in nobis. Sed tu, dandóſne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam videbis. Mihi quædam occurrunt: ſed ea coràm.*

CICERO ATTICO S. 20

A Cæſare litteras accepi conſolatorias, datas prid. kal. Maias, Hiſpali. De vrbe augenda quid ſit promulgatum, non intellexi. [c] *id ſanè ſcire velim. Torquato noſtra officia grata eſſe facilè patior, eáque augere* [d] *non deſinã.* De vxore Tuberonis & priuigna, neque poſſum iam abdere (eſt enim res peruulgata) neque Tuberonem volo defendere. Mirificè eſt enim φιλαίτιος. Theatrum quidem ſanè

a L. Hæc Academica, quæ vt ſcis, in Catulum, Lucullum, Hortenſium contuleram,

b L. eáſq. parteis ſumſi, vt nõ ſim cõſec.

c L. id ſcire ſanè velim & ita v. c.

d v. c. & L. nõ deſinam. Ad Ligarianã de vxore Tuberonis, & priuigna, neq. poſſum iam addere: (eſt enim peruulgata) neq. Tub.

bellum habuisti. Ego *etsi hoc loco facillimè sustentor, tamen ne videre cupio. itaque, vt constitui, adero.* Fratrem *credo à te esse conuentum. scire igitur studeo, quid egeris.* De *fama nihil sanè laboro: etsi scripseram ad te tunc stultè, nihil melius.*[1] *curandum enim*[a] *nobis est. atque hoc in omni vita, sua quenque à recta conscientia*[b] *transuersum vnguem non oportere discedere.* Vidén', *quàm* φιλοσόφως; *an tu nos frustra existimas hæc in manibus habere?* δεδῆχθαι *te nollem: quod nihil erat. redeo enim rursus eódem. quicquámne me putas curare*[c] *in toto, nisi vt ei ne desim?* Id *ago scilicet,*[d] *vt iudicia videar tenere.* μὴ γὰρ αὐτοῖς. Vellem *tam domestica ferre possem, quàm ista*[e] *contemnere.* Putas *autem me voluisse aliquid,*[f] *quod perfectum non sit?* Non *licet scilicet sententiam suam. sed tamen quæ tum acta sunt, non possum non probare: & tamen non curare pulchrè possum, sicuti facio. sed nimium multa de nugis.*

a L. nobis nō est. atq. hoc melius, in omni vita, à s.q. r. c.
b v.c. trauersum
c L. in vita,
d L. vt hominum indicia videar tenere
e v. c. contempnere. nō plac.
f L. quod rectum non sit?

CICERO ATTICO S. 21

AD Hirtium *dederam epistolam, sanè grandem, quam scripseram proximè in* Tusculano. Huic, *quam tu mihi misisti, rescribam aliâs: nunc*[g] *aliis mâlo.* Quid *possum de* Torquato, *nisi aliquid à* Dolabella? Quod *simulac: continuò*[h] *scietis.* Exspectabam *hodie, aut summum cras ab eo tabellarios: qui simulac venerint, mittentur ad te.* A Quincto *exspecto. proficiscens enim è* Tusculano VIII. *kal. vt scis, misi ad eum tabellarios.* Nunc *ad rem vt redeam:* INHIBERE *illud tuum: quod valde mihi arriserat, vehementer displicet.* Est *enim verbum totum nauticum: quamquam id quidem sciebam: sed arbitrabar sustineri remos, cùm*[i] *inhiberi essent remiges iussi. id non esse eiusmodi, didici heri, cùm ad villam nostram nauis appelleretur.* Non *enim sustinent, sed alio modo remigant.*[k] Id *ab* ἐποχῆς *re-*

g v. c. alia
h fort. scies.
i L. inhibere
k v.c. & L. Id ab epoche remot.

motißimum est.[1] *Quare facies, vt ita sit in libro, quamadmodum fuit.*[a] Dices idem Varroni,[b] *si fortè mutauit*. Nec *est melius quidquam, quã vt*[c] Lucullus,[d] *Sustineat currum, vt bonus sæpe agitator, equósque: sempérque* Carneades προβολὴν *pugilis, & retentionem aurigæ, similem facit* ἐποχῇ. Inhibitio *autem remigum motum habet, & vehementiorem quidem, remigationis nauem conuertentis ad puppim.* Vides, *quanto hoc diligentiùs curem, quàm aut de rumore,*[e] *aut de* Pollione. De Pansa *etiam, si quid certius. credo enim palàm factum esse.* De Critonio, *si quid esset. certéne de* Metello, *&* Balbino? *Dic mihi placétne tibi primùm edere iniussu meo?* Hoc ne Hermodorus *quidem faciebat, is, qui* Platonis *libros solitus est diuulgare: ex quo* λόγοισιν Ἑρμόδωρος. *Quid illud? rectúmne existimas cuiquam quidquam antè quàm* Bruto? *cui, te auctore* προσφωνῶ. Scripsit *enim* Balbus *ad me, se à te quinctum de* Finibus *librum descripsisse: in quo non sanè multa mutaui: sed tamẽ quædam.* Tu *autem commodè feceris, si reliquos continueris, ne &* ἀδιόρθωτα *habeat* Balbus, *&* ἕωλα Brutus. Sed *hæc hactenus, ne videar* περὶ μικρὰ σπουδάζειν. *etsi nunc quidem maxima mihi sunt hæc. Quid est enim aliud?* Varroni *quidem quæ scripsi, te auctore, ita propero mittere, vt iam Romam miserim describenda. ea si voles, statim habebis. Scripsi enim ad librarios, vt fieret tuis, si tu velles, describendi potestas.* Ea *verò continebis, quoad ipse te videam. quod diligẽtißimè facere soles, cùm à me tibi*[f] *dictũ est.*[2][g] Quomodo *autem fugit me tibi dicere? mirificè*[h] Cerelia, *studio videlicet philosophiæ flagrans, describit à tuis.* Istos *ipsos de* Finibus *habet.* Ego *autem tibi confirmo (3*[i] *possum falli, vt humanus) à me non habere. numquam enim ab oculis meis*[k] *abfuerunt.* Tantum *porrò aberat, vt binos scriberent: vix singulos cõfecerunt. tuorum tamen*[l] *eo nullum*

a Dices hoc idem Varr. & ita v.c.
b al. nisi forte mut. & ita v.c.
c sic v. c. L. Lucilius,
d v.c. & L. Sustineas
e L. aut de Pollione?
f v.c. dictum sit.
g L. Quoniã autem fugit me tibi dicere mirif.
h v.c. Cærellia,
i v.c. (possẽ falli, vt homo) à meis eã non habere.
K L. afuerũt.
l v.c. ego null. & ita L.

delictum arbitror. Idémque te volo existimare: à me enim prætermissum est, vt dicerem, eos exire nondum velle.

Hui, quamdiu de nugis? De re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. coheredes, vt scribis, in Tusculano. De Cæsaris aduentu, scripsit ad me Balbus, non ante Kal. Sext. De Attica optimè, [a] *quòd leuius, ac lenius, & quòd fert* εὐκόλως. *Quòd autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi cedo: ea, quæ noui, valde probo, hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum non noui: sed audio laudabilia de Scrofa. etiam proximè* [b] *accedit, si quid hoc rem:* ἀγχίστερος *est etiam, quàm pater. coràm igitur, & quidem propenso animo ad probandum. Accedit enim, quòd patrem (vt scire te puto) plus etiam, quàm non modò tu, sed quàm ipse scit, amo: ídque & meritò, & iamdiu.*

a L. quòd leuius, & quòd fert

b sic v.c. fort. habitat.

CICERO ATTICO S. 22

DE Varrone, non sine causa, quid tibi placeat, tam diligẽter exquiro. Occurrunt mihi quædã, sed ea coram. Te autem ἀσμενέστατα [c] *intexui, faciámque id crebriùs. Proximis enim tuis litteris primùm te id non nolle cognoui. De Marcello scripserat ad me Caßius anteà:* τὰ κατὰ μέρος *Seruius.* [d] *rem acerbam. Ad prima redeo. Scripta nostra nusquam mâlo esse, quàm apud te: sed ea tum foras dari, cùm vtrique nostrûm videbitur. Ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cærelliam quædam habere, quæ nisi à te, non potuerit. Balbo quidem intelligebam* [e] *satisfaciendum fuisse. tantum nolebam aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatũ dari. Varroni, simulac te videro (si tibi videbitur) mittam, Quid autem dubitarim, cùm videro te, scies. attributos*

c v.c. intexo,

d v.c. O rem aceruam. L. O rem acerbam.

e v.c. satfaciendũ fuisse.

quòd appellas, valde probè. Te de prædio auiæ exerceri, molestè fero. De Bruto nostro perodiosum : sed vita fert. Mulieres autem vix satis[a] humanè:[b] quæ inimico animo ferant, cùm vtraque officio pareat. Tullium scribam, nihil fuit quòd appellares.nam tibi mandassem, si fuisset. Nihil enim est apud eum positum [c] nomine voti : sed est quiddã apud illum, meum. Id ego in hanc rem statui conferre. Itaque & ego rectè tibi dixi, vbi esset, & tibi ille rectè negauit. Sed hoc quoque ipsum continuò adoriamur. [d] Locum hominibus non sanè probo, quòd est desertior. [1] sed habet εὐλογίαν. verùm hoc quoque, vt censueris : quippe qui omnia. Ego, vt constitui, adero : atque vtinã tu quoque eodem die. sin quid (multa enim) vtique postridie. etenim coheredes, [e] à queis, [2] sine te, opprimi, malitia est. Alteris iam litteris nihil à me de Attica : sed id quidem [f] mihi in optima spe pono. Illud accuso, non te, sed illam, ne salutem quidem. at tu & illi, & Piliæ plurimam. nec me tamen irasci indicaris. Epistolam Cæsaris misi, si minùs legisses.

a v.c. humanæ:
b fort. iniquo animo
c sic v.c. fort. voti nomine:
d fort. Locum fano nõ sanè probo, quòd est hominib. desertior.
fort. locum, hominibus probo : fano, non sanè probo, quòd est desertior.
e v.c. à quis
f mihi, abest à q.v.c.

CICERO ATTICO S. 23

Antemeridianis tuis litteris heri statim rescripsi. nunc [g] respondebo vespertinis. Brutus mallem me arcesseret. nam & æquius erat, cùm illi iter instaret & subitum, & longum: & mehercule nunc, cùm ita simus affecti, vt non possimus planè simul viuere (intelligis enim profectò [h] quo maximè posita sit συμβίωσις) facilè patiebar nos potiùs Romæ vnà esse, quàm in Tusculano. Libri ad Varronem non morabantur.[1] sunt enim [i] defecti, vt vidisti : tantùm librariorum menda tolluntur. de quibus libris scis me dubitasse. sed tu videris. Item quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata (vt scribis) explica,

g v.c. & I. respondeo
h v.c. & I. in quo m.
i sic v. c. fort. descripti, fort. detexti,

a v.c. omnis
b v.c. & L. quare
c L. & v.c. εὐλαβῶς.

quamquam ista retentione [a] *omneis ait vti Trebatius. quid tu istos putas? Nosti domum:* [b] *quàm confice* [c] εὐλόγως. *Incredibile est, quàm ego ista non curem. Omni tibi asseueratione affirmo, quod mihi credas velim, mihi maiori offensioni esse, quàm delectationi, possessiunculas meas. Magis enim doleo, me non habere, cui tradam,* [d] *quàm habere, qui vtar. Atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. Tu autem veritus es fortasse, ne ego inuitus audirem. Fuit id quidem humanitatis: sed mihi crede, iam ista non curo. Quare da te in sermonem, & perseca, & confice:* [e] *excita, compella, loquere, vt te cum illo Scæuola loqui putes. Ne existimes, eos, qui non debita consectari soleant, quod debeatur, remissuros. De die tantum videto, & idipsum bono modo.*

d L. quàm habere qui vtar, lætor. Atque

e v.c. & ita cum Polla loquere, vt te cum illo Scæua loqui putes.

CICERO ATTICO S. 24

f sic v.c.
g al. Curionē
h sic v.c.

Quid est, quod [f] *Hermogenes mihi Clodius, Andromenem sibi dixisse, se* [g] *Ciceronem vidisse* [h] *Corcyræ? Ego enim audita tibi putaram. nihil igitur ne ei quidem litterarum? an non vidit? Facies ergo, vt sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? Quattuor* [i] διφθέραι *sunt in tua potestate. quod egeris, id probabo. nec tamē* αἰδέομαι Τρῶας. *Quid enim? sed, ipsi quàm res illa probaretur, magis verebar. Sed quoniam tu suscipis, in alteram aurem.*

i v.c. διφθέραι non pl.

CICERO ATTICO S. 25

k v.c. & L. accuratè scriptas litteras.
l L. & v.c. aut retreclatione.

De retentione rescripsi ad tuas [k] *accuratè litteras scriptas. Conficies igitur, & quidem sine vlla dubitatione,* [l] *aut retractatione. Hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, vt scribis, ita putaram. Scisses enim, mihique dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, vt de te nihil. quando autem illum putas? Nam ego Romam pridie*

idus. [a] Ita volui Bruto *scribere : sed quoniam tu te legisse scribis, (fui fortasse* ἀσαφέστερος *) me ex tuis litteris intellexisse, nolle eum, me, quasi prosequendi sui causa,* Romam *nunc venire.* Sed *quoniam iam adest meus aduentus, fac, quæso, ne quid eum idus impediant, quo minùs suo commodo in* Tusculano *sit.* Nec *enim ad tabulam eum desideraturus eram.In tali enim negotio cur tu vnus non satis es? sed ad testamentum volebam:quod iam málo alio dic, ne ob eam causam* Romam *venisse videar.* Scripsi *igitur ad* Brutum,*iam illud, quod putassem, idibus nihil opus esse.* Velim *ergo totum hoc ita gubernes, vt ne minima quidem re vlla* Bruti *commodũ impediamus.* Sed *quid est tandem, quòd perhorrescas, quia tuo periculo iubeam libros dari* Varroni?*etiã nunc si dubitas, fac vt sciamus.* Nihil *est enim illis elegantius.* Volo Varronem, *præsertim cùm ille desideret:sed est, vt scis,* δεινὸς ἀνήρ. τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. *ita mihi sæpe occurrit vultus eius, querentis fortasse vel hoc meas* [b] *parteis in iis libris copiosiùs defensas esse, quàm suas:quod* [c] *mehercule intelliges non esse, si quando in* Epirum *veneris.nam nunc* Alexionis *epistolis cedimus.* Sed *tamen ego non despero, probatum iri* Varroni *: & id, quoniã impensam fecimus in macrocola, facilè patior teneri. sed etiam atque etiam dico:tuo periculo fiet.* Quare *si addubitas, ad* Brutum *transeamus.* Est *enim is quoque* Antiochius. O Academiam *volaticam, & sui similem, modò huc, modò illuc.* Sed,*quæso, epistola mea ad* Varronem, *valdéne tibi placuit?* Male *mihi sit, si vmquam quidquam tam* [d] *enitar.* At *ego, ne* Tironi *quidem dictaui, qui totas* περιοχὰς *persequi solet:sed* [e] Spinthero *syllabatim.*

a v.c. & L. Bruto ita volui scribere, (quoniam secus te intellexisse scribis, & fui fortasse ἀσαφέστερος) me ex t.l.

b v.c. partis

c v.c. mercule

d v.c. enitar ego. At ego ne

e v.c. spintharo al. spintheri

CICERO ATTICO S. 26

1 DE Virgilij *parte valde probo.* Sic *ages igitur : & quidem id erit primum:proximũ,* Clodiæ. Quòd *si*

neutrum: metuo ne turbem, & irruam in Drusum. Intemperans sum in eius rei cupiditate, quam nosti. Itaque reuoluor identidem in Tusculanũ. Quiduis enim potius, quàm vt non hac æstate absoluatur. Ego (vt tempus est nostrum) locum habeo nullum, vbi faciliùs esse possim, quàm Asturæ. Sed quia qui mecum sunt (credo quòd mæstitiam meam non ferunt) domum properant: etsi poteram remanerę, tamen, vt scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus videar. [a] Quò autem Lanuuio? conor equidem in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. Tu litteras conficies. Equidem, credibile non est, quantum scribam [b] die: quin etiam noctibus. nihil est enim somni. Heri etiam effeci epistolã ad Cæsarem: tibi enim placebat: quam non fuit malum scribi, si fortè opus esse putares. Vt quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere. sed id quidem, vt tibi videbitur. mittam tamen ad te exemplum fortasse Lanuuio, nisi fortè Romam. sed cras scies.

[a] L. Quò autem ? Lanuuium. con.

[b] die, abest à q. v. c.

CICERO ATTICO S. 27

[c] v. c. & L. De epistola ad Cæsarem,

[c] *Epistolam ad Cæsarem, nobis verò semper rectissimè placuit, vt isti antè legerent. Aliter enim fuissèmus & in hos inofficiosi, & in nosmetipsos, si illum offensuri fuimus, pæne periculosi. isti autem ingenuè: mihíque gratũ, quod, quid sentirent, non reticuerunt. Illud verò vel optimè, quòd ita multa mutari volunt, vt mihi de integro scribendi causa nõ sit: quamquam de Parthico bello quid spectare debui, nisi quod illum velle arbitrabar? Quod enim aliud argumentum epistolæ nostræ, nisi κολακία fuit? An si ea, quæ optima putaram, suadere voluissem, oratio mihi defuisset? Totis igitur litteris nihil opus est. Vbi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri possit, ἀπότευγμα vel nõ magnum,*

gnum, molestum futurum sit: quid opus est παρακινδυνεύειν, præsertim cùm illud occurrat, illum, cùm antea nihil scripserim, existimaturum, me, nisi toto bello cōfecto, nihil scripturum fuisse? Atque etiam vereor, ne putet me hoc quasi Catonis μίμημα esse voluisse. Quid quæris? Valde me [a] pænitebat: [b] nec, in hac quidem re, quidquam magis vt vellem, accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ nostra non est probata. Incidissemus etiã in illos: in eis, in cognatũ tuum. Sed redeo ad hortos. Planè illuc te ire, nisi tuo magno commodo, nolo. Nihil enim vrget. quidquid erit, operam [c] Faberio ponamus. De die tamen auctionis, si quid scies, eum, qui è Cumano venerat, quòd & planè valere Atticã nuntiabat, & litteras se habere aiebat, statim ad te misi.

a v.c. pænitebat,
b L. nec mihi, in hac q. re, quidquã &c. & ita v.c.
c L. in Faberio p.

CICERO ATTICO S. 28

Hortos quoniam hodie eras inspecturus, quid visum tibi sit, cras scilicet. De Faberio autem, cùm venerit. De epistola ad Cæsarem (iurato mihi crede) non possum. Nec me turpitudo deterret, etsi maximè debebat: quàm enim turpis est assentatio, cùm vivere ipsum turpe sit nobis? sed vt cœpi, non me hoc turpe deterret: ac vellem quidem (essem enim qui esse debebam) sed in mentem nihil venit. Nam, quæ sunt ad Alexandrum, hominum eloquentium, & doctorum suasiones, vides quibus in rebus versentur. Adolescentem incensum cupiditate verissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilij dari, quod ad laudem sempiternam valeret, cohortantur ad decus. [d] non deest oratio. Ego quid possum? tamẽ nescio quid è quercu exsculpseram, quod videretur simile simulacri. In eo [e] quòd nonnulla erãt paullo meliora, quàm ea, quæ fiunt, & facta sunt, reprehenduntur: quod me minimè [f] pænitet. [1] Si enim peruenis-

d v.c. non de'st or.
e v.c. quia nonn.
f v.c. pænitet.

a v.c. peniteret.
b fort. Quid tum? non
c L. & v.c. Aristoteli
d L. desideret, & ita v.c.
e al. quem
f v.c. vel quemlibebit.
g v.c. ab Dol.

sent istæ litteræ, mihi crede, nos [a] *pœniteret.* [b] *Quid? tu non vides ipsum illum* [c] *Aristotelis discipulum, summo ingenio, summa modestia, posteaquàm rex appellatus sit, superbũ, crudelem, immoderatum fuisse? Quid? tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his nostris moderatis epistolis lætaturum putas? Ille verò potiùs nõ scripta* [d] *desiderat, quàm scripta nõ probet. Postremò, vt volet. Abiit illud, quod tum me stimulabat, quod tibi dabam* πρόβλημα ἀρχιμήδειον. *multo mehercule magis nunc opto casum illum,* [e] *quàm tum timebam,* [f] *vel quemlibet. nisi quid te aliud impediet, mihi optatò veneris. Nicias* [g] *à Dolabella magno opere arcessitus (legi enim litteras) etsi inuito me, tamen eodem me auctore profectus est. Hoc manu mea.*

CICERO ATTICO S. 29

h fort. probatum & ita q.v.c.
i sic v.c.

CVM *quasi alias res quærerem de philologis è Nicia, incidimus in Talnam. Ille de ingenio nihil nimis. modestum & frugi. sed hoc mihi non placuit. Se scire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam, Qu. F. vetulam sanè, & multarum nuptiarum. non esse* [h] *probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem* DCCC. *Hoc putaui te scire oportere. De hortis ex tuis litteris cognoui, & Chrysippo. in villa, cuius insulsitatem bene noram, video nihil, aut pauca mutata. balnearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiberna effici posse.* [i] *Tecta igitur ambulatiuncula addenda est: quam vt tantam faciamus, quantam in Tusculano fecimus, propè dimidio minoris cõstabit isto loco. Ad id autem, quod volumus* ἀφίδρυμα, *nihil aptius videtur, quàm lucus, quem ego noram. sed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. Nihil est, quod ego malim. In hoc* τὸν τῦφόν μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. *Reli-*

quum est, si Faberius nobis nomen illud explicat, noli quærere, quanti. Othonem vincas volo nec tamen insaniturum illum puto. nosse enim mihi hominem videor. Ita malè autem audio ipsum esse tractatum, vt mihi ille [a] *emtor non esse videatur. Quid enim pateretur? Sed quid argumentor? Si Faberianum explicas, emamus vel magno. sin minùs: ne paruo quidem possumus. Clodiam igitur,* [b] *à qua ipsam ob eam causam sperare videor, quòd & multo minoris sunt, & Dolabellæ nomen iam expeditum videtur, vt etiam repræsentatione* [c] *concludam. De hortis satis. cras aut te, aut causam: quam quidem futuram Faberianam. sed si poteris.*

Ciceronis epistolam tibi remisi. O te ferreum, qui illius periculis non moueris! me quoque accusat. eam tibi epistolam misissem. nam illam alterã de reb. gestis, eodem exemplo puto. in Cumanum hodie misi tabellarium. ei dedi tuas ad Vestorium, quas Pharnaci dederas.

a L. emturus n. al. emtor futurus non esse vid. fort. emtor timendus nõ esse v.
b L. à qua ipsa ob & ita v.c.
c v.c. & L. confidam.

CICERO ATTICO S. 30

COmmodùm ad te miseram Demeam, cùm Eros ad me venit: sed in eius epistola nihil erat noui, nisi auctionẽ biduum. Ab ea igitur, vt scribis: & velim, confecto negotio Faberiano: quem quidem negat Eros hodie, cras manè putat, à te colendus est. Istæ autem κολακίαι non longè absunt à scelere. te, vt spero, perendie. Sicunde [d] potes, erues, qui decem legati Mummio [e] fuerunt. Polybius non nominat. Ego memini Albinum consularem, & Sp. Mummium. videor audisse ex Hortensio Tuditanum. sed in Libonis annali XIIII. annis pòst prætor est factus Tuditanus, quàm consul Mummius. Non sanè quadrat, [f] volo aliquem Olympiæ, [g] aut vbi visum, πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi, familiaris tui.

d v.c. potes eruere,
e v.c. fuerint & ita L.
f al. vllo aliquem Olympia.
g sic v.c. al. aut vbiuis,

CICERO ATTICO S. 31

V. kalendas manè accepi à Demea litteras, pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te exspectare deberem. Sed, vt opinor, idem ego, qui exspectò tuum aduentũ, morabor te. Non enim puto tam expeditum Faberianum negotium futurum, etiam si est futurum, vt non habeat aliquid moræ. cùm poteris igitur, [a] quoniam etiamdum abes. Dicæarchi quos scribis libros, sanè velim mihi mittas: addas etiam καταβάσεως. De epistola ad Cæsarem, [1] [b] κέκρικα. atque idipsum, quod isti aiunt illum scribere, se, nisi constitutis rebus, non iturum in Parthos: idem ego suadebã in illa epistola: vtrum libêret, [c] facere posse, auctore me. Hoc enim ille exspectat, videlicet: neque est facturus quidquam, nisi de meo consilio. Obsecro, abiiciamus ista, & semiliberi saltem simus: quod assequemur & tacendo, & latendo. Sed aggredere Othonem, vt scribis. Confice, mi Attice, istam rem. Nihil enim aliud reperio, vbi & in foro non sim, & tecum esse possim. Quanti autem, hoc mihi venit in mentem. C. Albanius, proximus est vicinus. Is CIↃ iugerum de M. Pilio emit (vt mea memoria est) HS. CXV: omnia scilicet nunc minoris. sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non puto nos vllum aduersarium habituros. sed eum ipsum tu poteris [d] monere. faciliùs etiam si [e] Canum haberes. O gulam insulsam! pudet me patris. Rescribes, si quid voles.

a L. quoniam, etiamdum abes.
b v.c. κέκρινα. & ita L.
c L. faceret: posse, auct.
d v.c. mouere.
e v.c. Kanum fort. Caniũ & ita alij vulg.

CICERO ATTICO S. 32

Alteram à te epistolam cùm hodie accepissem, [f] volui te vna mea contentum. Tu verò age quod scribis de Faberio. In eo enim totum est positum id, quod cogitamus: quæ cogitatio si non incidisset (mihi crede istuc, vt cetera)

f v.c. noluite vna mea c.

non laborarem. Quamobrem, vt facis (istuc enim addi nihil potest) vrge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς, *vtrosque velim mittas, &* καταβάσεως. τριπολιτικὸν *non inuenio, & epistolam eius, quam ad* Aristoxenum *misit. Treis eos libros maximè nunc vellem: apti essent ad id, quid cogito.* Torquatus [a] Romæ *est.* [b] *iussi vt tibi daretur.* Catulum *&* Lucullum, *vt opinor, ante a.* His *libris noua proœmia sunt addita, quibus eorum vterque laudatur.* Eas *litteras volo habeas, & sunt quædam alia.* Et *quod ad te de* x. *legatis scripsi, parum intellexti. credo quia* δι' σημείων *scripseram.* De C. Tuditano *enim quærebam: quem ex* Hortensio *audieram fuisse in* x. Eum *video in* Libonis, *prætorem,* [c] L. Popillio, P. Rupilio COSS. *annis* XIIII. *antè, quàm prætor factus est.* Legatus *esse potuisset, nisi admodum serò quæstor est factus: quod non arbitror.* Video *enim* [d] *curuleis magistratus eum legitimis annis perfacilè cepisse.* Postumium *autem, cuius statuam in* Isthmo *meminisse te dicis, sciebam fuisse.* Is *autem est, qui cum* Lucullo *fuit: quem tu mihi addidisti. sanè ad illum* σύλλογον *personam idoneam.* Videbis *igitur, si poteris, ceteros, vt possimus* πεμπάσαι καὶ τοῖς προσώποις.

a v.c. Romę'st.
b v.c. misi, vt tibi dar.
c v.c. & L. P. Popilio,
d v.c. curulis

CICERO ATTICO S. 33

NEgligentiam miram! seméLne putas mihi dixisse Balbum, & Faberium professionem relatam? [e] *quin etiam eorum iussu miserim, qui profiteretur.* Ita *enim oportere dicebant.* Professus *est* Philotimus *libertus.* Nosti, *credo, librarium. sed* [f] *scribis, & quidem confectum.* Ad Faberium, *vt tibi placet, litteras misi.* Cum Balbo *autem puto te aliquid fecisse* [g] H. *in* Capitolio. In Virgilio *mihi nulla est* δυσωπία. *nec enim eius causa sanè debeo.* [h] Et, *si emero, quid erit,* [i] *quod postulet?* Sed *videbis, ne is cùm sit in*

e sic v.c. L. quin etiā eorum iussu miseram, q. al. quin etiā eorum iussu miserim, q.
f v.c. scribes,
g al. hodie
h sic v.c.
i fort. quod expostulet?

Africa, [a] *vt Cœlius. De nomine tu videbis cum Cuspio.* [1] *sed, si Plancus destinat,* [b] *tum haberes difficultatem.* Te *ad me venire vterque nostrûm cupit: sed ista res nullo modo relinquenda est.* Othonem *quòd speras posse vinci, sanè bene narras.* De *æstimatione, vt scribis, cùm agere cœperimus .etsi nihil scripsit, nisi de modo agri.* cum Pisone, *siquid poterit.*[2] Dicæarchi[c] *librũ accepi.* & καταβάσεως *exspecto.*[d] Negotium dederis.[e] Reperies [f] *ex eo libro, in quo sunt* S. C. Cn. cornelio & Lucio Mummio COSS. De Tuditano *autem quod putas,*[g] ἄλογον *est: tum illum, quoniam fuit ad* Corinthum: *non enim temerè dixit* Hortensius: *aut quæstorem, aut tribunum mil. ídque potiùs fuisse credo.* Sed *tu de* Antiocho *scire poteris.* Vide *etiã, quo anno quæst. aut trib. mil. fuerit.* [3] [h] *si neutrum, eodem in præf.* [i] *aut in contubern. fuerit, modò fuerit in eo bello.* De Varrone *loquebamur.* Lupus *in fabula.* Venit *enim ad me, & quidem id temporis, vt retinendus esset. sed ego ita egi, vt non scinderem* [k] *penulam.* Memini *enim* [l] *tui: & multi erant, nósque imparati.* Quid *réfert?* Paullo *pòst* C. Capito *cum* T. Carrinate. Horum *ego vix attigi* [m] *penulam: tamen remanserunt.* [n] *cécidit bellè.* Sed *casu sermo à* Capitone *de vrbe augenda, à ponte* [o] Muluio Tiberim *duci secundum monteis* Vaticanos: *campum* Martium [p] *coædificari.* Illum *autem campum* Vaticanum, *fieri quasi* Martium *campum.* Quid *ais? inquam.* At *ego ad tabulam, vt, si rectè possem,* Scapulanos *hortos.* Caue *facias, inquit. nam ista lex perferetur.* Vult *enim* Cæsar. *audire me facilè passus sum: fieri autem molestè fero.* Sed *tu, quid ais? quamquam quid quæro?* Nosti *diligentiam* Capitonis *in rebus nouis perquirendis: non concedit* Camillo. Facies *me igitur certiorem de ædibus.* Ista *enim me res adducebat. eò adiunxeram ceteras: quas consequi tamen biduo, aut triduo pòst facilè pote-*

a al. vt Cœlius de nomine. Tu vid. c. Cusp.
b v.c. & L. tum habet res diff.
c fort. librum περὶ ψυχῆς acc-
d fort. Negotium dederis de decẽ leg. Rep.
e v.c. Reperiet ex eo
f fort. in eo libro,
g al. εὔλογον est illũ, quoniã tum fuit ad Cor.
h v.c. & L. si neutrum cadet: in præf.
i L. an in c.
k v.c. pænulam.
l v.c. & L. tuum:
m v.c. pænulam:
n fort. Sed cécidit bellè. casu s.
o al. Miluio
p v.c. tum ædificari.

ro. Te tamen in via confici minimè volo: quin etiam Dio*nysio ignosco.* De Bruto *quòd scribis, feci, ut ei liberum esset, quòd ad me attineret.* Scripsi *enim ad eum heri idibus* Maij, *eius opera mihi nihil opus esse.*

CICERO ATTICO S. 34

A*sturam veni* VIII. kalend. Iul. *vitandi enim caloris causa* Lanuuij[a] *treis horas acquieueram.* Tu *velim, si graue non erit, efficias, ne ante nonas mihi illuc veniẽdum sit.* Id *potes per* [b]Egnatium Maximum. Illud *in primus*[c] *cum* Publilio *me pæne absente* [d]*conficias: de quo, quæ fama sit, scribes.* Id *populus curat, scilicet. non mehercule arbitror. etenim hæc decantata erat fabula: sed complere paginam volui.* Quid *plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas.* Scripsi *enim ad te de hortis.*

a v.c. tris al. III. H.
b al Egnatiũ maximẽ. illud al. Egnatium, Maximum.
c v.c. & L. ut cum
d L. conficies:

CICERO ATTICO S. 35

O Rem *indignam!* Gentilis *tuus urbem auget, quam hoc biennio primùm vidit:* [e]*& ea parum magna visa est, quæ etiam ipsum capere potuerit.* Hac *de re igitur exspecto litteras tuas.* Varroni *scribis, te, simulac venerit.* Da*ti igitur iam sunt, nec tibi integrum est.* Hui, *si scias, quanto periculo tuo: aut fortasse litteræ meæ te retardarũt. sed eas nondum legeras, cùm has proximas scripsisti.* Scire *igitur aueo, quomodo res se habeat.* De Bruti *amore, vestráque ambulatione, etsi mihi nihil noui affers, sed idem quòd sæpe, tamen hoc audio libentiùs, quo sæpiùs: eóque mihi iucundius est, quòd tu eo lætaris: certiúsque eo est, quod à te dicitur.*

e L. & ei p.

CICERO ATTICO S. 36

HAs alteras hodie litteras. de Xenonis nomine, & de Epiroticis X L. nihil potest fieri nec commodius, nec aptius, quàm ut scribis. Id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil sanè, nisi Hirtium cum Quincto acerrimè pro me litigasse: omnibus cum [a] locis facere, maximéque in conuiuiis: cùm multa de me, tum redire ad patrem. Nihil autem ab eo tam ἀξιοπίστως dici, quàm alienissimos nos esse à Cæsare: fidem nobis habendam non esse: me verò etiam cauendum. φοβερὸν ἦν, nisi viderem, scire regem, me animi nihil habere. Ciceronem verò meum vexari. sed id quidem arbitratu suo. Laudationem Porciæ gaudeo me antè dedisse Leptæ tabellario, quàm tuas acceperim litteras. Eam tu igitur, si me amas, curabis, si modò mittetur, isto modo mittendam, DOMITIO ET BRVTO. De gladiatoribus: de ceteris, quæ scribis αἱμοφόρυτα, facies me quotidie certiorem. velim (si tibi videtur) appelles Balbum, & Offilium, de auctione proscribenda. equidem locutus sum cum Balbo. Placebat, puto, conscrip. habere Offilium omnia. Habet & Balbus: sed Balbo placebat, propinquum diem, & Romæ: si Cæsar moraretur, [b] posse in diem differri. Sed is quidem adesse videtur. Totum igitur considera. placet enim Vestorio.

a fort. in locis turere, max.

b v. c. & L. posse diem differri.

CICERO ATTICO S. 37

ANte lucem cùm scriberem cōtra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Deinde cùm somno repetito, simul cum sole experrectus essem, datur [c] mihi epistola à sororis tuæ filio, quam ipsam tibi misi: cuius est principium non sine maxima contumelia. sed fortasse οὐκ ἐπέστησεν. Est autem sic, EGO

c v. c. mi

ENIM NON PROBO QVIDQVID NON BELLE IN TE DICI POTEST. *Posse vult in me multa dici non bellè: sed ea se negat approbare. hoc quidquam potest esse impurius? Iam cetera leges (misi enim ad te,) iudicabísque. Bruti nostri quotidianis, assiduisque laudibus, quas ab eo de nobis* [a] *haberi permulti mihi renuntiauerunt, commotum istum aliquando,* [b] *scripsisti aliquid ad me, credo, & ad te: idque vt sciam, facies. nam ad patrem de me quid scripserit, nescio: de matre quàm pie!* VOLVERAM, *inquit,* VT QVAMPLVRIMV'M TECVM ESSEM, CONDVCI MIHI DOMVM, ET ID AD TE SCRIPSERAM. NEGLEXISTI. ITA MINV'S MVLTVM VNA ERIMVS. NAM EGO ISTAM DOMVM VIDERE NON POSSVM. QVA DE CAVSA, SCIS. *Hanc autem causam pater odium matris esse dicebat. Nunc me iuua, mi Attice, consilio,* πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, *id est, vtrùm apertè hominem asperner, & respuam:* [c] ἢ σκολιὰς ἀπάτας. *vt enim Pindaro, sic* δίχα μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν. *omnino moribus meis illud aptius: sed hoc fortasse temporibus. Tu autem, quod ipse tibi* [d] *suaseris, idem mihi persuasum putato. Equidem vereor maximè, ne in Tusculano opprimar. In turba hæc essent faciliora. Vtrùm igitur Asturæ? quid Cæsar subitò? Iuua me, quæso, consilio. vtar eo, quod tu decreueris.*

a L. habere scis, perm.
b L. scripsisse aliq. ad me: credo & ad te.
c al. ἢ σκολιαῖς ἀπάταις.
d fort. persuaseris,

CICERO ATTICO S. 38

O *Incredibilem vanitatem! ad patrem, domo sibi carendum, propter matrem.* [e] *plenam pietatis. Hic autem iam languescit, & ait* [f] *tibi illum iure iratum. sed vtar tuo consilio.* σκολιὰ *enim* [g] *tibi video placere. Romam, vt censes, veniam: sed inuitus. valde enim in scribendo hæreo.*

e v. c. & L. plena pietatis.
f v.c. sibi
g v.c. sibi

1 [a]*Brutum? inquis. eadem scilicet. sed, nisi hoc esset, res me ista non cogeret. Nec enim inde venit, vnde mallem: neque diu* [b] *abfuit, neque vllam litteram ad me: sed tamen scire aueo qualis ei totius itineris summa fuerit.* Libros *mihi, de quibus ad te antea scripsi, velim mittas, & maximè,* [c] φαίδρυ [2] περὶ θεῶν, & ΠΑΛΛΙΔΟΣ. *Itáne nuntiat* Brutus, *illum ad bonos viros* εὐαγγέλια; *sed vbi eos? nisi fortè se suspendit.* [d]Hic *autem, vt fultum est. Vbi igitur* φιλοτέχνημα *illud tuum, quod vidi in* Parthenóne? [e] Alani & Brutum. *Sed quid* [f]*faciam? Illud optimè,* [g]*quod ne is quidem, qui omnium flagitiorum auctor, bene de nostro. At ego verebar, ne etiam* Brutus *eũ diligeret. Ita enim significarat his litteris, quas ad meas. At vellem aliquid degustasse de fabulis. sed coràm, vt scribis.* Etsi, *quid mihi auctor es? aduolóne, an maneo? Equidem & in his libris hæreo, & illum hîc excipere nolo: ad quẽ, vt audio, pater hodie ad* Saxa [h]Acrunoma. *mirum quàm inimicus ibat: vt ego obiurgarem. sed ego ipse* κύπφωμα. *Itaque posthac. Tu tamen vide, quid de aduentu meo censeas, &* τὰ ὅλα. Cras, *si perspici potuerint, manè statim, vt sciam.*

a L. Brutum, inquis, eadẽ. Scilicet. Sed, nisi h. ess.
b L. aluit.
c L. φαίδρυ περὶ ὅρμων τῆς ἑλλάδος: al. περὶ ὀρῶν τῆς ἑλλ.
d L. Hic autẽ, vt fuit tũ, est.
e L. Ahalam, & Brutũ Sed quid faciant?
f v. c. faciat?
g al. sed ne
h L. & v. c. ad Saxa Acronoma. al. ad Saxa. κρευνώμα.

CICERO ATTICO S. 39

EGO *verò* Quincto *epistolam ad sororem misi. cùm ille quereretur, filio cum matre bellum, & se ob eam caussam domo cessurum filio diceret: dixi, illum commodas ad matrem litteras: ad te, nullas. Ille alterum mirabatur: de te autem, suam culpã, quòd sæpe grauiter ad filium scripsisset de tua in illum iniuria.* Quòd *autem relanguisse se dicit: ego ei, tuis litteris lectis,* σκολιαῖς ἀπάταις *significaui,* [k]*me non fore:* [l]*tum enim mentio* Canai. *Omnino, si id consilium placeret: esset necesse. sed, vt scribis, ratio est habenda grauitatis: & vtriusque nostrûm idem consilium esse de-*

k fort. me nõ fore iratum.
l sic v. c. fort. tum mentio Canij.

bet. etsi in me grauiores iniuriæ, & certè notiores. Si verò etiam Brutus aliquid afferet: nulla dubitatio est. sed coràm. Magna enim res, & multæ cautionis. Cras igitur, nisi quid à te [a] *commotus.*

[a] v.c. cõmeatus. fort. cõmonitus.

CICERO ATTICO S. 40

VEnit ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. Et ego, σὺ δὲ δὴ τί σωύνες; Rogas? inquit, [b] quod iter instet? & iter ad bellum, ídque cùm periculosum, tum etiam turpe. Quæ vis igitur? inquam. Æs, inquit, alienum, & tamen [c] ne viaticum quidem. Hoc loco ego sumsi quiddam de tua eloquentia. nam tacui. At ille: sed me maximè angit auunculus. Quídnam? inquam. Quòd mihi, inquit, iratus est. Cur pateris? inquam. Mâlo enim ita dicere, quàm cur committis? Non patiar, inquit. causam enim tollam. Et ego, rectissimè quidem. Sed, si graue non est, velim scire, quid sit causæ. Quia, dum dubitabam, quam ducerẽ, non satisfaciebam matri: ita ne illi quidem. Nunc nihil mihi tanti est: faciam quod volunt. Feliciter velim, inquam: téque laudo. sed quando? Nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. At ego, inquam, censeo priùs, quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. Faciam, inquit, vt censes. Hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum scis esse III. nonas Ian. Aderis igitur. Scripseram iam. Ecce tibi orat Lepidus, vt veniam (opinor augures nihil habere) ad templum [d] afflandum: eatur ΜΙΑCΚΟΡΟΥ. Videbimus te igitur.

[b] v. c. & L. quoi iter instet:

[c] v. c. ne viaticum quidẽ habeo. Hoc l.

[d] v. c. efflandum eatur μιασκορδον. L. efflandum Saturni ἀσπόνδον.

CICERO ATTICO S. 41

EGO verò vtar prorogatione dici: túque humanissimè fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, vt eo tem-

pore acciperem litteras, quo non exspectarem: túque, vt ab ludis scriberes. Sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur[a] biduo.

a I. biduo post.

CICERO ATTICO S. 42

b v.c. suauis

[b] SVaueis tuas litteras: etsi acerba pompa. Verumtamen scire omnia non acerbum est, vel de Cotta. Populum verò præclarum, quòd propter malum vicinum, ne Victoriæ quidem [c] applauditur. Brutus apud me fuit: cui quidē valde placebat, me aliquid ad Cæsarem. Annueram: sed pompam videret. Tu tamen ausus es Varroni dare. Exspecto quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. Est quiddam etiam animum leuari cùm spectatione, [d] tum etiam religionis opinione & fama. Cottam mihi velim mittas. Libonem mecum habeo, & habuerā antè Cascam. Brutus mihi T. Ligarij verbis nuntiauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana: erratū esse meum: sed, vt aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. Sciebam Curfidium pernecessarium Ligariorum: sed eum video antè esse mortuum. Da igitur, quæso, negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, vt id nomen ex omnibus libris tollatur.

c v.c. & L. ploditur.

d v.c. religione opinionis, & fama.

CICERO ATTICO. S. 43

FVit apud me Lamia post discessum tuum, epistolámque ad me attulit, missam sibi à Cæsare: quæ quamquam antè data erat, [e] quàm illa Diocharina, tamen planè declarabat, illum ante ludos Romanos esse venturum. In qua extrema scriptum erat, vt ad ludos omnia pararet, néue committeret, vt frustra ipse properasset. Prorsus ex his litteris non videbatur esse dubium, quin ante eam diem ven-

e v.c. & L. quàm illæ Diocharinæ,

turus esset: idémque Balbo, cùm eam epistolam legisset, videri Lamiæ dicebat. Dies feriarum mihi additos video: sed quàm multos, fac si me amas, sciam. De [a] Babio poteris, & de altero vicino Egnatio. Quòd me hortaris, vt eos dies consumam in philosophia explicanda, currentem tu quidem: sed cum Dolabella viuendum esse istis diebus vides. Quòd nisi me Torquati causa teneret, satis erat dierum, vt Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidem à Balbo (vt videbatur) audiuerat, multos nummos domi esse numeratos, quos oporteret quàmprimum diuidi: magnum pondus argenti:[1] auctionem, præter prædia, primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me velim, quid tibi placeat. Equidem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorem, [b] nec officiosiorem facilè delegissem Vestorio: ad quam accuratissimas litteras dedi: quod idem te fecisse arbitror. Mihi quidem hoc satis videtur. Tu quid dicis? Vnum enim pungit, ne negligentiores esse videamur. Exspectabo igitur tuas litteras.

a L. Bæbio

b v. c. & L. nec officiosiorem, nec nostri studiosiorem facilè deleg.

CICERO ATTICO S. 44

Pollex quidem, vt dixerat [c] ad Id. Sext. ita mihi Lanuuij prid. Id. præstò fuit: sed planè pollex, non index. cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni: Lepta enim [d] de sua vi in curatione laborans, me ad eum perduxerat: me autem [e] Lanuuio, quod Lepido tradidit. ex eo hoc primum. paullo antè acceperam eas litteras, in quibus magnopere confirmat, ante ludos Romanos. Legi epistolam. Multa de meo Catone: [f] quem sæpissimè legendo, se dicit copiosiorem factum: Bruti Catone lecto, se sibi visum disertum. Ex eo cognoui cretionem Cluuij (ô Vestorium negligentem) liberam, [g] testibus præsentibus sexaginta duobus. metuebam, ne

c v.c. ad idus Sextil. fort. a.d. V. idus Sext.

d v.c. de sua vini curatione fort. de sua Lanuini curatione

e al. Lanuino,

f v. c. & L. quo sæp.

g v.c. testib. præsentibus, sexaginta diebus.

ille arcessendus esset. Nunc mittendum est, *vt meo iussu cernat. idem igitur* Pollex *etiam de hortis* Cluuianis *egit cum* Balbo *liberaliùs: se enim statim ad* Cæsarem *scripturum:* Cluuium *autem* [a] *à* Tito Hordeonio *legare & Terentiæ* HS 1 Ↄ Ↄ Ↄ. *& sepulcro, multísque rebus:* [b] *nil à nobis.* Subaccusa, *quæso*, Vestorium. *Quid minùs probandum, quàm* Plotium *vnguentarium per suos pueros omnia tanto antè* Balbo: [c] *illum mihi ne per meos quidem?* De Cosinio *doleo. dilexi hominem.* Quincto *delegabo, siquid æri meo alieno superabit, & emtionibus: ex quibus mihi etiam æs alienum faciendum puto.* De domo Arpini, *nihil scio.* V*estorium nihil est, quod accuses.* Iam *enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster venit, & ab eo litteras diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti.*

a al. à Tito, Hordeonio leg.
b v. c. nihil nobis. L. nihil à nobis.
c v. c. illum mi

CICERO ATTICO S. 45

POsteaquàm abs te Agamemno, *non vt venirem (nam id quoque fecissem, nisi* Torquatus *esset) sed vt scriberem:* [d] *tetigit. omisi ea, quæ in manibus habebam, abieci: quod iusseras, edolaui.* Tu *velim è* Pollice *cognoscas rationes nostras sumtuarias.* Turpe *est enim nobis, illum, qualiscumque est, hoc primo anno egere. pòst moderabimur diligentiùs.* Idem Pollex *remittendus est, vt ille cernat. planè* Puteolos *non fuit eundum, cùm ob ea, quæ ad te scripsi, tum quòd* Cæsar *adest.* Dolabella *scribit, se ad me* [e] *postridie idus. O magistrum molestum!* Lepidus *ad me heri vesperi litteras misit* Antio. *nam ibi erat. habet enim domum, quam nos vendidimus.* Rogat *magnopere, vt sim kal. in senatu: me & sibi & cæsari vehementer gratum esse facturum.* Puto *equidem nihil esse.* Dixisset *enim tibi fortasse aliquid* Oppius, *quoniam* Balbus *est æger.* Sed *ta-*

d v.c. & L. tetigit aureis nuntius. extemplo instituta omisi, ea, q. in m.
e al. postridie iduum

men malim venire frustra, [a] *quàm desiderari, si opus esset, molestè ferrem postea.* Itaque hodie Antij, *cras ante meridiem, domi. Tu velim (nisi te impediuisti) apud nos prid. kal. cum* Pilia. *Te spero cum* Publilio *confecisse. Equidem kal. in* Tusculanum *recurram: me enim absente omnia cum iis transigi mâlo.* Q. *fratris epistolam ad te misi, non satis humanè illam quidem respondentem meis litteris: sed tamen, quod tibi satis sit, vt equidem existimo. tu videbis.*

a L. quàm desiderari, si opus esset, molest. f. p.

CICERO ATTICO S. 46

HEri nescio quid in strepitu videor exaudisse, cùm diceres, te in Tusculanum venturum: quod vtinam, iterum vtinam, tuo tamen commodo. Lepta *me rogat, vt, si quid sibi opus sit, accurram. mortuus enim* [b] Babulius. Cæsar, *opinor, ex vncia: etsi nihil adhuc: sed* Lepta *ex triente. Veretur autem ne non liceat tenere hereditatem:* ἀλόγως *omnino: sed veretur tamen. Is igitur si accierit, accurram: sin minùs: haud antè, quàm necesse erit. Tu* Pollicem, *cùm poteris.*

b L. est Babullius

CICERO ATTICO S. 47

LAudationem Porciæ [c] *tibi misi correctam: ac eò properaui, vt, si fortè aut* Domitio *filio, aut* Bruto *mitteretur, hæc mitteretur. Id, si tibi erit commodum, magnopere cures velim: & velim,* M. Varronis, *&* Ollij *mittas laudationem.* Ollij *vtique. nam illam legi. volo tamen regustare. quædam enim vix mihi credo* [d] *legisse.* Atticæ *primùm salutem, quam equidem* [e] *ruri esse arbitror. Multam igitur salutem &* Piliæ. *De* Tigellio *si quid noui: qui quidem, vt mihi* Gallus Fabius *scripsit,* μέμψιν ἀναφέρει *mihi quamdam iniquissimã, me* Phameæ *defuisse, cùm eius causam recepissẽ: quam quidem receperã contra pueros* Octauios Cn. F. *non*

c v.c. & L. tibi misi correctam: eò properaui, vt,

d v.c. & L. legisse me. Att.

e v.c. rure esse

libenter: sed & Phameæ causa volebam: erat enim, si meministi, in consulatus petitione per te mihi pollicitus, si quid opus esset. Quod ego perinde tuebar, ac si vsus essem. Is ad me venit, dixitque iudicem operam dare sibi constituisse eo die ipso, quo de [a] *Sestio nostro lege Pompeia in consilium iri necesse erat. scis enim dies illorum iudiciorum præstitutos fuisse. Respondi, non ignorare eum, quid ego deberem* [b] *Sestio: quem vellet, alium diem si sumsisset, me ei non defuturum. Ita tum ille discessit iratus. puto me tibi narrasse. Non laboraui scilicet, nec hominis alieni iniustissimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autem narraui, cùm proximè Romæ fui, quid audissem: neque nominaui Balbum minorem. Habuit suum negotium Gallus, vt scribit,* [c] *ait, illum me animi conscientia, quòd Phameam destituissem, de se suspicari.* [d] *Quare tibi hactenus mando, de illo nostro, si quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. Est bellum, aliquem libenter odisse:* [1] [e] *&, quemadmodum non omnibus seruire. etsi mehercule, vt tu intelligis, magis mihi isti seruiunt, si obseruare, seruire est.*

a L. Sextio

b L. Sextio:

c Fort. ait, illum dicere, me animi &c.

d al. Quã rẽ hactenus tibi mando:

e L. & quemadmodu non omnib. dormire, ita non omnibus seruire.

CICERO ATTICO S. 48

ADmonitus quibusdam tuis litteris, vt ad Cæsarem vberiores litteras [f] *mitterem, institueram, cùm mihi Balbus nuper in Lanuino dixisset, se, & Oppium scripsisse ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, & vehementer probasse: conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellam: sed eius exemplum misi ad Oppium, & Balbum: scripsique ad eos, vt tum deferri ad Dolabellam iuberent meas litteras, si ipsi exemplum probassent. Ita mihi rescripserunt, nihil vnquam se legisse melius: epistolámque meam iusserunt dari Dolabellæ.*

f v. c. & L. mittere instituerem: cùm m.

Vestorius

Vestorius ad me scripsit vt iuberem mancipio dari seruo suo pro mea parte Hetereio cuidam fundum Brinnianum, vt ipse ei Puteolis rectè mancipio dare posset. eum seruum si tibi videbitur, ad me mittes. Opinor enim[a] *ad te etiam scripsisse Vestorium. De aduentu Cæsaris, idem, quod à te, mihi scriptum est ab Oppio, & Balbo. Miror te nihildum cum Tigellio, vel vt hoc ipsum, quantum acceperit, prorsus ameo scire: nec tamen flocci facio.*

a fort. etiam ad te scr.

CICERO ATTICO S. 49

QVæris, quid cogitem de obuiam itione. Quid censes, nisi Alsium? & quidem ad Murenam de hospitio scripseram:[b] *sed opinor cum Matio profectum. Sallustius igitur vrgebitur. Scripto iam superiore versiculo, Eros mihi dixit, sibi Murenam liberalissimè respondisse. Eo igitur vtamur. nam Silius*[c] *culcitras non habet. Dida autem, opinor, hospitibus totam villam concessit. Ad Cæsarem quam misi epistolam, eius exemplum fugit me tum tibi mittere:*[1] *nec id fuit, quod suspicaris,*[d] *vt me puderet tui. Næ ridiculè*[e] *Micillus. Nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον, ὅμοιόνque scriberem. bene enim existimo de illis libris, vt tibi coràm. Itaque scripsi & ἀκολακεύτως, & tamen sic, vt nihil eum existimem lecturum libentiùs. De Attica nunc demum mihi est exploratum. itaque ei deintegro gratulare. Tigellium totum mihi, & quidem quàmprimùm. nam pendeo animi.*[f] *Narrabo tibi. Q. cras: sed ad me, an ad te nescio.*[g] *mihi scripsit, Romam VIII. kal. sed misit, qui inuitaret. etsi hercle iam Romam veniendum est, ne ille antè aduolet.*

b fort. sed opinor eum esse M.

c v. c. & L. culcitas

d vt me puderet tui, ne ridiculè Micillus.

e al. Myscellus.

f v. c. & L. Narro tibi.

g v. c. mi scripsit,

CICERO ATTICO S. 50

[a] O Hospitem mihi tam grauem ἀμεταμέλητον. fuit enim periucundè. Sed cùm secundis Saturnalibus ad Philippum vesperi venisset, villa ita completa militibus est, vt vix triclinium, vbi cenaturus ipse Cæsar esset, vacaret: quippe hominum CIↃ CIↃ. Sanè sum commotus, quid futurum esset postridie: ac mihi Barba Cassius subuênit: custodes dedit. Castra in agro. villa defensa est. Ille tertiis Saturnalibus apud Philippum ad H.VII. nec quemquam admisit. rationes, opinor, cum Balbo. Inde ambulauit in litore. [1] [b] Post H.VIII. in balneum, tum audiuit. De Mamurra non mutauit, vnctus est, accubuit, ἐμετικὴν agebat. Itaque & edit, & bibit ἀδεῶς, & iucundè: opiparè sanè, & apparatè: nec id solùm, sed bene cocto, & condíto, sermone bono, &, si quæri', libenter. Præterea tribus tricliniis accepti οἱ περὶ αὐτὸν, valde copiosè. Libertis minùs lautis, seruísque nihil defuit. nam lautiores eleganter [c] accepti. Quid multa? Homines visi sumus. hospes tamen non is, cui diceres: amabo te, eodem ad me cùm reuertêre. semel satis est. σπουδαῖον οὐδὲν in sermone: φιλόλογα multa. Quid quæris? Delectatus est, & libenter fuit. Puteolis se aiebat vnum diem fore, alterum ad Baias. Habes hospitium, siue [d] ἐπισταθμίαν: [e] odiosam mihi duxi, non molestam. Ego paullisper hîc, deinde in Tusculanum. Dolabellæ villam cùm præteriret, omnis armatorum copia, dextra, sinistra, ad equum: nec vsquam alibi. Hoc ex Nicia. Vale.

a sic v.c. al. Hospitē mihi tam gr.

b v.c. & L. Post H.VIII. in balneum. dum audiuit de Mamurra, vultum non mutauit:

c v.c. accepi.

d al. ἐπισταθμίαν

e fort. quam odiosam m. duxi,

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM,

LIBER XIIII.

CICERO ATTICO. S. I

[a] DIVERTI *ad illum, de quo tecum manè. nihil perditius: explicari rem non posse. etenim si ille tali ingenio exitum non reperiebat, quis nunc reperiet? Quid quæris? Periisse omnia aiebat. quod haud scio an ita sit.* [b] *verùm ille gaudens:* [c] *affirmátq. minùs diebus* XX. *tumultum Gallicum. In sermonem se post idus Mart. præterquàm* [d] *Lepidi, venisse nemini. ad summam non posse istæc sic abire. O prudentem Oppium, qui nihilominùs illum desiderat, sed loquitur nihil, quod quemquam bonum offendat. sed hæc hactenus. Tu quæso, quidquid noui (multa autem exspecto) scribere ne pigrere. in his, de Sexto, satísne certum: maximè autem de Bruto nostro: de quo quidem ille, ad quem* [e] *diuerti, Cæsarem solitum dicere,* MAGNI REFERT, HIC QVID VELIT: [f] SED QVIDQVID VVLT, VALDE VVLT. *idq. eum animaduertisse, cùm pro Deiotaro Niceæ dixerit, valde vehementer eum visum, & liberè dicere: atq. etiam (vt enim quidque succurrit, libet scribere) proximè cum* [g] *Sestij rogatu apud eum fuissem, exspectarémq. sedens, quoad vocarer, dixisse eum,* EGO DVBITEM, QVIN SVMMO IN ODIO SIM, CVM M. CICERO SEDEAT, NEC SVO COMMODO

a v.c. & L. DEVERTI

b sic v.c.

c v.c. & L. affirmabatq;

d fort. Lepido, al. Lepidi, venisse neminis.

d L. deuerti,

f v.c. SED QVIDQVID VOLET, VALDE VOLET.

g L. Sextij

ME CONVENIRE POSSIT. ATQVI, SI QVISQVAM EST FACILIS, HIC EST: TAMEN NON DVBITO, QVIN ME MALE ODERIT. *Haec & eiusmodi multa. Sed ad propositum. quidquid erit non modò magnum, sed etiam paruum scribes. equidem nihil intermittam.*

CICERO ATTICO S. 2

a v.c. Publiúmq.

b v.c. φαλάκρωμα, L. σαλάκωνα.

c q.v.c. putat. processit enim, L. processi enim: sed minus. diu eius sermone sum r.

d L. Sextij

Duas à te accepi epistolas heri. ex priore theatrum,[a] *Publiúmque cognoui: bona signa consentientis multitudinis. plausus verò L. Cassio datus, etiam facetus mihi quidem visus est. Altera epistola, de Madaro scripta: apud quem nullum*[b] *φαλάκρωμα, vt*[c] *putas. processi enim, sed minùs diu: sermone enim sum retentus. Quod autem ad te scripseram, obscurè fortasse, id eiusmodi est. Aiebat Caesarem secum, quo tempore*[d] *Sestij rogatu veni ad eum, cùm exspectarem sedens, dixisse:* EGO NVNC TAM SIM STVLTVS, *vt hunc ipsum, facilem hominem, putem mihi esse amicum, cùm tamdiu sedens meum commodum exspectet? Habes igitur φαλάκρωμα, inimicissimum otij, id est, Bruti. In Tusculanum hodie: Lanuuij cras: inde Asturae cogitabam. Piliae paratum est hospitium: sed vellem Atticam. Verùm tibi ignosco: quarum vtrique salutem.*

CICERO ATTICO S. 3

f v.c. rediissent,

Tranquillae quidem tuae litterae: quod vtinam diutiùs! nam Matius posse negabat. Ecce autem structores nostri, ad frumentum profecti, cùm inanes[f] *rediissent, rumorem afferunt magnum, Romae domum ad Antonium frumentum omne portari. πανικὸν certè. scripsisses enim. Corumbus Balbi, nullus adhuc, & mihi notum nomen. Bellus enim esse dicitur architectus. Ad obsignandùm tu adhibi-*

tus non sine causa videris. volunt enim nos ita putare. nescio cur non animo quoque sentiant. Sed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationē habere, quàm quidquam mali cogitare. Tu siquid pragmaticon habes: scribe. sin minùs: populi ἐπισημασίαν, & mimorum dicta perscribito. Piliæ, & Atticæ salutem.

CICERO ATTICO S. 4

[1] [a] *Nunc quid putas me Lanuuij? At ego te istic quotidie aliquid noui suspicor. tument negotia. Nam cùm Matius, quid censes ceteros? equidem doleo, quod numquam in vlla ciuitate áccidit, non vnà cum libertate remp. recuperatam. Horribile est, quæ loquantur, quæ minitentur. ac vereor Gallica etiam bella, ipse Sextus quò euadat. sed omnia licet concurrant: Idus Martiæ consolantur. Nostri autem ἥρωες, quod [b] per se ipsos confici potuit, gloriosissimè & magnificentissimè confecerunt. Reliquæ res, opes, & copias desiderant: quas nullas habemus. Hæc ego ad te, vt, siquid noui (nam quotidie aliquid exspecto) confestim ad me: &, si noui nihil, nostro more tamen ne patiamur intermitti litterulas. equidem non committam.*

a fort. Nam quid p.

b v.c. & L. per ipsos

CICERO ATTICO S. 5

Spero tibi iam esse vt volumus, [1] [c] quoniam quidem ἠσίτησας, quàm leuiter commotus esses. sed tamen velim scire, quid agas. Signa bella, quòd Caluena molestè fert, se suspectum esse Bruto. Illa signa non bona, si cum signis legiones veniunt è Gallia. Quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hispania? nónne idē postulaturas? [d] Quid eas, quas Antonius transportauit? Caninium volui: sed μνημονικὸν ἁμάρτημα. [e] ab aleatore φυρμὸς πολύς. Nam ista quidem Cæsaris

c L. quoniam quidem ἠσίτησας, cùm leuiter commot.

d v.c. Quid quas Annius

e v.c. & L. à balneatore φυρμὸς π.

a v.c.& L. qui legari noluerim ante res prolatas, ne des.
b v.c. desse
c v.c.& L. εὐείπιςα omnia. Eos
d v.c. IIII. idus.

libertorum coniuratio facilè opprimeretur, si recta saperet Antonius. *Meam stultam verecundiam,* [a] *qui legari noluerim auctores præclaros, ne deserere viderer hunc rerum tumorem: cui certè si possem mederi* [b] *deesse non deberem. sed vides magistratus, si quidem magistratus illi sunt: vides tamẽ tyranni satellites in imperiis, vides eiusdem exercitus, vides in látere veteranos: quæ sunt* [c] *εὐρίπιστα.* Eos *autem, qui orbis terræ custodiis non modò sæpti, verùmetiam magni esse debebant, tantummodò laudari, atque amari, sed parietibus contineri. atque illi quoquo modo beati, ciuitas misera.* Sed *velim scire, quid aduentus* O*ctauij: numqui concursus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ suspicio.* Non *puto equidem: sed tamen, quidquid est, scire cupio.* Hæc *scripsi ad te proficiscens* A*stura,* [d] *III. id.*

CICERO ATTICO S. 6

PRid. Id. Fundis *accepi tuas litteras cenans. primùm igitur melius esse: deinde meliora te nuntiare. odiosa illa enim fuerant, legiones venire.* Nam *de* O*ctauio, susq;, déq;. exspecto quid de* Mario: *quem quidem ego sublatum rebar à* C*æsare.* Antonij *colloquium cum* Heroibus *nostris, pro re nata non incommodũ. sed tamen adhuc me nihil delectat, præter idus* Mart. Nam *quoniam* Fundis *sum cum* Ligure *nostro: discrucior,* Sextulij *fundum à verberone curtilio poßideri: quod cùm dico, de toto genere dico.* Quid *enim miserius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus?* Etiámne COSS. *&* *tribunos pleb. in biennium, quos ille voluit? nullo modo reperio, quemadmodum poßim πολιτεύεσθαι. nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cælo esse, tyranni facta defendi. sed vides* COSS. *vides reliquos magistratus, si isti magistratus: vides languorem bonorum. exsultant lætitia in municipiis. dici enim non*

potest,[a] *quantopere gaudeant, vt ad me concurrant, vt audire cupiant verba mea de re. nec vlla interea decreta. Sic enim* πεπολιτεύμεθα, *vt victos metueremus. Hæc ad te scripsi, apposita secunda mensa. Plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quidque agatur.*

CICERO ATTICO S. 7

POstridie Id. Paullum[b] Caietæ vidi. *Is mihi de Mario, & de rep. alia quædam sanè pessima: à te scilicet nihil. nemo enim meorum. Sed Brutum nostrum audio visum sub* Lanuuio. *vbi tandem est futurus? nam cùm reliqua, tum de hoc scire aueo omnia.*[c] Ego è Formiano exiens XVII. Kal. *vt inde altero die in* Puteolanum, *scripsi hæc.* A Cicerone *mihi*[1] *litteræ sanè* [d] πεπυκνωμέναι, *& benè longæ. Cetera autem vel fingi possunt:* πῖνος *litterarum significat doctiorem.* Nunc *magnopere à te peto, de quo sunt nuper tecum locutus, vt videas, nequid ei desit. Id cùm ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationẽ, & dignitatem: quod idem intellexi tibi*[e] *videri*[2] *omnino. Si ergo est, volo mense* Quinctili *in* Græciam. *sunt omnia faciliora: sed, cùm sint ea tempora, vt certi nihil esse posit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso, da operã, vt illum quàm honestissimè, copiosissiméque tueamur.* Hæc *& cetera, quæ ad nos pertinebunt, vt soles, cogitabis: ad méque aut quod ad rem pertineat: aut, si nihil erit, quod in buccam venerit, scribes.*

CICERO ATTICO S. 8

TV *me iam rebare, cùm scribebas, in*[f] *agris esse nostris. at ego accepi* XVII. Kal. *in*[g] *diuersoriolo* Sinuessano

a v.c. quanto opere g.
b v.c. in Caietano
c al. Nunc ego è F.
d L πεπυκνωμέναι,
e v.c. videri. Omnino si ego'st, volo mense Quinctili in Græciam. sunt omnia faciliora. Sed cùm sint ea tempora, vt certè nihil esse possit: quod honestum mihi sit &c. L. videri. Omnino legatus volo mense Quinctili in Græciam. sunt omnia faciliora. sed, cùm sint ea tempora, vt certi nihil esse possit: quod honestum mihi sit, quod liceat, quod expediat, quæso, &c. al. videri. Omnino ego volo mense Quinctili in Græciam, si sint omnia faciliora. sed, cùm sint ea tempora, vt certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid non liceat, quid expediat: quæso, da operã, &c.
f v.c. actis
g q.v.c. deuersoriolo

tuas litteras. De Mario *probè: etsi doleo,* L. *Crassi nepotem. optimè, tam etiam* Bruto *nostro probari* Antonium. Nam *quòd* [a] *Cluuiam scribis moderatè, & amicè scriptas litteras attulisse. mihi* Paullus *dedit ad se à fratre missas: quib. in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, & multo illi minùs.* Re*ginæ fuga mihi non molesta. sed* Clodia *quid egerit, scribas ad me velim.* De By*zantiis, curabis, vt cetera: &* Pelopem *ad te* [b] *arcesse.* Ego, *vt postulas,* Baiana *negotia, chorúmque illum, de quo scrire vis, cùm perspexero, tum scribam, ne quid ignores.* Quid Galli, *quid* Hispani, *quid* Sextus *agat, vehementer exspecto.* Ea *scilicet tu declarabis, qui cetera.* Nau*seolam tibi tum causam otij dedisse facilè patiebar: videbar enim mihi legēti tuas litteras requiesse paullisper.* De Bruto *semper ad me omnia perscribito, vbi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tutò vel solum tota vrbe vagari posse.* Verumtamen *de rep.*

a L. Iuniam

b v.c. & L. arcesses.

CICERO ATTICO S. 9

M*Vlta cognoui ex tuis litteris: quas quidem* [c] *multiiuges accepi vno tempore à* Vestorij *liberto.* Ad *ea autem, quæ requiris, breui respondebo.* Primùm *vehementer me* Cluuiana *delectant.* Sed, *quod quæris, quid arcessierim* Chrysippum: *tabernæ mihi duæ corruerunt: reliquæ rimas agunt. itaque non solùm inquilini, sed mures etiam migrauerunt.* Hanc *ceteri calamitatem vocant: ego ne incommodum quidē,* O Socrates, *&* Socratici *viri! numquam vobis gratiam referam.* Dij *immortales, quàm mihi ista pro nihilo! sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem & auctore* Vestorio, *vt hoc damnum, quæstuosum sit.* Hic *turba magna est, éritq;, vt audio, maior.* Duo *quidem quasi*

c v.c. multiiuges

design. COSS. *O Dij boni, viuit tyrannis: tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaque quàm seuerè nos* [a] M.Curtius *accusat? vt pudeat viuere: neque iniuria. nam mori millies præstitit, quàm hæc pati: quæ mihi videntur habitura etiam vetustatem.* & *Balbus hîc est, multúmque mecum: ad quem à Vetere litteræ datæ pr. Kal. Ian. cùm à se Cæcilius* [b] *circumsideretur,* & *iam teneretur: venisse cum maximis copiis Pacorum Parthum: ita sibi esse eum ereptum, multis suis amissis. in qua re accusat Volcatium. ita mihi videtur bellum illud instare. sed Dolabella,* & *Nicias viderint. Idem Balbus meliora de Gallia. XXI. die litteras habebat: Germanos, illásque nationes, re audita, de Cæsare, legatos misisse ad Aurelium, qui est præpositus ab Hirtio, se, quod imperatum esset, esse facturos. Quid quæris? omnia plena pacis, aliter, ac mihi Caluena dixerat.*

a L. & v.c. M.Curius

b v.c. circumsederetur,

CICERO, ATTICO S. 10

ITáne verò? hoc meus, & tuus Brutus egit, vt Lanuuij esset? vt Trebonius itineribus deuiis proficisceretur in prouinciam? vt omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Cæsaris plus valerent, quàm si ipse viueret? Meministine* [c] *clamare illo ipso primo Capitolino die, senatum in Capitolium à prætoribus vocari? Dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus? Liberalia tu accusas. Quid fieri tum potuit? Iampridem perieramus. Meministine te clamare, causam periisse, si funere elatus esset? At ille etiam in foro combustus, laudatúsque miserabiliter: seruíque,* & *egentes in tecta nostra cum* [d] *fascibus immissi. Quæ deinde? vt audeat dicere,* TV'NE CONTRA CÆSARIS NVTVM? *Hæc,* & *alia ferre non possum. itaque γῆν πρὸ γῆς cogito.*

c L. me clamare

d L. facibus

a v.c. & L. ad Tebassos, Scæuas, Frangones.

Tua tamen ὑπηνέμιος nausea, iámne planè abiit? mihi quidem ex tuis litteris coniectanti ita videbatur. Redeo [a] *ad te: Bassos, Scæuas, Francones. hos tu existimas confidere se illa habituros, stantibus nobis, in quibus plus virtutis putarunt, quàm experti sunt. pacis isti scilicet amatores, & non latrocinij auctores? At ego cùm tibi de Curtilio scripsi, Sextulianóque fundo, scripsi de Censorino, de Messalla, de Planco, de Postumio, de genere toto. melius fuit periisse illo interfecto, quod numquam accidisset, quàm hæc videre. Octauius Neapolim venit XIIII. Kalendas. ibi eum Balbus manè postridie, eodémq. die mecum in Cumano, illum hereditatem aditurum. Sed, vt scribis, ῥιζόθεμιν magnam cum Antonio, Buthrotia mihi tua res, est, vt debet, eritque curæ.*

b v.c. ῥιζόθεμιν

c L. Quòd quæris, iamne ad centena Cluuianũ: aduentare videtur.

[c] *Quid quæris? Iámne ad centena Cluuianum: aduentare videtur? Sed primo anno, LXXX. detersimus. Q. n. pater ad me grauia de filio: maximè quòd matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardenteis in eum litteras ad me misit. ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me velim: & hercule, si quid aliud. vehementer delector tuis litteris. Vale.*

CICERO ATTICO S. II

d v.c. & L. mehercule

e L. CIVI:

f v.c. & L. sed non sine inuidia, ne sine periculo quidem.

NVdiustertius dedi ad te epistolam longiorem: nunc *ad ea, quæ proximè. velim* [d] *mehercle Asturæ Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis. an censebas aliter? Equidem etiam maiora exspecto. cùm equidem contionem lego,* DE TANTO VIRO, DE CLARISSIMO [e] CIVE: *ferre non queo. etsi ista iam ad risum: sed memento: sic alitur consuetudo perditarum contionum, vt nostri illi non Heroës, sed dij, futuri quidem in gloria sempiterna sint,* [f] *sed non sine periculo quidem. Verùm illis magna consola-*

tio, conscientia maximi, & clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto rege liberi non sumus? Sed hæc fortuna viderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone quæ scribis, iucunda mihi sunt: velim sint prospera. Quòd verò curæ tibi est, vt ei suppeditetur ad vsum, & cultum copiosè: per mihi gratum est: idque vt facias, te etiam rogo. De Buthrotiis, & tu rectè cogitas, & ego non dimitto istam curam. suscipiam omnem etiam actionem: quam video quotidie faciliorem De Cluuiano, quoniam in re mea meipsum diligentia vincis, res ad centena perducitur. Ruina rem non fecit deteriorem: haud scio [a] *an iam fructuosiorem. Hic mecum Balbus, Hirtius, Pansa: modò venit Octauius, & quidem in proximam villam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me, cras manè vadit.*

Vale.

[a] al. an etiā fr.

CICERO ATTICO S. 12

O MI Attice, *vereor, ne nobis idus Martiæ nihil dederint, præter lætitiam, & odij* [b] *pœnam, ac doloris. Quæ mihi* [c] *istinc afferuntur! Quæ hic video?* ὢ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. *scis quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam, honestam iudicem. multa illis Cæsar, neque me inuito. etsi Latinitas erat non ferenda. verumtamen. ecce autem Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, à dictatore comitiis latam, qua Siculi, ciues Romani: cuius rei viuo illo mentio nulla. Quid? Deiotari nostri causa non similis? Dignus ille quidem omni regno: sed non per Fuluiam. Sexcēta similia.*[1] *Verùm illuc refero. tam claram, támque testatam rem, támque iustam, Buthrotiam, non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidē magis, quo ista plura. Nobiscum hic perhonorificè, & amicè Octauius:*

[b] v.c. plenam.
[c] L. & v.c. istim

quem quidem sui Cæsarem salutabant, Philippus non: itaque ne nos quidem. quem nego posse bonum ciuem. ita multi circumstant, qui quidem nostru mortem minitantur. [a]*negat hæc ferri posse. Quid censes, cùm Romam puer venerit, vbi nostri liberatores tuti esse non possunt? Qui quidem semper erunt clari, conscientia verò facti sui etiam beati: sed nos (nisi me fallit) iacebimus.* Itaque exire aueo, *vbi nec Pelopidarum, inquit.* Haud amo *vel hos designatos, qui etiam declamare me coëgerunt, vt ne apud aquas quidem acquiescere liceret: sed hoc meæ nimiæ facilitatis.* Nam id erat quondam quasi necesse: *nunc, quoquo modo se res habet,* [b] *non est item, quam dudum.* Nihil habeo, *quod ad te scribam: scribo tamen,* [c]*non vt delectem his litteris, sed vt eliciam tuas.* Tu, *si quid erit, de ceteris. de* Bruto *vtique, quidquid erit.* Hæc *conscripsi* X. Kal. *accubans apud Vestorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum.*

a v. c. negãt hæc fieri posse. L. negant hęc ferri posse.

b fort. non est tam, quàm d.

c sic v. c. fort. non vt te delectē his litt. fort. nō vt te delectē meis litt.

CICERO ATTICO S. 13

SEptimo denique die litteræ mihi redditæ sunt, quæ erãt à te XIII. Kal. datæ: quibus quæris, atque etiam meipsum nescire arbitraris, vtrùm magis tumulis, prospectúque, an ambulatione ἁλιτενεῖ delecter. Est mehercule, vt dicis, vtriusque loci tanta amœnitas, vt dubitem vtra anteponenda sit:

Ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηεράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφὲς, εἰσορόωντες
Δείδιμεν· ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

Quamuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduentu ad suas legiones, in quo spem maximam video: tamen, si est bellum ciuile futurum (quod certè erit,

si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse [a]certò scio) quid nobis [b]faciendum est, ignoro. neque enim iam licebit quod Cæsaris bello licuit, neque huc, neque illuc. quemcumq; enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæsaris putabit (lætitiam autem apertißimè tulimus omnes) hunc in hostium numero habebit: quæ res ad cædem maximam spectat. Restat, vt in castra Sexti, aut, si fortè, Bruti nos conferamus. Res odiosa, & aliena nostris ætatibus, & incerto exitu belli. & nescio quo pacto tibi ego poßim, mihi tu dicere;

a v.c. certè
b L. faciendũ sit,

Τέκνον ἐμὸν, οὔ τι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

Sed hæc fors viderit, ea, quæ talibus in rebus plus quàm ratio potest. Nos autem id videamus, quod in nobis ipsis esse debet, vt, quidquid acciderit, fortiter & sapienter feramus, & accidisse hominibus meminerimus: nósque cùm multum litteræ, tum non minimùm idus quoque Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua sollicitor: ita multa veniunt in mentem in vtramque partem. [c]Proficiscor, vt constitueram, legatus in Græciam. cædis impendentis periculum nonnihil vitare videor: sed casurus in aliquam vituperationem, quòd reip. defuerim tam graui tempore. sinautem [1] [d]mansero: equidem video in discrimine: sed accidere posse suspicor, vt prodesse poßim reip. Iam illa consilia, priuata sunt, quòd sentio valde esse vtile ad confirmationem Ciceronis, me illuc venire: nec alia caussa profectionis mihi vlla fuit tum, cùm consilium cepi, legari ab Cæsare. Tota igitur hac de re, vt soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nũc ad epistolã tuam. Scribis enim, esse rumores, me, ad lacum quod habeo, venditurum: minusculam verò villam vtique Quincto traditurum vel impenso pretio, quò introducatur. vt tibi Qu. F.

c fort. Si proficiscor, vt const. leg. in Græciã: cædis &c.
d v.c. & L. mãsero: fore me quidem video in discr.

dixerit, dotata Aquillia. Ego verò de venditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quinctus antè de emendo nihil curat hoc tempore. satis enim torquetur debitione dotis: in qua [a] *mirificas Qu. Egnatio gratias agit. A ducenda autem vxore sic abhorret, vt quidquã libero lectulo neget esse iucundius. Sed hæc quoq. hactenus. redeo enim ad miseram, seu nullam potiùs remp. M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodij: quàm honorificè, quod ad me attinet, ex ipsius litteris cognosces (misi enim tibi exemplũ) quàm dissolutè, quàm turpiter, quàmq; ita perniciosè, vt nonnumquã Cæsar desiderandus esse videatur, facilè existimabis. Quæ enim Cæsar numquã neq. fecisset, neq. passus esset, ea nunc ex falsis eius cõmentariis proferuntur. Ego autem Antonio facillimum me præbui. etenim ille quoniam semel induxit animũ, sibi licere quod vellet, fecisset nihilominùs, me inuito. Itaque mearum quoque litterarum misi tibi exemplum.*

[a] L. mirificas Egnatio gr. al. mirificas L. Egnatio

ANTONIVS COS. S. D. M. CICERONI. 13

Occupationibus est factum meis, & subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerem. quam ob causam vereor, ne absentia mea leuior sit apud te. quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petiit, vt Sex. Clodium restitueret. impetraui. Erat mihi in animo etiam tum sic vti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, vt tua voluntate id per me facere nunc liceat. Quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes: non contendam ego aduersus te. quamquam videor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule, si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem profectò te præbebis: &

voles, P. Clodium [a]in optima spe puerum repositum, existimare, non te insectatum esse, cùm potueris, amicos paternos. Pátere, obsecro te, pro rep. videri gessisse simultatẽ cum patre eius. non contemseris hanc familiam. honestius enim, & libentiùs deponimus inimicitias reip. nomine susceptas, quàm cõtumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem iam nunc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. quamquam tuam fortunam, Cicero, ab omni periculo abesse certum habeo: tamen arbitror malle te quietam senectutem, & honorificam potiùs agere, quàm sollicitam. Postremò, meo iure te hoc beneficium rogo. nihil enim non tua causa feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: vt intelligas, quanti apud me auctoritas tua sit, atque eo te placabiliorem præbeas. Vale.

[a] V.c.& L. optima in spe puerum r.

CICERO ANTONIO COS. S.D. 14

Quod mecum per litteras agis, vnam ob causam mallem coràm egisses. Non enim solùm ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (vt aiunt) meũ erga te amorem perspicere potuisses. Nam cùm te semper amaui, primùm tuo studio, pòst etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus resp. te mihi ita commendauit, vt cariorem habeam neminem. Litteræ verò tuæ [b]tum amantissimè, tum honorificentissimè scriptæ, sic me affecerunt, vt non dare tibi beneficium viderer, sed accipere à te ita petente, vt inimicum meum, necessarium tuum, me inuito seruare nolles, cùm id nullo negotio facere posses. Ego verò tibi isthuc, mi Antoni, remitto: atque ita, vt me à te, cùm his verbis scripseris, liberalissimè, atque honorificentissimè tractatũ existimem. Idque cum totum, quoquo modo se res

[b] L. cùm amant.

haberet, tibi dandum putarem, tum do etiam humanitati, & naturæ meæ. nihil enim vmquam non modò acerbum in me fuit, sed ne paullo quidem tristius, aut seuerius, quàm necessitas reip. postulauit. Accedit, vt ne in ipsum quidem Clodium, meum insigne odium fuerit vmquam: sempérque ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidiis nosmetipsos esse spoliandos. Nam de puero Clodio tuas [a] *parteis esse arbitror, vt eius animum tenerum (quemadmodum scribis) his opinionibus imbuas, vt ne quas inimicitias residêre in familiis nostris arbitretur. Contendi cum P. Clodio, cùm ego publicam causam, ille suam defenderet: nostras* [b] *concertationes resp. diiudicauit. si viueret, mihi cum illo nulla contentio iam maneret. Quare, quoniam hoc à me sic petis, vt, quæ tua potestas est, ea neges, te, me inuito, vsurum: puero quoque hoc à me dabis, si tibi videbitur: non quo aut ætas nostra ab illius ætate quidquam debeat periculi suspicari, aut dignitas mea vllam contentionem extimescat: sed vt nosmetipsi inter nos coniunctiores simus, quàm adhuc fuimus. interpellantibus enim his inimicitiis, animus tuus* [c] *mihi magis patuit, quàm domus. sed hæc hactenus. Illud extremum. Ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, semper sine vlla dubitatione, summo studio, faciam. hoc velim tibi penitus persuadeas.*

a v. c. partis

b al. contentiones

c fort. magis mihi pat.

CICERO ATTICO S. 15

ITera dum eadem ista mihi. Coronatus Quinctius noster* [d] *Parilibus? Parilibus? solúsne? etsi addis Lamiam. quod demiror equidem. Sed scire cupio, qui fuerint alij: quamquam satis scio, nisi improbum neminem.* [f] *Explanabis igitur hoc diligentiùs. Ego autem casu cùm dedissem ad te litteras*

d v. c. Parilibus solúsne? e al. solusne? solus. etsi add.

f al. explorabis

litteras VI. *Kal fatis multis verbis, tribus ferè horis pòst accepi tuas, & magni quidem ponderis.* Itaque *ioca tua plena facetiarum de hæresi* [a] *Vestoriana, & Pherionum more Puteolano risisse me fatis, nihil est necesse rescribere.* πολιτικώτερα *illa videamus.* Ita *Brutos, Cassiúmque defendis, quasi eos ego reprehēdam: quos fatis laudare non possum. Rerum ego vitia collegi, non hominum. Sublato enim tyranno, tyrannida manere video. Nam quæ ille facturus non fuit, ea fiunt, vt de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modò non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. Sequetur* [b] *Rufio Vestorianus,* [c] *victor, numquam scriptus: ceteri. quis non? cui seruire ipsi non potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non venire? Fac id potuisse aliquo modo: num etiam cùm venissemus, liberè potuimus sententiam dicere? nónne omni ratione veterani, qui armati aderant, cùm præsidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Illam sessionem Capitolinam mihi non placuisse tu testis es. Quid ergo? ista culpa Brutorum? Minimè illorum quidem, sed aliorum Brutorum, qui se cautos ac* [d] *sapienteis putant: quibus fatis fuit lætari, nonnullis etiam gratulari, nullis permanere. Sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidióque tueamur, &, quemadmodum tu præcipis, contenti idibus Martiis simus. Quæ quidem nostris amicis, diuinis viris, aditum ad cælum dederūt, libertatem populo R. non dederunt. Recordare tua. nónne meministi clamare te, omnia periisse, si ille funere elatus esset? Sapienter id quidem. itaque ex eo quæ manarint, vides. Quæ scribis Kal. Iuniis Antonium de prouinciis relaturum, vt & ipse Gallias habeat, & vtrisque dies prorogetur: licebítne decerni liberè? si licuerit: libertatem esse recuperatam lætabor. si non licuerit: quid mihi attulerit ista domini mutatio, præter læti-*

a v c. Vestoriana, & de Ph.

b v. c. Rufo

c L. Victor numq. ser.

d v. c. sapientis

tiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri: quas nos quoq; tum videbamus. [a]Ne nos & liberati ab egregiis viris, nec liberi sumus. ita laus illorum est, culpa nostra. Et hortaris me, vt historias scribam, vt colligam tanta eorum scelera, à quibus etiam nunc obsidemur. Poteróne eos ipsos non laudare, qui te obsignatorem adhibuerunt? Nec mehercule me raudusculum mouet: sed homines [b]beneuolos, qualescumque sunt, graue est insequi contumelia. Sed de omnibus meis consiliis, vt scribis, existimo exploratiùs nos ad Kal. Iun. statuere posse: ad quas adero, & omni ope, atque opera enitar, adiuuante me scilicet auctoritate tua, & gratia, & summa æquitate causæ, vt de Buthrotiis, S. C. quale scribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem: etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. Tu autem, quasi iam recuperata rep. vicinis tuis Maßiliensibus sua reddis. Hæc armis (quæ quàm firma habeamus, ignoro) restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt.

a v.c. Ne nos lib.

b v.c. beniuolos,

CICERO ATTICO S. 16

Epistola breuis, quæ postea à te scripta est, sanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiusdem ad te litteris. posse videntur esse meliora, quàm adhuc [c]fuerint: sed nobis, vbi simus, & quò iam nunc nos conferamus, prouidēdum est. O mirificum Dolabellam meum! iam enim dico meum: antea (crede mihi) subdubitabam. Magnā ἀναθεώρησιν res habet, de saxo in crucem: columnā tollere: locū illum sternendum locare. Quid quæris? heroica. Sustulisse mihi videtur simulationem desiderij, adhuc quæ serpebat in dies: & inueterata, verebar, ne periculosa nostris tyrānoctonis esset. Nunc prorsus assentior tuis litteris, speróq. me-

c v.c. & I. fuerunt:

liora:quamquam istos ferre non possum, qui dum se pacem velle simulant, acta nefaria defendunt. sed non possunt omnia simul. Incipit res meliùs ire, quàm putaram nec verò discedam, nisi cùm tu id me honestè putabis facere posse. Bruto certè meo nullo loco deero: idque, etiamsi mihi cùm illo nihil fuisset, facerem, propter eius singularem, incredibilémque virtutem. Piliæ nostræ villam totam, quæque in villa sunt, trado, in Pompeianum ipse proficiscens Kalendis Maiis. Quàm velim Bruto persuadeas, vt Asturæ sit.

CICERO ATTICO S. 17

Quinto Non. conscendēs ab hortis Cluuianis in phaselum [a]episcopū, has dedi litteras, cùm Piliæ nostræ villam ad Lucrinum, villicósque procuratores tradidissem. Ipse autem eo die in Pæti nostri tyrotarichū imminebam: perpaucis dieb. in Pompeianum: pòst in hæc Puteolana, & Cumana regna [b]renauigare. O loca ceteroqui valde expetenda, interpellantium autem multitudine pæne fugienda. Sed, ad rem vt veniam, O Dolabellæ nostri magnam ἀριστείας. quanta est ἀναθεώρησις? equidem laudare eum, & hortari non desisto. Rectè tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de viro sentias. Mihi quidem videtur Brutus noster iam vel coronam auream per forum ferre posse. Quis enim audeat violare, proposita cruce, [c]vel saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infimorum. Nunc, mi Attice, me fac vt expedias. cupio (cùm Bruto nostro affatim satisfecerim) excurrere in Græciam. Magni interest Ciceronis, vel mea potiùs, vel mehercule vtriusque, me interuenire discenti. Nam epistola Leonidæ, quā ad me misisti, quid habet, quæso, in quo magnopere lætemur? Numquam ille mihi satis laudari videbitur, cùm ita

[a] v.c.& L. epicópum,

[b] sic v.c. fort. renauigaturus.

[c] v.c. aut

laudabitur, QVOMODO NVNC EST. *non est fidentis hoc testimonium: sed potiùs timentis.* Herodi *autem mandaram, vt mihi* κατὰ μίτον *scriberet: à quo adhuc nulla littera est.* Y*ereor, ne nihil habuerit, quod mihi, cùm cognossem, iucundum putaret fore.* Q*uod ad* Xenonem *scripsisti, valdè mihi gratũ est.* N*ihil enim deesse* Ciceroni, *cùm ad officium, tum ad existimationem meam pertinet.* F*lammam* Flaminium *audio* Romæ *esse.* A*d eum scripsi, me tibi mandasse per litteras, vt de* M*õtani negotio cum eo loquerere: & velim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam, & ipse (quod commodo tuo fiat) cùm eo colloquare.* P*uto, si quid in homine pudoris est, præstaturũ eum, ne pro se quodammodo dependatur.* De Attica, *pergratum mihi fecisti, quòd* [a] *curasti antè scirem rectè esse quàm non bellè fuisse.*

[a] v.c. & L. curasti, vt antè scirem

CICERO ATTICO S. 18

[b] sic v.c.

IN Pompeianum *veni* [b] V. *nonas Maias, cùm prid. (vt antea ad te scripsi)* Piliam *in* Cumano *collocauissem.* I*bi mihi cenãti litteræ tuæ sunt redditæ, quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Kalend. *in quibus multa sapienter: sed tamen talia (quemadmodum tute scribebas) vt omne consilium in fortuna positum videretur.* I*taque his de rebus ex tempore, & coràm.* De Buthrotio *negotio vtinam quidem* Antonium *cõueniam. multùm profectò proficiam. sed non arbitrãtur eum à* Capua *declinaturum: quò quidem, metuo, ne magno reip. malo venerit: quod idem* L. Cæsari *videbatur, quem prid.* Neapoli *affectum grauiter videram.* Q*uamobrem ista nobis ad* Kal. Iun *tractanda, & perficiẽda sunt. sed hactenus.* Qu. *filius ad patrem acerbißimas litteras misit: quæ sunt ei redditæ, cùm venissemus in* Pompeianũ: *quarum tamen erat caput,* Aquilliam *nouercam non esse*

laturum. Sed hoc tolerabile fortasse: illud verò? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. O perditum hominem! sed μελλήσ. Ad Brutũ nostrum, ad Cassium, ad Dolabellam epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, non vt deliberarem, reddendæ'ne essent (planè enim iudico esse reddendas) sed quòd non dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo, mi Attice, suppeditabis quantum videbitur, méque hoc tibi onus imponere patiere. Quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima. Librum meum illum ἀνέκδοτον, nondum, vt volui, perpoliui. Ista verò, quæ tu contexi vis, aliud quoddam separatum volumen exspectant. Ego autem (credas mihi velim) minore periculo existimo contra illas nefarias parteis, viuo tyranno, dici potuisse, quàm mortuo. Ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc, quacumque nos commouimus, ad Cæsaris non modò acta, verumetiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma venit, videbis: puto rem meliore loco esse debere. Vale.

CICERO DOLABELLÆ COS. SVO S. 19

Etsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, satísq. ex ea magnam lætitiam, voluptatémque capiebã: tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgò hominũ opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conuéni (conuenio autem[a] quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui [b] valetudinis caussa, [c] in hæc loca veniant: præterea ex municipiis frequentes necessarij mei) quin omnes, cùm te summis laudib. ad cælum extulerunt, mihi continuò maximas gratias agũt. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consiliis obtemperans, præstantissimum te ciuem, & singularẽ COS.

a v.c.cotidie
b v.c.valitudinis
c v.c.in his locis conueniunt:

a [illegible] & L. possum resp. b te, abest à q.v.c.

præbeas quibus ego, quamquam verissimè [a] *possim respondere,* [b] *te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen neque planè assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur: neq. valde nego. Sum enim auidior, etiam quàm satis est gloriæ. Et tamen non alienũ est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni,* [c] *regum regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem: mihi verò gloriosum, te, iuuenem COS. florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cùm ad eum ægrotum, Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antequàm me planè salutauit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi cùm tantum vales apud Dolabellã, quãtum si ego apud sororis filiũ valerem, tam salui esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago: quẽ quidem post te consulem, solum possum verè consulem dicere. Dein multa de facto, ac de re gesta. tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum vmquam, nihil reip. salutarius: atq. hæc vna vox omnium est. A te autem peto, vt me hãc, quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ, sinas cernere, méq. aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare. quamquam, mi Dolabella, (hæc enim iocatus sum) libētiùs* [d] *omneis meas, si modò sunt aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quàm aliquã partem exhauserim ex tuis. Nam cùm te semper tantum dilexerim, quantũ tu intelligere potuisti, tũ iis tuis factis sic incēsus sum, vt nihil vmquã in amore fuerit ardētius. Nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulcrius, nihil amabilius. Semper amaui, vt scis, M. Brutum, propter eius summũ ingenium, suauissimos mores, singularem probitatẽ, atque constantiã: tamen Idib. Martiis tantum accessit ad amorem, vt mirarer locũ fuisse augendi in eo, quod mihi iampridẽ cumulatũ etiã videba-*

c sic v.c. al. regi regum,

d v.c. omnis

tur. Quis erat, qui putaret ad eum amorẽ quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te horter, vt dignitati, & gloriæ seruias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem, quàm teipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. [a] *nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cùm ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis vtendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, vt summa seueritas animaduersionis, non modò non inuidiosa, sed etiam popularis esset, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine cùm animi, tum etiam ingenij, atque consilij. Legi enim contionem tuã. nihil illa sapientius. ita pedetentim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, vt res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium* [b] *concessu daret. Liberasti igitur & vrbem periculo, & ciuitatem metu. Neque solùm ad tempus maximam vtilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse remp. tibíque non modò tuendos, sed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coràm plura propediem, vt spero. Tu quoniam remp. nósq. conseruas, fac vt diligentissimè teipsum, mi Dolabella, custodias. Vale.*

a v. c. & L. ne licet q.

b al. consensu d.

CICERO ATTICO S. 20

SÆpius me iam agitas, quòd rem gestam Dolabellæ nimis in cælum videar efferre. Ego autem quamquam sanè probo factum, tamen vt [c] *tantopere laudarem, adductus sum tuis, & vnis, & alteris litteris. sed totum se à te abalienauit Dolabella, ea de causa, qua me quoq. sibi inimicissi-*

c v.c. tanto opere

mum reddidit. [a] *O hominem pudentem!* Kalendis Ian. *debuit, adhuc non soluit: præsertim cùm se maximo ære alieno* Faberij *manu liberarit, & opem ab eo petierit.* Licet *enim iocari, ne me valde conturbatum putes.* Atque *ego ad eum* VIII. *idus litteras dederam benè manè: eodem autem die tuas litteras vesperi acceperam in* Pompeiano, *sanè celeriter, tertio abs te die. Sed; vt ad te eo ipso die scripseram, satis aculeatas ad* Dolabellam *litteras dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, vt me præsentem non sustineat.* Albianum *te confecisse arbitror.* De [b] Petulciano *nomine,* [1] *quòd mihi suppeditatus es, gratissimum est, & simile tuorum omnium.* Sed *ego* Erotem *ad ista expedienda factum mihi videbat reliquisse, cuius non sine magna culpa, vacillarunt, sed cum ipso videro.* De Montano, *vt sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ.* Seruius *proficiscens quòd desperanter tecum locutus est, minimè miror: neque ei quidquam in desperatione concedo.* Brutus *noster, singularis vir, si in senatum non est* Kal. Iuniis *venturus, quid facturus sit in foro, nescio.* Sed *hoc ipse melius.* Ego *ex his, quæ parari video, non multum idib.* Martiis. *profectum iudico.* Itaque *de* Græcia *quotidie magis & magis cogito. nec enim* Bruto *meo,* [c] *exsilium, vt scribis ipse, meditanti, video quid prodesse possim.* Leonidæ *me litteræ non satis delectarunt.* De Herode *tibi assentior.* [d] Saufeium *legisse vellem. ego ex* Pompeiano V I. *idus* Maij *cogitabam.*

a v. c. & L. O hominem impudentem!

b v. c. Patulciano

c al. exsulium,

d v. c. Saufeij leg.

CICERO ATTICO S. 21

NOnis Maiis *cùm essem in* Pompeiano, *accepi binas à te litteras: alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur priùs.* Quàm *mihi iucundum opportunè tibi* [e] Barnacum *litteras reddidisse.* Tu *verò cum* Cassio, *vt cetera. quàm commodè autem, quòd idipsum, quod me mones, quatriduo antè ad eum scripseram, exemplúmq; mea-*

e v. c. Barnçũ al. Barnachũ

rum litterarum ad te miseram? Sed cùm[a] *Dolabellæ*[b] *auaritia, (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ litteræ. ille exsilium meditari. Nos autem alium portum propiorem huic ætati videbamus, in quem mallem equidem peruehi, florente Bruto nostro, constitutáque rep. Sed nunc quidem, vt scribis, non vtrumuis.* [c] *assentires enim mihi, nostram ætatem præsertim à castris ciuilibus* [d] *abhorrere. M. Antonius ad me tantùm de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam, & sibi esse gratam, & mihi voluptati magnæ fore. Sed Pansa furere videtur de Clodio, itémque de Deiotaro, & loquitur seuerè, si velis credere. Illud tamen non bellè, vt mihi quidem videtur. quòd factum Dolabellæ vehementer improbat. De coronatis, cùm sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa: posuisse luctus gratia. Postremo se libenter vituperationem subire, quòd amaret etiam mortuum Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter.* [e] *Ego etiam ad Siccam. tibi hoc oneris non impono: nolo te illum iratum habere. Seruij orationem cognosco: in qua plus timoris video, quàm consilij. Sed, quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est. huc enim Cærellia missa ab istis est* [f] *legata ad me, cui facilè persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modò non lubere. Antonium si videro, accuratè agam de Buthroto. Venio ad recentiores litteras. quamquam de Seruio iam rescripsi, me facere magnam* πρᾶξιν *Dolabellæ. mihi mehercule ita videtur, non potuisse maior, tali re, taliq. tempore. sed tamen quidquid ei tribuo, tribuo ex tuis litteris. Tibi verò assentior, maiorem* πρᾶξιν *eius fore,* [1] *si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus velim sit Asturæ. Quòd autem laudas me, quòd*

a v. c. & L. ex Dolab.
b v.c. antia,
c L. assentiris enim mihi, nostrã ætaté à castris, præsertim ciuilibus abhorrere. M.
d fort. abhorrere debere. M. Ant.
e fort. Ergo etiam
f L. allegata

nihil antè de profectione constituam, quàm, ista quò euasura sint, videro: muto sententiam, neque quidquam tamen antè, quàm te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo: cui quidem ego totam villam, cellámq. tradidi: eámque cogitabam V. Id. videre. Tu *Atticæ salutem dices, nos Piliam diligenter tuebimur.*

CICERO ATTICO S. 22

E *Pompeiano naui aduectus sum in* Luculli *nostri hospitium* V I. *idus, hora ferè tertia. egressus autem è naui, accepi tuas litteras, quas tuus tabellarius in* Cumanum *attulisse dicebatur, nonis* Maiis *datas: à* Lucullo *postridie eadem ferè hora, qua veni,* V I I. *idus* Lanuuio *datas. Audi igitur ad omneis. Primùm, quæ de re mea, gesta, & in solutione, & in* Albiano *negotio, grata.* [a] De *tuo autem Buthroto, cùm in Pompeiano essem,* Misenum *venit* Antonius. *inde antè discessit, quàm illum venisse audissem:* [b] *à quo in* Samnium. *(vide quid speres.)* Romæ *igitur de Buthroto.* L. Antonij *horribilis contio:* Dolabellæ, *præclara. Iam vel sibi habeat nummos, modò numeret idibus.* [c] Tertullæ *nollem abortum. tam enim* Cassij *sunt iam, quàm* Bruti, *ferendi. De regina velim: atque etiam* [d] *de Cæsare illo. Persolui primæ epistolæ. venio ad secundam. De* Quinctis, Buthroto, *cùm venero, vt scribis.* Quod Ciceroni *suppeditas, gratum.* Quòd *errare me putas, qui remp. putem* [e] *pendére è* Bruto: *sic se res habet. aut nulla erit, aut ab istis ve seruabitur.* Quòd *me hortaris, vt scriptam contionem mittam: accipe à me, mi* Áttice, καθολικὸν θεώρημα *earum rerum, in quib. satis exercitati sumus.* Nemo *vmquam neque poëta, neque orator fuit, qui quemquam meliorem, quàm se, arbitraretur.* Hoc *etiam malis* [f] *contigit.* Quid *tu* Bruto *putas & ingenioso, & erudito? de quo etiam exper-*

a L. De tuo auté Buthrotio,
b al. è quo
c fort. Tertiæ
d fort. de Cæsarione illo.
e v. c. pendére in Bruto: non plac.
f v. c. & L. contingit.

ti sumus nuper in edicto. scripseram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi suum. Quinetiam cùm ipsius precibus pæne adductus, scripsissem ad eum de optimo genere dicendi: non modò mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare sine, quæso, sibi quemque scribere. Suam *cuique sponsam, mihi meam: suum cuique amorem, mihi meum. non scitè. hoc enim* Atilius, *poëta durissimus.* Atque *vtinam liceat isti contionari: cui si esse in vrbe tutò licebit, vicimus.* Ducem *enim noui belli ciuilis, aut nemo sequetur, aut ij sequentur, qui facilè vincantur.* Venio *ad tertiam.* Gratas *fuisse meas litteras* Bruto *&* Cassio *gaudeo.* [a]Itaque *iis rescripsi.* Quòd Hirtium *per me meliorem fieri volunt: do equidem operam: & ille optimè loquitur: sed viuit, habitátque cum* Balbo*: qui item bene loquitur. quid credas, videris.* Dolabellam *valde placere tibi video: mihi quidem egregiè.* Cum Pansa *vixi in* Pompeiano. *is planè mihi probabat, se bene sentire, & cupere pacem.* Causam *armorum quæri planè video. edictum* Bruti, *&* Cassij *probo.* [1][b]Quæris, *vt suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putē,* CONSILIA TEMPORVM SVNT, *quæ in horas commutari vides.* Dolabellæ *& prima illa actio, & hæc contra* Antonium *contio, mihi profecisse permultum videtur. prorsus ibat res. nunc autem videmur habituri ducem: quòd vnum municipia, boníque desiderant.* Epicuri *mentionem*[c]*facis, & audes dicere,*[d]μὴ πολιτεύεσθαι. Non *te* Bruti *nostri vulticulus ab ista oratione deterret?* Q. F. [e]*vt scribis, est dextella. per eum igitur, quod volemus, facilè auferemus.* Exspecto, *si, vt putas,* L. Antonius *produxit* Octauium*, qualis contio fuerit.* [f]Hæc *scripsi. statim enim* Cassij *tabellarius. eram continuò* Piliam *salutaturus: deinde ad epulas* Vestorij *nauicula.* Atticæ *plurimam salutem.*

a v.c. Itaque his rescripsi.

b fort. Quòd hortaris, vt

c al. facis?

d al. μὴ πολιτεύεσθαι;

e v.c. & L. Antonij est dextella.

f fort. Hæc properans scripsi.

Cvm paullo antè dedissem ad te Caßij tabellario litteras, V*.idus venit noster tabellarius,*[1] *& quidem (portenti simile) sine tuis litteris: sed citò conieci,* Lanuuij *te fuisse.* Eros *autem festinauit, vt ad me litteræ* Dolabellæ *perferrentur, non de re mea (nondum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarũ exemplum tibi miseram, sanè luculentè.* Ad *me autem, cùm* Caßij *tabellarium dimisissem, statim* Balbus. [b] *O dij boni, quàm facilè perspiceres timere otium! & nosti virum: quàm tectus: sed tamen* Antonij *consilia narrabat, illum circumire veteranos, vt acta* Cæsaris *sancirent, ídque se facturos esse iurarent,* [b] *vt rata omnes haberent, eáque duumuiri omnibus mensibus inspicerent.* Q*uestus est etiam de sua inuidia: eáque omnis eius oratio fuit, vt amare videretur* Antonium. Q*uid quæris? nihil sinceri. mihi autem nõ est dubium, quin res spectet ad castra.* acta enim illa res est animo virili, consilio puerili. Q*uis enim hoc non vidit, regni heredem relictum?* Q*uid autem absurdius,* hoc metuere, alterum in metu non ponere? Q*uinetiam hoc ipso tempore multa* ὑποσόλοικα: Pontij Neapolitanum *à matre tyrannoctoni poßideri.* Le*gendus mihi sæpius est* Cato Maior *ad te missus,* Amariorem enim me senectus facit. *stomachor omnia. sed mihi quidem* βεβίωται. *viderint iuuenes.* Tu *mea curabis, vt curas.* Hæc *scripsi, seu dictaui, apposita secunda mẽsa apud* Vestorium. Postridie *apud* Hirtium *cogitabam: & quidem* πιπέλοιπον. *sic hominem traducere* [c] *ad optimateis paro.* λῆρος πολύς. *nemo est istorum, qui otium non timeat,*[2] *quare talaria*[d] *induamus. quiduis enim potiùs, quàm castra.* Atti*cæ sal. plur. velim dicas.* Exspecto Octauij *contionem, &, siquid aliud. maximè autem ecquid* Dolabella *tinniat: an in meo nomine tabulas nouas fecerit.* Vale.

a v.c. O dei boni:

b v.c. & vt rã omnes h. L. & vt rata omn. al. & vt arma omn.

c v.c. ad optimatis p.

d v.c. videamus. & ita L.

CICERO ATTICO S. 24

Certior à Pilia factus, mitti ad te idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. Primùm igitur scire te volui, me hinc Arpinum XVI. kalendas Iun. Eo igitur mittes, siquid erit posthac: quamquam ipse iam, iámque adero. cupio enim antè, quàm Romam venio, odorari diligentiùs, quid futurum sit. quamquam vereor, ne nihil coniectura aberrem. Minimè enim obscurum est, quid isti moliantur. Meus verò discipulus, qui hodie apud me cenat, valde amat illum, quem Brutus noster sauciauit: & si quæris (perspexi enim planè) timent otium, ὑπόθεσιν autem hanc habent, eámque præ se ferunt: VIRVM CLARISSIMVM interfectum: totam remp. illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simulac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse: qua si vsus non [a] fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. Mihi autem venit in mentem, [b] si Pompeius cum exercitu firmo veniat, quod est εὔλογον, certè fore bellum. Hæc me species, cogitatióque perturbat. neque enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. nam apertè lætati sumus. Deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit quod tum & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? Millies mori melius, huic præsertim ætati. Itaque me idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea. magnũ enim mendũ continent. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦντες ψόγον. Sed si tu melius quippiam speras, quòd & plura audis, & interes consiliis, scribas ad me velim: simúlque cogites, quid agendum nobis sit super legatione votiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in senatu kalendis. Dicuntur enim occultè milites ad eam diem comparati, & quidem in istos, qui mihi videntur vbiuis tutiùs, quàm in senatu fore. Vale.

a v.c. esset,
b al. si Sextus cum exerc.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM, LIBER XV.

CICERO ATTICO S. 1

FACTVM *malè de Alexione. Incredibile est, quanta me molestia affecerit; nec [a]mehercule ex ea parte maximè, quòd plerique mecum. Ad quem igitur medicum te cõferes? Quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? Amorem erga me, humanitatẽ, suauitatémq desidero. Etiã illud: quid est, quod non pertimescendũ sit, cùm hominẽ temperantẽ, summũ medicũ, tãtus improuisò morb. oppresserit? Sed ad hæc omnia vna consolatio est,* quòd ea condicione nati sumus, vt nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio *iam antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentum. venit enim Misenũ, cùm ego essem in Pompeiano. inde antè profectus est, quàm ego eum venisse cognoui. Sed casu cùm legerẽ tuas litteras, Hirtius erat apud me in Puteolano. ei legi, & egi primùm, quod attinet. Nibil mihi concedebat.* [1] *Deinde* [b] *ad summum, arbitrum me statuebat non modò huius rei, sed totius consulatus sui. Cum Antonio autem sic agemus, vt perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero* [2] *domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere, propter edictorũ humanitatem. Ego autem perspexi, cùm à me* XVII. *kalendas de Puteolano Neapolim Pan-*

[a] v.c. mercule

[b] L. ad summam,

ſæ conueniendi cauſa proficiſceretur Hirtius*, omnem eius ſenſum.* Seduxi *enim, & ad pacem ſum cohortatus, nõ poterat ſcilicet negare, ſe velle pacem: ſed non minùs ſe noſtrorum arma timere, quàm* Antonij*: & tamen vtroſque non ſine cauſa præſidium habere: ſe autem vtraque arma metuere. Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές.* De Q. F. *tibi aſſentior*[a] *patri quidem gratiſsimæ,*[b] *& bellæ tuæ fuerunt.* Cærelliæ *verò facilè ſatisfeci: nec valde laborare mihi viſa eſt: &, ſi illa, ego certè non laborarem. Iſtam verò, quàm tibi moleſtam ſcribis eſſe, auditam à te eſſe omnino demiror.* Nam *quòd eam collaudaui apud amicos, audientibus tribus filiis eius,*[c] *& filia tua, τοῦτο δ᾽ εὔλογον. Quid eſt hoc? quid eſt autem, cur ego perſonatus ambulem?* Parúmne *fœda perſona eſt ipſius ſenectutis? Quòd* Brutus *rogat, vt ante* Kal. *ad me quoque ſcripſit, & fortaſſe faciam: ſed planè, quid velit, neſcio. Quid enim illi afferre cõſilij poſſum, cùm ipſe egeam conſilio? & cùm ille ſuæ immortalitati meliùs, quàm noſtro otio conſuluerit?* De *regina rumor exſtinguetur.* De Flamma, *obſecro te, ſiquid potes.*[d] Heri *dederam ad te litteras exiens è* Puteolano*,*[e] *diuerterámque in* Cumanum. Ibi *pæne valentem videram* Piliam.[f] *quientiam paullo clam iis eam vidi. veneràt enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi.* Cn. Lucullus, *familiaris noſter, matrem efferebat.* Manſi *igitur eo die in* Sinueſſano, *atque inde manè poſtridie* Arpinum *proficiſcens hanc epiſtolam exaraui.* Erat *autem nihil noui, quod aut ſcriberem, aut ex te quærerem: niſi fortè hoc*[g] *ad rem putas pertinere.*[h] Brutus *noſter miſit ad me orationem ſuam, habitam in contione* Capitolina*: petiuítque à me, vt eam ne ambitioſè corrigerem antè quàm ederet.* Eſt *autem oratio ſcripta elegantiſsimè, ſententiis, verbis, vt nihil poſſit vltrà. ego tamen, ſi illã cauſam habuiſſem, ſcripſiſſem ardentiùs ὑπόθεσιν. vides, quæ*

a al. patri quidem certè gr.
b v.c. & belli t. fort. & belliſs. t.
c L. τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
d v.c. Here
e v.c. & L. deuerterámque
f L. quinetiã planè Cumis eam vidi. al. quin etiã clarius Cumis &c.
g al. ad te
h v.c. Brutus non miſit &c. non plac.

sit persona dicentis. itaque eam corrigere non potui. Quo enim in genere Brutus noster esse vult, & quod iudicium habet de optimo genere dicẽdi,[a] ita cõsecutus est in ea oratione, vt elegantius nihil esse possit. sed ego solus, alius sum, siue hoc rectè, siue non rectè. tu tamen velim orationem legas, nisi fortè iam legisti: certiorémque me facias, quid iudices ipse. quamquam vereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere Δημοσθένους *fulmina, tum intelliges posse*[b] *&* ἀληθινώτατα *grauissimè dici. Sed hæc coràm. Nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola volui ad te Metrodorum venire. Vale.*

a L. id ita consecutus e.t in ea or.

b fort. & ἀληθινώτατα & grauissimè dici.

CICERO ATTICO S. 2

[c] D*Ecimoquinto kalendas è Sinuessano proficiscens, cùm dedissem ad te litteras,* [d] *diuertissémque à cumis* [e] *in Vestiano, accepi à tabellario tuas litteras, in quibus nimis multa de Buthroto. non enim tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, quàm mihi. Sic enim decet, te mea curare, tua me. Quam ob rem id quidem sic susceptum est mihi, vt nihil sim habiturus antiquius.* [f] *L. Antonium contionatum esse cognoui tuis litteris, & aliis, sordidè: sed id quale fuerit, nescio. nihil enim scripsisti. De Menedemo, probè. Quinctus certè ea dictitat, quæ scribis. consilium meum à te probari, quòd ea non scribam, quæ tu à me postularis, facilè patior: multóque magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, ea vera sunt: sed non satis hoc mihi videris tibi persuasisse,* [g] *quid de Buthrotiis nostris per senatum speres confici posse:*[1] *quod puto (tantùm enim video)* [h] *non videmur esse victuri. Sed si etiam nos hoc fallet, de Buthroto te non fallet. De Octauij contione idem sentio, quod tu: ludorúmq. eius apparatus,*

c v.c. xv. kal.

d L. deuertissémque

e v.c. in Vescino, al. in Vesciano,

f v.c. Lucius Antonius cont. non pl.

g v.e. qui de Buthr.

h fort. Nos videmur &c.

apparatus, & Matius, ac Postumus mihi procuratores nõ placent. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodum sentis, non minùs otiũ timẽt, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos velim: sed ne ipse quidẽ id fieri posse confidit. itaque alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te confirmat, sanè gaudeo. Neque enim vllum est perfugium aut meliùs, aut paratius. Flamma quòd bene loquitur, non molestè fero. Tyndaritanorum causa, [a] de qua laboras, quæ sit ignoro. hos tamen πεντηκοστὸν mouere ista videntur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: sed quoniam inciderat in tam grauem morbum, benè actum cum illo arbitror. quos tamen secundos heredes, scire vellem, & diem testamenti.

ufeiũ

a v.c. de qua causa laborat, al. de qua Pansa laborat.

CICERO ATTICO S. 3

VNdecimo Kal. [I] [b] *accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respondisti. vna erat* X V. *Kal. altera* X I I. *data. Ad superiorem igitur priùs. accurres in Tusculanum, vt scribis, quò me* V I. *Kal. venturum arbitrabar. Quòd scribis, parendum victoribus: non mihi quidem, cui sunt multa potiora. Nam illa, quæ recordaris, Lentulo & Marcello* C O S S. [c] *acta in æde Apollinis, nec causa eadem est, nec simile tempus, præsertim cùm Marcellum scribas, aliósque discedere. Erit igitur nobis coràm odorandum & constituendum,* [d] *tutóne Romæ esse possimus. Noui conuentus habitatores sanè mouent. in magnis enim versamur angustiis.* [e] *Sed sint ista parui. quin & maiora contemnimus. Caluæ testamentum cognoui, hominis turpis ac sordidi, Tabula Demonici quòd tibi curæ est, gratũ. De Mario scripsi iampridem ad Dolabellam accuratissimè, modò litteræ redditæ sint. Eius causa, & cupio, & debeo. Venio ad pro-*

b v.c. accepi nati duas ex. fort. accepi in Arpinati.

c q.v.c. acta me in æde Ap.

d v.c. tutine R.

e al. Sed sunt ista p.

a v. c. & L. possum resp.
b te, abest à q.v.c.

præbeas quibus ego, quamquam verißimè [a] *poßim respondere,* [b] *te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen neque planè assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur: neq. valde nego.* Sum enim *auidior, etiam quàm satis est gloriæ.* Et *tamen non alienũ est dignitate tua, quod ipsi* Agamemnoni, [c] *regum regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis* Nestorem: *mihi verò gloriosum, te, iuuenem* COS. *florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ.* L. *quidem* Cæsar, *cùm ad eum ægrotum,* Neapolim *venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antequàm me planè salutauit,* O mi Cicero, *inquit, gratulor tibi cùm tantum vales apud* Dolabellã, *quãtum si ego apud sororis filiũ valerem, tam salui esse possemus.* Dolabellæ *verò tuo & gratulor, & gratias ago: quẽ quidem post te consulem, solum possum verè consulem dicere.* Dein *multa de facto, ac de re gesta. tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum vmquam, nihil reip. salutarius: atq. hæc vna vox omnium est.* A *te autem peto, vt me hãc, quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ, sinas cernere, méq. aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare. quamquam, mi* Dolabella, *(hæc enim iocatus sum) libẽtiùs* [d] *omneis meas, si modò sunt aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quàm aliquã partem exhauserim ex tuis.* Nam *cùm te semper tantum dilexerim, quantũ tu intelligere potuisti, tũ iis tuis factis sic incẽsus sum, vt nihil vmquã in amore fuerit ardẽtius.* Nihil *est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulcrius, nihil amabilius.* Semper *amaui, vt scis,* M. Brutum, *propter eius summũ ingenium, suauißimos mores, singularem probitatẽ, atque constantiã: tamen* Idib. Martiis *tantum accesit ad amorem, vt mirarer locũ fuisse augendi in eo, quod mihi iampridẽ cumulatũ etiã videba-*

c sic v.c. al. regi regum,

d v.c. omnis

tur. Quis erat, qui putaret ad eum amorē quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te horter, vt dignitati, & gloriæ seruias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem, quàm teipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. [a] nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cùm ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis vtendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, vt summa seueritas animaduersionis, non modò non inuidiosa, sed etiam popularis esset, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine cùm animi, tum etiam ingenij, atque consilij. Legi enim contionem tuā. nihil illa sapientius. ita pedetentim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, vt res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium [b] concessu daret. Liberasti igitur & vrbem periculo, & ciuitatem metu. Neque solùm ad tempus maximam vtilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse remp. tibíque non modò tuendos, sed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coràm plura propediem, vt spero. Tu quoniam remp. nósq. conseruas, fac vt diligentissimè teipsum, mi Dolabella, custodias. Vale.

[a] v. c. & L. ne licet q.

[b] al. consensu d.

CICERO ATTICO S. 20

SÆpius me iam agitas, quòd rem gestam Dolabellæ nimis in cælum videar efferre. Ego autem quamquam sanè probo factum, tamen vt [c] tantopere laudarem, adductus sum tuis, & vnis, & alteris litteris. sed totum se à te abalienauit Dolabella, ea de causa, qua me quoq. sibi inimicissi-

[c] v.c. tanto opere

a v. c.& L. O hominem impudentem!

b v. c.Patulciano

c al. exsuliũ,

d v. c.Saufeij leg.

mum reddidit. [a] O *hominem pudentem!* Kalendis Ian.*debuit, adhuc non soluit: præsertim cùm se maximo ære alieno* Faberij *manu liberarit, & opem ab eo petierit.* Licet *enim iocari, ne me valde conturbatum putes.* Atque *ego ad eum* VIII. *idus litteras dederam benè manè: eodem autem die tuas litteras vesperi acceperam in* Pompeiano, *sanè celeriter, tertio abs te die.* Sed;*vt ad te eo ipso die scripseram, satis aculeatas ad* Dolabellam *litteras dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, vt me præsentem non sustineat.* Albianum *te confecisse arbitror.* De [b] Petulciano *nomine,* [1] *quòd mihi suppeditatus es, gratißimum est, & simile tuorum omnium.* Sed *ego* Erotem *ad ista expedienda factum mihi videbat reliquisse, cuius non sine magna culpa, vacillarunt, sed cum ipsò videro.* De Montano, *vt sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ.* Seruius *proficiscens quòd desperanter tecum locutus est, minimè miror: neque ei quidquam in desperatione concedo.* Brutus *noster, singularis vir, si in senatum non est* Kal.Iuniis *venturus, quid facturus sit in foro, nescio.* Sed *hoc ipse melius.* Ego *ex his, quæ parari video, non multum idib.*Martiis. *profectum iudico.* Itaque *de* Græcia *quotidie magis & magis cogito. nec enim* Bruto *meo,* [c] *exsilium, vt scribis ipse, meditanti, video quid prodesse poßim.* Leonidæ *me litteræ non satis delectarunt.* De Herode *tibi assentior.* [d] Saufeium *legisse vellem. ego ex* Pompeiano V I.*idus* Maij *cogitabam.*

CICERO ATTICO S. 21

e v. c.Barneũ al. Barnachũ

NOnis Maiis *cùm essem in* Pompeiano, *accepi binas à te litteras: alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur priùs.* Quàm *mihi iucundum opportunè tibi* [e] Barnacum *litteras reddidisse.* Tu *verò cum* Caßio, *vt cetera. quàm commodè autem, quòd idipsum, quod me mones, quatriduo antè ad eum scripseram, exemplúmq; mea-*

rum litterarum ad te miseram? Sed cùm[a] *Dolabellæ*[b] *auaritia, (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ litteræ. ille exsilium meditari. Nos autem alium portum propiorem huic ætati videbamus, in quem mallem equidem peruehi, florente Bruto nostro, constitutáque rep. Sed nunc quidem, vt scribis, non vtrumuis.*[c] *assentires enim mihi, nostram ætatem præsertim à castris ciuilibus*[d] *abhorrere. M. Antonius ad me tantùm de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam, & sibi esse gratam, & mihi voluptati magnæ fore. Sed Pansa furere videtur de Clodio, itémque de Deiotaro, & loquitur seuerè, si velis credere. Illud tamen non bellè, vt mihi quidem videtur. quòd factum Dolabellæ vehementer improbat. De coronatis, cùm sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa: posuisse luctus gratia. Postremo se libenter vituperationem subire, quòd amaret etiam mortuum Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter.*[e] *Ego etiam ad Siccam. tibi hoc oneris non impono: nolo te illum iratum habere. Seruij orationem cognosco: in qua plus timoris video, quàm consilij. Sed, quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est. huc enim Cærellia missa ab istis est*[f] *legata ad me, cui facilè persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modò non lubere. Antonium si videro, accuratè agam de Buthroto. Venio ad recentiores litteras. quamquam de Seruio iam rescripsi, me facere magnam* πρᾶξιν *Dolabellæ. mihi mehercule ita videtur, non potuisse maior, tali re, talíq. tempore. sed tamen quidquid ei tribuo, tribuo ex tuis litteris. Tibi verò assentior, maiorem* πρᾶξιν *eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus velim sit Asturæ. Quòd autem laudas me, quòd*

a v.c. & L. ex Dolab.
b v.c. antia,
c L. assentiris enim mihi, nostrã ætaté à castris, præsertim ciuilibus abhorrere. M.
d fort. abhorrere debere. M. Ant.
e fort. Ergo etiam
f L. allegata

nihil antè de profectione constituam, quàm, ista quò euasura sint, videro: muto sententiam, neque quidquam tamen antè, quàm te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo: cui quidem ego totam villam, cællámq. tradidi: eámque cogitabam V. Id. videre. Tu Atticæ salutem dices, nos Piliam diligenter tuebimur.

CICERO ATTICO S. 22

E Pompeiano naui aduectus sum in Luculli nostri hospitium V I. idus, hora ferè tertia. egressus autem è naui, accepi tuas litteras, quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dicebatur, nonis Maiis datas: à Lucullo postridie eadem ferè hora, qua veni, V I I. idus Lanuuio datas. Audi igitur ad omneis. Primùm, quæ de re mea, gesta, & in solutione, & in Albiano negotio, grata.[a] *De tuo autem Buthroto, cùm in Pompeiano essem, Misenum venit Antonius. inde antè discessit, quàm illum venisse audissem:*[b] *à quo in Samnium. (vide quid speres.) Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis contio: Dolabellæ, præclara. Iam vel sibi habeat nummos, modò numeret idibus.*[c] *Tertullæ nollem abortum. tam enim Cassij sunt iam, quàm Bruti, ferendi. De regina velim: atque etiam*[d] *de Cæsare illo. Persolui primæ epistolæ. venio ad secundam. De Quinctis, Buthroto, cùm venero, vt scribis. Quòd Ciceroni suppeditas, gratum. Quòd errare me putas, qui remp. putem*[e] *pendêre è Bruto: sic se res habet. aut nulla erit, aut ab isto, istísve seruabitur. Quòd me hortaris, vt scriptam contionem mittam: accipe à me, mi Attice, καθολικὸν θεώρημα earum rerum, in quib. satis exercitati sumus. Nemo vmquam neque poëta, neque orator fuit, qui quemquam meliorem, quàm se, arbitraretur. Hoc etiam malis*[f] *contigit. Quid tu Bruto putas & ingenioso, & erudito? de quo etiam exper-*

a L. De tuo autē Buthrotio,
b al. è quo
c fort. Tertiæ
d fort. de Cæsarione illo.
e v. c. pendēre in Bruto: non plac.
f v. c. & L. contingit.

ti sumus nuper in edicto. scripseram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi suum. Quinetiam cùm ipsius precibus pæne adductus, scripsissem ad eum de optimo genere dicendi: non modò mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare sine, quæso, sibi quemque scribere. Suam *cuique sponsam, mihi meam: suum cuique amorem, mihi meum. non scitè. hoc enim* Atilius, *poëta durißimus.* Atque *vtinam liceat isti contionari: cui si esse in vrbe tutò licebit, vicimus.* Ducem *enim noui belli ciuilis, aut nemo sequetur, aut ij sequentur, qui facilè vincantur.* Venio *ad tertiam.* Gratas *fuisse meas litteras* Bruto *&* Cassio *gaudeo.* [a]*Itaque iis rescripsi. Quòd* Hirtium *per me meliorem fieri volunt: do equidem operam: & ille optimè loquitur: sed viuit, habitátque cum* Balbo: *qui item bene loquitur. quid credas, videris.* Dolabellam *valde placere tibi video: mihi quidem egregiè.* Cum Pansa *vixi in* Pompeiano. *is planè mihi probabat, se bene sentire, & cupere pacem.* Causam *armorum quæri planè video. edictum* Bruti, *&* Caßij *probo.* [b] *Quæris, vt suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putẽ,* CONSILIA TEMPORVM SVNT, *quæ in horas commutari vides.* Dolabellæ *& prima illa actio, & hæc contra* Antonium *contio, mihi profecisse permultum videtur. prorsus ibat res. nunc autem videmur habituri ducem: quòd vnum municipia, boníque desiderant.* Epicuri *mentionem*[c] *facis, & audes dicere,* [d]*μὴ πολιτεύεσθαι. Non te* Bruti *nostri vulticulus ab ista oratione deterret?* Q. F. [e] *vt scribis, est dextella. per eum igitur, quod volemus, facilè auferemus.* Exspecto, *si, vt putas,* L. Antonius *produxit* Octauium, *qualis contio fuerit.* [f] Hæc *scripsi. statim enim* Caßij *tabellarius. eram continuò* Piliam *salutaturus: deinde ad epulas* Vestorij *nauicula.* Atticæ *plurimam salutem.*

a v.c. Itaque his rescripsi.

b fort. Quòd hortaris, vt

c al. facis?

d al. μὴ πολιτεύεσθαι;

e v.c. & L. Antonij est dextella.

f fort. Hæc properans scripsi.

CVm paullo antè dediſſem ad te Caßij tabellario litteras, V. idus venit noſter tabellarius,[1] & quidem (portenti ſimile) ſine tuis litteris: ſed citò conieci, Lanuuij te fuiſſe. Eros autem feſtinauit, vt ad me litteræ Dolabellæ perferrentur, non de re mea (nondum enim meas acceperat) ſed reſcripſit ad eas, quarũ exemplum tibi miſeram, ſanè luculentè. Ad me autem, cùm Caßij tabellarium dimiſiſſem, ſtatim Balbus. [b] O dij boni, quàm facilè perſpiceres timere otium! & noſti virum: quàm tectus: ſed tamen Antonij conſilia narrabat, illum circumire veteranos, vt acta Cæſaris ſancirent, ídque ſe facturos eſſe iurarent, [b] vt rata omnes haberent, eáque duumuiri omnibus menſibus inſpicerent. Queſtus eſt etiam de ſua inuidia: eáque omnis eius oratio fuit, vt amare videretur Antonium. Quid quæris? nihil ſinceri. mihi autem nõ eſt dubium, quin res ſpectet ad caſtra. acta enim illa res eſt animo virili, conſilio puerili. Quis enim hoc non vidit, regni heredem relictum? Quid autem abſurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? Quinetiam hoc ipſo tempore multa ὑποσόλοικα: Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni poßideri. Legendus mihi ſæpius eſt Cato Maior ad te miſſus, Amariorem enim me ſenectus facit. ſtomachor omnia. ſed mihi quidem βεβίωται. viderint iuuenes. Tu mea curabis, vt curas. Hæc ſcripſi, ſeu dictaui, appoſita ſecunda mẽſa apud Veſtorium. Poſtridie apud Hirtium cogitabam: & quidem πεντέλοιπον. ſic hominem traducere [c] ad optimateis paro. λῆρος πολύς. nemo eſt iſtorum, qui otium non timeat,[2] quare talaria[d] induamus. quiduis enim potiùs, quàm caſtra. Atticæ ſal. plur. velim dicas. Exſpecto Octauij contionem, &, ſiquid aliud. maximè autem ecquid Dolabella tinniat: an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

a v.c. O dei boni:

b v.c. & vt rã omnes h. L. & vt rata omn. al. & vt armaomn.

c v.c. ad optimatis p.

d v.c. videamus. & ita L.

CICERO ATTICO S. 24

Certior à Pilia factus, mitti ad te idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. Primùm igitur scire te volui, me hinc Arpinum XVI. kalendas Iun. Eo igitur mittes, siquid erit posthac: quamquam ipse iam, iámque adero. cupio enim antè, quàm Romam venio, odorari diligentiùs, quid futurum sit. quamquam vereor, ne nihil coniectura aberrem. Minimè enim obscurum est, quid isti moliantur. Meus verò discipulus, qui hodie apud me cenat, valde amat illum, quē Brutus noster sauciauit: & si quæris (perspexi enim planè) timent otium, ὑπόθεσιν autem hanc habent, eámque præ se ferunt: VIRVM CLARISSIMVM *interfectum: totam remp. illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simulac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse: qua si vsus non* [a] *fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. Mihi autem venit in mentem,* [b] *si Pompeius cum exercitu firmo veniat, quod est ἄλογον, certè fore bellum. Hæc me species, cogitatióque perturbat. neque enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. nam apertè lætati sumus. Deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit quod tum & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? Millies mori melius, huic præsertim ætati. Itaque me idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea. magnū enim mendū continent. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀπωθοῦντα ψόγον. Sed si tu melius quippiam speras, quòd & plura audis, & interes consiliis, scribas ad me velim: simúlque cogites, quid agendum nobis sit super legatione votiua. equidem in his locus moneor à multis, ne in senatu Kalendis. Dicuntur enim occultè milites ad eam diem comparati, & quidem in istos, qui mihi vidētur vbiuis tutiùs, quàm in senatu fore.* Vale.

a v.c. esset,
b al. si Sextus cum exerc.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM, LIBER XV.

CICERO ATTICO S. 1

FACTVM malè de Alexione. Incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec [a] *mehercule ex ea parte maximè, quòd plerique mecum. Ad quem igitur medicum te cõferes? Quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? Amorem erga me, humanitatẽ, suauitatémq desidero. Etiã illud: quid est, quod non pertimescendũ sit, cùm hominẽ temperantẽ, summũ medicũ, tãtus improuisò morb. oppresserit? Sed ad hæc omnia vna consolatio est,* quòd ea condicione nati sumus, vt nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De *Antonio iam antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentum. venit enim Misenũ, cùm ego essem in Pompeiano. inde antè profectus est, quàm ego eum venisse cognoui. Sed casu cùm legerẽ tuas litteras, Hirtius erat apud me in Puteolano. ei legi, & egi primùm, quod attinet. Nihil mihi concedebat.* [1] *Deinde* [b] *ad summum, arbitrum me statuebat non modò huius rei, sed totius consulatus sui. Cum Antonio autem sic agemus, vt perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero* [2] *domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere, propter edictorũ humanitatem. Ego autem perspexi, cùm à me XVII. kalendas de Puteolano Neapolim Pan-*

a v.c. mercule

b L. ad summam,

ſæ conueniendi cauſa proficiſceretur Hirtius*, omnem eius ſenſum.*Seduxi enim,*& ad pacem ſum cohortatus, nõ poterat ſcilicet negare, ſe velle pacem: ſed non minùs ſe noſtrorum arma timere, quàm* Antonij*: & tamen vtroſque non ſine cauſa præſidium habere: ſe autem vtraque arma metuere.* Quid *quæris?* οὐδὲν ὑγιές. De Q. F. *tibi aſſentior*[a] *patri quidem gratiſsimæ,*[b] *& bellæ tuæ fuerunt.* Carelliæ *verò facilè ſatisfeci: nec valde laborare mihi viſa eſt: &, ſi illa, ego certè non laborarem. Iſtam verò, quàm tibi moleſtam ſcribis eſſe, auditam à te eſſe omnino demiror.* Nam *quòd eam collaudaui apud amicos, audientibus tribus filiis eius,* [3] *& filia tua,* τῶν ἀλόγων. Quid *eſt hoc? quid eſt autem, cur*[c] *ego perſonatus ambulem?* Parúmne *fœda perſona eſt ipſius ſenectutis?* Quòd Brutus *rogat, vt ante* Kal. *ad me quoque ſcripſit, & fortaſſe faciam: ſed planè, quid velit, neſcio.* Quid *enim illi afferre cõſilij poſſum, cùm ipſe egeam conſilio? & cùm ille ſuæ immortalitati meliùs, quàm noſtro otio conſuluerit?* De *regina rumor exſtinguetur.* De Flamma, *obſecro te, ſiquid potes.*[d] Heri *dederam ad te litteras exiens è* Puteolano,[e] *diuerterámque in* Cumanum. Ibi *pæne valentem videram* Piliam. [4][f] *quientiam paullo clam iis eam vidi. venerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi.* Cn. Lucullus, *familiaris noſter, matrem efferebat.* Manſi *igitur eo die in* Sinueſſano, *atque inde manè poſtridie* Arpinum *proficiſcens hanc epiſtolam exaraui.* Erat *autem nihil noui, quod aut ſcriberem, aut ex te quærerem: niſi fortè hoc*[g] *ad rem putas pertinere.*[h] Brutus *noſter miſit ad me orationem ſuam, habitam in contione* Capitolina*: petiuítque à me, vt eam ne ambitioſè corrigerem antè quàm ederet.* Eſt *autem oratio ſcripta elegantiſsimè, ſententiis, verbis, vt nihil poſsit vltrà. ego tamen, ſi illã cauſam habuiſſem, ſcripſiſſem ardentiùs* ὑποθέσεις. Vides, *quæ*

a al. patri quidem certè gr.
b v.c. & bellit. fort. & bellisſ.t.
c L. τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
d v.c. Here
e v.c. & L. deuerterámque
f L. quinetiã planè Cumis eam vidi. al. quin etiã clarius Cumis &c.
g al. ad te
h v.c. Brutus non miſit &c. non plac.

sit persona dicentis. itaque eam corrigere non potui. Quo enim in genere Brutus *noster esse vult, & quod iudicium habet de optimo genere dicẽdi,[a] ita cõsecutus est in ea oratione, vt elegantius nihil esse posſit. sed ego solus, alius sum, siue hoc rectè, siue non rectè. tu tamen velim orationem legas, nisi fortè iam legisti: certiorémque me facias, quid iudices ipse. quamquam vereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere* Δημοσθένους *fulmina, tum intelliges posse[b] & ἀττικώτατα grauiſsimè dici.* Sed hæc coràm. *Nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola volui ad te* Metrodorum *venire.* Vale.

a L. id ita consecutus e.t in ea or.

b Fort. & ἀττικώτατα & grauissimè dici.

CICERO ATTICO S. 2

[c] DEcimoquinto kálendas è Sinuessano proficiscens, cùm dedissem ad te litteras, [d] diuertiſsémque à cumis [e] in Vestiano, accepi à tabellario tuas litteras, in quibus nimis multa de Buthroto. non enim tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, quàm mihi. Sic enim decet, te mea curare, tua me. Quam ob rem id quidem sic susceptum est mihi, vt nihil sim habiturus antiquius. [f] L. Antonium contionatum esse cognoui tuis litteris, & aliis, sordidè: sed id quale fuerit, nescio. nihil enim scripsisti. De Menedemo, probè. Quinctus certè ea dictitat, quæ scribis. consilium meum à te probari, quòd ea non scribam, quæ tu à me postularis, facilè patior: multóque magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, ea vera sunt: sed non satis hoc mihi videris tibi persuasisse, [g] quid de Buthrotiis nostris per senatum speres confici posse: [1] quod puto (tantùm enim video) [h] non videmur esse victuri. Sed si etiam nos hoc fallet, de Buthroto te non fallet. De Octauij contione idem sentio, quod tu: ludorúmq. eius apparatus,

c v.c. xv. kal.

d L. deuertiſsémque

e v.c. in Vescino, al. in Vesciano,

f v.c. Lucius Antoniis cont. non pl.

g v.c. qui de Buthr.

h fort. Nos videmur &c.

apparatus, & Matius, ac Postumus mihi procuratores nô placent. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodum sentis, non minùs otiū timēt, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos velim: sed ne ipse quidē id fieri posse confidit. itaque alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te confirmat, sanè gaudeo. Neque enim vllum est perfugium aut meliùs, aut paratius. Flamma quòd bene loquitur, non molestè fero. Tyndaritanorum causa, [a] *de qua laboras, quæ sit ignoro. hos tamen* πυτίλοιπον *mouere ista videntur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: sed quoniam inciderat in tam grauem morbum, bene actum cum illo arbitror. quos tamen secundos heredes, scire vellem, & diem testamenti.*

a v.c. de qua causa laborat, al. de qua Pansa laborat.

CICERO ATTICO S. 3

V*Ndecimo Kal. I* [b] *accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respondisti. vna erat XV. Kal. altera XII. data. Ad superiorem igitur priùs. accurres in Tusculanum, vt scribis, quò me VI. Kal. venturum arbitrabar. Quòd scribis, parendum victoribus: non mihi quidem, cui sunt multa potiora. Nam illa, quæ recordaris, Lentulo & Marcello COSS.* [c] *acta in æde Apollinis, nec causa eadem est, nec simile tempus, præsertim cùm Marcellum scribas, aliósque discedere. Erit igitur nobis coràm odorandum & constituendum,* [d] *tutóne Romæ esse possimus. Noui conuentus habitatores sanè mouent. in magnis enim versamur angustiis.* [e] *Sed sint ista parui. quin & maiora contemnimus. Caluæ testamentum cognoui, hominis turpis ac sordidi, Tabula Demonici quòd tibi curæ est, gratū. De Mario scripsi iampridem ad Dolabellam accuratissimè, modò litteræ redditæ sint. Eius causa, & cupio, & debeo. Venio ad pro-*

b v.c. accepi nati duas ep. fort. accepi in Arpinati.

c q.v.c. acta me in æde Ap.

d v.c. tutine R.

e al. Sed sunt i la p.

*piorem.*Cognoui de Alexione,*quæ desiderabam.*Hirtius *est tuus.* Antonio *quàm est, volo peius esse.* [a] de Q. F. *quod scribis,ac de* Q. *patre,coràm agemus.*Brutum *omni re,qua possum, cupio iuuare: cuius de oratiuncula idem te quod me,sentire video.sed parum intelligo,* [b] *quid me velis scribere, quasi à* Bruto *habita oratione, cùm ille ediderit. quî tandem cónuenit? an sicut in tyrãnum iure optimo cæsum? multa dicentur, multa scribentur à nobis: sed alio modo, & tempore.*De *sella* Cæsaris,*bene tribuni.*Præclaros *etiam* XIIII.*ordines.*Brutum *apud me fuisse gaudeo, modò & libenter fuerit, & sat diu.*

a L. de Q. filio, vt scribis, ἄλλας. de Q. fr. coràm ag.

b fort. quid me velis scribere. An quasi à Br. hab. or. c. ille ediderit?

CICERO ATTICO S. 4

[c] XVIII. kal.*ferè,à* Q. Fusio *venit tabellarius: nescio quid ab eo litterularũ, vt me sibi restituerẽ, sanè insulsè, vt solet:nisi fortè, quæ non ames omnia videntur insulsè fieri.scripsi ita,vt te probaturum existimem.* Mi*hi duas à te epistolas reddidit: vnam* XI. *alteram* X. kal.

c L. X. kalẽd. H. VIII. fere, à Q. Fusio v.

I Ad *recentiorem* [d] *priùs, & leuiorem.*Laudo,*si verò etiam* [e] *Calfulenus,*ἄνω ποταμῶν.*Antonij consilia narras turbulenta:atque vtinam potiùs per populum agat,quàm per senatum: quod quidem ita credo. sed mihi totum eius consilium ad bellum spectare videtur, si quidem* D. Bruto *prouincia eripitur.quomodo ego de illius neruis existimo, non videtur fieri posse sine bello.sed non cupio,quoniã cauetur* Buthrotiis. 2 [f] Rides: *ast condoleo non mea potiùs assiduitate,diligentia,gratia perfici.* Quòd *scribis,te nescire, quid nostris faciendum sit: iampridem me illa* ἀπορία *sollicitat. itaque stulta iam iduum* Martiarum *est consolatio. animis enim vsi sumus virilibus, consiliis (mihi crede) puerilibus. excisa enim est arbor, non euulsa. itaque quàm fruticetur,*

d L. priùs. De Lenio, rem laudo. Si verò etiam Calf.

e al. Carfulenus, al. Carsulenus,

f L. Rides. At ego doleo, non m.

vides. Redeamus igitur, quoniam sæpe vsurpas, ad Tusculanas disputationes. [3] [a] Saufeium pete, celemus. ego numquam indicabo. Quòd te à Bruto scribis, vt certior fieret, quo die in Tusculanum essem [b] futurus: vt ad te antè scripsi, VI. kalend. & quidem ibi te quamprimùm peruidere velim. Puto enim nobis Lanuuium eundum: & quidem non sine multo sermone. sed μελήσει. Redeo ad superiorem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotiis: quæ mihi sunt inclusa medullis, sit modò (vt scribis) locus agendi. De oratione Bruti prorsus [c] contendis, mecúmque iterum tam multis verbis agis. Egóne? vt eam causam, quam is scripsit, ego scribam non rogatus ab eo? nulla παρεγχείρησις fieri potest contumeliosior. At, inquis, ἡρακλείδιον aliquod. Non recuso id quidem: sed & componendum argumētum est, & scribendi exspectādum tempus maturius. licet enim de me, vt libet, existimes: velim quidem quàm optimè. si hæc ita [d] manent, vt videntur, (feres quod dicam) me idus Martiæ non delectant. Ille enim numquā reuertisset: nos timor confirmare eius acta non coëgisset: aut [4] (vt in Saufeianam, reliquásq. Tusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium hortaris) ita gratiosi eramus apud illum, [e] quem Dij mortuum perdant, vt nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo (mihi crede) sed iam scripserā: delere nolui. De Menedemo, vellem verum fuisset. De regina velim verum sit. cetera coràm, & maximè quid nostris faciendum sit: quid etiā nobis, si Antonius militibus obsessurus est senatū. Hanc epistolā si illius tabellario dedissē, veritus sum, ne solueret. itaq; misi dedita opera. erat enim rescribēdum tuis. Quàm vellē Bruto studiū tuum nauare potuisses! Ego igitur ad eū litteras. Ad Dolabellā Tironē misi cum mādatus, & litteris. Eū ad te vocabis, &, si quid habebis, quod placeat, scribes.

a L. Saufeiū de re cel.

b sic v.c. al. venturus:

c v.c. contendis, cùm iterū tam multis &c. fort. contendis, cùm mecum iterum &c.

d L. & v.c. manant,

e v.c. quem di mortui perduint,

Ecce autem [a] *de transuerso* L.*Cæsar, vt veniam ad se, rogat, in nemus: aut scribam, quò se venire velim:* Bruto *enim placere, se à me conueniri.* O *rem odiosam, & inexplicabilem!* Puto *me ergo iturum, & inde* Romam, *nisi quid mutaro.* Summatim *adhuc ad te. nihildum enim à* Balbo. Tuas *igitur exspecto, nec actorum solùm, sed etiam futurorum.*

CICERO ATTICO S. 5

A *Bruto tabellarius rediit. attulit & ab eo, &* Cassio. *consilium meum magnopere exquirunt.* Brutus *quidem, vtrum de duobus.* O *rem miseram! planè non habeo, quid scribam.* Itaque *silentio puto me vsurum, nisi quid aliud tibi videtur. sin tibi quid venit in mentem: scribe, quæso.* Cassius *verò* [b] *vehementer orat, ac petit, vt* Hirtium *quàm optimum faciam. sanum putas? ὁ θησαυρὸς, ἄνθρακες.* Epistolam *tibi misi.* Vt *tu de prouincia* Bruti, *&* Cassij, [c] *per* S.C. *ita scribit &* Balbus. *&* Hirtius *quidem, se acturum: etenim iam in* Tusculano *est: mihíque, vt absim, vehemẽter auctor est:* [d] *ille quidẽ periculi causa, quod sibi etiam fuisse dicit: ego autem etiam, vt nullum periculum sit:* [e] *tantum abest, vt* Antonij *suspicionem fugere non curem, ne videar eius secundis rebus non delectari, vt mihi causa sit, cur* Romam *venire nolim, ne illum videam.* Varro *autem noster ad me epistolam misit, sibi à nescio quo missam (nomẽ enim delerat) in qua scriptum erat, veteranos eos, qui reiiciantur (nam partem esse dimissam) improbißimè loqui, vt magno periculo* Romæ *sint futuri, qui ab eorum partibus dissentire videantur.* Quis *porrò noster itus, reditus, vultus, incessus inter istos?* Quòd *si, vt scribit* L. Antonius, *in* D. Brutum, *reliqui in nostros: ego quid faciã? aut quo me pacto geram?* Mihi *verò deliberatum est, vt nũc quidem est, abesse ex ea*

a v.c. de transuerso

b L. vehementer errat: petit, vt

c v.c. per cita scribit, &c. non pl.

d v.c. & L. & ille quidẽ

e L. tantùmq. abest, vt Antonij suspicionem fugere curem, &c.

vrbe, in qua non modò florui cum summa, verùm etiam seruiui cum aliqua dignitate. Nec *tam statui ex* Italia *exire (de quo tecum deliberabo) quàm istuc non venire. cùm ad me* Brutus *noster scripsisset, &* Cassius, *vt* Hirtium, *quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque cum confidebant fore, mea auctoritate meliorē facerē (* Antonio *est enim fortasse iratior, causæ verò amicissimus) tamē ad eum scripsi, eique dignitatem* Bruti *&* Cassij *commendaui.* Ille *quid mihi rescripsisset, scire te volui: si fortè idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nunc vereri, ne fortè ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.*

HIRTIVS CICERONI SVO S. 6

RVre iam redierim, quæris. an ego, cùm omnes caleant, ignauiter aliquid faciam?[a] Etiam ex vrbe sum profectus. vtilius enim statui abesse.* Has *tibi litteras exiens in* Tusculanum *scripsi.* Noli *autem me tam strenuum putare, vt ad nonas recurram. nihil enim iam video opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa.* Brutus, *&* Cassius *vtinam quàm facilè à te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, nequod [b]callidius ineant consilium. cedenteis enim hæc ais scripsisse. quò? aut quare? retine, obsecro te,* Cicero, *illos.* Noli *sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendiis, cædibus peruertuntur.* Tantùm, *siquid timent, caueant. nihil præterea moliantur.* Non *mediusfidius acerrimis cōsiliis plus, quàm etiam inertissimis, dummodò diligentibus, consequentur:* hæc enim, quæ fluunt, per se diuturna non sunt: *in contentione[c] præsenteis ad nocendum habent vireis.* Quid *speres de illis, in* Tusculanum *ad me scribe.*

a sic v.c. al. Etiam ego ex vrbe s.

b. L. calidius v.c. caldius

c v.c. præsentis ad n.h. viris.

pars epist. 5.

a L. calidius

Habes Hirtij epistolam, cui rescripsi, nil illos [a] callidius cogitare, idque confirmaui hoc qualecumque esset, te scire volui. Obsignata iam epistola, Balbus ad me, Seruiliam rediisse, confirmare non discessuros. Nunc exspecto à te litteras.

CICERO ATTICO S. 7

GRatum, quod mihi epistolas: quæ quidem me delectarunt. In primis Sex. nostri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoque esse causæ: sed tamen etiã antè quàm ad eum locum veni, valdè mihi placebat cùm sensus eius de rep. tum scribendi cura. Seruius verò pacificator, cum librariolo suo videtur [b] obiisse legationem, & [c] omneis captiunculas pertimescere. Debuerat autem non ex iure [d] manus consertum: sed quæ sequuntur: tu quoque scribes.

b v.c. obisse leg.
c v.c. omnis
d sic L. al. manum conf. v.c. manum conf.

CICERO ATTICO S. 8

POst tuum discessum binas à Balbo: nihil noui: itémque ab Hirtio, qui se scribit vehementer offensum esse veteranis. Exspectat animus, quidnam agam de Kalendis Mart. Misi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus singulis, [e] vt quidquid accidisset, dares litteras, atq. etiam scripsi ad Antonium de legatione, ne, si ad Dolabellam solùm scripsissem, iracũdus homo commoueretur. Quòd autem aditus ad eum difficilior esse dicitur, scripsi ad Eutrapelum, vt is ei meas litteras redderet, legatione mihi opus esse. honestior est votiua: sed licet vti vtraque. De te, quæso, etiam atque etiam vide. Velim possis coràm. si minùs possis: litteris idem consequemur. Græceius ad me scripsit, C. Cassium sibi scripsisse, homines comparari, qui armati in

e L. vt quidque accid.

Tusculanum mitterentur. Id *quidem mihi videbatur: sed cauendum tamen, vt ille.* [2] QVÆ PLVRES VIDENT. *sed aliquid crastinus dies ad cogitandum nobis dabit.*

CICERO ATTICO S. 9

IIII.Non. *vesperi à* Balbo *redditæ mihi litteræ: fore nonis senatum, vt* Brutus *in* A*sia*, C*assius in* Sicilia *frumentum emendum, & ad vrbem mittendum curarent.* O *rem miseram! primùm vllam ab istis? dein, si aliquam,* [1] *hanc* [a]*legatariam prouinciã?* [2] *atque haud scio,* [b]*an melius sit, quàm ad* Eurotam *sedere.* Sed *hæc casus gubernabit.* Ait *autem, eodem tempore decretum iri, vt & iis, & reliquis prætoriis prouinciæ decernãtur.* Hoc *certè melius, quàm illa* Per*sice porticus.* Nolo *enim* Lacedæmonem *longinquam* La*uinium existimaris.* Rides, *inquies, in talibus rebus?* Q*uid faciam? plorando fessus sum.*

[a] v.e, legatoriam
[b] L. an melius sit ad Eurotã sedere.

CICERO ATTICO S. 10

DIj *immortales! quàm me conturbatum tenuit epistolæ tuæ prior pagina! quid autem iste in domo tua casus armorum?* Sed *hunc quidem nimbum citò* [c]*transiisse lætor.* Tu, *quid egeris tua cùm tristi, tum etiam difficili* [d]*ad conciliandũ legatione, vehemẽter exspecto.* E*st enim inexplicabilis: ita circumsedemur copiis omnibus.* Me *quidem* Bruti *litteræ, quas ostendis à te lectas, ita perturbarunt, vt, quamquam antè egebam consilio, tamen animi dolore sim tardior.* Sed *plura, cùm ista cognoro.* Hoc *autem tempore, quod scriberem, nihil erat: eóque minùs, quòd dubitabam, tu has ipsas litteras eßésne accepturus.* Erat *enim incertũ, visurúsne te esset tabellarius.* Ego *tuas litteras vehementer*

[c] v. e. transisse
[d] L. ad consiliandum

exspecto. O *Bruti amanter scriptas!* O *iniquum tuum tempus, qui ad eum ire non possis! Ego autem quid scribam? vt beneficio istorum vtantur? quid turpius? vt moliantur aliquid?*[a] *nec audent, nec iam*[b] *possunt. Age quiescant auctoribus nobis. quis*[c] *incolumitatem præstat? Si verò aliquid de* Decimo[d] *gratius, quæ nostris vita, etiam si nemo molestus sit? Ludos verò non facere quid fœdius? Frumentum*[e] *imponere. quæ est alia Dionis legatio? aut quod munus in rep. sordidius? Prorsus quidem consilia tali in re ne iis quidem tuta sunt, qui dant: sed possim id*[f] *negligere proficiens. frustra verò quid ingrediar? matris consilio cùm vtatur, vel etiam precibus, quid me interponam? Sed tamen cogitabo quo genere vtar litterarum. nam silere non possum. Statim igitur mittam vel Antium, vel Circæcos.*

a q. v. c. nec audient, n.
b q. v. c. possum.
c v. c. incolomitatem pr.
d L. grauius,
e v. c. inponere.
f v. c. neglegere

CICERO ATTICO S. II

ANtium *veni ante* V I. *kal. Bruto iucundus noster aduentus: deinde multis audientibus, Seruilia,*[g] *Tertulla, Porcia, quærere quid placeret. Aderat etiam Fauonius. Ego, quod eram meditatus in via, suadere: vt vteretur Asiatica curatione frumenti: nihil esse iam réliqui, quod ageremus, nisi vt saluos esse: in eo etiam ipsi reip. esse præsidium. Quam orationem cùm ingressus essem, Cassius interuênit. Ego eadem illa repetiui. Hoc loco fortibus sanè oculis, Cassius (Martẽ spirare diceres) se in Siciliam non iturum.*[i] *Egóne vt beneficium accepisse*[h] *in contumelia? quid ergo agis, inquam? At ille, in Achaiam se iturum. Quid tu, inquam, Brute? Romã, inquit, si tibi videtur. Mihi verò minimè. Tutò enim non eris. Quid si possem esse? placerétne?*[i] *Atque vt omnino neque nunc, neque ex prætura in prouinciam ires. Sed auctor non sum, vt te vrbi committas.*

g al. Tertia,
h v. c. in contumeliam?
i fort. Atque ita placere, vt omn.

Dicebam ea, quæ tibi profectò in mentem veniunt, cur non esset tutò futurus. Multo inde sermone querebantur, atque id quidem Cassius maximè, amissas occasiones: Decimumque grauiter [a] accusabat. Ea negabam oportere, præterita: [b] assentiebar tamen: quamquam ingressus essem dicere, quid oportuisset. Nec verò quidquam noui, sed ea, quæ quotidie omnes:[1] nec tamen illum locum attingere, quemquam præterea oportuisse tangi: sed senatum [c] vocari, populum ardentem studio vehementiùs [d] incitari, totam suscipere remp. Exclamat tua familiaris. Hoc verò neminem vmquam audiui. Ego repreßi. sed & Cassius mihi videbatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturã, vt illa frumenti curatio de S.C. tolleretur) & noster citò deiectus est de illo inani sermone: velle enim se dixerat. Constituit igitur, vt ludi, absente se, fierent suo nomine: proficisci autem mihi in Asiam videbatur ab Antio velle. Ne multa, nihil me in illo itinere præter conscientiam delectauit. non enim fuit committendum, vt ille ex Italia priùs, quàm à me conuentus esset, discederet. hoc demto munere amoris, atq. officij, sequebatur, vt mecum ipse: ἡ δεῦρ᾽ ὁδός σοι τί δύναται νῦν, [e] θεοπρεπὲς, prorsus dissolutũ offendi nauigium, vel potiùs dißipatum. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaque etsi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minùs euolare hinc, ídque quàmprimùm, VBI NEC PELOPIDARVM FACTA, NEQVE FAMAM AVDIAM. Sed heus tu, ne fortè sis nescius: Dolabella me sibi legauit [f] ad IIII. nonas Apr. Id mihi heri vesperi nuntiatum est. Votiua ne tibi quidem placebat. etenim erat absurdum, quæ, si stetisset resp. vouissem, ea me, euersa illa, vota [g] dissoluere: & habent, opinor, liberæ legationes definitũ tempus lege Iulia,[2] nec facilè addi [h] potest: ídque adeò genus legationis, vt, cùm velis, introire, exire liceat. quod

a v.c.& L. accusabant.
b v.c. assentiebar t.
c fort. vocare,
d v.c.& L. incitare,
e L. διαπρεπὴ,
f v.c.& L. a. d. III. nonas
g fort. diis soluere:
h L. potest ad hoc genus leg.

nunce mihi additum est. Bella est autem huius iuris quinquennij licentia. quamquam quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotium videtur. Sed βλάσφημα *mittamus.*

CICERO ATTICO S. 12

B*Ene mehercule de* Buthroto. *at ego* Tironem *ad* Dolabellam *cum litteris, quia iusseras, miseram.* Quid *nocet? de nostris autem* Antiatibus *satis videbar planè scripsisse, vt non dubitares,*[a] *essent quin otiosi futuri, vsurique beneficio* Antonij *contumelioso.* Caßius *frumentariam rem aspernabatur: eam* Seruilia *sublaturam ex* S.C. *se esse dicebat.* Noster *verò* καὶ μάλα σεμνῶς, *in* Asiam, *postea quàm mihi est assensus, tutò se* Romæ *esse non posse.* Ludos *enim absens facere malebat: statim autem se iturum, simulac ludorum apparatum iis, qui curaturi essent, tradidisset.* Nauigia *collegebat. erat animus in cursu. interea in eisdem locis erant futuri.* Brutus *quidem se aiebat* Asturæ. L. [b] *quidem* Antonius *liberaliter litteris sine cura me esse iubet.* Habeo *vnum beneficium:* [c] *alterum fortasse si in* Tusculanum *venerit.* O *negotia non ferenda! quæ feruntur tamen.* 3 τῶν δ' αἰτίαν τῶν βροντῶν τίς ἔχει. Octauiano, *vt perspexi, satis ingenij, satis animi: videbatúrque erga nostros* ἥρωας *ita fore, vt nos vellemus, animatus.* Sed *quid ætati credendum sit, quid nomini, quid hereditati, quid* κατηχήσει, *magni consilij est.* Vitricus *quidem nihil censebat: quem* Asturæ *vidimus. sed tamen alendus est, & vt nihil aliud, ab* Antonio *seiungendus.* Marcellus *præclarè, si præcipit nostro nostri: cui quidem ille deditus mihi videbatur.* Pansæ *autem, &* Hirtio *non nimis credebat. bona indoles,* ἐὰν [d] διαμένῃ.

a fort. quin essent

b L. autem

c L. si fortè in Tuscul.

d v.c.& L. διαμένῃ.

CICERO ATTICO S. 13

[a] Octauo Kal. duas à te accepi epistolas. respondebo igitur priori priùs. Assentior tibi, vt nec duces simus, nec agmen cogamus: faueamus tamen. Orationem tibi misi. eius custodiendæ, & proferendæ arbitrium tuum. Sed quando illum diem, cùm tu edendam putes? Inducias, quas scribis, non intelligo fieri posse. melior est ἀναντιφωνησία: qua me vsurum arbitror. Quòd scribis legiones [b] II. Brundisium venisse, vos omnia priùs. Scribes igitur quidquid audieris. Varronis διάλογον exspecto. Iam probo ἡρακλείδειον, præsertim cùm tu tantopere delectere: sed quale velis, velim scire. Quod ad te antea, atque adeò priùs scripsi ([c] sic enim mauis ad scribendum tibi verè dicere) fecisti me acriorem ad tuum iudicium, quod mihi erat notum, addidisti Peducæi auctoritatem, magnam quidem apud me, & in primis grauem. Enitar igitur, ne desideres aut industriam meam, aut diligentiam. [d] Vectenum, vt scribis, & Faberium foueo. [e] Clodiũ nihil arbitror malitiosè: [f] quamquam, si quid egerit. De libertate retinenda, qua certè nihil est dulcius, tibi assentior. [g] Itáne? Gallo animo hominem nequam! quid enim dicam aliud? cautum Marcellum: me sic, sed non tamen cautissimum. Longiori epistolæ, superiórique respondi: nunc breuiori, propiorique quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses valde bonæ, modò Balbiliũ incolumem videam, subsidiũ nostræ senectutis. De [h] Anniano item, quòd me valde obseruat Visellia. Sed hæc quidem humana. De Bruto te nihil scire dicis: [i] sed Selicia venisse M. Scaptium, cúmque non qua pompa: ad se tamen clàm venturum: sciturúmq. me omnia: quæ ego statim. interea narrat eadem: Basi seruum venisse, qui nuntiaret, legiones Alexandrinas in armis esse: Bassum arcessi, Cassium exspectari. Quid quæris? Videtur resp. ius

a v.c. VIII. kal.

b v.c. duas

c L. (sic enim mauis me dicere) tu verò ad scribendũ fecisti me alacriorem. Ad tuũ enim iudicium, &c.

d v.c. Vettenum,

e v. c. Clœliũ.

f v. c. quamquam: sed quod egerit. al. quamquã, si quid egerit de libertate retinẽda, qua certè &c.

g L. Itáne Gallo Caninio? O hominem nequã!

h al. Amiano

i sic v. c. al. Seruilia

suum [a] recuperatura: sed ne quid an:è.nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella vir optimus. etsi, cùm scribebam, secunda mensa apposita, venisse eum ad Baias audiebam, tamen ad me ex Formiano scripsit. quas litteras cùm è balineo [b] exiissem, accepi: sese de attributione omnia summa fecisse. [c] Vectenum accusat. tricatur scilicet, vt homo talis: sed ait totum negotium Sextium nostrum suscepisse, optimum quidem illum virum, nostrique amantissimum: quaero autem quid tandem Sextius in hac re facere possit, quod non quis nostrûm? sed si quid praeter spem erit, facies vt sciam. sin est (vt arbitror) negotium perditum: scribes tamen: neque ista res commouebit. Nos hîc [d] φιλοσοφοῦμεθα. Quid enim aliud? & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnificè explicamus: προσφωνοῦμένque Ciceroni. Qua de re enim potiùs pater filio? deinde alia. Quid quaeris? Exstabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras venturum [e] putabant. Ego autem in Pompeianum properabam: non quò hoc loco quidquam pulchrius: sed interpellatores illic minùs molesti. Sed perscribe, quaeso, quae causa sit [f] Myrtilo. Poenas quidem illum pependisse audiui. & satísne patet, vnde [g] corruptus? Haec cùm scriberem, tantum quod existimabam ad te orationem esse perlatam. Hui, quàm timeo, quid existimes. etsi quid ad me, quae non sit foras prodituraю, nisi rep. recuperata? de quo quid sperem, non audeo scribere.

a v.c. & L. reciperatura.
b v.c. exiisse,
c v.c. Vettenum
d v.c. philosophumena: quid enim &c.
e al. putabã.
f al. in Myrtilo.
g al. correptus?

CICERO ATTICO S. 14

VI. kal. *accepi à Dolabella litteras, quarum exemplum tibi misi: in quibus erat, omnia se fecisse quae tu velles. statim ei rescripsi, & multis verbis gratias egi. sed tamen ne miraretur cur idem iterum facerem, hoc causae sumsi,*

quòd ex te ipso coràm antea nihil potuissem cognoscere. Sed quid multa? litteras hoc exemplo dedi.

Reliqua huius epistolæ pars, posita est post epist. ad Dolabellam.

CICERO DOLABELLÆ COS. SVO 15

Antea cùm per litteras Attici nostri de tua summa liberalitate, summóque erga se beneficio certior factus essem: cúmque tu ipse etiam ad me scripsisses, te fecisse ea, quæ nos voluissemus: egi tibi gratias per litteras his verbis, vt intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuisse. Posteà verò quàm ipse Atticus ad me venit in Tusculanum huius vnius rei causa, tibi vt apud me gratias ageret, cuius eximiam quandam, & admirabilem in causa Buthrotia voluntatem, & singularem erga se amorem perspexisset: tenéri non potui, quin tibi apertiùs illud idem his litteris declararem. Ex omnibus enim, mi Dolabella, studiis in me, & officiis, quæ summa sunt, hoc scito mihi & amplissimum videri, & gratissimum esse, quòd perfeceris, vt Atticus intelligeret, quantum ego te, quantum tu me amares. Quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & ciuitatem, quamquam à te constituta est (beneficia autem nostra tueri solemus) tamen velim receptam in fidem tuam, à méque etiam tibi commendatam, auctoritate & auxilio tuo [a] tectam velis esse. Satis erit in perpetuum Buthrotiis præsidij: magnáque cura & sollicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc, honoris mei causa, susceperis, vt eos semper à te defensos velis. quod vt facias, te vehementer etiam, atq. etiam rogo.

[a] al. tutam

Quæ sequuntur vsq. ad nouam epist. pertinent ad superiorem Ciceronis ad Atticum epist. quæ est ordine 14.

His litteris scriptis, me ad συντάξεις *dedi: quæ quidem vereor, ne miniata cerula tua pluribus locis notandæ sint: ita sum* μετέωρος, *& magnis cogitationibus impeditus.* L. Antonio *malè sit, siquidem* Buthrotius *molestus est.* Ego *testimonium* [a] *composui: quod, cùm voles,* [b] *obsignabis.* Tu, *nummos* [c] Arpinatum *si* L. Fadius *ædilis petet, vel omneis reddito.* Ego *ad te alia epistola scripsi de* HS. C X. *quæ* Statio *curarentur.* Si *ergo petet* Fadius, *ei volo reddi: præter* Fadium, *nemini.* [1] Apud *me item puto depositum,* Id *scripsi ad* Erotem, *vt redderet.* Reginam *odi. me iure facere scit. sponsor promissorum eius,* Ammonius: [d] *quæ quidem promissorum eius erant* φιλόλογα, *& dignitatis meæ, vt vel in contione dicere auderem.* Saram *autem præterquàm quòd nefarium hominem cognoui, præterea in me contumacem, semel eum omnino domi meæ vidi. cùm* φιλοφρόνως *ex eo quærerem,* [e] *quid opus esset:* Atticum *se dixit quærere.* Superbiam *autem ipsius reginæ, cùm esset trans* Tiberim *in hortis, commemorare sine magno dolore non possum.* Nihil *igitur cum istis: nec tam animum me,* [f] *quàm stomachum non habere arbitrantur.* Profectionem *meam, vt video,* Erotis *dispensatio impedit. nam cùm ex reliquis, quæ nonis* April. *fecit, abundare debeam, cogor mutuari: quódque ex istis fructuosis rebus* [g] *receptum est, id ego ad illud fanum sepositum putabam. sed hæc* Tironi *mandaui: quem ob eam causam* Romam *misi. te nolui impeditũ impedire.* Cicero *noster quo modestior est, eo me magis commouet.* Ad *me enim de hac re nihil scripsit: ad quem nimirum potissimùm debuit. scripsit hoc autem ad* Tironem: *sibi post* Kal. April. *(sic enim annuum tempus confici) nihil datum esse: tibi pro tua natura semper placuisse, téque existimasse, id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum non modò liberaliter à nobis, sed etiam ornatè, cumulatéque*

a v. c. composui:
b v. c. obsignabitur. Nummos &c. al. obsignabo. Tu n.
c L. Arpinatium
d L. quæ quidem erãt φιλάλ..
e L. quid ei opus esset:
f L. ex v. c. quàm vix stomachũ hab:
g L. refectum est, al. redactum est,

tractari. Quare velim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) vt permutetur Athenas, quod sit in annuum sumtum. ei scilicet Eros numerabit. Eius rei causa Tironem misi. Curabis igitur: & ad me, siquid tibi de eo videbitur, scribes.

CICERO ATTICO S. 16

TAndem à Cicerone tabellarius: & mehercule litteræ [a]πεπυκνωμένως scriptæ: quod ipsum προκοπὴν aliquam significaret. Itémque ceteri præclara scribunt. Leonides tamen retinet suum illud ADHVC. summis verò laudibus [b]Erotes. quid quæris? Vel verba mihi dari facilè patior in hoc, méque libenter præbeo credulum. Tu velim, si quid tibi est à tuis scriptum, quod pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi: hæc loca venusta sunt, abdita certè, &, si quid scribere velis, ab arbitris libera. sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaq. me referunt pedes in Tusculanum. & tamen hæc ῥωπογραφία ripulæ, videtur habitura celerem satietatem. Equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra vera sunt. Ranæ enim ῥητορεύουσι. Tu, quæso, fac sciam vbi Brutum nostrum, & quo die videre posim.

a v. c. & L. πεπινωμένως

b v.c.& L. Herodes.

CICERO ATTICO. S. 17

DVas accepi postridie Id. alteram eo die datam: alteram idib. Priùs igitur superiori. de Bruto, cùm scies. de consulũ ficto timore cognoueram. Sicca enim φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosiùs ad me etiam illam suspicionẽ pertulit. Quid tu autem? τὰ μὲν διδόμενα. nullum enim verbũ [c]à Sire regio. non placet. De Pletorio, vicino tuo, permolestè tuli, quemquam priùs audisse, quàm me. De Syro, prudenter. L. Antonium per M. fratrem, vt arbitror, facillimè deterrebis, auctoritate, vel vi. sed nondum acceperas

c c.v. à Siregio.

litteras, nec cuiquã, nisi L. Fadio *ædili. aliter enim nec cautè, nec iure fieri potest.* [1] Quod *scribis tibi deesse* LLS.c. *quæ* Ciceroni *curata sint: velim ab* Erote *quæras, vbi sit merces insularum.* Arabioni *de* [a] Sitio *nihil irascor.* Ego *de itinere* [b] *nisi explicato* A, *nihil cogito: quod idem tibi videri puto.* Habes *ad superiorem: nunc audi ad alteram.* Tu *verò facis, vt omnia, quòd* Seruiliæ *non deest, id est* Bruto. De *regina gaudeo te non laborare:* [c] *certè etiam tibi probari.* Erotis *rationes & ex* Tirone *cognoui, & vocaui ipsum.* Gratissimum, *quòd polliceris* Ciceroni *nihil defuturum. de quo mirabilia* Messalla: *qui* Lanuuio *rediens ab illis, venit ad me: & mehercule ipsius litteræ sic & φιλοστόργως, &* [d] *πυκνῶς scriptæ, vt eas vel in acroasi audeam legere. quo magis illi indulgendum puto.* De Buciliano, [e] *Sestium puto non molestè ferre.* Ego, *si* Tiro *ad me, cogito in* Tusculanum. *tu verò, quidquid erit, quod me scire par sit, statim.* XVII. kalend. [2] *abibo.*

a q.v.c. Sittio al. Sicio
b al. nisi explicato A. al. nisi explicato A.
c v.c. teste etiam fort. testem
d L. εὐπινῶς v.c. πινῶς
e L. Sextium

CICERO ATTICO S. 18

ETsi *satis videbar scripsisse ad te, quid mihi opus sit, & quid te facere vellem, si tibi commodum esset: tamen, cùm profectus essem,* [f] *& in lacu nauigarem,* Tironem *statui ad te esse mittendum, vt his negotiis, quæ agerentur, interesset: atque etiam scripsi ad* Dolabellam, *me, si ei videretur, velle proficisci: petiique ab eo* [1] *de mulis* [g] *vecturæ itineris. vt & in eis, cùm intelligo te distentissimum esse, quà de* Buthrotiis, *quà de* Bruto: [h] *cuius etiam ludorum suorum curam, etiam administrationem, suspicor ex magna parte ad te* [i] *pertinere: vt ergo in eiusmodi re, tribues nobis paullum operæ. nec enim multum opus est.* Mihi *res ad cædem, & eam quidem propinquam, spectare videtur.* Vides *homines, vides arma. prorsus non mihi videor*

f v.c. & in lacuna vigilarem, nõ plac.
g al. vecturæ, & itineris. Cùm intelligo, te d.
h L. cui⁹ etiã ludorũ curã, al. cuius etiã lud. scenicorum c.
i v.c. vertere:

deor esse tutas. sin tu aliter sentis, velim ad me scribas. domi enim manere, si rectè possum, multo malo.

CICERO ATTICO S. 19

QVidnam est, quod audendum amplius de Buthrotiis? Stetisse enim te frustra scribis. quid autem se refert Brutus? Doleo *mehercule te tam esse*[a] *detentum: quod decem hominibus referendum est acceptum.* Est *illud quidem ἐργῶδες, sed ἀνεκτὸν, mihique gratißimum.* De *armis, nihil vidi apertius.* Fugiamus *igitur, &, vt ais, coràm.* Theophanes *quid velit, nescio. scripserat enim ad me: cui rescripsi, vt potui. mihi autem scribit, venire ad me se velle, vt & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerent.* Tuas *litteras exspecto.* Vide, *quæso, ne quid temerè fiat.* Statius *scripsit ad me, locutum secum esse* Qu. Ciceronem *valde asseueranter, se hæc ferre non posse: certum sibi esse ad* Brutum *&* Caßium *transire.* Hoc *enimuerò nunc discere aueo: hoc ego quid sit, interpretari non possum.* Potest *aliquid*[b] *iratus* Antonio: *potest gloriam nouam quærere: potest totum esse σχεδίασμα.* Et *nimirum ita est.* Sed *tamen & ego vereor, & pater conturbatus est.* Scit *enim quæ ille de hoc mecum. quædam ἄφατα. nolim. planè, quid velit, nescio.* A Dolabella *mandata habebo, quæ mihi videbuntur.*[c] *id est nihil.* Dic *mihi:* C. Antonius *voluitne fieri* Septemuir? *fuit certè dignus.* De Menedemo *est vt scribis.* Facies *omnia mihi nota.* Egi *gratias*[d] Vecteno. *nihil enim potuit humanius.*

a sic v. c. L. distentum: al. tam diu esse detentum:

b v. c. iratius

c al. ἄδην.

d v. c. Vetteno.

CICERO ATTICO S. 20

DOlabellæ mãdata sint quælibet,[e] *modò aliquid,*[1] *vel quod* Niciæ *nuntiẽ.*[2] Quis *enim hæc, vt scribis,*[f] *antè? ne nunc dubitare quemquam prudentem, quin meus discessus desperationis sit, non legationis?* Quòd *ais, extrema*

e v. c. mihi aliquid, vel q.

f L. ante nos? Nunc dub. v. c. ante no? N. d.

quædam iam homines de rep. loqui, & eos quidem viros bonos: ego, quo die audiui, illum tyrannum in contione clarißimum virum appellari, subdiffidere cœpi. Postea verò, quàm tecum Lanuuij vidi nostros tantum spei habere ad viuendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. Itaque, mi Attice, fortiter hoc velim accipias, vt ego scribo. [3]genus illud interitus, [a] quo casurus es, fœdum duces, & quasi denuntiatum nobis ab Antonio. Ex hac [b] nassa exire constitui, non ad fugam, sed ad spem mortis melioris. Hæc [c]omnia culpa Bruti. Pompeium [d]Cartheiæ receptum scribis. Iam igitur contra hunc exercitum. Vtra ergo castra? Media enim tollit Antonius. illa infirma, hæc nefaria. Properemus igitur. sed iuua me consilio, Brundisióne, an Puteolis. Brutus quidem subitò. sed sapienter. πάγχυ π. Quando enim illum? sed humana ferenda. Tu ipse eum videre non potes. Dij illi mortuo, qui vmquam Buthrotum. Sed acta missa videamus, quæ agenda sint. Rationes Erotis, etsi ipsum nondum vidi, tamen & ex litteris eius, & ex eo, quod Tiro cognouit, propemodum cognitas habeo. Versuram scribis esse faciendam [e] mensium quinque, id est, ad Kalend. Nou. HS. C C. in eam diem cadere nummos, qui à Quincto debentur. Velim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere, me eius rei causa Romam venire: [f] si te ea res nihil offendet, videas, vnde nummi sint: mihi feras expensum. hoc video in præsentia opus esse. Reliqua diligentiùs ex hoc ipso exquiram: in his de mercedibus dotalium prædiorum: quæ si fideliter Ciceroni curabuntur (quamquam volo [g]laxiùs) tamen ei propemodum nihil [h] deerit. Equidem video mihi quoque opus esse viaticum. [i] sed id ex prædiis, vt cadet ita soluetur. Mihi autem opus est vniuerso quidem: Etsi mihi videtur iste, qui vmbras timet, ad cædem spectare: tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. 4 Sítne

a L. quo casurus es,
b v.c. naxa
c v.c. omnis
d v.c. Cartheia
e v.c. & L. mensum q.
f v.c. si ea te res n.
g sic v.c. fort. prolixiùs) al. largiùs)
h v.c. derit.
i fort. sed ei ex præd.

autem excitata, nécne, tecum cognoscam. Hanc *putaui mea manu scribendam: itáque feci.* De Fadio, *vt scribis. vtique alij nemini. rescribas velim hodie.*

CICERO ATTICO S. 21

Varro *tibi: Qu. pater exsultat lætitia. scripsit enim filius se idcirco profugere ad* Brutum *voluisse, quòd, cùm sibi negotium daret* Antonius, *vt eum dictatorem efficeret, præsidium occuparet, id recusasset.* Recusasse *autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illum hostem.* Tum *me, inquit, collegi, verens, ne quid mihi ille iratus, tibi noceret. itaque eum placaui.* Et *quidem* CCCC. *certa, reliqua in spe.* Scribit *autem* Statius *illum cum patre habitare velle: hoc verò mirum, & id gaudet.* [a] *quem tu illo certiorem nebulonem?* Ἐποχὴν *vestram de re* [b] Cani *deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis.* ἀκεραίως *restitutam arbitrabar. Quæ differs, vt mecum coram: exspectabo. tabellarios, quoad voles, tenebis. es enim occupatus. Quòd ad* Xenonem, *probè. quod scribo, cùm absoluero. Quincto scripsisti, te ad eum litteras. nemo attulerat.* Tiro *negat iam tibi placere* Brundisium: *& quidem dicere aliquid de militibus.* At *ego iam destinaram* Hydruntem *quidem. mouebant me tuæ quinque horæ.* Hic *autem quantus* πλοῦς; *sed videbimus.* Nullas *à te* XI. Kalend. *quippe, quid enim iam noui?* Cùm *primùm igitur poteris, venies. ego propero, ne antè* Sextus: *quem aduentare aiunt.*

a L. ex v.c. Ecquem tu

b L. Canij,

CICERO ATTICO S. 22

Gratulor *nobis,* Qu. *filium exisse. molestus nõ erit.* Pansam *bene loqui credo.* Semper *enim coniunctum* [c] *esse cum* Hirtio *scio: amicissimum* Bruto & Cassio *puto, si expediet. sed quando illos videbit? inimicum* Antonio:

c fort. fuisse

quando, aut cur? quousque ludemur? Ego autem scripsi, Sextum aduentare,[a] non quò iam adesset, sed quia certè id ageret, ab armisq. nullus discederet. Certè si pergit, bellum paratum est. Hic autem noster[b] Cytherius, nisi victorem, neminem victurum. Quid ad hæc Pansa?[c] vtro erit, si bellum erit? quod videtur fore, sed & hæc, & alia coràm. Hodie quidem (vt scribis) aut cras.

a al. nō quòd
b al. Citeri9,
c sic v.c. fort. vtrobi erit, al cum vtro erit,

CICERO ATTICO S. 23

Mirificè torqueor, sine dolore tamen: sed permulta mihi de nostro itinere in vtramque partem occurrunt. quousque, inquies? quoad erit integrum: erit autem vsque dum ad nauem. Pansa si rescripserit, & meam tibi, & illius epistolam mittam. Silium exspectabam, cui ὑπόμνημα compositum, si quid noui. Ego litteras misi ad Brutum: cuius de itinere etiam ex te velim, siquid scies, cognoscere. Tabellarius,[d] quem ad eum miseram, ex itinere rediit VII. kalend. Ei Seruilia dixit,[1] eo die[e] Brutum Puteolis profectum. Sanè dolui, meas litteras redditas non esse. Silius ad me non venerat. causam composui. cum libellum tibi misi. Te quo die exspectem, velim scire.

d v.c. & L. quem ad Brutum mis.
e L. Brutum H.II. prof.

CICERO ATTICO S. 24

De meo itinere variæ sententiæ. Multi enim ad me. sed tu incumbe, quæso, in eam curam. magna res est. An probas, si ad kalend. Ian. cogitamus? meus animus est æquus,[f] si tamen, vt, si nihil offensionis sit,[g] & tuus.[h] etiam scribe, quo die Olympia.[i] quum[k] mysteria scilicet, vt tu scires. Casus consilium nostri itineris iudicabit. Dubitemus igitur:[l] hiberna enim nauigatio odiosa, eóque ex te quæsieram mysteriorum diem. Brutum (vt scribis) visum iri à me puto. ego hinc volo prid. kalend.

f v.c. sic tamé, L. ita tamen, vt, si
g fort. &, si tuus.
h al. velim e- tiam scire, quo d.
i fort. quo
k L. mysteria scilicet. Vt tu scribis, casus cons.
l v.c. & L. est enim hiberna nauig.

CICERO ATTICO S. 25

DE Quinctii negotio video à te omnia facta. ille tamen dolet, dubitans vtrùm morem gerat Leptæ, an fidem infirmet [1] Silio Mandibili. L. Pisonem vellem exire legatum. ψευδηγέγραφῳ S.C. velim scire quid sit. Tabellarius ille, quem tibi dixeram à me ad Brutum esse missum in Anagninum, ad me venit ea nocte, quæ proxima ante Kalendas fuit, litterásq. [a] ad me attulit: in quibus vnum alienum summa sua prudentia, [b] vt spectem ludos suos. Rescripsi scilicet primùm me iam profectum: vt non integrum sit: dein ἀπροπώτατον esse, me, qui Romam omnino post hæc arma nõ accesserim, neque id tam periculi mei causa fecerim, quàm dignitatis, subitò ad ludos venire. Tali enim tempore ludos facere, illi honestum est, [c] cui nõ necesse est spectare: mihi vt nõ est necesse, [2][d] sic nec honestum est. Equidem illos celebrari, & esse quàm gratissimos mirabiliter cupio: ídq. ita futurum esse confido: & tecum ago, vt iam ab ipsa commissione ad me, quemadmodum [e] accipiantur: deinde omnino reliquorum dies singulos persequare. sed de ludis hactenus. Reliqua pars [f] epistolæ: illa namq. in vtramque: sed tamen nonnullos interdum iacit igniculos virileis. Quod quale tibi videretur, vt possis interpretari, misi ad te exemplũ epistolæ. quamquam mihi tabellarius noster dixerat, tibi quoque se attulisse litteras à Bruto, [g] eásq. à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, vt nonis Quinct. Puteolis essem. valde enim festino: ita tamen, vt, quantum homo possit, quàm cautissimè nauigem. M. Ælium [h] cura libera. ei sine paucos specus in extremo fundo, & eos quidẽ subterraneos, seruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iamiam nolle, neque mihi quidquam esse tanti: sed (vt mihi dicebas) quàm lenissimè, potiùs vt cura liberetur, quàm vt me [i] succensere aliquis suspicetur. Idem de illo Tulliano, cupidè libero. cum Cascelio loquare: parua res est. sed tu

a L. ab eo attulit:

b v. c. idem illud, vt sp.

c L. sic ne honestum quidem est.

d v. c. cui necesse est: spectare mihi vt

e v. c. & L. accipiãtur ij ludi: deinde omnia reliquorũ ludorum in dies singulos p.

f v. c. epistolæ, est illa quidem in vtramq. partẽ: sed tamẽ &c.

g v. c. eásq. ad te Tusculano esse del.

h fort. cura liberabis. is me paucos specus in extremo f. & eos q. subt. seruit. ap. T. q. h. id me iã nolle. neq.

i v. c. & L. suscensere

[a]bene attendisti. nimis callidè [b] agebatur: ego autem, si mihi imposuisset aliquid, quod pæne fecit, nisi tua malitia afuisset, animo iniquo tulissem. Itaque [c] vt erit, rem impediri mâlo. [d] Octauam partem [d] Tullij luminarium in ædium ad strane memineris. Cui Cerelia, videris mancipio dare ad eã summam, quæ sub præcone fuit maxima. id opinor esse CCCLXXX. *Noui si quid erit, atque etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quàm sæpissimè velim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatem litterarum mearum. Mundus istum.* [e] *M. Ennius quid egerit de testamento,* [f] *curiosiùs facias me velim certiorem. Ex Arpinati* VI. *Non.*

a v.c. verè
b v.c. agebãtur:
c v.c. & L. vt vt erit,
d fort. Tullianarum ædiú, ad Strenæ meminerim cui. Cærelliæ vidêris mancupio d.
e al. Menius al. M. Lenius
f v.c. (curiosus enim)

CICERO ATTICO S. 26

GAudeo id te mihi suadere, quod ego mea sponte pridie feceram. Nam cùm ad te VI. *nonas darem eidem tabellario, dedi etiam ad* [f] *Sestium scriptas* πάνυ φιλοσόργως. *Ille autem quòd Puteolos* [g] *prosequitur, humanè: quòd queritur, iniustè. non enim ego tam illum exspectare, cùm de Cosano rediret, debui, quàm ille aut non ire antequàm me vidisset, aut citiùs reuerti. Sciebat enim me celeriter velle proficisci, seséque ad me in Tusculanum scripserat esse venturum. Te, vt à me discesseris, lacrymasse, molestè* [h] *ferebam. quod si, me præsente, fecisses: consilium totius itineris fortasse mutassem. sed illud præclarè, quòd te* [i] *consolata est spes breui tempore congrediendi: quæ quidem exspectatio me maximè sustentat. Meæ tibi litteræ non deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam. De Gloria excudam aliquid* ἡρακλείδιον, *quod lateat in thesauris tuis. De Planco, memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi, de statuarum coronis certiorem fecisti, valde gratum: nec quidquam posthac non modò tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode*

f L. Sextium
g v.c. persequitur, non placet.
h v.c. ferebo. fort. fero.
i v.c. consolata'st

[a] *& Metio, meminero, & de omnibus, quæ te velle* [b] *suspicor. Modò turpem sororis tuæ filium, cùm hæc scriberem. Aduentabat autem* βουλυτὸς *cenantibus nobis.*

a sic v.c. aliꝫ Et de Herode, & de Metio,
b v.c. & L. suspicabor modo. Turp.

CICERO ATTICO S. 27

Ego, vt ad te pridie scripseram, nonis constitueram venire in Tusculanum. Ibi igitur quotidie tuas litteras exspectabo, & maximè de ludis: de quibus etiam ad Brutum tibi scribendum est: cuius epistolæ, quam interpretari ipse vix poteram, exemplum pridie tibi miseram. Atticæ meæ velim me ita excuses, vt omnem culpam in te transferas: & ei tamen confirmes, me minimè totum amorem eò mecum [b] *abstulisse.*

b v.c. attulisse.

CICERO ATTICO S. 28

Bruti ad te epistolam misi. Dij boni! quanta ἀμηχανία! *cognosces, cùm legeris. De celebratione* [c] *ludorum, tibi assentior. Ad M. Ælium nullus tu quidem, domum. sed, si cubi inciderit. de Tulliano semisse,* [d] *M. Axianum adhibebis, vt scribis. Quòd cùm Cosiano egisti, optimè. Quòd non solùm mea, verùm etiam tua expedis, gratum. Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, dij faxint. Quid enim mihi meis iucundius? Sed istam, quam tu excipis, metuo, Brutum cùm conuenero, perscribam omnia. De Planco, & Decimo, sanè velim. Sextũ scutũ* [e] *abiicere. De Mundo, si quid scies. Rescripsi* [f] *ad omnia. nũc nostra accipe. Qu. filius vsque Puteolos: mirus ciuis, vt tu Fauonium, Asiniũ dicas: & quidem duas ob causas,* [g] *& vt mecũ, &* ἀπεῖσθαι *vult cum Bruto & Cassio. Sed tu quid ais? Scio enim te familiarem esse Othonum.* [h] *ait hic sibi* [i] *Iuliam ferre: constitutum enim esse* [k] *dissidiũ. Quæsiuit ex me pater, qualis esset*

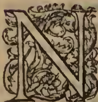
c v.c. & L. ludorũ Bruti, tibi ass.
d al. Maxianam adh.
e v.c. abiicere nolebam. De L. abiicere nolebã. De
f v.c. & L. ad omnia tua. nunc n.
g L. & mecũ σπείσασθαι vult, & cum
h sic v.c.
i al. Tutiam
k v.c. & L. discidium.

fama.dixi,sanè nihil me audisse(nesciebam enim,cur quæreret)nisi de ore, & patre.[a] Sed cur tu, inquam? At ille: *filium velle.* Tum ego,*etsi* ἐξηντλόμην,[b] *tamen negaui.putaui illa esse vera.*[c] σκοπὸς *hoc est enim huic nostro, nihil præbere. Illa autem* οὐ παρὰ τοῦτο. *Ego tamen suspicor hunc, vt solet,halucinari.Sed velim quæras(facilè autem potes) & me certiorem.Obsecro te,quid est hoc?* Obsignata iam *epistola,*Formiani,*qui apud me cenabant,* Plancum *se aiebant,hunc* Buthrotium, *pridie quàm hoc scribebam, id est* III.Non.[d] *audisse dimissum,sine phaleris: seruulos autem dicere, eum, & agripetas eiectos à* Buthrotiis. Macte. Sed, *amabo te,perscribe mihi totum negotium.* Vale.

a L. ex v.c. Sed quorsus? inquam.
b v.c. tamen negam putare me illa esse vera.
c L. σκοπὸς hic est en.
d v.c. & L. vidisse demissum,

M. T. CICERONIS
EPISTOLARVM
AD T. POMPONIVM
ATTICVM,
LIBER XVI.

CICERO ATTICO S. 1

ONIS *Quinctil.* veni[e] *in* Puteolanum, *iens ad* Brutum *in* Neside *hæc scripsi, sed eo die,quo veneram,cenanti* Eros *tuas litteras.* Itáne? nonis Iuliis? *mehercule istis. Sed stomachari totum diem licet.*[1] *quidquámne turpius, quàm* Bruto *nil?* Re*deo ad meum igitur,*[2] [g] ἔλθωμεν. Nihil vidi. Sed quid *est, quæso, quod agripetas* Buthroti *concisos audio?* Quid

e v.c. & L. in Puteolanum. postridie iens ad Brutum in Nesidem, hæc
g L. εἴωμεν. al. ἴτ' ἴωμεν.

autem Plancus tam cursim? (ita enim[a] meditabar) diem & noctem. Sanè cupio scire, quid sit. meam profectionem laudari gaudeo. Dymæos agro pulsos, mare infestum habere, nil mirum. Videndum est, vt mansio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti videtur aliquid præsidij esse. sed opinor, minuta nauigia. Sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. de Sexto, pro certo habebatur, ad arma. Quod si verum est,[b] sine bello ciuili video seruiendũ. Quid ergo?[c] Kalend. Ian. in Pansa spes. λῆρος πολὺς in vino, & in somno istorum.[d] De CCX. optimè Ciceronis rationes explicentur.[e] Ouius enim recẽset multa, quæ vellem: in his, ne hoc quidem malum. in mãdatis sat abundè. HS. LXXII. satis esse, affatim prorsus. sed Xenonem[f] perexiguè, & γλίσχρως præbere,[g] minutatímque: quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum: id ille annus habeat,[h] in quem itineris sumtus accessit. Hinc ex Kal. Apr. ad HS. LXXX. accommodetur. Nunc enim insulæ tantum. Videndum enim est, quid, cùm Romæ erit. non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro[i] de Cumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Q. F. mihi pollicetur, se Catonem. Egit autem & pater, & filius, vt tibi sponderem: sed ita, vt tum crederes, cùm ipse cognosces. Huic ego litteras ipsius arbitratu dabo. eæ te ne mouerint. Has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, vt faciat ea, quæ promittit. Commune enim gaudium. sed ego nihil dico amplius. Is hinc VII. Id. Ait enim attributionem in idus: se autem vrgeri acriter. Tu ex meis litteris, quomodo respondeas, meditabere. Plura, cùm & Brutum videro, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, cámque amo plurimum: cui, & Piliæ salutem.

a v.c. & L. audiebam)

b fort. non sine bello

c v.c. ad kal. Ian.

d v.c. De cccx.

e L. ex v.c. Ouius enim recẽs. is multa, q. v. in his ne hoc quidẽ malũ. HS. LXXII. satis esse, affatim prorsus.

f L. perexiguè, & γλίσχρως præbere: quidquid plus permutasti, quàm ad fr.

g v.c. id est minutatim: fort. hæc sunt delenda, vt non Ciceronis.

h fort. ad quem itin.

i al. Decumano.

SExto Id. duas epistolas accepi, vnam à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotiis, longè alia fama in his locis fuerat. sed cum aliis multis hoc ferendum. Erotem remisi citiùs, quàm constitueram,[a] vt esset cum Hortensio, & quia[b] equitibus quidem ait se idibus constituisse: Hortensius verò impudenter. Nihil enim debetur ei, nisi ex tertia pensione: quæ est Kal. Sextil. ex qua pensione ipsa, maior pars est ei soluta, aliquanto ante diem. Sed hæc Eros videbit idibus. De Publilio autem, quod perscribi oportet, morã non puto esse faciendam: sed cùm videas. quantum de iure nostro decesserimus,[c] qui de residuis CCC. HS. CC. præsentia soluerimus, reliqua[d] præscribamus? Loqui cum eo (si tibi videbitur poteris, eum commodum nostrum exspectare debere, cùm tanta sit à nobis iactura facta iuris. Sed amabo te, mi Attice: vidésne, quàm blandè? Omnia nostro quoad eris Romæ, ita gerito, regito, gubernato, vt nihil à me exspectes. quamquam enim reliqua satis apta sunt ad soluendum: tamen fit sæpe, vt ij, qui debent, non respondeant ad tempus. Siquid eiusmodi acciderit, ne quid tibi sit fama mea potiùs. non modò versura, verùm etiam venditione, si ita res coget, nos vindicabis. Bruto tuæ litteræ gratæ erant. fui enim apud illum multas horas in Neside, cùm paullo antè tuas litteras accepissem. Delectari mihi Terco videbatur, & habere maiorem[e] Accio, quàm Antonio, gratiam. Mihi autem,[f] quæ lætiora sunt, eo plus stomachi, & molestiæ est, populum Romanum manus suas non in defendenda rep.[1] sed in[g] laudando consumere. Mihi quidem videntur istorum animi incẽdi etiam ad repræsentãdam improbitatem suam. sed tamen, DVMMODO DOLEANT ALIQVID, doleant quilibet. Consilium meum quòd ais

a v.c. vt esset qui Hortensio,
b al. equitib. ait se
c v.c. qui de ref.
d v.c. & L. rescribamus? al. reliqua perscribam⁹.
e v.c. Actio, al. Attio,
f L. quo lætiora s.
g L. & v.c. plaudendo cons.

quotidie magis laudari, nõ molestè fero: exspectabámque, siquid de eo ad me scriberes. Ego enim in varios sermones incidebam. quin etiam idcirco trahebam, vt quàm diutissimè integrum esset.[2] Sed,[a] quoniam Euro villa extrudimur, Brundisium cogito. Facilior enim, & exploratior deuitatio legionum fore videtur, quàm piratarum, qui apparere dicuntur.[b] Sestius V I. Id. exspectabatur: sed non venerat, quod sciam. Cassius cum classicula sua venerat. Ego cùm eum vidissem [c] V. kalend. in Pompeianum cogitabam: inde [d] Aculanum. nosti reliqua. De [e] Tutia ita putaram. [f] De C. Metio, non credo: nec tamen curo plus, quàm tu. Planco, & Oppio scripsi equidem, quoniam rogaras: sed, si tibi videbitur,[g] ne necesse habueris reddere. cùm enim tua causa fecerint omnia, vereor, ne meas litteras superuacaneas arbitrentur. Oppio quidem vtique: quem tibi amicissimum cognoui. verùm, vt voles tu. Quoniam scribis hiematurum te in Epiro, feceris mihi gratũ, si antè eò veneris, quàm mihi in Italiam, te auctore veniendũ est. Litteras ad me quàm sæpissime:[h] sed de rebus minùs necessariis, aliquem nactus. sin autem erit quid maius, domo mittito. ἡρακλείδιον,[i] Brundisiũ salui, adoriemur. De gloria misi tibi. custodies igitur, vt soles: sed notentur eclogarij, quos Saluius bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi valde placẽt: mallem tibi. Etiam, atque etiam vale.

a v.c. & L. quoniam furcilla extrud.
b v.c. Sextius
c al. V. idus,
d L. Herculanum. q. vc. AEculanum. al. Aculanum:
e al. Iulia
f v.c. De AEbutio, non cr.
g fort. nec necesse habebis reddere, non reddes. Cùm enim &c.
h v.c. & L. si de reb.
i L. si Brund.

CICERO ATTICO S. 3

TV verò sapienter. nunc demum enim rescribo iis litteris, quas mihi misisti, conuento Antonio Tiburi. Sapienter igitur, quòd manus dedisti, quódque etiam vltro gratias egisti. certè enim, vt scribis, desereмur ocyùs à rep. quàm à re familiari. Quòd verò scribis, te magis delectari,

a L. ego: addis mihi scr.

O TITE, SIQVID [a]EGO, *siquid agis, addis mihi scribendi alacritatem.* Quod Erotem *non sine munusculo exspectare te dicis, gaudeo non fefellisse eam rem opinionem tuam: sed tamen idem* σύνταγμα *misi ad te retractatius, & quidem* ἀρχέτυπον *ipsum crebris locis inculcatum, & refectum.* Hunc *tu tralatum in macrocolum* [1] *lege in* Arcano *conuiuiis tuis: sed si me amas, hilaris, & benè acceptis, ne in me stomachum erumpant, cùm sint tibi irati.* De Cicerone, *velim ita sit, vt audimus.* De Xenone, *coràm cognoscam: quamquam nihil ab eo arbitror neque indiligenter, neque illiberaliter.* De [b]Herote *faciam, vt mandas: & ea, quæ scribis, ex* Saufeio, *& è* Xenone *cognoscam.* de Q. F. *gaudeo tibi meas litteras priùs à tabellario meo, quàm ab ipso, redditas: quamquam te nihil fefellisset. verumtamen. sed exspecto, quid ille tecum,* [c] *quid tu vicißim: nec dubito, quin suo more vterque: sed eas litteras* Curium *mihi spero redditurum: qui quidem, etsi per se est amabilis, à méque diligitur, tamen accedit magnus cumulus commendationis tuæ.* Litteris *tuis satis responsum est.* Nunc *audi, quod etsi intelligo scribi necesse nō esse, scribo tamen.* Multa *me mouet in discessu: in primis* [d]*mehercule, quòd diiungor à te.* Mouet *etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate solùm nostrà, verùm etiam à dignitate: tempúsque discessus subabsurdum.* Relinquemus *enim pacem, vt ad bellum reuertamur: quódque temporis in prædiolis nostris & bellè ædificatis, & satis amœnis, consumi potuit, in peregrinatione consumimus.* Consolantur *hæc: aut proderimus aliquid* Ciceroni: *aut, quantum profici poßit, indicabimus. deinde tu iam, vt spero, & vt promittis, aderis: quod quidem si acciderit, omnia nobis erunt meliora.* Maximè *autem me angit ratio reliquorū meorum: quæ quamquam explicata sunt, tamen quòd &* Dolabellæ *nomen in*

b v. c. & L. Herode,

c fort. quid tu cum eo vicissim.

d v. c. mercule,

his est,[a] & attributio est mihi nominum ignota, conturbor: nec me vlla res magis angit ex omnibus. Itaque non mihi videor errasse, quòd ad Balbum scripsi apertiùs, vt, si quid tale accidisset, vt non concurrerent nomina, subueniret: méque tibi etiam mandasse, vt, si quid eiusmodi accidisset, cum eo communicares. quod facies, si tibi videbitur, eóque magis, si proficisceris in Epirum. Hæc ego conscendens è Pompeiano, tribus actuariolis, decem scalmis. Brutus erat in Neside etiam nunc, Neapoli Cassius. Ecquid amas Deiotarum, & non amas [b] Eram? qui, vt Blesamius venit ad me, cum ei præscriptum esset, nequid sine [c] Sestij nostri sententia ageret: neq; ad illum, neque ad quemquam nostrûm retulit. Atticam nostram [d] cupio suauiari: ita mi dulcis salus visa est per te missa ab illa. Referes igitur ei plurimam, itémque Piliæ dicas velim.

a v.c. & attributione mihi nomina ignota, non pl.
b v. c. & L. Hierem?
c v. c. & L. Sexti nostri
d v.c. & L. cupio absentem suauiari

CICERO ATTICO S. 4

ITA, vt *heri tibi narraui, vel fortasse hodie (Q. enim altero die se aiebat) in Nesida, VIII. Id. Ibi Brutus. quàm ille doluit de nonis Iulijs? mirificè est conturbatus. Itaque sese scripturum aiebat, vt venationem etiam, quæ postridie ludos Apollinareis futura est, proscriberent III. Id. Quinctileis. Libo interuênit. Is Philonem, Pompeij libertum, & Hilarum,[e] suum, venisse à Sexto cum litteris ad* COSS. *siue quo alio nomine sunt. earum exemplum [f] nobis legit, si quid videretur. Pauca* παρὰ λέξιν, *ceteroqui & satis grauiter, & non contumaciter. tantum addi placuit, quòd erat,* COSS. *solùm, vt esset, prætt. tribb. pl. senatui, ne illi non proferrēt eas, quæ ad se ipsos missæ essent. Sextum autem nuntiauit cum vna solùm legione fuisse Karthagine: eíque eo ipso die, quo oppidum [g] Boream cepisset, [h] nuntia-*

e v.c. suum libertum, non pl.
f v. c. nobis legit. dixi, quid videretur.
g sic v.c. al. Eboram
h v. c. & L. nuntiatū esse de Cæs.

tum eſt de Cæſare: capto oppido miram lætitiam, commutationémque animorum, concursúmque vndique: ſed illum ad ſex legiones, quas in vlteriore reliquiſſet, reuertiſſe. Ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad larem ſuum liceret. ſumma poſtulatorum, vt omnes exercitus dimittantur, qui vbique ſint. Hæc ferè de Sexto. de Buthrotiis, vndique quærens, nihil reperiebam: alij conciſos agripetas: alij Plancum, acceptis nummis, relictis illis, aufugiſſe. [a] itaque non video ſciturum me, quid eius ſit, ni ſtatim aliquid litterárum. Iter illud Brundiſium, de quo dubitabam, ſublatum videtur. legiones enim aduentare dicuntur. hæc autem nauigatio habet quaſdam ſuſpiciones periculi. itaq; conſtituebam vti ὁμοπλοΐᾳ. Paratiorem offendi Brutum, quàm audiebam. nam & ipſe Domitius bona planè habet dicrota, súntque nauigia præterea luculenta Sextij, [b] Bucilliani, ceterorum. nam Caſſij claſſem, quæ planè bella eſt, non numero vltra fretum. Illud eſt mihi ſubmoleſtū, quòd parum Brutus properare videtur. Primùm confectorum ludorum nuntios exſpectat: deinde, quantum intelligo, tardè eſt nauigaturus, conſiſtens in locis pluribus. tamen arbitror eſſe commodius tardè nauigare, quàm omnino non nauigare. Et, ſi, cùm proceſſerimus, exploratiora videbuntur, [1] [c] & tectis vtemur.

a fort. Itaque video nō ſciturum

b al. Bucillani,

c v. c. eteſtis vtemur. L. Eteſiis vtem. al. & tectis vtem. al. & teſtis vtemur.

CICERO ATTICO S.

TVas iam litteras Brutus exſpectabat, cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo [d] Accij. ille Brutum putabat. ſed tamen rumoris neſcio quid afflauerat, commiſſione Græcorum frequentiam non fuiſſe: [e] quæ quidem me minimè feſellit. Scis enim, quid ego de Græcis ludis exiſtimem. Nunc audi, quod pluris eſt, quàm omnia. Quin-

d L. Attij,

e v. c. & L. quod q.

ctus fuit mecum dies complureis, & , si ego cuperem, ille vel [a]plureis fuisset: sed [b]quantum fuit, incredibile est quàm me in omni genere delectarit: in eóque maximè, [c] in quo minimè satisfaciebat. sic enim communicatus est totus & scriptis meis quibusdam, quæ in manibus habebam, & assiduitate orationu, & præceptis, vt tali animo in remp. quali nos volumus, futurus sit. Hoc cùm mihi non modò confirmasset, sed etiam persuasisset, egit mecum accuratè multis verbis, tibi vt sponderem, sè dignum & te, & nobis futurum: neque se postulare, vt statim crederes: sed, cùm ipse perspexisses, tum vt se amares. quòd nisi fidem mihi fecisset, indicassémque, hoc, quod dico, firmum fore: non fecissem id, quod dicturus sum. Duxi enim mecum adolescentem ad Brutum. Sic ei probatum est quod ad te scribo, vt ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eúmque laudans amicissimè mentionem tui fecerit: complexus, osculatúsque dimiserit. Quamobrem, etsi magis est quòd gratuler tibi, quàm quòd te rogem, tamen etiam rogo, vt, [d]siquæ minùs antea, propter infirmitatem ætatis, constanter ab eo fieri videbantur ea iudices illum abiecisse, mihíque credas, multum allaturam, vel plurimum potiùs, ad illius iudicium confirmandum, auctoritatem tuam Bruto cùm sæpe iniecissem de ὁμονοίᾳ, non perinde, atq. ego putaram, arripere visus est. existimabã μετεωρότερον esse, & hercule erat, & maximè de ludis. At mihi, cùm ad villam redissem, Cn. Lucceius, qui multùm vtitur Bruto, narrauit illum valde morari, non tergiuersantem, sed exspectantem, siqui fortè casus. itaque dubito, an Venusiam tendam, & ibi exspectem de legionibus. si aberunt (vt quidam arbitrãtur) Hydruntem. si neutrum erit ἀσφαλὲς: eôdem reuertar. Iocari me putas? moriar, si quisquam me tenet, præter te. etenim circumspice, sed [e] antè erubesco.

a v.c. pluris
b fort. quam diu fuit,
c L. in quo minimè putaram, satisfaciebat. sic enim cõmutatus est t.
d al. siqua
e L. antè quàm erubesco.

[a] O dies in auspiciis Lepidi descriptos, & aptos ad consiliũ reditus nostri. magna ῥοπὴ ad proficiscendum tuis litteris. atque vtinam te illic. sed vt conducere putabis. Nepotis epistolam exspecto, cupidus ille meorum, qui ea, quibus maximè γαυριῶ, legenda non putet? Et ais, μετ' ἀμώμονα τὸν ἀμύμονα. Ille quidem ἄμβροτος. Mearum epistolarum nulla est συναγωγή: sed habet Tiro instar septuaginta: & quidem sunt à te quædam sumendæ: eas ego oportet perspiciam, corrigam. tum denique edentur.

a L. O dies in auspiciis Lepidi lepidè descriptos, & aptè ad consil. al. O dies in auspiciis lepide descr. & aptè ad &c.

CICERO ATTICO S. 6

EGO adhuc (perueni enim Vibonem ad Siccam) magis commodè, quàm strenuè, nauigaui: remis enim magnã partem: prodromi nulli. Illud satis opportunè: duo sinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæstanus, & Vibonensis: vtrumq. [b] pedibus, equis transmisimus. Veni igitur ad Siccam octauo die è Pompeiano, cùm vnum diem Veliæ constitissem: vbi quidem fui sanè libenter apud Talnam nostrum, nec potui accipi (illo absente præsertim) liberaliùs. [c] VIIII. kal. igitur ad Siccam. ibi tanquam domi meæ scilicet. itaque obduxi posterum diem. Sed putabam, cùm Rhegium venissem, fore, vt illic δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες cogitaremus, corbitáne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, [d] ast inde Corcyram: &, si oneraria, statimne freto, an Syracusis. Hac super re scribam ad te Rhegio. Mehercule, mi Attice, sæpe mecũ, ἡ δεῦρ' ὁδὸς σοὶ τί δύναται. Cur ego tecum non sum? Cur ocellos Italiæ, villulas meas, non video? Sed id satis supérque: [e] tecum me non esse fugientem periculum. Nec id nunc quidem (nisi fallor) nullum est. ad ipsum enim reuocat me auctoritas tua. scribis enim, in cælum ferri profectionem meam: sed ita, si ante kalend.

b sic v. c. al. pedibus, & equis transm. L. pedibus transmis.

c cod. vulg. VIII.

d L. atque inde Corcyr.

e v. c. & L. tecum me non esse? quid fugientem? periculumne? At id nunc quidem,

kalend. Ian. redeam. quod quidem certè enitar. mālo enim vel cum timore domi esse, quàm sine timore Athenis tuis. Sed tamen prospice, quò ista vergant: mihíque aut scribe, aut (quod multo malim) affer ipse. hæc hactenus. Illud velim in bonam partem accipias: me agere tecum, quod tibi maiori curæ sciam esse, quàm ipsi mihi. Nomina mea, per deos, expedi, exsolue. [a]bella reliqui. sed opus est diligentia, coheredibus pro Cluuiano kal. Sext. persolutum vt sit. cum Publilio quomodo agendum sit, videbis. non debet vrgere, quoniam iure non vtimur: sed tamen ei quoque satisfieri planè volo. Terentiæ verò quid ego dicam? Etiam ante diem, si potes. quin, si, vt spero, celeriter in Epirū: hoc, quod satisdatò debeo, peto à te vt antè prouideas, planéque expedias, & solutum relinquas. Sed de his satis: metuóque, ne tu nimium putes. nunc negligentiam meam cognosce. De gloria librum [b] ad te misi, & in eo proœmium id est, quod in Academico tertio. id euênit ob eam rem, quòd habeo volumen proœmiorum. ex eo eligere soleo, cùm aliquod σύγγραμμα institui. Itaque iam in Tusculano, qui non meminissem me abusum isto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi misi. Cùm autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum. Itaque statim nouum proœmium exaraui, & tibi misi. Tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ S. D. & Atticæ, deliciis, atque amoribus meis. Vale.

a v. c. & I. bella reliqua reliqui.

b v. c. ad te missum, &.

CICERO ATTICO S. 7

[c]Octauo Id. Sext. cùm à Leucopetra profectus (inde enim tramittebam) stadia circiter CCC. processissem, reiectus sum Austro vehementi ad eandem Leucopetram. Ibi cùm ventum exspectarem (erat enim villa Valerij no-

c v. c. VIII. idus Sext.

stri, ut familiariter essem, & libenter) Rhegini quidam, illustres homines, eò venerũt Roma sanè recentes: in iis Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. hæc afferebant: edictum Bruti, & Cassij: & fore frequentem senatum Kal.[a] *à Bruto, Cassio litteras missas ad consulares, & prætorios: ut adessent, rogare. summam spem nuntiabant, fore, ut Antonius cederet, res conueniret, nostri Romam redirent. Addebant etiam, me desiderari, subaccusari. Quæ cùm audissem, sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidem delectabar. Lectis verò tuis litteris, admiratus equidem sum, te tam vehementer sentẽtiam commutasse: sed non sine causa arbitrabar. Etsi, quamuis non fueris suasor, & impulsor profectionis meæ, approbator certè fuisti, dummodò Kal. Ian. Romæ essem. Ita fiebat, ut, dum minus periculi videretur, abessem: in flammam ipsam venirem. Sed hæc etiam si non prudenter, tamen ἀνεμέσητα sunt: primùm quòd de mea sententia acta sunt: deinde etiam, si te auctore, quid debet, qui consilium dat, præstare, præter fidem? Illud admirari satis non potui, quòd scripsisti his verbis,*[b] BENE IGITVR TV, QVI εὐθανασίαν,[c] BENE.[d] RELINQVE PATRIAM? *An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere videbar? Tu id non modò non*[e] *prohibebas, verùm etiam approbabas. Grauiora, quæ restant.* VELIM σχόλιον ALIQVOD ELIMES AD ME, OPORTVISSE TE ISTVC FACERE. *Itáne, mi Attice, defensione eget meum factum, præsertim apud te, qui id mirabiliter approbasti? Ego verò istum ἀπολογισμὸν συντάξομαι: sed ad eorum aliquem, quibus inuitis, & dissuadentibus profectus sum. Etsi, quid iam opus est, χρονίως; si perseuerassem, opus fuisset. At hoc ipsum non constãter.* NEMO DOCTVS VMQVAM *(multa autem de hoc genere scripta sunt)* MVTATIONEM

a fort. à Bruto, & Cassio

b v. c. Venĩ
c v. c. Veni
d L. Relinques patriã? al. Relinquis patriam?
e al. inhibebas,

CONSILII, INCONSTANTIAM DIXIT ESSE. *Deinceps igitur hæc,*[1] NAM SI A PHÆDRO NOSTRO, EXPEDITA EXCVSATIO ESSET, NVNC QVID RESPONDEMVS? *Ergo id erat meum factum, quod Catoni probare non poßim, flagitij scilicet plenum, & dedecoris. Vtinam à primo ita tibi esset visum. tu mihi, sicut esse soles, fuisses Cato. Extremum illud vel molestißimum.* NAM BRVTVS NOSTER SILET, *hoc est, non audet hominem id ætatis monere. Aliud nihil habeo,* [a]*quod ex iis à te verbis significari putem. & hercule ita est. nam* XVI. *Kalend. Septembr. cùm venissem Veliam, Brutus audiuit. Erat enim cum suis nauibus apud* [b]*Haletem fluuium, citra Veliam millia paßuum* III. *Pedibus ad me statim. Dij immortales: quàm valde ille reditu, vel potiùs reuersione mea lætatus, effudit illa omnia, quæ tacuerat! vt recordarer illud tuum* NAM BRVTVS NOSTER SILET. *Maximè autem dolebat, me Kalendis Sext. in senatu non fuisse. Pisonem ferebat in cælum. Se autem lætari, quòd effugissem duas maximas vituperationes: vnam, quam itinere faciendo me intelligebam suscipere, desperationis, ac relictionis reip.* [c]*flentes mecum vulgò querebantur: quibus de meo celeri reditu non probabam: alteram, de qua Brutus, & qui vnà erant (multi autem erant) lætabantur,* [d]*quòd eam vituperationem effugissem, me existimari ad Olympia. Hoc verò nihil turpius quouis reip. tempore. sed hoc ἀναπολόγητον. Ego verò Austro* [e]*gratias miras ago, qui me à tanta infamia auerterit. Reuersionis has speciosas causas habes, iustas illas quidem & magnas: sed nulla iustior, quàm quòd tu idem aliis litteris:* PROVIDE, SI CVI QVID DEBETVR, VT SIT VNDE PAR PARI RESPONDEATVR. MIRIFICA ENIM δυσγένεια

a L. quod iis à te verb.

b v.c. Heleté

c v.c. euntes

d L. quod eã effugissem, me ex.

e v.c. gratias miras, qui me

EST, PROPTER METVM ARMORVM. *In freto medio hanc epistolam legi, ut, quid possem providere, in mentem mihi non veniret,*[a] *nisi quòd præsens me ipse defenderem. Sed hæc hactenus. reliqua coràm.* Antonij *edictum legi,* [b]*à* Bruto: *& horum contrà, scriptum præclarè.* Sed *quid ista edicta valeāt, aut quò spectent, planè non video.* Nec *ego nunc, ut* Brutus *censebat, istuc ad remp. capessendam venio. Quid enim fieri potest? num quis* Pisoni *est assensus? num rediit ipse postridie? sed abesse hanc ætatem longè à sepulcro negant oportere.* Sed, *obsecro te, quid est, quod audivi de* Bruto? Piliam *πειράζεσθαι παραλύσει, te scripsisse aiebat.* Valde *sum commotus. etsi idem, te scribere, sperare melius. ita planè velim.*[c] Dicas *plur. sal. & suavissimæ* Atticæ. Hæc *scripsi navigans, cùm* Pompeianum *accederem,* XIIII. *Kalend.*

a v.c.& L. nisi ut præsens me ipse d.
b L. à Bruto, & Cassio: & hor.
c v.c.& L. ei dicas plur.

CICERO ATTICO S. 8

QVum sciam, *quo die venturus sim, faciam ut scias. Impedimenta exspectanda sunt, quæ* Anagnia *veniunt: & familia ægra est. Kalendis, vesperi, litteræ mihi* [d]*ab* Octaviano *redditæ sunt. magna molitur.* Veteranos, [e]*quíque* Casili, *&* Calatiæ *sunt, perduxit ad suam sententiam: nec mirum: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire.* Planè *hoc spectat, ut, se duce, bellum geratur cum* Antonio. Itaque *video paucis diebus nos in armis fore. Quem autem sequamur? vide nomen, vide ætatem.* Atque *à me postulat, primùm ut clàm colloquatur mecum* [f]*vel* Capuæ. Puerile *hoc quidem, si id putat clàm fieri posse.* Docui [g]*litteris, id nec opus esse, nec fieri posse.* Misit *ad me* Cæcinam *quendam,* Volaterranum, *familiarem suum, qui* [h]*hoc pertulit:* Antonium *cum legione.* Alaudarum *ad*

d v.c.& L. ab Octauiano. magna mol.
e v. c. & L. qui Casilini, & Cal.
f v.c.& L. vel Capuæ, vel non longè à Capua
g v. c. per litteras,
h v. c. hæc

vrbem pergere: pecunias municipiis imperare, legionem ſub ſignis ducere. Conſultabat vtrùm Romam cum CIƆ. CIƆ.CIƆ.*veteranorum proficiſceretur, an* Capuam *teneret, &* Antonium *venientem excluderet: an iret ad treis legiones* Macedonicas,*quæ iter ſecundũ mare ſuperum faciunt: quas ſperat ſuas eſſe.*[a]Hæ *congiarium ab* Antonio *accipere noluerunt, vt hic quidem narrat: & ei conuicium* [b]*grande fecerunt, contionantémque reliquerunt.* Quid *quæris?* Ducem *ſe profitetur, nec nos ſibi putat deeſſe oportere.* Equidem *ſuaſi, vt* Romam *pergeret. videtur enim mihi & plebeculam vrbanam, & (ſi fidem fecerit) etiam bonos viros ſecum habiturus.* O Brute, *vbi es? quantam* εὐκαιρίαν *amittis?* Non *equidem hoc diuinaui: ſed aliquid tale putaui fore.* Nunc *tuum conſilium exquiro:* Romámne *venio, an hîc maneo, an* Arpinum? ἀσφάλειαν [c]*habet is locus?* [d]*fugiam* Romam, *ne deſideremur, ſiquid actum videbitur.* Hoc *igitur explica.* Numquam *in maiore* ἀπορίᾳ *fui.*

a L.Ex
b v. c. graue.
c L. habet hic locus. &c.
d fortaſſ. cupio Romam,

CICERO ATTICO S. 9

BInæ [e] *in die mihi litteræ ab* Octauiano: *nunc quidem vt* Romam *ſtatim veniam: velle ſe rem agere per ſenatum.* Cui *ego, non poſſe ſenatum ante* Kal. Ian. Quod *quidẽ ita credo.* Ille *autẽ addit,* CONSILIO TVO. Quid *multa?* Ille *vrget. ego autem* [f]σκέπτομαι. *non confido ætati: ignoro, quo animo. nil ſine* Panſa *tuo volo.* Vereor, *ne valeat* Antonius. *nec à mari diſcedere libet. & metuo,* [g]*nequa* ἀριστεία, *me abſente.* Varroni *quidem diſplicet conſiliũ pueri:* [h] *mihi non. firmas copias habet.* Brutum *habere poteſt, & rem gerit palàm: centuriat* Capuæ: *dinumerat: iam, iámque video bellum.* Ad *hæc reſcribe.*

e L. vno die
f fort. σκί-πτομαι
g v. c. nequæ
h v. c. mihi non, ſi firmas.

CICERO ATTICO S. 10

TAbellarium meum kalend. Roma profectum sine tuis litteris miror.[a] *VI. Arpinum veni, ad IIII. in Sinuessanum. Eodem die vulgò loquebantur, Antonium mansurum esse Casilini. itaque mutaui consilium. statueram enim recta Appia Romam. facilè me ille esset assecutus. aiunt enim eum* [b] *Cæsariana vti celeritate. Verti igitur me à Minturnis Arpinum versus.* [c] *Constitueram vt* [d] *prid. Id. aut Aquini manerem, aut in Arcano. Nunc; mi Attice, tota mente incumbe in hanc curã. magna enim res est. Tria sunt autem, maneámne Arpini, an propius accedam, an veniam Romam. Quod censueris, faciam. sed quamprimum. auidè exspecto tuas literas. VI. Id. manè in Sinuessano.*

a v.c. & L. vi. kal. veni ad me in Sinuess. al. vi. kal. Arpinum veni in Sinuess. Eod.
b al. Cęsarina
c L. Constitueram II. idus vt aut Aquini manerem, &c.
d v.c. II. idus

CICERO ATTICO S. II

NOnis accepi à te duas epistolas, quarum alteram kalendis dederas, alteram prid. Igitur priùs ad superiorem. Nostrũ opus tibi probari lætor;[1] *ex quo Santè ipse posuisti quæ mihi florentiora sunt visa tuo iudicio. cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sicca ita est, vt scribis.*[2] [f] *ast ab ea ægrè me tenui. Itaq.* [g] *perstringã sine vlla contumelia Siccæ,* [h] *& Septimiæ, tantùm vt sciant παῖδες παίδων sine vallo Luciliano,* [i] *cũ ex C. Fadij filia liberos habuisse. Atq. vtinam eum diem videam, cùm ista oratio ita liberè vagetur, vt etiam in Siccæ domum introeat. Sed illo tempore opus est, quod fuit illis triumuiris. moriar, nisi facetè. Tu verò leges Sexto, eiúsq. iudicium mihi perscribes, εἰς ἐμοὶ μώειοι. Caleni interuentum, & Caluennæ cauebis. Quòd vereris, ne ἀδόλεσχος: mihi tu? quis minùs? cui, vt Aristophani Archilochi iambus, sic epistola longissima quæque, optima videtur. Quòd me admones: tu verò etiam*

e L. anthe ipsa pos.
f L. à Fadia ægrè me ten.
g fort. eam perstringam
h v. c. aut
i v. c. eum ex Galli Fadij filia lib. L. eũ ex Caij Fadij filia &c. al. eum ex Q. Fadij fil.

si reprehenderes, non modò facilè paterer, sed etiam lætarer: quippe cùm in reprehensione est prudentia cum εὐμενείᾳ. Ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduersa sunt, eodem iure, quo Rubriana, potiùs quàm quo Scipionis: & de laudibus Dolabellæ [a] *diruam cumulum. Attamẽ est isto loco bella (vt mihi videtur) εἰρωνεία,* [b] *quòd eum contra ciueis in acie.* 3 *Illud etiam mâlo,* [c] INDIGNIVS ESSE HVNC VIVERE, *quàm* QVID INDIGNIVS. *πεπλογραφίαν Varronis tibi probari non molestè fero: à quo adhuc Ἡρακλείδειον illud non abstuli. Quòd me hortaris ad scribendum: amicè tu quidem: sed me scito agere nihil aliud.* [d] *Grauedo tua mihi molesta est. Quæso adhibe, quam soles, diligentiam.* 4 *O Tite tibi prodesse lætor. Anagnini sunt, Mustella ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam. Hæc ad posteriorem. Τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panætius, absolui duobus. illius tres sunt. sed, cùm initiò diuisisset ita, tria genera exquirendi officij esse: vnum cùm deliberamus, honestum, an turpe sit: alterum vtile, an inutile: tertium, cùm hæc inter se pugnare* [e] *videantur, quomodo iudicandum sit: qualis causa Reguli: redire, honestum: manere, vtile: de duobus primis præclarè disseruit, de tertio pollicetur se deinceps* [f] *scripturum: sed nihil scripsit. Eum locum Posidonius persecutus: ego autem & eius librum* [g] *accersiui, & ad Athenodorum Caluum scripsi, vt ad me τὰ κεφάλαια mitteret:* [h] *quem exspecto: quem velim cohortere, & roges, vt quamprimùm. in eo est περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. Quod de inscriptione quæris, non dubito, quin τὸ καθῆκον, officium sit; nisi quid tu aliud: sed inscriptio plenior* DE OFFICIIS. *προσφωνῶ autem Ciceroni filio. visum est non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucidè. O qualeis tu semper istos! Itáne in D. Brutum? de istis. Ego me, vt scripse-*

a L. deruam
b L. quòd eũ ter contra ciueis
c L. indignissimũ esse h. v. fort. Nónne indignum est hunc v. fort. Nónne indignissimum est h. v. &c.
d v. c. Grauido
e al. videntur,
f scripturũ, abest à q. v. c.
g L. arcessiui,
h v. c. & L. quę exspecto: quem velim coh.

a L. in Pompeianum abdidi:

ram, s [a] *in Pompeianum non abdidi: primò tempestatibus, quibus nihil tætrius, deinde ab Octauiano quotidie litteræ, vt negotium susciperem, Capuam venirem, iterum remp. seruarem. Romam vtique statim, Αἴδεσθεν μὲν αἰνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. Is tamen egit sanè strenuè, & agit. Romam veniet cum manu magna. Sed est planè puer. putat senatum statim. Quis veniet? Si venerit, quis* [b] *incertis in rebus offendet Antonium? Kal. Ian. erit fortasse præsidio, aut quidem antè depugnabitur. Puero municipia mirè fauent. Iter enim faciens in Samnium, venit Cales, mansit Theani. Mirifica ἀπάντησις, & cohortatio. Hoc tu putares? ob hoc ego citiùs Romam, quàm constitueram, simulac constituero, scribam. Etsi nondum stipulationes legeram (nec enim Eros venerat) tamen rem prid. Id. velim conficias. Epistolas Catinam,* [c] *Tauromenon, Syracusas commodiùs mittere potero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorum scripserit. Alij enim sunt aliâs, nostrique familiares ferè demortui: publicè tamen scripsi, si vti vellet eu Valerius: aut mihi nomina mitteret.* [d] *De Lepidianis feris, Balbus ad me. Vsque ad III Kalend. exspectabo tuas litteras,* [e] *déque Torquati negotiolo sciturum puto. Quincti litteras ad te misi, vt scires quàm valde eum amaret, quem dolet à te minùs amari. Atticæ quoniam (quod optimum in pueris est,) hilarula est, meis verbis suauium des. Vale.*

b L. & v. c. incertis reb.

c L. Tauromenium,

d L. De Lepidanis feris,

e L. vnde me de Torq. neg. al. me q. de Torquati negotiolo sc.

CICERO ATTICO. S. 12

Oppij epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. de Ocella, dum tu muginaris, nec mihi quidquam rescribis, cepi consilium domesticum. Itaque me prid. Id. arbitror Romæ futurum. Commodiùs est visum frustrà me istic esse, cùm id non necesse esset, quàm, si opus esset,

non adesse: & simul, ne intercluderer, metuebam. Ille enim iam aduentare potest: etsi varij rumores, multique, quos cuperem veros. nihil tamen certi. Ego verò, quidquid est, tecum potiùs, quàm animi pendeam, cùm à te absim, & de te, & de me.[a] Sed quid tibi dicã? [b] Bonum animũ: de ἡρακλειδείῳ Varronis, negotia salsa. me quidem nihil vmquam sic delectauit. Sed hæc, & alia maiora, coràm. Vale.

a v. c. & L. Sed quid tibi dicam?
b v.c. Bonum enim de ἡρακλειδίῳ non pl.

CICERO ATTICO S. 13

O Casum mirificum! V. Id. cùm antè lucem de Sinuessano surrexissem, venissémque diluculò ad Pontem [c] Tiretium, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obuiam mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα. Ego statim, Cedò, inquam, si quid ab Attico. Nondum legere poteramus. nam & lumina dimiseramus, nec satis lucebat. cùm autem luceret, antè scripta epistola ex duabus tuis, prior mihi legi cœpta est. Illa omnium quidem elegantissima (ne sim saluus, si aliter scribo ac sentio) nihil legi humanius. Itaque veniam quò vocas, modò adiutore te. sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primò videbatur, quàm ad eas litteras, quibus ego à te consilium petieram, te mihi ista rescribere. Ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, Νήσου ἔπι ψυρίης, [d] Appiam ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντα. Itaque eo die mansi Aquini. longulum sanè iter, & via inepta. Inde postridie manè proficiscens, has litteras [e] dedi, & quidem vt à me dimitterem inuitissimus, fecerunt Erotis litteræ. Rem tibi Tiro narrabit. Tu quid faciendum sit, videbis: prætereà possímne propiùs accedere. (málo enim esse in Tusculano, aut vspiam in suburbano) an etiam longiùs discedendum [f] putas? Crebrò ad me velim scribas. erit autẽ quotidie cui des. Quòd prætereà consulis, quid tibi censeam faciundum, difficile est, cùm absim. Verumtamen, si pares æquè inter se, quiescendum: sin, la-

c v.c. Tirenũ,
d v. c. Appiam scilicet ἐπ'
e L. dedi. Tironé quidem vt q.
f L. putes?

tiùs manabit: & quidem ad nos, deinde communiter. Auidè tuum consilium exspecto. Timeo ne absim, cùm adesse me sit honestius: venire non audeo. De Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atque vt ad te scribebam. Omnia igitur velim explices, & ad me certa mittas. De reliquo quid tibi ego dicam? ardeo studio historiæ. Incredibiliter enim me commouet tua cohortatio: quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope, Coràm igitur hoc quidem conferemus: in præsentia mihi velim scribas, [a] quib. COSS. C. Fannius, M. F. tribunus pl. fuerit. Videor mihi audisse, [b] P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. Tu mihi de his reb., quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati.

a L. quibus cens.
b v.c. P. Africano, L. Mummio cēsorib.

CICERO ATTICO S. 13

Nihil erat planè, quod scriberem. nam cùm Puteolis essem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiã falsa de Antonio. Ad ea autem, quæ scripsisti (treis enim acceperam III. Id. à te epistolas) valde tibi assentior, si multum possit Octauianus, multo firmiùs acta tyranni comprobatum iri, quàm in Telluris, atque id contra Brutum fore. sin autem vincitur: vides intolerabilem Antonium: vt, quem velis, nescias. O [c] Sestij tabellarium, hominem nequàm: postridie Puteolis Romæ se dixit fore. Quòd me mones, vt [d] pedetentim: assentior: etsi aliter cogitabam. nec me Philippus, aut Marcellus mouet. alia enim eorum ratio. &, si non est, tamen videtur. Sed in isto iuuene, quamquam animi satis, auctoritatis parum est. tamen vide, si fortè in Tusculano rectè esse [e] posim, ne id melius sit (ero libentiùs: nihil enim ignorabo) an hoc, cùm Antonius venerit. Sed, vt aliud ex alio, mihi non est dubium, quin, quod Græci καθῆκον, nos officium. Id autem quid dubitas, quin etiam in remp. præ-

c L. Sextij
d v.c. pedetemptim.
e al. possum, id ne melius sit:

clarè caderet? nónne dicimus COSS. *officium, senatus officium? Præclare cónuenit, aut da melius. Malè narras de Nepotis filio. valde mehercule moueor, & molestè fero. Nescieram omnino, esse istum puerum. Caninium perdidi, hominem, quod ad me attinet, non ingratum. Athenodorũ nihil est quòd hortere. misit enim satis bellum ὑπόμνημα.*[a] *Grauedini, quæso, omni ratione súbueni. Quinctus*[b] *tui patris nepos scribit ad patris mei nepotem, se ex nonis his, quibus nos magna gessimus, ædem Opis explicaturum, ídq. ad populum. videbis igitur, & scribes. Sexti iudicium exspecto.*

a v.c. Grauidini,
b v.c. tui pronepos scr.

CICERO ATTICO S. 14

NOli putare pigritia me facere, quòd non mea manu scribam: sed[c] *mehercule pigritia. nihil enim habeo aliud quod dicam. & tamen in tuis quoq. epistolis Alexim videor agnoscere. sed ad rem venio. Ego, si me non improbissimè Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, vtrùm remissior essem, an summo iure contenderem. nunc verò etiam gaudeo, mihi causam oblatam, in qua & ipse sentiat, & réliqui omnes, me ab illo abalienatum, idque præ me feram,*[d] *& quidem me mea facere, & reip. causa, cur illum oderim: quòd cùm eam, me auctore defendere cœpisset, nō modò*[f] *deseruit emtus pecunia, sed etiam, quantum in ipso*[g] *fuerit, euerterit. Quòd autẽ quæris, quomodo agi placeat, cùm dies venerit: primùm velim eiusmodi sit, vt non alienum sit, me Romæ esse. De quo, vt de ceteris, faciam vt tu censúeris. de summa autem agi prorsus*[h] *vehementer, & seuerè volo. etsi sponsóres appellare, videtur habere quamdam δυσωπίαν, tamen hoc quale sit, consideres velim. Possumus enim, vt sponsóres appellentur, procuratorem introducere. Neque enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsóres liberari. Sed & illi turpe arbitror*[i] *eo nomine, quod satisdatò debeat, procuratores*

c v.c. mercúle
d L. & quidẽ me facere & mea, & reip. causa, vt illũ od.
f L. deseruerit.
g sic q.c.v. al. & L. fuit, euerterit.
h v.c. vemẽter,
i fort. id nomen,

eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. De hoc quid placeat, te scribas velim:[a] *& non dubito, quin hoc totum leniùs administraturus sis.* Redeo ad remp. *Multa mehercule à te sæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: sed his litteris nihil prudentius.* QVAMQVAM ENIM [b] *posset in præsentia bellè iste puer* [c] *retundere Antonium, tamen exitum exspectare debemus.* At *quæ contio? nam est missa mihi.* Iurat, *ita sibi parentis honores consequi liceat: & simul dextram intendit ad statuam.*[1] [d] μηδὲ σωθείην, εἴποτε τοῦτο. *sed, vt scribis,*[2] [e] *certissimum esse video discrimen,* Cascæ *nostri tribunatus: de quo quidem ipso dixi* Oppio, *cùm me hortaretur, vt adolescentem, totámque causam, manúmque veteranorum complecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum non modò non inimicum tyrannoctonis, verùm etiam amicum fore, cùm ille diceret, ita futurum.* Q*uid igitur festinamus, inquam?* Illi *enim mea opera ante* Kal. Ian. *nihil opus est. nos autem eius volũtatem ante* Id. Decemb. *perspiciemus in* Casca. *mihi valde assensus est. quamobrem hæc quidem hactenus.* Q*uod reliquum est, quotidie tabellarios habebis. & , vt ego arbitror, etiam* [f] *quid scribas,* [g] *quotidie.* Lepiæ *litterarum exemplum tibi misi: ex quo mihi videtur* [h] στρατηλάτης *ille deiectus de gradu.* Sed *tu, cùm legeris, existimabis.*

a v.c. & L. acc dubito,

b v.c. postea, in pr.

c v.c. retundit

d L. μηδὲ σωθείην ὑπέγη τοιοῦτο.

e L. certissimum video venisse in discrimen Cascæ nostri tribunatum:

f L. quod scribas,

g L. habebis quotidie

h L. στρατηλάτης

Obsignata *iam epistola, litteras à te, & à* Sexto *accepi.* Nihil *iucundius litteris* Sexti, *nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant vberrimæ.* Tu *quidem & prudenter. & amicè suades, vt in his locis potissimùm sim, quoad audiamus, hæc, quæ commota sunt, quorsum euadãt.* Sed *me, mi* Attice, *non sanè, hoc quidem tempore, mouet. resp. non quo* [i] *ea sit mihi quidquam carius, aut esse debeat: sed desperatis etiam* Hippocrates *vetat adhibere medicinam.*

i v.c. aut sit

quare ista valeant.[a] Me res *familiaris mouet:rem dico?immò verò existimatio. Cùm enim tanta reliqua sint, ne* Te*rentiæ quidem adhuc quod soluam,expeditum est.*[b]Te*rentiam dico? scis nos pridem iam constituisse* Montani *nomine* LL.S.[c] XXII. *dissoluere.*3 Pudentißimè *hoc* Cicero *petierat,*[d] *vt ei de suo.liberalißimè(vt tibi quoque placuerat) promiseram:*Erotique *dixeram,vt sepositum haberet.*[e] *non modo, sed iniquißimo fœnore versuram facere* Aurelius *coactus est.nam de* Terentiæ *nomine* Tiro *ad me scripsit, te dicere nummos à* Dolabella *fore. malè eum credo intellexisse,si quisquam malè intelligit:potiùs nihil intellexisse.tu enim ad me scripsisti* Coccei*j responsum, & iisdem pæne verbis* Eros. *Veniendum est igitur vel in ipsam flammam. turpius est enim priuatim cadere,quàm publicè.*Itaque *ceteris de rebus,*[f] *quia ad me suauißimè scripsisti, perturbato animo,non potui,* [g] *vt consueueram, rescribere.* Consenti *in hac cura,vbi sum,vt me expediam:quibus autem rebus, venit quidem mihi in mentem : sed* [h] *certò constituere nihil possum, priusquàm te videro.* Quî *minùs autem ego istic rectè esse poßim,quàm est* Marcellus?Sed *non id agitur:neque id maximè curo.*Quid *curem,vides.* Adsum *igitur.*

a v.c. me res familiares mouent.
b fort. Terentiæ dico?
c v.c. XXV.
d L. vt fide sua. v.c. vti de suo.
e L. non modò non fecit,
f v.c. & L. quas ad me
g v.c. & L. vt cōsueram,
h v.c. certà

CICERO ATTICO S. 15

IVcundißimas tuas legi litteras.ad Plancum *scripsi,*[i] *misi:habes exemplum* Cum Tirone *quid si locutus, cognoscam ex ipso.* Cum *sorore ages attentiùs, si te occupatione ista relaxaris.*

i misi, abest à q.v.c.

M. CICERO L. PLANCO Pr. Deign. S. 16

ATtici *nostri tè valde studiosum esse cognoui:mei verò ita cupidum, vt mehercule paucos æquè obseruāteis,*

atque amanteis me habere existimem. Ad paternas enim magnas, & veteres, & iustas necessitudines, magnam attulit accessionem tua voluntas erga me: meáque erga te par, atque mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est [a] *Egi enim sæpe, tibique totam rem demonstraui: quæ est acta hoc modo. Vt primùm Buthrotium agrum proscriptum vidimus, commotus Atticus libellum composuit. eum mihi dedit, vt darem Cæsari. eram enim cenaturus apud eum illo die.* [b] *Cùm libellum Cæsari dedi, probauit causam: rescripsit Attico, æqua eum postulare: admonuit tamen,* [c] *vt pecuniam reliquam Buthrotij ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. Quod cùm esset factũ,* [d] *adiimus ad Cæsarẽ: verba fecimus pro Buthrotiis. liberalissimum decretum abstulimus: quod est obsignatum ab amplissimis viris. Quæ cùm essent acta, mirari* [e] *quidem solebam, pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium concupissent: neque solùm pati, sed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, vt etiam accusarer ab eo, quòd parum constantiæ suæ confiderem.* [f] *& Marco Messallæ, & ipsi Attico dixit, vt sine cura essent: apertéque ostendebat, se præsentium animos (erat enim popularis, vt noras) offendere nolle: cùm mare transissent, curaturum se, vt in alium agrum deducerentur. Hæc illo viuo. Post interitum* [g] *verò Cæsaris, vt primùm ex S. C. causas COSS. cognoscere instituerunt, hæc, quæ suprà scripsi, ad eos delata sunt: probauerunt causas sine vlla dubitatione, séque ad te litteras daturos esse dixerunt. Ego autem, mi Plance, etsi non dubitabam, quin & S.C. & lex, & consulum decretum, ac litteræ apud te plurimum auctoritatis haberent, téque ipsius Attici causa velle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione,* [h] *& beneuolentia nostra mihi*

a L. ex v.c. Egi eum sæpe de ea tecum, tibiq. t.

b v.c. & L. cumlibellum Cæsaris dedi: prob.

c al. vt pecuniæ reliquum B.

d v.c. adimus ad Cæsarem: verba facimus pro

e L. equidem soleb.

f v.c. & L. & M. Mess.

g v.c. autem

h v.c. & beniuolentia

ſumſi, vt id à te peterem, quod tua ſingularis humanitas, ſuauiſsimíque mores à te eſſent impetraturi. Id *autem eſt, vt hoc, quod te tua ſponte factūrum eſſe certò ſcio, honoris noſtri cauſa libenter, prolixè, celeriter facias.* Mihi *nemo eſt* [a] *amicior, nec iucundior, nec carior* Attico: *cuius antea res ſolùm familiaris agebatur, eáque magna: nunc acceſsit etiã exiſtimatio, vt, quod conſecutus eſt magna & induſtria, & gratia, & viuo* Cæſare, *& mortuo, id te adiuuante obtineat.* Quod *ſi à te erit impetratum, ſic velim exiſtimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, vt tuo ſummo beneficio me affectum iudicem.* Ego, *quæ te velle, quæq́ue ad te pertinere arbitrabor, ſtudioſè, diligentérque curabo.* Da *operam, vt valeas.*

[a] v.c. amicitior, non pl.

CICERO PLANCO PR. DES. S. 17

IAm *antea petiui abs te per litteras, vt, cùm cauſa* Buthrotiorum *probata à* COSS. *eſſet, quibus & lege, &* S.C. *permiſſum erat, vt de* Cæſaris *actis cognoſcerent, ſtatuerent, iudicarent: eam rem tu adiuuares:* Atticúmque *noſtrum, cuius te ſtudioſum cognoui, & me, qui non minùs laboro, moleſtia liberares.* Omnibus *enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te poſitum eſt, vt noſtræ ſollicitudinis finem quamprimùm facere poſsimus. quamquam* [b] *intelligimus, ea te eſſe prudentia, vt videas, ſi ea decreta* COSS. *quæ de* Cæſaris *actis interpoſita* [c] *ſint, non ſeruentur, magnã perturbationẽ rerum fore.* Equidem, *cùm multa (quod neceſſe erat in tanta occupatione) non probentur, quæ* Cæſar *ſtatuerit, tamen otij, pacíſque cauſa acerrimè illa ſoleo defendere: quod tibi idem* [d] *magnopere faciendum cenſeo: quamquã hæc epiſtola non ſuaſoris eſt, ſed rogatoris.* Igitur, *mi* Plance, *rogo te, & etiam*

[b] v.c. intellegimus,

[c] v.c. ſunt,

[d] v.c. magno opere

oro, sic medius fidius, vt maiore studio, magisque ex animo agere non possim, vt totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, vt, quod sine vlla dubitatione apud COSS. *obtinuimus propter summam bonitatem, & aequitatem causae, id tu nos obtinuisse non modò facilè patiare, sed etiam gaudeas. Qua quidem voluntate* [a] *esse erga* Atticum, *saepe praesens, & illi ostendisti, & verò etiam mihi. Quod si feceris, me, quem voluntate, & paterna necessitudine* [b] *coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis: idque vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.*

a L. te esse erga

b fort. tecum coniunct.

CICERO CAPITONI SVO S. 18

N*Vmquam putaui fore, vt supplex ad te venirem. sed hercule facilè patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum.* Atticum *quanti faciam, scis.* Amabò *te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa, illum aliquando suo familiari, aduersario tuo voluisse consultum, cùm illius existimatio ageretur.* Hoc *primùm ignoscere est humanitatis tuae: suos enim quisque debet tueri: deinde, si me amas,* [c] *omitte* Atticum Ciceroni *tuo: quem quanti facias, prae te soles ferre.* Totum *hoc, vt quod semper existimaui, nūc planè intelligam, me à te multum amari.* Buthrotios *cùm Caesar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis viris, liberauisset, ostendissétque nobis, se, cùm agrarij mare transissent, litteras missurum, quem in agrum deducerentur: accidit, vt subitò ille interiret. deinde, quemadmodum tu scis, (interfuisti enim cùm* COSS. *oporteret ex* S.C. *de actis Caesaris cognoscere) res ab iis in* Kal. Iun. [d] *dilata.* Accessit *ad* S.C. *lex, quae lata est* [e] *ad* IIII. Non. Iun. *quae lex, earum rerum, quas Caesar statuisset, decreuisset, egisset,*

c v.c. & L. omitte Atticū. Ciceroni tuo, quem quāti facias. prae te soles ferre, totum hoc da, vt, quod s. exist.

d v.c. & L. dilata est. Acc.

e L. a.d.

egisset, COSS. cognitionem dedit. Causa Buthrotiorum delata est ad COSS. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. COSS. de consilij sententia decreuerunt secundum Buthrotios. Planceum dederunt. Nunc, mi Capito (scio enim, quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas) eos plus apud hominem facillimum, atque humanissimum Plancum enitere, elabora, vel potiùs eblandire, effice, vt Plancus, quem spero optimũ esse, sit etiam melior opera tua. Omnino res huiusmodi videtur esse, vt sine cuiusquam gratia, Plancus ipse pro ingenio, & prudentia sua non sit dubitaturus, quin decretum COSS. quorum & lege, & S.C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet: præsertim cùm, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubium ventura videantur: quæ non modò ij, quorum interest, sed etiam ij, qui illa non probant, otij causâ confirmare velint. Quod cùm ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc, animo libenti, prolixóque facere: quod certè faciet, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatémque, qua nemo tibi par est, adhibueris. Quod vt facias, te vehementer rogo.

CICERO C. CVPIENNIO S. 19

Patrem tuum plurimi feci, méque ille mirificè & coluit, & amauit: nec [a] *mehercule vmquam mihi dubium fuit, quin à te diligerer. Ego quidem id facere non destiti. Quamobrem peto à te in maiorem modum, vt ciuitatem Buthrotiam subleues, decretúmque COSS. quod ij secundũ Buthrotios fecerunt, cùm & lege, & S.C. statuendi potestatem haberent, des operã vt Plancus noster quamprimùm confirmet, &* [b] *probet. Hoc te vehementer, mi Cupienni, etiam atque etiam rogo.*

a v.c. mercule

b v.c. comprobet.

CICERO PLANCO PR. DES. S. 20

IGnosce mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cùm tanta res agatur Attici nostri, nunc verò etiam existimatio, vt id quod probauit [a] COS. nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, videatur obtinere potuisse: præsertim cùm tota potestas eius rei tua sit, vt ea, quæ COSS. decreuerunt secundum Cæsaris decreta, & responsa, non dicam comprobes, sed studiosè, libentérque comprobes. Id mihi sic erit gratum, vt nulla res gratior esse possit. etsi iam sperabam, cùm has litteras accepisses, fore, vt ea, quæ superioribus litteris à te petiissemus, impetrata essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id fecisse, quod magna cum spe exspectamus. [b]Deinde tum confido fore, vt alio genere litterarum vtamur, tibíque pro tuo summo beneficio gratias agamus. Quod si acciderit: velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro, quàm ille, obligatum fore.

a L. Cæsar

b vulg. cod. Deinde enim e.

CICERO CAPITONI S. 21

NOn dubito, quin mirere, atque etiam stomachere, quòd tecum de eadem re agam sæpius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus coniunctissimi permagna res agitur, Attici. Cognoui ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum. multum potes nos apud Plancum iuuare. noui humanitatem tuam. scio quàm sis amicis iucundus. Nemo nos in hac causa plus iuuare potest, quàm

tu. & res[a] ista est firma, vt debet esse, quã COSS. *de consilij sententia decreuerunt, cùm & lege, &* S.C. *cognoscerent. tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cùm officij tui, & reip. causa decretum* COSS. *comprobaturum, tum libenter nostra causa esse facturum. Adiuuabis igitur, mi Capito: quod vt facias, vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.*

[a] v.c. & L. ita est f.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINCTVM FRATREM, LIBER I.

MARCVS Q. FRATRI S. I

ETSI[a] *non dubitabam, quin hanc epistolam multi nuntij, fama denique esset ipsa, sua celeritate superatura, túque ante ab aliis auditurus esses, annum tertium accessisse desiderio nostro, & labori tuo: tamen existimaui à me quoque tibi huius molestiæ nũtium perferri oportere. Nam superioribus litteris, non vnis, sed pluribus, cùm iam aliis desperata res esset, tamen ego tibi spem maturæ decessionis afferebam, non solùm, vt quamdiutissimè te iucunda opinione oblectarem, sed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à prætoribus contentio, vt rem posse confici non diffiderem. Nunc quoniam ita*

accidit, vt neque prætores suis opibus, neque nos nostro studio quidquam proficere possemus, est omnino difficile non grauiter id ferre: sed tamen nostros animos maximis in rebus & gerendis, & sustinendis exercitatos, frangi, & debilitari molestia non oportet. & quoniam ferre ea molestissimè homines debent, quæ ipsorum culpa contracta sunt, est quiddam in hac re mihi molestiùs ferendum, quàm tibi. factum est enim mea culpa, cõtrà quàm tu mecum, & proficiscens, & per litteras egeras, vt [a] priore anno [b] non succederetur. Quod ego dum sociorum saluti cõsulo, dum impudentiæ nonnullorum negotiatorum resisto, dum nostram gloriam tua virtute augeri expeto, feci non sapienter: præsertim cùm id commiserim, vt ille alter annus etiã tertium possèt adducere. Quod quoniam peccatũ meum esse confiteor: est sapiẽtiæ, atque humanitatis tuæ, curare & perficere, vt hoc minus sapienter à me prouisum, diligentia tua corrigatur. Ac si te ipse vehementiùs ad omneis parteis bene audiendi excitaris, non vt cum aliis, sed vt tecum iam ipse certes: si omnem tuam mentem, curam, cogitationem, [c] & excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, vnus annus additus labori tuo, multorũ annorum lætitiam nobis, gloriam verò etiam posteris nostris afferet. Quapropter hoc te primùm rogo, ne contrahas, [d] aut demittas animum, neue te obrui, tamquam fluctu, sic magnitudine negotij sinas: contráque erigas, ac resistas, siue etiam vltrò occurras negotiis. Neque enim eiusmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, sed in qua plurimum ratio possit, & diligentia. Quòd si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administranti prorogatum imperium viderem, tremerem animo, quòd eodem tempore esse intelligerem etiam fortunæ potestatem in nos prorogatam. Nunc verò ea pars tibi reip. commissa est, in qua aut

a fort. superiore
b fort. tibi non succed.
c v. c. ad exc.
d al. ac demittas

nullam, aut perexiguam partem fortuna [a] tenet, & quæ mihi tota in tua virtute, ac moderatione animi posita esse videatur. Nullas (vt opinor) insidias hostium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem sociorum, nullam inopiam stipendij, aut rei frumentariæ, nullam seditionem exercitus pertimescimus: quæ persæpe sapientissimis viris acciderunt, vt, quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. Tibi data est summa pax, summa tranquillitas: ita tamen, vt ea dormientem gubernatorem vel obruere, vigilantem etiam delectare possit. Constat enim ea prouincia primùm ex eo genere sociorum, quod est [b] ex hominum omni genere humanissimum: deinde ex eo genere ciuium, qui aut quòd publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt: aut quòd ita negotiantur, vt locupletes sint, nostri consulatus beneficio se incolumeis fortunas habere arbitrantur. At enim inter hos ipsos exsistunt graues controuersiæ, multæ nascuntur iniuriæ, magnæ contentiones consequuntur. Quasi verò ego id putem, non te aliquantum negotij sustinere. Intelligo permagnum esse negotium, & maximi consilij. Sed memento, consilij me hoc negotium esse magis aliquanto, quàm fortunæ, putare. Quid est enim negotij continere eos, quibus præsis, si te ipse contineas? Id autem sit magnum, & difficile ceteris, [c] sicut est difficillimum: tibi & fuit hoc semper facillimum, & verò esse debuit: cuius natura talis est, vt etiã sine doctrina videatur moderata esse potuisse: ea autem adhibita doctrinã est, quæ vel vitiosissimam naturam excolere possit. Tu cùm pecuniæ, cùm voluptati, cùm omnium rerum cupiditati resistes, vt facis: erit, credo, periculum ne improbum negotiatorem, paullo cupidiorem publicanum comprimere non possis. Nam Græci quidem sic te ita viuentem intuebuntur, vt quemdam ex

[a] L. teneat,

[b] L. ex omni hominum g.

[c] fort. sicut est: tibi & f. al. sicut est, & quidẽ difficillimum.

annalium memoria, aut etiam [a] *de cælo diuinũ hominem esse in prouinciã delapsum putent. Atque hæc nunc non vt facias, sed vt te facere, & fecisse gaudeas, scribo. Præclarum est enim, summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic vt nullum te signum, nulla pictura, nullum vas, nulla vestis, nullum* [b] *mancipium, nulla forma cuiusquam, nulla condicio pecuniæ (quibus rebus abundat ista prouincia) ab summa integritate, continentiáque deduxerit. Quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quàm istam virtutem, moderationem animi, temperantiam, non latêre in tenebris, neque esse abditam, sed in luce Asiæ, in oculis clarißimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum esse positam? non itineribus tuis perterreri homines? non sumtu exhauriri? non aduentu commoueri? esse, quocumque veneris, & publicè, & priuatim maximam lætitiam: cùm vrbs custodem, non tyrannum: domus hospitem, non expilatorem, recepisse videatur? His autem in rebus iam te vsus ipse profectò erudiuit, nequaquam satis esse,* [c] *ipsum hasce habere virtutes, sed esse circumspiciendũ diligenter, vt in hac custodia prouinciæ non te vnum, sed* [d] *omneis ministros imperij tui, sociis, & ciuibus, & reip. præstare videare. Quamquã legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tubero: quem ego arbitror, præsertim cùm scribat historiã, multos ex suis annalibus posse diligere, quos velit, & possit imitari:* [e] *Halienus autem noster cùm animo & beneuolentia, tum verò etiam imitatione viuendi. Nam quid ego de* [f] *Gratidio dicam? quem certò scio ita laborare de existimatione sua, vt propter amorem in nos fraternum, etiam de nostra laboret. Quæstorem habes non tuo iudicio* [g] *delectum, sed eum, quem sors dedit. Hunc oportet & sua*

a L. è cælo
b q.v.c. mancupium,
c al. te ipsum
d v.c. omnis
e fort. Hallienus al. Allienus
f al. Cratidio
g al. dilectũ,

ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis, ac præceptis obtemperare. Quorum ſi quis fortè eſſet ſordidior, ferres eatenus, quoad per ſe negligeret eas leges, quibus [a] eſt adſtrictus: non vt ea poteſtate, quam tu ad dignitatem [b] permiſiſſes, ad quæſtum [c] abuteretur. Neque enim mihi ſanè placet, præſertim cùm ij mores tantùm iam ad nimiam lenitatem, [d] & ambitionem incubuerint, ſcrutari te omneis ſordeis, excutere vnumquemque eorum: ſed, quanta ſit in quoque fides, tantum cuique committere. Atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotioru̅ publicorum dedit ipſa reſp. duntaxat finibus his præſtabis, quos antè præſcripſi. Quos verò aut ex domeſticis [e] conuictoribus, aut ex neceſſariis [f] apparitoribus tecum eſſe voluiſti, qui quaſi ex cohorte prætoris appellari ſolent, horum non modò facta, ſed etiam dicta omnia præſtanda nobis ſunt. Sed habes eos tecum, quos poſſis rectè [g] facienteis facilè diligere: minùs [h] conſulenteis exiſtimationi tuæ, facillimè coërcere: à quibus, rudis cùm eſſes, [I] videtur potuiſſe tua liberalitas decipi. NAM VT QVISQVE EST VIR OPTIMVS, *ita difficillimè eſſe alios improbos ſuſpicatur. Nunc verò tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam ſuperiores, [i] cautiorem etiam ac diligentiorem. Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, exiſtimentur audire, non in quas fictè, [k] aut ſimulatè quæſtus cauſa inſuſurretur. Sit annulus tuus non vt vas aliquod, ſed tanquam ipſe tu: non miniſter alienæ voluntatis, ſed teſtis tuæ. Accenſus [l] ſit eo etiam numero, quo eum maiores noſtri eſſe voluerunt: qui hoc non in beneficij loco, ſed in laboris, ac muneris non temerè niſi libertus ſuus deferebant: quibus illi quidem non multo ſecus, ac ſeruis, imperabant. Sit lictor non ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor: maioráque præferant faſcès illi, ac ſecures dignitatis inſi-*

a v.c. eſſet.
b fort. ei permiſ.
c v.c. vteretur.
d v.c. & eamb:
d v.c. conuictionibus,
f v.c. apparitionib.
g v.c. facie̅tis
h v.c. conſulentis
i L. contione̅ etiam dilige̅tiorem.
k v.c. & L. & ſimulatè
l v.c. ſit eo numero,

gnia, quàm potestatis. Toti deniq; sit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas. Denique hæc opinio sit, non modò iis, qui aliquid acceperint, sed iis etiam, qui dederint, te inimicum (si id cognoueris) futurum. Neque verò quisquam dabit, cùm erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulant se apud te multum posse, abs te solere impetrari. Nec tamen est hæc oratio mea huiusmodi, vt te in tuos aut durum esse nimiùm, aut suspiciosum velim. Nam siquis est eorum, qui tibi bienniȷ spatio numquam in suspicionem auaritiæ venerit, vt ego Cæsium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, existimo: nihil est, quod non & iis, & si quis est alius [a]eiusmodi, & committi, & credi rectissimè putem. Sed siquis est, in quo iam offenderis, de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. In prouincia verò ipsa, si quem es nactus, qui in tuam familiaritatem [b]penitus intrarit, qui nobis antè fuerit ignotus: huic quantum credendum sit, vide: non quin possint multi esse prouinciales viri boni: sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est. Multis enim simulationum inuolucris tegitur, *& quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura:* frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur: oratio verò sæpissime. [2]*Quamobrem quî potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careāt his rebus omnibus, à quibus nos diuulsi esse[c]non possumus? Te autem, alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa simulent? Mihi quidem permagnum videtur, [d]præsertim si iidem homines priuatum non ferè quemquam, prætores semper omneis amant. Quo ex genere siquem fortè tui[e]cognosti amantiorem (fieri enim potuit) quàm temporis: [f]hunc ad tuum numerum libenter adscribito. Si autem id non*

[a] v.c. eiusdé modi,

[b] al. penetrarit,

[c] L. non possumus, quemquam, qui te, alienū hominem, amet ex animo, ac non sui commodi causa simulet?

[d] L. præsertim cùm iidé hom. priuatū non f. q. pr. s. omn. ament.

[e] al. cognouisti

[f] v.c. & L. hūc verò ad tuū n.

perspicies: nullum erit genus in familiaritate cauendum magis: propterea quòd & omnes vias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ causa faciũt: &, quicum victuri non sunt, eius existimationi consulere non curant. Atque etiam è Græcis ipsis diligenter cauendæ sunt quædam familiaritates, [a]*præter hominum perpaucorum, si qui sunt vetere Græcia digni.* [b]*Sic verò fallaces sunt permulti, & leues, & diuturna seruitute ad nimiam assentationem* [c] *eruditi. quos ego vniuersos adhiberi liberaliter, optimum quemque hospitio, amicitiáque coniungi dico oportere: nimiæ familiaritates eorum, neque tam fideles sunt (non enim audent aduersari nostris voluntatibus)* [d]*& inuident non nostris solùm, verùm etiam suis. Iam qui in eiusmodi rebus, in quibus vereor etiam ne durior sim, cautus esse velim ac diligens: quo me animo* [e] *in seruos esse censes? quos quidem cùm omnib. in locis, tum præcipuè in prouinciis regere debemus: quo de genere multa præcipi possunt. Sed hoc & breuissimum est, & facillimè teneri potest, vt ita se gerant in istis Asiaticis itineribus, vt si iter Appia via faceres: néue interesse quidquam putẽt, vtrùm Tralleis, an Formias venerint. At, si quis est ex seruis egregiè fidelis, sit in domesticis rebus, & priuatis quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem reip. pertinebunt, de his rebus ne quid attingat. Multa enim, quæ rectè committi seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & vituperationis vitandæ causa, committenda non sunt. Sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cùm id mihi propositum initiò non fuisset. Quid enim ei præcipiam, quem ego in hoc præsertim genere intelligam, prudentia non esse inferiorem, quàm me, vsu verò etiam superiorem? Sed tamen si ad ea, quæ faceres,* [f]*auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. Quare sint hæc fun-*

a fort. pręterquàm hom.
b L. sin verò fall.
c L. eruditi: eos ego vniuers.
d v. c. & L. & verò inuidẽt
e v. c. in seruis
f al. mea auctoritas accederet,

damenta dignitatis tuæ: tua primùm integritas, & continentia: deinde omnium, qui tecum sunt, pudor: [a] delectus in familiaritatibus, & prouincialium hominum, & Græcorum, percautus, & diligens: familiæ grauis, & constans disciplina. Quæ cùm honesta sint in his priuatis nostris, quotidianísque rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina videantur. necesse est. Hæc institutio, [b] atque hæc disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendísque eam seueritatem, qua tu in iis rebus vsus es, ex quibus nonnullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus. nisi fortè me Paconij nescio cuius, hominis [c] ne Græci quidem, at Mysij, aut Phrygij potiùs, querelis moueri putas: aut Tuscenij, hominis furiosi, ac sordidi vocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisti summa cum æquitate. Hæc, & cetera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facilè sine summa integritate [d] sustinebimus. Quare sit summa in iure [e] dicendo seueritas, dummodò ea ne varietur gratia, sed conseruetur æquabilis. Sed tamen parui réfert abs teipso ius dici æqualiter, & diligenter, nisi idem ab iis fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem concesseris. Ac mihi quidem videtur non sanè magna varietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota iurisdictione maximè [f] sustineri. In qua scientiæ præsertim prouincialis ratio ipsa expedita est. Constantia est adhibenda, & grauitas, quæ resistat non solùm gratiæ, verùm etiam suspicioni. Adiungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in [g] discernendo, in satisfaciendo ac disputando diligentia. His rebus nuper [h] Cn. Octauius, iucundissimus fuit: apud quem [i] primus lictor [k] qui fuit, tacuit accensus: quoties quisque voluit, dixit, & quàm voluit diu. Quibus ille rebus fortasse nimis lenis vi-

[a] v.c. dilectus

[b] al. atq. disciplina

[c] L. ne Græci quidem, sed Mysi, aut Phryges p.

[d] v.c. sustineremus.

[e] q.v.c. dicundo

[f] fort. contineri.

[g] v. c. & L. decernendo,

[h] L. C. Octauius

[i] fort. primum

[k] v. c. & L. quieuit,

deretur, nisi hæc lenitas illam seueritatem tueretur. Cogebantur Syllani homines quæ per vim & metum abstulerant, reddere. Qui in magistratibus iniuriosè decreuerant, eodem ipsis priuatis erat iure parendum. Hæc illius seueritas, acerba videretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quòd si hæc lenitas, grata Romæ est, vbi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magistratus, tot auxilia, tanta vis, tanta senatus auctoritas: quàm iucunda tandem prætoris comitas in Asia potest esse, in qua tanta multitudo ciuium, tanta sociorum, tot vrbes, tot ciuitates vnius hominis nutum intuentur? vbi nullum auxilium est, 4 nulla [a]*conquestio, nullus senatus, nulla contio? Quare cùm permagni hominis est, & cùm ipsa natura moderati, tum verò etiam doctrina, atque optimarum artium studiis eruditi, sic se adhibere in tanta potestate, vt nulla alia potestas ab iis,* [b]*quibus præsit, desideretur.* [c] *Cyrus ille à Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij: cuius summa grauitas ab illo philosópho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermissum* [d] *in his officium diligentis, & moderati imperij:* [e]*eáque, si sic coluit ille, qui priuatus futurus numquam fuit, quónam modo retinenda sunt iis, quibus imperium ita datum est, vt redderent, & ab iis legibus datum est, ad quas reuertendum est?* Ac mihi quidem videntur huc omnia esse referenda [f] ab iis, qui præsunt aliis, vt ij, [g]qui erunt eorum in imperio, sint quàm beatissimi: *quod tibi & esse antiquissimum, & ab initio fuisse, vt primùm Asiam attigisti, cõstante fama, atq. omnium sermone celebratum est.* Est autem non modò eius, qui sociis & ciuibus, sed etiam eius,

a al. quæstio.
b v.c. quibus is præsit,
c L. Si Cyrus ille, &c.
d L. in eis off.
e L. ea igitur si sic col.
f ab, abest à q.v.c.
g v.c. qui erunt in eorũ

qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, vtilitatíque seruire. Cuius quidem generis constare inter [a] omneis video, abs te summam adhiberi diligentiam: nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus. vetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas vrbeis: [b] complureis dirutas, ac pæne desertas, in quibus vnam Ioniæ nobilissimam, alteram Cariæ, Samum & Halicarnassum, per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: prouideri abs te, vt ciuitates [c] optimatum consiliis administrentur: sublata Mysiæ latrocinia: cædeis multis locis repressas: pacem tota prouincia constitutam: neque solùm illa itinerum, atque agrorum, sed multo etiam plura, & maiora oppidorum & fanorum furta, & latrocinia esse depulsa. Remotam à fama, & à fortunis, & ab otio [d] locupletum, illam acerbissimam ministram prætorum auaritiæ calumniam: sumtus & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum [e] fineis incolant: tolerari [f] æquabiliter: facillimos esse aditus ad te: patére aureis tuas querelis omnium: nullius inopiam, ac solitudinem, [g] non modò illo populari accessu, ac tribunali, sed ne domo quidem tua, & cubiculo esse exclusam tuo: toto denique in imperio nihil acerbum esse, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, mansuetudinis, humanitatis. Quantum verò illud est beneficium tuum, quòd iniquo, & graui vectigali ædilitiorum, magnis nostris simultatibus, Asiam liberasti? [h] Enimuerò si vnus homo nobilis queritur palàm, te, quòd edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS. CC. sibi eripuisse: quanta tandem pecunia penderetur, si omnium nomine, quicumque Romæ ludos facerent, quod erat iam institutum, erogaretur? Quamquam has querelas hominum nostrorũ illo consilio oppressimus, quod in Asia nescio quónam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione

a v.c. omnis

b v.c. compluris

c v.c. & L. optimatuum

d v.c. & L. locupletium,

e v.c. finis

f v.c. æqualiter:

g L. non modò vllo pop.

h v.c. Etenim

laudatur, quòd, cùm ad templum, monumentúmque nostrum ciuitates pecunias decreuissent: cúmque id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficiis, summa sua voluntate fecissent: nominatímque lex exciperet, VT AD TEMPLVM, MONVMENTV'MQVE CAPERE LICERET: cúmque id, quod dabatur, non esset interiturum, sed in ornamentis templi futurum, vt non mihi potiùs, quàm populo Romano, ac diis immortalibus datum videretur: tamen id, in quo erat dignitas, erat lex, erat eorum, qui faciebant, voluntas, accipiendum non putaui, [a]tum aliis de causis, tum etiam vt animo æquiore ferrent ij, quib. nec deberetur, nec liceret. Quapropter incumbe toto animo, [b] & studio omni in eam rationem, qua adhuc vsus es, vt eos, quos tuæ fidei, potestatique S.P.Q.R. commisit, & credidit, diligas, & omni ratione tueare, vt esse quàm beatissimos velis. Quòd si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecisset, immanibus, ac barbaris nationib.: tamen esset humanitatis tuæ, consulere eorum commodis, & vtilitati, salutíque seruire. Cùm verò ei generi hominum præsimus, non modò in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios peruenisse putetur humanitas: certè iis eam potissimùm tribuere debemus, à quibus accepimus. Non enim me hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea vita, atq. in iis rebus gestis, in quibus non potest residêre inertiæ, aut leuitatis vlla suspicio: NOS EA, QVÆ CONSECVTI SVMVS, HIS STVDIIS, ET ARTIBVS ESSE ADEPTOS, QVÆ SINT NOBIS GRÆCIÆ monumentis, disciplinisq. tradita. Quare præter communem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipuè debere videmur, vt, quorum præceptis sumus eruditi, apud eos ipsos quod ab iis didicerimus, velimus expromere. Atque ille quidem princeps ingenij,

[a] v. e. cùm aliis

[b] al. & omni studio

& doctrinæ Plato, TVM DENIQ. FORE BEATAS RESP. PVTAVIT, SI AVT DOCTI, ET SAPIENTES HOMINES *eas regere cœpiſſent,*[a] *aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina, ac ſapientia collocaſſent.* Hanc *coniunctionem videlicet poteſtatis, ac ſapientiæ, ſaluti cenſuit ciuitatibus eſſe poſſe: quod fortaſſe aliquando vniuerſæ reip. noſtræ, nunc quidem profectò iſti prouinciæ contigit, vt is in ea ſummam poteſtatem haberet, cui in doctrina, cui in virtute, atque humanitate percipienda, plurimùm à pueritia*[b] *ſtudij fuiſſet, & temporis. Quare cura, vt hic annus, qui ad laborem tuum acceſſit, idem ad ſalutem* Aſiæ *prorogatus eſſe videatur.*[c] *quoniam in te retinendo fuit* Aſia *felicior, quàm nos in deducendo: perfice, vt lætitia prouinciæ deſiderium noſtrum leniatur.* Etenim *ſi in promerendo, vt tibi tanti honores haberentur, quanti haud ſcio an nemini, fuiſti omnium diligentiſſimus: multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes.* Et *quidem de iſto genere honorum quid ſentirem, ſcripſi ad te*[d] *antè.* Semper *eos putaui, ſi vulgares eſſent,*[e] *vileis: ſi temporis cauſa conſtituerentur,*[f] *leueis: ſi verò (id quod ita factum eſt) meritis tuis tribuerentur, exiſtimabam multam tibi in his tuendis operam eſſe ponendam. Quare quoniam in iſtis vrbibus cum ſummo imperio, & poteſtate verſaris, in quibus tuas virtutes conſecratas, & in deorum numero collocatas vides: in omnibus rebus, quas ſtatues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudiciis, tantis honoribus debeas, cogitabis.* Id *autem erit eiuſmodi, vt conſulas omnibus, vt medeare incommodis hominum, prouideas ſaluti, vt te parentem* Aſiæ *& dici, & haberi velis.* Atq. *huic tuæ voluntati, ac diligentiæ difficultatem magnã afferunt*

a v.c. & L. aut ij, qui reg.

b fort. ſtudij poſitum fuiſſet, & temporis. al. ſtudij fuiſſet, & temporis collocatum. Q.

c fort. quoniámq. in te ret. f. Aſ. fel. quàm nos in reducendo,

d al. anteà.

e v.c. vilis:

f v.e. leuis:

publicani. quibus si aduersamur: ordinem de nobis optimè meritum, & per nos cum rep. coniunctum, & à nobis, & à rep. disiungemus. sin autem omnibus in reb. obsequemur: funditus eos perire patiemur, quorum non modò saluti, sed etiam commodis consulere debemus. Hæc est vna (si verè cogitare volumus) in toto imperio tuo difficultas. Nam esse abstinentem, continere [a] *omneis cupiditates, suos coërcere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in reb. cognoscendis, in hominibus audiendis, admittendísque præbere, præclarum magis est, quàm difficile. Non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atq. voluntate. Illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat sociis, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portoriis Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nonnullis iniuriis portitorum querebantur. Quare nõ ignoro quid sociis áccidat in vltimis terris, cùm*[b] *audiuerim in Italia querelas ciuium. Hîc te ita versari, vt & publicanis satisfacias, præsertim publicis malè redemtis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam virtutis esse videtur, id est, tuæ. Ac primùm Græcis, id, quod acerbissimũ est, quòd*[b] *sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quòd sine imperio populi R. suis institutis, per se ipsi ita fuerunt. Nomen autem publicani aspernari non possunt, qui péndere ipsi vectigal sine publicano non potuerunt, quòd iis æqualiter Sylla descripserat. Non esse autem leniores in exigendis vectigalib. Græcos, quàm nostros publicanos. hinc intelligi potest, quòd Caunij nuper omnes, ex insulis, quæ erant ab Sylla Rhodiis attributæ, confugerunt ad senatũ, nobis vt potiùs vectigal, quàm Rhodiis pénderẽt. Quare nomen publicani neq. ij debent horrere, qui semper vectigales fuerunt: neq. ij aspernari, qui per se péndere vectigal nõ potuerunt: neq. ij recusare, qui postulauerunt. Simul & illud*

a v.c. omnis

b v.c. audiuerint

b al. sint

a V. c. & L. afuturam fuisse,

b L. Sed ab iis, & de q.

c L. aut me putaui fore.

d fort. quod ego tibi pr.

Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem [a] *absuturam fuisse, si hoc imperio non teneretur. Id autem imperium cùm retineri sine vectigalibus nullo modo possit, æquo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat, atque otium. Quòd si genus ipsum, & nomen publicani non iniquo animo sustinebunt: poterunt iis consilio, & prudentia tua reliqua videri mitiora. Possunt in pactionibus faciendis non legem spectare censoriam, sed potiùs commoditatem conficiendi negotij, & liberationem molestiæ. Potes etiam tu id facere, quod & fecisti egregiè, & facis, vt commemores, quãta sit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus, vt, remoto imperio, ac vi potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia, atque auctoritate coniungas.* [b] *Sed & ab iis, de quibus optimè tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, vt facilitate sua, non eam necessitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere, & conseruare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modò facere potes tua sponte sine cuiusquam præceptis, sed etiam magna iam ex parte perfecisti? non enim desistunt nobis agere quotidie gratias honestissimæ, & maximæ societates: quod quidem mihi idcirco iucundius est, quòd idem faciunt Græci.* DIFFICILE EST AVTEM EA, QVÆ COMMODIS, *vtilitate, & propè natura diuersa sunt, voluntate coniungere. At ea quidem, quæ suprà scripta sunt, non vt te instituerem, scripsi (neque enim prudentia tua cuiusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ virtutis delectauit: quamquam in his litteris longior fui, quàm aut vellem,* [c] *aut quàm me putaui fore. Vnum est,* [d] *quod tibi ego præcipere non desinam, neque te patiar (quantum in me erit) cum exceptione laudari. Omnes enim,*

enim, qui istinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, vt in tuis summis laudibus excipiant vnam iracundiam. Quod vitium, cùm in hac priuata, quotidianáque *vita leuis esse animi, atque infirmi videtur:* tum verò nihil est tam deforme, quàm ad summum imperium etiam acer*bitatem naturæ adiungere. Quare illud non suscipiam, vt, quæ de iracundia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cùm & nimis longus esse nolim, & ex multorum scriptis ea facilè possis cognoscere. Illud, quod est epistolæ proprium, vt is, ad quem scribitur, de iis rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cùm absit iracundia, te fieri posse iucundius. Sed cùm te alicuius improbitas, peruersitasque commouerit, sic te animo incitari, vt ab omnibus tua desideretur humanitas. Quare quoniam in eam rationem vitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm rer ipsa, ac fortuna deduxit, vt sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne vitium fuisse dicatur. Neque ego hoc nunc contendo,* quod fortasse cùm in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, & si quid est penitus insitum moribus, *id subitò euellere: sed te illud admoneo, vt, si hoc plenè vitare non potes, quòd antè occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne occuparetur: te antè compares, quotidiéque meditere, resistendum esse iracundiæ: cúmque ea maximè animum moueat,* tum tibi esse diligentissimè linguam continendam: quæ quidem mihi virtus non *interdum minor videtur, quàm omnino non irasci. Nam illud non solùm est grauitatis, sed nonnumquam etiam lentitudinis. Moderari verò &*

animo, & orationi, cùm ſis iratus, aut etiam tacere, & tenere in ſua poteſtate motum animi, & dolorem, etſi non eſt perfectæ ſapientiæ, tamen eſt non mediocris ingenij. Atque in hoc genere multo te eſſe iam commòdiorem, mitioremque nuntiant. *Nullæ tuæ vehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cùm abhorrent à litteris,* [a] *ab humanitate, tum verò contraria ſunt imperio, ac dignitati.* Nam ſi implacabiles iracundiæ ſint: ſumma eſt acerbitas. ſin autem exorabiles: *ſumma leuitas: quæ tamen (vt in malis) acerbitati anteponenda eſt.* Sed *quoniam primus annus habuit de hac reprehenſione plurimum ſermonis, credo, propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd inſolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis videbatur: ſecundus autem multo lenior, quòd & conſuetudo, & ratio, & (vt ego arbitror) meæ quoque litteræ te patientiorem, leniorémque fecerunt: tertius annus ita eſſe debet emendatus, vt ne minimam quidem rem quiſquam poſſit vllam reprehendere.* Ac *iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, ſed precibus tecum fraternis ago, totum vt animum, curam, cogitationémque tuam ponas in omnium laude vndique colligenda.* Quòd *ſi in mediocri ſtatu ſermonis, ac prædicationis noſtræ res eſſent: nihil abs te eximium, nihil præter aliorum conſuetudinem poſtularetur.* Nunc *verò propter earum rerum, in quibus verſati ſumus, ſplendorem, & magnitudinem, niſi ſummam laudem ex iſta prouincia aſſequimur, vix videmur ſummam vituperationem poſſe vitare.* Ea *noſtra ratio eſt, vt omnes boni*[b] *cùm faueāt, cùm etiam à nobis omnem diligentiam, virtutémque & poſtulent, & exſpectent: omnes autem improbi, quòd cum iis bellum ſuſcepimus ſempiternum, vel minima re ad reprehendendum contenti eſſe*

a al. & ab humān.

b fort. tùm nobis faueāt,

videantur. Quare [a] quoniam eiusmodi theatrum totius Asiæ virtutibus est datum, celebritate refertißimum, magnitudine amplißimum, iudicio eruditißimum, natura autem ita resonans, vt vsque Romam significationes, vocésque referantur: contende, quæso, atque elabora, non modò vt his rebus dignus fuisse, sed etiam vt illa omnia tuis artibus superasse videare. Et quoniam mihi casus vrbanam in magistratibus administrationem reip. tibi prouincialem dedit, [b] etsi mea pars nemini cedit, fac, vt tua ceteros vincat. Simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare. Quæ quidem non tam [c] expetenda fuit, quàm tuenda nobis est. Ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est. Nunc verò res sic sese habet, vt, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantísque periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil consecutum putem. Quòd si vt amplißimum nomen consequeremur, vnus præter ceteros adiuuisti: certè idem vt id retineamus, præter ceteros [d] laborabis. Non est tibi his solis vtendum existimationibus, ac iudiciis, qui nunc sunt, hominum, sed iis etiam, qui futuri sint: quamquam illorum erit verius iudicium, obtrectatione, & [e] maleuolentia liberatum. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere: quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cùm amplißimis monumentis consecrare voluisses memoriam nominis tui: sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. In qua cauendum est, ne, si negligentior [f] fueris, non solùm tibi parum consuluisse, sed tuis etiam inuidisse videaris. Atque hæc non eò dicuntur, vt te oratio mea dormientem excitasse, sed potiùs vt currentem incitasse videatur. Facies enim per-

a L. quoniam eiusmodi theatrũ tuis virtutib. est d.

b L. si mea p.

c al. expetenda nobis fuit, quàm tuẽda est.

d al. elaborãbis.

e v.c. maliuolentia

f al. fueris. tibi parum cõsuluisse, sed t.

petuò, quæ fecisti, vt omnes æquitatem tuam, temperantiam, seueritatem, integritatémque laudent. Sed mè quædam tenet, propter singularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ: quamquam illud existimo, cùm iam tibi Asia, sicut vnicuique sua domus, nota esse debeat, cùm ad tuam summam prudentiã tantus vsus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat,[a] quod tu non optimè perspicias, & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem veniat quotidie. Sed ego, qui cùm tua lego, te audire, & qui, cùm ad te scribo, tecum loqui videor: idcirco & tua longißima quaque epistola maximè delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. Illud te ad extremum & oro, & hortor, vt, tanquam poëtæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligẽtißimus sis, vt hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus, perfectißimus, atque ornatißimus fuisse videatur. Id facillimè facies, si me (cui semper vni magis, quàm vniuersis, placere voluisti) tecum semper esse putabis, & omnibus iis rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, vt te orem, vt [b] valetudini tuæ, si me, & tuos omneis valere vis, diligentißimè seruias.

a L. quod & tu non

b v.c. valitudini

MARCVS Q. FRATRI S. 2

Statius ad me venit [c] ad VIII. kalend. Nouembr. eius aduentus, quòd ita scripsisti, direptum iri te à tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. Quòd autem exspectationem tui, concursúmque eum, qui erat futurus, si vnà tecum decederet, neque antea visus esset, sustulit, id mihi non incommodè visum est accidisse. Exhaustus enim est sermo hominum, [d] & multis emissæ iam eiusmodi voces, ἀγὰ αἰεὶ ἶνα φῶτα μέγαν. quæ te absente confecta esse lætor. Quòd autem idcirco à te missus est, mihi vt se purgaret, id

c L. a.d. VIII. kal.

d L. & multæ

necesse minimè fuit. Primùm enim numquam ille mihi fuit suspectus: neque ego, quæ ad te de illo scripsi, scripsi meo iudicio: sed cùm ratio, salúsque omnium nostrûm, qui ad remp. accedimus, non veritate solùm, sed etiam fama niteretur, sermones ad te aliorum semper, non mea iudicia perscripsi. Qui quidem quàm frequentes essent, & quàm graues, aduentu suo Statius ipse cognouit. Etenim interuênit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur: & sentire potuit, sermones iniquorum in suum potissimùm nomen erumpere. Quod autem me maximè mouere solebat, cùm audiebam, illum plus apud te posse, quàm grauitas [a] illius ætatis, & imperij prudentia postularet (quàm multos enim mecum egisse putas, vt se Statio commendarem? quàm multa autem ipsum ἀφελῶς mecum in sermone ita protulisse?) id mihi non placuit: monui, suasi, deterrui. Quibus in rebus etiam si fidelitas summa est (quod prorsus credo, quoniam tu ita indicas) tamen species ipsa tam gratiosi liberti, aut serui, dignitatem habere nullam potest. Atque hoc sic habeto, (nihil enim nec temerè dicere, nec astutè reticere debeo) [1] materiam omnem sermonum eorum, qui de te detrahere velint, Statium dedisse: & antea tantùm intelligi potuisse, iratos tuæ seueritati esse nonnullos: hoc manumisso, iratis, quod loquerentur, non defuisse. Nunc respondebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cæsius: cui, quoniam ita te velle intelligo, nullo loco deero. Quarum altera est de [b] Blandenio Zeuxide, quem scribis certissimùm matricidam tibi à me intimè commendari. Qua de re, [c] & hoc de genere toto, ne fortè me in Græcos tam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Ego cùm Græcorum querelas nimiùm valere sentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata: quoscumque de te queri audiui,

a fort. istius

b al. Blaudenio

c L. & de hoc gen.

dem moneo: [a] seròest enim, ac scire potes multa me variè, diligenterque monuisse. Illud tamen, quod Theopompo mandaui, cùm essem admonitus ab ipso, vide per homines amanteis tui, quod est facile, vt hæc genera tollantur epistolarum, primùm iniquarum: deinde contrariarũ: tum absurdè, & inusitate scriptarum: postremò in aliquem contumeliosarum. Atque ego hæc tam esse, quàm audio non puto: & si sunt occupationibus tuis minùs [b] aduersa, nunc perspice & purga. Legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probãdam: legi nonnullas iracundas. Sed tempore ipso de epistolis. Nam cùm hanc paginam tenerem, L. Flauius, prætor design. ad me venit, homo mihi valde familiaris. Is mihi, te ad procuratores suos litteras misisse: quæ mihi visæ sunt iniquissimæ: ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius heres est, [c] diminuerent antè quàm C. Fundanio pecuniam soluissent. Itémq. misisse ad [d] Apollonienses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent, [e] diminui paterentur, priusquàm Fundanio debitum solutum esset. Hæc mihi verisimilia non videntur. sunt enim à prudentia tua remotissima. Ne [f] diminuat heres? Quid si infitiatur? Quid si omnino non debetur? Quid? prætor solet indicare deberi? Quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis: SED VIA IVRIS EIVSMODI EST QVIBVSDAM IN REBVS, VT NIHIL SIT LOCI GRATIÆ. Atque ita mihi dicebat Flauius scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda [g] laturum. Quid multa? ferebat grauiter, [h] id vehemẽter mecum querebatur, orabátque, vt ad te quàm diligentissimè scriberem: quod facio, & te prorsus vehementer etiam atque etiam rogo, vt & procuratoribus Flauij re-

a L. serum est enim
b L. animaduersa,
c L. deminuerent
d L. Apollonidienseis.
e L. deminui
f L. deminuat
g fort. illaturum. al. daturum.
h fort. & vehemẽter &c.

mittas [a] *diminuendo, & de* [b] *Apolloniensibus nequid perscribas quod contra Flauium sit: amplius, & Flauij causa, & scilicet Pompeij, facias omnia. Nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum, tibi liberalem me videri.* [c] *sed & te oro, vt tu ipse auctoritatem, & monumentum aliquod decreti, aut litterarum tuarũ relinquas, quod sit ad Flauij rem,* [d] *& ad causam accommodatum. Fert enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui iuris, dignitatísque* [e] *retinens, se apud te neque amicitia, neque iure valuisse: &, vt opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæsar tibi commendarunt: & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certè. Quare si vlla res est,* [f] *quàm tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. Si me amas, cura, elabora, perfice, vt Flauius & tibi, & mihi quàm maximas gratias agat. hoc te ita rogo, vt maiore studio rogare non possim. Quòd ad me de Hermia scribis, mihi mehercule valde molestum fuit. Litteras ad te parum fraternè scripseram: quas oratione Diodoti, Luculli liberti, commotus, de pactione statim quòd audieram, iracundiùs scripseram, & reuocare cupiebam. huic tu epistolæ nõ fraternè scriptæ, fraternè debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio,* [g] *Scæuula, te ab iis diligi (vt scribis) vehementer gaudeo. cetera fuerunt in eadẽ epistola grauiora, quàm vellem, ὀρθὰν ποὶ ταῦν, & ἅπαξ θανεῖν. Maiora ista erunt. Meæ obiurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ sunt nonnullæ, sed tamen mediocres, & paruæ potiùs. Ego te numquam vlla in re dignum minima reprehensione putassem, cùm te sanctissimè gereres, nisi inimicos multos haberemus. Quæ* [h] *ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ, in qua & maneo, & manebo, & idem vt facias, non desistam rogare. Attalus Hyphemenus mecum egit, vt se ne impedires, quo minùs quod ad Q. Publiceni statuam decre-*

a L. deminuendo,
b L. Apollonidiensib. ne quid præscr.
c L. sed te oro,
d fort. & causam acc.
e fort. retinentiss.
f al. quam tibi faciendam me petente putes,
g v. c. Scæuula,
h L. ad te cũ aliqua

& doctrinæ Plato, TVM DENIQ. FORE BEATAS RESP. PVTAVIT, SI AVT DOCTI, ET SAPIENTES HOMINES eas regere cœpissent,[a] aut qui regerent, omne suum studium in doctrina, ac sapientia collocassent. Hanc coniunctionem videlicet potestatis, ac sapientiæ, saluti censuit ciuitatibus esse posse: quod fortasse aliquando vniuersæ reip. nostræ, nunc quidem profectò isti prouinciæ contigit, vt is in ea summam potestatem haberet, cui in doctrina, cui in virtute, atque humanitate percipienda, plurimùm à pueritia [b] studij fuisset, & temporis. Quare cura, vt hic annus, qui ad laborem tuum accessit, idem ad salutem Asiæ prorogatus esse videatur. [c] quoniam in te retinendo fuit Asia felicior, quàm nos in deducendo: perfice, vt lætitia prouinciæ desiderium nostrum leniatur. Etenim si in promerendo, vt tibi tanti honores haberentur, quanti haud scio an nemini, fuisti omnium diligentissimus: multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de isto genere honorum quid sentirem, scripsi ad te [d] antè. Semper eos putaui, si vulgares essent, [e] viles: si temporis causa constituerentur, [f] leues: si verò (id quod ita factum est) meritis tuis tribuerentur, existimabam multam tibi in his tuendis operam esse ponendam. Quare quoniam in istis vrbibus cum summo imperio, & potestate versaris, in quibus tuas virtutes consecratas, & in deorum numero collocatas vides: in omnibus rebus, quas statues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudiciis, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id autem erit eiusmodi, vt consulas omnibus, vt medeare incommodis hominum, prouideas saluti, vt te parentem Asiæ & dici, & haberi velis. Atq. huic tuæ voluntati, ac diligentiæ difficultatem magnā afferunt

a v.c.& L. aut ij, qui reg.

b fort. studij positum fuisset, & temporis. al. studij fuisset, & temporis collocatum. Q.

c fort. quoniámq. in te ret. f. As. fel. quàm nos in reducendo,

d al. anteà.

e v.c. vilis:

f v.c. leuis:

publicani. quibus si aduersamur: ordinem de nobis optimè meritum, & per nos cum rep. coniunctum, & à nobis, & à rep. disiungemus. sin autem omnibus in reb. obsequemur: funditus eos perire patiemur, quorum non modò saluti, sed etiam commodis consulere debemus. Hæc est vna (si verè cogitare volumus) in toto imperio tuo difficultas. Nam esse abstinentem, continere [a] *omneis cupiditates, suos coërcere,* a v.c. omnis *& iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in reb. cognoscendis, in hominibus audiendis, admittendísque præbere, præclarum magis est, quàm difficile. Non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atq. voluntate. Illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat sociis, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portoriis Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nonnullis iniuriis portitorum querebantur. Quare nõ ignoro quid sociis áccidat in vltimis terris, cùm* [b] *audiuerim in* b v.c. audiuerint *Italia querelas ciuium. Hîc te ita versari, vt & publicanis satisfacias, præsertim publicis malè redemtis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam virtutis esse videtur, id est, tuæ. Ac primùm Græcis, id, quod acerbissimũ est, quòd* [b] *sunt* b al. sine *vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quòd sine imperio populi R. suis institutis, per se ipsi ita fuerunt. Nomen autem publicani aspernari non possunt, qui péndere ipsi vectigal sine publicano non potuerunt, quòd iis æqualiter Sylla descripserat. Non esse autem leniores in exigendis vectigalib. Græcos, quàm nostros publicanos. hinc intelligi potest, quòd Caunij nuper omnes, ex insulis, quæ erant ab Sylla Rhodiis attributæ, confugerunt ad senatũ, nobis vt potiùs vectigal, quàm Rhodiis pénderẽt. Quare nomen publicani neq. ij debent horrere, qui semper vectigales fuerunt: neq. ij aspernari, qui per se péndere vectigal nõ potuerunt: neq. ij recusare, qui postulauerunt. Simul & illud*

Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem [a] *absfuturam fuisse, si hoc imperio non teneretur. Id autem imperium cùm retineri sine vectigalibus nullo modo poßit, æquo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat, atque otium. Quòd si genus ipsum, & nomen publicani non iniquo animo sustinebunt: poterunt iis consilio, & prudentia tua reliqua videri mitiora. Possunt in pactionibus faciendis non legem spectare censoriam, sed potiùs commoditatem conficiendi negotij, & liberationem molestiæ. Potes etiam tu id facere, quod & fecisti egregiè, & facis, vt commemores, quāta sit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus, vt, remoto imperio, ac vi potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia, atque auctoritate coniungas.* [b] *Sed & ab iis, de quibus optimè tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, vt facilitate sua, non eam neceßitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere, & conseruare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modò facere potes tua sponte sine cuiusquam præceptis, sed etiam magna iam ex parte perfecisti? non enim desistunt nobis agere quotidie gratias honestißimæ, & maximæ societates: quod quidem mihi idcirco iucundius est, quòd idem faciunt Græci.* DIFFICILE EST AVTEM EA, QVÆ COMMODIS, *vtilitate, & propè natura diuersa sunt, voluntate coniungere. At ea quidem, quæ suprà scripta sunt, non vt te instituerem, scripsi (neque enim prudentia tua cuiusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ virtutis delectauit: quamquam in his litteris longior fui, quàm aut vellem,* [c] *aut quàm me putaui fore. Vnum est,* [d] *quod tibi ego præcipere non desinam, neque te patiar (quantum in me erit) cum exceptione laudari. Omnes enim,*

a v. c. & L. afuturam fuisse,

b L. Sed ab iis, & de q.

c L. aut me putaui fore.

d fort. quod ego tibi pr.

enim, qui istinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, vt in tuis summis laudibus excipiant vnam iracundiam. Quod vitium, cùm in hac priuata, quotidianáque *vita leuis esse animi, atque infirmi videtur*: tum verò nihil est tam deforme, quàm ad summum imperium etiam acer*bitatem naturæ adiungere. Quare illud non suscipiam, vt, quæ de iracundia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cùm & nimis longus esse nolim, & ex multorum scriptis ea facilè possis cognoscere. Illud, quod est epistolæ proprium, vt is, ad quem scribitur, de iis rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cùm absit iracundia, te fieri posse iucundius. Sed cùm te alicuius improbitas, peruersitasque commouerit, sic te animo incitari, vt ab omnibus tua desideretur humanitas. Quare quoniam in eam rationem vitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm rer ipsa, ac fortuna deduxit, vt sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne vitium fuisse dicatur. Neque ego hoc nunc contendo*, quod fortasse cùm in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, & si quid est penitus insitum moribus, *id subitò euellere: sed te illud admoneo, vt, si hoc plenè vitare non potes, quòd antè occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne occuparetur: te antè compares, quotidiéque meditere, resistendum esse iracundiæ: cúmque ea maximè animum moueat*, tum tibi esse diligentissimè linguam continendam: quæ quidem mihi virtus non *interdum minor videtur, quàm omnino non irasci. Nam illud non solùm est grauitatis, sed nonnumquam etiam lentitudinis. Móderari verò &*

animo, & orationi, cùm sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, etsi non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocris ingenij. At*que in hoc genere multo te esse iam commodiorem, mitioremque nuntiant.* Nullæ *tuæ vehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cùm abhorrent à litteris,* [a] *ab humanitate, tum verò contraria sunt imperio, ac dignitati.* Nam si implacabiles iracundiæ sint: summa est acerbitas. sin autem exorabiles: *summa leuitas: quæ tamen (vt in malis) acerbitati anteponenda est.* Sed *quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo, propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd insolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis videbatur: secundus autem multo lenior, quòd & consuetudo, & ratio, & (vt ego arbitror) meæ quoque litteræ te patientiorem, lenioremque fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, vt ne minimam quidem rem quisquam possit vllam reprehendere.* Ac *iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago, totum vt animum, curam, cogitationemque tuam ponas in omnium laude vndique colligenda.* Quòd *si in mediocri statu sermonis, ac prædicationis nostræ res essent: nihil abs te eximium, nihil præter aliorum consuetudinem postularetur.* Nunc *verò propter earum rerum, in quibus versati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, vix videmur summam vituperationem posse vitare.* Ea *nostra ratio est, vt omnes boni*[b] *cùm faueāt, cùm etiam à nobis omnem diligentiam, virtutemque & postulent, & exspectent: omnes autem improbi, quòd cum iis bellum suscepimus sempiternum, vel minima re ad reprehendendum contenti esse*

a al. & ab human.

b fort. tùm nobis faueāt,

videantur. Quare [a] *quoniam eiusmodi theatrum totius Asiæ virtutibus est datum, celebritate refertißimum, magnitudine amplißimum, iudicio eruditißimum, natura autem ita resonans, vt vsque Romam significationes, vocésque referantur: contende, quæso, atque elabora, non modò vt his rebus dignus fuisse, sed etiam vt illa omnia tuis artibus superasse videare. Et quoniam mihi casus vrbanam in magistratibus administrationem reip. tibi prouincialem dedit,* [b] *etsi mea pars nemini cedit, fac, vt tua ceteros vincat. Simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare. Quæ quidem non tam* [c] *expetenda fuit, quàm tuenda nobis est. Ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est. Nunc verò res sic sese habet, vt, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantísque periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil consecutum putem. Quòd si vt amplißimum nomen consequeremur, vnus præter ceteros adiuuisti: certè idem vt id retineamus, præter ceteros* [d] *laborabis. Non est tibi his solis vtendum existimationibus, ac iudiciis, qui nunc sunt, hominum, sed iis etiam, qui futuri sint: quamquam illorum erit verius iudicium, obtrectatione, &* [e] *maleuolentia liberatum. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere: quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cùm amplißimis monumentis consecrare voluisses memoriam nominis tui: sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. In qua cauendum est, ne, si negligentior* [f] *fueris, non solùm tibi parum consuluisse, sed tuis etiam inuidisse videaris. Atque hæc non eò dicuntur, vt te oratio mea dormientem excitasse, sed potiùs vt currentem incitasse videatur. Facies enim per-*

a L. quoniam eiusmodi theatrũ tuis virtutib. est d.

b L. si mea p.

c al. expetenda nobis fuit, quàm tuẽda est.

d al. elaborabis.

e v.c. maliuolentia

f al. fueris. tibi parum cõsuluisse, sed t.

petuò, quæ fecisti, vt omnes æquitatem tuam, temperantiam, seueritatem, integritatémque laudent. Sed me quædam tenet, propter singularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ: quamquam illud existimo, cùm iam tibi Asia, sicut vnicuique sua domus, nota esse debeat, cùm ad tuam summam prudentiã tantus vsus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat,[a] quod tu non optimè perspicias, & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem veniat quotidie. Sed ego, qui cùm tua lego, te audire, & qui, cùm ad te scribo, tecum loqui videor: idcirco & tua longißima quaque epistola maximè delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. Illud te ad extremum & oro, & hortor, vt, tanquam poëtæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligẽtißimus sis, vt hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus, perfectißimus, atque ornatißimus fuisse videatur. Id facillimè facies, si me (cui semper vni magis, quàm vniuersis, placere voluisti) tecum semper esse putabis, & omnibus iis rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, vt te orem, vt [b] valetudini tuæ, si me, & tuos omnes valere vis, diligentißimè seruias.

a L. quod & tu non

b v. c. valitudini

MARCVS Q. FRATRI S. 2

STatius ad me venit [c] ad VIII. kalend. Nouembr. eius aduentus, quòd ita scripsisti, direptum iri te à tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. Quòd autem exspectationem tui, concursúmque eum, qui erat futurus, si vnà tecum decederet, neque antea visus esset, sustulit, id mihi non incommodè visum est accidisse. Exhaustus enim est sermo hominum, [d] & multis emissæ iam eiusmodi voces, ἀλλὰ αἰεὶ ἵνα φῶτα μέγαν. quæ te absente confecta esse lætor. Quòd autem idcirco à te missus est, mihi vt se purgaret, id

c L. a. d. VIII. kal.

d L. & multæ

necesse minimè fuit. Primùm enim numquam ille mihi fuit suspectus: neque ego, quæ ad te de illo scripsi, scripsi meo iudicio: sed cùm ratio, salúsque omnium nostrûm, qui ad remp. accedimus, non veritate solùm, sed etiam fama niteretur, sermones ad te aliorum semper, non mea iudicia perscripsi. Qui quidem quàm frequentes essent, & quàm graues, aduentu suo Statius ipse cognouit. Etenim interuenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur: & sentire potuit, sermones iniquorum in suum potissimùm nomen erumpere. Quod autem me maximè mouere solebat, cùm audiebam, illum plus apud te posse, quàm grauitas [a] illius ætatis, & imperij prudentia postularet (quàm multos enim mecum egisse putas, vt se Statio commendarem? quàm multa autem ipsum ἀφελῶς mecum in sermone ita protulisse?) id mihi non placuit: monui; suasi, deterrui. Quibus in rebus etiam si fidelitas summa est (quod prorsus credo, quoniam tu ita indicas) tamen species ipsa tam gratiosi liberti, aut serui, dignitatem habere nullam potest. Atque hoc sic habeto, (nihil enim nec temerè dicere, nec astutè reticere debeo) materiam omnem sermonum eorum, qui de te detrahere velint, Statium dedisse: & antea tantùm intelligi potuisse, iratos tuæ seueritati esse nonnullos: hoc manumisso, iratis, quod loquerentur, non defuisse. Nunc respondebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cæsius: cui, quoniam ita te velle intelligo, nullo loco deero. Quarum altera est de [b] Blandenio Zeuxide, quem scribis certissimùm matricidam tibi à me intimè commendari. Qua de re, [c] & hoc de genere toto, ne fortè me in Græcos tam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Ego cùm Græcorum querelas nimiùm valere sentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata: quoscumque de te queri audiui,

a fort. istius

b al. Blaudenio

c L. & de hoc gen.

quacumque potui ratione placaui. Primùm Dionysipolitas *qui erant inimicissimi mei, leniui: quorum principem* Hermippum *non solùm sermone meo, sed etiam familiaritate deuinxi.* Ego[a] Apamensem Ephesium, *ego leuissimum hominem,* Megaristum Antandrium, *ego* Niciam Smyrnaeum, *ego nugas maximas omni mea comitate sum complexus,* Nymphontem *etiam* Colophonium. *quae feci omnia, nõ quò me, aut ij homines, aut tota natio delectaret:* [b] *pertaesum est leuitatis, assentationis, animorum, non officiis, sed temporibus, seruiētiū.* Sed, *vt ad* Zeuxim *reuertar: cùm is de* M. Cascellij *sermone secum habito, quae tu scribis, ea ipsa loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominem in familiaritatem recepi.* Tu *autem quae fuerit cupiditas tanta nescio, quod scribis*[c] *cupiisse te, quoniam* Smyrnae[d] *duos* Mysos *insuisses in culeum, simile in superiore parte prouinciae edere exemplum seueritatis tuae: & idcirco* Zeuxim *elicere omni ratione voluisse: quem adductum in iudicium fortasse dimitti non oportuerit: conquiri verò, & elici blanditiis (vt tu scribis) ad iudicium, necesse non fuit, cum praesertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis aliis quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quàm ciuitatem suam.* At *enim* Graecis *solis indulgeo.* Quid? L. Caecilium *nónne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique, praeter* Tuscenium, *cuius causa sanari non potest, non mitigaui?* Ecce *supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri censu,* Catienus. *etiam is lenietur.* Cuius *tu in patrem quod fuisti asperior, non reprehendo: certò enim scio te fecisse cum causa.* Sed *quid opus fuit eiusmodi litteris, quas ad ipsum misisti? illum crucem*[e] *sibi ipsum constituere, ex qua tu eum antè detraxisses: te curaturum, fumo vt combureretur, plaudente tota prouincia.* Quid *verò ad* C. Fabiū, *nescio quem? (nam eam quoque epistolam* T. Catienus *circumgestat) re-*

a L. Apamensem Ephesium,

b L. pertaesum est enim leuitatis,

c al. cupisse te

d v. c. & L. duo Mysos

e al. sibi ipsi

nuntiari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo miluino tributa exigere? Deinde rogas Fabium, vt & patrem, & filium viuos comburat, si posit: sin minùs, ad te mittat, vti iudicio comburantur. Hæ litteræ abs te per iocum missæ ad C. Fabium, si modò sunt tuæ, cùm legũtur, inuidiosam atrocitatem verborum habent. Ac, si omnium mearum litterarum præcepta repetes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatem, & iracundiam, &, si fortè, raro litterarum missarum indiligentiam reprehensam. Quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quàm tua siue natura paullo acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæque valuissent, nihil sanè esset, quòd nos pœniteret. Et mediocri me dolore putas affici, cùm audiam, qua sit existimatione Virgilius, qua tuus vicinus [a] Cn. Octauius? Nam si te interioribus vicinis tuis, Ciliciensi, & Syriaco anteponis, valde magnum facis. Atque is dolor est, quòd cùm ij, quos nominaui, te innocentia non vincant, vincunt tamen artificio [b] beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint: quorum regum summo in imperio nemo vnquam verbum vllum asperius audiuit. Sed hæc à principio tibi præcipiẽs, quantum profecerim, non ignoro. Nunc tamen decedens (id quod mihi iam facere videris) relinque, quæso, quàm iucundissimam memoriam tui. Successorem habes perblandum: cetera valde illius aduentu tuo requirentur. In litteris mittendis (vt sæpe ad te scripsi) nimiùm te [c] inexorabilem præbuisti. Tolle omneis, si potes, iniquas, tolle insusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit, scriptas ad te solere afferri, ab se legi: &, si iniquæ sint, fieri te certiorem. antequàm verò ipse ad te venisset, nullum [d] delectum litterarum fuisse: ex eo esse volumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. Hoc de genere nihil te nunc qui-

a L. C.Oct.

b v.c. beniuolétiæ coll

c L. exorabilem

d v.c. dilectũ

dem moneo: [a] *serò est enim, ac scire potes multa me variè, diligenterque monuisse. Illud tamen, quod Theopompo mandaui, cùm essem admonitus ab ipso, vide per homines amanteis tui, quod est facile, vt hæc genera tollantur epistolarum, primùm iniquarum: deinde contrariarũ: tum absurdè, & inusitate scriptarum: postremò in aliquem contumeliosarum. Atque ego hæc tam esse, quàm audio non puto: & si sunt occupationibus tuis minùs* [b] *aduersa, nunc perspice & purga. Legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probãdam: legi nonnullas iracundas. Sed tempore ipso de epistolis. Nam cùm hanc paginam tenerem, L. Flauius, prætor design. ad me venit, homo mihi valde familiaris. Is mihi, te ad procuratores suos litteras misisse: quæ mihi visæ sunt iniquissimæ: ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius heres est,* [c] *diminuerent antè quàm C. Fundanio pecuniam soluissent. Itémq. misisse ad* [d] *Apollonienses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent,* [e] *diminui paterentur, priusquàm Fundanio debitum solutum esset. Hæc mihi verisimilia non videntur. sunt enim à prudentia tua remotissima. Ne* [f] *diminuat heres? Quid si infitiatur? Quid si omnino non debetur? Quid? prætor solet iudicare deberi? Quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis:* SED VIA IVRIS EIVSMODI EST QVIBVSDAM IN REBVS, VT NIHIL SIT LOCI GRATIÆ. *Atque ita mihi dicebat Flauius scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda* [g] *laturum. Quid multa? ferebat grauiter,* [h] *id vehemẽter mecum querebatur, orabátque, vt ad te quàm diligentissimè scriberem: quod facio, & te prorsus vehementer etiam atque etiam rogo, vt & procuratoribus Flauij re-*

a L. serum est enim
b L. animaduersa,
c L. deminuerent
d L. Apollonidienseis.
e L. deminui
f L. deminuat
g fort. illaturum; al. daturum.
h fort. & vehemẽter &c.

mittas [a] diminuendo, & de [b] Apolloniensibus nequid perscribas quod contra Flauium sit: amplius, & Flauij causa, & scilicet Pompeij, facias omnia. Nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum, tibi liberalem me videri. [c] sed & te oro, vt tu ipse auctoritatem, & monumentum aliquod decreti, aut litterarum tuarũ relinquas, quod sit ad Flauij rem, [d] & ad causam accommodatum. Fert enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui iuris, dignitatísque [e] retinens, se apud te neque amicitia, neque iure valuisse: &, vt opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæsar tibi commendarunt: & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certè. Quare si vlla res est, [f] quàm tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. Si me amas, cura, elabora, perfice, vt Flauius & tibi, & mihi quàm maximas gratias agat. hoc te ita rogo, vt maiore studio rogare non possim. Quòd ad me de Hermia scribis, mihi mehercule valde molestum fuit. Litteras ad te parum fraternè scripseram: quas oratione Diodoti, Luculli liberti, commotus, de pactione statim quòd audieram, iracundiùs scripseram, & reuocare cupiebam. huic tu epistolæ nõ fraternè scriptæ, fraternè debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio, [g] Scæuula, te ab iis diligi (vt scribis) vehementer gaudeo. cetera fuerunt in eadẽ epistola grauiora, quàm vellem, ὀρθὰν τὰν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν Maiora ista erunt. Meæ obiurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ sunt nonnullæ, sed tamen mediocres, & paruæ potiùs. Ego te numquam vlla in re dignum minima reprehensione putassem, cùm te sanctissimè gereres, nisi inimicos multos haberemus. Quæ [h] ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ, in qua & maneo, & manebo, & idem vt facias, non desistam rogare. Attalus Iphemenus mecum egit, vt se ne impedires, quo minùs quod ad Q. Publiceni statuam decre-

a L. deminuendo,
b L. Apollonidiensib. ne quid perscr.
c L. sed te oro,
d fort. & causam acc.
e fort. retinentiss.
f al. quam tibi faciendam me petente putes,
g v.c. Scæuula,
h L. ad te cũ aliqua

tum est, erogaretur: quod ego te & rogo, & admoneo, ne talis viri, támque nostri necessarij, honorem minui per te, aut impediri velis. Præterea Æsopi tragœdi, nostri familiaris, Licinius seruus, tibi notus, aufugit. Is Athenis apud Patronem Epicuréum pro libero fuit. inde in Asiam venit. Postea Plato quidam Sardianus, Epicuréus, qui Athenis solet esse multùm, & qui tum Athenis fuerat, cùm Licinius eò venisset, cùm eum fugitiuum postea esse ex Æsopi litteris [a] cognosceret, hominem comprehendit, & in custodiam Ephesi tradidit: [b] sed in publicam, vel in pistrinum, non satis ex litteris eius intelligere potuimus. Tu, quoquo modo, quoniam Ephesi est, hominem inuestiges velim, summáque diligentia vel tecum deducas. Noli spectare, quanti homo sit: parui enim pretij est, qui iam nihili sit: sed tanto dolore Æsopus est affectus propter serui scelus, & audaciam, vt nihil ei gratius facere possis, quàm si illum per te recuperarit. Nunc ea cognosce, quæ maximè exoptas. Rempub. funditus amisimus: adeò vt Cato, adolescens nullius consilij, sed tamen ciuis Rom. & Cato, vix viuus [c] effugeret, quòd, cùm Gabinium de ambitu vellet postulare, neque prætores diebus aliquot adiri possent, vel potestatem sui facerent, in contionem adscēdit, & Pompeium priuatus dictatorē appellauit. propius nihil est factum, quàm vt occideretur. Ex hoc, qui sit status totius reip. videre potes. Nostræ tamen causæ non videntur homines defuturi. mirandum in modū profitentur, offerunt se, pollicentur: & quidem cùm spe sum maxima, tum maiore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, [2] [d] vt in hac rep. ne casum quidem vllum pertimescam: sed tamen res sic se habet. Si diem nobis Clodius dixerit: tota Italia concurret, vt multiplicata gloria discedamus. sin autem vi agere conabitur: spero fore, studiis non solùm amicorum, sed etiam alienorum, vt vi re-

a L. cognoscet,

b L. sed in publicámne, an pistrinum,

c fort. effugerit,

d L. vt in hac re

sistamus. Omnes & se, & suos liberos, amicos, clienteis, libertos, seruos, pecunias denique suas pollicentur. Nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. Siqui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum regum odio, se cum bonis cõiungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quib. ego ita credo, vt nihil de mea comparatione [a] diminuam. Tribuni pl. desi. sunt nobis amici. COSS. se optime ostendunt. Prætores habemus, amicissimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum: bonos etiam alios: sed hos singulareis. Quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. De singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebrò certiorem.

[a] L. deminuam.

MARCVS Q. FRATRI S. 3

MI frater, mi frater, mi frater, túne id veritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine litteris miserim? aut etiam ne te videre voluerim? Ego tibi irascerer? tibi ego possẽ irasci? scilicet: tu enim me afflixisti: tui me inimici, tua me inuidia, ac nõ ego te miserè perdidi. Meus ille laudatus consulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas: tibi velim ne quid eripuerit; præter vnum me. Sed certè à te mihi omnia semper honesta, & iucunda [b] ceciderunt. A me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, desiderium, mæror, solitudo. Ego te videre noluerim? Immò verò me à te videri nolui. Non enim vidisses fratrem tuum: non eum, quem reliqueras: non eum, quem noras: non eum, quem flens flentem, prosequentem proficiscens dimiseras: ne vestigium quidem eius, nec simulachrum: sed quandam effigiem spirantis mortui. Atque vtinam me mortuum priùs vidisses, aut audisses. Vtinam te non solùm vitæ, sed etiam dignitatis meæ superstitem reliquissem. Sed testor

[b] L. acciderunt.

& doctrinæ Plato, TVM DENIQ. FORE BEATAS RESP. PVTAVIT, SI AVT DOCTI, ET SAPIENTES HOMINES *eas regere cœpissent,*[a] *aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina, ac ſapientia collocaſſent.* Hanc *coniunctionem videlicet poteſtatis, ac ſapientiæ, ſaluti cenſuit ciuitatibus eſſe poſſe: quod fortaſſe aliquando vniuerſæ reip. noſtræ, nunc quidem profectò iſti prouinciæ contigit, vt is in ea ſummam poteſtatem haberet, cui in doctrina, cui in virtute, atque humanitate percipienda, plurimùm à pueritia*[b] *ſtudij fuiſſet, & temporis.* Q*uare cura, vt hic annus, qui ad laborem tuum acceſſit, idem ad ſalutem* A*ſiæ prorogatus eſſe videatur.*[c] *quoniam in te retinendo fuit* A*ſia felicior, quàm nos in deducendo: perfice, vt lætitia prouinciæ deſiderium noſtrum leniatur.* Etenim *ſi in promerendo, vt tibi tanti honores haberentur, quanti haud ſcio an nemini, fuiſti omnium diligentiſſimus: multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes.* Et *quidem de iſto genere honorum quid ſentirem, ſcripſi ad te*[d] *antè.* Semper *eos putaui, ſi vulgares eſſent,*[e] *vileis: ſi temporis cauſa conſtituerentur,*[f] *leueis: ſi verò (id quod ita factum eſt) meritis tuis tribuerentur, exiſtimabam multam tibi in his tuendis operam eſſe ponendam.* Q*uare quoniam in iſtis vrbibus cum ſummo imperio, & poteſtate verſaris, in quibus tuas virtutes conſecratas, & in deorum numero collocatas vides: in omnibus rebus, quas ſtatues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudiciis, tantis honoribus debeas, cogitabis.* Id *autem erit eiuſmodi, vt conſulas omnibus, vt medeare incommodis hominum, prouideas ſaluti, vt te parentem* A*ſiæ & dici, & haberi velis.* Atq. *huic tuæ voluntati, ac diligentiæ difficultatem magnã afferunt*

a v.c. & L. aut ij, qui reg.

b fort. ſtudij poſitum fuiſſet, & temporis. al. ſtudij fuiſſet, & temporis collocatum. Q.

c fort. quoniámq. in te ret. f. Aſ. fel. quàm nos in reducendo,

d al. anteà.

e v.c. vilis:

f v.c. leuis:

publicani. quibus si aduersamur: ordinem de nobis optimè meritum, & per nos cum rep. coniunctum, & à nobis, & à rep. disiungemus. sinautem omnibus in reb. obsequemur: funditus eos perire patiemur, quorum non modò saluti, sed etiam commodis consulere debemus. Hæc est vna (si verè cogitare volumus) in toto imperio tuo difficultas. Nam esse abstinentem, continere [a] omneis cupiditates, suos coërcere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in reb. cognoscendis, in hominibus audiendis, admittendísque præbere, præclarum magis est, quàm difficile. Non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atq. voluntate. Illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat sociis, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portoriis Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nonnullis iniuriis portitorum querebantur. Quare nõ ignoro quid sociis áccidat in vltimis terris, cùm [b] audiuerim in Italia querelas ciuium. Hìc te ita versari, vt & publicanis satisfacias, præsertim publicis malè redemtis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam virtutis esse videtur, id est, tuæ. Ac primùm Græcis, id, quod acerbißimũ est, quòd [b] sunt vectigales, non ita acerbum videri debet, propterea quòd sine imperio populi R. suis institutis, per se ipsi ita fuerunt. Nomen autem publicani aspernari non possunt, qui péndere ipsi vectigal sine publicano non potuerunt, quòd iis æqualiter Sylla descripserat. Non esse autem leniores in exigendis vectigalib. Græcos, quàm nostros publicanos. hinc intelligi potest, quòd Caunij nuper omnes, ex insulis, quæ erant ab Sylla Rhodiis attributæ, confugerunt ad senatũ, nobis vt potiùs vectigal, quàm Rhodiis pénderẽt. Quare nomen publicani neq. ij debent horrere, qui semper vectigales fuerunt: neq. ij aspernari, qui per se péndere vectigal nõ potuerunt: neq. ij recusare, qui postulauerunt. Simul & illud

a v.c. omnis

b v.c. audiuerint

b al. sine

Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem [a] abfuturam fuisse, si hoc imperio non teneretur. Id autem imperium cùm retineri sine vectigalibus nullo modo possit, æquo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat, atque otium. Quòd si genus ipsum, & nomen publicani non iniquo animo sustinebunt: poterunt iis consilio, & prudentia tua reliqua videri mitiora. Possunt in pactionibus faciendis non legem spectare censoriam, sed potiùs commoditatem conficiendi negotij, & liberationem molestiæ. Potes etiam tu id facere, quod & fecisti egregiè, & facis, vt commemores, quāta sit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus, vt, remoto imperio, ac vi potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia, atque auctoritate coniungas. [b] *Sed & ab iis, de quibus optimè tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, vt facilitate sua, non eam necessitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere, & conseruare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modò facere potes tua sponte sine cuiusquam præceptis, sed etiam magna iam ex parte perfecisti? non enim desistunt nobis agere quotidie gratias honestissimæ, & maximæ societates: quod quidem mihi idcirco iucundius est, quòd idem faciunt Græci.* DIFFICILE EST AVTEM EA, QVÆ COMMODIS, *vtilitate, & propè natura diuersa sunt, voluntate coniungere. At ea quidem, quæ suprà scripta sunt, non vt te instituerem, scripsi (neque enim prudentia tua cuiusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ virtutis delectauit: quamquam in his litteris longior fui, quàm aut vellem,* [c] *aut quàm me putaui fore. Vnum est,* [d] *quod tibi ego præcipere non desinam, neque te patiar (quantum in me erit) cum exceptione laudari. Omnes enim,*

a v. c. & L. afuturam fuisse,

b L. Sed ab iis, & de q.

c L. aut me putaui fore.

d fort. quod ego tibi pr.

enim, qui istinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, vt in tuis summis laudibus excipiant vnam iracundiam. Quod vitium, cùm in hac priuata, quotidianáque vita leuis esse animi, atque infirmi videtur: tum verò nihil est tam deforme, quàm ad summum imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere. Quare illud non suscipiam, vt, quæ de iracundia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cùm & nimis longus esse nolim, & ex multorum scriptis ea facilè possis cognoscere. Illud, quod est epistolæ proprium, vt is, ad quem scribitur, de iis rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. Sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cùm absit iracundia, te fieri posse iucundius. Sed cùm te alicuius improbitas, peruersitasque commouerit, sic te animo incitari, vt ab omnibus tua desideretur humanitas. Quare quoniam in eam rationem vitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipsa, ac fortuna deduxit, vt sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne vitium fuisse dicatur. Neque ego hoc nunc contendo, quod fortasse cùm in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, & si quid est penitus insitum moribus, id subitò euellere: sed te illud admoneo, vt, si hoc plenè vitare non potes, quòd antè occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne occuparetur: te antè compares, quotidiéque meditere, resistendum esse iracundiæ: cúmque ea maximè animum moueat, tum tibi esse diligentissimè linguam continendam: quæ quidem mihi virtus non interdum minor videtur, quàm omnino non irasci. Nam illud non solùm est grauitatis, sed nonnumquam etiam lentitudinis. Moderari verò &

animo, & orationi, cùm sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, etsi non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocris ingenij. Atque in hoc genere multo te esse iam commòdiorem, mitiorémque nuntiant. Nullæ tuæ vehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cùm abhorrent à litteris, [a] ab humanitate, tum verò contraria sunt imperio, ac dignitati. Nam si implacabiles iracundiæ sint: summa est acerbitas. sin autem exorabiles: summa leuitas: quæ tamen (vt in malis) acerbitati anteponenda est. Sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo, propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd insòlentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis videbatur: secundus autem multo lenior, quòd & consuetudo, & ratio, & (vt ego arbitror) meæ quoque litteræ te patientiorem, leniorémque fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, vt ne minimam quidem rem quisquam possit vllam reprehendere. Ac iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago, totum vt animum, curam, cogitationémque tuam ponas in omnium laude vndique colligenda. Quòd si in mediocri statu sermonis, ac prædicationis nostræ res essent: nihil abs te eximium, nihil præter aliorum consuetudinem postularetur. Nunc verò propter earum rerum, in quibus versati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, vix videmur summam vituperationem posse vitare. Ea nostra ratio est, vt omnes boni[b] cùm faueãt, cùm etiam à nobis omnem diligentiam, virtutémque & postulent, & exspectent: omnes autem improbi, quòd cum iis bellum suscepimus sempiternum, vel minima re ad reprehendendum contenti esse

a al. & ab human.

b fort. tùm à nobis faueãt,

videantur. Quare [a] *quoniam eiusmodi theatrum totius Asiæ virtutibus est datum, celebritate refertißimum, magnitudine amplißimum, iudicio eruditißimum, natura autem ita resonans, vt vsque Romam significationes, vocésque referantur: contende, quæso, atque elabora, non modò vt his rebus dignus fuisse, sed etiam vt illa omnia tuis artibus superasse videare. Et quoniam mihi casus vrbanam in magistratibus administrationem reip. tibi prouincialem dedit,* [b] *etsi mea pars nemini cedit, fac, vt tua ceteros vincat. Simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare. Quæ quidem non tam* [c] *expetenda fuit, quàm tuenda nobis est. Ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est. Nunc verò res sic sese habet, vt, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantísque periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil consecutum putem. Quòd si vt amplißimum nomen consequeremur, vnus præter ceteros adiuuisti: certè idem vt id retineamus, præter ceteros* [d] *laborabis. Non est tibi his solis vtendum existimationibus, ac iudiciis, qui nunc sunt, hominum, sed iis etiam, qui futuri sint: quamquam illorum erit verius iudicium, obtrectatione, &* [e] *maleuolentia liberatum. Denique illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere: quod si esset, tamen non negligeres, præsertim cùm amplißimis monumentis consecrare voluisses memoriam nominis tui: sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. In qua cauendum est, ne, si negligentior* [f] *fueris, non solùm tibi parum consuluisse, sed tuis etiam inuidisse videaris. Atque hæc non eò dicuntur, vt te oratio mea dormientem excitasse, sed potiùs vt currentem incitasse videatur. Facies enim per-*

a L. quoniam eiusmodi theatrũ tuis virtutib. est d.

b L. si mea p.

c al. expetenda nobis fuit, quàm tuẽda est.

d al. elaborabis.

e v. c. maliuolentia

f al. fueris. tibi parum cõsuluisse, sed t.

petuò, quæ fecisti, vt omnes æquitatem tuam, temperantiam, seueritatem, integritatémque laudent. Sed me quædam tenet, propter singularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ: quamquam illud existimo, cùm iam tibi Asia, sicut vnicuique sua domus, nota esse debeat, cùm ad tuam summam prudentiā tantus vsus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat,[a] quod tu non optimè perspicias, & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem veniat quotidie. Sed ego, qui cùm tua lego, te audire, & qui, cùm ad te scribo, tecum loqui videor: idcirco & tua longissima quaque epistola maximè delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. Illud te ad extremum & oro, & hortor, vt, tanquam poëtæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligētissimus sis, vt hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus, perfectissimus, atque ornatissimus fuisse videatur. Id facillimè facies, si me (cui semper vni magis, quàm vniuersis, placere voluisti) tecum semper esse putabis, & omnibus iis rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, vt te orem, vt [b] valetudini tuæ, si me, & tuos omnes valerè vis, diligentissimè seruias.

a L. quod & tu non

b v. c. valitudini

MARCVS Q. FRATRI S. 2

STatius ad me venit [c] ad VIII. Kalend. Nouembr. eius aduentus, quòd ita scripsisti, direptum iri te à tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. Quòd autem exspectationem tui, concursúmque eum, qui erat futurus, si vnà tecum decederet, neque antea visus esset, sustulit, id mihi non incommodè visum est accidisse. Exhaustus enim est sermo hominum, [d] & multis emissæ iam eiusmodi voces, ἀγὰ αἰεὶ ἴσα φῶτα μέγαν. quæ te absente confecta esse lætor. Quòd autem idcirco à te missus est, mihi vt se purgaret, id

c L. a. d. VIII. kal.

d L. & multæ

necesse minimè fuit. Primùm enim numquam ille mihi fuit suspectus: neque ego, quæ ad te de illo scripsi, scripsi meo iudicio: sed cùm ratio, salúsque omnium nostrûm, qui ad remp. accedimus, non veritate solùm, sed etiam fama niteretur, sermones ad te aliorum semper, non mea indicia perscripsi. Qui quidem quàm frequentes essent, & quàm graues, aduentu suo Statius ipse cognouit. Etenim interuênit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur: & sentire potuit, sermones iniquorum in suum potissimùm nomen erumpere. Quod autem me maximè mouere solebat, cùm audiebam, illum plus apud te posse, quàm grauitas [a] illius ætatis, & imperij prudentia postularet (quàm multos enim mecum egisse putas, vt se Statio commendarem? quàm multa autem ipsum ἀφελῶς mecum in sermone ita protulisse?) id mihi non placuit: monui, suasi, deterrui. Quibus in rebus etiam si fidelitas summa est (quod prorsus credo, quoniam tu ita indicas) tamen species ipsa tam gratiosi liberti, aut serui, dignitatem habere nullam potest. Atque hoc sic habeto, (nihil enim nec temerè dicere, nec astutè reticere debeo) [1] materiam omnem sermonum eorum, qui de te detrahere velint, Statium dedisse: & antea tantùm intelligi potuisse, iratos tuæ seueritati esse nonnullos: hoc manumisso, iratis, quod loquerentur, non defuisse. Nunc respondebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cæsius: cui, quoniam ita te velle intelligo, nullo loco deero. Quarum altera est de [b] Blandenio Zeuxide, quem scribis certissimùm matricidam tibi à me intimè commendari. Qua de re, [c] & hoc de genere toto, ne fortè me in Græcos tam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Ego cùm Græcorum querelas nimiùm valere sentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata: quoscumque de te queri audiui,

a fort. istius

b al. Blaudenio

c L. & de hoc gen.

quacumque potui ratione placaui. Primùm Dionysipolitas, qui erant inimicissimi mei, leniui: quorum principem Hermippum non solùm sermone meo, sed etiam familiaritate deuinxi. Ego[a] Apamensem Ephesium, ego leuissimum hominem, Megaristum Antandrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate sum complexus, Nymphontem etiam Colophonium. quæ feci omnia, nō quò me, aut ij homines, aut tota natio delectaret: [b] pertæsum est leuitatis, assentationis, animorum, non officiis, sed temporibus, seruiētiū. Sed, vt ad Zeuxim reuertar: cùm is de M. Cascellij sermone secum habito, quæ tu scribis, ea ipsa loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominem in familiaritatem recepi. Tu autem quæ fuerit cupiditas tanta nescio, quod scribis [c] cupiisse te, quoniam Smyrnæ [d] duos Mysos insuisses in culeum, simile in superiore parte prouinciæ edere exemplum seueritatis tuæ: & idcirco Zeuxim elicere omni ratione voluisse: quem adductum in iudicium fortasse dimitti non oportuerit: conquiri verò, & elici blanditiis (vt tu scribis) ad iudicium, necesse non fuit, cum præsertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis aliis quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quàm ciuitatem suam. At enim Græcis solis indulgeo. Quid? L. Cæcilium nónne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique, præter Tuscenium, cuius causa sanari non potest, non mitigaui? Ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri censu, Catienus. etiam is lenietur. Cuius tu in patrem quod fuisti asperior, non reprehendo: certò enim scio te fecisse cum causa. Sed quid opus fuit eiusmodi litteris, quas ad ipsum misisti? illum crucem [e] sibi ipsum constituere, ex qua tu eum antè detraxisses: te curaturum, fumo vt combureretur, plaudente tota prouincia. Quid verò ad C. Fabiū, nescio quem? (nam eam quoque epistolam T. Catienus circumgestat) re-

a L. Apamensem Ephesium,

b L. pertæsum est enim leuitatis,

c al. cupisse te

d v. c. & L. duo Mysos

e al. sibi ipsi

nuntiari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo miluino tributa exigere? Deinde rogas Fabium, vt & patrem, & filium viuos comburat, si poßit: sin minùs, ad te mittat, vti iudicio comburantur. Hæ litteræ abs te per iocum missæ ad C. Fabium, si modò sunt tuæ, cùm legũtur, inuidiosam atrocitatem verborum habent. Ac, si omnium mearum litterarum præcepta repetes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatem, & iracundiam, &, si fortè, raró litterarum missarum indiligentiam reprehensam. Quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quàm tua siue natura paullo acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæque valuissent, nihil sanè esset, quòd nos pœniteret. Et mediocri me dolore putas affici, cùm audiam, qua sit existimatione Virgilius, qua tuus vicinus [a] Cn. Octauius? Nam si te interioribus vicinis tuis, Ciliciensi, & Syriaco anteponis, valde magnum facis. Atque is dolor est, quòd cùm ij, quos nominaui, te innocentia non vincant, vincunt tamen artificio [b] beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint: quorum regum summo in imperio nemo vnquam verbum vllum asperius audiuit. Sed hæc à principio tibi præcipiẽs, quantum profecerim, non ignoro. Nunc tamen decedens (id quod mihi iam facere videris) relinque, quæso, quàm iucundißimam memoriam tui. Successorem habes perblandum: cetera valde illius aduentu tuo requirentur. In litteris mittendis (vt sæpe ad te scripsi) nimiùm te [c] inexorabilem præbuisti. Tolle omneis, si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit, scriptas ad te solere afferri, ab se legi: &, si iniquæ sint, fieri te certiorem. antequàm verò ipse ad te venisset, nullum [d] delectum litterarum fuisse: ex eo esse volumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. Hoc de genere nihil te nunc qui-

a L. C. Oct.

b v. c. beniuolẽtiæ coll

c L. exorabilem

d v. c. dilectũ

dem moneo: [a] serò est enim, ac scire potes multa me variè, diligenterque monuisse. Illud tamen, quod Theopompo mandaui, cùm essem admonitus ab ipso, vide per homines amanteis tui, quod est facile, vt hæc genera tollantur epistolarum, primùm iniquarum: deinde contrariarũ: tum absurdè, & insitate scriptarum: postremò in aliquem contumeliosarum. Atque ego hæc tam esse, quàm audio non puto: & si sunt occupationibus tuis minùs [b] aduersa, nunc perspice & purga. Legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probãdam: legi nonnullas iracundas. Sed tempore ipso de epistolis. Nam cùm hanc paginam tenerem, L. Flauius, prætor design. ad me venit, homo mihi valde familiaris. Is mihi, te ad procuratores suos litteras misisse: quæ mihi visæ sunt iniquißimæ: ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius heres est, [c] diminuerent antè quàm C. Fundanio pecuniam soluissent. Itémq. misisse ad [d] Apollonienses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent, [e] diminui paterentur, priusquàm Fundanio debitum solutum esset. Hæc mihi verisimilia non videntur. sunt enim à prudentia tua remotißima. Ne [f] diminuat heres? Quid si infitiatur? Quid si omnino non debetur? Quid? prætor solet iudicare deberi? Quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis: SED VIA IVRIS EIVSMODI EST QVIBVSDAM IN REBVS, VT NIHIL SIT LOCI GRATIÆ. *Atque ita mihi dicebat Flauius scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda [g] laturum. Quid multa? ferebat grauiter, [h] id vehemẽter mecum querebatur, orabátque, vt ad te quàm diligentißimè scriberem: quod facio, & te prorsus vehementer etiam atque etiam rogo, vt & procuratoribus Flauij re-*

a L. serum est enim
b L. animaduersa,
c L. deminuerent
d L. Apollonidienseis.
e L. deminui
f L. deminuat
g fort. illaturum. al. daturum.
h fort. & vehemẽter &c.

mittas [a] diminuendo, & de [b] Apolloniensibus nequid perscribas quod contra Flauium sit: amplius, & Flauij causa, & scilicet Pompeij, facias omnia. Nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum, tibi liberalem me videri. [c] sed & te oro, vt tu ipse auctoritatem, & monumentum aliquod decreti, aut litterarum tuarũ relinquas, quod sit ad Flauij rem, [d] & ad causam accommodatum. Fert enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui iuris, dignitatísque [e] retinens, se apud te neque amicitia, neque iure valuisse: &, vt opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæsar tibi commendarunt: & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certè. Quare si vlla res est, [f] quàm tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. Si me amas, cura, elabora, perfice, vt Flauius & tibi, & mihi quàm maximas gratias agat. hoc te ita rogo, vt maiore studio rogare non possim. Quòd ad me de Hermia scribis, mihi mehercule valde molestum fuit. Litteras ad te parum fraternè scripseram: quas oratione Diodoti, Luculli liberti, commotus, de pactione statim quòd audieram, iracundiùs scripseram, & reuocare cupiebam. huic tu epistolæ nõ fraternè scriptæ, fraternè debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio, [g] Scæuula, te ab iis diligi (vt scribis) vehementer gaudeo. cetera fuerunt in eadẽ epistola grauiora, quàm vellem, ὀρθὰν τὰν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. Maiora ista erunt. Meæ obiurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ sunt nonnullæ, sed tamen mediocres, & paruæ potiùs. Ego te numquam vlla in re dignum minima reprehensione putassem, cùm te sanctissimè gereres, nisi inimicos multos haberemus. Quæ [h] ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ, in qua & maneo, & manebo, & idem vt facias, non desistam rogare. Attalus Iphemenus mecum egit, vt se ne impedires, quo minùs quod ad Q. Publiceni statuam decre-

a L. deminuendo,
b L. Apollonidiensib. ne quid præscr.
c L. sed te oro,
d fort. & causam acc.
e fort. retinentiss.
f al. quam tibi faciendam me petente putes,
g v. c. Scæuola,
h L. ad te cũ aliqua

tum est, erogaretur: quod ego te & rogo, & admoneo, ne talis viri, támque nostri neceſſarij, honorem minui per te, aut impediri velis. Præterea Æſopi tragœdi, nostri familiaris, Licinius ſeruus, tibi notus, aufugit. Is Athenis apud Patronem Epicuréum pro libero fuit. inde in Aſiam venit. Poſtea Plato quidam Sardianus, Epicuréus, qui Athenis ſolet eſſe multùm, & qui tum Athenis fuerat, cùm Licinius eò veniſſet, cùm eum fugitiuum poſtea eſſe ex Æſopi litteris [a] cognoſceret, hominem comprehendit, & in cuſtodiam Epheſi tradidit: [b] ſed in publicam, vel in piſtrinum, non ſatis ex litteris eius intelligere potuimus. Tu, quoquo modo, quoniam Epheſi eſt, hominem inueſtiges velim, ſummáque diligentia vel tecum deducas. Noli ſpectare, quanti homo ſit: parui enim pretij eſt, qui iam nihili ſit: ſed tanto dolore Æſopus eſt affectus propter ſerui ſcelus, & audaciam, vt nihil ei gratius facere poſſis, quàm ſi illum per te recuperarit. Nunc ea cognoſce, quæ maximè exoptas. Rempub. funditus amiſimus: adeò vt Cato, adoleſcens nullius conſilij, ſed tamen ciuis Rom. & Cato, vix viuus [c] effugeret, quòd, cùm Gabinium de ambitu vellet poſtulare, neque prætores diebus aliquot adiri poſſent, vel poteſtatem ſui facerent, in contionem adſcẽdit, & Pompeium priuatus dictatorẽ appellauit. propius nihil eſt factum, quàm vt occideretur. Ex hoc, qui ſit ſtatus totius reip. videre potes. Noſtræ tamen cauſæ non videntur homines defuturi. mirandum in modũ profitentur, offerunt ſe, pollicentur: & quidem cùm ſpe ſum maxima, tum maiore etiam animo. ſpero ſuperiores fore nos: confido animo, [2] [d] vt in hac rep. ne caſum quidem vllum pertimeſcam: ſed tamen res ſic ſe habet. Si diem nobis Clodius dixerit: tota Italia concurret, vt multiplicata gloria diſcedamus. ſin autem vi agere conabitur: ſpero fore, ſtudiis non ſolùm amicorum, ſed etiam alienorum, vt vi re-

a L. cognoſcet,
b L. ſed in publicámne, an piſtrinum,
c fort. effugerit,
d L. vt in hac re

sistamus. Omnes & se, & suos liberos, amicos, clienteis, libertos, seruos, pecunias denique suas pollicentur. Nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. Siqui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum regum odio, se cum bonis cõiungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quib. ego ita credo, vt nihil de mea comparatione [a] diminuam. Tribuni pl. desi. sunt nobis amici. COSS. se optime ostendunt. Prætores habemus, amicissimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum: bonos etiam alios: sed hos singulareis. Quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. De singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebrò certiorem.

[a] L. deminuam.

MARCVS Q. FRATRI S. 3

MI frater, mi frater, mi frater, túne id veritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine litteris miserim? aut etiam ne te videre voluerim? Ego tibi irascerer? tibi ego possẽ irasci? scilicet: tu enim me afflixisti: tui me inimici, tua me inuidia, ac nõ ego te miserè perdidi. Meus ille laudatus consulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas: tibi velim ne quid eripuerit; præter vnum me. Sed certè à te mihi omnia semper honesta, & iucunda [b] ceciderunt. A me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, desiderium, mæror, solitudo. Ego te videre noluerim? Immò verò me à te videri nolui. Non enim vidisses fratrem tuum: non eum, quem reliqueras: non eum, quem noras: non eum, quem flens flentem, prosequentem proficiscens dimiseras: ne vestigium quidem eius, nec simulachrum: sed quandam effigiem spirantis mortui. Atque vtinam me mortuum priùs vidisses, aut audisses. Vtinam te non solùm vitæ, sed etiam dignitatis meæ superstitem reliquissem. Sed testor

[b] L. acciderunt.

omneis deos, me hac vna voce à morte esse reuocatum, quòd omnes in mea vita partem aliquam tuæ vitæ repositam esse dicebant. Quare peccaui, sceleratéque feci. nam si [f]cecidissem, mors ipsa meam pietatem, amorémq. in te facilè defenderet. Nunc commisi, vt viuo me careres, viuo me aliis indigeres: mea vox in domesticus periculus potißimùm occideret, quæ sæpe alienißimis præsidio fuisset. Nam quòd ad te pueri sine litteris venerunt, quoniam vides non fuisse [a]iracundiæ causa, certè pigritia fuit, & quædam infinita vis lacrymarum, & dolorum. Hæc ipsa me quo fletu putas scripsisse? eodem, quo te legere certò scio. An ego possum aut non cogitare aliquando de te, aut vmquam sine lacrymis cogitare? Cùm enim te desidero, fratrem solum desidero. [b]Ego verò [1]suauitate propè fratrem, propè æqualem, obsequio filium, consilio parentem. Quid mihi sine te vmquam, aut tibi sine me, iucundum fuit? Quid, quòd eodem tempore desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio? effigiem oris, sermonis, animi mei? [c]Quid filium venustißimum, mihíque dulcißimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorem puerum quàm vellem. sentiebat enim miser iam, quid ageretur. Quid verò tuum filium? quid? [2]imaginem [d]meam, quam meus Cicero & amabat, vt fratrem, & iam, vt maiorem fratrem, verebatur? Quid quòd mulierem miserrimam, fidelißimam coniugem, me prosequi non sum passus, vt esset quæ reliquias communis calamitatis, communeis liberos tueretur? Sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi litteras ad te Philogono, liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi verbis meis nuntiarunt, vt Romam protinus pergas, & properes. Primùm enim [e]te præsidio esse volui, si qui essent inimici, quorum crudelitas nondum esset nostra calamita-

f. v. e. occidissem,

a L. iracundiam, causā: al. iracundiā in causa,

b L. Ego verò suauitate fratrem, ætate propè æqualem, obs.

c fort. Quid quòd filium ven.

d fort. tuam,

e L. te tuis præsidio, &c.

te satiata. Deinde *congressus nostri lamentationem pertimui: digressum verò non tulissem: atque etiam idipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi non posses.* His *de causis hoc maximum malum, quòd te non vidi, quo nihil amantißimus, & coniunctißimis fratribus acerbius, ac miserius videtur accidere potuisse: minùs acerbum,*[a] *minùs miserum fuit, quàm fuisset* [b]*tum congreßio, tum verò digreßio nostra.* Nunc, *si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper videbar, non possum, erige te, & confirma, si qua subeunda dimicatio erit.* Spero, *si quid mea spes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiam misericordiam nostri, præsidij laturam. sin eris ab isto periculo vacuus: ages scilicet, si quid agi posse de nobis putabis. de quo scribunt ad me quidem multi multa, & se sperare demonstrant: sed ego, quid sperem non dispicio, cùm inimici plurimùm valeant, amici partim deseruerint me, partim etiam prodiderint: qui in meo reditu fortasse reprehensionem sui sceleris* [c] *pertimescant.* Sed, *ista qualia sint, tu velim perspicias, mihíque declares.* Ego *tamen, quamdiu tibi opus erit, si quid periculi subeundum videbis, viuam. diutiùs in hac vita esse non possum.* Neque *enim tantum virium habet vlla aut prudentia, aut doctrina, vt tantum dolorem poßit sustinere.* Scio *fuisse & honestius moriendi tempus, & vtilius: sed non hoc solùm: multa alia prætermisi: quæ si queri velim præterita, nihil agam, nisi vt augeam dolorem tuum, indicem stultitiam meam.* Illud *quidem nec faciendum est, nec fieri potest, me diutiùs, quàm aut tuum tempus, aut firma spes postulabit, in tam misera, támque turpi vita commorari: vt, qui modò fratre fuerim, liberis, coniuge, copiis, genere ipso pecuniæ beatißimus: dignitate, auctoritate, existimatione, gratia non inferior, quàm qui vmquam fuerunt*

a al. minùsq.
b al. cùm
c al. pertimescunt.

amplißimi: is nũc in hac tã afflicta, perditáq. fortuna, neque me, neque meos lugere diutiùs poßim. Quare quid ad me scripsisti de permutatione? quasi verò nunc me non tuæ facultates sustineant. Qua in re ipse video miser, & sentio, quid sceleris admiserim, cùm de visceribus tuis, & filij tui, satisfacturus sis, quibus debes: ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine frustra dißiparim. Sed tamen & M. Antonio, quantum tu scripseras, & Cæpioni tantundem solutum est: mihi ad id, quod cogito, hoc, quod habeo satis est. siue enim restituimur, siue desperamur, nihil amplius opus est. Tu si fortè quid erit molestiæ, te ad Crassum, &

a L.Calidium *ad [a]Callidium conferas, censeo. Quantum Hortensio credendum sit, nescio. me summa simulatione amoris, summáque aßiduitate quotidiana sceleratißimè, insidiosißiméque*

b al.adiuncto Q.Arrio: *tractauit, [b]adiuncto quoque Arrio: quorum ego consiliis,*

c fort.induetus, ac destitutus *promißis, [c]præceptis distitutus in hanc calamitatem incidi. Sed hæc occultabis, ne quid obsint. Illud caueto: & eò puto per Pomponium fouendum tibi esse ipsum Hortensium, ne ille versus, qui in te erat collatus, cùm ædilitatem petebas, de lege Aurelia, falsò testimonio confirmetur. Nihil enim tam timeo, quàm ne, cùm intelligant homines, quantum misericordiæ nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te vehementiùs. Messallam tui studiosum esse arbitror: Pompeium etiam simulatorem puto. Sed hæc vtinam non experiare: quod precarer deos, nisi meas preces audire desiissent. Verumtamen precor, vt his infinitis*

d fort.in quibus tamen non m. *nostris malis contenti sint: [d]in quibus non modò tamen nullius inest peccati infamia: sed omnis dolor est, quòd optimè factis pœna est maxima constituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronémque nostrum, quid ego, mi frater, tibi commendem? quin illud mæreo, quod tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. Sed, te incolu-*

mi,orbi non erunt. [a] Reliqua,*ita mihi salus aliqua detur, potestásque in patria moriendi, vt me lacrymæ non sinunt scribere.* Etiam Terentiam *velim tueare,mihique de omnibus rebus rescribas. Sis fortis,quoad rei natura patiatur.* Id. Iuniis,Thessalonicæ.

a fort. De reliqua,

MARCVS Q. FRATRI S. 4

AMabo te,mi frater,ne,si vno meo facto & tu,& omnes mei corruistis,improbitati, & sceleri meo potiùs, [1] *quàm imprudentiæ,*[b] *misericordiæque asignes. nullum est meum peccatum,nisi quòd iis credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi,aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar.* Intimus,*proximus, familiarissimus quisq; aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit.* [2] Ita *mihi nihil misero* [c] *præter fidem amicorum, cautum meum consilium fuit. Quòd si te satis innocentia tua, & misericordia hominum vindicat hoc tempore à molestia: perspicis profectò ecquænam nobis spes salutis relinquatur. Nã me* Pomponius, & Sextius, & Piso *noster adhuc* Thessalonicæ *retinuerunt, cùm longiùs discedere propter nescio quos motus vetarẽt. verùm ego magis exitũ,illorum litteris,quàm spe certa exspectabã.* Nam *quid sperem,potentissimo inimico,dominatione obtrectatorũ,infidelib.amicis,plurib.inuidis?*[d] *Denotius autẽ tribunis pl.est ille quidẽ in me officiosissimus.* Sextius,[e] *& spero,* Curtius,Milo,Fadius,[f] Gratidius:*sed valde aduersante* Clodio: *qui etiã priuatus eadem manu poterit contiones concitare:deinde etiã intercessor parabitur.* Hæc *mihi proficiscẽti non proponebãtur:sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. Quid tu igitur? inquies. Quid? multa conuenerunt,quæ mentem exturbarẽt meam: subita defectio* Pompeij,*alienatio* COSS.*etiam prætorum*

b L.miseriæque aff.,

c fort. præter fidem amicorum defuit: cautum m.c. fuit. al. præter fidem amicorum, nõ cautum: cautum meum conf. fuit.

d L. De nouis autem

e L. & (vt spero)

f L. Fabricius:

timor, publicanorum arma, lacrymæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt: quod certè & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabileis dolores fuit aptißimum. Sed de hòc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaëtonti dedi. Nunc tu, quoniam in tantum luctum, & laborem detrusus es, quantum nemo vmquam:[a] si releuare potes communem casum misericordia hominum: scilicet incredibile quiddam assequêris. sin planè occidimus: (me miserum) ego omnibus meis exitio fuero, quibus antè dedecori non eram. Sed tu, vt antè ad te scripsi, perspice rem, & pertenta: & ad me, vt tempora nostra, non vt amor tuus fert, verè perscribe. Ego vitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandum esse, retinebo. Tu nobis amicißimum Sextium cognosces: credo tua causa, vel Lentulum, qui erit C O S. *quamquam sunt facta verbis difficiliora. Tu & quid opus sit, & quid sit, videbis omnino. Si tuam solitudinem, communémque calamitatem nemo despexerit: aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. sin te quoque inimici vexare cœperint, ne cessaris. Non enim gladiis*[b] *tecum, sed litibus agetur. Verùm hæc absint velim. Te oro, vt ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potiùs, aut consilij putes minùs esse, quàm antea: amoris verò, & officij non minùs.*

M.T.

a v.c. si leuare

b v. c. mecũ

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINCTVM FRATREM,

LIBER II.

MARCVS Q. FRATRI S. 1

EPISTOLAM, *quam legisti, manè dederam. sed fecit humaniter* Licinius, *quòd ad me, misso senatu, vesperi venit, vt, si quid esset actum, ad te (si mihi videretur) perscriberem.* Senatus *fuit frequentior, quàm putabamus esse posse mense* Decembri *sub dies festos.* Consulares *nos fuimus, & duo consules designati* P. Seruilius, M. Lucullus:[a] *Lupus,* Volcatius, Glabrio *prætt.* Sanè *frequentes fuimus: omnino ad ducentos.* Commorat *exspectationem* Lupus. *egit causam agri* Campani *sanè accuratè. auditus est magno silentio. materiam rei non ignoras. nihil ex nostris actionibus prætermisit.* Fuerunt *nonnulli aculei in* C. *Cæsarem. contumeliæ in* Gellium. *expostulationes cum absente* Pompeio. Causa *verò perorata, sententias se rogaturum negauit, nequod onus simultatis nobis imponeret.* Ex *superiorum temporum conuiciis, & ex præsenti silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit.* Milo *cœpit dimittere.* Tum Marcellinus, Noli, *inquit, ex taciturnitate nostra, Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare.* Ego, *quod ad me attinet, idémque arbitror ceteros, idcirco taceo, quòd non existimo, cùm* Pompeius *absit, causam agri* Campani *agi conuenire.* Tum

[a] fort. Lepidus,

ille, se senatum negauit tenere. Racilius surrexit, & de iudiciis referre cœpit. Marcellinum quidem primum rogauit. Is cùm grauiter de Clodianis incendiis, trucidationibus, lapidationibus questus esset: sententiam dixit, [a] vt ipse iudices per præt. vrbanum sortiretur, iudicum sortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuisset, eum contra remp. esse facturum. Approbata valde sententia, C. Cato contrà dixit, & Cassius, maxima acclamatione senatus, cum comitia iudiciis anteferret. Philippus assensit Lentulo. Postea Racilius de priuatis me primum sententiam rogauit. Multa feci verba de toto furore, latrocinióque P. Clodij: eum, tanquam reum, accusaui multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus. Orationem meam collaudauit satis multis verbis, non mehercule indisertè [b] Seuerus Antistius: isque iudiciorum causam suscepit, antiquissimámque se habiturum dixit. Ibatur in eam sententiam. Tum Clodius rogatus, [1] diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio se contumaciter, [c] vrbanéque vexatum. Deinde eius operæ repente à Græcostasi, & gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sextilium, & amicos Milonis incitatæ. Eo metu iniecto repentè magna querimonia omnium discessimus. Habes acta vnius diei. reliqua, vt arbitror, in mensem Ianuarium reiicientur. De tribunis pl. longè optimum Racilium habemus. videtur etiam Antistius amicus nobis fore. nam Plancius, totus noster est. Fac, si me amas, vt consideratè, diligentérque nauiges de mense Decembr.

a fort. vt ipse iudices prætor vrbanus sortiretur:

b L. Sex. Vetus

c L. inurbanéque

MARCVS Q. FRATRI S. 2

NON occupatione, qua eram sanè impeditus, sed paruula lippitudine adductus sum, vt dictarē hanc epi-

ſtolam:[a] & non, vt ſoleo ad te, ipſe ſcriberem. Et primùm me tibi excuſo in eo ipſo, in quo te accuſo. me enim adhuc nemo rogauit, num quid in Sardiniam vellem:[b] te puto ſæpe habere, etſi non ſemper, qui, num quid Romã velis, quærãt. Quòd ad me de Lẽtuli, & Sexti nomine ſcripſiſti, locutus ſum cũ Cincio. Quoquomodo res ſe habet, nõ eſt facillima, ſed habet profectò quiddã Sardinia appoſitũ ad recordationem præteritæ memoriæ. Nam, vt ille Gracchus augur, poſteaquàm in iſtam prouinciam venit, recordatus eſt, quid ſibi, in campo Martio comitia conſulum habenti, contra auſpicia accidiſſet: ſic tu mihi videris in Sardinia de forma Minuciana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitaſſe. Sed ego adhuc emi nihil. Culleonis auctio facta eſt. Tuſculano emtor nemo fuit. ſi condicio valde bona fuerit, fortaſſe non omittã. De ædificatione tua, Cyrum vrgere non ceſſo. ſpero eum in officio fore. ſed omnia ſunt tardiora, propter furioſæ ædilitatis exſpectationem. Nam comitia ſine mora futura vidẽtur. edicta ſunt [c] ad XI. kal. Febr. Te tamen ſollicitum eſſe nolo. omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino factum eſt. S.C. cum multitudine eum reduci, periculoſum reip. videri. Reliqua cùm eſſet in ſenatu cõtentio, Lentulúſne, an Pompeius reduceret: obtinere cauſam Lentulus videbatur. In ea re nos & officio erga Lentulũ mirificè, & voluntati Pompeij præclarè ſatisfecimus. ſed per obtrectatores Lentuli res [d] calumnia extracta eſt. Conſecuti ſunt dies comitiales, per quos ſenatus haberi non poterat. Quid futurum ſit latrocinio tribunorum, non diuino: ſed tamen ſuſpicor, per vim rogationem Caninium perlaturum. In ea re Pompeius quid velit, non diſpicio. Familiares eius quid cupiant, omnes vident. Creditores verò regis apertè pecunias ſuppeditant contra Lentulum. Sine dubio res à Lentulo remota

a L. & non, vt ad te ſoleo, ad te ipſe ſcr.
b al. te puto, & ſi non ſemper, ſæpe certè habere, qui, n.
c L. à. d.
d v. c. & L. kalumnia

videtur esse, cum magno meo dolore: quamquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei [a] succensere possemus. [b] *Tu, si ita expedit, velim quamprimùm bona, & certa tempestate conscendas, ad méque venias. innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostrique valent.* XIIII. *Kal. Febr.*

a q.v.c. suscensere
b L. Tu si ista expedisti, velim q.

MARCVS Q. FRATRI S. 3

SCripsi ad te antea superiora: nunc cognosce postea, quæ sint acta. A Kal. Febr. legationes in idus Febr. reiiciebătur. eo die res cōfecta non est. [c] Ad IIII. Non. Febr. Milo affuit. ei Pompeius aduocat⁹ venit. Dixit Marcellus, à me rogatus. honestè discessim⁹. producta dies est in IIII. Id. Febr. Interim reiectis legationibus [d] in idus, referebatur de prouinciis quæstorum, [e] & de ornandis prætoribus. Sed res, multis querelis de rep. interponendis, nulla transacta est. [f] Cato legem promulgauit de imperio Lentuli abrogando. vestitum filius mutauit. [g] Ad IIII. Iduum Febr. Milo affuit. dixit Pompeius, siue voluit. Nam, vt surrexit, operæ Clodianæ clamorem sustulerunt: idque ei perpetua oratione contigit, non modò, vt acclamatione, sed vt conuicio, & maledictis impediretur. Qui vt perorauit (nam in eo sanè fortis fuit: non est deterritus: dixit omnia, atque interdum etiam silentio, [h] cum auctoritate peregerat:) sed vt perorauit, surrexit Clodius. [i] & tantus clamor à nostris (placuerat enim referre gratiam) vt neque mente, neque lingua, neque ore consisteret. Ea res acta est, cùm H. VI. vix Pompeius perorasset, vsque ad H. VIII. cùm omnia maledicta, versus etiam obscænissimi [2] in Clodium, & Clodiam dicerentur. Ille furens, & exsanguis interrogabat suos in clamore ipso, quis esset, qui plebem fame necaret. respondebăt

c L. A. d.
d L. in VIII. idus. Ref.
e L. & de ornandis prætoriis.
f al. C. Cato
g L. A. d. VIII. idus Milo aff.
h L. cum auctoritate semper:) sed vt p.
i L. ei tantus

operæ, Pompeius. Quis Alexandriam ire cuperet. Respondebant, Pompeius. Quem ire vellent. Respondebant, Crassum. Is aderat tum, Miloni animo non amico. H. ferè IX. quasi signo dato, Clodiani nostros consputare cœperunt. Exarsit dolor. Vrgere illi, vt loco nos mouerent. Factus est à nostris impetus, fuga operarum. Eiectus de Rostris Clodius: ac nos quoque tum fugimus, ne quid in turba. Senatus vocatus in Curiam: Pompeius domum. Neque ego tamen in senatum, ne aut de tantis reb. tacerem, aut in Pompeio defendẽdo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem, res in posterũ dilata est. Clodius in Quirinalia produxit diẽ.[a] Ad VI. Id. Febr. *senatus ad Apollinis fuit, vt Pompeius adesset. Acta res est grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum est.*[b] Ad VII. Id. *ad Apollinis S.C. factum est, ea, quæ facta essent* [c] ad VIII. Id. *contra remp. esse facta.* Eo die Cato est *vehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua, tanquam reum, accusauit.* De me multa, *me inuito, cum mea summa laude, dixit.* Cùm *illius in me perfidiam increparet, auditus est magno silentio maleuolorum.* Re*spondit ei vehementer Pompeius, Crassúmque descripsit: dixítque apertè, se munitiorem ad custodiendam vitam suam fore, quàm Africanus fuisset: quem C. Carbo interemisset.* Itaq. *magnæ mihi res iam moueri videbantur.* Nam *Pompeius hæc intelligit, nobiscúmq; communicat, insidias vitæ suæ fieri: C. Catonẽ à Crasso sustentari: Clodio pecuniam suppeditari: vtrumque & ab eo, & à Curione,* [d] *Bibulo, ceterisque suis obtrectatoribus, confirmari: vehementer esse prouidendum, ne opprimatur, contionario illo populo à se propè alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, iuuentute improba. Itaque se comparat, homines ex agris* [e] *accersit. Operas autem suas* Clodius *confirmat. ma-*

a L.A.d.idus

b L.A.d.VII. idus ad Ap.

c L.a.d.VIII. idus,

d L. & à Bibulo,

e L.arcessit.

nus ad Quirinalia paratur: in eo multo sumus superiores ipsius copiis.[a] *Sed magna manus ex Piceno, & Gallia exspectatur, vt etiam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resistamus.*[b] Ad IIII. Id. *Sestius ab indice Cn. Nerio, Pupinia, de ambitu est postulatus: & eodem die à quodam M. Tullio de vi. Is erat æger. domum (vt debuimus) ad eum statim venimus: eique nos totos tradidimus: idque fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure* [c] *succēsere putabant. vt humanissimi, gratissimique & ipsi, & omnibus videremur: itaque faciemus. sed idem* [d] *Nerius index* [e] *edidit ad allegatos, Cn. Lentulū Vacciam, & C. Cornelium. Eodem die S. C. factum est, Vt sodalitates, decuriatique discederent: lexque de iis ferretur, Vt, qui non discessissent, ea pœna, quæ est de vi, tenerentur.* [f] Ad III. Id. *dixi pro Bestia de ambitu apud prætorem. Cn. Domitium in foro medio, maximo cōuentu: incidique in eum locum in dicendo, cùm* [g] *Sestius multis in templo Castoris vulneribus acceptis subsidio Bestiæ seruatus esset. Hic* προῳκονομησάμην [h] *quiddam* εὐκαίρως *de iis, quæ in* [i] *Sestium apparabantur crimina: & eum ornaui veris laudibus, magno assensu omnium res homini fuit vehemēter grata. Quæ tibi eò scribo, quòd me de retinenda* [k] *Sestij gratia litteris sæpe monuisti. Prid. Id. hæc scripsi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptiis eram cenaturus. Cetera sunt in rebus nostris* [l] *huiusmodi (vt tu mihi ferè diffidenti prædicabas) plena dignitatis, & gratiæ: quæ quidem tua, mi frater, prudentia, patientia, virtute, pietate, suauitate etiam, tibi, mihique sunt restituta. Domus tibi ad lucum Pisonis Liciniana conducta est. sed, vt spero, paucis mensibus post* Kal. *Quinct. in tuam commigrabis. Tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. A te post illam Olbiensem epistolam nullas litteras accepi. Quid agas, & vt te*

a L. & magnam.
b L. A. d. IIII. idus Sextius ab Indice Cn.
c v. c. & L. suscensere
d L. Nerius Index
e L. ad alligatos,
f L. A. d. III.
g L. Sextius
h al. quidem
i L. Sextium
k L. Sextij
l L. (cuiusmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas)

oblectes, scire cupio: maximéque teipsum videre quamprimùm. Cura mi frater, vt valeas, & quamquam est hiems, tamen Sardiniam istam esse cogites. XV. Kalend. Mart.

MARCVS Q. FRATRI S. 4

[a] S*Estius noster absolutus est ad* III. *Id. Mart. &, quod vehementer interfuit reip. nullam videri in eiusmodi causa dissensionem esse, omnibus sententiis absolutus est. Illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexeram, ne cui iniquo relinqueremus vituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius peruersitatem quibusdam in reb. quàm humanißimè ferremus: scito hoc nos in eo iudicio consecutos esse, vt omnium gratißimi iudicaremur.* Nam *in defendendo moroso homine cumulatißimè satisfecimus, & (id quod ille maximè cupiebat)* Vatinium, *à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, diis, hominibúsque*[b] *plaudentibus.* Quinetiam Paullus *noster cùm testis productus esset in* [c] *Sestium, confirmauit, se nomen* Vatinij *delaturum, si* Macer Licinius *cunctaretur: &* Macer *à* [d] *Sestij subselliis surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. Quid quæris? homo petulans, & audax,* Vatinius *valde perturbatus, debilitatúsque discesßit.* Quinctus *tuus, puer optimus, eruditur egregiè.* Hoc *nunc magis animaduerto, quòd* Tyrannio *docet apud me.* Domus *vtriusque nostrûm ædificatur strenuè.* Redemtori *tuo dimidium pecuniæ curaui. Spero nos ante hiemem contubernaleis fore.* De *nostra* Tullia, *tui mehercule amantißima, spero cum* Craßipede *nos confecisse. Dies erant duo, qui post* Latinas *habentur religiosi.* [e] *ceterùm qui confectum erat.* [f] Latiar *erat exiturus.*

a L. Sextius n. abs. a. d. III.

b al. applaudentibus.

c L. Sextium,

d L. Sextij

e L. ceteroqui conf. al. ceterùm conf.

f L. Latiari erat exitur⁹.

MARCVS Q. FRATRI S. 5

[g] A*D* VIII. *Id. Apr. sponsalia* Craßipedi *præbui.* Huic *conuiuio puer optimus* Qu. *tuus, meúsq;, quòd per-*

g L. a. d. VI. idus

a a.d.VI.idus

leuiter commotus fuerat, defuit: [a] *ad* III.*Id.* Apr. *veni ad* Quinctum, *cúmque vidi planè integrum, multúmque is mecum sermonem habuit, & perhumanum, de discordiis mulierum nostrarum.* Quid *quæris? nihil festiuius.* Pomponia *autem etiam de te questa est. sed hæc coràm agemus.* A *puero vt discessi, in aream tuam veni. res agebatur multis structoribus.* Longilium *redemtorem cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se velle nobis placere.* Domus *erit egregia. magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itémque nostra celeriter ædificabatur.* Eo *die cenaui apud* Crassipedem. *cenatus, in hortos ad* Pompeium *lectica latus sum.* Lucceium *conuenire non potueram, quòd* [b] *abfuerat. videre autem volebam, quòd eram postridie* Roma *exiturus, & quòd ille in* Sardiniam *iter habebat.* Hominem *conuéni, & ab eo petiui, vt quamprimùm te nobis redderet. statim dixit.* Erat *autem iturus (vt aiebat)* [c] *ad* II.*Id.* Apr. *vt aut* Labrone, *aut* Pisis *conscenderet.* Tu, *mi frater,* [d] *simulac ille venerit, primam nauigationẽ (dummodò idonea tempestas sit) ne omiseris.* Ad III. *Id.* Apr. *ante lucem hanc epistolam dictauerã, scripserámq. in itinere, vt eo die apud* T. Titium *in* Anagnino *manerem. postridie autem in* Laterio *cogitabam: inde, cùm in* Arpinati *quinque dies fuissem, ire in* Pompeianum: *rediens adspicere* Cumanum, *vt, quoniam in* Non. Maias Miloni *dies producta est, prid.* Non. Romæ *essem, téque, mi carissime, & suauissime frater, ad eam diem (vt sperabam) viderem.* Ædificationem Arcani *ad tuum aduentum sustentari placebat.* Fac, *mi frater, vt valeas, quamprimúmque venias.*

b L. afuerat.

c L. a.d.III. idus Apr.

d L. simul vt ille ven.

MARCVS Q. FRATRI S. 6

e fort. exspectatas primò quidem cum

O Litteras *mihi tuas iucũdissimas,* [e] *exspectatas, ac primo quidem cum desiderio, nunc verò etiam cum ti-*

more. Atque has ſcito litteras me ſolas accepiſſe poſt illas, quas tuus nauta attulit, Olbia datas. Sed cetera (vt ſcribis) præſenti ſermoni reſeruentur. hoc tamen non queo differre. Idib. Maiis ſenatus frequens, diuinus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda. Adiurat [a] *Porcilius hoc nemini accidiſſe. Foris valde plauditur. Mihi cùm ſua ſponte iucundum, tum iucundius, quòd me abſente (eſt enim* εἰλικρινὲς *iudicium) ſine oppugnatione, ſine gratia noſtra. eram Antij. Quòd Idibus, & poſtridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non eſt actum. In hac cauſa mihi aqua hæret. Sed plura quàm conſtitueram. coràm enim. Vale, mi optime, & optatiſsime frater, & aduola. Idem te noſtri rogant pueri: illud ſcilicet, cenabis cùm veneris.*

MARCVS Q. FRATRI S. 7

PLaciturum tibi eſſe librum meum ſuſpicabar: tam valde placuiſſe, quàm ſcribis, valde gaudeo. [1] *Quòd me admones* [b] *de non curantia, ſuadéſque, vt meminerim Iouis orationem, quæ eſt in extremo illo libro: ego verò memini, & illa omnia mihi magis ſcripſi, quàm ceteris. Sed tamen poſtridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio veni ad Pompeium. Cúmque ego egiſſem de iſtis operibus, atque inſcriptionibus,* [c] *perbenignè mihi reſpondit: magnam ſpem attulit. cum Craſſo ſe dixit loqui velle: mihíque vt idem facerem, ſuaſit. Craſſum COS. ex ſenatu domum reduxi: ſuſcepit rem: dixítque eſſe quòd Clodius hoc tempore cuperet per ſe, & per Pompeium conſequi: putare ſe, ſi ego eum non impedirem, poſſe me adipiſci ſine contentione quod vellem. totum ei negotium permiſi, méque in eius poteſtate dixi fore. Interfuit huic ſermoni P. Craſſus adoleſcens, noſtri (vt ſcis) ſtudioſiſsimus. Illud autem, quod cupit Clodius, eſt legatio aliqua: ſi minùs per*

a al. Procilius

b L. de noſtra Vrania,

c L. per mihi benignè reſp.

a L. aut ad Brogitarum,

senatum, per populum, libera, aut Byzantium, [a] *aut Brogitarum, aut vtrumque. Plena res nummorum. Quod ego non nimiùm laboro, etiam si minùs assequor quod volo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est, videntur negotium suscepisse. si perficiunt: optime. sin minùs: ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, vt aduenientem, excipiam libenter: latentem etiam nunc, non excitem. Tribus locis ædifico, reliqua reconcinno: viuo paullò liberaliùs, quàm solebam. Opus erat, si te haberem, paullisper fabris locum dare. sed & hæc (vt spero) breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega: sic, inquam, bonus, vt meliorem non viderim. dies* [b] *comitialeis exemit omneis. nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maximè Catonis: cui tamen egregiè imposuit Milo noster. Nam ille vindex gladiatorum, & bestiariorum emerat de Cosconio, & Pomponio bestiarios: nec sine his armatis vmquam in publico fuerat. hos alere non poterat, itaque vix tenebat. Sensit Milo. dedit cuidam non familiari negotium: qui sine suspicione emeret eam familiam à Catone: quæ simulatque abducta est, Racilius, qui vnus est hoc tempore tribunus pleb. rem patefecit, eósque homines sibi emtos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam proscripsit, se familiam Catonianam venditurum. In eam tabulam magni risus consequebantur.* [c] *Nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. Nam quod de Pompeio Caninius agit, sanè quàm refrixit. neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli vituperatur, & hercule non est idem. Nam apud illam perdi-*

b v.c. comitialis exemit omnis.

c v.c. Hunc igitur C.

tißimam, atque infimam fæcem populi, propter Milonem, suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc vno mihi quidem non satisfacit, quòd eum nimis asperè tractat: quamquam id senatu non inuito facit: quo ego me libentius à curia, & ab omni parte reip. subtraho. In iudiciis ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita vt cùm maximè. Vnum accidit imprudentia Milonis incommodè, de Sexto [a] Cælio: quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. Itaque hominem populus reuocat, & retrahatur necesse est. non enim ferunt homines. & quia, cùm apud suos diceret, pæne damnatus est, vident damnatum. Ea ipsa in re Pompeij offensio nobis obstitit. senatorum enim vrna copiosè absoluit, equitum adæquauit, tribuni ærarij condemnarunt. Sed hoc incommodum, consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, ceteri conciduntur. [b] Cato contionatus est, comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exemti. Appius à Cæsare nondum redierat. Tuas mirificè litteras exspectò: atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam venisse tamen [c] Ostia dicebant, qui te vnicè laudarent, plurimíque in prouincia fieri dicerent. [d] Iidem aiebant nuntiare te prima nauigatione transmissurum. id cupio: &, quamquam teipsum scilicet maximè: tamen etiam litteras tuas antè exspecto. Mi frater, vale.

a L. Clodio:
b L. C. Cato
c L. Olbia
d L. Eosdem

MARCVS Q. FRATRI S. 8

Dederam ad te litteras antea, [e] quibus erat scriptum, Tulliam nostram Crassipedi prid. Non. April. esse [f] desponsatam: ceteráque de rep. priuatáque perscripseram. Postea sunt hæc acta. Nonis Apr. S.C. Pompeio pecunia

e al. in quib.
f v.c. desponsam:

a L. ad ꟸS cccc. *decreta in rem frumentariam* [a] *ad* ꟸS. S.M. CCCC. *Sed eodē die vehementer actum de agro Campano clamore senatus propè contionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas.* Non *prætermittam ne illud quidem,* M. Furium Flaccum, *equitem* R. *hominem nequā,* Capitolini, & Mercuriales *de collegio eiecerunt, præsentem, ad pedes vniuscuiusque iacentem.* [b] Ad III. Id. Maij

b L. A.d. III. S. C. *est factum de ambitu in* Afranij *sententiam, quam ego dixeram cùm tu adesses: sed magno cum gemitu senatus* COSS. *non sunt persecuti eorum sententias: qui* Afranio *cùm essent assensi, addiderunt, vt prætores ita crearentur, vt dies* LX. *priuati essent. eo die* Catonem *planè repudiarunt.* Quid *multa? tenent omnia: idque ita omneis intelligere volunt.*

MARCVS Q. FRATRI S. 9

TV *metuis, ne me interpelles? primò si in isto essem, tu scis, quid sit interpellare.* [1] An te Ateius? *mehercule*

c v.c. & L. videris *mihi docere* [c] *videbaris istius generis humanitatem: qua quidem ego nihil vtor abs te.* Tu *verò, vt me & appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare velim.* Quid *enim mihi suauius?* Non *mehercule quisquam* μυσοπάτακτος *libentiùs sua recentia poëmata legit, quàm ego te audio quacumq; de re, publica, priuata, rustica, vrbana.* Sed *mea*

d L. insulsa verec. *factum est* [d] *inuisa verecundia, vt te proficiscens non tollerem.* [2] Oppofuisti *semel* [e] ἀὐπίεκλον *causam,* Ciceronis *nostri*

e L. αὐτείσχυλον c. al. αὐχυλίλικτον *valetudinem: conticui. iterum* [f] Cicerones: *quieui.* Nunc *mihi iucunditatis plena epistola hoc adspersit molestiæ, quòd*

f al. ceteri omnes: *videris, ne mihi molestus esses, veritus esse, atque etiam nunc vereri.* Litigarem *tecum, si fas esset: sed mehercule istuc si vmquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi ve-*

rebor nequando ego tibi, cùm ſum vnà, moleſtus ſim. Video te ingemuiſſe. ſic fit, εἰδ' ἐν ἅμα ἔζησας.[3] *numquam enim dicam,* ἴα πάσας. *Marium autem noſtrum in lecticam mehercule conieciſſem, non illam regis Ptolemæi Anicianam. memini enim cùm hominem portarem ad Baias, Neapoli, octophoro Aniciano, machærophoris centum ſequentibus, miros riſus nos edere, cùm ille ignarus ſui comitatus, repentè aperuit lecticam, & pæne ille timore, ego riſu corrui. Tunc, vt dico, certè ſuſtuliſſem, vt aliquando ſubtilitatem veteris vrbanitatis, & humaniſsimi ſermonis attingerem. ſed hominem infirmum in villam apertam, ac ne[a]tutam quidem etiam nunc inuitare nolui. Hoc verò mihi peculiare fuerit, hic etiam iſto frui. Nam illorum prædiorum ſcito mihi* [4] *vicinum Marium, lumen eſſe. apud Anicium videbimus vt paratũ ſit. Nos enim ita philologi ſumus, vt vel cum fabris habitare poſsimus. Habemus hanc philoſophiam, non ab Hymetto, ſed ab area Syra. Marius, &* [b]*valetudine eſt, & natura imbecillior. De interpellatione tantum ſumam à vobis temporis ad ſcribẽdum, quantum dabitis. vtinã nihil detis, vt potiùs veſtra iniuria, quàm ignauia mea ceſſẽ. De rep. nimiùm te laborare doleo, & meliorem ciuem eſſe, quàm Philoctetem, qui accepta iniuria, illa ſpectacula quærebat, quæ tibi acerba eſſe video. Amabo te, aduola: conſolabor te, & omnem abſtergebo dolorem, & adduc, ſi me amas, Mariũ. ſed adproperate. Hortus domi eſt.*

a v.c. rudem

b v.c. valitudine

MARCVS Q. FRATRI S. 10

E*Piſtolam hanc conuicio efflagitarũt codicilli tui. Nam res quidem ipſa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad ſcribendum argumenti ſanè dabat. Sed, quemadmodum coràm cùm ſumus, ſermo nobis deeſſe non ſolet, ſic*

epistolæ nostræ debent interdum halucinari. Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisa est, cùm eos præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium nemo defenderet.[1] [a] *De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cùm te vnum dicerent postulationi L. Sexstij Pansæ restitisse. Reliquis diebus. si quid erit, quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. Id. neque tibi, neque Pomponio deero.* [b] *Lucretij poëmata (vt scribis) non ita sunt multis luminibus ingenij: multæ tamen artis. Sed cùm veneris, virum te putabo, si Sallustij Empedoclèa legeris: hominem non putabo. Vale.*

a L. De te à Magnetibus ab Sipulo m.

b L. Lucretij poëmata, vt scribis, ita sunt: multis luminibus ingenij illustrata: multæ tamen etiam artis.

MARCVS Q. CICERONI S. II

GAudeo, tibi iucundas esse meas litteras: nec tamen habuissem scribendi nunc quidem vllum argumentum, nisi tuas accepissem. Nam prid. Id. cùm Appius senatum infrequentem coëgisset, tantum fuit frigus, vt populi conuicio coactus sit nos dimittere. De Commageno rege, quòd rem totam discusseram, mirificè mihi & per se, & per Pomponium blanditur Appius. Videt enim hoc genere dicendi si vtar in ceteris, Februarium sterilem futurum: cúmque lusi iocosè satis: neque solùm illud extorsi oppidulum, quod erat positum* [c] *in Euphrate, & Zeugmate: sed præterea togam sum eius prætextam, quam erat adeptus Cæsare COSS. magno hominum risu cauillatus.* [d] Quòd non vult, inquam, renouare honores eosdem, quo minùs togam prætextam quotannis interpollet, decernendum nihil censeo. *Vos autem homines nobiles, qui* [e] *Busrenum prætextatum non ferebatis, Commagenum feretis? Genus vides, & locum iocandi. Multa dixi in ignobilem regem: quibus totus est explosus. quo genere commo-*

c L. in Euphrate Zeugma: sed pr.

d al. Quòd nolit

e al. Buscisců al. Burisrienum

tus (vt dixi) Appius, totum me amplexatur. Nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere. Sed non faciam, vt illum offendam, ne imploret fidem Iouis Hospitalis: Graios omneis conuocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopompo satisfaciemus. De Cæsare fugerat me ad te scribere. Video enim, quas tu litteras exspectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum reditum esse: vt ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca verba intellexerat, ad quæ rescripsit his verbis, De Cicerone video te quiddam scripsisse: quod ego non intellexi: quantum autem coniectura consequebar, id erat huiusmodi, vt magis optandum, quam sperandum putarem. Itaque postea misi ad Cæsarem eodem illo exemplo litteras. Iocum autem illius de sua egestate ne sis aspernatus. Ad quem ego rescripsi, nihil esse, quòd posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusique in eo genere & familiariter, & cum dignitate. Amor autem eius erga nos perfertur omnium nuntiis singularis. Et litteræ quidem ad id, quod exspectas, ferè cum tuo reditu iungentur, reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modò tabellarios tu præbebis. quamquam eiusmodi frigus impendebat, vt summũ periculum esset, ne Appio suæ ædes vrerentur. Vale.

MARCVS Q. FRATRI S. 12

Risi niuem atram: téque hilari animo esse, & prompto ad iocandum, valde me iuuat. De Pompeio, assentior tibi, vel tu potiùs mihi. nam, vt scis, iampridem istum canto Cæsarem. mihi crede, in sinu est: neque ego discingor. Cognosce nunc idus. Decimus erat Cælio dies. Domitius

ad numerum iudices non habuit. vereor ne homo tæter, & ferus, Pola Seruius ad accusationem veniat. nam noster Cælius valde oppugnatur à gente Clodia. certi nihil est adhuc: sed veremur. Eodem igitur die Tyriis est senatus datus frequens: frequentes contrà Syriaci publicani. vehementer vexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eũ essent cum equis prosecuti: C. noster Lamia paullo ferociùs, cùm Domitius dixisset, veſtra culpa hæc acciderunt equites R. diſſolutè enim iudicatis: *Nos iudicamus, vos laudatis, inquit. Actum est eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege* [a] *Pupia, quo minùs habeat senatum, & quòd Gabinia sanctũ sit, etiam cogi ex Kal. Febr. vsque ad Kal. Mart. Legatis senatũ quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martiũ. Sed tamen his comitialib. tribuni pleb. de Gabinio se acturos esse dicũt. Omnia colligo, vt noui scribam aliqui ad te. sed vt vides, res me ipsa deficit.* [b] *Itaque ad Callisthenem, & ad Philistum redeo: in quibus te video volutatum.* I [c] *Callisthenis quidem, vulgare, & notum negotiũ, quemadmodum Græci aliquot locuti sunt. Siculus ille, capitalis, creber, acutus, breuis. pæne pusillus Thucydides: sed vtros eius habueris libros (duo enim sunt corpora) an vtrosq;, nescio. Me magis de Dionysio delectat. ipse est enim veterator magnus, & perfamiliaris Philisto. Sed quod adscribis, aggrederísne ad historiam? me auctore potes. &, quoniam tabellarios subministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. Oblecta te cum Cicerone nostro quambellissimè.*

a L. Puppia,

b L. Itaq. ad Callisthenẽ, & Philiſtum: in quib. &c.

c L. Calliſthenes quidem,

MARCVS Q. FRATRI S. 13

DVas adhuc à te accepi epistolas: [a] quarum alteram in ipso discessu nostro, alteram Arimino datam. plureis, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præterquàm quòd sine te, ceterũ satis commodè oblectabã, & eram in iisdẽ locis vsque ad Kal. Iun. futurus. Scribebam illa, quæ dixeram, πολιτικά: spissum sanè opus, & operosum. Sed si ex sententia successerit? bene erit opera posita. sin minùs: in illud ipsum mare deiiciemus, quod scribentes [b] spectamus. aggrediemur alia, quoniam quiescere non possumus. Tua mandata persequar diligenter & adiungendis hominibus, & quibusdam non aliẽnãdis. [c] Maximæ mihi verò curæ erit, vt Ciceronem tuum, nostrúmque videam, scilicet quotidie: sed inspiciam quid discat, quàm sæpißime: &, nisi ille contemnet, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei nonnullam consuetudinem nactus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod etiam si non scriberes, facere te diligentißimè tamen sciebam, facies, scilicet, vt mea mandata digeras, persequare, conficias. Ego, cùm Romam venero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui litteras ad te nõ dem. His diebus (ignosces) cui darem fuit nemo ante hunc M. Orfium, equitem R. nostrum, & pernecessarium, & quòd est ex municipio Atellano: quod scis esse in fide nostra. Itaque eum tibi commodo [d] in maiorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum: quem fac vt tua liberalitate tibi obliges. est tribunus mil. in exercitu [e] nostro. gratum hominem, obseruantémque cognosces. Trebatium vt valde ames, vehementer te rogo. Vale.

a L. earum alteram

b L. spectabamus.

c L. Maxima verò mihi c. al. Maximè v.m.

d al. maiorem in modum,

e al. vestro.

[a] *ADIIII.Non.Iun.quo die Romã veni,accepi tuas litteras,datas Placentiæ:deinde alteras postridie,*[1] *datas*[b] *Blandenonæ,cum Cæsaris litteris, refertis omni officio, diligentia,suauitate. Sunt ista quidem magna, vel potiùs maxima. Habent enim vim magnã ad gloriã, & ad summam dignitatem. Sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo,id iam habeo: te scilicet primùm tam inseruientem communi dignitati: deinde Cæsaris tantum in me amorem:quem omnibus his honoribus,quos me à se exspectare vult,antepono. Litteræ verò eius vnà datæ cum tuis,quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduẽtus fuerit,& recordatio veteris amoris:deinde,se effecturũ,vt ego in medio dolore,ac desiderio tui,te, cùm à me abesses, potissimùm secum esse lætarer, incredibiliter delectarunt. Quare facis tu quidem fraternè,quòd me hortaris.sed mehercule currentem nunc quidem, vt omnia mea studia in istum vnum conferam. Ego verò ardenti quidem studio:ac fortasse efficiam,quod sæpe viatoribus,cùm properãt,éuenit:vt,si seriùs,quàm voluerũt,fortè surrexerint:properando,etiam citiùs,*[2] *quàm si de multa nocte*[c] *vigilassent,perueniant quò velint:sic ego, quoniam in isto homine colẽdo*[d] *tam indormiui diu,te mehercule sæpe excitãte, cursu corrigam tarditatẽ,tum equis,tum verò (quoniã scribis poëma ab eo nostrum probari) quadrigis poëticis. modò mihi date Britanniã,quam pingam coloribus tuis,*[e] *penicillo meo. Sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præsertim, vt iste me rogat,manenti,vacuũ ostenditur? sed videro. fortasse enim (vt fit) vincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium quòd ad se miserim,persalsè,*[f] *& humaniter etiam gratias mihi agit. negat enim,in tanta multitudine eorum,qui vnà essent,quemquam fuisse, qui vadimonium concipere pos-*

a L. A.d.IIII.
b L. Laudenonis,
c L. euigilassent,
d fort. tam dormiui diu,
e q.v.c. peniculo
f L. & perhumaniter

set.M. Curtio tribunatū ab eo petiui,(nam Domitius se derideri putasset,si esset à me rogatus:hoc enim est eius quotidianum,se ne tribunum mil.quidem facere:etiam in senatu lusit Appium collegam,propterea isse ad Cæsarem, vt aliquem tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius ita volebat.Tu, quemadmodum me cēses oportere esse in rep.& in nostris inimicitiis,ita & esse,& fore,auricula infima scito molliorem. Res Romanæ se sic habebant. Erat nonnulla spes comitiorum,sed incerta: erat aliqua suspicio dictaturæ,ne ea quidem certa:summum otium forense.sed senescentis magis ciuitatis,quàm acquiescentis. Sententia autem nostra in senatu eiusmodi, magis vt alij nobis assentiantur, quàm nosmetipsi. τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται.*Calamo, & atramēto temperato,charta etiam dentata res agetur. Scribis enim te meas litteras superiores vix legere potuisse:in quo nihil eorum,mi frater, fuit, quæ putas.neq.enim occupatus eram,neq.perturbatus,[a]nec iratus alicui:sed hoc facio semper,vt, quicumque calamus in manus meas venerit,eo sic vtar,tamquā bono. Verùm attende nunc,mi optime, & suauissime frater,ad ea dum rescribo,quæ tu in hac eadē breui epistola* πραγματικῶς *valde scripsisti. De quo petis,vt ad te,nihil occultans,nihil dissimulans,nihil tibi indulgens, genuinè, fraternéq. rescribā. id est,[3] vtrùm voles,[b]vt dixerimus,ad expediendum te : si causa sit,commorere. Si,mi Quincte,parua aliqua res esset, in qua sciscitare,quid vellem:tamen, cùm tibi permissurus essem,vt faceres,quod velles: ego ipse,quid vellem, ostenderem. In hac verò re hoc profectò quæris,cuiusmodi illum annū,qui sequitur,exspectē. planè aut trāquillū nobis, aut certè munitissimū:quod quotidie domus, quod forū, quod thatri significationes declarant:[4]neq.laborant [c] quòd mea conscientia copiarum nostrarum,quòd Cæsaris,& Pompeij*

a al. neque

b Fort. vt dixeramus, ad expediēdum si causa sit:an commorere.

c L. quòd mira est conscientia copiarum.

gratiam tenemus. H*æc me,* v*t confidam faciunt.* S*in aliquis erumpet amentis hominis furor : omni*a *sunt ad eum frangendum expedita.* H*æc ita sentio, iudico , ad te exploratè, scribo.dubitare te,nō assentatoriè,sed fraternè* v*eto.* Q*uare suauitatis equidem nostræ fruendæ causâ,cuperem te ad id tempus* v*enire , quod dixeras : sed illud málo tamen,* [a] *quod putas , magis etiam illa (etenim magni æstimo me)* ἀμφιλαφίαν *illam tuam , & exspectationem debitorũ tuorum.* I*llud quidem sic habeto,nihil nobis expeditius,si* v*alebimus,fore fortunatius.parua sunt quæ desunt, nostris quidem moribus , & ea sunt ad explicandum expeditissima, modò* v*aleamus.* A*mbitus redit immanis. numquam fuit par.* 5 *idib.* Q*uinct.fænus fuit* [b] ZZ.*ex* Z.*coitione* M*emmij,* [c] *quàm cum* D*omitio* [d] *habuit* S*caurus,* v*num* v*incere.*M*essalla flaccet.non dico* ὑπερβολικῶς. v*el* HS. *centies constituunt in prærogatiua pronuntiare.* R*es ardet inuidia.* T*ribuntij candidati compromiserũt,* HS.*quingenis in singulos apud* M. C*atonem depositis , petere eius arbitratu ,* v*t, qui contrà fecisset, ab eo condemnaretur. quæ quidem comitia gratuita si fuerint,* v*t putantur,* [e] *plus* v*nus* C*ato fuerit,quàm omnes leges,omnésque iudices.*

a L. quod putas magis esse è re tua. Etiã magni æstimo ἀμφιλαφίαν illam tuam,&c.

b L. 3.3.ex 3.

c al. quam cum Cn. Domitio h.

d L. habuit. Scaurus vult vincere. Mess.

e L. plus vnus Cato potuerit, quàm

MARCVS Q. FRATRI S. 15

C*VM à me litteras librarij manu acceperis,* [f] *ne paullũ otij me habuisse iudicato:cùm autem mea,* [g] *nullũ.sic enim habeto,numquam me à causis , & iudiciis districtiorem fuisse:atque id anni tempore grauissimo,& caloribus maximis.*S*ed hæc(quoniam tu ita præscribis)ferenda sunt: neque committendum ,* v*t aut spei, aut cogitationi* v*estræ ego* v*idear defuisse : præsertim cùm , tametsi id difficilius fuerit,tamen ex hoc labore magnam gratiam,magnámque dignitatem sim collecturus.*I*taq.*v*t tibi placet,damus operam,ne cuius animũ offendamus,atq.* v*t etiam ab iis ipsis,*

f L. nec paullum otij

g paullum.

qui nos cum Cæsare tam coniunctos dolent, diligamur: ab æquis verò, aut etiam à propensis in hāc partem vehementer & colamur, & amemur. De ambitu cùm atrocissimè ageretur in senatu multos dies, quòd ita erant progressi candidati consulares, vt non esset ferendum: in senatu non fui. Statui ad nullam medicinam reip. sine magno præsidio accedere. Quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuaricatione à tribunis ærariis absolutus, in summa, quattuor sentētiis cùm senatores, & equites damnassent. Ego eodē die post meridiem Vatinium [a] aderam defensurus. ea res facilis est. [a L. eram] Comitia in mēsem Sept. reiecta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos non deerimus. συνδείπνους Σοφοκλέους, quamquam à te actam fabellam video esse festiuè, nullo modo probaui. Venio nunc ad id, quod nescio an primum essè debuerit. O iucundas mihi tuas de Britannia litteras! timebam Oceanum, timebam litus insulæ. Reliqua non equidem contemno, sed plus habent tamen spei, quàm timoris, magísque sum sollicitus exspectatione ea, quàm metu. Te verò ὑπόθεσιν scribendi egregiam habere video. Quos tu situs, quas naturas rerum & locorum, quos mores, quas [b] genteis, quas pugnas, quem verò ipsum imperatorē habes? [b v.c. gentis] Ego te libenter, vt rogas, quibus rebus vis adiuuabo, & tibi versus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας mittam. Sed heus tu, celari videor à te. [c] quomodónam, mi frater, de nostris [c al. quónam modo,] versibus Cæsar? Nam primū librum se legisse scripsit ad me antè: & prima sic, vt neget se ne Græca quidē meliora legisse. Reliqua ad quemdam locum [d] ῥαθυμότερα. hoc enim [d al. ῥαθυμότερα.] vtitur verbo. Dic mihi verum, num aut res eum, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil est, quòd vereare. Ego enim ne pilo quidem minùs me amabo. Hac de re φιλαλήθως, &, vt soles, scribe fraternè.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINCTVM FRATREM,

LIBER III.

MARCVS Q. FRATRI S. 1

EGO ex magnis caloribus (nō enim meminimus maiores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorū diebus, Philotimo tribulibus commendatis. In Arcano [a] *ad IIII. idus Sept. fui. ibi Mesidiū cum Philoxeno, aquámque, quam ij ducebant non longè à villa, bellè sanè fluentē vidi, præsertim maxima siccitate: vberiorémq. aliquanto sese collecturos esse dicebāt. Apud Herū rectè erat. In Māliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem. sed tamē nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & auiariū. Villa mihi valde placuit, propterea quòd summā dignitatē pauimentata porticus habebat:* [b] *quod mihi deniq. apparuit, posteaquàm & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. Totum in eo est (quod mihi erit curæ,)* [1] *tectoriū vt concinnū sit. pauimenta rectè fieri videbantur. cameras quasdā nō probaui, mutariq. iussi. Quo loco in porticu te scribere aiunt vt atriolum fiat, mihi, vt est, magis placebat. neq. enim satis loci esse videbatur atriolo: neq; ferè solet, nisi in* [c] *his ædificiis fieri, in quib. est atriū maius: nec habere poterat adiūcta cubicula, & eiusmodi membra.* [2] [d] *Nūc hoc vel honestate testudinis, vel valde boni æstiuū locū obtinebit. Tu tamē si aliter sentis, rescribe quàm-*

a L. a.d.

b v.c. & L. quod mihi nunc deniq.

c L. iis æd.

d L. Nūc hoc vel hieme, testudinis: vel æstate, valde boni æstiui locū obt.

primùm. In balneariis, assa in alterum apodyterij angulum promoui, propterea quòd ita erant posita, vt eorum vaporarium, ex quo ignis erumpit, [a] *esset, sub tectum cubiculi: subgrande cubiculum autem, & hibernum altum valde probaui, quòd & ampla erant, & loco posita ambulationis vno latere, eo, quod est proximum balneariis. Columnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas scilicet demolietur. aliquãdo perpendiculo, & linea discet vti. Omnino spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore. curat enim diligentissimè Cæsius, qui tum mecum fuit. Ex eo loco rectà Vitularia via profecti sumus in* [b] *Fusidianum fundũ, quem tibi proximis nuntiis Arpini de* [c] *Fusidio* HS *CCCIↃↃↃ. emeramus. Ego locum æstate vmbrosiorem vidi numquam: permultis locis aquam profluentem, & eam vberem. Quid quæris? Iugera L. prati Cæsius irrigaturum facilè te arbitrabatur. Equidem hoc, quod meliùs intelligo, affirmo, mirifica suauitate te villam habiturum, piscina, & salientibus additis, palæstra, & silua* [e] *viridicata. Fundum audio te hunc Bouillanum velle retinere, de eo* [d] *quid videatur, ipse constitues. Caluus aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure constituto, & seruitute fundo illi imposita, tamen nos pretium seruare posse, si vendere vellemus. Mesidium mecũ habui. is se ternis nummis in pedem tecum transegisse dicebat: sese autem mensum pedibus aiebat* [e] *passuum CCCC. CIↃ. mihi plus visum est. Sed præstabo, sumtum nusquam meliùs posse poni. Chilonem* [f] *arcessiuerام Venafro. sed eo ipso die quattuor eius conseruos, & discipulos Venafri cuniculus oppresserat. Idibus Sept. in Laterio fui. viam perspexi, quæ mihi ita placuit, vt opus publicum videretur esse, præter CL. pass. sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad Furinæ, Satricum versus. eo loco puluis, non glarea iniecta est: & mutabitur.*

a L. esset subiectum cubiculis. subgrãde cubic. al. esset subiectũ cubiculo. Subgr.

b L. Fusidianum f.

c L. Fusidio

e L. vindicata

d al. quod videatur,

e L. passuum III. millia. al. passuum CIↃ. CIↃ. CIↃ.

f L. arcessierã

[a] & in ea viæ pars valde accliuis est. sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cùm tu neque per Locustæ, neque per Varronis velles ducere. Veluinus ante suum fundũ [b] propè minuerat. Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, &, vt arbitror, commouebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promisisse, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum, villicum tuum, sanè probaui: quæsiuique ex eo, [c] & quid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mandauisses. tum is mihi respondit, se ipsum eius operis HS. [d] XX. M. conductorem fuisse: sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium: itaque id se omisisse. Mihi [e] hercule valde placet, te illa, vt constituebas, addere: quamquam ea villa, quæ nunc est, tanquam philosophia videtur esse, quæ obiurget ceterarum villarum insaniam. Verumtamen illud additũ delectabit. Topiarium laudaui: ita omnia [f] cõuestit hedera, quà basim villæ, quà intercolumnia ambulationis, vt deniq. illi palliati topiariã facere videantur, & hederam vendere. Iam ἀποδυτηρίῳ nihil alsius, nihil muscosius. Habes ferè de rebus rusticis. Vrbanam expolitionem vrget ille quidem & Philotimus, & Cincius: sed etiam ipse crebrò interuiso: quod est facile factu. Quamobrem ea te cura liberatum volo. De Cicerone quod me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi velim ignoscas. Non enim concedo tibi, plus vt illum ames, quàm ipse amo. Atque vtinam his diebus [h] in Arpinati, quod & ipse cupierat, & ego non minùs, mecum fuisset. Quod ad Pomponiam: si tibi videtur, scribas velim, cùm aliquò exibimus, eat nobiscum, puerúmque ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuero [i] otiosum. nam Romæ respirandi non est locus. Id me scis antea gratis tibi esse pollicitum. Quid nunc putas tanta abs te mihi merce-

a L. & ea viæ p.
b L. propè munierat. al. probè munierat.
c L. ecquid ei
d L. XVI. CIↃ.
e L. herclè
f v c. & L. cõuestiuit
g L. illã quidem
h L. in Arpinate,
i [illegible]osus.

de propoſita? Venio nunc ad tuas litteras: quas pluribus epiſtolis accepi, dum ſum [a] *in Arpinati. nam mihi vno die tres ſunt redditæ, & quidem, vt videbantur, eodem abs te datæ tempore: vna pluribus verbis, in qua primùm erat, quòd antiquior dies in tuis fuiſſet adſcripta litteris, quàm in Cæſaris. Id facit* [b] *Appius nonnumquam neceſſariò, vt, cùm tabellarios conſtituerit mittere, litteráſque à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & neceſſariò ſeriùs, quàm conſtituerat, mittat: neque nos datis iam epiſtolis diem* [c] *commutari curemus. Scribis de Cæſaris ſummo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuſcumque poterimus, rebus augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam quod mones. Quòd tibi mea permiſſio manſionis tuæ grata eſt, id ego ſummo meo dolore, & deſiderio,* [d]*tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis aliis arceſſendis, quid cogites, non intelligo. Nemo iſtorum eſt, quin abs te munus, fundi ſuburbani inſtar, exſpectet. Trebatium verò meum quòd iſto admiſceas, nihil eſt. Ego illum ad Cæſarem miſi, qui mihi iam ſatisfecit. ſi ipſi minùs, præſtare nihil debeo: téque item ab eo vindico, & libero. Quòd ſcribis te à Cæſare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum verò, qui eſt iſtius rei (quemadmodum ſcribis) adiutor, in oculis fero. Trebonium meum à te amari, téque ab illo pergaudeo. De tribunatu quòd ſcribis, ego verò nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtiò paratum eſſe* [d] *reſcripſit, meámque in rogando verecundiam obiurgauit. Sicui præterea petiero (id quod etiam* [e] *Appio dixi, vt ad illum ſcriberet) facilè patiar mihi negari, quoniam illi,* [f] *qui ſibi moleſti ſunt, ſibi negari à me non facilè patiuntur. Ego Curtium (id quod ipſi dixi) non modò rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd litteris tuis ſtudiũ illius in ſalutẽ noſtram facile per-*

a L. in Arpinate.
b L. Oppius
c L. commutare
d L. tamen aliqua ex parte
d v. e. perſcripſit,
e L. Oppio
f L. qui mihi moleſti ſunt.

ſpexi. De Britannicis reb. cognoui ex tuis litteris nihil eſſe nec quòd metuamus, nec quòd gaudeamus. De publicis negotiis quæ vis ad te Tironē ſcribere, negligētiùs ad te antè ſcribebam, quòd omnia, minima, maxima, ad Cæſarem mitti ſciebā. Reſcripſi epiſtolæ maximæ. a Audi nunc de minuſcula: in qua primum eſt de Clodij ad Cæſarem litteris: in quo Cæſaris conſilium probo, quòd tibi amantiſsimè petēti veniam non dedit, vti vllum ad illam furiam verbum reſcriberet. 4 Alterū eſt de Caluentij Marij oratione. Quòd ſcribis, miror: tibi placere, me b ad eum reſcribere, præſertim cùm illam nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero, meam in illum pueri omnes, tanquam dictata, perdiſcant. Libros meos, quos exſpectas, inchoaui: ſed cōficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio abſolui. Poëma ad Cæſarem, c quod compoſuerā, incidi. Tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſiquid habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiā. Balbum quòd ais maturè Romam bene comitatum eſſe venturum, mecúmq. aſſiduè vſq; ad idus Maias futurum, id mihi pergratum, pérque iucundum erit. Quòd me in eadem epiſtola, ſicut ſæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem, faciam equidē. ſed quando viuemus? Quarta epiſtola mihi reddita eſt idib. Sept. quam d ad IIII idus Sext. ex Britannia dederas. In ea nihil ſanè erat noui, præter Erigonam: quam ſi ab e Appio accepero, ſcribam ad te quid ſentiam. nec dubito, quin mihi placitura ſit. Et, quod præterij, de eo, quem ſcripſiſti de Milonis plauſu ſcripſiſſe ad Cæſarem: ego verò facilè patior ita Cæſarem exiſtimare, illū quàm maximum fuiſſe plauſum: & prorſus ita fuit: & tamen ille plauſus, qui illi datur, quodammodo nobis videtur dari. Reddita eſt etiam mihi peruetus epiſtola, ſed ſerò allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit vtrum-

a L. Audi nūc ad minuſculam:

b L. ad eam reſcr.

c q.v.c. quod inſtitueram,

d L. a. d.

e L. Oppio

que diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam statuam locaui. Item de hortis, quòd me admones: nec fui vmquam valde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorum amœnitatem. Romam cùm venissem [a] *ad XIII. kalend. Octobr, absolutum offendi in ædibus tuis tectum: quod supra conclauia non placuerat tibi esse multorum fastigiorum: id nunc honestè* [b] *vergit in tectum inferioris porticus. Cicero noster, dum ego absum, non cessauit apud rhetorem. De eius eruditione quòd labores, nihil est, quoniam ingenium eius nosti: studium ego video. cetera eius suscipio, vt me putem præstare debere. Gabinium tres adhuc factiones postulant: L. Lentulus, flaminis F. qui iam de maiestate postulauit: Ti. Nero cum bonis subscriptoribus: C. Memmius tribunus, pl. cum L. Capitone. ad vrbem accessit* [c] *ad XII. kal. Octobr. Nihil turpius, nec desertius. Sed his iudiciis nihil audeo confidere, quòd Cato non valebat. adhuc de pecuniis repetundis non erat postulatus. Pompeius à me valde contendit de reditu in gratiam: sed adhuc nihil profecit: nec, si vllā partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas litteras vehemēter exspecto. Quòd scribis te audisse in cādidatorum cōsularium coitione me interfuisse, id falsum est. Eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ sunt, quas postea Memmius patefecit, vt nemo bonus interesse debuerit: & simul mihi committendum non fuit, vt his coitionibus interessem, quibus Messalla excluderetur: cui quidem vehementer satisfacio reb. omnibus: vt arbitror, etiam Memmio. Domitio ipsi multa iam feci, quæ voluit, quæque à me petiuit. Scaurum beneficio defensionis valde obligaui. adhuc erat valde incertum & quando comitia, & qui COSS. futuri essent. Cùm hanc iam epistolam complicarem, tabellarij à vobis venerunt* [d] *ad XI. kal. Sept. vicesimo die. O me sollicitum! quātum ego dolui in Cæsaris suauissimis litteris!*

a L. a. d. XIII.
b al. vertit
c L. a. d.
d L. a. d.

a L. ſcilicet quo er.

5 a *ſed quo erant ſuauiores, eo maiorem dolorem illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas venio litteras. Primùm tuam remanſionem etiam atque etiam probo, præſertim cùm, vt ſcribis, cum Cæſare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat. Quòd interiore epiſtola ſcribis, me idib. Septembr. Pompeio legatum iri: id ego non audiui, ſcripsíque ad Cæſarem, Vibullium Cæſaris mandata de mea manſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium. quo conſilio? quamquam Oppiũ ego tenui, quòd priores partes* [b] *Bibuli erant. cũ eo enim coram Cæſare egerat: ad Oppium ſcripſerat.*

b L. Vibullij er.

Ego verò nullas λυπηρὰς φροντίδας habere poſſum in Cæſaris rebus. Ille mihi ſecundum te & liberos noſtros ita eſt, vt ſit pæne par. Videor id iudicio facere. iam enim debeo: ſed tamen amore ſum incenſus. Cùm ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus ad cenam, cùm Pomponia foras cenaret. [c] *dedit mihi epiſtolam legendam tuam, quam paullo antè* [d] *acceperat ab Ariſtophane meo, valde meherculè & ſuauem, & grauem: qua ſum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes, eum mihi eſſe affixum, tanquam magiſtro. Quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? Nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. Hæc inter cenam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali litteræ tuæ pergratæ fuerunt, quòd &* [e] *curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſeueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater, ex litteris, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificat valde te ſibi gratum feciſſe, quòd de ſua voluntate erga Cæſarem humaniſſimè, diligentiſſiméque locutus eſſes. Cùm Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt, Hippodamum ad te profectum eſſe. Non poſſum ſcribere, me miratum eſſe illum tam inhumaniter feciſſe, vt ſine meis litteris ad te proficiſceretur:*

c al. deditq.

d L. acceperat Ariſtophaneo modo, valde m.

e L. curares ſe dilig.

illud scribo, mihi molestum fuisse. iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me scripseras, vt, siquid esset, quod ad te diligentiùs perferri vellem, illi darem: quòd mehercule hisce litteris, quas vulgò ad te mitto, nihil ferè scribo, quod si in alicuius manus inciderit, molestè ferendum sit. Minucio me, & Saluio, & Labeoni reseruabam. Labeo aut tardè proficiscetur, aut hîc manebit. Hippodamus[a] nc nunc quidem, quid velim, rogauit. T. Pinarius amabileis ad me de te litteras mittit: se maximè litteris, sermonibus, cenis denique tuis delectari. Is homo semper me delectauit: fratérque eius mecum est multum. quare, vt instituisti, complectere adolescentem. Quòd multos dies epistolam in manibus habui, propter commorationem tabellariorum, ideò multa coniecta sunt, aliud alio tempore, velut hoc. T. Anicius mihi sæpe iam dixit, sese tibi, suburbanum siquod inuenisset, non dubitaturum esse emere. In eius sermone ego vtrumq. soleo admirari, & te de suburbano emendo, cùm ad illum scribas, non modò ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere, &, cùm ad illum scribas,[6] nihil te recordari[b] de se, de epistolis illis, quas in Tusculano eius tu mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicharmi, γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται. totum denique vultum, animum, sermonem eius:[7] quemadmodum coniicio,[c] quasi. Sed hæc tu videris. De suburbano, cura, vt sciam, quid velis: & simul nequid ille turbet, vide. Quid præterea? Quid? etiam. Gabinius[d] ad III. kalendas Octobr. noctu in vrbem introiuit: & hodie H. VIII. cùm edicto C. Alfij de maiestate eum adesse oporteret concursu magno, & odio vniuersi populi pæne afflictus est. nihil illo turpius.[e] proximus tamen est Piso. itaque mirificum ἐμβόλιον cogito[f] in secundum librum meorum librorum includere, dicentem Apollinem in concilio deorum, qualis reditus duorum imperato-

a L. ne nunquid vellem quidem, rogauit.

b al. de te,

c L. quasi ignoto. Sed h.

d L. a. d. IIII.

e L. proxim⁹ est tamen P.

f L. in secundum meorũ librorum inducere,

rum futurus esset: quorum alter exercitum perdidisset, alter vendidisset. Ex Britannia Cæsar ad me Kalendis Sept. a a.d.IIII. *dedit litteras: quas ego accepi*[a] *ad* IIII. *Kalendas Octobr. satis commodas de Britannicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse cùm ad mare accesserit. Ad eas ego ei litteras nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter eius luctum. Te oro etiam, atque etiam, mi frater, vt valeas.*

MARCVS Q. FRATRI S. 2

A. D. VI. *idus Octobr. Saluius Ostiam vesperi naui profectus erat cum iis rebus, quas tibi domo mitti volueras. Eodem die Gabinium ad populum luculentè calefecerat Memmius, sic, vt Calidio verbum facere pro eo non licuerit. Postridie autem eius diei, qui erat tum futurus, cùm hæc scribebam ante lucem, apud Catonem erat diui-* b & T.Ner. *natio in Gabinium futura inter Memmium,* [b] *& Ti. Neronem, & C. & L. Antonios, M. F. Putabamus fore, vt Memmio daretur, etsi erat Neronis mira contentio. Quid quæris? probè premitur, nisi noster Pompeius, dis, hominibúsq. inuitis, negotium euerterit. Cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in rep. perdita delectare. Cùm Gabinius, quacumq. veniebat, triumphum se postulare dixisset,*[1] *su-* d v.c. in vrbē *bitóque bonus imperator noctu* [d] *vrbem hostium planè inuasisset, in senatum se non committebat. Interim ipso de-* e al. eum *cimo die, quo* [e] *ipsum oportebat*[2] *hostium numerum, &* f fort. irrepsit, *militum renuntiare,* [f] *in re hæsit, summa infrequentia. cùm vellet exire, à* COSS. *retentus est: introducti publicani.* g v.c. & cùm *Homo vndique actus,* [g] *cùm à me maximè vulneraretur, non tulit, & me trementi voce exsulem appellauit. Hic, ô dij! nihil vnquam honorificentius nobis accidit. Consurrexit senatus cum clamore ad vnum, sic, vt ad corpus eius*

accederet: pari clamore, atque impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquam si tu esses, ita fuerunt. Nihil hominum sermone foris clarius. Ego tamen [a]teneo ab accusando vix mehercule: sed tamen teneo, [b]vel quòd nolo cum Pompeio pugnare (satis est quod instat de Milone) [b]vel quòd iudices nullos habemus. ἀπότευγμα formido. addo etiam [d]maleuolentiam hominum: & timeo, ne illi, me accusante, aliquid áccidat: nec despero rem & sine me, & nonnihil per me confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui consulatum petunt: à Memmio, Domitius: à Q. Curtio, bono & erudito adolescente, Memmius: à Q. Pompeio, Messalla: à Triario, Scaurus. [e]Magno res in motu est: propterea quòd aut hominum, aut legum interitus ostenditur. Opera datur, vt iudicia ne fiant. Res videtur spectare ad interregnum. COSS. comitia habere cupiunt: rei nolunt, & maximè Memmius, quòd Cæsaris aduentu, sperat se futurum COS. sed mirum in modum iacet. Domitius cum Messalla certus esse videbatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege Curiata confirmat se Lentulo nostro successurum: qui quidem mirificus illo die (quod pæne præterij) fuit in Gabinium: accusauit maiestatis, nomina data, cùm ille verbum nullum. Habes forensia. Domi rectè, & ipsa domus à redemtoribus tractatur non indiligenter. Vale.

a fort. teneo me ab acc.
b v.c. vel id quòd
c v.c. vel id quòd
d v.c. maliuol.
e libri vulg. Magna res

MARCVS Q. FRATRI S. 3

Occupationum mearum tibi signum sit librarij manus. Diem scito esse nullum, quo die nō dicam pro reo. ita, quidquid conficio, aut cogito, in ambulationis ferè tempus confero. negotia nostra sic se habent. Domestica verò, vt volumus. Valent pueri, studiosè discunt, diligenter docentur, & nos, & inter se amant. Expolitiones vtriusque nostrûm sunt in manibus: [f]sed tua ad perfectum iam res est rustica

f L. sed tua pæne ad tectū iam perducta res est rust.

Arcani, & Laterij. Præterea de aqua, & via nihil prætermisi quadam epistola, quin enucleatè ad te perscriberem. sed me illa cura sollicitat, angítque vehementer, quòd dierum iam amplius L. interuallo nihil à te, nihil à Cæsare, nihil ex istis locis, non modò litterarum, sed ne rumoris quidem affluxit. Me autem iam & mare istuc, & terra sollicitat: neque desino (vt fit in amore) ea, quæ minimè volo, cogitare. Quare non equidem iam te rogo, vt ad me de te, de rebus istis scribas (numquam enim cùm potes, prætermittis) sed hoc te scire volo, nihil ferè vmquam me[a]ita exspectasse, vt, cùm hæc scribebam, litteras tuas. Nunc cognosce ea, quæ sunt in rep. Comitiorum quotidie singuli dies tolluntur obnuntiationibus, magna voluntate bonorum omnium: tanta inuidia sunt COS. propter suspicionem pactorum à candidatis præmiorum. Candidati consulares quattuor, omnes rei, causæ sunt difficiles: sed enitemur, vt Messalla noster saluus sit: quod est etiam cum reliquorum salute coniunctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla, subscribente priuigno Memmio, fratre Cæcilio Syllæ filio. Contrà dixit L. Torquatus, omnibúsque libentibus non obtinuit.[b] Quæris, quid fiat de Gabinio? sciemus de maiestate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum: maximè testib. cæditur: accusatoribus frigidissimis vtitur: consilium, varium: quæsitor, grauis, & firmus, Alfius: Pompeius, vehemens in iudicibus rogandis: Quid futurum sit, nescio: locum tamen illi in ciuitate non video: animum præbeo ad illius perniciem, moderatum: ad rerum euentum, lenissimum. Habes ferè de omnibus rebus. Vnum illud addam. Cicero tuus, nosterque[c] summo studio est Pæonij sui rhetoris, hominis, opinor, valde exercitati, & boni, sed nostrum instituendi genus esse paullo eruditius, & θετικώτερον, non ignoras. Quare neque ego impediri Ciceronis

a v. c. sic

b L. Quæris, quid fiet. Sciemus de m.

c L. summo studio instituitur Pæonij rhetoris, hominis,

ceronis iter, atque illam disciplinam volo, & ipse puer magis illo[e] declamatorio genere duci, & delectari videtur. In quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus. eôdem enim peruenturum esse confidimus. sed tamen, si nobiscum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc nostram rationem, consuetudinémque inducemus. Magna enim nobis à te proposita merces est. quam certè nostra culpa numquam minùs assequemur. Quibus in locis, & qua spe hiematurus sis, ad me quàm diligentissimè scribas velim. Vale.

[e] v.c. clamatorio

MARCVS Q. FRATRI S. 4

GAbinius absolutus est. omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribúsque eius infantius: nihil illo consilio sordidius. Sed tamen nisi incredibilis contentio, & preces Pompeij, dictaturæ etiam rumor, plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo non respondisset: qui tum illo accusatore, illóque consilio sententiis condemnatus sit[a] XXXII. cùm LXX. tulissent. Est omnino tam graui fama hoc iudicium, vt videatur reliquis iudiciis periturus, & maximè de pecuniis repetundis. Sed vides nullam esse remp. nullum senatum, nulla iudicia, nullam in nullo nostrûm dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo prætorij sederunt, Domitius Caluinus: is apertè absoluit, vt omnes viderent: & Cato: is[b] diruptis tabellis de circulo se subduxit, & Pompeio primus nuntiauit. Aiunt nõnulli, Sallustius item, me oportuisse accusare. Iis ego iudicibus committerem? Quid essem, si me agente, esset elapsus? Sed me alia mouerunt. Non putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in vrbem[c] intrasset: ad inimicitias res venisset: cum Æsernino Samnite[d] Pacidianus comparatus viderer. auriculam fortasse mordicus abstulisset. cum Clo-

[a] al. XXII.

[b] L. diribitis tab. al. diremtis tab.

[c] L. introisset:

[d] L. Placidianus

dio quidem certè rediisset in gratiam. Ego verò meum consilium (si præsertim tu non improbas) vehementer approbo. Ille, cùm à me singularibus meis studiis ornatus esset, cúmque ego illi nihil deberem, ille mihi omnia: tamen in rep. me à se dissentientem non tulit, (nihil dicam grauius) & minùs potens eo tempore, quid in me florentem posset, ostendit. nunc, cùm ego ne curem quidem multum posse. res quidem publ. certè nihil possit, vnus ille omnia possit, cum illo ipso contenderam? sic enim faciendum fuisset. Non existimo te putare, id mihi suscipiendum fuisse. Alterutrum, inquit idem Sallustius: [a] defendisses: idque Pompeio contendēti dedisses. etenim vehemēter orabat. Lepidum amicum Sallustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiā sempiternam. Ego verò hac mediocritate delector: ac mihi illud iucundum est, quòd, cùm testimonium secundum fidem, & religionem grauissimè dixissem, reus dixit, si in ciuitate [b] licuisset sibi esse, mihi se satisfacturum: neq. me quidquam interrogauit. De versibus, quos tibi à me scribi vis, deest mihi quidem opera, quæ non modò tempus, sed etiam animum vacuum ab omni cura desiderat: sed abest etiā ἐνθουσιασμός. non enim sumus omnino sine cura venientis anni: etsi sumus sine timore. Simul & illud (sine vlla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo priores parteis tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua Græca supplenda, libris commutandis, Latinis comparandis, valde velim ista confici, præsertim cùm ad meum quoque vsum spectent. Sed ego, mihi ipsi ista per quem agam non habeo. neque enim venalia sunt, quæ quidem placeant, & confici nisi per hominem, & peritum, & diligentem non possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod videbitur rectum esse, curabo. De Ascanione, tu

a fort. aut accusasses, aut defendisses:

b L. sibi esse licuisset,

verò, quòd voles, facies: me nihil interpono. De suburbano quòd non properas, laudo: vt tu habeas, hortor. Hæc scripsi[a] ad VIII kalendas Nouembr. quo die ludi committebãtur, in Tusculanum proficiscens, ducénsq. mecum Ciceronem meum in ludũ discendi, non lusionis, ea re nõ longiùs, quàm vellem, quòd Pomtino ad triumphum[b] ad III. Non. Nouembr. volebam adesse. etenim erit nescio quid negotioli. Nam Cato, & Seruilius prætores prohibituros se minantur: nec, quid poßint, scio. Ille enim & Appium COS. secum habebit, & prætores, & tribunos pl. sed minãtur tamen: in primísq. ἄρης πνέων Q.[c] Scæuola. Cura, mi suauißime, & carißime frater, vt valeas.

a L.a.d.IX.
b L. a.d.
c v.c. Scæuola.

MARCVS Q. FRATRI S. 5

QVòd quæris, quid de illis libris egerim, quos, cùm essem in Cumano, scribere institui: non cessaui, neque cesso: sed sæpe iam scribendi totum consilium, rationémque mutaui. Nam iam duobus factis libris, in quibus, nouendialibus iis feriis, quæ fuerunt Tuditano & Aquillio COSS. sermo est à me institutus Africani, paullo antè mortem, & Lælij, Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, &[d] Scæuolæ: sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo[e] ciue: sanè texebatur opus[f] luculenter, hominúmq. dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat: hi libri cùm in Tusculano mihi legerentur, audiente Sallustio: admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de rep. præsertim cùm essem non Heraclides Ponticus sed consularis, & is, qui in maximis versatus in rep. rebus essem. quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea visum iri ficta esse. [g]oratorium ser-

d v.c. Scæuolæ:
e v.c. ciui:
f al luculente,
g libri vulg. oratorum

tim etiam esse defensos: meum non modò animum, sed ne odium quidem esse liberum: vnúmque ex omnibus Cæsarem esse inuentum, qui me tantùm, quantùm ego vellem, amaret, aut etiam (sicut alij putant) hunc vnum esse, qui vellet. Quorum tamen nihil est eiusmodi, vt ego me non multa consolatione quotidie leniam: sed illa erit consolatio maxima, si vnà erimus. nunc ad illa vel grauissimum accedit, tui desiderium. Gabinium si, vt Pansa putat oportuisse, defendissem, concidissem: qui illum oderunt (ij sunt toti ordines) [a] propter quem oderunt, meipsum odisse cœpissent. Tenui me, vt puto, egregiè, tantum vt facerem, quantum omnes viderent. Et in omni summa, vt mones, valde me ad otium, pacémque conuerto. De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est, & hominis perdiligētis. Sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. De Latinis verò, quò me vertam, nescio: ita mendosè & scribuntur, & veneunt: sed tamen quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, vt antè ad te scripsi, Romæ est: & qui omnia adiurant, debere tibi valde renuntiant. Ab ærario puto confectum esse, dum absum.

a al. propter quem, eum oderunt,

MARCVS Q. FRATRI S. 6

QVattuor tragœdias XVI. diebus [b] *absoluisse cùm scribas, tu quidquam ab alio mutuaris? & κλέος quæris, cùm Electram & Troadem scripseris? Cessator esse noli: & illud γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solùm esse dictum, verùm etiam vt bona nostra norimus. Sed & [c] istas, & Erigonam mihi velim mittas.* [d] *Habes duas epistolas proximas.*

b L. absoluisse te

c v.c. istam,

d fort. habes ad duas ep.

MARCVS Q. FRATRI S. 7

ROmæ, & maximè Appia ad Martis, mira [e] *proluuies. Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ*

e v.c. alluuies.

plurimæ : magna vis aquæ vsque ad piscinam publicam. Viget illud Homeri,[a] ἤματ' ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ Ζεύς. *Cadit enim in absolutionem Gabinij* ὅτε δή γ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος [b] χαλεπαίνῃ, οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. *Sed hæc non curare decreui. Romam cùm venero, quæ perspexero, scribam ad te, & maximè de dictatura: & ad Labienum, & ad Ligurium litteras dabo. Hanc scripsi ante lucem, ad lychnuchum ligneolum, qui mihi erat periucundus, quòd eum te aiebant, cùm esses Sami, curasse faciendum. Vale mi suauissime, & optime frater.*

a ἤματ' ὀπωρινῷ, (cadit enim in absolutionē Gabinij) ὅτε λαβρ. χ. ὕδωρ Ζεύς, ὅτε δή γ'

b fort. χαλεπήνῃ,

MARCVS Q. FRATRI S. 8

SVperiori epistolæ[c] *quòd respondeam, nihil est: quæ plena stomachi, & querelarum est: quo in genere alteram quoq. te scribis pridie Labieno dedisse: qui adhuc non venerat. Deleuit enim mihi omnem molestiam recentior epistola. Tantùm te & moneo, & rogo, vt in istis molestiis, & laboribus, & desideriis recordere, consilium nostrum quod fuerit profectionis tuæ. Non enim commoda quædā sequebamur parua, ac mediocria. Quid enim erat, quod discessu nostro emendum putaremus? Præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimi viri*[d] *beneuolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. Plura ponuntur in spe, quàm in pecuniis: reliqua ad iacturam struentur. Quare si crebrò referes animum tuum ad rationem & veteris consilij nostri, & spei, faciliùs istos militiæ labores, ceteráque, quæ te offendunt, feres: & tamen cùm voles, depones. Sed eius rei maturitas nequedum venit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, nequid vllis litteris committas, quod si prolatum sit, molestè fera-*

c v.c. quid

d v.c. beniuolentia

mus. Multa sunt, quæ ego nescire mâlo, quàm cum aliquo periculo fieri certior. Plura ad te vacuo animo scribam, cùm (vt spero) se Cicero meus bellè habebit. Tu velim cures, vt sciam, quib. nos dare oporteat eas, quas ad te deinde litteras mittemus: Cæsarísne tabellariis, vt is ad te protinus mittat, an Labieni. Vbi enim isti sint Neruij, & quàm longè absint, nescio. De virtute, & grauitate Cæsaris, quam in summo dolore adhibuisset, magnam ex epistola tua [a] accepi voluptatem. Quòd me institutum ad illum poëma iubes perficere: etsi distentus cùm opera, tum animo sum multo magis, quoniam tamen ex epistola, quam ad te miseram, cognouit Cæsar, me aliquid esse exorsum, reuertar ad institutum: ídque perficiam his supplicationum otiosis diebus: quibus Messallam iam nostrum, reliquósque molestia leuatos, vehementer gaudeo: eúmque quòd certũ COS. cum Domitio numeratis, nihil à nostra opinione dissentitis. Ego Messallam Cæsari præstabo. sed Memmius in aduentu Cæsaris habet spem: in quo illum puto errare: hic quidem friget. Scaurum autem iampridem Pompeius abiecit, res prolatæ. ad interregnum comitia adducta. Rumor dictatoris [b] iucundus bonis: mihi etiam magis quæ loquuntur. Sed tota res & timetur, & refrigescit. Pompeius planè se negat velle: antea ipse mihi non negabat. Hirrus auctor fore videtur. O dij quàm ineptus! quàm se ipse amans sine riuali! [2] Crassum Iunianum, hominem mihi deditum, per me deterruit. velit, nolit, scire difficile est. Hirro tamen agente, nolle se non probabit. Aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur. agebatur quidem certè nihil. Serrani [c] Domestij filij funus perluctuosum fuit [d] ad. VII. kalend. Decembr. Laudauit pater scripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit: & omnia Guttæ: dicítque se perfecturum, vt [e] in illo Cæsar incumbat. hoc horret Milo:

a al. cepi

b L. iniucundus

c L. Domesticij

d L. a.d. VIII.

e L. in illum

nec iniuria: & , si ille, dictator factus sit, pæne diffidit. In*tercessorem dictaturæ si iuuerit manu , & præsidio suo, Pompeium metuit inimicum. si nō iuuerit: timet, ne per vim perferatur.* Ludos *apparat magnificentissimos: sic, inquam, vt nemo sumtuosiores. stultè bis, térque, non postulatus : vel quia munus magnificum dederat , vel quia facultates non erant, vel quia magister, vel quia potuerat magistrū se, non ædilem putare.* Omnia *fere scripsi.* Cura, *mi carissimè frater, vt valeas.*

MARCVS Q. FRATRI S. 9

DE Gabinio *nihil fuit faciendum istorum , quæ amantissimè* [a] *cogitata sunt. τότε μοι χάνοι. feci summa cum grauitate, vt omnes sentiunt, & summa cum lenitate , quæ feci. illum neque vrsi, neque leuaui. testis vehemēs fui: præterea quieui.* Exitum *iudicij fœdum, & perniciosum leuissimè tuli.* Quod *quidem bonum mihi nunc denique redundat, vt his malis reip. licētiáque audacium, qua antè* [b] *rumpebar, nunc ne mouear quidem.* Nihil *est enim perditius his hominibus, his temporibus.* Itaque, *ex rep. quoniam voluptatis nihil iam capi potest: cur stomacher, nescio.* Litteræ *me, & studia nostra, & otium, villæque delectant , maximéque pueri nostri.* Angit *vnus* Milo. *sed velim finem afferat consulatus: in quo enitar non minùs , quàm sum enisus in nostro: tūq. istinc, quod facis, adiuuabis.* De *quo, cetera (nisi planè vis eripuerit) rectè sunt : de re familiari timeo, ὁ δ' μαίνετ' οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς: qui ludos* [c] HS. CCC. *compararet. cuius in hoc vno* [d] *considerantiam & ego sustinebo, vt potero , & tu, vt possis, est tuorum neruorum.* De *motu temporum venientis anni, nihil te intelligere volueram domestici timoris, sed de communi reip. statu : in quo etiam si*

[a] fort. à te cogitata sunt.

[b] al. dirumpebar,

[c] L. HS. CCCIↃↃↃ.

[d] L. inconsiderantiam

nihil procuro, tamē nihil curare vix possum. Quàm autem te velim cautum esse in scribendo, ex hoc coniicito, quòd ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palàm in rep. turbantur, ne cuiusquam animum meæ litteræ interceptæ offendant. Quare domestica cura te leuatum volo. In rep. scio quàm sollicitus esse soleas. Video Messallam nostrum COS. *si per interregem, sine iudicio: si per dictatorem, tamen sine periculo.*[a] *odij nihil habet. Hortensij calor multum valebit. Gabinij absolutio, lex impunitatis putatur,* ἐν παρέργῳ. *De dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipiis, quod mihi polliceris, valde te amo: & sum equidem, vti scribis, & Romæ, & in prædiis infrequens. Sed caue, amábo, quidquam, quod ad meum commodū attineat, nisi maximo tuo commodo, & maxima tua facultate, mi frater, cogitaris. De epistola Vatinij, risi. sed me ab eo ita obseruari scio, vt eius ista odia non sorbeam solùm, sed etiam concoquam. Quòd me hortaris, vt absoluam: habeo absolutum suaue, mihi quidem*[b] *vti videtur,* ἔπος *ad Cæsarem: sed quæro locupletem tabellariū,*[c] *ne áccidat quod Erigonæ tuæ:*[d] *cui soli, Cæsare imperatore, iter ex Gallia tutum non fuit.*

a fort. odij enim nihil est.
b L: vt vid.
c L. ne ei áccidat
d v.c. quoi

1 *Quid si cæmentum bonum non haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet: in primisque inferior porticus, & eius conclauia fiunt rectè. De Arcano, Cæsaris opus est, vel mehercule etiam elegantioris alicuius. imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & nilus, multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamento tum magis*[e] *querere, si scias. Quas enim tabulas se putauit ob signare,*[f] *in quibus in vnciis fir-*

e L. querare,
f L. in quibus de vneus fir-

miſsimum tenuerat(lapſus eſt per errorem & ſuum, & Sicuræ ſerui)non obſignauit: quas noluit, eas obſignauit. αὐτὸς οἰμωζέτω: nos modò valeamus. Ciceronem & vt rogas, amo, & vt meretur, & vt debeo. Dimitto autem à me, & vt à magiſtris ne abducam, & quòd mater Pomponia diſcedit, ſine qua edacitatem pueri pertimeſco. ſed ſumus vnà tamen valde multùm. Reſcripſi ad omnia, mi ſuauiſsime, & optime frater.

missimum tenuerat: lapſus per errorem & ſuum, & Sicuræ ſerui, non obſ.

CICERO OCTAVIANO S.

Hæc epiſtola non eſt Ciceronis: ſed declamatoris alicuius.

SI *per tuas legiones mihi licitum fuiſſet, quæ nomini meo, populóque* Rom. *ſunt inimiciſsimæ, venire in ſenatum, corámque de rep. diſputare, feciſſem: neque tam libenter, quàm neceſſariò. nulla enim remedia, quæ vulneribus* [a] *adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ ſunt ſalutaria.* Sed *quoniam cohortibus armatis circumſeptus ſenatus, nihil aliud verè poteſt decernere, niſi timere (in* Capitolio *ſigna ſunt, in vrbe milites vagantur, in* Campo *caſtra ponūtur, &* Italia *tota, legionibus ad libertatem noſtram conſcriptis, ad ſeruitutem adductis, equitatúque exterarum nationum, diſtinetur) cedam tibi in præſentia foro, curia, & ſanctiſsimis deorum immortalium templis: in quibus, reuiuiſcente iam libertate, deinde rurſus oppreſſa, ſenatus nihil conſulitur, timet multa, aſſentitur omnia.* Pòſt *etiam paullo, temporibus ita poſtulantibus, cedam vrbe: quàm per me conſeruatam, vt eſſet libera, in ſeruitute videre nō potero. cedā vita, quæ quamquam ſollicita eſt, tamē, ſi profutura eſt reip. bona ſpe poſteritatis me conſolatur: qua ſublata, nōn dubitāter óccidam,*

a al. adhibentur, non faciunt dolorem, quamuis ſint ſalutaria.

atq. ita cedã, vt fortuna iudicio meo, non animus mihi defuisse videatur. Illud verò, quod & præsentis doloris est indiciũ, & præteritæ iniuriæ testimoniũ, & absentium sensus significatio, non prætermittã, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, [a] *absens prosim: siquidem mea salus aut vtilis reip. est, aut coniuncta certè publicæ saluti.* Nam, *per deûm immortalium fidem (nisi fortè frustra eos appello, quorum aures, atque animus à nobis abhorret) pérque fortunam populi* R. *(quæ quamquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia, &, vt spero, futura est) quis tam expers humanitatis, quis huius vrbis nomini, ac sedibus vsque adeò est inimicus, vt ista aut dissimulare possit, aut non dolere? aut, si nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte proprium periculum vitet?* Nam, *vt ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouissima conferam primis, quæ non posterior dies acerbior priore? & quæ non insequens hora antecedente calamitosior populo* R. *illuxit?* M. *Antonius, vir animi maximi, (vtinam etiam sapientis consilij fuisset)* C. *Cæsare, fortissimè, sed parum feliciter, à reip. dominatione* [b] *semoto, concupiuerat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum.* Publicam *dilapidabat pecuniam, ærarium exhauriebat, minuebat vectigalia,* [c] *donabat ciuitates ex commentario: dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat dictatorem* [d] *creari legibus,* S. C. *ipse repugnabat in senatu: prouincias vnus omneis concupiebat. cui fordebat* Macedonia *prouincia, quàm victor sibi sumserat* Cæsar, *quid de hoc sperare, aut exspectare nos oportebat?* Exstitisti *tu vindex nostræ libertatis,* [e] *vt tunc quidem, optimus (quod vtinam neque nostra nos opinio, neque tua fides fefellisset) & veteranis in vnum conductis, & duab. legionibus à pernicie patriæ ad salutem auocatis, subitò*

a v.c. absens pro me expostulem: atque ita dico, pro me, si quidem mea salus &c.

b fort. summoto.

c v.c. donabat ciuitates immunitate ex comm. al. donabat ciuitate ex c.

d al. creari. ipse regnabat in consulatu. vnus prouincias omneis concupierat:

e v.c. vt nũc quidem optamus,

[a] propè iam affectam ac prostratam remp. tuis opibus extulisti. Quæ tibi non antè quàm postulares, maiora, quàm velles: plura, quàm sperares, detulit senatus? Dedit fasceis, vt cum auctoritate defensorem haberet, non vt imperio se aduersum armaret. Apellauit imperatorem, hostium exercitu pulso, tribuens honorem, non vt sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem. Decreuit in foro statuam, locum in senatu, summum honorem ante tempus. Si quid aliud est, quod dari posit, addat. Quid aliud est maius, quod velis sumere? Sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiam mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij [b] sui, sceleratè circumscribis senatum? Quò te misimus? à quibus reuérteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem [c] struis? Cur hostis relinquitur? ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius vrbem mouentur? O me numquam sapientem, & aliquando id, quod non eram, frustra existimatum! quantum te, popule Romane, de me fefellit opinio! O meam calamitosam, ac præcipitem senectutem! O turpem, exacta, dementiq; ætate, caniciem! Ego P.C. [d] ad parricidium induxi: ego remp. fefelli, ego ipse senatum sibi manus afferre coëgi, cùm te, Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. At te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui vastares vrbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis deorum immortalium, Senatum in castris habiturus esses. O miseram, & in breui tam celerem, & tam variam reip. commutationem! Quisnam tali futurus ingenio est, qui posit hæc ita mandare litteris, vt facta non ficta videantur esse? Quis erit tanta animi [e] facilitate, qui, quæ verissimè memoria propagata fuerint, non

a v.c. propè iam afflictam ac desperatam remp.

b v.c. tui,

c fort. instruis?

d L. ad parricidium

e al. facultate,

fabulæ similia sit existimaturus? Cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circumsessum consulem designatum, eundémque reip. parentem: te profectum ad cons. liberandum, & hostem opprimendum, hostémque à te fugatum, & cons. obsidione liberatum: deinde paullò pòst fugatum illum hostem [a] accersitum, tanquam coheredem mortua rep. ad bona P.R. rapiēda: consulem des. rursus inclusum eò, vbi se non mœnibus, sed fluminibus & montibus tueretur. Hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat semel impunè [b] peccasse: sit erranti medicina confessio. Verum enim dicam, vtinam te potiùs, Antoni, dominum non expulissemus, quàm hunc reciperemus: non [c] quòd vlla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minùs turpis est fortuna serui. In duobus autem malis cùm fugiendum maius sit, leuius est eligendum. Ille tamen ea exorabat, quæ volebat auferre: tu extorques. Ille consul prouinciam petebat: tu priuatus [d] concupiuisti. Ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. Ille à sanguine & incendio seruorum Capitolium tuebatur: tu cruore & flamma cuncta delere vis. Si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui vitam adimit? si, [e] qui vrbe eiiciebat, tyrannus erat: [f] quem nunc vocemus, qui ne locum quidem reliquit exsilio? Itaque si quid illæ maiorum nostrorum [g] sepultæ reliquiæ sapiunt, si non vnà cum corpore sensus omnis, vno atque eodem consumtus est igni: quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus R. respondebit aliquis nostrûm, [h] qui proximus in illam æternam domum discesserit? aut quem accipient de suis posteris nuntium illi veteres Africani, Maximi, Paulli, Scipiones? quid de sua patria audient,

a L. arcessitū,
b v. c. peccare:
c v. c. quòd
d v. c. concupisti:
e v. c. qui ex vrbe
f v. c. quem hunc v.
g v. c. sepulturæ
h v. c. qui proximè

quam spoliis, triumphisque decorarunt? an esse quendam annos XIII. natum, cuius auus fuerit argentarius, adstipulator pater, vterq. verò precarium quæstum fecerit quæstum, sed alter vsque ad senectutem, vt non negaret: alter à pueritia, vt non posset non confiteri: eum agere, rapere remp. cui nulla virtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum [a]*conciliasset opem potentium, sed forma per dedecus, pecuniam & nomen nobile consceleratum impudicitiæ dedisset: veteres vulneribus & ætate confectos Iulianos gladiatores, egenteis reliquias Cæsaris ludi, ad rudem compulisset? quibus ille sæptus omnia misceret, nulli parceret, sibi viueret. Qui tanquam in dotali matrimonio remp. testamento legatam sibi obtineret. Audient duo Decij seruire eos civeis, qui vt hostibus imperarent victoriæ se deuouerunt. Audiet C. Marius impudico domino parêre nos, qui ne militem quidem habere voluit nisi pudicum. Audiet Brutus eum populum, quem ipse primò, pòst progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. Quæ quidem si nullo alio, me tamen internuntio ad illos celeriter deferentur. Nam si viuus ista subterfugere non potero, vnà cum istis vitam simul fugere decreui.*

[a] v.c. conciliasset eam potentiam

T. POMPONII ATTICI VITA, PER CORNELIVM NEPOTEM.

POMPONIVS *Atticus ab origine vltima* [a] *stirpis* Romanæ *generatus, perpetuò à maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatem.* Patre *vsus est diligente, indulgente, & , vt tum erant tempora, diti, in primísque studioso litterarum. hic, prout ipse amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas* [b] *impartiri debet, filium erudiuit.* Erat *autem in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas oris, & vocis: vt non solùm celeriter* [c] *acciperet quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronuntiaret. Qua ex re* [d] *pueritia nobilis inter æquales ferebatur, clariúsque explendescebat, quàm generosi condiscipuli animo æquo ferre possent.* Itaque *incitabat omneis studio suo. Quo in numero fuerũt* L. *Torquatus,* [e] C. *Marij filius,* M. *Cicero: quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, vt nemo iis perpetuò fuerit carior.* Pater *maturè decessit. ipse adolescentulus propter affinitatem* P. *Sulpicij, qui tribunus pleb. interfectus est, non expers fuit illius periculi.* Namq. Anicia Pomponij *consobrina, nupserat* Ser. *Sulpicio, fratri* P. *Sulpicij.* Itaq. *interfecto* P. *Sulpicio, posteaquàm vidit* Cinnano *tumultu ciuitatem esse perturbatam, neque sibi dari facultatem pro dignitate viuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cùm alij* Sullanis, *alij* Cinnanis *fauerent partibus, idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis,* Athenas *se contulit: neque eò seciùs adolescentem* Marium, *ho-*

a fort. stirpis Romanæ, generosus, perpetuò &c.

b v.c. impertiri

c fort. arriperet

d fort. in pueritia

e al. C. Marius, C. filius

stem iudicatum, iuuit opibus suis: cuius fugam pecunia subleuauit. Ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eôdem magnam partem fortunarum traiecit suarum. Hîc ita vixit, vt vniuersis Atheniensibus meritò esset carissimus. nam, præter gratiam, quæ iam in adolescentulo magna erat, sæpe suis opibus inopiam eorum publicam leuauit. Cùm enim [a] vsuram facere publicè necesse esset, neque eius condicionem æquam haberent: semper se interposuit: atque ita, vt neque vsuram vmquam ab iis acceperit, neque longiùs, quàm dictum esset, eos debere passus sit. Quod vtrumque erat iis salutare. nam neque indulgendo inueterascere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis vsuris crescere. Auxit hoc officium alia quoque liberalitate. nam vniuersos frumento donauit, ita [b] vt singulis VII. modij tritici darentur: qui modius mensuræ, medimnus Athenis appellatur. Hîc autem sic se gerebat, vt communis infimis, par principibus videretur. Quo factum est, vt huic omneis honores, quos possent, publicè [c] haberent: ciuémque facere studerent: quo beneficio ille vti noluit: quod nonnulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanam alia ascita. Quamdiu affuit, nequa sibi statua poneretur, restitit: absens prohibere non potuit. Itaque aliquot ipsi, & Piliæ locis sanctissimis posuerunt. hunc enim in omni procuratione reip. actorem, auctorémque habebãt. Igitur primum illud munus fortunæ, quòd in ea potissimùm vrbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperij, vt eandem & patriam haberet, [d] & domum: hoc specimen prudentiæ, quòd, cùm in eam se ciuitatem contulisset, quæ antiquitate, humanitate, doctrináque præstaret omneis: ei vnus ante alios fuerit carissimus. Huc ex Asia Sulla decedens cùm venisset: quamdiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis & humanitate, & do-

a L. versuram facere

b L. vt singulis seni modij

c al. mandarent

d L. & rerum dominam.

& doctrina. sic enim Graecè loquebatur, vt Athenis natus videretur. tanta autem erat suauitas sermonis Latini, vt appareret, in eo natiuum quendam lepórem esse, non ascitum. Idem poëmata pronuntiabat & Graecè, & Latinè sic, vt suprà nihil posset. Quibus rebus factum est, vt Sulla [a]nusquam à se dimitteret, cuperétque secum deducere. Qui cùm persuadere tentaret, Noli, oro te, inquit Pomponius, aduersum eos me velle ducere, cùm quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. At Sulla, adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quae Athenis acceperat, proficiscens iußit deferri. Hîc complureis annos moratus, cùm & rei familiari tantum operae daret, quantum non indiligens deberet paterfamiliâs, & omnia réliqua tempora aut litteris, aut Atheniensium reip. tribueret, nihilominùs amicis vrbana officia praestitit. Nam & ad comitia eorum ventitauit, &, si qua res maior acta est, non defuit: sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidem praebuit. cui ex patria fugienti HS. CC. & quinquaginta millia donauit. Tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam, vt opinor, L. Cotta, & L. Torquato COSS. quem diem sic vniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, vt lacrymis desiderij futuri dolorem indicaret. Habebat auunculum Q. Caecilium, equitem Romanum, familiarem L. Luculli, diuitem, difficillima natura: cuius sic asperitatem veritus est, vt, quem nemo ferre posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit [b] beneuolentiam. Quo facto, tulit pietatis fructum. Caecilius enim moriens, testamento adoptauit eum, hercdémque fecit ex dodrante. Ex qua hereditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni: eásque nuptias M. Cicero conciliarat: cum quo à condiscipulatu viuebat coniunctißimè: multo etiam familiariùs, quàm cum Quin-

a fort. numquam

b L. beniuolentiam.

cto: vt iudicari poßit, PLVS IN AMICITIA VALERE SIMILITVDINEM MORVM, QVAM AFFINITATEM. *Vtebatur autem intimè Q. Hortensio: qui his temporibus principatum eloquentiæ tenebat: vt intelligi non posset, vter eum plus diligeret,* Cicero, *an* Hortensius. *Et id, quod erat difficillimum, efficiebat, vt, inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio: essétque talium virorum copula. In rep. ita est versatus, vt semper optimarum partium & esset, & existimaretur: neque tamen se ciuilibus fluctib. committeret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se is dedissent, quàm qui maritimis iactarentur. Honores non petiit, cùm ei paterent, propter vel gratiam, vel dignitatem: quòd neque peti more maiorum, neque capi possent conseruatis legibus, in tam effusis ambitus largitionibus,* [a] *neque reip. sine periculo, corruptis ciuitatis moribus. Ad hastam publicam numquam accessit. nullius rei neque præs, neque manceps factus est. neminem* [b] *suo nomine, neque subscribens accusauit. in ius de sua re numquam iit. iudicium nullum habuit. Multorum* COSS. *pretorúmque præfecturas delatas sic accepit, vt neminem in prouinciam sit secutus: honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fructum: qui ne cum* Q. *quidem* Cicerone *voluerit ire in Asiam, cùm apud eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, cùm præturam gerere noluisset, assectam esse prætoris. Qua in re non solùm dignitati seruiebat: sed etiam tranquillitati, cùm suspiciones quoque vitaret criminum. quo fiebat, vt eius obseruantia omnibus esset carior, cùm eam officio, non timori, neque spei tribui viderent. Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cùm haberet annos circiter sexaginta. Vsus est ætatis vacatione, neque quoquam se mouit ex Vrbe. Quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium*

a L. neque geri è rep.

b L. neq. suo nom.

proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. Ipsum Pompeium [a]*coniunctum, non offendit. Nullum enim ab eo habebat ornamentum, vt ceteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperāt: quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, vt victor, cùm priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solùm molestus non fuerit, sed etiam* [b] *sororis filium, Quinctum Ciceronem ex Pompeij castris concesserit. Sic vetere instituto vitæ, effugit noua pericula. Secutum est illud, occiso Cæsare, cùm resp. penes Brutos videretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum conuertisse videretur. sic M. Bruto vsus est, vt nullo ille adolescens æquali familiariùs, quàm hoc sene: neque solùm eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. Excogitatum est à quibusdam, vt priuatum ærarium, Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur: id facilè effici posse arbitrati sunt, si & principes illius ordinis pecunias contulissent. Itaque appellatus est à C. Flauio, Bruti familiari, Atticus, vt eius rei princeps esse vellet. At ille, qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, sempérque à talibus se consiliis remouisset, respondit, siquid Brutus de suis facultatibus vti voluisset, vsurum, quantum eæ paterentur:* [c]*sed neque cùm quoquam de ea re collocuturum, neq; coiturum. Sic ille consensionis globus huius vnius dissensione disiectus est. Neque multo pòst superior esse cœpit Antonius, ita vt Brutus & Cassius, prouinciarum,* [d]*quæ iis necis causa datæ erant à COSS. desperatis rebus, in exsilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum ceteris conferre noluerat florēti illi parti, abiecto Bruto, Italiáque cedenti, HS. C. M. muneri misit. eidem in Epiro absens CCC. iussit dari, neque eo magis potenti adulatus est Anto-*

a fort. non dū dictum,

b al sororis, & Q. Ciceronis filium ex Pomp.

c L. se neque

d L. quæ iis dicis causa d.

nio, neque desperatos reliquit Secutum est bellum gestum apud Mutinam, in quo si tantum eum prudentem dicam, minùs quàm debeam, prædicẽ: cùm ille potiùs diuinus fuerit: si diuinatio appellanda est, perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus[a] *agitur, neque minuitur. Hostis Antonius iudicatus, Italia cesserat: spes restituendi nulla erat. Non solùm eius inimici, qui tum erant potentissimi, & plurimi, sed etiam amici, aduersariis eius se dabant, & in eo lædendo*[b] *aliquam consecuturos sperabant commoditatem,*[c] *Antonij familiareis sequebantur, vxorem Fuluiam omnib. reb. spoliare cupiebant. liberos etiam exstinguere parabant. Atticus cùm Ciceronis intima familiaritate vteretur, amicissimus esset Bruto, non modò nihil iis indulsit ad Antonium violandum, sed è contrario familiareis eius ex vrbe profugienteis quantum potuit texit: quibus rebus indiguerũt, adiuuit: P. verò Volumnio ea tribuit, vt plura à parente proficisci non potuerint. Ipsi autem Fuluiæ, cùm litibus distineretur, magnisque terroribus vexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit,*[d] *vt nullum illa præstiterit vadimoniũ sine Attico, sponsor omnium rerum fuerit. Quin etiam cùm illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatẽ versuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniámque sine fænore, sinéque vlla stipulatione ei credidit: maximum existimans quæstum, memorem, gratúmque cognosci: simúlque aperire, se non fortunæ, sed hominib. solere esse amicum. Quæ cùm faciebat, nemo eũ temporis causa facere poterat existimare. nemini enim in opinionem veniebat, Antonium rerum potiturum. Sed sensim is à nonnullis optimatibus reprehendebatur, quòd parum odisse malos ciueis videretur. Ille autẽ sui iudicij, potiùs quid se facere par esset, intuebatur, quàm quid alij laudaturi forent.*[e] *Conuersa fortuna est. Vt Antonius rediit in*

a L. neq. agitur, al. neq. augetur,

b L. se aliquã

c L. eius familiareis in sequebantur,

d L. vt nullũ illa stiterit vadimonium

e L. Conuersa subitò fortuna est.

Italiam, nemo non magno in periculo [a] *Atticum putarat, propter intimam familiaritatem Ciceronis & Bruti. Itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat, timens proscriptionem: latebátque apud P. Volumnium, cui (vt ostendimus paullo antè) opem tulerat. Tanta varietas iis temporibus fuit fortunæ, vt modò ij, modò illi in summo essent aut fastigio, aut periculo. habebátque secum* [b] *Quinctum Gellium Canium æqualem, simillimúmque sui. Hoc quoq; sit Attici bonitatis exemplum, quòd cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeò coniunctè vixit, vt ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, etsi tanto odio ferebatur in Ciceronem, vt non solùm ei, sed etiam omnibus suis amicus esset inimicus, eósque vellet proscribere: multis hortantibus tamen, Attici memor fuit officij, & ei, cùm requisisset vbinam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statímque ad se veniret: se eum, & Gellium Canium de proscriptorum numero exemisse: ac,* [c] *nequod periculũ incideret, quòd noctu fiebat, præsidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solùm sibi, sed etiã ei, quem carissimum habebat, præsidio fuit. Neque enim suæ solùm à quoquam auxilium petiit salutis, sed coniunctim, vt apparêret nullam seiunctam sibi ab eo* [d] *velle fortunam. Quòd si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hieme, mariq; scopuloso seruat: cur non singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot, támque grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? Quibus ex malis* [e] *vt se emerserat, nihil aliud egit, quàm vt plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. cùm proscriptos præmiis imperatorum vulgus conquireret, nemo in Epirum venit, cui res vlla defuerit. nemini non ibi perpetuò manendi potestas facta est. quin etiam post prælium Philippense, interitúmque C. Cassij, & M. Bruti L. Iulium Mocillam,* [f] *prætorium, & eius filium, Au-*

a L. Atticum futurum put.

b L. Q. Gell.

c L. nequod in periculum

d L. velle esse fort.

e L. vt se emersit,

f al. prætorem

lúmque Torquatum, ceterósque pari fortuna perculsos, [a]*instituerit tueri, atque ex Epiro iis omnia Samothraciam supportari* [b]*iusserit. Difficile enim est omnia persequi, & non necessaria. Illud vnum intelligi volumus: illius liberalitatem, neque temporariam, neque callidam fuisse. Id ex ipsis rebus, ac temporibus* [c]*indicari potest, quòd non florentibus se venditauit, sed afflictis semper succurrit. qui quidem Seruiliam, Bruti matrem, non minùs post mortem eius,* [d]*quàm florentem, coluerit. Sic liberalitate vtens, nullas inimicitias gessit, quòd neque lædebat quemquam, neque, siquam iniuriam acceperat,* [e] *non malebat obliuisci, quàm vlcisci. Idē immortali memoria* [f]*percepta retinebat beneficia. Quæ autem ipse tribuerat, tamdiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. Itaq. hic fecit, vt verè dictum videatur,* Sui cuique mores fingūt fortunam. *Neque tamen priùs ille fortunam, quàm se ipse finxit, qui cauit ne qua in re iure plecteretur. His igitur rebus effecit vt M. Vipsanius Agrippa, intima familiaritate coniunctus adolescenti Cæsari, cùm propter suam gratiam, & Cæsaris potentiam, nullius condicionis non haberet potestatem, potissimùm eius deligeret affinitatem,* [g]*peroptarétq. equitis Romani filiam generosam nuptiis. Atque harum nuptiarū conciliator fuit (non enim est celandū) M. Antonius* [h]*triumuir reip. cuius gratia cùm augere possessiones posset suas,* [i]*tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, vt nulla in re vsus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incōmodis. Quod quidem* [k]*sub ipsa proscriptione perillustre fuit. Nam cum L. Saufeij, equitis R. æqualis sui (qui cum eo complureis annos studio ductus philosophiæ* [l] *habitabat, habebátq. in Italia pretiosas possessiones) triumuiri bona vendidissent, consuetudine ea, qua tum res gerebantur: Attici labore, atque industria factum est, vt eodem nuntio*

a L. instituit
b L. iussit.
c L. iudicari
d L. quàm florente,
e al. malebat vlcisci, quàm obliuisci.
f L. præcepta
g L. præoptarétque
h L. triumuir reip. constituendę:
i L. tantum afuit
k L. sub ipsā proscr.
l L. Athenis habitabat,

Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse. Idem L. Iulium Calidium (quem post Lucretij, Catulliq. mortem multo elegantißimum poëtam nostram tulisse ætatem verè videor posse contendere, neque minùs virum bonum, optimísque artibus eruditum) post proscriptionem equitum, propter magnas eius Africanas posseßiones, in proscriptorum numerum à P. Volumnio, præfecto fabrûm Antonij, absentem relatum, expediuit. Quod in præsenti vtrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare: quòd in eorum periculis, non secus absenteis, quàm præsenteis amicos, Attico esse curæ cognitum est. Neque verò minùs ille vir, bonus paterfamiliâs habitus est, quàm ciuis: nam cùm esset pecuniosus, nemo illo minùs fuit emax, minùs ædificator, neque tamen non in primis bene habitauit, omnibúsque optimis rebus vsus est. Nam domum habuit in colle Quirinali [a] *Pamphilianã, ab auunculo hereditate relictã: cuius amœnitas nõ ædificio, sed silua constabat. Ipsum enim tectum antiquitùs constitutum, plus salis, quàm sumtus habebat: in quo nihil commutauit, nisi si quid vetustate coactus est. Vsus est familia, si vtilitate iudicandum est, optimâ: si forma, vix medioeri. Namque in ea erant pueri litteraßimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarij, vt ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non vtrumque horum pulchrè facere posset. Pari modo artifices ceteri, quos cultus domesticus desiderat, apprimè boni: neque tamen horum quemquam, nisi domi natum, domíque factum habuit: quod est signum non solùm continentiæ, sed etiam diligentiæ, nam & non intemperanter concupiscere, quod à pluribus videas, continentis debet duci: & potiùs diligentia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. Elegans, non magnificus: splendidus,*

a L. Tamphilianam, al. cæcilianam,

a fort. munditiam, non affluẽntiam affectabat.
b L. Supellex modica, non multa,
c fort. vt in neutram partem nimius conſpici poſſet.

non ſumtuoſus, omni diligentia [a] munditiam non affluentem affectabat. [b] Supellex non modica, non multa, [c] vt in neutram partem conſpici poſſet. Nec hoc præteribo, quamquam nonnullis leue viſum iri putem. cùm in primis lautus eſſet eques Romanus, & non parum liberaliter in domum ſuam omnium ordinum homines inuitaret, ſcimus non amplius, quàm terna millia æris peræquè in ſingulos menſes, ex ephemeride eum expenſum ſumtui ferre ſolitum. atque hoc non auditum, ſed cognitum prædicamus. ſæpe enim, propter familiaritatem, domeſticis rebus interfuimus. Nemo in conuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnoſten: quod nos quidem iucundiſſimum arbitramur: neque vmquam ſine aliqua lectione apud eum cenatum eſt: vt non minùs animo, quàm ventre conuiuæ delectarentur. namq. eos vocabat, quorum mores à ſuis non abhorrerent. Cùm tanta pecuniæ facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de vitæ cõſuetudinæ: tãtáq vſus eſt moderatione, vt neq. in HS. vicies, quod à patre acceperat, parum ſe ſplẽdide geſſerit: neq. in HS. centies affluentiùs vixerit, quàm inſtituerat, pariq faſtigio ſteterit in vtraq. fortuna: nullos habuit hortos, nullam ſuburbanã, aut maritimam ſumtuoſam villã, neq. in Italia præter Ardeatinũ, & Nomentanũ ruſticum prædiũ: omníſq. eius pecuniæ reditus cõſtabat in Epiroticis & vrbanis poſſeſſionib. ex quo cognoſci poteſt, eũ vſum pecuniæ non magnitudine, ſed ratione metiri ſolitum. Mendacium neq. dicebat, neq. pati poterat. Itaq. eius comitas non ſine ſeueritate erat, neq. grauitas ſine facilitate: vt difficile eſſet intellectu, vtrùm eum amici magis vererentur, an amarent. Quidquid rogabatur, religioſè promittebat: quòd non liberalis, ſed leuis arbitrabatur, polliceri quod præſtare non poſſet. Idem in nitendo, quod ſemel admiſiſſet, tanta erat cura vt non mandatam,

sed suam rem videretur agere. [a] *Nusquam suscepti negotij cum pertæsum est. Suam enim existimationem in ea re agi putabat, qua nihil habebat carius. Quo fiebat,* [b] *vt omnia Ciceronis, Catonis, Marcíque Hortensij, A. Torquati, multorum præterea equitum Romanorum negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, sed iudicio fugisse reip. procurationem. Humanitatis verò nullum afferre maius testimonium possum, quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fuerit iucundissimus, senex adolescenti M. Bruto: cum æqualibus autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic vixerit, vt iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus: quamquam cum præcipuè dilexit Cicero, vt ne frater quidem ei Quinctus carior fuerit, aut familiarior. Ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus iam sunt editi, sexdecim volumina epistolarum ab consulatu eius vsque ad exremum tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, non multum desideret historiam contextam* [c] *eorum temporum. Sic enim omnia de studiis principum, vitiis ducum,* [d] *æmulationibus reip. perscripta sunt, vt nihil in his non appareat: & facilè existimari possit, prudentiam quodammodo esse diuinationem. Non enim Cicero ea solùm, quæ viuo se acciderunt, futura prædixit, sed etiam quæ nunc vsu veniunt, cecinit vt vates. De pietate autem Attici, quid plura commemorem, cùm hoc ipsum* [e] *verò gloriantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta,* [f] *cùm esset septem & sexaginta, se numquam cum matre in gratiam rediisse, numquam cum sorore fuisse in simultate: quam propè ætate æqualem habebat. quod est signum aut nullam vmquam inter eos querimoniam intercessisse: aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, vt, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret. Neq. id fecit natura solùm (quamquam omnes*

a L. Numquã

b L. vt omnia M. & Q. Ciceronum, Catonis, Hortẽsij, Auli Torquati,

c al. illorũ t.

d L. mutationibus reip.

e L. verè

f fort. cùm esset ipse septem, &c.

ei paremus) sed etiam doctrina. Nam *& principum philosophorum ita percepta habuerat præcepta, vt iis ad vitam agendam, non ad ostentationem vteretur.* Moris *etiam maiorum summus imitator fuit, antiquitatisque amator: quam adeò diligenter habuit cognitam, vt eam totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus ornauit.* Nulla *enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris est populi* R. *quæ non in eo, suo tempore sit notata: &, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexuit, vt ex eo clarorum virorum propagines possimus cognoscere.* Fecit [a] *hoc quidem separatim in aliis libris, vt* M. Bruti *rogatu* Iuniam *familiā à stirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans qui à quoque ortus, quos honores, quibúsque temporibus cepisset.* Pari *modo* Marcelli Claudij *de* Marcellorum: Scipionis Cornelij, *&* Fabij Maximi, [b] Fabiorum, *&* Æmiliorum: *quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum.* Attigit *quoque poëticen: credimus, ne eius expers esset suauitatis.* Namque *versibus, qui honore, rerúmq. gestarum amplitudine ceteros* Romani *populi præstiterunt, exposuit, ita, vt sub singulorum imaginibus facta, magistratúsque eorum non amplius quaternis, quinisque versibus descripserit: quod vix credendum sit, tantas res tam breuiter potuisse declarari.* Est *etiam vnus liber* Græcè *confectus de consulatu* Ciceronis. Hactenus Attico *viuo* [c] *edita à nobis sunt.* Nunc, *quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur: &, quantum potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut suprà significauimus,* suos cuique mores plerumque conciliare fortunam. Namque *hic contentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit imperatoris* Diui Iulij *filij, cùm iam antè familiaritatem eius esset consecutus nul-*

a L. hoc idē sep.

b L. de Corneliorum, & Fabiorum, & AEmiliorum quoqʒ: quib.

c L. edita hęc à nobis sunt.

la alia re, quàm elegantia vitæ: qua ceteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna [a] *humiliores. Tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, vt nihil ei non tribuerit fortuna, quod cuiquam antè detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit consequi. Nata autem est Attico neptis ex Agrippa, cui virginem filiam* [b] *collocauit, hanc Cæsar vix anniculam T. Claudio Neroni Drusilla nato priuigno suo despondit. Quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem. Quamuis ante hæc sponsalia non solùm cùm ab vrbe abesset, numquam ad suorum quemquam litteras misit, quin Attico mitteret, quid ageret: in primis, quid legeret, quibúsque in locis, & quamdiu esset moraturus: sed & cùm esset in vrbe, & propter suas infinitas occupationes minùs sæpe, quàm vellet, Attico frueretur: nullus dies tamen temerè intercessit, quo non ad eum scriberet,* [c] *quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modò aliquam quæstionem poëticam ei proponeret, interdum iocans eius verbosiores eliceret epistolas. Ex quo áccidit, cùm ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo constituta, vetustate, atque incuria detecta prolaberetur, vt Attici* [d] *admonitu, Cæsar eam reficiendam curaret. Neque verò à M. Antonio minùs absens litteris colebatur: adeò vt accuratè ille ex vltimis terris quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorem faceret Atticū. Hoc quale sit, faciliùs existimabit is, qui iudicare poterit, quantæ sit sapientiæ, eorum retinere vsum, beneuolentiámq., inter quos maximarum rerum non solùm æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit* [e] *intercedere necesse inter Cæsarē atque Antonium: cùm se vterque principem non solùm vrbis Romæ, sed orbis terrarum esse cuperet. Tali modo cùm septem, & septuaginta annos complesset, atq. ad extremam*

[a] L. humiliore.

[b] al. collocarat.

[c] L. modò aliquid

[d] al. ammonitu,

[e] v. c. incidere

senectutem non minùs dignitate, quàm gratia, fortunáque creuisset (multas enim hereditates nulla alia re, quàm bonitate consecutus, tantáque prosperitate vsus est valetudinis, vt annos XXX. *medicina non indiguisset) nactus est morbum, quem initio & ipse, & medici contemsērūt: nam putarunt esse* [a] *tenasmon, cui remedia celeria, faciliáq. proponebantur.* In hoc cùm treis menses sine vllis doloribus, *præterquàm quos ex curatione capiebat, consumsisset: subitò tāta vis morbi in vnum intestinum prorupit, vt extremo tempore per lumbos fistula putris eruperit.* Atque hoc *priùs quàm ei accideret, postquàm in dies dolores accrescere, febrémque accessisse sensit:* Agrippam *generum ad se* [b] *accersiri iussit, & cum eo L.* Cornelium Balbum, Sextum*que* Peducæum. Hos *vt venisse vidit: in cubitum nixus,* Quantam, *inquit, curam, diligentiámque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cùm vos testeis habeam, nihil opus est pluribus verbis commemorare: quibus quoniam, vt spero, satisfeci,* [c] *me nihil réliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret: reliquum est, vt egomet mihi consulam. id vos ignorare nolui.* Nam *mihi stat alere morbum desinere. namque his diebus, quidquid cibi sumsi, ita produxi vitam, vt auxerim dolores sine spe salutis.* Quare *à vobis peto, primùm vt consilium probetis meum: deinde ne frustra dehortando conemini.* Hac *oratione habita, tanta constantia vocis, atque vultus, vt non ex vita, sed ex domo in domum videretur migrare: cùm quidem* Agrippa *eum flens, atq. osculans oraret, atque obsecraret,* [d] *ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque sibi acceleraret: &, quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi, suísq. reseruaret: preces eius taciturna sua obstinatione* [e] *depressit.* Sic *cùm biduum cibo se abstinuisset subitò, febris decessit, leuiórque morbus esse cœpit, tamen propositum nihilo se-*

a al. tenesmon:

b L. arcessi

c L. nihilque reliqui feci, quod

d L. ne id, quod n.

e fort. compressit.

ciùs peregit. itaque die quinto postquàm id consilium inierat, prid. kalendas April. Cn. Domitio, C. Sosio COSS. decessit. Elatus est in lecticula, vt ipse præscripserat, sine vlla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima vulgi frequentia. Sepultus est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem, in monuento Qu. Cæcilij, auunculi sui.

DIONYSII LAMBINI ANNOTATIVNCVLAE, SEV EMENDATIONVM RATIONES IN PRIMVM LIB. EPIST. AD ATTIC.

Quæ in his ad Attic. epiſtolis emendata ſunt, omnia fere P. Victorio, Paullo Manutio, Sebaſt. Corrado, Adr. Turnebo, Leonardo Malæſpinæ, & codicibus Memmianis, Huraltino, & Turneſiano, accepta referenda ſunt. Siqua aliunde naſcētur, admonebitur lector. Nam in ſingulis locis vel à P. Victorio, vel à P. Manutio, vel à Corrado, vel ab Adr. Turnebo, vel à Malaſpina, qui poſtremus his epiſtolis manū admouit, qui tamen non ſatis feliciter negotiū ſuſceptum geſſit: explicatis, aut emendatis, & reſtitutis, immorari, &, quæ ſunt ab iis vel eruditè, & ingenioſè excogitata, vel ex auctoritate librorum antiquorum emendata, litteriſque mandata, huc transferre, eſſet actum agere, inanémq. operam ſumere.

IN EPIST. I.

1 qui & negauit, & iurauit morb.) ſic legendum, & ita ſcriptum eſt in codice Turneſiano antiquiſſimo.

2 ſi iudicatum erit meridie non lucere) locus obſcurus, & fortaſſe corruptus: ſed ita legitur in codice Turneſiano. itaque ego nunc nihil muto, quamuis olim ediderim, ſi iudicatum erit, eius haberi rationem licere, quòd ſic legendum eſſe, & ex Italis Sebaſt. Corradus, & ex noſtratibus Æmarus Ranconetus cenſuiſſent: primùm haud dubiis fortaſſe coniecturis ducti, deinde ab antiquæ ſcripturæ veſtigiis non longè diſcedentes. Sic autem loquitur in Bruto, Seruilius Glaucia ex ſummis & fortunæ & vitæ ſordibus in prætura cos. factus eſſet, ſi rationem eius haberi licere iudi-

catum esset. sed nunc, vt dixi, antiquam scripturam tueor. Neque tamen impedio, quo minùs vtatur sua quisque coniectura. Ne P. Victorij quidem emendationem refello, quæ talis est, si iudicatum erit meridie non liquere. Si vera est: recipiatur. sin falsa: sua sponte, euanescat. Cur autem mihi magis placeat scriptura antiqua Turnesiana, est, quòd ita solent potiùs Latini loqui, meridie lucere, quàm, meridie liquere: & meridie non lucere, cùm hyperbolicῶs significare volunt aliquid esse falsum, quàm meridie non liquere. non liquere autem, & luce esse clarius, opponit inter se idem Cicero noster 1. libro de diuinatione, in princip. ibi, præsertim cùm id, de quo Panætio non liquet, reliquis eiusdem disciplinæ, solis videatur luce clarius.

3 quæ cùm erit absoluta, sanè facilè & libenter eum Cæsari consuli accuderim.) Proponam primùm scripturam veterem, deinde doctorum virorum coniecturas afferam. Sic igitur habent omnes fere libri manuscripti: in his Turnesianus, Quæ tum erit absoluta, sanè facilè eum libenter nunciteri consili acciderunt: alij, numititeri: alij, munciteri, &c. Hanc igitur scripturam, quæ se corruptam esse clamat, sic quidam restituere conati sunt, Quæ cùm erit absoluta, sanè facilè eum ac libenter ceteri consulem acceperint. Corradus sic: Quæ cùm erit absoluta, sanè facilè eum libenter municipes ceteri consulem acceperint. Sigonius sic, quæ cùm erit absoluta, sanè facilè eum nunc Cæsari consulem addiderim: Manutius sic, Quæ tum erit absoluta, sanè facilè eum libenter nunc Cæsari &c. vt Sigon. Adr. Turnebus sic, Quæ tum erit absoluta sanè facillimè, lubenter munitori consuli acciderim, vt sit hic Ciceronis sensus, vellem Cæsar consul fieret. libenter enim huic viarum curatori & munitori supplex in mea petitione fuerim: malímq. me supplicem, quàm competitorem haberet. Qua coniectura quid potest excogitari diuinius? Verùm tamen mihi placebat olim etiam hæc, & quidem paullo magis, Quæ cùm erit absoluta, sanè facilè & libenter ei tum ceteri concesserint, vel, ceteri consulatu cesserint. Nunc hæc, Quæ cùm erit absoluta, sanè facilè & libenter tum eum Cæsari consuli accuderim. hac senten-

tia, via flaminia absoluta, ego facilè & libenter Thermum Cæsari collegam adiecerim. Sed nec Simeonis Bosij coniectura silentio prætereunda est, quamuis eam in commentariis Horatianis commemorarim: quæ talis est. Quæ tùm erit absoluta sanè facilè. cum libens θέρμον ciceri cutili accuderim.

IN EPIST. 2

1 quòd is me accus.) sic habent libri manuscr. in his Turnesianus. quod eo adscripsi, quòd nonnulli interponũt pronomen, qui, hoc modo, quòd, is, qui &c.

IN EPIST. 4

1 quid dicas) subintelligendum, nescio, seu potiùs, video, vel, scio. Itaque sine interrogationis nota excudi iussi. Est autem loquendi genus comicum.

2 me statuere oportere) sic edendum curaui, codicis Turnesiani scripturæ vestigium secutus, in quo est, ex tua putabam voluntatem statuere oportere. ex, voluntatem, scilicet feci, voluntate me &c.

3 nihil esse iam quòd laboraretur) sic habet codex Turnes.

IN EPIST. 8

1 missurum eum, qui ad te proficisc.) legendum vt habet codex Turnesianus, iturum eum, qui ad te, &c.

2 quod soror prægnans est.) libri veteres habent, prægnas est.

3 quod agendum est h.t.) idem codex habet, quod agendũ esset, &c.

IN EPIST. 9.

1 mirum quàm, &c.) liber manuscr. Turnesianus, & is, quem mihi commodatò dedit I. Huraltus Boëtallerius, & quos à Memmio accepi, omnes habent, mirè quàm illius loci non m.v.s.e.cóg. delectat.

2 ταὐτόματόν ἡμῶν) ταὐτόματον, ἡμῶν κάλλιον βουλεύεται. versus Menandri: cuius hæc sententia est, casum plerumque meliùs consulere, seu consultare, quàm nos ipsos.

3 mando

3 mando tibi vt persp.) codex Turnes. habet. mandat tibi, &c. ego nihil muto.

4 cùm pro populo fieret,) codex Turnes. habet, cùm, sacrificium pro populi fieret, mendosè quidem, sed tamen lectorem hoc quidquid est celare nolui.

5 per manus seruulæ.) Libri manuscr. habent, per manus seprullæ. Vnde amicus quidam meus legendum coniicit, per manus Seruiliæ: quod non improbo. sed quid si dicamus, legendũ potiùs, Serpullæ, vt, Serpullam, intelligamus ancillæ nomen alicuius fuisse?

IN EPIST. 10

1 nisi eam pellectione releuarit?) Eo libentiùs Malæspinæ emendationem approbaui, quòd ita scriptum reperi in cod. Memmianis, neque multo secus in Turnesiano.

2 ad virgines, atque pontifices relatam.) Lectionem vulgatam, quæ talis est, ad virgines, atque pontifices relatam, olim repudiauimus: & illud, virgines, deleuimus: partim codices Memmianos secuti, partim historiæ veritate adducti. Nam virgines de religione non iudicabant, sed pontifices. Nunc, quòd vocem, virgines, etiam in codice Turnesiano reperimus, eam reposuimus.

3 magnorum reip. malorum causa sint.) codex Turnes. & nonnulli libri vulg. habent, causa sit.

4 honestum, nihil illustre.) codex Turnes. sic habent nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς illustre, nihil honestum, nihil f.

IN EPIST. 11

1 atque id dereptum de summis, &c.) Sic edendum curaui, reclamantibus quidem libris omnibus: sed tamen non admodum aduersantibus. Nam litteram, d, sumsi ex priore vocula, id, quod emandandi genus ab omnibus conceditur ac probatur. Deripere autem, detrahere est: quod huic loco cõuenit, non, eripere.

2 quem in Aristocratia.) Hęc absunt à codice Turnesiano, in Aristocratia.

3 Proxime Pompeium sedebã:) sic restitui ex Diodemede. Quin sic habebat & codex Turnesianus: sed correctoris, seu potiùs corruptoris manus locum inquinauit, & deprauauit.

4 Si vnquam περίοδοι, ἢ καρποὶ, ἢ ἐνθυμήματα, ἢ κατασκευαὶ, &c.) sic habet planè codex Turnesianus.

5 conuicium Pisoni &c.) codex Turnes. habet, commulciũ Pisoni, &c. quod quid valeat, quæro.

6 me tantum comperisse omnia criminabatur.) Id est, obiiciebat mihi illud, quod ego de me prędicarã in meo cõsulatu, me comperisse, Catilinam cum suis consilium cepisse vrbis incendendæ, & ciuium trucidandorũ. Hoc enim sæpe fuisse maledicti loco Ciceroni obiectum suprà ostẽdimus.

7 sed habet sui similem in magistratibus pręter Fuf.) Quidam totum hunc locum sic legi volunt, sed habet sui similem in magistratibus neminem, præter Fusium. bonis vtimur tribunis pl. ego nihil muto.

8 valde petiturire.) sic emendauit Adr. Turnebus. Nam codex Turnesianus habet, videro hominem valde petiturire. nauabo operam, &c. vulgati verò, videro hominem. valde petitur. te nauabo operam, &c. Sic autem dictum petiturire, vt esurire, micturire, parturire, proscripturire, &c.

IN EPIST. 12

1 Valde aueo scire, &c.) cod. Turnes. habet, valde habeo scire, &c. quod ea gratia adnotaui, vt meminerit lector, veteres illos librarios scripsisse sæpe B. pro V. & contrà. Hinc apud Catullum natum mendum, in epigr. ad Ipsithill. illud adiuuato. pro quo legendum esse vidit Turneb. noster, illud adiubeto. adiubeto autem, more Græcorum dictum, προσκελεύω, id est, prætereà iubeto. Sexcẽta similia cùm alibi, tum in commentariis Lucretianis notauimus.

IN EPIST. 13

1 non tam ærati, quàm, vt appellãtur, ærarij.) Quamobrem omnium veterum codicum, & Italicorum, & Memmianorum, & Turnesiani & Huraltini, qui omnes sic habent, consensum repudiarem, nulla causa visa est. Atque huius lectionis ratio explicatur eruditè à Malaspina, & item à Turnebo, collega meo, viro doctiss. quamquam paullo aliter.

2 aut metuendo ignauissimi.) Hoc membrum, quod ab-

erat ab omnibus aliis libris manuſcr. neque Malaſpina in ſuis reperit: ego in Memmianis repertum hac editione repræſentandum curaui.

3 Falſum.) legendum fortaſſe eſt, Factum. Paullò pòſt libri veteres omnes habent, quid hoc ſimile eſt, &c. non, vt vulg. quid huic ſim.

4 noſtri illi comiſſatores &c.) ſic legendum, non, vt vulgò, comeſſatores, neque vt habent nonnulli manuſcr. commiſſatores. mirórque, ita me deus amet, P. Victorium, multis in reb. ſatis oculatum, in hac item, vt in aliis non paucis, τυφλώττειν, neque videre naſci à verbo Græco κωμάζω, & ſcribi apud Varronem vnico m.

5 ſi hic factus erit, fabam mimum futurum.) fretus auctoritate codicum Memmianorum, ſic olim edendum curaui, deleta voce, fabulam, vt habent nonnulli libri veteres, ſeu, fabam, vt vulgati, ſi hic factus erit, mimum futurum. Quamuis autem mimus, fabula ſit, multo tamen honeſtius eſt fabulæ nomen, quàm mimi. Nam mimus, turpium & obſcœnarum rerum imitationes recipit, non recipit fabula. Itaque ſignificat hoc loco Cicero, ſi Afranius conſul factus ſit, conſulatum ſuum turpem ac deformem futurum. Sic igitur olim. ſed nunc mouit me codicis Turnebiani auctoritas, qui planè habet, fabam mimum futurum. Itaque hanc ſcripturam teneo, vt fabam, mimi alicuius nomē fuiſſe intelligamus. Cùm hæc iam ſcripſiſſem, fortè cū Pafferatio, qui me inuiſerat, vt ſolet, de hoc loco communicaui. is dixit ſe conſiderare velle: & ita à me diſceſſit. Paucis pòſt diebus, ſuam coniecturam ad me attulit: quæ talis eſt. Afranij mimum futurū: vt ſit hæc ſentētia, vidésne, ſi hic factus erit cōſul, noſtrū conſulatum, Afranij, ſeu Afranianū mimum futurum? id eſt, deformem, ridiculum, & iocularem? Fuit autem Afranius, poëta comicus. ita M. Tullius alludit ad A. Afranium, qui conſulatum petit, ſuffragante Pompeio. Ratio autem huius coniecturæ, quam ille affert, hæc eſt. ſcriptum fuit à Cicerone hoc modo: vidésne, conſulatum illum noſtrū, quem &c. Afran. mimum futurū, ſeu potiùs, vt res magis liqueat litteris principialibus, & maiorib. AFRAN. MIMVM FVTVRVM. à ſcripto-

æ librario aliquo, hinc factum esse, FARAN.MIN.FVT. hinc, FABAM MIN.FVT. Ita hunc locum deprauatum esse. Omnino hanc coniecturam ratio adiuuat, neque eius sententia quidquam fere abest, aut distat à nostra explicatione.

6 & istos consulatus non flocci facteon) sic nunc edendum curaui, codicis Turnesiani auctoritatem secutus, cùm præsertim sic quoque scriptũ esse in suo testetur P. Victorius. Credibile autem est Ciceronem propter verbum, φιλοσοφητέον, finxisse verbum Latinum, floccifacteon ad similitudinem Græci sermonis, per quandam παρονομασίαν. Neque verò mihi iam placet scriptura illa, quam olim secutus sum, & istos consulatus non flocci, ἰατῶν. quo modo legendum cẽset Adr. Turnebus, collega meus, homo singulari doctrina: cui ego olim assentiens ita scripsi. Non libet autem mihi nec aliorum coniecturas refellere, nec hanc commendare & confirmare. Nam illæ quidem cum hac lectione comparatæ, satis refelluntur: hæc autem sua sponte ita probabilis, atque adeò vera est, vt se ipsa confirmet. Nam primùm nulla vis, aut leuis admodum infertur antiquæ scripturæ, flocci FACTEON: cùm ex FACTEON, facillimum sit facere EATEON: quemadmodum scriptor librarius facilè deprauare potuit EATEON, & ex eo facere, FACTEON. Deinde sententia est apertissima, & cum instituto sermone maximè cõsentanea. Hoc autem sentit Cicero: Quare, opinor, philosophiæ nos operam dare oportet, seu nobis philosophandum est, & consulatus istos, qui ne flocci quidem sunt, omittere, & aspernari debemus. Hæc igitur olim scripsi. quæ nunc mihi non probantur.

IN EPIST. 14

1 optimorum sæpe hominum.) sic habent omnes libri manuscripti. Et tamen quidam legi volunt, optimorum sæpe virorum: quod vsitatius est. nam bonus homo, optimus homo, minùs vsitata sunt, quàm, bonus vir, optimus vir, præsertim Ciceroni. 2 perspecta est & integritas) Quidam libri manuscr. habẽt, & ingenuitas in his Turnesianus cuius auctoritatem plurimi facio.

3 qui ob iudicandum, pecuniam accepissent) Malaspina testatur in nullo suorum librorum manuscr. pecuniam, inueniri: neque ego in Memmianis, neque in Huraltino, neque in Turnesiano reperi. Meo quidem iudicio subintelligi potest, si absit.

IN EPIST. 15

1 amantissimus mei, non homo, sed litus, atque aër) assentior Leon. Malęspinę, qui pro voce, Metellus, mei, reponendum censet: & hunc locum sic explicat: Abest enim frater moribus simplicissimis, &, vt ita dicam, candidissimis, & ab omni dissimulationis artificio alienissimis, & amantissimus mei: & qui non videtur homo, sed litus, & aër, &c. id est, cui ita tutò mea omnia consilia recondita, meásque cogitationes occultas committere & credere possim, vt si in locis solis, & maximè ab arbitris remotis, meas cogitationes expromerem atque explicarem. Non possum hoc loco silentio præterire P. Victorij querelam, qua vsus est quodam loco Variarum lectionum, cap. opinor, III. lib. XXVII. vbi significat, se molestè ferre, Malæspinæ coniecturas à nescio quibus nimiùm facilè esse comprobatas, ac receptas. Desinat queri, aut mirari Victorius: & gaudeat probari nonnullas suas: alias non reprehendi. Dormitauit enim aliquando ipse quoque Victorius in suis coniecturis, vt & alij non pauci docti viri. In scribendo verò, quod nollem, nimiùm sæpe titubauit. Idem de Turnebo alibi ita scribit, Vtinam autem hic vir, sanè doctus, ac multæ lectionis, non tam cupidus vndiq. fuisset omnia emẽdandi: meliùs nobis, meliùs existimationi suæ consuluisset. At quis mortaliũ plus temporis, atque operæ posuit in libris emendandis, Petro Victorio? quis fuit vnquam emendandi cupidior? Quàm turpe est iis criminibus alterum condemnare, quæ si tibi obiiciantur, ea dissoluere, aut negare non possis? Vtinam verò P. Victorius paullo scripsisset politiùs, elegantiùs, rotundiùs, planiùs: præsertim homo, qui totam fere ætatem in verborum studio contriuit. Nam quis homo humanus patienter legere potest eius in Demetrium, seu Dionysium, commentarios? (vt hos potissimùm sumam) qui primùm longitudine lectorem defatigant: deinde obscuritate excru-

ciant, ita vt alio interprete opus sit, qui eos explicet?
2 cùm ad forum stip.) Admonebo lectorem hoc quiddam leue, sed quod memoriæ mandatum, erit fortassis vsui ad alia librorum veterum menda similia tollenda. In libro igitur Turnesiano sic scriptum est, cùm ad eorum stip. e, pro, f. qui lapsus erat facilior in maioribus litteris E.F. Infrà non lõgè, sic habet codex Turnesianus: vt edidimus. multa enim sunt, quæ me sollicitant, angúntque: quæ mihi videor, &c. quod eò adscripsi, quòd P. Victorius sic edidit, multa enim quæ me sollicitant, angúntque, mihi videor &c. quam scripturam quamuis non damnem, tamen huic nostræ non antepono: cùm præsertim in codice Turnesiano reperiatur; qui P. Victorij codice longè & antiquior & melior est.
3 sed spe & animo corrigendæ & sanandę ciuitatis) secutus sum codices Memmianos, à quibus nihil discrepat codex Turnesianus. sic enim habet planè. sed spero non corrigendæ, sed sanandæ c. Ex, spero non, igitur, feci, spe & animo: ex, sed, &. vt & alij quidam. Non placet autem hæc lectio à Petro Victorio edita, sed animo corrigendæ & seruandæ ciuitatis. 4 sine suspirio) codex Turnesianus habet, sine suspiritu, aut, ne mentiar, sine sispiritu.
5 quod habet dicis causa promulgatum &c.) sic legendum est. quid sit autem, dicis causa, notũ est iam vel pueris. Vsurpauit M. Tullius & in oratione pro Murena, & lib. 4. accusationum, & item alibi. Ne quis autem putet, hanc esse coniecturam, sic habet planè codex Turnesianus, nisi quòd habet, causam, pro, causa.

IN EPIT. 16

1 Se quam malè pugn.) cod. Turnesian. habet, puer malam pugn.
2 Atque ita tamen nouis amicitiis implicati sumus, &c.) hic locus sic legitur in codice Turnes. atque ita tamen si eis nouis amicitiis &c. Victorius sic: atque ita tametsi his nouis amicitiis &c. quarum scripturarum rationem vix dispicio.
3 Nam quod me affuisse scribendo vides.) sic hunc locum restitui, scripturæ veteris vestigia secutus atque sine dubio legendum.
4 τίς πατρὶ αἰνήσει, &c.) Huius quidem lectionis rationem eruditè explicat Leon. Malaspina: sed si altera illa, τίς ποτ'

ὁ αἰνίου, quam docti quidem ſubſtituunt, veteris alicuius auctoritate niteretur, longè eam huic anteferrem. Paullo antè autem quidam legunt, adſperſiſſe, vbi vulgò legitur, diſperſiſſe. Ego nihil muto, quòd ſic habeat & codex Turneſ. & Memmiani.

IN EPIST. 17

1 ſed magni noſtri ὑπώπιον.) Quamquam nihil hoc magnopere ad inſtitutum noſtrum attinet, hîc tamen emendabo verſum Homeri ἰλ. γ. ibi Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον ἦεν, Ἢ οὕτω λώβην τ' ἔμεναι καὶ ὑπόψιον ἄλλων. legendum ὑπώπιον ἄλλων: quam emendationem meam ita probat Auratus, vt non dubitet, quin ita ab Homero ſcriptum ſit. eſt autem ὑπώπιον liuor in facie, aut in oculis, ex ictu aliquo, ſugillum, vibex fœdus, & inhoneſtus. per tranſlationem, ſignificat turpitudinem, dedeçus, & infamiam. Hîc ibidem libri nonnulli veteres habent, De noſtris ſcriptis: paullo pòſt, vbi omnes habent, perfectum, legendum videtur, perſcriptum.

IN EPIST. I. LIB. II.

1 ab hoc refractariolo iudiciali dicendi &c.) Memmiani cod. habent, refractoriolo. Turneſianus, vt ceteri, refractariolo, niſi quòd habet, enituerat, & abiunxerat, non, vt vulgo, enituerit, abiunxerit. Idem paullo pòſt, habet planè, vt σεμνότερός τις, &c. quo modo & vulgati, non, vt teſtatur eſſe in ſuo, P. Vict. ne σεμνότερός τις, &c. quod ferri non poteſt: & fruſtra Victorius ea de re lectoris otio abutitur.

2 aut ne popoſciſſes. ego enim me non off.) Sic legendum cenſeo: & codicum veterum veſtigia manifeſta perſecutus, & ſententiam M. Tullij iis ipſis veſtigiis odoratus. Quin ſic habet planè codex Turneſianus. aut ne popoſciſſes autem, id eſt, aut non debuiſti poſcere.

3 poſſe diſtribuere) Codex Turneſianus habet, poſſe diſcribere. quod probo.

4 ſi paullo plus.) Quidam volunt legi, ſi paullo longiùs.

5 Item antè. Non eſſe, &c.) Libri veteres non habent, antè. Itaque putabam ſic eſſe hunc locum legendum, At tribus horis Roma Interamnam noctu introiiſſe. Itum non

esse sibi obuiam. Ne tum quidem, &c.

6 At ego, inquit, nouus patronus instituam.) Assentior Guidoni Lollio, cui ita legendum visum est, vt sit hęc sententia, quemadmodum refert Malaspina: Quando tu vetus patronus Siculis locum gladiatoribus dare non soles, ego nouus Siculorum patronus, instituam, id est incipiam dare: seu morem inducam loci à patrono clientibus dandi. Puto autem huius loci emendandi occasionem ex antiqua scriptura esse natam, nouos patronus. Ita autem certa est hæc coniectura, vt ne Victorium quidem eam reprehensurum putem.

7 ac modestè tamen dixit.) Si hæc scriptura sincera est, hæc videtur esse sententia: inhonestè quidem accusauit, sed modestè tamen dixit: id est non valde acriter accusauit, quod facere debuit. Nam, qui non accusat acriter, præuaricator videri potest, & ita inhonestè accusat. Est ergo iocus ex ambiguo in nomine, modestè. Neque est quòd particula, tamen, quemquam moueat. nam tale illud est libro septimo epist. ad famil. epist. 30. Ita Caninio consule scito neminem prandisse. nihil tamen eo consule mali factum est. fuit enim mirifica vigilantia, &c. Malaspina autem sic legendum censet, ac tam molestè dixit, vt, &c. Cuius coniecturam vt non damno, ita nondum statui, vtrùm probare debeam, præsertim cùm recepta lectio & probabilis sit, & concinnam sententiam contineat.

8 ne in dissensionibus soli relinquamur.) libris omnibus reclamantibus, Manutio assentior in eo, quòd, ne, pro deinde, reponit. Quod autem idem vel, in dissensionibus, vel in discessionibus, vult legere licere, neque in hoc ab eo dissentio: hoc tantum testari possum, libros veteres habere, dissensionibus. Quare sic puto reponendum, & ita olim edi iusseram. quamquam, in discessionibus, malo.

9 in tocullionibus.) Sic restituit Adrian. Turnebus. tocullio autem pusillum fæneratorem significat. τόκος fænus est. τοκυλλίον fænusculum. τοκυλλίων, pusillus, seu minutus fænerator. Sic autem habent nostri libri veteres: in his Turnesianus.

IN EPIST. 2

1 mihi credas, legendus est.) Malæspinæ fidem secutus, qui partim, mihi credas, partim, mihi credes, scriptum esse in suis libris testatur: quomodo habẽt & nõnulli Memm. & Turnesianus ipse, quem omnib. antepono, sic edendum curaui. Quidam doctus tamen, sic legẽdum arbitratur: mihi Herodes cũ hoc legẽdus est. Mauult quidã alius sic: mihi hic, non Herodes, legẽdus est. Sed tutius est libros veteros sequi. Nã liquidò iurare possum sic esse disertè scriptũ in Turnesiano, & nõnullis Memmianis. Licet tamen etiam legere, mihi crede, legendus est, vt olim edidi.

IN EPIST. 3

1 Id iudicium C. Atilio cond.) Quid hîc facerem? Opinor nihil tutius, quàm libros veteres sequi. sic igitur feci. Nam codex Turnesianus habet planè scriptum, Katilio. vnde feci, C. Atilio. Olim, si quis malit, sic edidi, Calatino F.

2 viridariorum διαφάνσως) omnes libri veteres partim habent, viridariorum, partim, viridiorum. Ego viridariorum seu viridiatiorum, probo: nam vulgata lectio corrupta est.

3 Sed me κατάκρισις mea &c.) assentior Turnebo nostro, legendum esse existimanti, κατακλεῖς. Est autem hoc loco κατακλεῖς, conclusio, seu clausula sermonis.

IN EPIST. 4

1 Velim sirpe cõdicione.) Quid agas in loco tam corrupto & obscuro? Libri veteres omnes habent, partim, vel sirpiæ, partim, vel Syrpiæ. Vnde Adr. Turnebus vel, sirpe, vel Syriæ, legi posse putat, in Aduersariis. Corradus autem, Cyrnia condicione. ego putaui aliquando legi posse, Cypria condicione. nunc verò, sirpe condicione, magis probo. Est enim sirpe idem, quod σιλφίον, vt & Adr. Turnebus significat, & auctor vocabularij Latinogræci indicat. Plautus in Rudente. téque oro, & quæso, si speras tibi Hoc anno multum fore sirpe & Laserpitium, &c. ibidem infrà non longè, seu tibi confidis fore multam maguderim.

IN EPIST. 5

1 Vide leuitatem meam) Mureti nostri coniecturam sic probo, vt, nisi quid certius afferatur, certissimam putem. Nam quod ait Malaspina se eam probaturum, nisi scrupulum ei iniiciant quæ sequuntur, sed quid ego hæc? vbi ιστα-

νόρθωσις,inquit, nafcitur: en ego ei fcrupulum eximo. Nam primùm leuitas in eo eft, quod, cùm fuprà dixerit, velle fe ab hominum fatietate fui difcedere, & cum aliquo defiderio reuerti,nunc dicat,fe auguratu capi poffe, vt in vrbe maneat. Hic,inquam,ineft leuitas. Iccirco fubiungit. Vide leuitatem meam. Deinde fe ad primùm inftitutum confiliùmque reuocat: Sed quid ego hæc? id eft,fed quid eft quare auguratum tanti faciam,vt confilium mutem? Quin ego hæc omnia fpeciofa atque inania honorum fimulacra ac nomina flocci non facio,atque omni cura philofophari cupio. Hęc eft M. Tullij fententia,quam Muretus fagaciffimè,quo ingenio eft,odoratus eft. Malafpina(quod eius pace dictum fit) minùs videtur effe confecutus. interea non celabo lectorem,in codice Turnefiano,planè fcriptum effe,videte vitam meam.

IN EPIST. 7

1 quia abfciderã.) Codex Turnefianus habet,qui abfcirã: & itẽ Huraltinus, & Memm. Vnde fufpicor cũ Malafpina hîc fubeffe aliquid vlceris. Quid fi dicamus defiderari verbum Græcũ, quod fuerit à fcriptore librario corruptum? id quod fæpe factum eft. itaque putabam legi poffe, quia ἀπέτυχον,id eft,quia non obtinui, quia fidẽ non feci iudicibus,quia non fum confecutus quod volui. vel fic,quia ἀπεκύρωσα,feu, ἀπίκυρσα, feu ἀπίκυρον. quod & propiùs accedit ad fcripturam antiquam,& idem valet,quod ἀπέτυχον.

2 Pifaurenfi,an epuloni Vatinio.) Nonnulli libri manufcr. ex Memmianis habẽt, Pifaurẽfi,an eptiloni. vnde quidam legi volunt,Pifaurenfi, an epuloni: quam fcripturam ego poftea reperi expreffam in Turnefiano, eámque fecutus fum. Malafpina autem legendum putat, Ifaurenfis. fed errat. Præterea nonnulli legi volunt,pro,an epuloni,an nebuloni. De quibus coniecturis iudicet lector. Ego veterem fcripturam bona fide repræfentaui.

IN EPIST. 8

1 cratera illum delicatũ.) Olim,filicatum,edideram,libris omnib. inuitis. Non enim dubitabam,quin hîc idem erratũ effet,quod eft in paradoxo, Vereor necui,&c. vbi vulgò legitur,delicatas iftorũ pateras,cùm legendum fit, filicatas, feu felicatas,&c. neque tamen hîc craterem pro poculo accipi pertinaciter defendebam,quamquam Corradus in hãc

ſententiam propenſior eſt. ſed pro ſinu, qui eſt inter Miſenum & Minerium, à vaſis ſimilitudine ſic appellato. Iam quòd hunc craterem, filicatũ dicit, eo venuſtior tralatio eſt. Si enim craterem duntaxat dixiſſet, ſimplex eſſet oratio. ſic enim etiam vulgò nominabatur. Nunc cùm addidit, filicatum, effecit hoc ambiguo, orationem venuſtiſſimã. Si quis igitur pro ſinu illo craterem accipiendum eſſe exiſtimabit, habebit auctores, quos ſequatur: neque valde refellit Corradus. ſin pro vaſe, quod ille magis probat, non pugnabo, vtatur ſuo quiſq; iudicio. Hæc igitur olim & ſcripſeram, & ſenſeram. Nunc, delicatum, retineo, quod ita habeat codex Turneſ.

IN EPIST. 9

1 ibi eſſe vſq. ad prid. kal Mai &c.) legendũ vt habẽt o.v.c. κατὰ παρένθεσιν, (ibi eſſe vſq. ad prid. kal. Maias volo) faciam &c.

IN EPIST. 11

1 ex prætereunte viatore) ſic habẽt codices Memmiani: & item Turneſianus, & Huraltinus. Nam pleriq. vulg. habent, ex præcedente &c. minùs rectè.

IN EPIST. 12

1 Negent illi, Publium, plebeium &c.) hæc eſt antiqua, & recta ſcriptura, quã in codice Turneſ. expreſſam reperi. nam neq. vulgata, neq. ea, quam Vict. ſecutus eſt, ferri poteſt. ſic autem ille edidit ex illo ſuo codice, quem immeritò tantopere commendat. Negent illi Publium tribun. pleb. factum eſſe? Hoc verò regnum eſſe, ferre nullo pacto potes.

2 qui mihi primus obuiàm veniſſet,) codices Memmiani habẽt, qui mihi primus obueniſſet. Turneſ. autem, lectionẽ vulgatam retinet, obuiàm veniſſet. Paullo antè eadem epiſt. idem liber habet, deceſſerit, vbi vulg. habent, deſederit.

IN EPIST. 14

1 At comparem baſilicæ?) Libri manuſcr. plerique habent: At quam partem baſilicæ? nonnulli: at quàm parem, &c. Omnino locus ſuſpectus eſt.

2 Et tamen illud probem, &c. Ego aſſentiens Corrado totum hunc locum ſic lego: Et tamen illud probem? magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atque otij. quomodo & in codice Turneſ. ſcriptum eſt. Et verò longè facilior eſſet totus hic locus, ſi ita legeretur, vt coniiciebat Petr. Faber Aruernus Caſtill. homo perquàm eruditus, & ingenioſus. Et tuum illud probem? &c.

1 tamen seruet remp.) nihil hac scriptura sincerius, meo quidem iudicio. sed codex Turnes. suspicionem mihi commouet, in quo ita scriptum est, tamen seruetget remp. quod quid sibi velit, quæro. Victorius, suum scilicet codicem secutus, edidit, siue ruet remp.

IN EPIST. 16.

1 se leges Cæsaris probare.) sic legendum est, & ita habet codex Turnes. nisi quòd videtur esse scriptum, si leges, pro, se leges, quod fortassis induxit Petr. Victorium, vt edendum curaret, si leges Cæsaris probaret: quod ferri non potest,

IN EPIST. 17.

1 Id afficit me quadam delectatione.) sic reposui, leui immutatione facta: quamquam nonnulli reponunt: His afficimur quadam delectatione: quod nec displicet.

2 Iacent enim illa. hæc sic, vt focus Curianus, stare videntur.) sic edendum curaui, Malæspinæ coniecturam secutus: qua, meo iudicio, nihil ad huius loci sententiam accommodatius reperiri, aut excogitari potest. Itaq. libẽter ex P. Victorio Florentino quærã, qui in Malæspinã Florentinũ tam iniquus est, probétne an improbet. si probat: ergo non omnes Malæspinæ coniecturæ malæ sunt. si improbat: aut excogitet meliorem, aut fateatur, &c. sed reprimam me.

3 Arabarches) Alabarches esse legendum, libris omnibus inuitis, probat Cuiatius, lib. 8. obseruat cap. XXXVII. est autem alabarches, vt docet ille, magister scripturæ. ἄλαβα atramentum, quo scribimus, seu scriptura. vectigal alabarchiæ, est quod ob traductionem pecorum impenditur. Sic autem Pompeium appellat, qui talia vectigalia in Syria populo Ro. quæsierat, irridens. quasi rem non magnam, neque magna laude dignam gesserit.

4 quæres scilicet κατὰ) legendum vt habent quidam libri veteres: scilicet, vt soles, κατὰ &c.

IN EPIST. 18.

1 illis, qui tenent) id est, illis, qui rerum potiuntur. τοῖς κρατοῦσι.

2 apud pudorem pulchelli.) Non potui tot librorum veterum & Italicorum, & nostratium, Memmianorum dico, & Huraltini, & Turnesiani consensum negligere: qui om-

nes habent, pudorem, pro quo vulgati, furorem : quod ab iis ſubſtitutum puto, qui, pudorem, non viderint εἰρωνικῶς, ſeu κατὰ ἀντίφρασιν, aut κατὰ σχηματισμὸν dictum.

IN EPIST. 19.

1 tam infame,) hæ duæ voces abſunt à codice Turneſiano.

2 tam peræquè) codex Turneſianus habet, tam peræqui. hoc tantum diſſimilitudinis in eo reperi. quod idcirco adſcripſi, quòd Malaſpina teſtatur, in omnibus manuſcr. quos conſuluit, ſcriptum eſſe, tam denique.

3 ſed ego hoc nunc repudio,) ſic legendum, vt ingenioſè coniecit, Petr. Faber Aruern. Caſtill. Sæpe autem animaduerti, in libris manuſcript. ſcriptum eſſe, non, pro, nunc. & contrà.

IN EPIST. 20.

1 neque enim reſiſti ſine internecione, &c.) interneeio, vel, vt apud Feſtum ſcriptum eſt, internectio, vitæ priuatio appellatur, & interfectio, à nece denominato vocabulo, inquit ille. hoc ideò adſcripſi, quòd quidam non indoctus exiſtimabat vel omnibus, vel pleriſque in locis, vbi vulgati codices, atque etiam manuſcripti habent, internecio, & internecione, legendũ eſſe, interitio, & interitione, quo modo ego codicibus omnibus antiquis auctoribus, accuſ. lib. 3. emendaui. Verùm non ſi interitio eo, quem dixi, loco legendum eſt, idem de ceteris ſentiendum. Nam, vt de hoc loco, quem habemus in manibus, maximè dicam, hoc liquidò confirmo cùm in codicibus omnibus antiquis, tum in Turneſiano planè ſcriptum eſſe, internecione, non interitione. Quare de huius quidem loci veritate non eſt dubitandum. Sed vnus eſt in oratione pro lege Manilia, nō immeritò in controuerſiam reuocandus, propter ſcripturæ varietatem, quæ in libris antiquis reperitur, quamuis de ea in iis, quæ ad orationem illam annotata à nobis ſunt, lectorem olim non admonuerim. Quod non mea, ſed operarum culpa factum eſt, qui, vt multa alia, ita hoc membrum quoque per incuriam prætermiſerunt : neque ego præteritum eſſe priùs animaduerti, quàm tomi ſecundi impreſſio confecta, atque abſoluta eſt. Quod igitur ſuo loco, vt debuit, & vt voluimus, poſitum non eſt, nos hìc alieno inculcabi-

mus,vt lector serò quidem, sed aliquando tamen, intelligat,quid de illo loco sentiamus.Primùm igitur verba illius orationis,quæ indicamus,hæc sunt, vt quidem edidimus, editionem Manutianam secuti: testis est Gallia, per quam legionibus nostris in Hispaniam iter,Gallorum internecione patefactum est. Ad hunc locum iusseram hæc annotari, libri complures veteres habent partim, intensione, partim,interemtione, seu, interemptione: quam posteriorem scripturam præ se ferunt,& retinent nonnulli vulgati. Vnde ego suspicabar, veram esse lectionem, interemtione, quamuis eam reiecerit Hotomanus. neque est quòd quisquam hanc vocem improbet,vt minùs Latinam. Quî enim minùs proba analogia est nominis verbalis interemtio à verbo interimo, quàm horum nominum emtio,& redemtio,& ademtio,& similium à verbis emo,redimo,adimo,& similibus? Sed cùm in vno item vetere codice è bibliotheca Diui Victoris scriptum repetissem, Gallorum internecione,aut,ne mentiar, internicione; ego, interemtione, damnaui: &, internecione, quemadmodum edidit Manutius retinui.siquis tamen illud, internicione, corruptum esse putabit,& legendum,interitione,contendet,non repugnabo.

IN EPIST. 21.

1 spero nos aut cum summa gl.) libri veteres habent, spero nos aut certè cum summa glor.aut etiam sine mol...

IN EPIST. 22.

1 Quàm vellem Romæ mansisses, vt mansisses profectò, &c.) Cùm viderem neq.in codicib.Memmianis esse,quod egisses,neque in ceteris nostratibus:audirémque neque in Italicis esse:ego sic edendũ curaui,nempe,vt verbũ,mansisses,bis ponatur,hoc modo: Quàm vellem Romæ mansisses! vt mansisses profectò,hac ratione fretus. Cùm scriptor librarius ita scriptum in exemplari, vnde describebat, haberet: Quàm vellem Romæ mansisses! vt mansisses profectò,&c.quo modo edidimus:à priore,mãsisses,ad posterius transiit,& ita descripsit: Quàm vellẽ Romæ mansisses profectò. Quod cùm lector aliquis mendosum esse,facilè sensisset:neq.,vbi mendum esset,perspexisset,ita emendandum putauit: Quàm vellem Romæ mansisses! quod egisses pro-

fectò.planè ineptè,atque impolitè. Dixisset enim potiùs, quòd fecisses,&c.

2 fidem dedisse sibi & ipsum,&c.) Hunc locum miror ab eorum nemine,qui has epistolas explicarunt,esse emendatum,qui perspicuè corruptus est. Nusquã enim in tota lingua Latina quisquam ita locutus est,recipere fidẽ:sed,dare fidem. Quemadmodũ igitur librarius scriptor ex, dedisse, facile fecit,cepisse:deinde aliquis ex, cepisse, recepisse: ita ego hoc,recepisse,veritate fretus, in suum statum restitui cùm ex eo feci,cepisse,ex,cepisse,dedisse.Iam, sed, deleui, vt natum ex postrema syllaba verbi,esset.

IN EPIST. 23.

1 quam ego possum inuenire nullam:d.) Nihil videtur hac scriptura sincerius:sed tamen codex Turnes.habet,quã ego posse inueniri nullam post: deinde,&c. vnde suspicari possit aliquis.legẽdum,quã ego posse inueniri nullã puto:

IN EPIST. 24.

1 ad illa κλιώματα) Videbatur hic locus in vulgatis à mendo vacuus atq.integer, ad illam celeritatem: sed cùm Adr. Turnebus animaduertisset in nonnullis libris manuscriptis ita legi κλιω:nihil preterea.ingeniosissimè sic cẽsuit esse legendum, adilla κλιώματα, id est ad illas cohortationes acerrimas,& quasi nauticas.

2 non tam exitu molesta, quàm auditu.) sic habet codex Turnesianus, & ceteri manuscr. optima sententia. Quare Petri Victorij coniecturam non probo.Quod vt bona eius venia facere liceat,peto.Non impetrabo, scilicet. Postulat enim coniecturas omneis suas probari: Malaespinae nonnullas indignatur probari.Quid tum postea? nihilo magis hanc probabo.Primùm reclamant codices: deinde nõ adire & exire,inter se opponuntur,sed introire,& exire.

3 reclamatum est) Videtur Malaespinae coniectura probabilis,atq.adeò probanda,qui putat legendũ esse,relatũ est. verumtamen neq.quidquam muto,neq.mutandũ censeo.

4 nihil me infortunatius,&c.) Sic legendũ,nihil me infortunatius, nihil fortunatius Catullo, cùm, &c. Nam libri vulgati sic habent, nihil me infortunatius, & Catullo cùm &c.

5 omni oratione significat.) Cùm & ij libri veteres,quib,

Malaſpina vſus eſt,& Memmiani, & Turneſianus, oratione, habeant, vbi plerique vulgati, ratione. tutius eſſe putaui, veteres ſequi.

2 Hortalus,q.) ſic habent noſtri libri vet. in his Turneſ.

IN EPIST. 25.

1 mihi illum ſatisfacere,) Adde huic loco poſt hæc verba, ex codice manuſcripto Turneſ. nō quò faceret, ſed vt faceret. Sequitur nunc, mirabiliter &c.

IN EPIST. I. LIB. III.

1 Cùm antea max.) ordinem epiſtolarum, quem reperi in libris manuſcr. & vulgatis, ſeruaui: quamuis in prima editione ſecus fecerim. neq. tamen Paulli Manutij iudicium, aut ſententiam reprehendo.

IN EPIST. II.

1 poſſe me Brundiſium referre) propemodum Malæſpinæ aſſentior, qui firmiſſimis argumentis demonſtrat, Brundiſium, hîc non poſſe legi: & Buthrotum, legendum.

2 Narycij Locridis) Thurij Lucaniæ, reponit Corradus: cui ferè aſſentior. Nam lectio vulgata, Narycæ Locridis, ferri non poteſt, vt multis verbis oſtendit Malaſpina. Codex Turneſ. quidem habet, Naris Luc.

IN EPIST. 7.

1 vitæque pœniteat) Sic habet codex Turneſianus, pro eo, quod eſt in vulgatis, vtiq. pœniteat.

IN EPIST. 8.

1 Motum in repub. non tantum ego video) Libri manuſcripti habent, Motum in rep. non tantum ego impendêre video, &c. Suprà autem, vbi libri vulgati habent, audire, fore, vt acrius poſtularet, &c. manuſcr. aliquot, audiri, fore, vt acrius poſtularet, &c. Malaſpina autem putat legendum, poſtularetur, &c. ego legendum arbitror, audiri fore vt eum Appius poſtularet &c. ſententia plana, & aperta, mutatione prœliui, ac facili, acrius, in Appius.

IN EPIST. 9.

1 Sed tecum hæc coram agemus) ſic habent libri omnes vulg. neq. aliter cod. Turneſianus. Victorius tamen edidit, Sed tecum hæc omnia coràm agemus.

2 inſir-

2 infirma sunt.) libri veteres habent, firma sunt: quæ scriptura probanda est, si sic intelligamus: sin hæc mala, firma & fixa sunt, &c. Ego tamen vulgatam magis probo, adductus illis proximæ epistolæ verbis: si spem videro: aut ibidem oppetiar, aut me ad te conferam. sin ista euanuerint, &c.

IN EPIST. 10.

1 aut certè viuus amitterem.) libri nostri veteres, in his etiam Turnesianus, habent, non amitterem: quos hîc sequor.

IN EPIST. 12.

1 si putas me seruari posse,) sic legendum, libris omnibus inuitis. non vt vulgò, sanari. declarant id quod dico, cùm alia, tum quod sequitur, sin planè perij. sanari, perire, inter se opponuntur.

2 ad me venires Dodonam.) etiam hîc, Dodonam, legendum, non, Sidona: quamuis libri reclament. nam veritas, quæ potior est, Sidona, ferre non potest. Dodona autem vrbs est in Epiro.

IN EPIST. 14.

1 etsi scio te his epist.) sic nunc edi iussi, non longè à scriptura vetere discedens. hac sententia. etsi scio te solitum esse his epistolis, quas antè accepi, meas spes remorari potiùs, ne scilicet eas abiicerem, subintell. quàm putasse aliquid esse, quod sperare deberem.

IN EPIST. 15.

1 debent mihi probati esse, tibi, &c.) Sic habent libri veteres. Sed ego putarim legendum, debent mihi purgati esse, &c. Quòd autem suprà edidimus. Ceteros quòd purgas, pro quibus libri vulgati habent, Ceteri, quos purgas, in eo codicis Turnes. auctoritatem secuti sumus. quod eò adscripsi, quòd Victorius edidit, Ceteros, quos purgas, &c. planè mendosè.

2 aut occubuissem honestè,) hoc membrum desideratur in cod. Turnesiano. quod eò adscripsi, vt intelligant ij, qui codices antiquos vsquequaq. sequi dicunt oportere, codices illos à scriptorib. librariis non solùm indoctis, verùm etiam interdum negligentib. esse descriptos: & multa ab eis vel properantib. vel aliud agentibus, & errantibus esse &

præterita,& mendosè scripta.

IN EPIST. 16.

1 quòd cùm lectæ sunt,tum id,quod attulerunt.) alij aliter:Corradus sic hunc locum restituendum putat, & leuissima immutatione facta,& sententia optima atque apertissima. Non mihi displicet tamen hæc lectio, quam codex Turnesianus habet,quòd cùm lætæ sunt,tum id,&c.

IN EPIST. 17.

1 quod Appij quæstio est:) sic habet codex Turnesianus,& Memmiani, quo modo & vulgati. & placet. Nam hic Appius prætor erat designatus, & quæsitor futurus erat anno proximo certa lege. Spectio,quod sequitur Victorius, hoc loco nihil ad rem.

2 caue vereri ne aut dilig.mihi molesta, aut veritas acerba sit) Codices Memmiani habent, caue ne aut dilig.mihi m. aut varietas acerba sit: qua scriptura recepta ac probata,vitabimus eas, in quas se ipse Malaspina redigit, angustias. Quin etiam si legamus, varietas, nullo modo subintelligendum est,aut,putes,aut,existimes, quod ille putat. Quis porrò ita loquitur:Caue putes, seu, noli putare, ne, &c. & non potiùs, noli putare, seu caue putes illud fore? Omnino,varietas,mihi valde probaretur, si post,caue, non esset scriptum,vereri. Sic enim infrà proxima epistola:Tuæ autem litteræ sunt variæ,&c. Nunc autem, cùm planè scriptum sit in codice Turnesiano, caue vereri, (quamquam postrema syllaba non admodum appareat,) &,veritas,non, varietas: nullus iam dubitandi relinquitur locus. Sententia enim est perspicua,caue,inquit, vereri,id est,noli vereri, ne aut diligentia tua mihi sit molesta, aut veritas acerba. hoc est,scribe ad me audacter,quæ scis, vt erunt:quæ putabis,vt putabis.quibus verbis vsus est in epist.superiore.

IN EPIST. 18.

1 actorem etiam datur.) sic habet codex Turnesianus.

IN EPIST. 19.

1 mihíque ex agro tuo tantum ass.) hîc operæ omiserant olim vocem,tuo.

IN EPIST. 20.

1 gaudere me tum dicam,si mihi &c.) si mihi, id est, cùm mihi,&c.

2 maximè tamen &c.) approbata Petri Fabri Aruerni Castil.coniectura legendum arbitror,maximè antea &c.

IN EPIST. 23.

1 E.H.L.N.R.)id est,eius hac lege nihilum rogatur.

2 Si enim quòd obseruandum,&c.) Paullum quiddã Manutianę emendationi,quæ à doctis omnibus,vt audio,probatur,addidi.Sic enim ille. Si enim quòd obseruandum illud caput non putabant,iidem postea,&c.Ego sic : Si enim q.obs.ill.c.n.putabant,cur iidem, &c. vel. vt habet codex Turnesianus,eidem &c.

IN EPIST. I. LIB. IIII.

1 nec etiam pro vetere tua) Sic reposui,cùm offensus vulgata lectione,quam aures Latinis scriptis probatis assuefactæ,ferre non possunt, tum ab vno codice Memmiano admonitus,atq. adductus:in quo scriptum est, propterea tua. propterea enim minùs deprauatum à recto,pro vetere.Nõ celabo lectorem tamen, in codice Turnes. planè scriptum esse,nec etiam propter meam in te obseruantiam,&c.vt intelligat,quod sæpe admonui,libros veteres cum iudicio,& cautè esse tractandos,vt non vsquequaq.incorruptos. Non longè abiero.suprà,eadẽ epist. pro, vt verè scribam., quod rectum est,in codice Turnes.scriptum est,vt bene scribam. quod quis non videt esse deprauatum?

2 aut potiùs furoris.) Sic emendauit Erricus Stephanus, & rectè. Nam mendosè habent libri omnes , aut totius. Paullo pòst liber vnus manuscr. longè optimus habet,falsi moris. Vnde,suspicor legendum,falsi timoris. & mox, discidium,edendum curaui, pro vulgato,dissidium , nostros codices veteres secutus.

3 cognoui cùm Brund.essem , ex litteris) liber Turnesian. habet:cognoui cùm Brundisij essem , ex litteris &c. & ita legendum. Nam hoc totum,cùm Brundisij essem , abest à libris vulgatis.

4 Alteram Mescinius) sic videtur legendum potiùs, quàm,

Messius, vt rectè existimat Manutius, quamquam malim, Mescinius, quàm Messinius. Sed codices Memm. planè habent, Messalla, isque: à qua scriptura non longè abest Bessarionis liber, quo vsus est Manutius.

IN EPIST. 2.

1 Itaq. oratio iuuentuti &c.) codex Turnes. habet, Itaque oratio iubent vti nostræ &c. quæ scriptura deprauata est. nam, iubent vti, scriptum ab imperito librario, pro, iuuentuti. sic autem scriptum esse etiam in suo manuscr. testatur Victorius.

2 sic enim nostrę rationes) codex Turnesianus habet, nostræ rationes, vtilitates meæ postulabant.

IN EPIST. 3.

1 tum à me scire) codex Turnesian. habet, tum mea à me scire. Quam scripturam probo.

2 Ille vehemens ruere) etiam Memmiani codices habent, ruere: quomodo & ij, quib. vsus est Malaspina, & item Turnesianus, non, vt vulgati, furere.

3 cùm iudicium nolebat,) sic habent nostri libri veteres omnes. Manutius arbitratur legendum, tollebat, quod non equidem improbo: sed quid si quis dicat, legi posse, violabat? Sic enim suprà lib. 1. dixit constupratum esse iudicium ab hoc eodem Clodio.

4 cùm sacra via descenderem) Sic antea emendaram, coniectura ductus: quam scripturam postea Memmianorum codicum, & Turnesiani auctoritate reperi confirmatam.

5 in Cermalo) legendum censet Malaspina, in Carinis. Sed cù n libri omnes & manuscr. & vulgati habeant, Ceramio, magis mihi probatur Adr. Turnebi coniectura, existimantis legendum esse, Cermalo: de quo loco Varro lib. 4. de lingua Latina.

6 ad eam impugnationem) libri nonnulli manuscr. habēt, ad eam pupugnationnem. vnde legendum videtur, oppugnationem.

7 sed ille se in interiora ædium Syllæ.) nulli libri veteres habent verbum, abdidit, quod est in vulg. Idcirco nos deleuimus. in ceteris, Manutij coniecturam secuti sumus: qui similiter verbum, abdidit, non agnoscit, & facilè subintelligi posse existimat.

8 cùm haberet fugitiuorum deiectas copias) Quid si legamus, delectas, seu dilectas copias? Namque animaduerti in libris manuscr. sæpe i, pro l, ab errante & insciente librario scriptum esse: vt, coniectus, pro, conlectus: eiicere, pro, elicere; & contrà. Verumtamen, deiectas copias, retineo. Extenuat enim & deprimit Clodij copias.

9 contemtus furor) leue est, quod huc adscripturus sum: sed tamen adscribam. Codex Turnesianus habet hîc contentus furor, pro, contemtus furor.

10 pauci pannosi sine laterna) quidam legi volunt, sine lacerna. Libri fere omnes veteres habent, sine lanterna, aut, alanterna. planè opinor, mendosè.

11 prætorem Publium &c.) Codex Turnesianus habet, vt vulgati, reum Publium, nisi antè occisus erit, fore à Milone puto. (Mendosè autem hîc operæ olim, tribunum, ediderunt, pro, prætorem) Inuitis tamen libris omnibus, sic edidi, præt. seu, prætorem Publium, nisi antè occisus erit, fore puto. cuius mei facti hanc rationem affero. primùm genus hoc loquendi, reum fore à Milone, insolens & inusitatum: deinde falsum, quod hîc dicitur. multo enim ante hoc tempus reus Milonis erat Clodius. Iam ex, reum, præt. feci, vt ex, rep. quod reperitur in libris scriptis, sæpe necessariò fieri debet, pop. R. aut prætor. Nam cùm hîc scriptum esset, præt. Publium: ex, præt. factum est, re. ex, re, reum. sic locus deprauatus est. Petiuisse autem hoc tempore præturam Clodium, & prætorem futurum fuisse, nisi à Milone antè occisus esset, constat. duas porrò has voces, à Milone, vt alieno loco inculcatas, deleui.

12 si se vltrò in via, &c.) Locus est corruptissimus. Alij legũt si se inter viam obtulerit: alij, si se ituro Lanuuium obtulerit, quomodo Aldus Manutius edidit: alij, si se vltrò in via, &c. Victorius, si se interim obuiam obtulerit. Omnino quid sequi, aut probare debeam in tanta varietate, non video. Scriptura vetus codicis Turnesiani hæc est, si se vti turbæ iam obt. aliorum, hæc: si sentitur veiam obt.

IN EPIST. 4.

1 designationem Tyrannionis mirificam librorũ meorũ.) vocem, bibliothecam, ex ora libri in contextum verborum Ciceronis translatam, secutus librorum veterum auctorita-

tem, deleri iussi. Per designationem enim librorum significatur eorum dispositio, collocatio, descriptio, & distributio suo cuiusque loco. Argumento est locus epist.8.nō longè à principio, posteaquam verò Tyrannio mihi libros disposuit, &c.

2 Medius fid. Nomenti &c.) secutus sum Paulli Manutij coniecturam: quam adiuuat codex Turnesi. Nam vulgata lectio, næ tu, ferri non potest,

IN EPIST. 5.

1 Ain tu? an me existimas, &c.) Secutus sum codicis Turnesiani auctoritatem: qui sic habet planè. neq. hîc mihi fuit opus vlla coniectura. &c.

2 & me mastigiam germanum fuisse.) Nihil, meo quidem iudicio, diuinius, quàm Leon. Malæspinæ in hoc maximè loco restituendo coniectura: reclamet, aut indignetur licet Victorius, non laboro. Nam primùm sententia est horum verborum huic loco aptissima: deinde litteras omneis scripturæ veteris, quæ à vulgata non discrepat, retinet: eas tantum transmouet, seu potiùs, quæ transmotæ, & loco motæ fuerant, suo quamque loco reponit. mastigiam, autem, germanum, id est verberonem, seu flagrionem verissimũ: nempe qui tuis cōsiliis non obtemperarim. Quod autē Victorius, idem valere putat geminum, germanum, ἀδελφὸν, Budæum nostrum secutus, errat. Nam, geminum, vsurpatur à bonis scriptoribus pro simillimo: quod Græci ἀδελφὸν appellant. germanum autem, valet idem fere, quod verum, non simulatum: quod Græci dicunt γνήσιον.

IN EPIST. 6.

1 nósque malo solatio, sed nonnullo tamen, &c.) Quemadmodum Malaspina & Corradus legendum esse coniecerunt, sic nos dilucidè scriptum reperimus in codicib. Memmianis: & in eisdem, vestris, pro, vestri, sed &c.

2 Ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ &c.) Memm. cod. habent, Ergo erimus ὁπλῖται, fortasse non malè.

IN EPIST. 7.

1 Nihil εὐχαρότερον epist.) sic legendum: & ita habet codex Turnes.

IN EPIST. 8.

1 post quæ, sittybæ libros, &c.) Pantagathi, viri doctis-

ſimi & ingenioſiſſimi coniecturam, quam probat & Malaſpina, non potui non magno opere probare: quæ talis eſt: poſt quæ ſittybæ libros illuſtrarunt valde, præſertim cùm codicis Turneſiani auctoritate confirmetur: in quo ita ſcriptum eſt: poſtquàm ſittibæ libros illuſtrarunt valde. Sunt autem ſittybæ, vt docet Heſychius, διφθερῖναι στολαὶ, μικρὰ ἱμαντάρια, id eſt, membranæ quædam, ſeu cortices tenues: & paruæ quædam pelles. Malunt tamen quidam ſic legi, vt ad ſcripturam codicis Antoniani & Memmianorum propiùs accedant: Poſtquàm ſittybas miſiſti, libros valde illuſtrarunt. mendoſè autem hîc operæ olim pro, ſittybæ, ſittybi, impreſſerunt.

2 Tu velim & Fabium &c.) libri veteres habent partim, Tu velim è Fabio &c. partim, Tu velim & Fabio, &c. Ego, probo, Tu velim & è Fabio, &c.

IN EPIST. 9

1 diebus viriandis) Non diſplicet mihi Manutij coniectura, vt legatur iniiciendis, quā ex eo facit, quòd nonnulli lib. antiqui habēt, initiandis: quo modo habent & Memmiani. Turneſianus tamen cum vulgatis congruit.

2 ſit hoc, quaſi καὶ τόδε φωκυλίδου.) Alludit M. Tullius ad Phocylidis verſus, ex quibus complures hoc habent initium. καὶ τόδε φωκυλίδου, quod eo conſilio à Phocylide factum eſſe probabile eſt, ne quis alius his verſibus ſuum nomen inſcriberet, neue ſe eorum auctorem faceret. Profert hos Phocylidis verſus Dion. Chryſoſt. in or. περὶ ὁμονοίας. καὶ τόδε φωκυλίδου: πόλις ἐν σκοπέλῳ κατὰ κόσμον Οἰκεῦσα, σμικρὴ κρέσσων Νίνου ἀφραινούσης. Reperi & hos apud Srobæum. καὶ τόδε φωκυλίδου. τὸ πλεῖον γένος, ὑγιὲς ἐστιν, Οἷς δ' ἐν μύθοις ἔπεται χάρις, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.

3 ſuauiſſimè meherc. eff.) ſic habet codex Turneſ. ſine vlla varietate. neque quidquam mutādum arbitror. quamquam illam, quam reponit Victorius non damno. In nos verò ſuauis mehercule, & effuſus, ven.

IN EPIST. 10

1 quo magnopere delector.) etiam codex Turneſ. ita legit, quo opere, delector. quin etiam abeſt, quo. Sed ego hoc

totum, quo magno, omissum à librario esse puto. Quod autem Victorius scribit Liuium non semel vsum esse, opere, quo modo hîc fortasse Cicero vsus est, fallitur. Nam fallitur hoc loco, & septimi casus à recto, opus. operæ vero apud Liuium est à recto, opera. itaque cum diphthongo scribitur, operæ.

IN EPIST. 11

1 & biduum præterea.) sic habent omnes libri vulgati: neque longè secus codex Turnes. nisi quòd pro, biduum, habet vsitato illorum temporum vitio, viduum. u, pro, b. quemadmodum vene, pro, bene. & contrà, iubentuti, pro, iuuentuti, suprà scriptum esse in codice illo Turnes. lectorem admonuimus: & paullo antè pro, leuitatis, scriptũ est, lebitatis. Quare nihil est, quòd hîc anxiè tricetur Victorius. sententia plana est: scriptura vulgata recta, & sincera. & biduum præterea autem, subintell. Larini mihi commorandum est, aut aliquid aliud tale. Suprà autem, codex Turnesianus, & Huraltinus habent, Idibus enim auctionem video, vt & vulgati. à ceteris abest vox, Idib. Victorius porrò sic edidit. Mactoni vix videor præsto esse. enim auctionem Larini video, &c.

2 & promonebo.) Sic habet codex vetus Turnes. Malaspina vult legi, pręmonebo, cùm libri vulgati habeãt, promouebo. Sed placet mihi magis ea, quæ in vno codice manuscripto reperitur, & peruidebo.

IN EPIST. 12

1 Ergo, vt sit rata afuisse me, &c.) Alij aliter. Ego sic hunc locum esse restituendum puto, parua immutatione facta, nempè facto ex, erga, ergo: ex, etsi irata, vt sit rata, & mutata interpunctione. præterea, afuisse, edendum curaui, vt semper alibi. sic enim hoc loco habent melioris notæ codices: in his Turnesianus, neque vsquam aliter. qua de re alibi plura notauimus. Idem autem de, afore, sentiendum. non enim, abfore, sed, afore, scribendum. Itaque apud Horat. lib. 1. sat. 4. sic reponendum est, quod vitium procul afore chartis, &c. quod cùm olim in quibusd. libris manuscr. expressum reperissem, nõ sum ausus in prima Horatij editione tamen lectionem vulgatam immutare, quorumdam ni-

mis religiosorum, seu potiùs ineptorum ac stultorũ iudiciũ reformidans, quib. nihil placet immutari in codicib. impressis, neq. intelligunt, si nihil ab ipsis, aut ab eorum nostrísq. patrib. & maioribus immutatũ fuisset, qui codices manuscr. corruperunt, nullam causam fuisse futuram, cur nunc illorũ posteri, in eis vindicandis laboraremus. eadem religione deterritus infra lib. 9. cùm reperissem in omnibus libr. manuscr. Illim quidem Cnæum profectum puto: secutus sum olim vulgatos, qui habent, Illinc quidem &c. Si tamen me omnes audire volent, ita in aliquot aliis locis, in quibus sic habent cod. veteres, reponent: & item, him, istim, pro, hinc, istinc.

IN EPIST. 13

1 ad tuos scribas,) Quidam vet. cod. habent, ad te scribas, &c. & ita Turnesian.

IN EPIST. 14

1 nihil tam verum.) Sic habent omnes libri manuscripti, etiam nostri. neque Manutius improbat, quasi, verum, hîc significet simplex, & artis expers. Sed Malaspina nõ probat, suspicatúrque legendum, vietum, id est molle, lentum, languidum, flaccidum.

2 maior fuit, quàm Astyanax.) vel legendum, minor fuit, quàm, &c. Vel, maior, accipiendum εἰρωνικῶς.

3 ἐξοχὴ in nullo est.) Sic habent libri veteres complures. Vulgati ἐξοχὴ nulla est. vtro modo legatur, parum refert.

IN EPIST. 15

1 quòd erant abs te.) id est, quòd erant Buthroto datæ. sic Malaspina. non malè. minùs malè certè, quàm vt in omnib. libris legitur, quòd erat abs te. Indignabitur, & queretur Petr. Victorius, scio. Quid tum? afferat ipse aliquid melius.

2 huic ioculatoriæ disputationi.) Vox, disputationi, abest à cod. Memm. & Turnesian. vt ab iis, quos habuit Malaspina. Ego, disputationi, puto esse retinendum, ioculatoriæ, tollendum, vt ad oram libri primùm adscriptum: deinde à librariis imperitis, eiecto vero & necessario nomine, in con-

textum epistolæ coniectum: cùm putarent, alterutram vocem esse scribendam, & eam potiùs, quæ ad oram libri esset adscripta: quod sæpe ab illis factitatum esse animaduerti. Primùm commouet me, quòd disputatio illa non continuò est ioculatoria, aut iocularis, si de arte sermonem continet: deinde, ioculari, potiùs, quàm, ioculatoriæ, dixisset: postremò nonnulli libri veteres habent, iaculatoriæ, nonnulli, ioculatorē. Omnino, ioculatoria, mihi nō probatur.
3 Aureliani, vt scribis, indicis) Sic legendum, non, iudicis, quamuis sic habeat codex Turnes. Licet tamen etiam legere, indiciis.
4 In his Opimius Veient. Terentium tribunum pl.) Sic emendat Octauius Pantagathus: cui assentior. Nam præter eius auctoritatem, mouet me, quod sequitur, Terentius intercessit. Hinc enim Terentium tribunum pl. fuisse intelligimus. Iam Veient. id est Veientina, videlicet tribu. Paullo pòst Manutij quidem coniecturam probamus, in eo, quòd pro, rescidit, res ad sen. id est res ad senatum, reponendum censet. Verumtamen testamur etiam in codicibus Memm. & Turnesiano, scriptum esse, rescidit. Vnde quidam putant probabilem esse scripturam, res cedit: quæ reperitur integra, & sine vlla varietate in codice Antoniano. Omnino Manutij coniectura nihil puto fingi probabilius.
5 non fecisse videntur.) id est absoluti sunt.
6 quos tu dilaudas) libri manusc. habēt, quos tu diolaudas: vnde Pitœus vult scribi, quos tu adeò laudas, ego, quos tu dilaudas, mālo, vt alij restituunt.
7 Paccianæ epistolæ resp.) Ne quis miretur, me ordinem immutasse, rationem & veritatem secutus id feci. Nam à scriptorib. librariis sine dubio membra epistolarum diuulsa sunt, & aliena cum alienis confusa. Quod Manutius, & Malaspina, & alij viderunt.
8 munitos) v.c. habet, miratos. quod, quid valeat, exputare non possum. 9 texuit) cod. Turn. habet, texetit.
10 vt laxeremus, &c.) vocē, forum, quam habent lib. vulg. vel, eorum, vel, eos, vel, odeum, quę sunt in manuscr. deleuimus. hæc enim sententia, & hic ordo verborum est, vt monumentum illud, quod tu toll. laud. soleb. laxaremus, & vsque ad atrium Libert. explic. contems. &c.

IN EPIST. 16

1 & inuisis illius nostræ rep. γραιόδρυομ? Peti vides nummis, &c.) Sic hunc locum edendum curaui, partim P. Manutij, partim Ioan. Aurati, collegæ nostri coniecturam, meo iudicio verissimam, verecundam quidem certè, & minimè violentam, secutus. Vides (inquit M. Tullius) magistratus peti nummis, &c. Atque hæc quidem Manutij est: illa autem superior, nostræ reip. γραιόδρυον, Aurati. Significat autem γραιόδρυον, veterem arboris truncum, & propriè antiquam quercum. Adiuuat autem Aurati coniecturam cod. Turnesianus.
2 Nunc de Gabinio habe absoluto. Verum, &c.) Hæc erãt in epistola, cuius initium est, Occupationum mearum, &c. quæ perspicuè pertinent ad epistolam, O exspectatas &c. Præterea, hoc totum, vt opinionem habeas rerum, quod est in libris vulgatis, deprauatum est, immò verò alienum, & suppositum est. legendúmque hoc modo, nunc de Gabinio habe absoluto. Verum. &c. Procliue tamẽ fuit, ex, Gabinio, facere, opinio: deinde ex, opinio, opinionem: deinde ex, habe absoluto, Verum. habeas reum.
3 γοργεία γυμνά) locus erat ad explicandam difficilis, & sine dubio corruptus. Manutius legit, πρῶρα πρύμνα id est, prora puppis, quod valet, totum: Proinde ac si dicat M. Tullius, Tota absolutionis causa sita est in accusatorum infantia, Pompeij studio & contentione, iudicum sordibus. Erricus Stephanus, quasi propiùs accedẽs ad scripturam antiquam, à qua non discrepat vulgata, legendum putat πρόπρυμνα, id est, prorsus, seu omnino. itaque vocem, omnino, delendam censet; vt ex interpretatione natam. Ego πρῶρα πρύμνα olim probaram: neque tamen πρόπρυμνα damnaram. sed nunc Simeonis Bosij, viri doctiss. coniecturam, planè, nisi fallor, certam, amplector, & omnibus omnium coniecturis anrepono. omnino, γοργεία γυμνά, id est omnino laruæ, seu personæ nudæ. sentẽtia est plana, neq. accuratiore eget explicatione.
4 ad eam me refero, ad litteras, & studia, &c.) legendum, ad eam me refero, ad litteras, & stud. non vt vulgò, & litteras, &c. 5 concalluit.) id est callum contraxit & obduruit. Sic enim legit Nonius in verbo, concallere. 6 Non dubitans, quin foris esset) secutus sum codices vulgatos, à quib. nõ discrepãt aliquot manusc. quã lectionẽ si probabi-

mus, dicemus idem hîc significari, quod in orat. in Pisonem, egere foris esse Gabinium: foris esse autem, est non esse soluendo, & latitare neque facere sui conueniendi, vt loquuntur hodie iurisconsulti, copiam. sin cui magis placebit Malæspinæ coniectura (sic autem vult ille legi, Non dubitans, quin fortes essent) subintelligemus, iudices: & erit sententia ad hunc locum perquàm accommodata. verùm tamen nihil mutare ausim.

7 Itaque iudicia calent) Victorius legendum putat, indicia. Et verò, nequid dissimulem, sic habent etiam nostri codices veteres, in his Turnes.

8 nescio quem è rhopopolidis pictorib.) Primùm codex Turnes. & ceteri habent, pictoribus, non, vt vulg. pectorib. deinde, ropolidis, non, vt vulg. è solidis. Vnde sic coniicit legendum Simeo Bosius, è rhopopolidis pictorib. id est, ex pictoribus mulieris pigmentariæ, quæ vendit picturas minutas, vt virgulta picta, & similia. significat autem, hominem contemtum, & nullius pretij.

9 ἰύσοι ἁ δρῦς μᾶλα φύει) id est, non tibi hęc quercus glandes gignit. Etiam hæc emendatio Simeonis Bosij est. quampluribus verbis explicaui in commentar. Lucretianis.

IN EPIST. 17

1 Lepidum quò res cadat) sic puto hunc corruptum locum esse emendandum, sententia, opinor, non inepta. Lepidum (inquit) spectaculum, videre quò res cadat.

2 nunc cogitare dict.) sic legendum, vt vidit Malaspina.

IN EPISTOL. I. LIB. V.

1 in Arpinas.) Sic habet etiam codex Turnes. vulg. Arpinum.

2 ego viros arciuero) sic edendum curaui, libros veteres secutus. arciuero, autem dictum pro, acciuero. r. pro, c. notant Grammattici veteres. confirmant hanc lection. vet. codices.

IN EPIST. 2

1 & tam longè, & Hortensius) sic legendum est, vel libris omnibus vulg. inuitis. aberat enim copula à libris vulgatis inter, longè, &, Hortensius.

2 cum me è Panſæ villa) libri manuſcr. nonnulli habent, cum ex penſe ſua villa,&c. vnus integris litteris, cùm me exiens è ſua villa:quæ ſcriptura recta,& vera eſt.Quod autem Victorius reponit,cùm me ſpectans è ſ. v.non probo.

IN EPIST. 3

1 exiens è Pomp.) quidam libri veteres habent,expenſe,vt & ſuprà prox.vnde quidam faciunt, ex Panſæ Pompeiano: alij quidam libri planè,exiens è Pomp.quos ſequimur. Atque hic locus refellit coniecturam, & emendationem Victorij.

IN EPIST. 4

1 vereor,adduci vt noſtra poſſit &c.)locus eſt obſcurus,& varietatis plenus in libris manuſcr. Nos ad ſcripturam antiquam proximè acceſſimus. ad πρόσνευσιν autem, id eſt, ad aſſenſum. Quod ſequitur autem,& tuis, δυσδιάγνωστον ἴσται, hanc ſententiam habet.Tum præterea(inquit Cicero)difficile tuis erit ad diſcernendum, vter ex duobus ſit potior mihi gener.ἴσται pro,eſſe,ſcripſimus. fuit enim procliuis librarij ſcriptoris lapſus ab,ἴσται,ad, eſſe. Sed Simeo Boſius, amicus meus, hunc locum ſic putat & legendum, & interpungendum.vereor,vt noſtra adduci poſſit ad πρόσνευσιν. & ais δυσδιάγνωστον.eſſet quidem ſummè facilis. Sed tu aberis: & me abſente res. habebis mei rationem. de qua lectione iudicet lector eruditus.mihi quidem in re tam obſcura, & in exemplarib. tam corruptis,videtur probabilis.Infrà non longè,vbi libri omnes vet.habent.Seruilio Seruio,ego repoſui,Seruio Seruij filio,niſi fallor,rectè.

2 etſi,pæne præterij, chartam tibi deeſſe. mea cautio eſt) ſecutus ſum olim codices omneis antiquos, & Italicos, vt teſtatur Malaſpina,& noſtrateis,Turneſ.Memmianos,Huralt:qui habent,captio eſt,non,vt vulgati,cautio eſt: atque hanc ſcripturã multis argumentis defendit Malaſpina.vt in pauca cõferam.hanc vult eſſe ſententiã,chartam tibi deeſſe mea captio eſt:id eſt, meum damnum eſt,ſeu mihi damnoſum eſt.Nunc ego vulgatam lectionem,vt planiorem, magis probo.neque tamen antiquam damno:ſed deprauatam ſuſpicor.Sæpe enim animaduerti ſcriptum eſſe à ſcriptoribus illis imperitis p. pro n. vel u. & contrà n. vel u. pro p. Exempli cauſa apud Horatium plurib.verbis docui,in qua-

dam satyra, scriptum esse mendosè, Captat, & apponit, &c. pro, Cantat, & apponit. Quamquam Victorius suum, opinor, librum secutus, edendum curauit, mea cautio est.

IN EPIST. 10

1 vt puto, & volo, bellissimè) non potui omniũ librorum manuscr. consensum negligere, qui sic ferè habent, non vt vulgati, vt puto, & vultu bellissimis: ego tamen malim legi, bellissima.

2 δυσκίνητα) libri manuscripti aliquot habent, δυσκίλλητω, vnde ego libẽter fecerim, δυσκήλητα, id est, difficilia ad mulcendum, seu δυσωκήλητα, vel δυσωίλατα, id est, difficilia ad placandum. Licet etiam legere, δυσωκοίμητα, seu δυσωκοίμιστα id est, difficilia ad sopie ndum.

3 & philosophia ἄνω καὶ κάτω) sic habent omnes libri, nisi quòd quidam pro Græcis, habent Latina, quæ tantumdem valent, sursum, & deorsum. & omnes per hanc philosophiam, Academicam significari volunt. sed Malaspina pro ἄνω καὶ κάτω vult legi, Antiochina, ab Antiocho, cuius frater erat Aristus.

IN EPIST. 11

1 Marcellus fœdus in Comensi) Marcellus fœdus in ciue Nouocomensi, quem virgis cecidit, quasi non esset ciuis Romanus: idq. in odium Cęsaris, qui Nouumcomum iure Latij donauerat: quo iure qui potiebantur, cùm magistratum annuum gessissent, ciues Rom. erant. Offenderat autem in ea re etiam Pompeium, quia eius pater Strabo transpadanas colonias deduxerat. Huius loci emendatio magna ex parte debetur Malæspinæ, Sigonio, & Pantagatho. nos duntaxat pro, fœdè, fœdus, reposuimus. infrà autem paullo pòst, licet etiam sic legere, non minùs stomachi Pompeio, quàm nostro Cæsari fecisse. Nam ex epistola 16. lib. 4. appàret, Cæsarem Ciceroni amicum esse. placet tamen hæc lectio, quam secuti sumus: nostro, inquam, vt per, nostrum, Pompeius significetur.

2 & quæstor Rufus.) sic videtur legendum. atque hanc emendationem adiuuant libri veteres, qui habent partim, vt vulg. quæstor tuus vnus, &c. partim, quæstor vtus. &c. Verumtamen, tutius fortasse est lectionem receptam retinere. Nam cùm quæstor vnus esset Ciceroni L. Mescinius

Rufus,non fuit opus addere,Rufus.iam vox,tuus,pertinẽs ad Tullius,quod ſequitur:neminem offendere debet.Sic enim loquitur & epiſt.14. eod. lib. ibi. Omnes iam noſtri, præter Tullium tuum,venerunt.

3 & aliquid ἐπίκωπον) noſtri libri veteres habent,& aliquid ἐπὶ κόνδυ. id eſt,aliquid ad calicem, ſeu ad poculum.Κόνδυ enim poculi genus eſt, vt docet Pollux libro VI. ſignificat igitur fortaſſe Cicero iocans, ſe etiam vini amphoras impoſuiſſe in nauim. Omnino ſcripturam antiquam reſtituendam cenſemus.Petri Victorij autem coniecturam reiicimus.

4 in præfectis, excuſato:tribunos,quos voles,def.) fateor, me hîc à ſcriptura vetere aliquanto longiùs receſſiſſe. ſic enim habẽt noſtri libri veteres nihil diſcrepantes à vulgatis. in præfectis excuſatio: iis, quos voles, deferto. quam ſcripturam quis non videt eſse mendoſam? deferre autem pro eo quod vulgò nominare,dicimus,etiam alibi M. Tullius vſurpauit. exemplum reperiet lector in epiſt. quadam ad Rufum lib.V.epiſt.ad famil.

5 & reliquos Varones) ſic edendum curaui,Adriano Turnebo aſsenſus,vt omittam quòd plerique libri manuſcr.ſic habent. per Varones autem ſignificantur homines ſtolidi, tardi,& hebetes.

IN EPIST. 12

1 niſi omnia ἄκρα τηρῶν ἴυγγα vidiſſem.) id eſt, niſi omnia promuntoria, vnde venti flant, obſeruans, tranquillitatem maris ad nauigandum allicientem vidiſſem. Sic autem hunc locum emendauit Simeo Boſius,vt pluribus iam verbis oſtendi in commentariis Lucretianis ſecundæ editionis,ad illum locum libri V. Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti Subdola pellicere in fraudem. Piget autem aliorum coniecturas referre. antiqua autem ſcriptura planè deprauata eſt, neque valde à vulgata differt. Sic enim habent libri manuſcr. niſi omnia, ἀκρατηρίων iura, al. tuta, vidiſsem.Quod autem ſuprà P. Victorius legit,ab Ceo iucundè peruenimus, ferri non poteſt.

2 de ſtrue laterum &c.) ſic legendum eſse vidit Boſius. De lateribus,& eorum vſu legendus Vitruuius.

IN EPIST. 13

1 Ephesum venimus a.d. XI. kal. sextil. sexages.) puto significari diem, quo die Clodius à Milone interfectus est: itaque numerum esse corrigendum, & ita legendum, quingentesimo quadragesimo quinto die post pugnam ad Bouillas. sic infrà loquitur in extremo epistolæ primæ, lib. VI. post pugnam Leuctricam die septingentesimo sexagesimo quinto. Quòd si dies ab XI. kal. sext. ad Terminalia, seu potiùs ad eum diem, quo die litteras illas primas libri sexti dedit M. Tullius, numeres, reperies circiter 220. dies. At dies 545. & 220. efficiunt 765.

2 Verumtamen cùm Romanus) secutus sum Manutij coniecturam, quam neque Conradus improbat. addidi autem vocem, ciuis, quæ necessaria videbatur, si modò vellemus antiquæ scripturæ, à qua non admodum discrepat vulgata, vestigia persequi. Sed nunc nihil addo.

3 & Apollonidensem Xenonem) Apollonidensis dictus est ab Apollonide, seu Apollonida, vrbe Asiæ, quam commemorat sæpè M. Tullius, & Apollonidenseis: vbi tamen perpetuò legitur Apollonidienseis, vt alibi diximus.

IN EPIST. 14

1 vtrumque præstabo.) codex Turnesianus habet, vtrumque stabo. scilicet deest, præ.

2 mihi afferebantur) cod. Turnesianus habet, adgerebantur. non placet. Suprà autem quòd Leopardus quidam à Manutio dissentiens, per παράγγελμα, petitionem scribit significari: meliùs sibi ille consuluisset, modestiúsq. ac prudentiùs fecisset, si tacuisset. Non celabo autem lectorem, vbi vulgati libri habent, Ex ea die, si me amas, παράγγελμα &c. in codice Turnesiano scriptum esse, Ex ea die, si meas, παραγγ. quod eo consilio adscripsi, vt sæpe admoneam lectorem libros veteres esse adiuuandos, & scriptores illos imperitos interdum syllabas, interdum voces integras, interdum totas periodos, & sententias præteriisse. sic suprà. pro, præstabo, scripsit, stabo. Ex quo natum est, dabo. quod habuit Malaspina in suis libris.

IN EPIST. 15

1 præclara opera, cessét.) cod. Memmianus, & Turnes. & nonnulli italici habent, cesset, vt, opera, intelligamus esse

recti casus, numeri singularis: quod probo. Malim tamen ita legi, à præclara opera cessem. Sed sequor libros veteres.

2 Plura scribebam: tardè redditure, &c.) hæc mihi videbatur vera huius loci lectio, quam excogitauit Malaspina. Plura (inquit) tibi scribebam. nam tardè quidem reddituro, sed tamen homini familiari C. Andronico has litteras dabam. codex Turnesianus tamen habet, redditu iri: vnde nunc puto legendum, Plura scribebam, sciens tibi tardè redditum iri: sed dabam, &c. quam scripturam, cùm attentiùs considero, labo, vt veriorem priore iudicem. Non celabo lectorem autem, nec in nostris libris veteribus vocem, aliàs, reperiri.

IN EPIST. 16

1 possessiones omnium venditas) video in omnibus libris manuscriptis nostris scriptum ὠνὰς seu, onas omnium: & item in Italicis audio. Non sum ausus tamen immutare lectionem vulgatam. & suspicor, onas, esse erratum librarij, qui deceptus binarum syllabarum similitudine, posse possessiones, omiserit vnum, posse, & scripserit, posse ones, prò, posse possessiones.

IN EPIST. 18

1 cunctis referto copiis) libri veteres aliquot habent, cunctis ferè copiis. sed mendosè, opinor. Verum tamen iudicet lector.

IN EPIST. 19

1 Etiam, atque etiam valere iube Patronem, & condiscip. tuos. Quæ de Tarentinis, &c.) Siquis locus in libris manuscr. harum epistolar. corruptus est, hic est. Et cùm in eo diu, multùmque olim sudassem, neque quidquam egissem: secutus sum partim Manutij coniecturam, Quæ de Parietinis, partim lectionem receptam, quod ad superiora attinet. Nunc autem, sententia mutata, in his quidem verbis, Quæ de Tarentinis in milit. laboraui, scripturã antiquam tueor. quam & multis verbis P. Victorius cùm in emendationib. suis, tum in libris Variarum lect. retinendam esse censet. In illis verò, Etiam, atq; etiam vale de Patr. placet mihi Claudij Puteani probabilissima, &, nisi fallor, certa coniectura: qui vidit, id quod nec Petr. Victorium fugit, hæc verba,

Etiam, atque etiam vale,&c.ad illa superiora esse referēda, Filiolam tuam tibi iam Romæ iucundā esse gaudeo : eámque,quam numquam vidi,tamen & amo,& amabilem esse certò scio. Significat enim Cicero,Atticum,dum vi naturæ victus,delectatur filia,& liberos amat,facere contra decreta Epicuri, & re, factísque ab Epicuro desciscere : qui non putabat στοργὴν φυσικὴν esse erga liberos. Itaque iubet eum scholam Epicuréam apertè iam, & sine dissimulatione relinquere. Iuuabit autem cum his ea conferre, quæ posita sunt lib. 7. epistolarum 2. epistola, etiam à Petro Victorio relata. Ibi sic Cicero: Filiola tua te delectari lætor , & probari tibi, στοργὴν φυσικὴν esse, τὴν πρὸς τὰ τέκνα. Etenim si hæc non est,nulla potest homini esse ad hominē naturæ adiunctio:qua sublata , vitæ societas tolletur. Bene eueniat,inquit Carneades. Spurcè.sed tamen prudentiùs , quàm Lucius noster , & Patro: qui cùm omnia ad se referant, quidquam alterius causa fieri putent, &c. Cùm sit igitur hæc Ciceronis sententia, sic legendum putat Claudius Puteanus,Etiam, atque etiam vale dic Patroni, & tuis condiscipulis,id est, Quoniam vides esse στοργὴν φυσικὴν,hoc est,affectum,& amorem naturalem erga liberos:dic vale Patroni, & tuis condiscipulis:id est, iube valere Patronem,& tuos condiscipulos : relinque Patronem , & tuos condiscipulos. Sic autem loquuntur & Græci,& Latini,iubere valere, & dicere vale, ἐῤῥῶσθαι φράζειν, & χαίρειν λέγειν, cùm significare volunt,aliquid relinqui, aut contemni. exempla sunt innumerabilia tum apud Græcos, tum apud Latinos. proferebat illud ex Demosthene περὶ παραπρεσβ. Claudius Put. ἐῤῥῶσθαι πολλὰ φράσας τῷ σοφῷ σοφοκλεῖ. Piget alia referre,& multa collegi in commentar. Horat. ad illum locum, valeat res ludicra , si me Palma negata macrum , &c. epist. ad August. Sic igitur Claudius Put. quē fatēdum est, verā huius loci sententiā, mutata interpunctione, reperisse. Vnum est,quod in hac emendatione non sum secutus,quamuis eius rationem,& sententiam seruauerim, quòd pro, vale dic Patroni &c.scripsi,valere iube Patronem &c.cuius mei facti hanc rationem affero. Libri veteres nulli habent dic:sed hoc tantùm,Etiam,atque etiam vale Patrone,&c.vel valde Patr.vel, valde de Patr. præterea omnes habent, Patrone,

non,Patroni.Propterea suspicatus sum, scriptum esse à Cicerone,Patronem,non,Patroni.& eadem ratione,tuos condiscipulos,non, tuis condiscipulis.cùm autem deprauatum esset, Patronem;& ex eo factum, Patroni: factum esse eadem opera, tuis condiscipulis,ex,tuos condiscipulos. Existimo autem æquè facilè, ex, valde Patr.seu,valde de Patr. fieri posse, valere iube Patr. atque vale dic Patr. Verumtamen,vtro modo legas,quod ad huius loci sententiam attinet,parum interest.

IN EPIST. 20

1 se mihi Pindenissitæ dediderunt)sic legendum,non,Pindentissæ.nam vt à Cherroneso,Cherronesites,& similibus similia:sic à Pindenisso,Pindenissita. quòd si quis huic vrbi, Pindentissum nomen fuisse contendet,Pindentissitæ,legendum eadem ratione erit.

2 F.egimus) id est,forum egimus.ita autem legendum esse res ipsa loquitur.Atque hęc est certiss.Corradi coniectura: vt & illa superior, omneis iniurias reuellimus superioris quadriennij.

3 non modò ἀδωροδόκητον &c.)hoc totum,dico,hæc Latina,non modò , & vocem Græcam, ἀδωροδόκητον, reperimus in nostris manuscr. quod eò scripsi, quòd negat se in suis reperisse Petr.Victorius.

4 Deiotarus,cuius auxil.)nomen, Deiotarus,planè & integrè scriptum est in cod. Turnesiano. quod Victorius, & Malaspina in suis reperiri negant.

IN EPIST 21

1 quæ certa non erunt)codex Turnesian.habet,quæ recta non erunt,&c.quod puto mendosum.

2 cum anatocismo anniuersario) lego,cum anatocismo anniuersario, quod & Corradus probat. Nam libri omnes vulgati habent,anatocismi.manuscr.partim,anatocis, partim,antiocis,mendosè.

3 vt ea syngrapha esset eodē iure,quo ceteræ.Non meliore,&c.)scriptor librarius in vocū similitudine lapsus,dū,cęterę,posterius accipit pro priore,voces aliquot prętermisit: deinde nōnullę item aliæ periērūt.Ita totus hic locus fœdè

corruptus fuit: quem ego partim codicum Memmianorum auctoritate fretus, partim Sebastiani Corradi coniecturam secutus emendaui. Iam hæc verba, Non meliore, &c. verba sunt Ciceronis, senatusconsultum interpretantis.

3 Quid opus est? inquam) malim sic legi, quid potiùs est, inquam, quàm vt rationes conferatis?

IN EPIST. I. LIB. VI.

1 a.d. quinctum Terminalia &c.) sic habet sine vlla varietate codex Turnesianus.

2 alij nec soluit quidquam) libri veteres habent, nec soluit cuiquam, &c.

3 Igitur meo decreto soluta re Scaptio, statim, quàm id decretum rectum sit, &c.) secutus sum olim partim P. Manutij coniecturam, partim veteris scripturæ vestigia, partim Parisiensium, & Lugdunensium quorumdam exemplorum editionem: quæ est talis, Igitur meo decreto soluatur æs Scaptio statim. id quàm rectum sit, tu iudicabis. hoc interest inter hanc, & Manutij editionem, quòd ille sic legendum putat, Igitur meo decreto soluatur Scaptio statim. quàm directum sit, tu iudicabis: nos sic, soluta re, &c. quod propiùs abest ab antiqua scriptura, Soluta res Scapt. quæ reperitur in libro Pantagathi, & codice Turnes. soluatur æs, autem, quod est in vulg. sicui fortè probabitur, nempe, alienum, si cui tamen magis placebit, soluatur Scaptio, non pugnabo, & non longè aberit ab antiqua scriptura, soluta res, seu, soluta re Scaptio. Illud autem reliquum Manutianum, quàm directum sit, non placet, neque simile est loco illi ex Agraria. Ego ex vestigiis antiquæ scripturæ, quæ reperitur in codice Turnes. sic hunc locum restituẽdum censeo. Igitur meo decreto soluta re Scaptio, statim, quàm id decretum rectum sit, tu iudicabis. Nam vox, decretum, integra in eo apparet. vox, rectum, verò, omissa est scilicet à librario errante propter similitudinem syllabarum duarum vocis superioris. Hoc loco autem sic emendato, sententia est aperta, neque eget declaratione. Quod autem sequitur, ἐυν ἐαλῶς, sic scriptum est in omnibus libris & ma-

nuſcr.& vulg,nihílque puto mutãdum,quamuis olim Malaſpinam ſecutus,ediderim,οὐκ ἔθαλί σι.Puto enim eſſe principum verſus, qui cum aliquot aliis adſcribitur Aſpaſiæ Socratis magiſtræ,apud Athen.lib.v. locum indicabo. Σώκρατες,οὐκ ἔλαθές δ᾽ηχθεὶς μὲν πόθῳ,δηχθεὶς φρένα τὴν σὴν παιδὸς Δεινομάχης,καὶ Κλεινίου.ἀλλ᾽ ὑπάκουσον,&c.Itaque ſic legendum, & interpungendum arbitror. οὐκ ἔλαθες. Illud de geſtu hiſtrionis tu ſceleſtè interpretaris:ego ἀφιλῶς ſcripſi.

4 Rhoſiaca vaſa mandaui.) ſic legendum,vt habet codex Turneſianus,Rhoſica vaſa mandaui,ſeu, Rhoſiaca:non,vt vulgò, Rhoſij cauſam. Erant autem hæc vaſa fictilia, à Rhoſiis montibus dicta. Suprà autem, noſtri omnes libri veteres,in his Turneſianus,habent,pueri autem aiunt eum furenter iraſci, vt & vulgati: & ita legendum. neque audio P. Victorium, volentem legi, aiunt ſe furenter iraſci. planè ineptè: etiam ſi codex vetus, quem conſuluit, ita habeat.

5 De Bibuli edicto nihil moui) ſic reperi adſcriptum ad oram vnius codicis Memmiani:& ita ſine dubio legendum eſt.Iam quæ paullo pòſt ſequuntur, nimis graui præiudicio,&c.verba ſunt ex epiſt.Att.qui erat eques, eóque ordine contentus fuerat.

6 Sic illa iam habent,pleno modio,verb.hon.)ſic mihi videor hunc locum parua immutatione facta in integrum reſtituiſſe: nempe ex,ſi,feci, ſic: cetera, quæ à vulgatis diſcrepant,ſunt à manuſcr.ſententia autem planiſſima eſt.ita ſit(inquit) vt publicani habeant hæc cumulatè, verborum honorem, &c. idem ſcilicet hîc dicit, quod ſuprà, verbis laudo,&c.

7 Lepta tua epiſtola) liber vnus manuſcr. habet, lecta tua epiſtolà,Dionyſius gaudio exſultat.

8 Sed heus tu,Genuæ vos à Cæſare &c.) exempla. Aldina habent,ianuarios.ille idem lib.manuſcr. quem modò laudauimus, iámne vos, &c.& pro, Herodem, Erotem. Libri vulgati,Genuarios. Ego approbata Turnebi coniectura, quam expoſuit lib. xxiiii. Aduerſ.lego,Genuæ vos à Cæſ.

9 Cæſarem in Nemorenſi ædificando) ſic etiam hunc locum,Turnebi cõiecturam ſecutus,edendum curaui.Noſtri codices habent partim,in menore,partim, in mentores.

10 quinque planguncula motronarum) Non longum faciam. ſic eſt legendum, non, vt vulgò, lagunculæ. neque imagunculæ. Sunt autem πλαγγόνες apud Atticos, puppæ cereæ, ludibria puellarum paruularum. Theocr. interpres ad illud Theocriti εἰδ.β. Ἀλλ' ἐπάγην δαγῦδι καλὸν χρόα παντόθεν ἴσα, notat, ἀντὶ τοῦ ἄφωνος γέγονα ὁμοίως δαγῦδι. &c. δαγῦς δέ ἐστι κορυνέσμενόν τι. καλοῦσι δ' αὐτὸ καὶ νύμφην. οἱ δὲ πλαγγόνα, ὡς ἀττικοὶ ἀπὸ πεπλάσθαι ἐκ κηροῦ. Suidas in voce πλαγγόνων, profert hæc ex incerto auctore, τὰ μειράκια τρυπλίμενα παρὰ ταῖς τίτθαις στωμύλλεσθαι, καὶ λέγειν περὶ κρόκης, καὶ στημόνων, καὶ πλαγγόνων ἰασωμῶν, id eſt, adoleſcentulas apud ſuas nutrices garrire, & blatire de ſubtegmine, & ſtamine, & plāgunculis, ſeu, puppis ſinamus. Sed, ne quid diſſimulem, huius loci reſtitutio Simeoni Boſio debetur.

11 qui hoc vtatur:) Boſius vult legi, qui hoc vratur.

IN EPIST. 2

1 & vix ei credens) libri vulgati habent, & vix aggrediens: ſed legendum, vt habet liber vetus, & vix ei credens.

2 Acceſſit altera) Malaſpina editionem Victorianam ſecutus, probat, alterum, vt ad, genus, referatur. ego, altera, retineo. refertur enim ad propinquius, Hac autem re. ſi quis tamen, alterum, legi malet, non pugnabo. Omnino ſic habet codex Turneſ. vt edidi.

IN EPIST. 3

1 leuis, libidinoſus, tagax) ſic emendat Cuiatius noſter. vnde autem ducta ſit vox tagax, in promtu eſt. ſignificatione quadam obſcura: quòd ſi cui eſt, diſcat ex Feſto, cuius hæc verba ſunt, Tagax, furunculus à tagendo dictus: cuius vocabuli Lucilius meminit, Et muton manum proſcribere poſſe tagacem. Dicebant autem tago, veteres, pro, tango.

2 cibaria præfecti?) ſic legendum ex optimo codice Turneſiano. quamquam hîc operæ olim excuderunt, præfecto, neque addiderunt interrogationis notam, vt eſt genus hominum non ſolùm indoctum, hebes, & ſtolidum, verumetiam indomitum, contumax, & peruicax.

3 Huius nebulonis oratione ſi Brutus moueri poteſt, &c.) ſic habēt nōnulli cod. etiā manuſcr. Sed pleriq; operatione, vt vulg. fere omnes. vnus, Huius nebulonis peroratione, &c. ex qua ſcriptura coniicio errasse hoc loco librariū ſcriptorem, & cùm ſcribere deberet, Huius neb. oratione ſi Br,

permoueri poteſt, &c. ſcripſiſſe, Huius neb. operatione ſi Br. moueri p. Nam quòd quidã lectionem vulgatã tuẽtur, & vocem, operatione, retinent, planè fallũtur. Nõ eſt enim Latina pro ea re, quam hîc ſignificari volunt. Operari vſurpant Latini pro cõuiuia agitare, & ſacrificare, vt Virg. lib. 1. Georg. lętis operatus in herbis: & Hor. oda 14. lib. 3. iuſtis operata diuis: & Tib. eleg. 5. lib. 2. Tunc operata deo pubes diſcumbet in herba. Pomp. pręcone poſter. Ad veneris profectus eſt manè vetulus, votum vt ſolueret. ibi nunc operatus eſt. Plautus. vt iſthęc operatio crimen expiet. Vſurpãt & pro opus facere, & maximè ruſticum, & ad lanificium pertinens, & pro eo, quod eſt, occupatum eſſe, ſeu o perã in aliqua re ponere. Horat. epiſt. 2. lib. 1. In cute curanda plus æquo operata iuuẽtus. ſed pro, agere, ſeu, ἐνεργεῖν, numquam: vt neq. operationem pro actione, quam ἐνέργειαν dicũt Gręci. Atq. hic locus quemdam induxit, vt, cùm libros Ariſtot. de morib. ad Nicom. actum agẽs, interpretaretur, à nobis & iampridem Latinitate donatos, & nuper admodũ recognitos, ac deintegro editos, ἐνεργείας apud Ariſtot. Latinè redderet, operationes, planè ineptè & barbarè. Nam quòd iidẽ ex Plinio proferunt, araneorum genus erudita operatione cõſpicuũ: nihil moror Plinium: aut, ſi etiã, nihil me mouet ille locus. Vel igitur ita hîc legendum eſt, vt paullo antè dixi, oratione permoueri, vel ſcriptura antiqua, peroratione mo ueri, retinẽda, vt perorationẽ accipiamus pro extrema orationis parte: quæ propria eſt huius nominis, atq. adeò ſola ſignificatio. 4 fuit Laodiceæ cum gladiatoribus) quod ait Malaſpina in nullo ſuorum veterum librorum reperiri, cum: idẽ liquidò aſſeuerare poſſum de Memmianis: iidémque paullo pòſt, vbi vulgati libri, fuerit, illi habẽt, fieri, quemadmodum Beſſarionis, Maffei, Faërni, ceteri. quam ſcripturam puto diligenter eſſe retinendam, & vulgatę anteponendam, vt ſit hæc eius ſententia, mitte ad me litteras quamprimùm, &, ſi nihil fieri, id eſt, & ſi nihil noui ex iis ſim cogniturus: ſeu, etſi nihil fieri videas, quod ad me perſcribere queas: mitte vel per tabellarium, id eſt, ne exſpectato dum aliquis certus, & nobis notus Roma exeat, & ad me veniat: ſed vel per tabellarium tuum mittito, vt quamprimùm eas accipiam.

IN EPIST. 4.

1 quòd enim tu afuiſti,) ſic eſt legendum, non, vt vulgò, abſuiſti. Sic autem habet, vt edidi, codex Turneſ. aut, ne mentiar, hoc modo: quòd enim tua fuiſti, &c.

IN EPIST. 5.

1 παρίδωσιν ἡμῖν χαμιτὴ) lege ex optimo cod. manuſcr. παρίδωκε ἡμῖν χαμιτὴ κα. μνᾶς ὀφείλημα τῷ καμίλλῳ &c.

2 articulatè dices) nonnulli è libris noſtris habent, articulæ. quod confirmat Malæſpinæ coniecturam, vt legendũ ſit, Atticulæ, quemadmodum olim edidimus: nõ, vt vulgò, articulatè. Sed nunc tamen vulgatam, & receptam ſcripturam tuemur. cùm præſertim codex Turneſianus habeat, articolate: aut, ne mentiar, atticolate.

IN EPIST. 6.

1 vt etiam inquireret in eum) non eſt dubium mihi quidẽ, quin hæc ſit vera & recta ſcriptura, quam Malaſpina ex libris antiquis reſtituit: quibuſcũ & Memmiani, & Huraltinus, & Turneſianus conſentiunt. licet etiam legere, anquireret. ſed, inquireret, probo: quo modo planè habet codex Turneſianus.

IN EPIST. 7.

1 Græcè ἐν αἰνιγμοῖς) in codice Turneſ. ſcriptum eſt, Græcè, en ainigmois, litteris Latinis.

2 exſpectare iuſſi,) ſic legendum. nam quòd Petr. Victorius ait ſe caſtigaſſe, exſpectare miſi: ferri non poteſt. Scripſiſſet enim ita Cicero. Ego vt Laodiceæ exſpectaret, ad quæſtorem Meſcinium miſi. Præterea codex Turneſ. habet, miſſi. cùm tamen ille dicat, ſe in omnib. libris manuſcr. reperiſſe ſcriptum, miſi. Atqui ex, miſſi, æquè facilè mihi licet facere, iuſſi, atque, miſi.

3 grauiter ægrũ Iſſi reliquiſſem) Sic Manutius. ego, Sidæ, hoc loco legendũ putarim. Eſt enim Sida, vrbs Ciliciæ maritima. Eſt autem veriſimile, Ciceronem, cùm in Italiam reuerteretur, Tironem reliquiſſe in vrbe maritima. M. T. ad Appium Pulchrum lib. 3. epiſt. Si ad Sidam, maritimam partem prouinciæ, nauibus acceſſiſſem. videtur tamen reponẽdum potiùs, Patris. ſic enim epiſt. 2. lib. 7. Tironem Patris ægrum reliqui, &c. Neq. eſt quòd quiſquam mihi dicat, hanc vocem nimis longè abeſſe ab, Eſeæ, aut, Teeſſæ. quorum

vtrumq.reperi scriptum in libris veterib. Nam Malaspina testatur in quibusdam exemplaribus antiquis nihil hoc loco scriptum esse, sed inane spatium relictum.

IN EPIST. 8.

1 pr.Kalend.Octobr.) codex Turnes. habet II. Kalend. Octobr. quod idem valet.

2 dum vnus hospes in Syria) codex Turnes. cuius auctoritatem plurimi facio, habet, dum vnus hospis &c. Nō igitur omnes libri manuscr. & vulgati vno consensu habent, hospes, vt scribit Victorius. Ex, hospis, autem licet facere, hostis. & ita hic locus congruet cū eo, qui in epist. 2. libri VII. ibi. nunc illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem fuit, non extulerit, honore augeri, &c.

3 Nunc autem, Αἰσχρὸν σιωπᾶν.) versus est de Philoctetа, quem Cicero noster ait libro III. de oratore ad Q. Fratr. Aristotelem dixisse paullo secus, cùm Isocratem florere nobilitate discipulorum videret. Ille enim, inquit Cicero, turpe sibi ait esse tacere cum barbaris: hic autem cùm Isocratem pateretur dicere. Sed Diogenes Laërtius scribit ab Aristotele dictum esse de Xenocrate: nisi locus mendosus est.

IN EPIST. 9.

1 In arce, Athenis, &c.) sic est planè scriptum in nostris codicib. manuscr. & maximè in Turnesiano. Quod autem quidam putant legi posse, In acte Athenis, ferri non potest, Nā primùm, in acta dixisset Cicero potiùs, vt in Verr. nō semel. & Virgilius. deinde cùm dicat, Athenis, non potest quadrare, in acta, neq. in acte. nam si in acta: non igitur Athenis. si Athenis: non in acta. Postremò de Siciliæ litore potiùs acta dicitur à Latinis, quàm de Atticæ.

IN EPIST. I. LIB. VII.

1 nec cum Pompeio sentienti &c.) libris omnibus inuitis, legendum videtur, vt existimat Malaspina, nec cum Cæsare sentienti, pugnandum esse cum Pompeio. Debet enim hîc esse antithesis: quæ nulla est si recepta lectio retineatur. Nam si quis dicat, aliud esse, iuncto cum Pompeio: aliud, sentienti cum Pompeio: cui hoc probet? nónne qui cum aliquo iunctus est, idem cū eo sentiat, necesse est? nónne

qui ab aliquo dissentit, idem ab eo disiunctus est? Sic igitur arbitror emendandum: indignentur, & reclament licet quidam nimiùm sui amantes, in alios supra modum fastidiosi.
2 adiuui, rogatus ab ipso Rauennæ de decem tribunis pl.) sic hunc locum restitui, partim à codicib. manuscr. adiutus, partim coniectura probabiliss. & pæne dicam certa ductus. quam confirmat locus simillimus epist. 3. eiusd. libri ibi. Cur tantopere pugnatum est, vt, de eius ratione habenda decem tribuni pl. ferrent?
3 Itaque, vt stultus, primus suam sententiã dicat) ego hoc totum vt stultus, pr. s. sent. d. non puto esse Ciceronis.
4 sed tantùm supplicationem eum mihi nõ decreuisse) sic habent nonnulli libri manuscripti, quos sequor. quæ lectio facilior quidem est, sed recepta non reiicienda: quin fortasse concinnior, & venustior, sed tamen supplic.
5 hoc primum, in quo accessit, &c.) ad Malæspinæ coniecturam addo, in, quod sumo ex antecedente littera, m. librarij enim illi cùm litteræ geminabantur, sæpè alteram omittebant, idémque, si litterę non eędem essent, sed similes, vt, in, &, m.
6 quemadmodum experiamur) de triumpho scilicet, vt inf. epist. proxima: Itaq. omnia experiar, &, vt spero, assequar.

IN EPIST. 2.

1 lenissimus Onchesmites) hũc locum olim Adr. Turnebi coniecturam secuti, qui ex obscuris antiquæ scripturæ vestigiis putauerat reponendum, Anchisetes, sic edideramus. Codices autem Memmiani, quib. vsi sumus, & item Turnesianus, & Huraltinus, habẽt, Anchesmitis, neq. multo secus ij, quib. vsi sunt Victorius, & Malaspina, Libri vulgati autẽ fere omnes habent, lenissimus Auster, mitis. Sed neq. hæc, neq. reliquæ duæ, rectæ sunt. Antiqua tamen, Anchesmites, quam ego etiam olim fidelissimè lectori repræsentarã, minimè deprauata est. Duntaxat enim in prima littera mendũ inest. quod vidit tandem is, quem commemorat P. Victorius. lib. XXXVI. Variarum lection. cap. XI. Hic enim princeps nuper excogitauit legendum, Onchesmites. quę vox ventum significat ab Onchesmo Epiri portu flantem. Legat qui plura hac de re scire volet, Victorij caput illud XI. quod suprà commemoraui.

2 Nam Alexidis animum amabam) Memmiani codices sic habent, Alexidis animum, &c. neq. tamen quia posterius nõ habent vocem, manum, ante, non amabam: iccirco ego mihi Manutij coniecturam sequendam existimaui, quamuis efficiat lectionem satis cõcinnã, festiuam, & venustã. Magis enim me mouet veterum codicum auctoritas, quã tuetur Malaspina, quámq. adeo reperi sine vlla varietate in codice Turnes. Nam Alexidis animum amabã, quòd tam propè accedebat ad similitudinẽ tuę litterę: manum nõ amabã, &c. quam sic declarat ille, & rectè: amabam conatũ, & studium Alexidis in manu tua imitãda: manum nõ amabã, quia, &c.
3 fecit palàm te ex libella, me ex teruncio) sic mâlo, quàm vt alij, ex teruncia, vt habent alij libri vulg. verumtamẽ locus nondum est perpurgatus. Nam quòd ad priora illa attinet, codex Turnes. pro, te ex libella, habet, me exlibertum: quòd ad reliqua, pro, me ex teruncio, me extaruacus, planè mendosè. quis neget? sed scripturam antiquam proponere volui, vt ex ea eliciant eruditi rectam & veram lectionem. Præterea suprà, Eius testamentum detortoriũ, habet idem codex. Appâret Ciceronem iocari. sed quę sit ioci sentẽtia, obscurum est. testamentũ detortoriũ, si emendata scriptura est, dictum est, à torquẽdo, alluditq. fortassis ad decretoriũ. pro, exlibertum, autem, Simeon Bosius legebat, exlibratũ. exlibrare autem est cortice & pelle spoliare. pro, me extaruacus autem, me exartuatum. ex hac lectione quasi per nebulã, quid significet Cicero, cognoscere licet. Animaduertat igitur lector, & in hoc loco explicando, si ei commodũ est, sese exerceat, aut certè oblectet, nisi malit exspectare, dũ Simeon Bosius hunc nodũ soluat, atq. has tenebras discutiat. Manutius pro, detortorium, dubitanter & timidè legit deporto Ro. Quam lectionem adiuuat id, quod est in epist. 3. lib. 7. ibi. Ego tabulas à Curio accepi: quas mecum porto.
4 Bene eueniat) sic habent nostri veteres aliquot libri, quam scripturam probo. Dicebat enim hoc modo Carneades, benè eueniat modò: significans sibi quemque optare, vt bene sit, cetera paruifacere. spurcè, inquit Cicero. est enim spurcum, omnia ad suam vtilitatem referre, sed prudentiùs quàm Epicurei, qui loquuntur pugnantia, neque sibi constant.

5 sed tamen prudentiùs) prudentiùs legendum, vt habent omnes libri veteres, non, pudentiùs. imprudentes autem sunt, & hebetes, & parum acuti Epicurei, qui cùm omnia ad se referant, putent tamen aliquid alterius causa fieri posse. quæ pugnant inter se: imprudentis est scilicet tantam repugnantiam non videre. Non est igitur hoc, prudentiùs, referendum ad spurcè, quod putauit Malaspina, sed ad id, quod sequitur. Quod sequitur autem, nec quidquam alterius causa fieri putent, non debet cum interrogatiône legi, vt vult Victorius: in eóque fallitur.

6 Commodùm expectabam) sic emendat Memmius, & rectè. Nam mendosè habent libri omnes, Quomodo.

7 De raudusculo Numeriano) quidam libri habent, de raudusculo Puteolano.

IN EPIST. 3

1 vt nunc in vno ciui spes reip. sita sit) hæc est antiqua scriptura, vt nunc in vno ciui res ad resistendum sit, quam & Malaspina in suis libris omnibus antiquis reperiri testatur: & ego in Memmianis, & in Turnesiano exstare liquidò confirmo. vulgata autem, quamuis aliter sentiat Malaspina, non est Latina: quæ talis est, vt nunc in vno ciui resp. ad resistendum imbecilla sit. quid valent enim illa verba, in vno ciui? nam si ad Cæsarem referuntur, quemadmodum qui hanc lectionem sequuntur, necessariò referunt, quis ita loquitur Latinorum, resp. est imbecilla ad resistendum in vno ciui, & non potiùs, vni ciui? Hæc igitur verba, in vno ciui, propemodum clamant hunc locum esse deprauatum. huc accedit quòd vox, imbecilla, abest ab omnibus veteribus libris. Quid igitur dicendùm? nam ne hæc quidem antiqua, quam ego repræsentaui, quamuis eam defendat, & explicet Malaspina, à mendo pura est. siquidem, res est, pro operosum est, difficile est, laboratur, Latinis auribus inauditum est, neq; illum Plautus adiuuat. Sed piget me tot verborum. dico igitur, sic esse legendum, vt nunc in vno ciui spes reip. sita, seu posita sit: vnum ciuem autem, Pompeium intelligo, & ita quadrat prouocabulum, qui, quod reperitur item in omnibus libris antiquis, iam hæc verba, ad resisten-

dum, si quis retinere volet, per me licebit. Ego quidem non iusseram deleri: quamquam me inuito sunt deleta. Sunt enim nata ex his vocibus, resp. sita sit, seu spes reip. sita sit, deprauatis.

2 Hìc omnia facere conuenit, ne arm.) Sic edendum curaui omneis scripturę veteris vestigia secutus. Nam manuscripti libri non habent, debet, quod est in nonnullis vulgatis. & habent, iidem, communia, pro, conuenit omnia.

3 iis se solis non inuidere) libri scripti manu omnes habēt negationem, quam tamen multi docti viri putant eradendam. Omnino communis omnium sensus & opinio postulare videtur, vt deleatur.

4 Sed quid est, quòd ei vici Luceeij sint addicti?) sic habet omnibus litteris planè scriptis codex Turnesianus.

5 quam omnem pecuniam) libri aliquot veteres, in his Turnesianus, habent, quàm ego A Curio, &c. neque habēt has duas voces, omnem pecuniam. Ego vulgatos sequor.

IN EPIST. 5

1 inde Pontinum sumam) cod. Turnesianus habet, summam: vnde docti quidam legendum putant, inuisam.

IN EPIST. 7

1 illud putidiùs non ascribis) sic restituendum hunc locū existimaui, & minùs longè discedens ab antiqua scriptura. putato, quàm qui, priuatiùs, reposuerunt, & multo commodiorem sententiam exprimens. Putidum enim appellāt Latini translatè, quod est ineptum, longè arcessitum, molestum, odiosum, ad assentationem apertè comparatum, nimis exquisitum, elaboratum. Licet tamen etiam legere, putidum.

2 quàm priuatum aliquem mittat?) codex Turnesianus habet, mittit? & paucis pòst, vbi vulgati habent, quid sensurus sim, ille, quid facturus sim.

IN EPIST. 8

1 an mihi notus tus &c. codex Turnesianus, & nonnulli ex Memmianis habēt, An mihi notus tuus: quod eò adscri-

psi, vt meminerit lector, scriptores illos librarios sæpe scripsisse o, pro, u. & contrà. vt hîc, notus, pro, nutus: & contrà, adulescens, pro, adolescens, epistula, pro, epistola.

2 Illa mea sententia non relinquendæ vrbis) Octauij Pantagathi coniectura approbata, sic edendum curaui. nihil enim, mea quidem sententia, ad hunc locum excogitari potest accommodatius. adde quòd non nimis lōgè ab antiqua scriptura discedit. nam quòd ad negationem attinet, cuius nulla apparent in libris antiquis vestigia, quàm sæpè experti sumus, à librariis illis esse prætermissam? Iam, ira, seu, ita, puto esse extremas litteras vocis, sententia, deprauatas, tia, hinc, ita, vnde, ira: quod est in vulgatis. autem, pro, mea, non est incredibile, neque nouum ab eisdem esse scriptum.

IN EPIST. 9

1 Sed istuc ipsum sic, o magn.) Assentior Manutio, tollendum esse o, si legatur, putat, siue, putet, potiùs. sed malim, quia reperitur in omnibus libris manuscr. retineri, & legi, dicat aliquis, pro, putat aliquis: quod & Malęspinæ venit in mentem. non est autem quòd quis mihi dicat, nimis hoc remotum esse ab antiqua, & recepta scriptura. nam d, est p, inuersum. i, autem pro, u. & contrà sępe scribi solet in libris manuscr. Præterea ex, picat, facile factum est, pitat: deinde ex, pitat, putat.

IN EPIST. 10

1 adhuc in oppidis coartatus, &c.) Non potui tantum omnium librorum veterū consensum negligere, multo minùs aspernari, qui ad vnum sic habēt, coartatus, & stupens: certè, ne mentiar, cōartatus, sed stapens. Verùm, sed, pro, &, facile & crebrum librariorum illorum peccatum: præsertim cùm proximè antecedat, s. sequitur deinceps, Omnes, si in Italia conf. &c. vt, omnes, cohæreat cum, erimus: & significentur Pompeiani, seu, quod idem valet, alieni à Cæsare.

IN EPIST. 11

1 nisi vbi honestas? Honestum igitur, &c.) sic edidi, reiecta vulgata scriptura, Num honestum igitur, &c. quamuis sit

probabilis,& speciosa. Sed mouit me codicum manuscript. auctoritas: qui habent pro, Num honestum igitur, &c. nisi hon. Ex hac scilicet vitiosa scriptura, sic esse legendum, vt edidi, iudicaui, hac ratione fretus, quòd particula, nisi, iterata sit aberrante scriptore, propterea quòd eadem vox paullo antè posita est, ibi, nisi vbi honestas? cùm à Cicerone semel & illo loco tantùm posita sit, non etiam hic, vbi habent eam libri vulgati.

2 At in aris, & focis.) responsio est Ciceronis, qua soluit rationem Pompeij, qui dicat, nõ esse in parietib. remp. hoc modo: demus, in parietibus non esse remp. At est in aris, & focis: pro quibus pugnare ciues fortes, & viri boni debent.

IN EPIST. 12

1 támne nullo consilio, &c.) Negat Malaspina in vllis suis codicibus antiquis reperiri, ne. at ego testor in Turnesiano, & nonnullis aliis nostris comparêre, in eisque ita legi, vt in vulgatis, támne nullo cons. Quare nihil mutaui. Idem tamẽ fateor, ne, posse abesse, sine sententiæ detrimento.

IN EPIST. 13

1 quamquam genus belli, &c.) Codex Turnes. habet, quamquam totius belli quod sit, &c. & supra vocem, totius, quod subiecta linea, quasi damnatum, ac deletum est, habet scriptum, genus. Ex quo licet suspicari sic legendum vt in vulgatis, quamquam genus totius belli, &c. Nõnulli contrà, in quib. olim fui, putant vtramque vocem esse Ciceronis, & legendum, genus totius belli, &c.

2 quàm autem sine consilio, res testis.) Hæc est antiqua, & vera scriptura, quam reperimus expressam in codice Turnesiano. quæ quãto præstet vulgatæ, quàm item sine consilio res stet. vel vlli omnino cuiusquam coniecturę, ostendere non est necesse.

3 cùm mihi barbarorum aduentus ad vrbem) codices Memmiani non habent, ad vrbem.

4 cùm de me ipso, ac de meis te cons.) sic restitui ex codice Turnes. qui sic habet, cùm de me ipso, ac de me iste cõsid. Quid facilius, quàm ex, de me iste, facere, de meis, te &c? Vulgatã verò mendosã esse, cùm per se cuiuis nõ tardissimo

cognoscere licet, tum scriptura antiqua, quæ habet, cùm de me ipso, peruincit. Nam si antè positum est, de me ipso, frustra ponitur postea, de me ista, &c.

5 in eo æstuaui diu.) nullius aut industriam insector, aut ingenium contemno. Verumtamen Hugolini Martellij Florentini, viri docti, quicum diu vixi, quem amo, à quo denique me amari scio, coniecturam non probo: qui sic putat hîc esse legendum, in eo æstu aut diu: vbi subintelligit, fui. ego leuissima immutatione facta sic emendo, in eo ęstuaui diu. nempe ex, æstuaut, facio, ęstuaui. plura non dico. neque Martellij coniecturam refellere, neque meam confirmare necesse habeo. se vtraque ipsa per se defendat. Cùm hic locus quattuor iam fere mensibus antè ita impressus esset, Adr. Turnebus in aduersariorum, tomo secundo, hanc eandem coniecturam hoc loco fecit, ex codice Turnesiano: quem à me vtendum petierat. Quàm facile autem sit coniecturam facere de re iam explicata, transacta, & præterita, nemo est, qui non videat.

6 & quid acturus ipse sis, scribas.) codex Turnesianus, & nonnulli alij non habent verbum, scribas. Paullo antè autem, vbi libri vulgati habent, quid agat Domitius in Marsis, Tignij Thermis, &c. codex Turnes. habet, quid agat Domitius in Marcsis, igui thermus. quæ scriptura comprobat Malæspinæ coniecturam, qui pro, Tiguij, legendum vidit, iguuij.

IN EPIST. 14

1 cùm leuiter lippirem) libri manuscr. habent partim, leueriter, partim, leuenter: vnde putabam legendum, fluenter, quod aduerbium cur reiiciamus, non video.

2 & hunc nostrum copiarum suppœnitet.) in Memmiano vno cod. adscriptum est ad oram libri, nostratum, pro nostrum, quod est in epistolæ contextu.

IN EPIST. 15

1 sed vix auditus in cons.) sic edendum curaui, Malæspinæ cōiecturam secutus: qui pro, is, quod est in libris omnibus, scribendum existimat, vix. meo iudicio, rectè. Sim. Bosius tamen,

tamen, sic potiùs, sed is haud auditus in consilio. quod minùs probo.

IN EPIST. 17

1 vtrùm turpi pace nobis, an misero bello) sic habet planè scriptum codex Turnesianus: vt de hac scriptura non sit iam dubitandum. Nam quòd quidam tuentur vulgatam, turpe pace nobis, an miserè bello esse. &, turpe, interpretantur, turpiter, nugas agunt.

2 quæ quidem ille si repudiarit, iacebit: si acceperit.) secutus sum lectionem vulgatam: à qua non admodum discrepat antiqua, quę reperitur in nostris lib. manuscr. nisi quòd codex Turnes. pro, repudiarit, habet, repuderit. Sed Simeo Bosius dixit mihi se reperisse in suo item manuscr. eóq. antiquissimo, ita scriptum, quæ quidem si repudiarit, repudierit. iacebit, si acceperit. vnde coniicit ille sic esse legendum: quæ quidem, si repudiarit, repudio erit. iacebit, si acceperit. quæ lectio si recta est, nullum hîc erit ἀνανταπόδοτον, vt est in recepta.

3 omnino quid ille facere debuerit, &c.) videtur legendum, omitto quid, &c. non vt in aliis ferè libris omnibus, omnino. omitto quidem, & valde quadrat, & adscriptum est ad oram vnius codicis Memmiani: & probat Malaspina: quamquam Turnesianus vulgatam lectionem retinet: & præterea habet verbũ, scio, pòst, rogatus esset. Nam si recipiatur, omitto, delendum sit, verbùm, scio.

IN EPIST. 20

1 Veni Capuam a. d. II. nonas) sic est legendum, reclamatib. libris omnibus. nam a. d. II. nonas, & pridie nonas, idem valent. At in superiore epistola dicit se pridie nonas Capuam venisse. Animaduersum autem est à doctis, vbicumque scriptum fuerat à Cicerone a. d. II. hunc numerum esse corruptum, & vel III. vel IIII. esse factum pro II. vel funditus esse deletum, quemadmodum & suprà epist. 16. Nos à consulib. Capuam venire iussi sumus a. d II. nonas Febr. vbi libri omnes habent, ad nonas Febr. quæ lectio ferri nullo modo potest. Nam si quis dicat, ad nonas, valere circiter nonas, nugæ, cùm circiter nonas veniat is, qui vel ante nonas, vel post nonas veniat: consules autem certo die Ciceronem venire iusserint. Venerat autem Cicero Capuam pridie nonas, vt

adeſſet nonis. iam a.d. I I. & a.d. I I I. nonas, &c. idem valere, quod die I I. & die I I I. nonas, veritate ipſa verius eſt.

IN EPIST. 22

1 improbos quaſi perculſos) legendum eſt fortaſſe, improborum quaſi perculſos: vt repetatur ἀπὸ κοινοῦ, animos.

IN EPIST. 25

1 PRO TVIS REBVS GEST.) Ex antiquæ ſcripturę veſtigiis legendum videtur, pro rebus geſtis ampl. detracta voce, tuis. verumtamen nihil muto.

IN EPIT. 1 LIB. VIII.

1 vbi tutiſſimò eſſem) ſic edendum curaui, libris ferè omnibus inuitis, in quibus legitur, tutiſſimè, Cariſij auctoritate adductus, qui ita legi docet lib. 2. institut. grammatic. vbi tamen idem fortaſſe labitur & errat, cùm alium locum ex iiſdem ad Attic. epiſt. proferens ex libri decimi ſexti epiſt. tertia, hũc tu tralatum in macrocolum lege Arcano conuiuiis tuis, putat, arcano, eſſe aduerbium, cùm videatur nomẽ proprium prædij, & legendum ſit, in Arcano. Neque tamen quidquam pronuntio, cùm pręſertim Cariſium adiuuet antiqua ſcriptura. Sed, vt ad, tutiſſimò, redeam, Turneſianus codex fortaſſis hanc ſcripturam confirmat, qui habet, tupiſſimò.

IN EPIST. 2

1 Hîc tu in me) hîc eſt inane ſpatium etiam in libris Memmianis. Itaque deſertus à libris veteribus, qui duces nobis eſſe debent, inane etiam in noſtra editione ſpatium relinqui iuſſi. Equidem non damno Malęſpinæ coniecturam, qui in hoc ſpatio ſcribi poſſe putat, πρίπον, aut καλὸν. ſed aliud quippiam deſidero, verbi gratia κόμψον, vel σεμνόν. idem de loco, qui proximè ſequitur, ſentio. Hîç quidem quę eſt. vbi mendoſè operę olim fecerunt, quo eſt, pro, quod eſt, aut, quę eſt. quæ eſt, habet codex Turneſianus. nõ celabo lectorẽ tamẽ, nullũ eſſe in his duob. locis inane in codice Turneſiano. vnde Boſius ſic legendũ putat. Hîc tu in me illudes. σὺ δὲ τίς. Niſtrę, de me d. paullo pòſt, legit. Hîc quidẽ, quod eſt domi vehil eſtis; &c. id eſt. Hîc quidem, id eſt domi veſtræ eſtis.

2 ſed poſitam nunc in eo non iudico) Manutij & Malęſpinæ coniecturas, quæ non admodũ inter ſe diſcrepãt, leuiter inflexi, atque adiuui. hoc tantùm. omnino Manutio in eo aſſentior, quòd, poſitã, aut, ſitam, vult ſcribi, non ſubintelligi. nam, ſitam, ex voce, ita, poſitam, ex, non ita, facilè reponi poteſt. quidam tamen ſic legi malunt, ſed non ita tamen in eo iudico ſpem ſalutis repoſitam: vt, reipubl. dicamus à ſcriptoribus librariis eſſe mẽdoſè ſcriptum pro, repoſitam, ſeu, ſi quis malit, reponendam.

3 qui, cùm triginta tyrãni Athenis eſſent) vocem, Athenis, quæ deeſſe videbatur, Errico Stephano aſſenſus, repoſui: quamuis eam nullo in codice manuſcr. repererim.

4 Formiis ad Pompeium, ſi de pace, &c.) ſecutus ſum libros vulgatos, quamuis mihi ex antiqua ſcriptura ſuſpectos: in quibus omnibus legitur aut, præfectus, aut, profectus, neque eſt, eram. & in extremo pro, videro, quid ero? Vnde hãc lectionem quidam eliciunt. Ego XIII. kalendas, cùm eadẽ lucerna hanc epiſt. ſcr. q. infl. t. Formiis ad Pompeium, ſubintelligendum, ibam: ſi de pace ageretur, prę fectus: ſubaud. futurus, ſin de bello: quid ero? quam quare improbemus, non video. & tamen cur vulgatam damnemus, nihilo plus cauſæ reperio.

IN EPIST. 3

1 Nihil actum eſt à Pomp. n. ſapienter.) codex Turneſ. pro, ſapienter, habet, attenter.

2 ſed in ea cauſa) ſic olim edidi. cùm libri omnes habeant, ſed ſine cauſa. Quin ſic eſſe legendum contendo.

IN EPIST. 5

1 numquam autem Cerritior) Sic nunc edidi, Sim. Boſij coniecturam certiſſimam ſecutus. Cerritior autem, id eſt, inſanior. de quo plura in commentariis Horatianis.

2 Πολλὰ μάτlw κεράσασιν ἐς ἠέρα θυμαίνοντα.) hæc noſtra reſtitutio ita propè accedit ad antiquam ſcripturam, vt nihil videatur affinius excogitari poſſe. ſic enim eſt in lib. antiq. πολλὰ μάτlw κεράσασιν ἐς ἠέρα θυμείνντα: ita rurſus conſonam ſententiam efficit, vt de huius ſcripturæ veritate non ſit dubitandum. verbum θυμαίνοντα tantùm reſtitui

in integrum, quod erat corruptum. cetera ſunt ex libro antiquo Turneſiano. ſi quis autem malet legi, *θυμήναντα* in aoriſto, quàm *θυμαίνοντα*, in præſenti, non pugnabo. Ad hunc locum pertinent illa Virgiliana libro 3. Georg. Et tentat ſeſe, atque iraſci in cornua diſcit, Arboris obnixus trunco, ventóſque laceſſit Ictibus, & ſparſa pugnam proludit arena.

IN EPIST. 6

1 quoniam adhuc n.n.) hîc eſt vlcus, quod ſanare non potui. ſubiiciam antiquam ſcripturã, vt aliquis ſollertior experiatur, ecquid poſſit. ſic igitur habet codex Turneſ. quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil imitaſſet, nec tegentia hoc quod fortiter, & diligenter tumetiam hercule modo enim audiui. &c. Sim. Boſius, pro, nec tegentia, legit *νυκτεγερσία*. Ego pro, nihil imitaſſet, nihil me peccaſſe. Deinceps ſic, Sed, *νυκτεγερσία* tua nos, quòd cùm fortiter, & diligenter, tum etiam hercule feliciter morbum depuliſti, valde delectarunt. modò enim &c. Sententia plana.

IN EPIST. 10

1 quod in nominibus) ſic habent quidam libri manuſcr. Turneſianus tamen, vt vulgati, in nummis, &c. Ego, in nominibus, probo. vt & Manutius.

IN EPIST. 11

1 Illud tamen totos dies, vereor, ne, cùm nihil prof. etiam dedecori ſit ſtud. n.) Sic eſt legendum, & hæc lectio valde affinis eſt antiquæ ſcripturæ codicis Turneſ.

IN EPIST. 15

1 ex iis mandatis, quæ D. Lælio) ſic volunt omnes legi, quamuis libri & manuſcr. & vulgati reclament. habēt enim partim, Dellio, partim, Decallio, partim, Dialio, partim, Dullio, partim, Duellio. Dellio, mihi non diſplicet. Nam, Dellium, quemdam commemorat Plutarchus in Antonio.

IN EPIST. 16

1 cum imperatam Capuam) ſic legendum, vt habet codex Turneſianus, non, imparatam.

2 & Fabium) idem liber habet, & Fabatum.

3 paullo salubrioribus) Idem liber habet, paullo salubribus: quod probo. sic enim Terent. Heautont. paullo qui est homo tolerabilis. quod & à Malaspina est animaduersum. Fieri tamen potuit, vt scriptum sit à Cicerone, salubrioribus, & prætermissæ sint tres litteræ à scriptore librario, ori.

IN EPIST. 17

1 neque, si vellet, &c.) lego, neque se si vellet, &c.

2 seu per monteis explicare) codex vetus optimus habet, se per monteis, &c. Itaque hæc verba videntur esse suo loco mota, & ibi esse legenda suprà, post illa, neque se expedire vt deinceps iam ponantur, neque se per monteis explicare posset.

3 vt ad has XIIII. cohorteis) legẽdum, vt ad has &c. quod eò adscripsi, quòd olim omissa fuit à librariis præpositio, ad.

4 placitum est mihi, (etiam video, &c.) codex Turnes. & nostri fere omnes manuscr. habent, vt Italici, placitum est mihi, alcia video censori, M. Marcello, &c. quæ scriptura quid sibi velit, aut quid valeat, quæro.

IN EPIST. 18

1 quòd audieris, Cæsarem firmo progressum) Victorius lib. 4. Var. lection. multis verbis ostẽdit, legendum esse, firmo progressu, idque ex auctoritate veteris codicis. ego tamen hanc lectionem retineo, atque amplector, cùm eam reperiam in aliquot libris manuscr. & maximè in Turnesiano, cúmq;, quod caput est, ratio, vt ita legatur, postulet, Victoriíque lectionem refellat, vt ineptam.

IN EPIST. 22

1 modò esse in Tiburti Lepidi, modò cum Lepido accessisse ad vrbẽ, &c.) lectionẽ vulg. paullum immutaui. Sic enim habent omnes libri vulgati, quos quidem viderim, neque aliter vel manuscr. italici, vt testantur Manutius, & Malaspina, vel nostri, id est, Memmiani, & Turnesianus, modò esse in Tiburti, aut Lepidi, quò cùm Lepidus accessisset ad vrbem, &c. quam scripturam iccirco reposui, nequis ingenio præstans, quòd eam leuiter immutarim, coniectura ductus,

ſibi ad veriorem coniecturam iter interclusum eſſe conqueratur. Sed ne quid diſſimulem, prior pars huius reſtitutionis à Sebaſt. Corrado excogitata eſt: niſi quòd legit, ex Tiburtino: reliqua à nobis. Iam ex, Tiburti aut, facile eſt facere, Tiburtino. ex, quo, modo.
3 cum neſcio quòd penetraſſe itineribus occult.) videtur deſiderari epithetum, quod cohæreat cum voce, itineribus, fort. occultis, ſeu, deuiis.

IN EPIST. 23

1 & aut Hæmonis fugam tendis) Locus corruptus: in quo reſtituendo operam ponere, vereor, ne ſit nihil agere. Verumtamen, ne quis nobis turpe eſſe dicat, ibi tacere, vbi alij verboſi fuerunt, dicamus ſaltem aliquid: quamuis hoc aliquid, nihil futurum ſit. Audeamus igitur, & dicamus, hîc legendum, & verò ita à Cicerone eſſe ſcriptum, cùm ex epiſtola Attici quædam verba, quaſdámque ſententias colligeret, atque iteraret: artemonis funem tendis, id eſt, diſceſſum & fugam ornas: te ad nauigandum paras. eſt enim artemo, velum nauis maximum, ſiue quod additur maximo, ſiue ſummum antemnæ, ſiue potiùs trochlea, vt docet Vitruuius, lib. x. cap. v. Non eſt autem incredibile Atticum Græca voce eſſe vſum, præſertim quæ eſſet ſignificantiſſima, & ad rem accommodatiſſima. Quin mihi venit aliquādo in mentem, ſcriptum eſſe à Cicerone Attici verba iterante, *ἀρτέμονος φῦσαν* tendis, id eſt veli maximi follem tendis. eadem ſententia. iudicent eruditi. Verumtamen prior lectio mihi magis placet. At Boſius ſic legi mauult. Aue Athenio, ſi fugam intendis, &c. Fuit autem Athenio, dux fugitiuorum.
2 & ignoras, Domitius cum faſcibus, &c.) id eſt, in epiſtola tua te ſcribis ignorare: vt rectè explicat Corradus: quod addidi præter inſtitutum meum, nequem inducat Malaſpina, qui aliter accipit: in quo magnopere fallitur.
3 acceſſurum) fort. deſcenſurum, ſcribendum. Sic enim loqui ſolet & Cicero & alij. Cœlius epiſt. ad Cic. Alterutram ad condicionem deſcendere vult Cæſar, &c. & Cic. lib. 9. infrà deſcendere ad omnia &c.

IN EPIST. 25

1 præter occultū, & tutū iter ad m.) ſic reſtitui ex antiquæ ſcripturę veſtigiis nō obſcuris. ſic enim habet codex Turneſ.

& nonnulli ex Memm. Omnia mihi prouiſa ſunt, præter occultum,& tum iter &c. Cognouimus tamen etiam antè nos Corradum coniectura ductum ita emendaſſe.

2 qui ſint iſti optimates, qui me exturbent, cùm ipſi) nihil muto, neque mihi placet Petri Victorij emendatio, qui me exturbent Cumis, quamuis eam adiuuent nonnulli codices manuſcript. nam antiqua illa ſcriptura deprauata eſt, & ex, cum his ſi, quod reperitur in libris illis, faciendum eſt, cùm ipſi, non Cumis, vt vult ille.

IN EPISTOL. III. LIB. IX.

1 εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἀρθῇ) errant qui hunc locum ſic interpretantur, an metuere debeat is, qui tyrannidem diſſoluit, ſeu euertit, ne ipſe tollatur de medio. Nam primùm ſcribendum eſſet, τῷ καταλύοντι: deinde, ἀρθῇ eſt à verbo αἴρω, αἴρομαι: quod valet attollere, & attolli. Poſtremò θέσις ipſa, quam M. Tullius tractat, vincit, hanc ſententiam eſſe debere, non illam, quam vulgò putant. Atque, hoc mihi cùm multos abhinc annos veniſſet in mentem, idem poſtea Errico Stephano viſum eſt, litteríſque mandatum. Idem proximum hũc locum, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ καιρῷ λόγῳ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ, qui antea deprauatiſſimus erat, in antiquam ſuam integritatem ingenioſiſſimè ſimul & feliciſſimè reſtituit. Non celabo lectorem tamen, quod ad laudem codicum Memmianorũ, & Turneſiani, & Huraltini pertinet, in eis planè legi pro εἰρήνῃ, τυραννουμένῃ: & item in Turneſiano, & in eodem καιρῷ καὶ λόγῳ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. ſignificant autem verba hanc ſententiam, vtrùm conandum ſit opitulari patriæ tyrannide oppreſſæ, oratione vtili, & ſalutari potiùs, quàm armis & bello.

IN EPIST. 4

1 Hæc qui in m.v.n.f. Curtium) ſic nunc edidi, & ita legendum, non, vt vulgò, curtum, quod deprauatum eſt ex, Curtium. Erat autem hic Curtius, Rabirius Poſtumus, Gaditanus: quem M. Tullius defendit oratione, quæ exſtat, Pro C. Rabirio Poſtumò. Itaque ſe eius patronum appellat, infrà ead. epiſt.

2 vt maiores nostri funestiorem,&c.)hunc locum profert Nonius in,Religiosi dies.

3 qui nos hoc non defendente)siue legatur,non defendente,quo modo emendauit P.Victorius,siue,deserēte,quemadmodum Malaspina, nihil refert.ego tamen malim, non defendente.quod & magis consentaneum est sententiæ Ciceronis, qui grauiori verbo vti non vult: est autem graue verbum,deserere:& credibilius est,omissam esse à scriprore librario negationem, quàm ex, deserente, factum, defendente. Testificor tamen interea etiam à codicibus nostris omnibus abesse negationem.

4 ex eo fortasse mea consilia nascentur) legi malim,noua consilia, vel alia consilia nascentur.cod. Turnesianus quidem habet,ex eo fortasse ea cons.nascentur. legendum autem esse,alia,potiùs,aut noua, quàm mea, probat id, quod sequitur,aliæque litteræ.

5 Minucia)sic habet codex Turnesianus, & probat Turneb.Malaspina mauult,Numicia. Quin ampliùs habet codex Turnesianus,nempe sic,via Minucia.

6 quàm vt Curtium videat) Curtium, inquam, legendum,non,vt quidam volunt, Curium.

7 vix iam deus. Equidem &c.) codex Turnes.habet,vix deus.Iam equidem,&c.

8 qua facta,volebam,vt populari,vt ea sollicitudine, &c.) locus perspicuè corruptus, idque æquè in libris manuscr. atque in vulgatis.Pantagathus sic emēdare conatus est,qua facta,vt populari,vt mea, videbā sollicitudine senectutem nostram lib. quamquam verbum, videbam, ille loco suo non mouebat: est enim in omnib. libris post vocem,facta. itaque sic ille legebat,qua facta,videbam, vt pop.&c. quæ oratio esset aliquātum impedita,atque implicata.nam cùm hæc,vt populari,vt mea,ad illa,qua facta, pertineant, verbum, videbam, interpositum, orationem redderet obscuriorem.Nunc autem verbo,videbam, in inferiorem locum translato, oratio fit planissima,& expeditissima. Ego sic olim reposueram, qua facta, videbam, omni populari mea sollicitudine senect.nostr.lib.

9 suscipi à Pompeio intelligebam) Arbitror legendum, non intelligebam.quod & aliis videtur.

IN EPIST. 5

1 neque loqui, neque audire meo commodo, &c.) ita planè scriptum reperi in codicibus Memmianis, & Turnesiano, & Huraltino, quomodo scriptum esse testatur in quattuor Italicis Malaspina: quam arbitror veram esse scripturam. in qua, meo, tantùm ex, me, factum est.

IN EPIST. 6

1 ille celeripes) codex Turnesianus habet, ille celeriter pes, quem, &c.

2 quæ mihi quiddam quasi animulę te instillarunt) Adrianus Turneb. hunc locum sic restitui posse existimabat, quę mihi quiddam quasi animi à te instill. Ego sic propiùs, opinor, accedens ad scripturam antiquam, quæ mihi quiddam quasi animulę instillarũt. Quæ lectio, doctorũ virorũ, quibuscum eã cõmunicaui, iudicio, tecta est: & eam comprobat id, quod sequitur. recreatum enim me non quo &c. Nam instillare quiddam animulæ alicui, est cum pæne exanimem iam, & mortuum ita ad vitam reuocare, vt tamen non sit omni ex parte recreatus. Proponam autem antiquam scripturam, vt videat lector, me nullam ei vim intulisse: quæ talis est, quæ mihi quiddam quastant mutaet estiliarunt.

3 fore, vt dum vagamur, fore, vt, &c.) sententia hæc est. egregiè probo illud, quod scribis, fore, vt dum huc, & illuc imus, & circa villulas nostras erramus, fore, vt tempus nauigãdi secundũ sensim veniat. vagamur autem, edidimus, certissimam Malęspinę coniecturam secuti: quam nec Momus reprehendere audeat: fortasse ne Victorius quidem.

IN EPIST. 7

1 Cenantibus II. idus) Hæc epistola in libris veteribus à superiore non separatur. II. idus autem, edẽdum curauimus, codices Memmianos, & Turn. secuti, quomodo & in italicis aliquot scriptum esse testatur Malaspina, cùm vulg. habeant, pridie idus: quod idem valet. fuit scilicet declaratio huius veræ scripturæ, II. idus, postea in contextum epistolæ, ea eiecta, trãslata. suprà autẽ in extrema epistola superiore, vbi libri vulg. habent, quantum potes, Turnesianus habet, quantum potest: quod fortasse rectum est, pro, quantum pote'st.

IN EPIST. 9

1 S.V.B.E.) sic edendum curaui, certissimam Riuij conie-

ctūram secutus: qui ex, subito, coniecit esse legendum, omnibus diuisis litteris, & vna mutata, ceterísque detractis, quæ non reperiuntur in codicibus veteribus, S. V.B.E. id est, si vales, bene est.

2 sua concessit voluntate) sic prorsus legendum est, sua voluntate autem, id est, sua sponte. sua bonitate enim, ferri non potest, quamuis Malaspina probet. Nam sermonis Latini ratio postulat, vt scriberetur, pro sua bonitate. nostri quidem libri omnes habent, voluntate.

IN EPIST. 10

1 Nos nisi quod nostro iudicio) codices Memm. neque, nos, habent, neque, id. Verùmtamen, id, quidē, funditus deleuimus: nos autem, retinuimus, quia in aliis libris reperitur.

IN EPIST. 11

1 Balbóq. Antea scripsi,) sic nūc edi iussi, quod puto rectū.

2 Festiuo enim simili vrus decurro, atque in decursu βίωσ, &c.) videtur locus esse corruptus, ex quo tamen sententia aliqua probabilis elici potest, neque improbat Adrian. Turneb. omnino sic legitur in codice Turnesiano: quem cùm ei vtendum dedissem, atque hanc lectionem priùs ad oram mei libri impressi adscripsissem, ille quoq; hoc animaduersione dignum existimauit, & in Aduers. libros retulit.

3 sciebam enim te quoto anno) à codicibus veterib. abest, de, & maximè à Turnesiano, quod est in vulgatis: in quib. sic legitur, sciebam enim te de quoto anno, &c.

IN EPIST. 12

1 alienant immundæ) sic necessariò legendum est, non, alienantur. alienant autem, scilicet immundæ mulieres suos amatores: id est auertunt ab amore. immundæ opponūtur mundis. Est autē munda fæmina non ea solùm, quæ est culta atque ornata, verùm etiam, & multo quidem magis propriè, quæ cùm fucata non sit, neque nimis accuratè & sumtuose ornata: non est tamen inculta, neque illota, neq. sordida. & ita mundam ferè describit Horat. Sat. 2. lib. 1. munda hactenus vt neque longa, Nec magis alba velit, quàm det natura, videri: vt cōtrà immunda est, quæ est illoto corpore, & olido, vestitu composito, & maculoso. itaque, immundum, minùs est, quàm ἄκοσμον: quod ex Lucretio colligere licet, qui lib. 4. quo loco ostendit, puellarum vitia ab

amantib.extenuari& leuioribus nominibus appellari,eam, quæ sit immunda, & fœtida, dicit ab amante cæco ἀκοσμεῖν vocari.immunda(inquit)& fœtida,ἄκοσμος. Quod si quis dicat, extenuationem inesse in nomine Græco, quia Græca vocabula sint quodammodo Latinis molliora, quamuis idem valeāt:respondebo,vocem fœtida satis declarare plus esse immundum,quàm ἀκοσμεῖν. Quin idem ex Horatio intelligere licet,qui Macam illum,seu fullonē, siue Nattam, qui oleo siue lucernario,siue ex lucernis detracto,vngebatur,immundum appellat:id est,illotum,olidum, & fœtidū. & item ex Terentio,qui sic de meretricibus, Quæ dum foris sunt,nihil videtur mundius,nec magis compositū quidquam,nec magis elegans: Quæ cum amatore suo cùm cenant,ligurriunt.harum videre illuuiem, sordeis, inopiam. Quàm inhonestæ solæ sint domi,atq.auidę cibi,&c. significat enim plurib.verbis id genus fæminas, foris esse mundas,& eleganteis,& cultas:domi immundas,illotas, ac sordidas. 2 quem parentem) putarim legendum, quem patriæ parentem,&c.

3 alia mens mea) secutus sum codices & Memmianos, & eos,in quibus ita scriptum esse testatur Malaspina, & Turnesianum. sed malim sic legi,alia reip. nunc causa est, alia mea.verumtamen nihil mutaui.iudicent eruditi.

4 Nunc si vel periculose) sic putabat legendum esse Memmius ex veteribus libris nōnullis,nunc si vel cum periculo, &c.qui habent,siue periculo.Nam vulgati à quibus non discrepant multi alij antiqui,mendosè habent, sine periculo, pro,siue periculo.codex autē Turnesianus, siue periculosè. vnde nunc legendū conieci,si vel periculosè. Quòd autem Manutius sic emēdat,si vel periculo,nō explet aureis meas. paullo pòst legēdū,reuolui,vbi olim impressum est,euolui.

5 & amici,tali,&c.legendum.fort.amici talis,&c.

6 qui prudentia potuit attendere sermones) hoc tantùm differunt libri manuscr. à vulgatis, quòd habent, potiùs, pro, potuit. omnino locus corruptus est, neque facilè sine melioribus codicibus emendari potest.

IN EPIST. 13

1 me & ad vtriusq.vestrûm,& ad) vocē,pacis,quæ huc vel irruerat,vel irrepserat,vt inanem, sustuli, natam scilicet ex

præpositione,ad,cùm scriptum esset,ap,pro,ad: deinde, ex, pa,à malo coniectore.eodémque indocto,& arrogante,pacis,factum.

IN EPIST: 14.

1 οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος,vt opinor,ille de ratibus) principium est palinodiæ illius,quam fecit Stesichorus, cùm Helenæ maledixisset,eóque nomine oculis priuatus esset.Ponit autem Plato in Phædro, his verbis, τῶν γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς διὰ τὴν Ἑλένης κακηγορίαν,οὐκ ἠγνόησεν,ὥσπερ Ὅμηρος, ἀλλ' ἅτε μουσικὸς ὤν,ἔγνω τὴν αἰτίαν,καὶ ποιεῖ εὐθὺς,οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος,οὐδ' ἔβας ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις,οὐδ' ἵκεο πέργαμα Τροίης: id est, nam cùm oculis orbatus esset Stesichorus, propterea quod Helenæ maledixerat,non ignorauit,quemadmodum Homerus: sed, vt pote qui musicus esset,causam eius rei intellexit, & continuò hoc carmen fecit.Non verus ille est sermo: numquam nauibus vecta est veliuolis opulentæ ad Pergama Troiæ. Absoluta igitur tota illa,quæ appellatur,palinodia,sensum oculorum statim recuperauit.

IN EPIST. 15.

1 quòd ab iisdem illecti sumus)etiam Memmiani codices habent,dilecti,vt & Bessarionis,& Maffei,& alij:vnde Manutius coniicit legendum,eiecti. nos ex codice Turnesiano, in quo scriptum reperimus, quod ab eisdem lecti sumus,coniectura ducti, quòd ab iisdem illecti sumus,reposuimus.

2 quos Matius ἐλάπιζεν,vt puto,&c.)sic & olim edendū curaui,& nunc,in sententia manens,edi volui, rationem, & codicum antiquorum auctoritatem secutus.Nam quòd ad codices manuscr.attinet,sic habere testor codicem Turnes. ΕΛΑΠΙΖΕΝ,quod est ἐλάπιζεν. Veniamus nunc ad rationem.Ac primùm quidem,nec ἐσάλπιζεν,nec σαλπίζει,hoc loco ferri potest.est enim σαλπίζειν,tuba canere, tuba signum dare,tuba ad bellum excitare. quorum nullum hûc quadrare potest.Nam si quis dicat, hoc significari à Cicerone, Matium palàm dicere, & prædicare, & quasi tuba canere, Gallos auxilia per decem annos Cęsari esse pollicitos:quare subiungit,vt puto.Omnino ferri non potest.Deinde λαπίζειν,quod significat inania iactare, & gloriosè prædicare, maximè cōuenit.Significat enim Cicero,se putare,iactari

hæc à Matio inaniùs,& gloriosiùs,quàm veriùs.subiungit. Sed certè dicebat,quorum verborum hæc sententia est,siue falsa illa sint,siue vera,certè dicebat,&c.sequitur,sed sit hoc λάπισμα,id est,sed demus,gloriosam,&inanis iactātię plenā esse prædicationem, constat tamen, Cæsarem magnas cōpias habere. Hæc pluribus verbis explicaui, & hîc præter meam consuetudinem, meúmque institutum longior fui, quòd Petrus Victorius,quem semper honoris causa nominatum velim,Var.lectionum lib.XXXVII.cap.III.etiam in hoc loco,à suo more nō discedens, verbosus fuit,dum ostēdere conatur,hîc legendum esse,σαλπίζει,seu ἐσάλπιζε.quod non potuit, & inanem operam sumsit. nam σαλπίζειν, non est magnificè,neque gloriosè,neque iactabundè prędicare, quæ sententia hîc postulatur, sed tantùm,palàm & clarè significare & dicere.λαπίζειν autē eam vim habet apud Græcos, quam postulari diximus:quod ne ipse quidem Victorius negauerit: sed puto Victorium,Malæspinæ odio commotum, (nescio quam ob causam,cùm præsertim sit etiam ille Florentinus,nisi vel quòd is ausus est notas scribere in epistolas ad Atticum,vel quòd nonnulli cōiecturas aliquas Malæspinæ probarunt,) verumtamen arbitror, Victorium perturbatione animi à recta ratione auersum esse, multáq. præter ætatis,& personę suę decorum, parum consideratè fudisse. Quę si tacuisset,neque homines amicissimos temerè offendisset,& meliùs suæ existimationi consuluisset.

3 vt tu scribis,ludunt:ac bellè scribis,&c.) Hic locus duorum doctorum virorum coniectura vel restitutus est, vel certè ita immutatus,vt neque longiùs ab antiqua scriptura discedat,& sententiam valde cum superioribus,& posterioribus consentaneam contineat, eorum nomina adscripsissem, si sese voluissent nominari.ego tamen legi malui, ludunt,quàm,illudunt,vt illi.sic enim vna duntaxat littera,t. addetur antiquę scripturę,ludum,ludunt.

4 Non sunt meliores,&c.) legendum fortasse est,sint meliores,quàm nos.

IN EPIST. 17.

1 sed qui soli non dicat) cùm in codice Turnesiano sic scriptum reperissem,sed quis illi non dicat? ego sic olim putaueram,leui immutatione facta,corrigi mendum posse: sed

quis illa non dicat? neque tamen sic edi volueram. Et tamen sic editum est. ego autem sic edi iusseram, vt Turnebo nostro placet, sed qui soli non dicat: id est, qui ita est leuis & ventosus, vt non vni, sed multis, & quibuslibet dicat. Quòd autem suprà hac eadem epistola lectionem vulgatã mutauimus, nihil affirmantes tamen, sed dubitantes, ibi, quod non hic duce Sylla fecisset. Ab hoc lege noua de ambitu eos ex vrbe esse eiectos, quib. exsilij pœna sup. leg. non f. &c. in eo Manutij coniecturam, vt probabilem secuti sumus, ne hic locus alicuius lucis expers maneret.

IN EPIST. 18.

1 ab interrege vt dictator dicer. & mag. ea.) Assentior Malæspinæ, existimanti hoc totum, & magister equitum, esse delendum, cùm præsertim & ille testetur, à nonnullis libris antiquis, ex eorum numero, quibus vsus est, abesse, & ego videam non in omnibus nostris comparere.

IN EPIST. 19.

1 triumpho, & gaudeo:) legendum fortasse est, triumpho gaudio. quam coniecturam adiuuant nostri libri veteres: in his Turnesianus, in quib. est, triumpho gaudeo: sine copulatione.

IN EPIST. 20.

1 sed quid præcipio?) sic edendũ curaui, codices Memm. secutus. quamquã alij quidã habẽt, præripio: quod mihi æquè probatur. præcipio autẽ, i. præoccupo, anticipo, antecapio.
2 Qui autem veniunt, inania admodũ nuntiãt) sic nũc ex obscuris antiquæ scripturæ vestigiis edendum curaui. sic enim habet codex Turnes. Qui autem veniunt, inni admodo nuntiant.

IN EPIST. 21.

1 in qua erat Eros Celeris.) sic legendum videtur potiùs, quàm vel, oratio Celeris: vel, Eros Celeri. Codex quidem Turnes. habet, Eros Celer. O rem perd. &c. Eros autẽ Celeris, ita dictum est, vt, Dauus Chremetis. Hìc enim subintelligitur, libertus, aut, seruus. fuerat enim Eros quidam L. Metelli Celeris libertus.
2 Quid quòd Seruij filius, quòd Titinij, in iis castris f.) hęc est antiqua scriptura, à me nunc restituta: quam expressam reperi in codice Turnesiano. de qua quid est quod plura dicam? ipsa se explicat. Nota autẽ gens Titinia hominib. Romanæ antiquitatis non omnino rudibus, neq. imperitis. Sed

videtur legendum quod, Tulli i[illegible]s castr. ex epist. 3. lib. X.

3 Illa tamen κατακλεῖς) sic etiam ex codice Turnesiano restituimus. significat autem κατακλεῖς, clausulam extremam, & conclusionem: qua voce & suprà vsus est, lib. 2.

4 δᾷδ' αἴθουσαν illam tuam) libri veteres habent partim ἀλλάτινκαν, partim ἀλλύτινκαν, partim ἄλλατινκαν, partim λαάτινσαν. nos in his tenebris, Adriani Turnebi coniecturam; quasi δαδυχίαν, secuti olim eramus, & ἀνατίλλουσαν edendum curaueramus: vt per ἀνατίλλουσαν Cicero tempus exortum significaret ad nauigationem idoneum, atque opportunum. Nunc autem coniecturam Simeonis Bosij magis probamus, δᾷδ' αἴθουσαν, id est, facem ardentem, vt & antiquæ scripturæ magis affinem, & huius loci sententię conuenientiorem.

IN EPIST. I. LIB. X.

1 nisi fortè iste summarius, &c.) nummarius videtur Manutio esse legendum: sed magis placet antiqua scriptura, summarius, vt per summarium intelligamus, quasi ὑπομάρειον, id est, submarium, seu, paruum Marium. Quod & Turnebo videtur. Vel dicamuslegendum, parua mutatione facta, summœrius, siue, summarius, quod idem valet, id est impudicus, & qui prostibulorum vilissimorum, & vulgatissimorum instar, sub muro vrbis prostat, omnium libidini expositus. Atq. hæc lectio, Simeonis Bosij est, ingeniosissimi, & eruditiss. viri.

2 tuáque ita crebra ἐκφώνησις, ὑπίρευ,) sic iampridem emendandum iudicarat Seb. Corradus ex antiqua scriptura, ὑπίρει. quod eo consilio hûc adscripsi, vt verus, & germanus huius emendationis auctor ac parens notus sit, neque alij cuiquam huius rei laus, aut gratia tribuatur, ne Turnebo quidem: qui se huius emendationis auctorem profitetur. quod non est ei nouum. Nam plerumque, quod multo antè ab aliis inuentum, & occupatum est, vel imprudens, vel dormitans, & aliud agens, vel nescio quid spectans, aut cogitans, tamquam nouum, & à se partum, ac prolatum, serò venditare solet.

1 quorum iam acta ætas) codex Turnesianus habet, quorum vt iam acta ætas. vnde Pitœus suspicatur legendum, quorum vtinam acta ætas. ego sic, quorum est iam acta &c.

2 quorum quidem alter non tam quia filius, quàm quia m.p.) sic legendum est, libris omnibus inuitis, vt vidit Malaspina. Fuerat enim omissum hoc totum, quia filius, quàm, ab errante librario, qui à priore, quia, ad posterius transiit. Quòd si reclamabit Victorius, non audiam.

3 propiùs factum esse nihil: planè &c.) totum hunc locũ eo ordine edi iussimus, quo scriptus est in libris antiq. Malaspina putat hęc verba, propiùs factum esse nihil, suo loco esse mota, & hoc ordine legenda, eius interitu finem belli fore. planè iracundia elatum voluisse Cęsarem occidi Metellum tribunum pl. propiùs nihil esse factum: quod si esset f. &c. Omnino fateor, si hoc ordine totus hic locus legatur, omnia futura planiora, & faciliora. sed nihilo minùs tamen eodem ordine seruato puto scripturam receptam defendi posse: nempe vt ea ipsa verba, quę loco mota putat Malaspina ad ea, quę sequuntur, referatur hoc modo, propiùs factum esse nihil, quàm id, quod dicturus sum: planè &c. Præterea admonendus est lector, in codice Turnes. & aliis nonnullis, legi ei planè irac. el. vol. Cæs. occ. Vnde coniicere possit aliquis, legẽdum, enim planè irac. el. &c. Enim autem, interdum primo loco poni constat.

4 quod exemplum, quam remp.) sic omnes quidem habent libri: sed tamen Malaspina suspicatur mendum esse in nomine, exemplum, quia, inquit, exemplum sit alicuius viri dicti factíve inductio ad aliquid aut confirmandum, aut infirmandum. Atquì valde angustam exempli definitionem affert, cùm sint exempla etiam publica, & publicarum personarum, atque adeò populorum. non displicet tamen mihi eius coniectura, qua mauult legi, quem exitum? verùm hac lege, si deinceps ita legatur, quam spem? Omnino, quẽ exitum, esse legendum, peruincit illud in epist. 5. eiusdem libri, ibi quòd apertiùs significauit, se earum exitum non videre.

5 Ad quæ ego:) subintellige, respondi. sic autem esse legendum & sententia, & veritas ipsa peruincunt.

6 amicissi-

6 amicissimum mihi Cæsarem esse.nõ dubito,inquã, &c.) totus hic locus ab iisdem illis doctissimis viris, quos suprà tacito nomine descripsi,mira & facilitate,& felicitate, nulla ferè ex parte relictis scripturæ veteris & receptę vestigiis restitutus est.

7 At de Q.nil habebat.)Meræ hîc sunt tenebræ:in quibus ne Lynceus quidem satis acutè cernere queat. codex Turnes.sic habet, Atq. vilebata est enim susp.vnde facio, At de Q.nil habebat.est enim, &c. Alij sic, At de Q. iubebat nos esse sine cura. plana quidem sententia: sed nimis remota à codicib.antiq.coniectura.Omnino Apolline aliquo augure hîc opus est.

8 & quàm ipse me inuito ad ea,quæ pro illo sit) Sic olim edideram,& quàm ipse metuo, ne pro illo sit supplicandũ? quam lectionem nunc minùs probo. Verumtamen hanc rationem secutus eram. primùm, supplicandum, legitur in nonnullis libris manuscr.deinde,metuo,non longè abest à vulgata,eadémq.antiqua scriptura,inuito.Iam hoc,inuito, quod item est in omnibus libris,verbum potest esse,si hanc scripturam recipiamus, hoc modo, quàm ipse me ad hoc inuito,& incito, si sit pro L.filio supplicandum? Alij ita legendum censent,quàm ipse me inuito? quæ porrò illa sint, suspicandum.& ita explicant,quàm ipse me inuito? subintell.ad Cæsarem profectus est?vt,inuito,sit nomen.ego, si, suspicandum; quod reperitur in codice Turnes. & item in aliis,&,inuito,retinere placeat,sic legi malim,&,quàm ipse me inuito,si quid de illo sit suspicandum?vt sit hic Ciceronis sensus, quàm ipse me inuito suspicandum aliquid est de Quincto, si quid sit de illo suspicandum?vel sic potiùs, &, quam ipse me inuito ad ea, quæ pro illo sit suspicandum? hac sęntentia; quàm ipse me prouoco, & excito ad ea de Quincto suspicanda,quæ recta sint,atq.honesta?

IN EPIST. 5.

1 Quòd mihi mandas de quodam regendo) Victorius legendum censet,de Quincto regendo. à quo dissentire difficile est in tam probabili coniectura. sequitur deinceps, *ἀφικάδικεν*.quod rectum & emendatum est. ac responsio Ciceronis est,ad illud alludẽtis, *ἐφικάδικεν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς· ἄπει*

δύον. hanc lectionem confirmat cod. Turnesianus, in quo scriptum est, ἀφιλίαν. obseruatum est autem in libris veteribus sæpe λ, pro δ, esse positum, & contrà δ, pro κ. Adr. Turnebus Aduersar. lib. XVIII. cap. X. multas affert alias coniecturas. paucis pòst, vbi libri omnes habent, modestior nõ ero, quidam legi volunt, molestior non ero.

IN EPIST. 6.

1 & tamen retice.) codex Turnes. & alij fere omnes habẽt, & tamen reticeret. vnde faciebam olim, reticebo.

2 freto Siciliensi Curio) Codex Turnes. habet, fretensi tensi Curio. quod cùm vidisset Turnebus: (hunc enim librum ei vtendum dederam) putauit, legendum, fretensi Curio. ego receptam scripturam seruandam censeo. neq. tamẽ Turnebi coniecturam damno.

IN EPIST. 7.

7 confidentem magis, quàm diffidentem suis rebus) quis non videt vel libris omnibus aduersantibus, ac reclamantibus sic legendum esse? Quis non videt vulgatam, eandémque antiquam, & dubitantem magis, quàm fidentem, ferri nullo modo posse, & à scriptoribus librariis, aut lectoribus indoctis esse deprauatam?

2 Tacita esse poterit indignitas nostra?) Sic esse legendum ex codice Turnesiano iterum à nobis, consulto tandem cognouimus. Sic enim habet, Tanta esse poterit id indignitas nostra? Nam detracta voce, id, quæ nata est ex postrema syllaba verbi, poterit, locus integer est. Sæpe enim syllabas geminabant librarij illi scriptores: sæpe contrà prætermittebant, cùm similes erant. Cùm iampridem ad hunc locum hanc emendationem adscripsissem, prodierunt postremi libri Variarum lect. Petri Victorij, in quorum XXXVI. cap. X. sic etiam ab illo emendatus, & explicatus est. Est enim indignitas, hoc loco positum, pro ea, quam Græci ἀγανάκτησιν, & νέμεσιν, seu νεμέσησιν, id est, indignationem, dicunt.

3 Quod malum maius, seu tantum?) si delebitur hoc totũ, siue, seu tantum, siue, scilicet tantum, vt alij libri habent, neq. quidquam desiderabitur, & sententia erit facilis & plana. Nam hæc quidem verba videntur esse inculcata. Ex codicis tamen Turnesiani scriptura, quæ talis est, quod malus

ſcilicet tantum denique,an quid turpius,&c. licet ita legere,quod malum ſcilicet maius, aut tantum? denique quid turpius? vel ſic,quod malum ſcilicet tantum?denique quid turpius?&c.

4 An qui validè hîc abſentis,&c.) ſic hunc locum olim emendandum putaram,Faërni approbata coniectura. Annis abhinc IX.abſentis ſolus,&c. Nunc autem ſic, An qui validè hîc abſentis ſolus, &c. Simeo Boſius porrò ſic, An cuius non inualidè hinc abſentiſolus tuli ſcelus,&c. abſentiſolus autem, vult ille nomen eſſe compoſitum. & ſignificare exſulem,quaſi abſens à ſolo patriæ,& φυγὰς ἐκ πατρίδος.

5 fateamur enim quod eſt: ne reſpondeamus quidem vt poſſumus) hæc mea eſt coniectura in hoc loco reſtituendo,adeo illa quidem certa, vt qui eam non probet, vel hebes,vel maleuolus ſit iudicandus.eſt autem conceſſio.emẽdatio autem & coniectura facilis eſt,reſpondeamus,condamus. natum enim mendum eſt ex librariorum conſuetudine,qui,reſpondeamus, ſic ſcribebant, rõndeamus,aut,rũdamus.

6 ſenſeram enim quàm idem eſſent) vel ita legendum, vel hoc modo,quàm idem ſentirent.

7 niſi fortè me Sardanapali vicẽ in meo) liber Turneſianus habet litteris integris,Sardanapali vicem,&c. quod probo.

8 & tam bono in me,quàm Curione.) ſic videtur legendũ, non,quàm Curio.precatur enim vt Antonius ſeſe tam facilem,& tam bonum in ipſum præbeat,quàm præbuit Curio filius:qui patiatur ipſum quieſcere,& Melitæ eſſe. Quòd ſi quis malit legi, quàm Curio. intelligemus Curionem patrem ſignificari,quem Antonius ſinat Melitæ quieſcere.

IN EPIST. 9.

1 & pro beneuolentia noſtra,&c.) legendum arbitror, & à te,pro beneuolentia,&c.

IN EPIST. 10.

1 niſi de dignatione lab.malim legi,niſi de dignitate laborat.Verumtamen videtur nihil mutandum.nam Cornelius Tacitus antiquitatis æmulus,ſæpe dignationem pro dignitate vſurpat, exempli cauſa lib.13.quàm veterem,atq.olim partam dignationem ſubitæ felicitati ſubmittere, æquè probatur.

2 cum allicit Postumia: sed & Seruius fil.) sic hunc locum emendandum esse puto. sententia autem optima & planissima est. Nam Postumia Seruij vxor, & Seruius fil. in iisdem locis erant, in quibus Cicero.

IN EPIST. 12.

1 quàm ad hæc τυραννικῶς) Sic reposuit Victorius. Sed cod. Turnes. habet, quàm ad hæc παχλωνικῶς, vnde suspicor aliquid subesse vlceris. quid si igitur legamus παραινετικῶς, vt sit εἰρωνεία. vide, inquit, quàm ad hæc rescripserit suasoriè: id est, imperiosè, & tyrannicè. quid si potiùs παροινικῶς, id est vinolentè, petulanter, contumeliosè.

2 Ego verò vel lintriculo, &c.) ex antiquæ scripturæ vestigiis probabilis est eorum coniectura, qui sic legi volũt, vel lintriculo, quamquam licet etiam legere, vel vtriculo. cod. Turnesianus quidem sic habet, vel lutridiculo. Omnino ego, lintriculo, legi malim. nam, vtriculis, dixisset, non, vtriculo.

IN EPIST. 13.

1 sed habent nihil, &c.) malim sic legi: sed tamen nihil, &c. seu, sed habent tamen nihil &c.

2 De iuuene, & de s.) codex Turnes. habet. De itine. Vnde quidam amicus meus faciebat. De irene, id est, De pace.

IN EPIST. 14.

1 nominatim de me sibi imperatum) codex Turnesianus habet, sibi imperaturum: vnde doctus quidam coniecerat legendum, impetraturum: ego autem vel, impetratum, vel, imperatum, potiùs malim legi.

2 Nam & vieti, & δειλοὶ gente sunt.) sic nunc edendum curaui, Simeonis Bosij, amiciss. mei, coniecturam secutus: quæ cùm sit valde probabilis, & pæne dicam certa, tum antiquæ scripturæ maximè affinis est. sic enim habent nostri veteres codices, in his Turnesianus, neq. aliter Italici, Nam & victi, & diligentessunt: ex, victi, igitur facit ille, vieti, ex diligentessunt, δειλοὶ gente sunt. licet etiam litteris Latinis scribere, vt Latinis litteris scriptum reperitur, dili. & fortasse litteris Latinis ab ipso Cicerone scriptum fuit, vt iocaretur ex ambiguo. vieti, autem, hoc est, molles & languidi. dili, seu δειλοὶ, hoc est, ignaui: gente, id est genere. Sententia nunc plana est. hoc enim sentit Cicero, Massiliensium fa-

ctum,qui Cæsarem vrbe excluserunt,argumento est, rectè esse in Hispaniis.Nam si aliter esset, & scirent hoc ipsum, nempe aliter esse,minùs auderent Cęsarem Massilia excludere.Nam languidi sunt,& ignaui gente.

3 ἦθος ἀκιμάλιον) secutus olim sum antiquæ scripturæ vestigia,& Seb.Corradi coniecturam,ἀκιμάλιον autem valet,non fucatum,verum,sincerum,minimeq. simulatum. Adr.Turnebus ἀδόκιμον legit.cuius scripturæ rationem non video. nam vt sententia,quæ postulatur,exprimatur,legendum sit potiùs δόκιμον. Manutius autem ἄκιμον putabat legi posse: id est, mores sanabiles.Putabam nunc legi posse,ἀκιβδηλον. Simeo Bosius volebat legi,ἀγχίμολον,id est propinquum.

IN EPIST. 15.

1 ad H.III.)id est,ad horam tertiam.

2 habes κίλλιτα ὄνον) scripturam antiquam fideliter repræsentaui. legendum olim putabam εὐίλατον νοῦν, coniectura facta ex quorumdam librorum manuscriptorum non obscurissimis vestigiis:εὐιτονουν.nisi quis malet legi,εὐίλεων νοῦν: quod propiùs etiam accedet ad antiquam.εὐίλεων autem, siue εὐίλατον νοῦν,id est,placabilem mētem,&propitiam,quę sententia ad hunc locum videbatur mihi quadrare.Sed cod. Turnesianus habet litteris integris ΕΚΙΤΑΟΝΟΝ. vnde mihi persuadebam, probabilem esse lectionem vulgatam, Scytha ὄνον.Est autem prouerbium σκύθης ὄνον, quod in eum vsurpatur,qui aliud agit, aliud simulat:natum ab eo asino, qui cùm asini cadauer coram aliis reiecisset, & aspernatus esset,illis degressis, auidissimè eo vesci cepit.Sed nunc,probata Simeonis Bosij coniectura, legendum arbitror, habes κίλλιτα ὄνον.id est,quamuis videaris ad discessum paratus, vel quamuis præ te feras te ad discessum esse instructum ac paratum,tamen multa habes quæ te morabuntur, vel tamen tua sponte tardè discessurus es, sed hæc pluribus verbis in commentariis Horatianis explicauimus,ídque duobus locis.Et tamen fieri potest,vt per κίλλιτα ὄνον,significet diploma:de quo infrà,epist.19.ibi. De diplomate admiraris, &c. Quin Corradus hoc loco videtur significare,in quibusdam libris legi, habes δίπλωμα:aut certè ita legendum ex epist.

illa decimanona. Quòd si quęrat aliquis, cur δίπλωμα, dicatur à Cicerone κίλλης ὄνος, id est, asinus ephippiat⁹, vel equus ephippiatus, qui sit instar asini, possem id tribus verbis, exponere. Sed relinquere mâlo ingenioso lectori exquirendum. Sed quid si dicamus, nec Simeonis Bosij coniecturam esse tutam, aut firmam? sed legendum, habes ὀχητὰν, seu ὀχητὸν ὄνον; id est, habes vectorem asinum.

IN EPIST. 16.

1 & idipsum certò fore) nempe vt damnati restituerentur. nonnulli libri habent, certè fore: quod probo.

IN EPIST. 17.

1 Sed dij istos) hæc vulgata lectio est, Sed tu istos. quam tuentur Manutius & Corradus, vt subintelligant, vrge, aut aliquid simile. sed P. Victorius ex antiquæ scripturæ vestigiis, seductos, putat legendum, sed dij istos, subintell. seruent, seu, perdant. & probat Malaspina. ego in codice Turnesiano, sed dij istos, litteris integris atque expressis reperi: quare sic reponendum, itáque legendum arbitror. Quid enim aliud potiùs facere possum, quàm scripturam antiquam restituere? Verumtamen lectionem vulgatam, sed tu istos, damnare non ausim. nam, sed dij, potuit scribere librarius pro, sed tu.

IN EPIST. 18.

1 &, vt opinor, acerrimè obseruabimus) omnes libri manuscripti habent, asseruabimus. quod cùm hîc locum videatur non habere, verendum est, ne locus sit mendosus. quid si legamus, acerrimè asseuerauimus? id est valde, seu vehemẽter asseuerauimus, nos in Italia mansuros, neque ad Pompeium profecturos? Sed huic lectioni aduersantur illa verba, quæ antecedunt, vt opinor. Quid si, non acerrimè asseruabimnr. At huic lectioni repugnant, quæ sequuntur epist. vicesima. atque maiore impedimento, quàm custodiæ, quibus asseruor. quid si, & si, vt opinor, acerrimè asseruabimur?

2 me velle postridie, &c.) quidam libri non habent verbũ, cõuenire: quos si in eo probabimus, dicemus Ciceronẽ esse comicè locutũ, pro, velle eos mecũ loqui. sic Terẽt. te volo;

te ipsum cupio: quis me vult? sed codex Turnesianus habet verbum integrum. quare censeo retinendum.

3 & non modò morbum) etiam Memmiani codices, non solùm ij, quibus vsus est Malaspina, habẽt, & nedum morbum: quos tamen non sum secutus propter insolentiam locutionis. notandus tamen locus, & testimonium tot librorum veterum non est contemnendum. Turnes. tamen excipiendus, qui habet, nouum morbum. quod fortasse deprauatum est ex, non modo, cùm ita scriptum esset, non modò: deinde ex hoc factum, nouo, & hinc nouum: & fortasse ex, nouum, nedum.

IN EPIST. 20

1 Furias nunc sequimur. eodem, &c.) secutus fueram olim codicem Turnes. cum quo multi alij antiqui consentiunt. Formias nunc sequimur. Verumtamen hoc addideram, mihi magis placere vulgatam lectionẽ, furias nunc sequimur. eædem nos fortasse, &c. & vetuerā quidquā mutari. Quòd autem P. Victorius admonet, scriptum esse in suis libris antiquis, eadem nos fortasse furia, ego cōtrà in codice Turnes. scriptum vidi, Furiæ, numero multitudinis, vt nomen congruat cum verbo, quod sequitur, persequentur. Præterea operæ hîc olim omiserant, nunc. Hanc igitur vulgatam & receptam nunc assero. Nō celabo tamen lectorem, docto cuidam viro legendum hîc videri, φόρκμα nunc sequimur. eodem nos fortasse φορκλά persequentur.

IN EPIST. 2 LIB. XI.

1 ex multis meis, & miserr. curis est vna leuata) sic habet planè scriptum codex Turnesianus: atque ita legendum: quod viderat Corradus, sola, vt apparet, coniectura ductus. nunc nihil opus est coniectura, quando hæc scriptura in codicibus antiquis reperitur. Sententia autem perspicua est. ex multis (inquit) & miserrimis curis, quæ me sollicitant, vna est demta, ac detracta: vel vna leuatus sum, si hac hereditate locupletior factus possum satisfacere creditoribus meis: quibus si non soluo, quod debeo, fidem non

seruo. & ita existimationis meæ iacturam facio, & fit vt habear infidus. Vulgata autem lectio, est vna enata, quam Manutius tuetur, & Malaspina, ferri nō potest. pugnat enim cum sententia Ciceronis, & cum verbis, quę sequūtur. Porrò autem latinè dicimus, & leuare animi curas, & leuare animum curis: vt expedire animi curas, & expedire animum curis: qua de re plura in commentariis Horatianis.

IN EPIST. 3

1 ista, quam scribis, abruptio.) sic habet planè scriptum codex Turnes. vt est in vulgatis. quod idcirco adscripsi, quòd Victorius nos admonet, in suis codicibus esse scriptum abrupto. Per abruptionem significat Cicero subitum à Terentia diuortium, & discidium, subitámque matrimonij solutionem, vt rectè Manutius explicat.

2 etsi ista res nonnihil hab. cons.) sic legendum, libris omnibus inuitis. nam recepta, nihil habes cōsolationis, quamuis eadem sit antiqua, ferri tamen non potest. Admonuimus autem lectorem, à nobis esse hoc obseruatum, & item ab aliis, scriptores illos librarios consueuisse interdum negationis particulam prętermittere.

3 quę tu profectò vides & grauiss.) sic habet codex Turnes. alij, vt testatur scriptum esse in suis Malaspina, quæ tu profectò vides, vt sunt, esse grauiss.

4 Ea tamen erunt minora) malim legi, erunt leuiora.

5 quicum sumus.) nihil muto, quamuis codex Turnes. habeat, quicum fuimus.

IN EPIST. 4

1 Hîc tua, vt p.) soleo sæpe mirari, cùm P. Victorius in castigationibus suis scribit, se hunc, & illum locum, coniectura ductum, emendasse, ope tamen codicū antiquorū, quamobrem suis codicibus antiquis tantum tribuat, cùm eos ferè omneis locos reperiam in codice Turnesiano planè, ita vt oportet, scriptos: qualis hic est. Nam quòd Petr. Victorius ait se, cùm vulgò legeretur, luctu vt possum, & ex antiqua scriptura, luctua vt possum, fecisse, Hîc tua, vt possum: ego planè scriptū reperi, Hic tua, vt possum, in cod. Turnes.

IN EPIST. 6

1 Recipio tempore me domo. Te nunc) locus deprauatiss. qui sic legitur in omnibus ferè libris antiquis.recipio tempore me domo.te nunc ad Oppium, &c.quo modo edendũ curaui.ego in his tenebris nihil video. Verumtamen coniecturam meam non celabo lectorem.sic igitur putabam legi posse,resipio de domo.Tu nunc ad Oppium &c.id est,respiro, & minùs iam sollicitus sum, quòd scribis omnia esse tranquilla de domo. Nam suprà huius lib. epist. 2. scripsit, Chrysippũ sibi dixisse nescio quid parari de domo. vocem, tempore, foris illatam putabam, propter vocem, domo, seu,domum,& verbum,recipio.Sed Iosephus Scaliger,Scaligeri fil.totum hunc locum sic legendum & interpretandũ putat.in turbam conieci,ad oppidum accedens,ne quis impetus militum fieret:recipio tempore me.Tu nunc,&c.putat enim vocem,domo,seu,modò,esse adiectã,propter verbum,recipio.Ego nunc suspicior,hoc totum,Recipio tempore me domo, esse glossam,vt appellant: cetera autem sic legenda,Tu nunc ad Balbum,& Oppium, quoniam iis placeret me propiùs accedere, &c.vt sit hæc sententia, Tu nũc ad Balbum, & Oppium adito, seu mittito, vel te aditurum seu missurum scribis,quoniam &c.vt hac de re consid.videlicet,debeámne propiùs accedere.

IN EPIST. 7

1 quòd scribis te flagitari) sic edendum curaui,libros veteres secutus, in quib. ita planè legitur. flagitari autẽ,scilicet à Tullia. lege epist. 2. huius libri. Quòd autem ait Victorius,se scripsisse,Terentiam flagitare,cùm reperisset in cod. antiq.te flagitare,non rectè scripsit.

IN EPIST. 9

1 nihil mihi mali causa attulit) nihil muto, quamuis duo libri manuscr.quos Malaspina commemorat, habeant,casus.Causa enim Pompeiana significatur:hoc primùm.deinde sic habent codices Memmiani,& nonnullli alij Italici &

omnes vulgati. Turnesianus, causas, mēdosè, pro, causa. Ex, causas, facilius est facere, causa, quàm, casus. Verumtamen, casus, non damno.

IN EPIST. 10

1 meus necessarius operas in portu) codices Memmiani habent, meus necessarius magnas operas in portu, &c. ego nihil muto à scriptura recepta.

2 & alienata Italia.) Sic habet planissimè scriptum codex Turnesianus.

IN EPIST. 12

1 tamen L. Comeo, his ipsis v.) scripturam veterem hîc, quamuis mendosam, expressi: nihil aliud pręstare potui. quę talis est, tamen L. Lomeo, his &c. vel, tamen comeo h. vnde coniectura ductus, dubitanter, & timidè, faciebam, tamen λακωνίζων, his ipsis verbis, &c. λακωνίζων autem, breuitatem Laconum imitans. vel sic potiùs, tamen λακωνικῶς, id est Laconicè. iudicent eruditi, & excogitent aliquid verius.

IN EPIST. 16

1 neque enim vlla de aduentu eius opinio est) sic restitui cùm in omnibus libris hic locus esset corruptus, in quibus legitur partim, neque enim valde aduentus, partim, valde aduentu, &c. numquam enim, valde, cum substantiuo (vt appellant) nomine cōiungitur. Ita vna littera addita, & duabus locum inter se permutare iussis, ex, val, feci, vla: deinde l, addita, vlla. quæ emendandi ratio, nisi me fallit, verecunda est.

2 & maximè quidem scribas de ea) verbum, scribas, quod negat comparêre in nonnullis codicibus manuscr. ego reperi in Turnes. & Huraltino, & Memmianis.

3 id enim mihi erit pro desperato) Memmiani codices habent pro, explorato: quam scripturæ varietatem notat & Corradus: additque sibi probari: à quo non dissentio, aut certè pro, deplorato, legendum sit potiùs, quàm pro, desperato. Codex Turnes. tamen sic habet, vt vulgati pro, desperato. Itaque nihil muto.

1 quas euntes postea nuntij) quamobrem hanc codicum veterum scripturam respuerem, causa nulla visa est, præsertim cùm vulgata, cuncti nuntij, sit inepta.

2 Quod ad te iampridem de testamento scripsi: apud te, quod postulas, velim, vt possim, &c.) hic locus partim Corradi, partim duorum amicorum meorum, doctorum hominum, coniectura, quam nonnihil ego ipse adiuui, emēdatus est: ita certè immutatus, vt, cùm sententiam & planam, & cum argumento harum epistolarum consentaneam contineat, tum haud valdè longè à scriptura recepta discedat, huius autem loci hæc sententia est. Velim apud te testamētū deponat Terentia, (vt scribitur planiùs epistola vicesima secūda,) quod postulas, poteris eam monere, vt alicui committat, cuius, extra periculum huius belli, fortuna sit. equidem tibi potissimùm velim, &c. Ordinem autem harū epistolarum, qui perspicuè erat perturbatus, ego ex dierum quibus datæ sunt, ratione, restitui, multis viris doctis comprobantibus.

IN EPIST. 20

1 etsi putabam te certiorem f.) sic habent omnes nostri libri veteres, in his Turnesianus, & pleræq. editiones vulgatæ. Quòd autem Manutius, te fortiorē f. legit, & putat hoc ad inualetudinem Attici referendum, quasi Atticus non prorsus valeret: (his enim verbis vtitur Manutius, non putabam te prorsus valere) miror à Manutio hæc esse scripta. Nam Latinè dici non potest, fortis est, aut minùs fortis est, pro, validus est, aut minùs validus est, seu firmus est, aut minùs firmus est.

2 vel omnium malorum:) Sic etiam olim excudendum curaui, in prima iam editione, cùm ita planè scriptum reperissem in codice Turnesiano, non, omnium maiorum, vt habent libri vulgati, & nonnulli manuscripti. Quod nunc idcirco adscripsi, quod P. Victorius, quinque annis post illam meam Ciceronis editionem, scripsit libro Var. lect, XXXVII. cap. XI. se arbitrari hoc loco legi debere, vel omnium malorū, quasi rem aliquam magnam, & nouā,

&c inauditam afferēs:cùm præsertim etiam Corradus multo antè ita legendum censuisset. Porrò superiore versu, vbi libri vulgati habent, vel tabularum nouarum nomine, vel nocturnarum expugnationum, vel Metellæ, vel omnium &c. manuscr. verò, in his Turnesianus, ceteræ cum vulgatis congruentes, hoc tantùm ab eis discrepant, quòd pro, vel Metellę, habent, vel in Metellę: ego suspicatus hoc, in Metellæ, esse deprauatum, cùm à Cicerone scriptum esset metu, deinde ex, metu, vel factum, Metellæ: deinde postea additū esset, nomine, ab aliquo sciolo: ego conieci, sic esse legendum, vel tabularum nouarum, vel nocturnarum expugnationum metu, vel omnium malorum: &c.

IN EPIST. 24

1 etiam loci grauitas hîc miserrimè perf.)codex Turnesianus habet, huic miserrimę perf. quod tamen non sequor, neque valde probo. idem enim hîc dicitur, quod epist. seq. vix sustineo grauitatem huius cæli. ex quibus verbis, velim etiam hîc legi, etiam cæli grauitas hîc miserrimæ &c. Si quis tamen codicis Turnes. scripturam magis probabit, non pugnabo.

IN EPIST. 25

1 sed vt in malis. Etiam illud &c.)secutus sum Manutij coniecturam: quam nonnulli ex nostris codicibus confirmant. Quòd autem Petr. Victorius lib. xxxvii. Var. lect. cap. 23. scripturam vulgatam, quæ in plerisque libris manuscr. reperitur, tuetur: ab eo dissentio: quin contendo eam ferri non posse. Nam primùm, quòd ille sic explicat, sed, vt mális, id est, dum modò hoc potiùs, quàm aliud facere mális: non loquuntur ita Latini. & dixisset potiùs Cicero: sed velis modò: vel, sed fac, vt velis modò: vel, sed fac vt nihil mális. Deinde, vt demus Latinè ita dici posse, quod tamen nullo modo potest, tamen, si Cicero hanc sententiam, quam vult Victorius, verbis Latinis expressisset: Atticum significasset sibi minùs bene velle, neque admodum sui studiosum esse. Proinde enim esset ac si diceret, voluntatem ei deesse amicum iuuandi. Nunc autem hęc, quam sequimur, lectio, primùm Latinissima est, vt multis exemplis collectis Manutius demonstrat: deinde sententia & huic loco aptissima, & sensui Ciceronis conuenientissima est. Hoc

enim significat Cicero : me consilio iuua. Scio rem difficilem esse, me, qui totus perij, iuuare, verumtamen, me, vt in malis, id est, vt iuuari possum in hac perdita, atque afflicta fortuna, iuua. Addit deinceps, Etiam illud mea magni interest, quamuis scilicet, nihil mea interesse posse videatur, cuius res sint deploratæ, ac desperatæ : tamen magni mea interest, te vt videam. &c.

IN EPIST. I. LIB. XII.

1 γεροντικὸν, γεροντικώτερον) vocem γεροντικὸν, quæ deerat, restituimus.

IN EPIST. 3

1 Crispo subsidio currat, &c.) codex Turnes. habet, Elypo: alij, Calypo: alij, Calypso : vnde quidam legi volunt Crispo. Nonnulli, Didio, malunt.

IN EPIST. 4

1 ψιλῶς quæ velim) ψιλῶς, id est, sine ornatu. Sic autem esse legẽdum vidit nuper, vt audio, Petr. Victorius, non, vt vulgò, ψευδῶς. Atque hanc lectionem confirmat id, quod sequitur. Sed verò laudari ille vir non potest, nisi hæc ornata sint. confirmat & codex Turnes. qui habet, ψιλῶς.

IN EPIST. 5

1 Quod autem os, in hanc rem ἔρανον à te?) Cùm me olim offenderet vulgata lectio, à qua non admodum differt antiqua, quod autem osim hanc rem, &c. neque doctissimi quidam viri mihi probarent huius loci mendosi explicationem: ego Corradi coniecturam, Quid autem, si hanc rem &c. initiò, tanquam probabilem, secutus eram. sed mei me facti postea pœnituit, cùm in codice Turnes. scripturæ veteris vestigia contentis oculis inspexissem, attentéque considerassem: quæ talis est : Quod autem osin hanc rem &c. Venit enim mihi in mentem, osin, esse diuidendum, & ex vna, coniunctáque voce, duas esse faciendas, vt sit, os, in: atque ita hunc locum legamus. Quod autem os, in hanc rem ἔρανον à te? id est, Quæ hæc Q. fratris impudentia est, in hãc rem, id est, in Lupercalia, pecuniam abs te petere? Hæc eadem ferè coniectura venit in mentem postea Adr. Turne-

bo, cùm ei codicem Turnesian. commodatò dedissem. quamuis Petr. Victorius testetur etiam in suo cod. manuscr. scriptum esse, ο σιν. vnde eandem ille coniecturam facere potuit.

2 fac non ad διψῶσαν, sed ad πειρήνην &c.) secutus sum antiquam & receptam lectionem, quam reperi in codice Turnes. expressam, à Petro Victorio, & Manutio iam antea restitutam. Non dubium est autem, quin Arethusa significetur per ἄμπνευμα ἀλφειοῦ, seu Ortygia, quæ Arethusam continet: vt ex Pindari primo carmine Nεμ. vnde hæc verba sumta sunt, & eius interpretibus intelligere licet. Sed videtur vox, κρήνην, quam reposuit Manutius, pro πειρήνην, quod est in vulgatis libris post ἀλφειοῦ. esse superuacanea: quamuis in codice Turnesiano reperiatur, aut certè τρήνην, pro κρήνην. ea enim detracta, sententia integra, & plana est. quod & Auratus noster existimat. & credibile est natā esse ex glossa, cùm ab aliquo adscriptum esset ad ἄμπνευμα ἀλφειοῦ, κρήνην. Omnino non est in carmine Pindari. Addidi autem disiunctiuam particulam, aut, ante ἄμπνευμα &c. Aurati sententia approbata. Iam verò per hos duos fonteis, Pirenem, & Arethusam: quorum alter est Syracusis, alter Corinthi, significat M. Tullius diuitias Syracusanas, & Corinthias.

3 Nicasionùmque ἀρχέτυπα fugienda) sic edendum curaui, scripturæ veteris auctoritatem secutus. & ita antea Victorius. Nicasiones autem, argentarios fuisse, aut fæneratores, credibile est.

IN EPIST. 13

1 ἐκτόπισμος) sic habet codex Turnes. Vnde videtur legendum ἐκτοπισμὸς. vel ἐξορισμὸς. id est exsilium, locus nimis à celebritate remotus. Turnebus legit αἰγόνομον, id est, à capris depastus locus, asper, sterilis. Sed nimis longè abest hæc coniectura ab antiqua scriptura.

IN EPIST. 15

1 omniáque nitor) nihilo magis præpositionem, ad, habēt codices Memmiani, & Turnesianus, quàm Italici. itaque nos eam delendam curauimus.

2 Piliam angi veta. satis est, &c.) sic restitui ex codice Turnes. Atque ita iam olim Corradus.

IN EPIST 22

1 hoc quidem fecisset etiam Tyrannio, si adm.) sic legendum censeo, Tyrannio, inquam, seu Tyranio, non, Ranio, neque, ærario, vt vult Turnebus. Erat autem Tyranio, scriptor librarius: quem sæpe commemorat M. Tullius in his libris: & maximè libro quarto.

IN EPIST. 24

1 & tamen si qua me res istò abduxerit) etiam Memmiani codices habent, adduxerit. ego tamen nihil muto.

IN EPIST. 25

1 in qua scio me πιτυφῶσθαι) sic legendum est potiùs, quàm τυφλῶσθαι. πιτυφῶσθαι autem significat insanisse: alij legunt τυφλῶσθαι, id est, cæcum fuisse.

2 Tuis occupationibus) sic habet codex Turnes. & rectè. nam, cuius, quod reposuit Victorius, mendosum est. Loquitur de occupationibus Attici, non Silij, vt declarant, quæ deinceps sequuntur.

IN EPIST. 27

1 remp. regere) cod. Turnesianus habet, remp. lugere.

2 sed intus erat,) id est, sed domi erat, &c. Fallitur autem Victorius, qui reponit, inuitus.

IN EPIST. 28

1 quoad possum, adducito) quoad possum peruenire, id est, ad eam summam; quam possum repræsentare, adducito. Turnebus, quod possunt. minùs rectè.

IN EPIST. 29

1 Quod scribis te ita futurum putare, cum Ouia, &c.) hunc locum ex auctoritate veteris codicis, quem religiosè secutus sum, feliciter emendaui. tantùm ex, qui de, feci, vide.

IN EPIST. 30

1 si addiderimus aliud, &c.) consentiunt hîc libri veteres cum vulgatis. Verumtamen docti quidam sic legendum putant: si adierimus aliud, à quo ref. c. ab. i. id, f. æstimatum, &c. ego nihil muto: & Manutio assentior.

2 si non adduceretur, vt venderet: si venaleis) sic esse legendum sententia ipsa peruincit, non, vt habent om-

nes libri, si modò. quàm sæpe autem scriptores librarij peccarint in scribendo, non, pro, modo: &, modo, pro, non. sciunt qui libros manuscr. assiduè tractant.

IN EPIST. 31

1 matrem suam cum Publilio l.) codex Turnes. habet, matrem suam cum Publilio loqueretur, ad me, &c. quam scripturam explicare aliter non possum, nisi hoc modo, matrem suam cum Publilio loqui solere, se ad me cum illo, &c.

IN EPIST. 36

1 A te heri duas epistolas accepi) leue est, quod mihi venit in mentem: sed tamen, quidquid sit, lectorem non celabo. hoc, accepi, puto esse subditiium, & alienum: atque ita à Cicerone scriptum, A te heri duas epistolas, alteram, &c. vt sumatur, accepi, infernè ἀπὸ κοινοῦ, inde, accepíque, &c. quod genus loquendi veteribus est vsitatum, vt nos alibi admonuimus: quamquam hanc suspicionem refellit codex Turnes. in quo sic legitur, accepíque ab Ægypta L. eodem die, &c. L. autem valet liberto. &, accepi, positum pro cognoui. vel subintellige, litteras, quibus significas, &c.

2 hæ litteræ, &c.) legendum, vt habet codex Turnes. hæ litteræ, &c. non tuæ litteræ. Quamuis autem, recepi, supià sit in omnibus libris vulgatis, accepi, tamen reposui, vt habent codices Memm. & Turnesianus.

IN EPIST. 37

1 siue hanc aberrationem à dolore delegerim maximè, quæ, &c.) sic edendum curaui, libris omnibus inuitis, in quibus ita legitur, siue hanc aberr. à dol. delegerim, quæ maximè liberalis.

IN EPIST. 40

1 puto Terentiam esse dominum) codex Turnesianus habet, puto tertium esse dominum: mendosè, opinor.

IN EPIST. 42

1 Quòd scribis, certè mihi illam rem leuamento fore, &c.) secutus olim magna ex parte fueram Manutij coniecturam, vt ingeniosam, & probabilem, quę talis est. Quòd scribis, reri te, mihi illam rem fore leuamento, &c. Nunc mihi alia mens, alia sentētia. nam illud, reri te, quod vir ille pereruditus fecit ex, rectè, mihi longiusculè petitum videtur. cetera

cetera prætereo. Ego autem ex, rectè, feci, certè. Animaduerti enim scriptores illos librarios in hoc sępe peccare solitos vt scriberent, rectus, &, rectè, pro, certus, &, certè, & contrà. Cetera, nostra sunt ex antiqua scriptura, quam in codice Turnesiano reperi efficta, atque expressa. Ne hoc quidem celabo, mihi post, rectè, reperiri planè, & integrè scriptum in codice Turnes. pro quo Victorius esse in suo admonet, in: nihil præterea.

IN EPIST. 43

1 Philotimus nec Carteiæ Pompeium teneri:) Secutus sum Manutij coniecturam: quam complures viri docti probant, & historiæ testimonium confirmat. Verumtamen codex Turnesian. planè habet, vt vulgati, nec Cartani Pompeium teneri: ex qua scriptura Turnebus existimat, legendum potiùs, Philotimus negat Cn. Pompeium teneri. Siquid sit præterea mutandum, ego sic scribi velim, Philotimus negat Carteiæ Cn. Pompeium teneri.

IN EPIST. 45

1 tantùm mediocrius) etiam codex Turnesianus, vt & ij, quibus Petr. Victorius vsus est, habent, tantum modò octius. vnde Corradus legendum existimat, tantum modò socius. Ego, tantùm mediocrius. quisquis huius emendationis auctor sit, rectum puto. subintelligo autem, vel manebit, vel, vrgebit, vel aliquid tale.

IN EPISTOL. II. LIB. XIII.

1 Omnino cum Sextius noster, parochus publicus, &c.) codex Turnes. consentit, & congruit cum libris Malaspinæ. Quapropter censeo hîc esse reponendum, parochus publicus, reiecta vulgata lectione, parochiis publicis.

IN EPIST. 3

1 qui si ipse negotium meum gererem, nihil gererem, nisi cons.) Hæc & antiqua, & planè recta scriptura, à me in codice Turnes. reperta, & restituta: de qua neque Petr. Victorius, neque Paullus Manutius, neque Malaspina verbum vllum fecerunt. Manutius & Corradus commemorant illam quidem, sed nondum integram, neque sinceram. legũt

enim, Quid si, pro, qui si: quo facto perit omnis huius scripturæ venustas.

2 præs aliquando factus es.) sic est legendum, & ita habet codex Turnesian. nec secus Victoriani, vt ipse testatur. hanc scripturam tamen non est secutus, sed receptam: quod miror. eius autem sententiam Corradus explicat, si quis fortè eam minùs videbit. Ego aliò propero.

3 Quòd dies longior est, &c.) sic esse legendum coniecit Manutius, huius lectionis rationem, accuratè, & eruditè, vt solet, explicat. sed nihil nunc opus est coniectura. sic enim planè scriptum in optimo codice Turnes.

IN EPIST. 6

1 ne nullum debeamus) sic habet cod. Turnes. cuius apud me magna est auctoritas. huius autem scripturæ hæc sententia est. si diligenter cogitabis, reperies, nos nullum debere columnarium. Manutius tamen, & Corradus, & Malaspina malunt legi, ne vllum.

2 nec coheredibus solùm, &c.) quidam sic legi volunt, nec cum coheredibus solùm Herennianis, sed etiam, vt scis tu, mecum egit de puero Lucullo, &c. cod. Turnes. quidem habet, nec cum heredibus, &c. omnino locus est obscurus, & fortasse corruptus.

3 & ait Tiro te habere: & vt rec.) codices Memmiani, Huraltinus, Turnesianus, vulgati omnes, habent, te habere oportere: quod puto mendosum. nam si quis dicat, hanc esse sententiam, te habere necesse esse, vel necessariò te habere, vel non posse fieri, quin sit apud te: dico verbi, oportere, longè aliam vim esse quàm, τοῦ necesse esse: vt sciunt, qui Latinè sciunt. Quid igitur dicendum? verbum, oportere, puto esse ab aliquo indocto inculcatũ, & ideò delendum. Fortasse etiam dicere licet, oportere, esse corruptum, & hoc totum sic esse legendum: & ait Tiro, te habere, & apud te esse. Postremò licet dicere, sic esse à Cicerone scriptum, & ait Tiro, apud te esse &c. has duas voces autem, te habere, esse alienas, & ex glossa natas, vel cùm ex, apud te esse, factum esset, oportere, fuisse additas. apud te esse autem, facilè commutari potuisse in, oportere, continuò intelliget, qui versatus est in libris manuscrip. apud, apot, hine, opot: deinde ex, opot, esse factum à semidocto aliquo, oportere.

4 qui nuper est,) vel est ἀποσιώπησις, vitandi mali nominis causa, vel vox, mortuus, vt à librariis omissa, restituenda est. quam Manutius affirmat in vno codice antiquo reperiri. codex Turnes. quidem non habet, neque Memmiani.

IN EPIST. 7

1 iussi equidem ei nuntiari,) legendũ, vt est in cod. Turnes. & aliis ferè omnibus antiquis, iussi equidem, &c. atque ita iusseram olim excudi, non, vt vulgò, nisi equidem, &c.

IN EPIST. 10

1 Brutus si quid,) In codice Turnesiano scriptum est, Brutus siquid egerit. P. Victorius autem negat se verbum, egerit, in vllis suis libris antiq. reperisse. hoc ei credo. idem deinceps scribit, hanc vocem superuacaneam esse, hoc ei non credo. quamuis non negem subintelligi posse.

2 ὃ ταῦτ' ὄνειδος) codex Turnes. habet, ὂν τάτ' ὄνειδος, vnde facilè fieri potest, ὂν γὰρ ὄνειδος, vt impressum est in nonnullis libris vulg. quod mâlo, quàm, vt habent alij quidã vulg. ὂν γὰρ ὀνειδείως. Sed cùm hic locus sit ex Ione Euripidis petitus, cúmque versus integer, cuius principium duntaxat à Cicerone, vt fieri solet, positum est, ita apud Euripidem legatur, οὐ ταῦτ' ὄνειδος φαίνεται, τῶν πραγμάτων (sequitur deinceps alter, qui sententiam absoluit, πρόσωθεν ὄντων, ἐγγύθεν δ' ὁρωμένων.) collata codicis Turnes. scriptura cum versibus Euripidis, existimo nunc legendum hîc esse, vna littera addita, ὂν ταῦτ' ὄνειδος. Primùm enim addito υ, faciliùs fiet ταῦτ', ex, τάτ', quod est in codice Turnes. quàm duab. litteris mutatis, γὰρ. Deinde cùm M. Tullius hoc loco principium versus Eurip. ponere voluerit, vt diximus, ísque apud Euripidẽ ita legatur, non, ὂν γὰρ ὄνειδος. nulla causa afferri potest, quare lectio ὂν ταῦτ' ὄνειδος, alteri non sit omnibus modis anteponẽda. Cùm hæc, quę modò scripsi, non longo post primam editionem tempore, animaduertissem, & sensissem: peruenerunt ad nos posteriores P. Victorij Variarum lectionum libri: in quorum librorum, hoc est librorum omnium XXVI. cap. VI. hoc idẽ ab eo obseruatũ esse cognoui. Quare reddo Victorio suum, vt pote ab eo occupatum, & priùs editum.

IN EPIST. 17

1 Die VI. kal. exspectabam) sic olim edendum curaui, cùm ex, De, quod est in multis libris, fecissem, die: quod

videtur rectum: nisi quis malit legi, a.d. VI. id est, ante diem sextum, quod idem valet, vt alibi diximus. Nunc autem codicis Turnesiani scriptura repetita, & retractata, quæ talis est, V. Kal. exspectabam &c. nullum iam coniecturæ, aut dubitationi locum relictum video: sicque emendandum esse censeo.

2 exspectabam Roma aliquid, &c.) putant quidam legendum, noui, pro, non: vt ita legatur deinceps: exspectabam Roma aliquid noui. deinde, imperasses igitur aliquid tuis: id est, debueras tuis imperare, vt aliquid ad me noui Roma scriberent. sed ego scripturam antiquam repræsentare malui. Ego, si quid sit mutandum, sic mutarim. Exspect. R. aliquid, non quo imperassem tuis. Igitur nunc eadem illa.

IN EPIST. 19

1 Academicam omnem quæstionē libris quatt.) nihil subintelligendum, nihilue à librariis omissum, vt Manutio videtur: neque hoc totum, Acad. omn. q. lib. qu. delendum, vt alienum, & ex annotatione natum. nam verbum, absolui, quod antecedit, ad hæc eadem pertinet.

IN EPIST. 20

1 curandum enim nobis non est, &c.) hunc locum, restituta vna voce, quæ prætermissa à librariis fuerat, emendaui, partim codices antiquos, partim Ciceronis sensum secutus. Verumtamen quidam sic legi malunt. nonnihil enim curandum nobis est, nihilque melius, atque hoc, in omni vita, &c.

IN EPIST. 21

1 Quare facies, vt ita sit in libro) nempe, vt primo libro de orat. ad Q. fratr. vbi sic M. Tullius initio scripserat, vt concitato nauigio cùm remiges sustinuerunt, retinet tamen, &c. Postea autem Attici sententiam secutus, inhibuerunt, reposuerat, quod nunc Ciceroni non probatur: iubétque, vt ita sit in libro, quemadmodum fuit, nempe, sustinuerūt. Aut dicendum in vno aliquo ex libris Academ. quæst. qui non exstet: aut, vt Manutio videtur, in 2. Acad. ibi, equos sustinebo: vt declarant ea, quæ sequuntur. Nihilo minùs tamen primo libro de oratore legendum, sustinuerunt, quamadmodum edendum curaui: maneóque in sententia, vt putem significari primum librum de oratore. Nam libri

Academici nondum erant editi, nondúmq; ad Varronem, neque ad quemquam peruenerant, vt intelligere licet ex iis, quæ infrà scripta sunt.

2 quoniam autem fugit me) sic legendum, non, quomodo, vt habent omnes libri vulgati: neque, quum, aut, cùm, vt manuscr. Nam, quom, quod est in libris manuscr. valet, quoniam. Ita enim sæpè scribebant librarij, quom.

3 (possum falli, vt homo) à meis eam non hab.) Quanto bonitate, & fide ceteris codicibus manuscr. præstet Turnesianus, cùm ex aliis locis innumerabilib. qui in eo sunt integri, in aliis contaminati, & corrupti, tum ex hoc quoque appâret. Nam cùm Malaspina admoneat, in codicib. iis, quibus vsus est, legi, possum falli, vt homo, ans eam non habere. hic habet planè, (possum falli, vt homo) à mis eam non hab. à mis autem, sæpe scriptum animaduerti pro, à meis. Idem paucissimis verbis pòst habet, afuerunt, pro, abfuerunt. & ita semper. qua de re neque Victorius, neque Malaspina verbum vllum fecerunt.

4 quòd leuiùs, & quòd fert εὐκόλως) aduerbiũ, leniùs, cum copula, ac, quę sunt in libris vulg. post, leuiùs, deleri iussi, vt foris illata, aliena, & ex declaratione Gręci aduerbij, εὐκόλως nata: vel ab errante librario bis scripta. Nam in codice quidem Turnes. ita planè scriptum est, quòd leuius, ac leuius, & quod &c.

IN EPIST. 22

1 sed habet εὐλογίαν) quidam legũt, εὐγηρίαν, id est tranquillam & prósperã senectutẽ: alij εὐκολίαν. ego εὐλογίαν probo.

2 sine te opprimi malitia est) codex Turnesian. habet, militia est: quæ scriptura quid sibi velit, diuinare non possum.

IN EPIST. 23

1 sunt enim detexti,) sic emendauimus, scripturæ veteris vestigia sécuti. detexti autem, valet idem, quod absoluti, & confecti: tralatio sumta est à tela.

2 quam conficè εὐλαβῶς.) sic est planè scriptum in codice Turnes. Victorius vulgatam lectionem retinet, quod à suis codicibus destitutus sit.

IN EPIST. 24

1 Quattuor διφθέραι sunt in tua pot.) codex Turnes. habet διφθεσίαι. ego tamen, διφθέραι, probo.

IN EPIST. 25

1 Nam ego Romam pridie idus. Bruto ita volui ſcribere, quoniam ſecus te intellexiſſe ſcribis,& fui fortaſſe ἀναφίσιμος me ex t.) hunc locum præclarè, præfiſcinè dixerim, reſtitui,partim coniectura ductus,partim codicis Turneſ.auctoritatem ſecutus.

IN EPIST. 26

1 De Virgilij parte) Non dubium eſt,quin hæc epiſt.in libro ſuperiore collocari debeat,quod vidit Manutius.

IN EPIST. 28

1 Si enim perueniſſent iſtæ l.) vel ſubintelligendum, ad eum: vel deſideratur,& à librariis per imprudentiam omiſſum eſt: quod mihi veriſimilius eſt.

IN EPIST. 31

1 κίκριμα) nihil puto mutandum, quamquam Corradus putat,& mauult legi πίρεμα.Ego, ſiquid eſſet mutandum, mallem legi κίνεμα. codex Turneſianus quidem ab hac ſcriptura non longè abeſt.ſcriptum enim in eo eſt, κίνβιμα. vt ex littera,quæ eſt ordine quarta,æquè facilè fieri poſſit ρ. atque φ.& verò faciliùs.

2 vtrum libêret,faceret: poſſe,auctore me) alij aliter. ego ſic hunc locum reſtituendum eſſe arbitror. corruptum autem eſſe credibile eſt ab indoctis,qui cùm,faceret poſſe,ſine diſtinctione legerent,neque viderent,faceret,ſeparatim eſſe legendum,& pertinere ad verbum,ſuadebam:ex, faceret,facere:ex,poſſe,poſſet,fecerunt, & ita hunc locum corruperunt.Licet tamen etiam ita legere,vtrum libêret,facere poſſe,auctore me.

IN EPIST. 33

1 ſed,ſi Plancus deſtinat,tum habet res,)ſic potiùs legendum,quàm,vt in vulgatis,tum haberes. & ita codex Turn. non diſplicet mihi tamen ea lectio,quam affert Malaſpina, ſed ſi Plancus deſtinatum habet, habet res difficultatem. Omnino in hac vtrauis lectione deſidero, ſibi, ante, deſtinat,aut,deſtinatum.

2 Dicæarchi librum accepi) velim legi, Dicæarchi librum περὶ ψυχῆς,&c.

3 ſi neutrum cadet,in præf.an in contubern.)ſic legendum cenſeo, & ita habet codex Turneſianus. ſignificant autem

hæc dimidiata verba, præfectis contubernalibus. Corradus ſic legi vult, eodémne præfectus, an contubernalis &c. Sed omnis inanis coniectura eſt, vbi ſcriptura antiqua, certa eſt.

IN EPIST. 36.

1 poſſe diem differri.) ſic eſt legendum, & ita ſcriptum eſt in codicibus Memm. & Huraltino, & Turneſiano: non, vt vult Victorius, poſſe diem in diem differri.

IN EPIST. 38.

1 Brutum, inquis, eadem.) Sic habent codices manuſcr. neque aliter vulgati, niſi quòd vitioſa eſt in eis interpunctio. Ego olim edideram, Brutus, inquis, eadem. hac ſententia, Brutus eadem ſentit, quę tu de rep. Sic enim Manutius, qui legit, Brutum inquis eadem, pro, Brutum dicis eadem ſentire: quod Latinè dici non poteſt. Nunc igitur ſic legendum cenſeo. Brutum, inquis, eadem: id eſt, Brutum eadem opera videbis, ſeu, viſes.

2 περὶ ὀρῶν τῶν ἐλλάδος) cùm antiquæ ſcripturæ veſtigia acriter intueor, non puto quidquam poſſe aut diuinius, aut verius excogitari poſſe Corradi coniectura, niſi quis fortè dicat legendum potiùs, mutato ſpiritu, & accentu, περὶ ὅρων, id eſt, de terminis, aut finibus.

3 Hic autem, vt fuit tum, eſt.) ſic legendum conieci, non, vt vulgò, vt fultum eſt. Nam, fult, mendoſè ſcriptum, pro, fuit. l, pro i. deinde t. à ſcriptore omiſſum, propter eiuſdem litteræ prægreſſionem.

4 ad ſaxa Acronoma) ſic legendum cenſeo, ne tantillum quidem ab antiqua ſcriptura diſcedens. Sic enim habet codex Turneſ. idque litteris Latinis, vt edidi. Turnebus verò, diuinans, κρήνομα.

IN EPIST. 40.

1 ad templum effandum Saturni ἀσπόνδου.) ſic iam pridem hic locus à viris doctis emendatus eſt. Nam quòd Petr. Victorius antiquam ſcripturam proponit tantùm, nõ laudare non poſſum: ſed magis laudaſſem, ſi vidiſſet, eatur, eſſe corruptum, & factum ex, fatur: fatur autem ex, ſatur: mi, ex, ni, ἀσκόρδου, ex ἀσπόνδου.

IN EPIST. 43.

1 auctionem, præter prædia. &c.) videtur potiùs ſic eſſe

legendum, ordine mutato pondus argenti, præter prædia, seu, præterea prædia: auctionem primo quoq. tempore &c. quod idem videtur Malæspinæ.

IN EPIST. 44.

1 de sua Lanuini curatione laborans) vel sic legendum, vel vt nonnulli libri habent, de sua re, ac ratione laborãs, quod non improbo. codex Turnes. & Huralt. & Memmiani habẽt partim, de sua vini curatione lab. partim, de sua vi in curatione. quam lectionẽ probat Victorius, ego ferri non posse contendo, quòd ne Latina quidem est.

IN EPIST. 45.

1 tetigit aureis nuntius: ex templo instituta omisi ea, quæ in manib. hab.) Sic habet codex Turnes. & Huraltinus, & vnus ex Memmianis. sic & Germani in suis habuerunt. Quo fit, vt & mirer, Petr. Victorium negare, se hæc, quæ desiderantur in vulgatis, non reperisse in suis, & eius codicibus nostros longè anteponam, maximè Turnesianum. Non potest verò dici, hæc esse aliunde nata. Sunt enim germana verba Ciceronis. adde quòd ad sententiam absoluendam requiruntur. Non celabo tamen lectorem, visum mihi esse aliquando vocem, nuntius, esse alienam, & sic esse legendum. Posteaquàm abs te Agamemno non vt venirem (n. id q. f. n. T. ess.) s. vt scriberem, tetigit aureis. extemplo instituta omisi, &c. vt tetigit aureis, dictum intelligamus, pro admonuit.

IN EPIST. 47.

1 & quemadmodum non omnib. dormire, ita non omnib. seruire) sic necessariò legendum est. Voluit enim hoc simili vti Cicero: quemadmodum bellum est, non omnibus dormire, quod olim dictum est ab illo Cipio, ita & non omnibus seruire. Sic autem fere scripsit in epist. ad Gallum lib. 7. epist. ad famil. Cipius, opinor, olim: non omnibus dormio: sic ego non omnibus, mi Galle, seruio. Cùm igitur ita scriptum esset à Cicerone, est bellum aliquem libenter odisse, &, quemadmodum non omnibus dormire, ita non omnib. seruire. scriptor librarius, à priore, non omnibus, transiit ad posterius, & cùm deberet scribere, &, quemodmodum non omnibus dormire, ita non omnibus seruire, scripsit, & quemadmodum non omnibus seruire. quæ scriptura cla-

mat id esse factum, quod dixi.

IN EPIST. 49.

1 nec fuit id, quod suspicaris, vt me puderet tui, ne ridiculè Micillus.) sic habent omnes libri veteres, quos vidi, & vulgati, nisi quòd horum nonnulli habent, næ ridic. & interpunctum ante, næ, mendosè. Videtur autem tale quiddam desiderari post, suspicaris, quòd ita scripserim, vt ita legatur, nec fuit id, quod suspicaris, quòd ita scripserim, id est, ita demissè, & assentatoriè, vt &c. Alioqui legendum fit, quòd suspicaris, quòd me puderet tui.

IN EPIST. 50.

1 Post H. VIII. in balneum, dum audiuit de Mamurra, vultũ non mutauit.) sic restitui ex auctoritate codicis Turnes. De qua scriptura ne verbum quidem Victorius. Significat autem Cicero, Cæsarem, dum ei recitati sunt Catulli versus contumeliosiss. in Mamurram, non esse commotum, ac ne vultum quidem mutasse.

IN EPIST. IIII. LIB. XIIII.

1 Nunc quid putas me Lanuuij? Quidam legi volunt, Numquid putas, &c. quod probo.

IN EPIST. 5.

1 ἠσίτησας) sic restitui ex codice Turnes. pro quo vulgati, ἐσίγησας, planè ineptè. quod postea & Turnebus in illo eodem codice, quem ei vtendum dederam, repertum, in Aduersaria sua retulit.

IN EPIST. 7.

1 litteræ sanè πεπινωμέναι) sic legendum, & ita scriptum est in codicibus Memm. & Turnes. quam scripturam & Corradus notat.

2 Omnino legatus volo mense Quinctili in Græciã. sunt omnia faciliora) hunc locum paucis vocibus emendatis, & sententia Ciceronis diligenter considerata, non sine adiumento librorum manuscriptorum restitui, ac perpurgaui. Ciceronem autem obtinuisse ab Antonio & Dolabella legationem liberam in Græciam, ex sequentib. huius libri, & decimiquinti, epistolis, intelligere licet. vetus scriptura porrò hæc est. omnino si ego'st volo, &c. Quis non videt

hoc,si ego'st,esse corruptum, & ex eo facilè restitui posse, legatus?

IN EPIST. 12.

1 & odij pœnam,& doloris.) Sic habet codex Turnesianus, optima sententia. significat enim punitionem, & vltionem odij in Cęsarem,ac doloris ex tyrannide. Quòd autem Victorius vult legi,plenam,toto cælo errat.

2 Verùm illuc refero) legendum fortasse est,verùm me illuc refero.vel subintellige,hæc,quæ dixi.quod mâlo.

IN EPIST. 15.

1 mansero:fore me quidem video in discrimine) sic legendum,vt edendum curaui, fore me quidem video,&c. sic enim habet codex Turnes.& item nonnulli alij. Olim autē, alios codices secutus, sic edideram, fore rem quidem video,in discrimine, multo quidem melius, quàm legitur in vulgatis,qui post,mansero, neq.rem fore,neq.me fore,habent:sed minùs bene, quàm nunc edidimus. me fore quidem. quam tamen olim commemorraueramus,& comprobaueramus.

1 quam ob causam vereor, ne absentia mea leuior sit,) sic habent omnes libri veteres, quos vidi, &, vt opinor, quos non vidi. Err. Stephanus tamen arbitratur legendum, non vereor ne abs.quia scilicet negotiis & occupationibus impeditus sit,ne coràm agere cum Cicerone posset, & ita excusandus.sed ego respōderim, Antonium vereri, ne sua absentia minùs auctoritatis habeat apud Ciceronem,quia cū Cicerone coràm non agat, sed per litteras. sequitur enim, quam ob causam,vereor,&c. id est, quia tecum coràm non ago. Quare nihil mutandum.

IN EPIST. 19.

1 ad te transfuderim) quidam libri veteres habent, transtulerim. Turnesianus,transferam.

IN EPIST. 20.

1 quòd mihi suppeditatus es,) codex Turnes.habet, quod mihi suspendiatus est,planè mendosè,fateor:sed hęc tanta, & tam absurda dissimilitudo suspicionem mihi iniicit,hūc locum non esse integrum. Quid si quis dicat, legendum fortassis esse,quòd mihi abs te expeditum est? quid si,quòd mihi suppeditatum est?

IN EPIST. 21.

1 si mihi quod debuit, dissoluerit.) codex Turnesianus habet, si mihi quod debui, dissoluerit. planè mendosè, sed vnde coniicere possimus, ne vulgatam quidem lectionem esse sinceram. nam quod quis debuit, iam debere desiit. ergo dissoluit. at Dolabella nondum dissoluit: adhuc igitur debet. non autem debuit. legendum igitur, debet, vt Malaspina iudicauit.

IN EPIST. 22.

1 Quæris, vt suscipiam, &c.) Cur non dixit, Petis, vt suscipiam, &c. nam qui quærit, vult reperire, aut cognoscere: qui petit, vult obtinere. qua de re nos disputauimus in ea oratione, quam habuimus in gymnasio Cardinalitio, a. d. VIII. idus Maias, anno CIƆ. & LXX. quo die orationem pro Milone extra ordinem, & horà subseciua, explicauimus. Vt igitur ad rem redeam, videtur sic potiùs aut scribere debuisse, aut scripsisse Cicero. Rogas, vt: vel Hortaris, vt, &c. Fortassis autem ita fuerat à Cicerone scriptum, Quòd rogas, seu, Quòd hortaris. Sed ex, quòd rogas aut, quòd hortaris, factum est, quæris.

IN EPIST. 23.

1 & quidem (portenti simile) sine tuis litt.) sic habet planè scriptum codex Turnes. quod eò adscripsi, vt etiã ex hoc loco huius codicis bonitas appareat, cùm significare videatur Petr. Victorius, hunc locum in suis codicib. non esse integrum, vt pote qui eius emẽdationem Germanis tribuat, neq; de suis codicibus vllum verbum faciat.

2 Quare talaria videamus) nonnulli libri habent, induamus. Turnesianus tamen, & Huralt. & omnes fere Memmiani, videamus, quos sequor.

IN EPIST. I. LIB. XV.

1 deinde ad summam) sic legendum, non, ad summum. Nam, ad summam, idẽ valet, quod in summa. Horat. epist. 1. lib. 1. Ad summam sapiẽs vno minor est Ioue, diues. Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

2 domi esse)id est, velle mihi soluere quod debet:soluẽdo esse; neque recusare, quo minùs soluat. cuius contrarium, foris esse:de quo alibi.

3 & filia tua, τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ) codex Turnesianus, habet, & filia tua, τὸ ἐκ τοῦ ν. vnde facilè facere licet, τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. subintell. σώματος τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρόν. quod Corradus coniecit.

4 quin etiam planè Cumis eam vidi) sic ego. Corrad. nisi quòd clariùs Cumis eam vidi. Nam libri veteres hîc corrupti sunt: neque fere discrepant à vulgatis.

IN EPIST. 2

1 quod puto (tantum enim vid.) non videmur esse victuri) locus est obscurus, & fortasse corruptus. neque nos libri veteres hîc quidquam adiuuant. sunt enim ipsi quoque corrupti, atque hoc tantùm à vulgatis discrepant, quòd pro, victuri, habent, victori, & suprà pro, quid de Buthr. qui de Buthr. Quę dissimilitudines parui momenti videntur. nam, qui de, scriptum fortassis est ab errãte librario pro, quid de, cùm omisisset d. prius, propter alterum, quod sequitur. victori verò pro, victuri, verisimile est scriptum esse, non inusitato scriptorum illorum librariorum errore, quo u, pro, o. & o, pro, u. plerumque scribebant. Vt igitur saltem aliquid dixisse videamur, non vt huc locum perpurgemus, & explicemus, arbitror hanc esse Ciceronis sententiam, & eadem opera, hæc verba sic legi debere, quod puto, videlicet negotium Buthrotium confici posse (tantum enim video) quod sic explico. dixi autem, puto, quia hoc tantum video, id est, eatenus video, vt putem, non vt cõfidam ita fore. sequitur, non videmur esse victuri. quod putarim corruptum, & legendum, Nos videmur victuri, id est futurum fortassis est vt viuamus, neque (quod verebamur) intereamus. sequitur, Sed si &c.

IN EPIST. 3

1 accepi duas epist.) codex Turnes. & nonnulli alij habent, accepi nati duas, &c. vnde facile est facere, accepi ex Arpinati duas &c.

2 De Mario scripsi &c.) Secutus sum libros vulgatos. nam

nostri fere omnes manuscr. habent, De Malo. sed, Malo, scriptum pro, Maio, l. pro, i. vsitato scriptoribus illis more, Maio, pro, Mario. Quod autem Victorius, de malo, retinet, & dictum existimat, gratum de malo, quasi dictum sit, gratum, vt in malis: fallitur. nam primùm in malis gratum aliquid nobis esse potest: sed non iucundum. deinde, quod caput est, non potest Latinè ita dici, gratum de malo.

IN EPIST. 4

1 Ad recentiorem priùs. De Lenio, rem laud.) sic edendum curaui, approbata Manutij cōiectura, quam codex Turnes. adiuuat. Sic enim in eo scriptum est. &leniorem. vt nihil negotij sit, commutato, &, in, de, facere rem, De Lenio rem.

2 Rides. At ego doleo) Turnes. codex sic habet, rides abscondoleo. de qua scriptura iudicet lector.

3 Saufeium de re celemus) sic conieci legendum, litteris paullum immutatis, nempe ex, pe te, facto, de re: Corradus sic, peto, vt celemus: alij, de te celemus: alij, petis, vt celemus: quod postremum mihi magis placet.

4 vt in Saufeianam, reliquásque) codex Turnes. habet, vt in Saufeleam reliquámque disp. &c. vnde coniicere possit aliquis, legi posse, vt in Saufeianam, relinquámque Tusculanas disputationes, hac sententia: vt in Saufeianam hæresim, seu scholam transfugiam, & Tusculanas disputationes relinquam.

IN EPIST. HIRTII AD Cicer. quæ inscribitur ordine. 6

1 nequod callidius) sic edendum curaui, auctoritatem veterum codicum secutus: reiecta vulgata lectione, callidius. Porrò, callidius, interpretor θερμότερον, audacius, acrius, iracundum, subitò captum, & quasi præcipitatum. callidius enim, hîc locum habere non potest.

IN EPIST. 8

1 vt quidque accidisset) legendum, vt quidque, seu, vt quidquid: id est, vt quidque, quidquid, pro, quidque, dixisse veteres ostendimus in comment. Lucretianis. Omnino in codice Turnesiano legitur, vt quicque.

2 Quæ plures vident, &c.) videntur hæc verba ex antiquo aliquo poëta sumta, vt & doctis viris videtur. cod. Turnesianus tamen habet, quæ plures videndæ: sed aliquid, &c.

IN EPIST. 9

1 hanc legatariam prouinciam) libri veteres habent, legatoriam prouinciam, vnde viri quidam docti putant legendum, relegatoriam. quibus assentior.

2 atque haud scio, an melius sit, quàm ad &c.) delendam censeo particulam, quàm, vt superuacaneam, & alienam. Sententia enim hęc est, atque haud scio, an melius sit, id est, fortasse melius est, scilicet ad Eurotam sedere, quàm prouinciam illam administrare. Nam apud Ciceronem, & alios, haud scio an sit, affirmat, quamuis dubitanter. idem enim valet, quod, fortassis est.

3 existimaris) cod. Turnesianus habet, existimauit: mendosè, opinor. Interdum codices antiqui vel optimi, menda continent magna, & manifesta.

IN EPIST. 11

1 nec tamen iocum illum attingere, quemquam præt. oportuisse tangi, &c.) sic habet codex Turnesianus, & præterea omnes nostri veteres à vulgatis nihil discrepantes. Atque ita & olim edi iusseram. sed operarij omiserunt verbum, tangi, me imprudente, atque insciente. Hæc igitur huius loci sententia, quia video quibusdam, etiam doctis viris, obscurum videri, nec tamē locum illum attingere, id est attingebam ego Cicero, videlicet, quemquam pręterea, &c. id est, Antonium præter Cæsarem, oportuisse occidi: sed senatum, &c. Quod autem non longè sequitur, Exclamat tua familiaris. Hoc verò, &c. oratio est præcisa. significat enim quiddam tale, Ego verò neminem vmquam audiui, qui ve-

riora loqueretur.

2 nec facile addi poteſt ad hoc genus leg.) ſic legendum videtur.nam libri manuſcr. non habent, ídque, quod eſt in vulg.neque dubium eſt, quin alienum ſit.adeo,autem corruptum eſt,& legendum vel,ad hoc,vel,ad id.

IN EPIST. 11

3 τὰν δ' αἰτίαν τῶν Βρούτων τις,&c.)id eſt,hanc culpam Brutorum aliquis ſuſtinebat. legendum enim eſt ſine interrogatione.

IN EPIST. 13

1 atque adeò prius ſcripſi (ſic enim me mauis dicere :) tu verò,&c.)ego hunc locum magna ex parte Corradi coniecturam ſecutus,vocabulorum ordine, qui inuerſus erat,reſtituto,ſic edendum curaui,vt nihil de meo addiderim.neq. verò nunc placet mihi Achillis Statij opinio, exiſtimantis eſſe legendum,primus,vbi eſt,prius:neque rurſus diſſentio ab iis,qui, alacriorem, pro, acriorem, reponunt. ſatis mihi fuit vocabula in eum ordinem redigere,vt ex iis commoda & probabilis ſententia exprimi poſſit.

2 Gallo Caninio)cùm libri noſtri manuſc.habeant,Gallo aninio,viſa eſt mihi probabilis Corradi coniectura, exiſtimantis legendum eſſe , Gallo Caninio : quamquam idem addidit alteram,Gallonio.fuit autem Gallonius,præco:cuius nobilitata eſt profuſio,& luxuria.Sed repugnant in hoc tempora.

IN PARTEM EPIST. 14.

1 Apud me item puto depoſitum)poſt vocem, depoſitum, videntur deeſſe notæ,quæ ſignificabant, quantum eſſet depoſitum.

IN EPIST. 17

1 Quòd ſcribis tibi deeſſe) codex Turneſ. habet, quod ſcribis tibi de ſere:quæ ſcriptura clamat, ſe eſſe corruptam. Quid ſi legamus,deberi?

2 abibo.) vox, abibo, non compâret in codice Turnesiano: eáque mihi suspecta est.

IN EPIST. 18

1 de mulis vecturæ itineris &c.) locus est deprauatus. codex Turnesianus habet, de mulis victuræ, & in eis, cùm &c. & ita Memmiani, nisi quòd habent, & meis, pro, & in eis. vox, itineris aūtē, in nullo reperitur. Omnino hoc, mulis vecturæ, etiā antè, quàm in veteres codices incidissem, me offendebat: & verò multo magis, accedente altero nomine, itineris. Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris aliquid cernat? Verumtamen, & vt alios ad quærendum excitem, & vt ne ipse tacendo videar aliis ostēdere velle nihil hîc dici posse ἄξιον λόγου, dicam quod mihi in mentem venit, quamuis non valde probem. Tentabam igitur possetne ex scripturæ veteris vestigiis ita legi: petiíque ab eo de mulis, & ceteris iumētis. Cùm intelligo, &c. an sic, petiíque ab eo de mulis, & vectura, ceterísque iumentis.

IN EPIST. 20

1 vel quod Niciæ nuntiem.) mendosè operæ olim fecerūt, Niceæ, pro, Niciæ. Quòd autem codex Turnesianus habet, mihi aliquid, vel quod Nic. nūc. pro, modò aliquid &c. fortasse non est ea scriptura contemnenda. Quin mihi videtur longè vulgatæ anteponenda, si talis interpunctio adhibeatur. Dolabellæ mādata sint quęlibet, mihi aliquid, vel quod Niciæ nuntiem. subintelligo autem in, mihi, aliquid, verbū, mandet: quemadmodum subintelligendum est in vulgata lectione, modò aliquid.

2 Quis enim hæc, vt scr. ante nos?) Sic edendum curauimus, cùm in codicibus manuscr. reperissemus, ante no? vnde Petr. Victorius fecerat, ante ne, minùs rectè.

3 genus illud interitus, quo casurus es,) probabilem lectionem, vt in malis, secutus sum. Nam codex Turnes. habet, quo causa cursus est. quę scriptura non facilè, mihi quidem, explicari potest. vulgata lectio, quo casurus est, non videtur ferri posse. ea, quam substituēdam putat Manutius, quo casuri sumus. nimis longè distat & ab antiqua, & à vulgata.

4 sitne

4 sítne autem excitata) codices Memm. habent, sítne autem explicata. in codice Turneſ. dimidia ferè pars huius vocis iacet in lacuna.

IN EPIST. 23

1 eo die Brutum H. II. profectum) ſecutus ſum Corradi coniecturam, quam probat Malaſpina, vt pote cum antiqua ſcriptura valde conſentaneam. ſic enim habent codices manuſcr. Brutum Hnis. Iam, H. II. id eſt, hora ſecunda. Suprà autem hac eadem epiſt. olim culpa operarum hoc totum omiſſum fuit, Panſa ſi reſcripſerit, & meam tibi, & illius epiſtolam mittam.

IN EPIST. 25

1 Silio Mandibili.) locus hic ſine controuerſia corruptus eſt, ſiue eum per ſe ſpectes, ſiue antiquam ſcripturam inſpicias, quæ talis eſt, ſilio inaudibili. vnde Corradus putat legendum, ſilio amabili. alij, ſilio inamabili.

2 ſic ne honeſtum quidem eſt.) ſic nunc edendum curauimus, cùm vulgati omnes habeant, ſic nec honeſtum: non malè illi quidem: ſed manuſcriptos ſequor. Quòd autem ij habent vocem, neminem, ante, nec honeſtum, &c. ea vox nata eſt ex errore & inſcitia ſcriptoris.

3 M. Ælium cura libera. ei ſine, &c.) locus eſt corruptus. ſic autem legitur in codice Turn. cura liberauis, me paucos ſpecus, &c. vnde ſic legendum putabam, cura liberabis. is me paucos ſpecus, &c. ſubintellige verbum, rogat, aut ſimile. & ita ferè Corradus. Vulgata autem lectio ferri non poteſt.

4 Octauam partem Tullianarum ædium ad Streitæ) etiam hic locus corruptus eſt, & inſanabilis, ſine ope codicum manuſcrip. meliorum. Memmiani cod. partim ſic habent: Tulli liminarum medium: partim, Tuli luminarum medium ad Streniæ. aliorum codicum antiquorum, quos ego non vidi, varietatem notat Malaſpina. codex Turneſ. vt quidam ex Memmianis, tuli luminarum medium, &c. Corradus legi poſſe putat, Octauam partem tolli luminarium ædium ad Strenæ memineris, &c. Ego interea lectionem eam, quam edendam curaui, teneo.

1 quidquámne turpius Bruto, quàm,Iul.?) ſic legendum. Eſt autem hæc ſententia, Potéſtne quicquam turpius eſſe Bruto, quàm eius ludos ita eſſe proſcriptos à nonis Iuliis a.d.III.idus?

2 θιωμὸν) ſic edendum curauimus,pro eo, quod erat in vulgatis cod.ἰλθωμὸν,cod. Turneſianum ſecuti. quamquam ex eodem licet legere,ἐν' ἰωμὸν,ſiue, ἰωμὸν.

3 Ouius enim recens.) ſic emendaui locum & in vulgatis & in manuſcriptis codicibus corruptum. Nam vulgati quidem ſic habent. Ouius enim recenſet multa, &c. manuſcr. minùs mendosè. Ouius enim reces ıs. Vnde feci, Ouius enim recens.is &c. Quæ ſcriptura ſine dubio recta eſt. recens autem,ſubintell.Athenis.νίκλυς.

4 in his,ne hoc quidem malum:in mandatis &c.) hoc totum,in mandatis ſat abunde,ſiue,vt habent libri veteres,ſit abunde,delendum cenſeo,vt alienum,& ſuppoſitum.

IN EPIST. 2

1 ſed in plaudenda) ſic habent cod.Turneſ.non, laudando.

2 Sed quoniam furcilla extrudimur) cùm & ij libri manuſcr.quos non vidi,haberent,furo illa, aut furore illo, & ij, quos vidi: ego iam tum ex hac antiqua ſcriptura, quamuis deprauata, conieceram legendum, furcilla. meam poſtea coniecturam comprobauit codex Turneſ. in quo, furcilla, ſcriptum eſt planiſſimè,& ſine vlla varietate, aut litura.neque verò eſt, quòd quiſquam dubitet, quin ſit hæc vera, & recta lectio. Eſt enim ſine dubio germana Ciceronis. Prouerbij autem locum obtinet, expellere furca, aut, furcilla: quo & Horat.vſus eſt epiſt.ad Fuſcum Ariſt. Naturam expellas furca,tamen vſque recurret, &c.& Catullus. Mentula conatur Pimpléum ſcandere montem : Muſæ furcillis præcipitem eiiciunt.& Ariſtoph. εἰρήνη τήνδε μὲν δικροῖς ἐώθουν τὴν θεὸν κεκράγμασι,id eſt,hanc deam clamoribus, tanquam, furcillis pręcipitem eiiciebant.Hanc emendationem meam Turneſ.in Aduerſaria ſua retulit.

IN EPIST. 3

1 lege in Arcano) ſic habent omnes libri vulgati, quibuſcum conſentiunt aliquot manuſcrip. ſed codex Turneſ. &

nonnulli alij non habent præpositionem,in:vt fortasse non sit nimis absurdum,quod à Carisio scriptum est,arcano,hîc positum esse pro arcanè. ego tamen sequor vulgatos, vt Arcanum,fundum Q.fratris accipiam,

IN EPIST. 4

1 Etesiis vtemur) sic edendum curauimus codicem Turnes.secuti, quomodo iam antè legendum coniecerat Seb. Corradus.

IN EPIST. 6

1 atque inde Corcyram)libri vulgati habent,ast inde Corcyr.scribendum,atque inde Corcyram.

2 quid fugientem?periculúmne?) etiam hic locus ope codicis Turnes. præclarè restitutus est.Omnino hic codex & antiquissimus,& longè optimus est:eiúsque fide,&veritate freti locos complureis,ab aliis vel intactos relictos,vel desperatos, vel deteriores factos, in his epistolis restituimus. quem cùm Adr.Turnebo ostendissem , & commodatò dedissem,is libros Aduersariorum componẽs, & concinnans, sæpe hoc libro inspecto & consulto in easdem, atque ego, coniecturas incidit.eásq; in libros illos retulit, cùm sciret me hoc negotium suscepisse,in eóq; dies & nocteis versari.

IN EPIST. 7

1 Nam, si à Phædro nostro, &c.) in hoc loco restituendo, distinctionem duntaxat immutaui, nihil præterea. Quod tamen feci in multis aliis.

IN EPIST. 8

1 ἀσφάλειαν habet hic locus cupio Romam, &c.) codex Turnesianus habet,ἀσφ.habet hic locus fugam Romam. vnde videtur sic esse legendum,ἀσφ.hab. hic locus fugæ an Romam,ne desider.siquid act.videbitur.

IN EPIST. 11

1 ex quo ante ipsa posuisti)lego non,vt vulgò,ex quo antè ipse, sed,ex quo anthe ipsa posuisti:anthe autem,id est,flores, ἄνθη. Et verò, vt ita legendum iudicem,mouet me primùm codicis Turnes.auctoritas,& omniũ aliorũ cõsensus: deinde quæ sequuntur: quæ mihi florentiora sunt visa,&c. Quamuis autem in codicib.nostris, non sit scriptum,anthe ipsa,satis est mihi tamen,& satis omnib. esse debet, scriptũ esse,ante ipsa.aspirationis enim nota sæpe in libris scriptis aut desideratur, aut superat. quod in suo negat esse P.Vict.

2 à Fadia ægrè me tenui) Nonnulli legunt, Ab Attia ęgrè &c. ſed malim legi, à Fadia. codex Turneſ. habet, Aſte egrę: vnde quidam legunt, à Septia ægrè: alij habent, Aſt ægrè me tenui. Infrà autem non admodum longè, planè ſcriptum eſt in codice Turneſ. moriat, niſi facete.

3 Illud etiam malo, indigniſſimum eſſe h.) hic locus pertinet ad illum, qui eſt Philipp. 2. vbi vulgò legitur. Quid indignius, quàm eũ viuere, qui impoſuerit diadema, &c. cùm ex hoc cuiuis intelligere liceat, eſſe legendum, nónne indigniſſimum eſt, &c. Hîc autem vulg. lectio, indignius eſſe, ferri non poteſt: legendum autem, vel vt edidimus, & quo modo ferè habet codex Turneſ. vt intelligamus, Ciceronem verborum ſententiam duntaxat poſuiſſe, non ipſa verba: vel, quomodo ſcribi debet in Philippica ſecunda, Nónne indigniſſimum eſt, &c. Præterea ſuperiora illa verba, quòd cum ter contra ciueis, ad eandem Philipp. referenda ſunt, ibi, Ter depugnauit Cæſar cum ciuibus in Theſſalia, Africa, Hiſpania. omnibus affuit his p. Dol. &c.

4 O Tite tibi prod.) codex Turneſ. habet. Librum meum illum, O Tite, &c. ſed ego has treis voces, Libr. meum ill. arbitror eſſe ex annotatione natas, & ex ora libri, in contextum verborum Ciceronis inuectas.

5 in Pompeianum abdidi) omnes quidem libri & vulg. & manuſcr. habent, non abdidi: ſed tollenda mihi videtur negatio: & ita legendum, Ego me, vt ſcripſeram, in Pompeianum abdidi. Atque hoc modò edendum curaui. Nam hoc, non, ex vltima ſyllaba vocis, Pompeianum, natum puto.

IN EPIST. 13

1 longulum ſanè iter, & via inepta) codex Tuneſ. facit, vt hunc locum mendoſum putem. in eo enim legitur, & via mata. quod quid ſibi velit, quæro. Nonnulli, madida: alij, moleſta: alij, mala, reponunt. Quid ſi legamus, madidata? ſic enim Arnobius quodam loco, viã madidata imbribus.

IN EPIST. 14

1 μηδὲ σωθείην, ὑπ᾽ ἔγε τοιούτου.) ſic habent libri vulgati, μηδὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. ſed legendum vt habet codex Turneſ. μηδὲ σωθείην ὑπό γε τοιούτου. id eſt, ne ſeruari quidem velim à tali.

2 certiſſimum video veniſſe in diſcrimen Caſcæ noſtri tribunatum) Sic habent libri vulgati, certiſſimum video eſſe diſcrimen Caſcæ noſtri tribunatus. quam lectionem reieci, vt corruptam. ſic libri veteres ferè omnes: & in primis Turneſianus, certiſſimum video eſſe diſcrimen Caſcæ noſtri tribunatum. in qua tamen ſcriptura aliquid deſidero, & velim legi, certiſſimum video veniſſe in diſcrimen &c. quo modo edendum curaui. Licet tamen legere, & propiùs aberit ab antiqua ſcriptura, certiſſimum video eſſe in diſcrimen Caſcæ noſtri tribunatum. Sic enim interdum loquebantur veteres, fuit in mentem, fuiſſe in poteſtatem, &c. de quibus Gell. lib. 1. cap. 7.

3 pudentiſſimè hoc Cicero petierat, vt fide ſua, &c.) hic quoque locus planiſſimè ita ſcriptus eſt in cod. Turneſiano, pro quo Memm. habet non nimis longè ab hac ſcriptura, vt vide ſua. Iam, ei de, quod eſt in libris vulgatis deprauatum, a, fide. e, pro f. hinc factum, ei de ſuo. mendoſiſſimè.

EIVSDEM DIONYSII
LAMBINI IN I. LIB.
EPISTOLARVM AD
Quinctum Fratrem.

1 videtur potuiſſe tua liberalitas decipi) Quidam libri manuſcr. habent, tua libertas, quos non ſequor.

2 Quamobrem quî potes reperire ex eo genere, &c.) Hunc locum ſic reſtitui, partim coniectura ductus, partim veſtigia ſcripturæ veteris ſecutus. nam, vt vulgò legitur, explicari non poteſt. Sic autem emendaui. Quamobrem quî potes reperire ex eo genere hominem, qui pec. cupid. add. car. iis rebus omn. à quibus n. d. eſſe non poſſ. quemquam, qui te, alien. hom. amet ex animo, ac non ſui comm. cauſa ſimulet? ordo autem hic eſt. Quî potes reperire quemquam, qui te alienum hominem amet &c. ex eo genere homin. &c.

3 C. Octauius, iucundiſſimus fuit,) legendum. C. Octa-

uius,non,Cn.Octauius.fuit autem hic Augusti pater.

4 nulla conquestio, nullus senatus.) Manutio magis placet vt ita legatur,nulla quæstio:id est nullum iudicium aduersus magistratum.

5 Si Cyrus ille,&c.) Sic esse legendum & ratio,& scripturæ veteris vestigia peruincunt. Est autem hîc hyperbaton. Idcirco infrà, succurrendi memoriæ lectoris gratia, quasi nouo orationis initio facto,subiūgitur, quod illi superiori respondeat, Ea igitur si sic, &c. Quatenus & à viris doctis obseruatum est,& nos alibi notauimus.

IN EPIST. 2

1 materiam omnem sermonum eorum,qui,&c.) Velim legi,mater.omn.sermonum iis,qui,&c.

2 vt in hac re) Assentior Manutio,qui legendum censet, in hac re,&c.non.vt vulgò,vt in hac rep.

IN EPIST. 3

1 suauitate fratrem,ætate propè æqualem) sic esse legendum veritas & ratio probant. Si quis tamen assentiens Manutio & Malæspinæ, malet ita legi, voce, fratrem, deleta, suauitate propè æqualem,non, pugnabo.

2 imaginem meam.) legendum fortasse est, imaginem tuam:quod videtur & Manutio.

IN EPIST. 4

1 quam imprudentiæ,miseriæque assignes.) Paulli Manutij fidem, testimoniúmque secutus,qui in libro illo Bessarionis sic esse scriptnm testatur, hoc modo edendum curaui.nam , misericordiæ, quod est in vulgatis, locum hîc habere non potest.

2 Ita mihi nihil misero præter fidem amicorum, &c.) vel subintelligendum verbum , obfuit, seu , defuit , seu quod aliud simile , vt Manutio videtur : vel ita legendum, ita mihi nihil misero præter fidem amicorum non cautum: cautum meum consilium fuit. Sed ego Manutio assentior potiùs. Nam quòd Malaspina verbum, defuit, in extremo ponit, vt vtrique membro respondeat : quod olim operæ, me imprudente secutæ sunt:nam,fuit,iusseram imprimi,vt habent omnes libri:non placet.

1 diem dicendo eximere cœpit) Secutus sum editionem Manutianam. Victorius tamen legit ex antiq. cod. diem dicendi eximere cœpit.

IN EPIST. 3.

1 cum auctoritate semper.) Secutus sum P. Danesij, Vaurensis antistitis, coniecturam: non tamen omni ex parte. Nam verbum, egerat, delendum curaui, vt superuacaneum & alienum. Quin (vt dicam quod sentio) hoc totum, cum auctoritate peregerat, seu, vt nos edidimus, cum auctoritate semper, suppositum esse arbitror. verumtamen, eam lectionem, quam secutus sum, quámq. excudendam curaui, veram puto: probabilis quidem certè est.

2 In Clodium & Clodiam dicerentur) legendum puto, coniicerentur.

3 edidit ad alligatos,) legendum, ad alligatos, non, ad allegatos, & ita edi iam olim iusseram, ad alligatos, autem, sic interpretor, præter alligatos, seu cum alligatis. Iam alligati Latinè sunt, quos Græci ἐνόχους appellant, quasi affineis culpæ, seu quos vulgus obnoxios nominat. Putaui tamen aliquando hic legendum, edidit alligatos, &c.

IN EPIST. 4.

1 Latiari erat exiturus.) videlicet, Crassipes: vel lege, Latiari Lucceius erat exiturus. Nam Lucceius iter in Sardiniã habebat, vt infrà dicitur sequenti epist. & notat P. Manutius. Vel lege, Latiari eram exiturus. Latiare autem Latinarum sacrum solemne significat: vt ex Macrobio refert idem Manutius. Est & Latiaris Iupiter: de quo alibi.

IN EPIST. 5.

1 Ordinem hîc aliquot epistolarum olim mutaueramus, Manutij sententiam, &, quod caput est, rationem secuti. nam, vt quiuis non tardissimus intelligere potest, aut à librariis, aut à nescio quibus, fuit fœdè perturbatus, ac peruersus. non igitur ordinem mutasse, sed restituisse dicendus eram. Id autem maximè apparebit ex dierum ratione. Nunc autẽ satis habui lectorẽ hac de re admonere.

Tantùm ab hoc loco, epistolæ nouæ, nempe quinctæ initium capi volui; cùm hæc quæ sequuntur, in vulgatis cum quarta coniungantur.

IN EPIST. 7.

1 Quod me admones de nostra Vrania) Ita certam Leon. Malæspinæ coniecturam hîc esse puto, vt non dubitē, quin eam P. Victorius, quantumuis Malæspinæ iniquus, germanam & sinceram lectionem iampridem iudicarit.

IN EPIST. 9.

1 An te Areius) Legendum fortasse est: An te Statius? subintelligendúmque, interpellat. Erat autem libertus Q. Fratri carissimus.

2 Opposuisti semel ἀντείσακτον causam) ἀναντίλεκτον legit P. Victorius lib. VI. Var. lect. ἀναντίλεκτον autem, id est, cui contrà dici non potest. quæ scriptura, valde probabilis est. Sed P. Manutius testatur in cod. Bessarionis scriptum esse, ἀντείσακτον, id est, oppositam & obiectam voluntati meæ. Quod si verum est, vt videtur, (locuples enim testis est) ἀντείσακτον reponendum censeo: quemadmodum reposui paullo antè, insulsa verecundia, vbi vulgò legitur, inuisa.

3 numquam enim dicā, ἵα πάσχεις) Non addidit quod sequebatur, μελεδῶνας, id est, omitte curas omneis.

4 vicinum Marium, lumen esse) P. Victorius vocem, lumen, delet: Manutius retinet: & ita hunc locum declarat. Scito Marium vicinum esse mihi, seu villæ meæ, luminis loco: seu æquè gratum atque opportunum, ac lumen. Nam quæ lumine carent loca, minùs iucunda sunt.

IN EPIST. 10.

1 De te à Magnetib.) Sic restituit hunc locum Petr. Victorius libro Var. lectionum XXX. c. 1.

2 virum te putabo, &c.) id est fortem & patientem, & malis inuictum, si potueris ferre, id est patienter legere, seu audire tam indoctum poëma: hominem non putabo: id est putabo te omnis humanitatis expertem, ferum, immanem, seu sensus expertem.

IN EPIST. 12.

1 Callisthenes quidem, vulgare, ac notum negotium) Sic legendum censet Muretus Var. lect. lib. 2. cap. 5. Ibidémque verbum, redeo, versu superiore delendum putat.

1 datas Laude nonis) Approbata Caroli Sigonij coniectura, sic edendum curaui. Est autem Laus, oppidi nomen.
2 quàm si de multa nocte euigilassent) Sic emendauit Err. Stephanus, & rectè: quamquam, vigilassent, ferri potest.
3 vtrum voles, &c.) id est vtrum aduoles ad me. Locus est aliquanto obscurior, & fortasse mendosus. Sed potest tamen sententia aliqua ex eo elici.
4 neque laborant, &c.) locus corruptus: in quo me libri veteres, quod ad has duas voces, neq. laborant, attinet, nihil adiuuerunt. Sed, quod ad ea, quæ deinceps sequuntur, in vno reperi, consentia, pro, conscientia, quod est in vulgatis. vnde feci, consensio. Videtur autem sic posse totus hic locus emendari, saltem vt aliqua ex ea sententia probabilis eliciatur. alioqui nihil affirmo, cùm sola coniectura nitar. Sic igitur legere fortasse licet, nostri inimici laborãt, quòd mira est consensio, &c.
5 idibus Quinct. fænus fuit 2.3. ex 3.) id est duobus trientibus ex triente. Credibilius autem est hanc notam 3. esse trientis, quàm 2, vt rectè coniicit Manutius.

IN EPIST. I. LIB. III.

1 tectorium vt concinnum sit) P. Manutius legit, tectoriũ vt continuum sit: & ita declarat, ne rimas agat, ne vitium faciat. Ego, concinnum, mâlo.
2 Nunc hoc vel hieme, &c.) Huius loci restitutio debetur P. Manutio nonnulla ex parte. Nã nos quoque aliquid attulimus: non quòd quidquam addiderimus: sed quòd eas voces, quas delebat Manutius, retinuerimus, & quòd voces, hieme & æstate, aliis locis posuerimus: quòd denique, æstate, non, in æstate, ediderimus: existimantes ex his duobus, hieme æstate, factum esse, honestate, nominibus loco suo motis. vnum mutauimus, nempè pro, æstiuum locum æstiui locum, edendum curauimus. paullo pòst, quòd, subiectum cubiculis, excudi iussimus, in hoc eum prorsus se-

cuti ſumus. Licet tamen, cubiculo, legere, quemadmodum Malaſpina teſtatur in codice Faërni ſcriptum eſſe.

3 & ſilua vindicata.) Sic emendat Adr. Turnebus. Vindicata autem, id eſt purgata & rebus alienis & ſuperuacaneis liberata.

4 Alterum eſt de Caluentij Marij.) legendum fortaſſe eſt, de Calueni Matij oratione. Nam Matius, caluus erat: in quo non ſemel luſit Cicero epiſt. ad Attic.

5 ſcilicet quo erant ſuauiores) Sic edendum curaui. Nam, ſed, aduerſantis particula, ad hunc locum non quadrabat, ſcilicet, mirè quadrat: Et, ſed, ſeu, ſet, pro, ſcilicet, à librariis illis ſæpe ſcriptum eſſe videmus.

6 Nihil te recordari de ſe.) aut legendum, de te: aut hoc totum, de te, ſeu, de ſe, delendum. De te, autem, id eſt de tuo facto, qui mihi eius litteras oſtendiſti: & de tua oratione, quam mecum de illo habuiſti. omnino ego malim deleri.

7 quemadmodum cõiicio, quaſi ignoto.) ſub. credis. Nam ni ita eſſet, ei non crederes, cùm talis ſit. vocem, ignoto, repertam in vno codice manuſcr. quamuis non in contextu, eadem manu tamen ſcriptam, reſtitui, vt Ciceronis. quòd ſi eſt aliena, & ab aliquo erudito olim excogitata, & ſubdita: videtur tamen valde huic loco conuenire.

IN EPIST. 2.

1 ſubitóque bonus imperator noctu vrbem hoſtium planè &c.) P. Victorius Var. lectionum lib. 5. legendum cenſet, noctu vrbẽ, noctu planè, &c. Ego ſequor libros omneis & vulgatos, & manuſcriptos. Arbitror tamen ſic eſſe à Cicerone ſcriptum, & ſic legendum, noctu vrbem hoſtium, planè hoſtium inuaſiſſet: &c.

2 hoſtium numerum, & militum, &c.) Manutius teſtatur codices Beſſarionis habere, hoſtiarum numerum.

IN EPIST. 3.

1 ſed tua pænè ad tectum iam perducta res eſt, &c.) Sic reſtitui, antiqua veteris ſcripturæ veſtigia ſecutus.

IN EPIST. 4.

1 diribitis tabellis) Sic Manutius, & Gruchius. Sigonius, diremtis tab. quod nunc minùs probo.

IN EPIST. 8.

1 quod diſceſſu noſtro emendũ putaremus?) Quidam le-

gunt,freti auctoritate librorum veterum, vt aiunt, merendum putaremus? Quam lectionem vt non reiicio, ita hanc receptam non improbo.

2 Crassum Iunianum) sic legendum, non, Crassum Licinianum, quo modo olim operæ me imprudente ediderunt: quamquam non sine negligentia mea. Nam cùm è vocis, Iunianum,regione adscripsissem Manutij coniecturam,Licinianum: illi quod erat adscriptum ad oram libri, secuti sunt:quod erat in textura orationis,reiecerunt. ego autem debueram,antequàm excudere inciperent,delere. Hîc igitur iterum lectorem admoneo legendũ,Iunianum, vt habent omnes libri, non,Licinianum, quomodo Manutius coniecit esse legendum:quamuis coniectura illa sit probabilis:quod mihi pæne fuit fraudi. Cùm autem possim scripturam receptam multis argumentis confirmare,tum duorum nummorum argenteorum: quorum vtriusque inspiciendi mihi à Clemente Teuenino facta copia est, auctoritate possum. Vnius igitur horum nummorum in antica parte incisum erat Termini caput cũ hac inscriptione, Q. Metellus Pius-Scip.imp.in postica,sella curulis, & supra eam cornu copiæ,& bilanx transuersim locata: inscriptio hæc, Crass.Iun.leg.propr.pars antica continebat tropæum inter lituum, & vrnam,cum hac inscriptione, Q. Metell. Pius-Scip. imp. postica præ se ferebat effigiem Cybeles turritæ inter spicam,&,caduceum locatę.inscriprio erat hæc,Crassus Iun.leg propr. Quare nihil censeo mutandum.

IN EPIST. 9.

1 Quid? si cæmentum bonum non hab.) Assentior Manutio,& aliis viris doctissimis,qui putant hîc esse lacunam,& nonnulla deesse.

VERBA GRÆCA, QVÆ IN HIS EPISTOLIS AD ATTICVM compárent, Latinis reddita.

3432 ἀδυνάτον, impoſſibile 3433 ἐπεὶ οὐχ ἱερῆιον, οὐδὲ βοείην, quia non victimam, neque corium bibulum. ἡλίου ἀνάθημα, ſolis donum 3437 χρηστομαθῆ, vtilia diſcentem γυμνασιώδη, apta gymnaſio 3439 Εὐμολπιδῶν πάτρια, Eumolpidarum ritus patrios οἰκεῖον, ſuum ac proprium 3441 ταὐτόματον ἡμῶν, caſus noſter σκήψεις, atq. ἀναβολαὶ excuſationes, & dilationes 3444 ἐν τοῖς πολιτικοῖς, in rebus ciuilibus τοποθεσίαν, loci deſcriptionem ἀττικώτερα, magis Attica φιλορήτορα, rhetoricæ ſtudioſum 3445 πανηγύρεις, conuentus μάλ' ἀριστοκρατικῶς, valde pro ſtatu optimatum γενικῶς, generaliter. ληκύθους, ampullas ἐνεπερπερευσάμην, oſtentaui me περίοδοι, ἢ καμποὶ, ἢ ἐνθυμήματα, ἢ κατασκευαὶ, ambitus verborũ, aut fructus, aut argumenta, aut confirmationes 3446 ὑπόθεσις, materia, argumentum ἄρειος πάγος, Areopagus 3447 ἀπρακτότατος, rebus agendis ineptus κακχίκτης, maleuolus φιλέλληνες, Græcorum amatores παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο, omnis virtutis reminiſcere 3448 ὕστερον πρότερον, ὁμηρικῶς, poſterius prius, Homericè πρὸς τὸ πρότερον, ad prius 3449 ἕσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε, ſequimini nunc me muſæ, vt ſanè primùm ignis, cecidit 3451 παῤῥησίαν, loquendi libertatem ἀγῶνα, certamen. 3452 ἐπισημασίας, ſignificationes 3453 ἀποθέωσιν, conſecrationem φιλοσοφητέον, philoſophandum τοποθεσία, loci deſcriptione 3457 ἀφελέστατος, ſimpliciſſimus 3459 πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ' ὄναρ, vir ciuilis, ne in ſomnio quidem 3460 τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. in lente vnguentum 3461 ἐπιφωνήματα, acclamationes 3463 νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν, ſobrius ſis, & memineris non facilè credere. hi ſunt nerui ſapientiæ σόλοικα, olentia ſolœciſmum τίς πατέρ' αἰνήσει, quis patrem laudabit? ἐγκωμιαστικά, laudatiua ἱστορικά, hiſtorica 3465 σπάρταν, Spartam οἱ μὲν παρ' οὐδέν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει, hi, qui adſunt, nihili ſunt: illis vero nihil curę eſt ὑπώπιον, ſugillatum, macula

3467 μυροθήκιον, vnguenti, & pigmentorum arculam ὑπόμνημα, commentarium σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος, plenior honoris, & ciuilior aliquis
3468 ἀποσπασμάτια, fragmenta σῶμα, corpus φιλόπατρις, studiosus patriæ
3470 πολιτεία, republica ἅλις σπουδῆς, satis studij est
3471 θεῖοι, patrui Πελληναίων, Pellenæorum Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων, Corinthiorum, & Atheniensium Ἡρώδης, Herodes εὐαγγέλια, boni nuntij Κύρου παιδείαν, Cyri institutionem
3472 διαφάσεις, apparentias radiorum ἔστω ὄψις μὲν ἡ α. τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ. ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε. sit aspectus A. quod autem videtur B.G. radij verò D. & E. κατ᾽ εἰδώλων ἐμπτώσεις, per simulacrorum incidentias εἴδωλα, simulacra, spectra ἔκχυσις, effusio ὑπόστασιν, statum πολιτείαν, remp. σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, more Socraticorum in vtramque partem
3472 τὴν ἀρέσκουσαν, sententiam quæ placet κατάκλεισις, sanctio ἀριστοκρατικῶς, pro statu optimatum Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, vnum augurium optimũ pugnare pro patria Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας, Theophrasti de honorum studio
3474 Αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους, vereor Troianos, & Troianas peplos trahentes Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει, Polydamas mihi primus hanc notam inuret Θεοφάνης, Theophanes φιλοσοφεῖν, philosophari
3475 ἐπὶ σχολῆς, in otio γεωγραφικὰ, commentarios de terræ descriptione ὁμοειδεῖς, vniformes ἀνθηρογραφεῖσθαι, floridè scribi, ornari πολιτευτέον, danda opera reip. ἀνέκδοτα, non edenda
3476 πολιτεύομαι, publica curo ἀπέκυρσα, non obtinui
3477 κατὰ τὸ πρακτικὸν, ad agendi rationem quod spectet καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνᾶς ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενὶ, & sub tecto frequentem audire guttam dormienti animo
3478 βοῶπις, bouis oculos habens
3479 παλινῳδίαν. contrarium cantum διβάφῳ, bis madefacta purpura σοφιστεύειν, studere litteris ἐπαγγέλλομαι ἀνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ, præ me fero me vlturum, quicumque prior molestus mihi fuerit
3480 Κικέρων, ὁ μικρὸς, ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον, Cicero par-

uulus ſalutat Titum Athenienſem ὑποσόλοικον,ſub-
abſurdum ἀναφαίνεσθαι,apparere τρηχεῖ᾽, ἀλλ᾽ ἀγα-
θὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέ-
σθαι,aſpera,ſed bona puerorum nutrix: nequaquam ego hac
terra poſſim dulcius quicquam aſpicere 3481 συγκύ-
ρημα,caſum ζώσης φωνῆς μεῖζω ἐνέργειαν εἶναι, viuam vo-
cem magis afficere ἀσελγοῦς,intemperantis ὀξύ-
πεινος,famelicus,auidus cibi κατὰ ὀπώρην τραχὺς,autumno
aſper ἀδικαίαρχοι,qui non amant Dicæarchum
3482 καὶ Κικέρων, ὁ φιλόσοφος, τὸν πολιτικὸν τίτον ἀσπάζεται, &
Cicero philoſophus Titum ſalutat reip.deditum αὐθω-
ρεὶ,ipſa illa hora τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, magnam vr-
bem Læſtrygonian φιλοσοφῶμεν, philiſophemur
εὐανατρέπτους, quæ facilè poſſunt euerti 3483 ἐντυραν-
νεῖσθαι,ſub tyranno eſſe 3484 Κικέρων,ἀριστοκρατικώτατος
παῖς,Cicero optimatum ſtudioſiſſimus puer 3485 φυσᾷ
γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι,ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι,φορβειᾶς ἄτερ,in-
flat enim non paruis tibiolis amplius, ſed agreſtib.follib.ſi-
ne capiſtro ἐσοφίζετο,cauillabatur,malitioſè cogitabat
τὸν πρακτικὸν βίον,vitam actiuam τὸν θεωρητικὸν,contem-
platiuam πρόσθε λέων,ὄπιθεν δὲ,antè leo, pòſt verò
3486 ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται,ſine dubio tyranni-
dem ſimul fabricat εὐελπιστία,bona ſpes ἀδιαφορία,
quod nihil intereſſe puto ἀφιλόδοξον,ambitione vacans
3487 κατὰ τὸ κηδεμονικὸν,curioſè ὑποθήκας,documenta,
præcepta περὶ τῶν ὅλων de ſumma rerum κατὰ λεπτὸν,
minutatim 3488 ἅλις δρυὸς, ſatis eſt quercus , id eſt,
glandium 3489 τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπον-
θα, cæcutio, & nimium erga honeſtum ſum affectus
3490 ἀσφάλειαν,ſecuritatem,cautionem,vitam in tuto po-
ſitam ἀκκιζόμεθα,diſſimulamus 3496 κελεύματα,co-
hortationes 3498 ἑλικτὰ,καὶ οὐδὲν,inuoluta, tortuoſa, &
nihil τὰς τῶν κρατούντων,potentium, dominantiumque,
ſtultitias ſcilicet ferre oportet 3527 μυστικώτερα, ſecre-
tiora 3531 συλλάβας,iudices ex membranula 3532 ἐπακταὶ,
aſſectatores aliorum in militia ταγοὶ, duces σπάρταν
ἔλαχες,ταύταν κόσμει,Spartam ſortitus es,hanc orna 3533 βα-
θύτης,profunditas εὐκαιρότερον,opportunius οὐχ ὁσίη φθι-
μένοισι,non ſanctum mortuis ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων,hic verò

non curabat sermones 3534 μήπω μέγ' εἴπῃς, πρὶν τέλος αὐτιάσαι,nihil magnum dixeris prius,quàm finem sis consecutus ἐμοὶ ἔστω φίλος οἶκος,sit mihi cara domus σύκῳ μὰ τὴν δήμητρα,σύκον οὐδὲ ἓν οὕτως ὅμοιον γέγονε,fico , per Cererem , ficus nulla vmquã tam similis fuit περίστασις,status 3536 οὐδὲν γλυκύτερον,ἢ πάντα εἰδέναι,nihil dulcius,quàm omnia nosse 3537 σκυλμὸν,altercationem,concertationem ὀξύπεινος,fame percitus 3538 τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυφλῶς,præsentem statum reip.crassa Minerua συμπάθειαν,animi affectionem 3539 ἡμερολεγδὸν,vt quæq.singulis dieb. acciderunt θείους ἀρεοπαγίτας,diuinos Areopagitas τέμπη,loca amœna 3540 σῆμα δέ τοι ἐρέω,signum autem tibi dicam ἐξοχὴ,excellentia 3542 τεχνολογίαν,rationem artis 3545 ἀττικισμὸς,Attica locutio γοργεῖα γυμνὰ,larue,seu personę nudę 3546 ἐμφιλοσοφῆσαι,philosophari 3547 οὐ σοι δρῦς μᾶλα φύει,non tibi quercus poma producit 3552 σπουδαιότερον,grauius,maioris ponderis δυσδιάγνωστον ἔσται,difficile erit cognitu 3556 φιλοπροσηνέστατα,amantissimè 3557 ἔρδοι τις,faciat quisq.sub. quam nouit artem δυσκήλητα.difficilia ad mulcendum βαθύτητα,profunditatem μελέτη,meditatio 3558 ἄνω καὶ κάτω, sursum & deorsum ἄφρακτα, naues non tectæ, sed apertæ ἐπὶ κόνδυ,ad calicem,seu ad poculum 3559 οἵα τῷ αἱ δέσποινα,qualis hera ἀνέξιαν,tolerantiam μετέωρος,suspensus ὑπομνημάτισμὸν,decretum,monumentum συμπαθῶς,cum magno affectu 3560 νομευδρίαν,pastoritiam ἄκρα τηρῶν,ἴυγγα,promuntoria obseruans, tranquillitatem maris ad nauigandum allicientem πολιτικώτερον,ciuilius συνηγυνίων,cum illa mærebam 3562 παράγγελμα ἐνιαύσιον,mandatũ annuum ἐνδόμυχον,domesticum 3564 ἐπικεφάλια,tributa per capita 3565 συμφιλοδοξοῦσι,simul gloriæ meæ seruient 3566 κεφάλαιον,caput συμπάθειαν,parem affectionem 3567 τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν,indignari interest ab inuidendo 3568 ἐν ἐπιτομῇ,summatim 3569 πανικὰ,dici item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου,panicos terrores dici item res belli inanes μῶμος,qui omnia carpit 3570 πεφυσίωμαι, inflatus sum λαμπρὰ,præclara ἐν παρόδῳ, in transcursu,obiter ἀπρόσιτον,inaccessibilem ἀδωροδόκητον , integrum & incorruptum 3571 εὐημερήματι,prospero successu 3572 ἀκροτελεύτιον,clausulam γλυκύπικρον,dulce amarum

3573 ὑπερβολικῶς,supra veritatem τέθριππα, quadrigas 3574 κέρας, cornu 3576 ὁδοῦ πάρεργον, obiter οἰκονομίαν,domestico

3577 οἰκονομίαν,ordinem ἐξίτηλα,euanescit βαθύτητα, grauitatem ὑπομεμφιμοίρους, subquerulas ἐξ ἀφαιρέσεως,per extractionem προσαναστρεφομένην,recreatam 3580 ἀκοινωνήτως,incommunicabiliter

3581 ἐγκελεύσματα,cohortationes τὸ γὰρ εὖ,μετ' ἐμοῦ, quod enim bene est,mecum est οὐκ ἔλαθες,non me fefellisti ἁπλῶς,simpliciter 3582 οἰκονομία, dispositio, ordo σχεδιάζοντα,quod subitò in mentem venit scribentem πολίτευμα,administrationem publicam 3583 ἰσοδυναμοῦσαν,quæ idem valeat,æquinalentem διαίρεσιν,diuisionem ἄγραφον, non scriptum 3584 αὐτονομίαν, facultatem suis vtendi legibus τὸ παραδοξότατον,inopinatissimum μηδὲν αὐτοῖς,nihil ipsis ὦ πραγμάτων ἀσυγκλώστων, ô res, quæ contexi non possunt πολυδεύκους,Pollucis ædem ὦ ἀνιστορησίας,ô inscientiam historiarum ἠπόρησας,dubitasti Εὔπολιν,τὸν τῆς ἀρχαίας Eupolim illum veteris comœdiæ poëtam 3585 τί λοιπόν,quid reliquum πολλοῦ γε καὶ δεῖ,multum quidem abest

3586 χρύσεα χαλκείων,aurea pro aheneis ἀναντιφώνητος,sine responsione αἰδέσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι, veriti sunt quidem recusare, timuerunt autem accipere 3587 παρεισφρῆσαι,præter argumentum scire προπύλαιον,vestibulum 3588 ἱστορικώτατος, historiarum peritissimus νεόκτιστα,nuper condita τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ nauium enumeratione ἀναλογία, proportio,analogia φλιοῦς,ὀποῦς,σιποῦς,ὀπούντιοι, σιπούντιοι,Phlius,Opus,Sipus,Opuntij,Sipuntij αὐτονομίαν,facultatem suis legib.vtendi

3589 ὑπερβολικῶς,supra modum 3591 εὐήθειαν, stultam simplicitatem 3592 πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλινδεῖ κύματ' εὐρείας ἁλὸς,multos autem in intermedio Auster voluit fluctus lati maris

3594 ἀκοινώνητον,agreste,alienum à communione μυστικώτερον,secretius

3595

3595 τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους, ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου, τυραννοκτόνου. δέδοικα δή, μή τι οὐ νοήσῃς. ἓν δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας. vxoris meæ libertus (noſti quem dico) viſus eſt mihi dudum è verbis, quæ inconſideratè protulit, turbaſſe calculos, ex emtione bonorum Crotoniatæ tyrannicidæ. timeo ne quid intellexeris. vnum quidem hoc ſi conſideraueris, reliqua in tuto habere 3596 τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς ὁ ἀπελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων ἐν τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις, ὑπό τι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. ἐξ ἄστεος ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτὸν τὸν ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιτικῶν μη. καί τινα κληρονομῆσαι χμ. κ. ρ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσαντος, πρὸ τῶν ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρί, μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζηται· δεύτερον δὲ ἵνα μηδὲ τὸν τόκον ὀλιγωρήσῃς τὸν ἀπὸ τῆς προειρημένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνεγκάμην, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι σχεδὸν ἤλπισας. ἀπογνοὺς δὲ, ἀλόγως ἀπέστη, ἐπτηχώς, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, vxoris meæ libertus viſus eſt mihi ſæpe garriens, & hæſitãs in conciliabulis, conſeſſionibus nugantium aliquid turbaſſe calculorum in bonis Crotoniatæ. Hoc tu indaga, vt ſoles. At hoc magis è mœnib. vrbis ſeptem colles habentis præbuit vxor noſtra minas 21. Camillo, qui minas debebat 24. ex bonis Crotoniaticis, & ex Cherroneſiticis 48. & ex hereditatibus 640. 20. 100. atq. ex his ne obolum quidem diſſoluiſſe ex omni ære alieno, ſecundi menſis Kalendis, libertum autem ipſius, qui Cononis patri cognominis eſt, nihil ne ipſum quidem curaſſe. primum igitur hoc, omnia vt cuſtodias: deinde vt ne vſuras quidem negligas eas, quæ current ab eo, quem antè diximus, die. Ego quidem per eos dies, quibus illum pertuli, valde magno in timore fui. erat

enim apud nos, vt exploraret, atque aliqua etiam spe adductus. qua cùm excidisset, temere abiit: fatus, Turpe quidem est manere diu,

3597 λεληθότως, latenter, clàm ἄλλο πρόβλημα, alia quæstio ἐξβακχεύθιζειν, perscrutari, diligenter indagare πυροὺς εἰς δῆμον, frumenta in populum

3598 προπύλῳ, vestibulo ἐπέχειν, hæsitare, dubitare ἐποχῆς, dubitationis παλιγγενεσίαν, regenerationem

3599 ἐν αἰνιγμοῖς, ænigmaticè, obscurè ἀφελῶς, simpliciter

3600 αἰσχρὸν σιωπᾶν, turpe tacere σύγχυσιν, confusionem

3601 παραφύλαξον, obserua τὴν τοῦ φυράτου φιλοτιμίαν αὐτότατα, turbatoris ambitionem ipsissimam κενὸν, inanem ἄτυφον, sine ambitione, sine fumo ἀθέτησις, improbatio ἐποχὴ, cunctatio, hæsitatio τοὐμὸν ὄνειρον ἐμοὶ, meum mihi somnium ἐπιχρονία ἐποχὴ, diuturna dubitatio

3602 φιλοτιμία, ambitio 3603 πρόβλημα, quæstionem Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες. Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος, οὐδὲ τοκήων. Ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα, sed meum numquam animum in pectoribus persuasisti. Quoniam nihil dulcius sua patria, & parentib. Vt nubes texuit atra

3604 Αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρωάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει, erubesco Troianos, & Troianas. Polydamas mihi primus probrum iniiciet ὁδοῦ πάρεργον, præter propositum, vt egrediar à proposito ἐπίτηκτα, fluxa, non diuturna ἐκβολὴ λόγου, egressio orationis εὐπόριστον, parabilem

3605 φυράτης, permistor, deprauator ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ, sed hæc quidem facta esse sinemus, dolentes licet ἄμεμπτα, non accusanda σπονδειάζοντα, spondeum versum edentem τῶν νεωτέρων, iuniorum

3606 αὐτόχθων, natiua & indigena στοργὴν φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα, amorem naturalem esse erga liberos

3610 ποῦ σκάφος τὸ τῶν ἀτρειδῶν, vbi nauigium Atridarum σύντομα, compendiosa, concisa

3611 δήμους, vicos

3612 ζήτημα, quæstionem

3613 τεκμηριῶδες, indicium, signum τοῖς ἀπαντῶσι, obuiam prodeuntib. δύσχρηστα, molesta, incommoda

3614 ἀπότεαψαι,abstergito,conterito οὐ γάρ τοι τόδε μεῖζον ἔπεσι κακὸν,non enim sanè hoc maius sequetur malum
3615 παλινῳδία; cantus contrarius λῆψις, quartanæ impetus
3616 ἀβδηριτικὸν,Abderiticum, stultum
3617 ἐμπολιτεύομαι σοι,tecum de rep.disputo πολιτικὸν σκέμμα,ciuilis consideratio
3518 φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν,sapientiùs diiudicabimus σύγχυσιν τῆς πολιτείας,confusionem reip. ξυνὸς ἐνυάλιος,communis Mars πολιτικῶς, ciuiliter ἄμορφον,ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην,deforme,& turpe est, aduersantem cuipiam in rep.debitorem eius esse
3619 διευκρινήσεις πρόβλημα sanè πολιτικὸν, explicabis quæstionem sanè ciuilem τοῦ καλοῦ,honesti
3621 χρεῶν ἀποκοπάς,φυγάδων καθόδους,tabulas nouas, exsulum reditus τὴν θεῶν μεγίστην ὥστ' ἔχειν τυραννίδα,deorum maximam vt obtineat tyrannidem ἐνσχολάζω σοι,scholas tibi explico ἀπορῶ,dubito οὕτω πῃ τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, sic sanè superiorum audiebamus laudes virorum ἐπίσκοπον,speculatorem,custodem ὁρμὴ,impetus
3622 φαλαρισμὸν,Phalaridis imitationem,sæuitiam
3623 αἰδέομαι Τρῶας,vereor Troianos ἀπορίαν,dubitationē
3624 ἀστρατήγητος,ignarus artis imperatoriæ πρὸς τὸ ἀσφαλὲς,ad securitatem
3625 μάντις δ' ἄριστος,vates autem optimus
3628 σηστιανδίστερον,magis Sestianum
3629 ὑπεκθέμενος,cùm dimisero,transportauero, amandaro
3631 μηδὲ δίκην,neque causam ψευδησιόδειον,quod falsò Hesiodo adscribitur
3532 καὶ συναποθανεῖν,& simul mori φαινοπροσωπεῖν,vultum ostendere
3633 σκέμμα,consideratio ἀπορία,dubitatio
3639 διπλῆ,dipla,nota in margine adposita
3644 ῥίψαι. Πολλὰ μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμαίνοντα, proiecisse. Multa in vanum cornibus in aëre irascentem
3646 ἀπροσφωνήτους,insalutatos
3647 τὸ καλὸν,honestum πρὸς ταῦτα κλαίων καὶ παλαμάσθω,καὶ πάντ' ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέσθω.τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ,ad hæc plorās

etiam faciat,& omnia in me fabricetur.nam bene mihi sit πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ,multum valere honesto
3648 εὐγενῆ, generosa,nobilia συνδιημερεύομεν,simul diem conterimus
3649 τέρας,monstrum,prodigium
3650 σκοπὸς,scopus προθεσπίζω,præsagio, ἰλιάς,ilias.
3651 περὶ ὁμονοίας,de concordia
3666 ἀπολιτικώτατον, maximè ciuilis gubernationis expertem ἀστρατηγικώτατον,maximè imperatoriæ artis ignarũ ἀπαντήσεις,obuiam itiones αἰδέομαι Τρῶας,timeo Troianos
3667 κενόσπουδα,inanis studij plena ἀναπάντητον,in quo nemo occurrat
3668 ὑπὸ τὴν διάληψιν,sub ipsam accessionem febris
3669 ἀπαῤῥησίαστον,minimè liberam τίς δ' ἐστὶ δοῦλος,τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; quisnam est seruus,de morte securus qui sit? ἀσμενιστον,gratissimum,libentissimum θέσεις,materias
3671 εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ. τυραννουμένης δ' αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πραγματευτέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ δ' εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς αἴρηται. εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι καιρείῳ λόγῳ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ: καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις: ἢ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτό τε τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτὲ, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. an manendum in patria tyrannide oppressa:ea verò tyrannide oppressa,aut quouis modo tyrannidis euersio agẽda est, etiam si ciuitas propter id de summa rerum periculum subitura sit. Vtrum cauẽdum tyrannidẽ destruenti,ne ipse de medio tollatur.An temptandũ ferre opẽm patriæ oppressæ

opportuna oratione potius, quàm bello. Vtrum ciuile sit, secedentem aliquo, quiescere, oppressa à tyranno patria, an quodcumq. subeundum discrimen pro libertate. an bellum inferendum regioni, eáq. sit obsidenda à tyranno oppressa. an etiam is, qui non probet, vt bello tyrannis dissoluatur, tamen socium se præbere optimis ciuibus debeat. An cum bene meritis & amicis vna subeunda sint pericula, etiam si illi minùs recte de summa rerum consuluisse videantur. Vtrùm de patria bene meritus, ob eámque causam grauissima quæque passus, & inuidia oppressus vltrò pro patria discrimen subire debeat, an permittendum ei, vt sui ipsius interdum, & carissimarum personarum rationem habeat, dimissis aduersus potentes concertationibus pro rep.

τῶν προύργου τι, quæ sunt operæ pretij. *ἄκαιρος*, intempestiuus.

3672 *εὐστομάχως*, bono stomacho

3673 *Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἕτοιμος*, statim enim tibi deinde post Hectorem mors parata *Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι*, vtinam statim moriar, postea quàm non eram sodali mortuo opem laturus. *ἑταίρῳ*, sodali *εὐεργέτῃ*, benefactori

3674 *οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι*, neq. mihi pectus firmum, sed consternato sum animo. *αἰσχροῦ φαντασία*, turpitudinis species

3675 *ἐν δυνάμει*, in potestate *σύν τε δύ' ἐρχομένω*, vnáque duo euntes

3676 *τὸ συνεχὲς*, proximum, quod coniunctum est

ἀπάντησις, obuiam itio *πολίτευμα*, actionem publicam

μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου, ne mihi Gorgoneum caput terribilis monstri *εἰδώς σοι λέγω*, sciens tibi dico

3677 *ἀχαριστίας*, ingrati animi. *ὁ πλοῦς ὡραῖος*, nauigatio tempestiua

3678 *Μέντορ, πῶς τ' ἄρ' ἴω; πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν;* Mentor, quónam modo adeam, &, quónam modo amplexabor, & alloquar ipsum?

3681 *ὕλας*, materias

3683 *τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών*, tunc mihi dehiscat lata tellus

3684 *ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς*, in rebus amatoriis

3686 *ἀλογίστως*, inconsideratè, stultè *ὑποκορίζει*, leni vo-

cabulo appellas, minuens culpam huius rei χρησμὸς, oraculum ἄσπονδον, implacabile
3687 φιλόπατριν, ac πολιτικὸν, studiosum patriæ ac ciuilem γενικώτερον, generalius νεκυΐαν, turbam mortuorum ἀπορῶ, dubito στεριΐον, probandum, amandum
3688 τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις, quod futurũ est, exspectabis ὑπὸ τὴν λῆψιν, sub accessionem quartanæ ἀσμένιστον, gratissimum
3689 νεκυΐαν, turbam mortuorum πολιτικὸν, ciuile μακροψυχίαν, longanimitatem εὐδαίμονα, & μεσοποταμίαν, felicem, & Mesopotamiam
3692 οὐκ ἐστ' ἔτυμος ὁ λόγος, non est verus sermo εὐημερίαν, prosperitatem συναγωγὴ, collectio
3693 ἐλάπιζεν, gloriose prædicabat λάπισμα, falsa quædam ostentatio γοητείαν, præstigias
πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις, suasionem violentiam. tyrannorũ enim preces, inquit Plato, nosti quod permixtæ necessitatibus.
3694 ἀλίμενα, importuosa ὑπηρεσίαν, ministrationem ἀδημονῶν, mærens, solicitudinis plenus διατρεπὴν, lenitatem, clementiam
3695 αὐθεντικῶς, affirmatiuè
3696 τέτλαθι, κύντερον, tolera, grauius tulisti
3697 ἄλλα μὲν αὐτὸς, vt ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. alia quidem ipse. alia autem vel deus suggeret, subiiciet
3700 νεκυΐα, turba mortuorum κατακλεὶς, clausula & conclusio extrema δᾷδ' αἴθουσαν, facem ardentem
3701 ἀναθεώρησις, speculatio, consideratio
3702 μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, ne sine studio & sine gloria peream. sed magno aliquo facinore edito, à posteris celebrari
3703 τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, maxime ciuilium considerationum ἐκφάνσεις, ὑπέρευ, enuntiatio, egregiè
3704 ἄλη, error πολιτευτέον, versandum in rep. δᾷς αἴθουσα, fax ardens
3714 τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου εἰκαστής, & præsentium, minima cogitatione peritissimus cognitor, & futurorum

ad spatium magnum temporis optimus coniector
τέ τι ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, quid melius, & deterius in obscuro adhuc prouidebat maxime
3715 πλωΐδοκῶν, nauigationem commodam exspectans.
στοργῆς, amoris
σύντηξις, colliquatio
συμπάθειαν, parem affectionem animi
3716 ζηλοτυπία, timore amittendi amores meos
3717 αὐθεντικῶς, pro certo
3720 τυραννικῶς, tyrannicè
σκυτάλην λακωνικήν, Scytalem Laconicam
σὺν θεῷ τοι λέγω, diis iuuantibus dico
δυσουρία, vrinæ difficultas
ἀρχή, principium
3721 ἀνηθοποίητον, nequaquam formatis moribus
ἤθους ἐπιμελητέον, indolis cura habenda est
ὕπουλον, subdolum
3722 ἀφράκτῳ, aperto nauigio
ἀποτόμως, præcisè
θυμικώτερον, stomachosius, iracundius
3723 παραπλευτέον, astute nauigandum
ὑγιές, sincerum
Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ, sed quæ quidem ante acta sunt, omittemus, quamuis tristes
3724 σφάλμα, error, lapsio
δειλοί, timidi
ἦθος ἀκιμάσιον, mos incorruptus
ἀρετὴ non est διδακτόν, virtus non est res, quæ tradi possit à doctore
ἀλυπίαν, vacuitatem doloris
πρᾶξιν πολιτικοῦ, actionem politici
3725 περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι, in ventre exonerando occupatum esse
3727 ὦ πολλῆς ἀγεννείας, ô multam ignobilitatem
3729 ἐλευθερίαν, liberalitatem
3730 ἑπταμηνιαῖον, septimestrem
σωτόκησε, salua peperit
κωρυκαῖοι, Corycei populi
3758 γεροντικόν, γεροντικώτερον, senile, senilius

3759 λίσχη,confabulatio τί γὰ αὐτῷ μέλει;quid enim illi curæ est? sua nihil interesse putat βεβίωται,vita traducta est πρόβλημα,quæstio ἀγοντιώτως, sincerè, sine fuco μακάρων νῆσοι,beatorum insulæ πάθει,affectione
3760 σκέψαι,considera ἀλογηθῇ, sed μελήσει, negligatur, curæ erit ἐρυθρότερον,rubicundiorem πρόβλημα ἀρχιμήδειον,quæstio Archimedea ψιλῶς,nudè,tenuiter ἄκουσμα,auditio
3761 ἔρανον,collationem διψῶσαν κρήνην, siticulosum fontem πειρήνην,Pirenen ἀμπνευμα σεμνὸν ἀλφειῶ, requiem verendam Alphei
ποῖ ταῦτ' ἄρ' ἀποσκήψει,quónam hæc vtiq.erumpent
γεωμετρικῶς,more geometrico
3762 ἀρχέτυπα,exemplaria πάντα φιλόδημον, in omni re popularem θεωρίαν,speculationem τέλος,finem
3763 εὐπινὲς,venustum
3764 ὁ ἀπεραντολογίαν δοὺς, infinitam loquacitatem tribuens λοιμώδιον,contagiosum,pestilens
3765 συμπάσχω,vnà afficior ἀποθέωσιν,consecrationem τιμὴν,pretium μεθαρμόζομαι,adaptor ἀνεμέσητον γὰ, nulla enim inuidia est
3775 πιτυφῶσθαι, tumefactum esse, inflatum ἐγγήραμα, senectutis requies
3778 ἐγγήραμα,senectutis solatium ἐντάφιον,sepulcrum
3781 ἀλόγως,sine ratione
3782 ἀποθέωσιν,consecrationem
3783 εἰς ἀποθέωσιν,in consecrationem
3785 συμβουλευτικὸν,libtum suasionum
3786 φιλαίτιον συμφορὰ,querula calamitas
3787 πρόπλασμα,præfigmentum
3788 συμπαθῶς,cum significatione animi
3789 ἐγγήραμα,senectutis requies οἰκοδεσποτικὰ,domini commodis apta συντάγματα,opera ἀηδία, mæror, tristitia ἀνεκτότερα,tolerabiliora
3790 ὑπόθεσις,argumentum συνέστιον,contubernalem τοῦτο ἦ γνώσῃ,hoc autem cognosces
3793 ἀπέγραφα,descripta
3794 καταβίωσιν,hilarem vitam
3797 εὐλογώτατον,maximè consentaneum

3798 εὔλογον,consentaneum Παναιτίου περὶ προνοίας,Panætij de prouidentia ἐντιμότερον,contentius in honore φιλοστοργότερον,amantius ἄφατα,ἀδιήγητα,non dicenda, non narranda

3799 εὐκαίρως,opportunè παρὰ τὴν ἱστορίαν,præter historiam κοινότερα,communiora πολιτικώτερα,ciuiliora

3800 οὐ ταὐτ᾽ ὄνειδος,non eadem opprobrium

3801 φιλολογώτερα,eruditiora προσφώνησιν, nuncupationē καλλιπίδης, Callipides αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον, eadem mensura,& melius εἰ δύναιο,si possis περὶ τελῶν σύνταξιν,de finib.opus ἀκαδημικὴν,academicam αὐτιόχεια, Antiochia

3802 ζηλοτυπεῖσθαι,inuideri φιλαυτία,amor sui ipsius ἀπορῶ,dubito αἰδέομαι τρῶας,vereor Troianos μέμψιν,accusationem

3803 σύνταξιν,ordinem παρὰ τὸ πρέπον,præter decorum ἀπαιδευσία,ignorantia ἀτριψία,inexercitatione

3804 πολυγραφώτατος,qui multa scripsit ζηλοτυπεῖν,inuidere ἀκίνδυνα,periculo carentia φιλόδοξος,ambitiosus ἀκαταληψίαν,opinionem eorum, qui nihil comprehendi posse dicunt

3805 κωφὸν πρόσωπον,muta persona ἀριστοτέλειον, Aristotelicum περὶ τελῶν,de finibus περιπατητικά, peripatetica ἀζηλότυπον,sine inuidia λογικώτερα,eruditiora ἕρμαιον,subitum lucrum πιθανά,apta ad persuadendum, probabilia φιλαίτιος,contentionis cupidus

3806 φιλοσόφως,philosophicè δεδῆχθαι,morsum esse μὴ γὰρ αὐτοῖς,ne enim ipsis ἐποχῆς,retentione

3807 προβολὴν, proiectionem ἐποχῇ, retentioni λόγοισιν Ἑρμόδωρος,scriptis Hermodorus προσφωνῶ, nuncupo,mitto ἀδιόρθωτα,inchoata,incorrecta ἕωλα,obsoleta περὶ μικρὰ σπουδάζειν,in paruis rebus plurimum studij ponere.

3808 εὐκόλως,facilè εὐγενέστερος,generosior ἀσμενέστατα, libentissimè τὰ κατὰ μέρος,particularia εὐλογίαν,honestam rationem συμβίωσις,conuictus

3810 εὐλαβῶς,piè διφθερίας,pellib.induti

3811 ἀσαφέστερος,obscurior δεινὸς ἀνὴρ.τάχα κἂν καὶ ἀναίτιον αἰτιῷτο,vir acer,& qui fortè vel insontem accuset

περιοχὰς, comprehenſiones

3812 κολακία, aſſentatio   ἐπίτευγμα, lucrum, quod acquiritur   ἀπότευγμα, damnum, vel quod amittitur

3813 παρακινδυνεύειν, ſtultè periclitari

μείλιγμα, lenimentum   σπουδὴ, ſtudium

3814 πρόβλημα ἀρχιμήδειον, quæſtio Archimedea

ἀφίδρυμα, ſedes rei, quæ dicatur

τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον, elationem animi mei per deos tolera

3815 κολακίαι, aſſentationes

πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem conuentum

3816 καταβάσεως, deſcenſus   κέκρικα, iudicaui

3817 περὶ ψυχῆς, de animo   καταβάσεως. τριπολιτικὸν, deſcenſus. librum Tripoli ſcriptum   διὰ σημείων, per notas

σύλλογον, conuentum   πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις, oſtentare etiam perſonis   δυσωπία, vitioſa verecundia

3818 περὶ ψυχῆς, de animo   καταβάσεως, deſcenſus

εὔλογον, conſentaneum

3820 ἀξιοπίστως, fide dignum   φοβερὸν ἦν, formidabile erat

ἀνεμοφόρητα, leuia, à ventis diſſipata   οὐκ ἐπέγνωσαν, non aduertit

3821 πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις, vtrùm iuſtitiæ murum altum, an obliquis fraudibus   δίχα μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν, bifariam mihi animus, vt verum dicam

3822 φαίδρου περὶ ὅρων τῆς ἑλλάδος, Phædri de terminis Græcię

εὐαγγέλια, bonos nuntios   φιλοτέχνημα, opùs artificioſum

τὰ ὅλα, tota   σκολιαῖς ἀπάταις, obliquis fallaciis

3823 καὶ μάλα κατηφὴς, & valde terram intuens, demiſſis oculis   σὺ δὲ δὴ τί συννοεῖς, tu verò, quid cogitabundus

ἀσπόνδου, ſine fœdere

3824 μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ lapſus

3827 ἀλόγως, temere, ſine cauſa

μέμψιν ἐπιφέρει, notam inurit

3829 πρὸς ἴσον ὅμοιόν que, ad æqualem, ſimilémq.

ἀκολακεύτως, ſine aſſentatione

3830 ἀμεταμέλητον, quem non pœnitet

ἐμετικὴν, curationem per vomitum

ἀδεῶς, copioſè

οἱ περὶ αὐτὸν, familiares ipſius

σπουδαῖον οὐδὲν, serium nihil
φιλόλογα, erudita, lepida, iucunda
ἐπισταθμείαν, diuersorium
3832 σπλάγχνα, prodigùm
φαλάκρωμα, caluitium
πανικὸν, inanis terror
3833 διάθεσιν, sensum, cogitationem
πραγματικὸν, ad rem gerendam idoneum
ἐπισημασίαν, significationem
ἥρωες, heroes ἀσίτησας, cibo abstinuisti
μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ peccatum
φυρμὸς πολὺς, permixtio multa
3834 εὐέπιστα, instabilia, mobilia
νεωτερισμοῦ, innouationis, rerum nouarum
πολιτεύεσθαι, versari in rep. σόλοικον, absurdum
τυραννοκτόνας, tyrannicidas
3835 πεπολιτεύμεθα, remp. gessimus
πολιτικώτερα, ciuiliora
πεπινωμένα, eleganter scriptæ πῖνος, sordes
3837 γῆν πρὸ γῆς, solum vertere, in exsilium proficisci
3838 ὑποβόλιμος, subuentanea
ἀκολασίαν, intemperantiam
3839 ὢ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δὲ, ô factum pulchrum, sed imperfectum
3840 ἀλιτινῇ, humili
Ἀλλ᾽ οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, sed non conuiuij iucundi opera curæ sunt
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσορόωντες, sed valde magnum damnum à Ioue immissum intuentes
Δείδιμεν. ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι, metuimus, in dubio sumus conseruari possimus, an interire
3841 τέκνον ἐμὸν, οὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα, non tibi, filia mea, data sunt opera bellica
Ἀλλὰ σύγ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο, sed tu suauia aggredere munera eloquentiæ
3845 πολιτικώτερα, ciuiliora
3847 ἀριστείαν, præclarum facinus
ἀνάθεώρησις, animaduersio
3848 κατὰ μίτον, per filum, minutatim

3849 μελήσει,curæ erit ἀνέκδοτον,non editum
3853 πρᾶξιν,factum
3854 καθολικὸν θεώρημα,vniuerſale perceptum
3855 μὴ πολιτεύεσθαι,accedendum non eſſe ad remp.
3856 ὑποσόλοικα,ſubabſurda βεβίωται, acta vita eſt πεντέλοιπον,quod reliquum eſt de quinq. λῆρος πολύς, multæ nugæ
3857 ὑπόθεσιν,argumentum εὔλογον,conſentaneum φαινοπροσωπητέον,audacter agendum eſt ἰτέον,eundum ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ᾽ ἀπωθοῦνται ψόγον,aliis in bonis dedecus hoc detrudunt à ſe
3859 οὐδὲν ὑγιὲς, nihil ſincerum τοῦτο εὔλογον,hoc conſentaneum ὑποθέσεις,argumenta
3860 ὑπεραττικὸς,plus quàm Atticus ἀττικώτατα,imprimis Attica
3861 πεντέλοιπον,quod reliquum eſt de quinque
3862 ἅλας,ſal ἄνω ποταμῶν,ſurſum fluminum , ſcilicet curſum faciunt fontes ἀπορία,dubitatio
3863 μελήσει,curæ erit παρεγχείρησις,iniuria;oppoſitio
3864 ὁ θησαυρὸς, ἄνθρακες,theſaurus,carbones
3869 ἡ δεῦρ᾽ ὁδὸς σοι τί δύναται νῦν θεοπρόπε, iter hoc tibi quid valet nunc, ô tu qui petis oraculum
3870 βλάσφημα,maledicta καὶ μάλα σεμνῶς,&valde grauiter τὴν δ᾽ αἰτίαν τῶν βροντῶν τίς εἶχεν, cauſam verò tonitruum quis habuit κατηχήσει,inſtitutioni ἐὰν διαμείνῃ, ſi permanſerit
3871 ἀναντιφωνησία,nulla contradictio διάλεγον,dialogũ ἡρακλείδιον,Heraclideum opus
3872 τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος,quæ de officio προσφωνοῦμένque, & nuncupamus,mittimus φιλοσοφούμενα, quæſtiones philoſophicæ
3874 συντάξεις,compoſitiones librorum μετέωρος,animi pendens,ſuſpenſus φιλόλογα,erudita φιλοφρόνως,humaniter,amanter
3875 πεπινωμένως,fœdè,ſordidè προκοπὴν, progreſſum in litteris οἶκος φίλος,domus cara ῥωπογραφία, deſcriptio, pictura ῥητορεύουσι,rhetoriſſant,clamitant, vociferantur φιλοστόργως,peramanter τὰ μὲν διδόμενα,data quidem
3876 φιλοστόργως,& εὐπινῶς,peramanter,& ſtudioſè

3877 ἐργῶδες,laboriosum ἀνεκτὸν,tolerabile σχεδίασμα, ex tempore factum,subitum consilium ἄῤῥητα, non dicenda οὐδὲν,nihil

3878 πάσχω τι,patior aliquid

3879 ἐποχὴν, retentionem ἀκεραίως, sincetè πλοῦς, nauigatio

3880 ὑπόμνημα,commentarium

3881 ψευδεγγράφω,falsè perscripto ἀτοπώτατον,absurdissimū

3882 πάνυ φιλοστόργως,valde amanter

3883 βουλύσει,vespera,solutione boum ab aratro ἀμηχανία,inopia consilij σπείσασθαι,inducias facere

3884 ἐβδελυττόμην,abominabar σκοπὸς,scopus, finis οὐ παρὰ τοῦτο,non ob hoc θέωμεν,curramus

3885 ἐν ὁμοπλοίᾳ,in societate nauigandi λῆρος πολὺς,nugæ multæ γλίσχρως,parcè,tenuiter

3888 σύνταγμα,opus ἀρχέτυπον,archetypum,exemplar

3889 παρὰ λέξιν,præter consuetudinem loquendi

3891 μετεωρότερον,suspensiore animo ἀσφαλὲς,tutum

3892 ῥοπὴ,momentum, inclinatio γαυριῶ, glorior μετ' ἀμύμονα,post expertem culpæ ἀμύμων,reprehensionis expers ἄμβροτος, immortalis συναγωγὴ, collectio, volumen δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες,longam nauigationem ingressi ἡ δεῦρ' ὁδὸς σοι τί δύναται, iter huc tibi quid prodest

3893 σύγγραμμα,conscriptio

3894 ἀνεμέσητα,inuidia carentia,sine iusta reprehensione εὐθανασίαν, facilem mortem σχόλιον, defensionem, explicationem tui consilij ἀπολογισμὸν συντάξομαι,defensionem componam

3895 ἀναπολόγητον,quod defendi nequit δυσχρηστία, difficultas omnium rerum

3896 πειράζεσθαι παραλύσει, tentari, & vexari dissolutione neruorum

3897 εὐκαιρίαν,occasionem ἀσφάλειαν,securitetem ἀπορίᾳ,dubitatione σκήπτομαι,causas necto,excuso me ἀριστεία,actio præclara,consensus optimatum

3898 παῖδες παίδων,nati natorum εἷς ἐμοὶ μύριοι,vnus mihi decem millia ἀδολέσχος,loquax

3899 εὐμένεια,constantia εἰρωνεία,dissimulatio πεπλογραφίαν, pepli descriptionem ταξιάρχης, ordinis ductor,

4130

centurio τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, de officio τὰ κεφάλαια, capita περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος, de officio, cui quędam adiuncta est circunſtantia (de officio circa aduerſitatem fortunæ) προσφωνῶ, mitto, dedico ἀνοικεῖον, alienum, improprium, non accommodatum

3900 Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι, pudebat quidem abnuere, veriti ſunt autem ſuſcipere ἀπάντησις, occurſus

3901 δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα, longam nauigationem ingredientem ἀπροσδιόνυσον, nihil ad rem pertinens, inexſpectatum, nouum, abſurdum παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα, Νήσου ἐπὶ Ψυρίης, præter ventoſam Mimantem, inſula in Pſyria

ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντα, ad ſiniſtram habentem

3903 ὑπόμνημα, commentarium

δυσωπίαν, vitioſum pudorem

3904 ἐν πολιτικῷ, in ciuili μηδὲ σωθείην ὑπό γε τούτου, ne ſaluus fiam ſaltem ab hoc στρατηλάτης, dux, imperator

3928 ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, ſed ſemper virum ingentem

3929 ἁπλῶς, ſimpliciter

3933 ὀρθὰν τὰν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν, rectam nauem, & ſemel mori

3946 προῳκονομησάμην, præcuraui, prouidi

εὐκαίρως, opportunè

3949 εἰλικρινές, ſincerum, integrum

3952 μουσοπάτακτος, à muſis percuſſus ἀναντίλεκτον, cui contrà dici non poteſt. al. ἀντίστατον, oppoſitam & obiectam voluntati meæ

3953 εἰ δ' ἐν γᾷ ἔζησας, ſi verò in terra vixiſſes

ἔα πάσας, mitte omnes

3957 πολιτικά, de rep.

3959 τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται, talia ærumnoſum bellum efficit πραγματικῶς, aptè ad rem gerendam

3960 ὑπερβολικῶς, hyperbolicè, ſupra veritatem

3991 συνδείπνους Σοφοκλέους, concenatores Sophoclis

ὑπόθεσιν, argumentum γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, noctuam Athenas ῥαθυμότερα, ſegniora χαρακτήρ, ſtilus, nota

φιλαλήθως, ingenuè, liberè

3964 ἀποδυτηρίῳ, loco, vbi lauaturi veſtimenta deponebãt

3968 δευτέρας φροντίδας, poſteriores cogitationes

3969 γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, noſce quemadmodum alio
vſus fuerit ἐμβόλιον, inſertum, inculcatum quoddam
3971 ἀπότευγμα, repulſam
3972 θετικώτερον, in vniuerſum quæſtionibus aptius
3974 ἐνθουσιασμὸς, afflatus diuinus
3975 ἄρη πνέων, Martem ſpirans
3976 ὑποθέσεις, argumenta αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμ-
μεναι ἄλλων, ſemper ſtrenuè ſe gerere, & præſtantiorem eſſe
aliis
3977 γνῶθι σεαυτὸν, noſce te ipſum
3978 ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ Ζεὺς, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσ-
σι κοτεσσάμενος χαλεπαίνῃ, οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας.
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες, die autumnali cùm
abundantiſſimam effundit aquam Iuppiter, cùm iam ho-
minib. iratus ſuſcenſet, qui per vim in foro obliquas exiſti-
mauerint leges, iuſtitiam autem expellant, deorum vocem
non curantes
3980 τότε μοι χάνοι, tunc mihi dehiſcat ὁ δὲ μαίνεται οὐκ
ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, hic autem inſanit non amplius tolerabiliter
3981 ἐν παρέργῳ, obiter ἔπος, carmen heroicum
3982 ἀλλ᾽ οἰμωζέτω, ſed ploret

precor tibi a Deo annos Hectoris vel Ne-
storeos